ཀུན་བཏུས་རིག་མཛོད། ༡༨

གྲོ་ལའི་སྙིང་སྟོབས་གསར་པ།

འཛམ་གླིང་གི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཁག

སྟོད་དང་པོ།

ཤར་མཁན་སྤྲུལ་འཇམ་དཔལ་བློ་གྲོས་ཀྱིས་བརྩམས།

ལོ་ཙཱ་བ། འཇམ་དཔལ་རྒྱལ་ཁྲིམས།

བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་།

© 2024 Library of Tibetan Works and Archives
First Edition: 2024

གོ་ལའི་སྙིང་སྟོབས་གསར་པ། པོད་དང་པོ།

Series Title	:	*Kun phan deb 'phreng VOL.18*
Volume Title	:	*Gola'i snying stobs gsar pa (pod dangpo)*
Subject	:	Ocean Of Diversity
Author	:	Shar Khentul Rinpoche Jampal Lodu
Transletor	:	Jampel Tsultrim
Design and layout	:	Lobsang Yarphel
Cover design	:	Sonam Dawa
Software used	:	Adobe Indesign CS4
Typeset in	:	Monlam Uni OuChan1, 13pt.

ALL RIGHTS RESERVED
No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the publisher.

ISBN: 978-81-970304-2-0

Published by Library of Tibetan Works and Archives, Dharamshala, India.
Printed at VEE ENN Print-O-Pac, New Delhi-110020

དཀར་ཆག

དཔར་སྐྲུན་གསལ་བཤད། ix

རྩོམ་པ་པོའི་གསལ་བཤད། xi

དེབ་འདིའི་འཚམས་སྦྱོར་མདོར་བསྡུས། xiii

རྩོམ་པ་པོ་དང་དཔེ་དེབ་འདིའི་ཁྱད་འཕགས་ཀྱི་རིན་ཐང་འཚམས་སྦྱོར་མདོར་བསྡུས། . . . xvii

དཔེ་དེབ་འདི་སྒྱུར་རྩོམ་སྟུད་སྒྲིག་བྱས་པའི་བརྒྱུད་རིམ་གསལ་བཤད། xix

སྒྱུར་རྩོམ་སྟུད་སྒྲིག་པ་ངོ་སྤྲོད་མདོར་བསྡུས། xxi

ཡིད་ཆེས་ཀྱི་རང་བཞིན། 1

གཅིག འཕྲང་ཡུག་གི་དཀའ་ངལ། 2

གཉིས། དོན་སྙིང་འཚོལ་བ། 4

གསུམ། མ་རིག་པ་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བ། 5

བཞི། རང་གི་ཤེས་ཡོན་ལ་ཡིད་ཆེས་སྤེལ་བ། 11

ལྔ། ཡིད་ཆེས་མ་ལག 15

དྲུག ལམ་ལུགས་ཤིག་གི་འཕེལ་འགྱུར། 19

བདུན། ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་སྣ་མང་འདྲ་འགོད་བྱེད་སྟངས། 20

རིས་མེད་ལྷ་གྲུབ། 23

གཅིག འབྲུག་ལོང་གི་ས་བོན། 24

གཉིས། དོན་དམ་པའི་ཞི་བདེ་དང་མཉམ་གནས་ཀྱི་ས་བོན། 29

གསུམ། གོ་ནོར་བསལ་བ། 30

བཞི། རིས་མེད་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་རྩ་དོན་གཙོ་བོ་ཁག 33

ལྔ། རྩ་དོན་ཁག་ཅིག་ལག་ལེན་དུ་འགེལ་བ། 38
གནའ་བོའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན། 49
རང་ངོས་ནས་གྲུབ་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས། 49
གཅིག ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། 51
གཉིས། ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ཡང་སྙིང་། 54
གསུམ། སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག 60
བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་སྡེ་ཁག 63
ལྔ། བསྐྱར་དུ་དྲན་དགོས་པའི་དོན་གནད། 77
ཧིནྡཱུ་ཆོས་ལུགས། 79
གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། .80
གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ། 90
གསུམ། སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན། 102
བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་བར་དབྱེ་བ། 109
ལྔ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་ལྷ་ཁང་གྲགས་ཆེན་འགའ་། 112
ཛྷཻན་ཡེ་རིང་ལུགས། 113
གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། 115
གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ། 125
གསུམ། སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་ཉམས་ལེན། 129
བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག 138
ལྔ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་གལ་ཆེའི་ལྷ་ཁང་འགའ་ཞིག 144
ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས། 147
གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། 148
གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ། 158

གསུམ། སྲི་ཁྲབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག 165

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག 170

ལྔ། བོད་གངས་ཅན་ལྗོངས་ཀྱི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པ། 184

དྲུག ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཆོས་བྱེད་ཁང་གྲགས་ཅན་འགའ་ཞིག 188

བདུན། ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས། 189

ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས། 191

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། 193

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ། 207

གསུམ། སྲི་ཁྲབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག 212

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག 218

ལྔ། བོད་གངས་རིའི་ལྗོངས་སུ་ཨིསིལཱམ་གྱི་ཆོས་ལུགས། 222

དྲུག ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཕྱག་འཚལ་ལྷ་ཁང་གྲགས་ཆེན་འགའ། 225

བདུན། ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས། 226

གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་ལུགས། 227

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། 229

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ། 235

གསུམ། ཡོངས་ཁྲབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཁག 242

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག 252

ལྔ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྒོམ་ཁང་གྲགས་ཅན་འགའ། 256

དྲུག ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས། 256

སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས། 259

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། 260

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ། 274

གསུམ། སངས་རྒྱས་པའི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བ་བཞི། 284

བཞི། སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག 290

ལྔ། ནང་ལུགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཁག 296

དྲུག ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས། 304

ཏཨོ་ཆོས་ལུགས། 305

གཅིག ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། 307

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ་དག 313

གསུམ། ཡོངས་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཁག 317

བཞི། ནང་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་བ་ཁག 327

ལྔ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་གྲགས་ཆེ་བའི་ལྷ་ཁང་འགའ་། 331

དྲུག ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས། 332

ཤིཁ་གུ་རུའི་ཆོས་ལུགས། 335

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། 335

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ། 339

གསུམ། སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག 341

བཞི། ནང་ལུགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཁག 343

ལྔ། བོད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་གུ་རུའི་ཆོས་ལུགས་ལ་འབྲེལ་བ། 344

དྲུག ཆོས་ལུགས་འདིའི་ལྷ་ཁང་གྲགས་ཆེན། 345

བདུན། ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས། 346

ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས། 347

གཅིག ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བྱུང་བ། 347

གཉིས། ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་འཇོག་ཚུལ། 350

གསུམ། ཉམས་ལེན། 352

བཞི། ཆོས་དད་པའི་གྲངས་འབོར། 353
ཆོས་ལུགས་གཞན་འགའ་། 355
གཅིག ཤེར་བདག་ཆོས་ལུགས། 355
གཉིས། ཤེར་ཊི་ས་ཡེ་ཆོས་ལུགས། 357
གསུམ། ཤིན་ཏཨོ་ཆོས་ལུགས། 358
བཞི། ཁུང་ཙིའི་ཆོས་ལུགས། 358
ལྔ། ཁའོ་ཊཡེ་ཆོས་ལུགས། 359
དྲུག ཨཕ་རི་ཀའི་ཡུལ་མིའི་ཆོས་ལུགས་ཁག 360
བདུན། ཨམི་རི་ཀའི་ཡུལ་མིའི་ཆོས་ལུགས་ཁག 361
ཚན་རིག་རིང་ལུགས། 363
གཅིག ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར། 365
གཉིས། ཚན་རིག་གི་བསམ་བློའི་སྣང་གཞི། 375
གསུམ། ཡོངས་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཁག 382
བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་སྡེ་ཁག 389
ལྔ། ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས། 397
ཚིག་གསར་བྱ་ར། 399

དཔར་སྐྲུན་གསལ་བཤད།

༄༅། །གོ་ལ་གསར་པའི་སྙིང་སྟོབས་ཞེས་པ་འདི་ནི་ཤར་མཁན་སྤྲུལ་འཇམ་དཔལ་བློ་གྲོས་མཆོག་གིས་ལེགས་པར་རྩོམ་སྒྲིག་གནང་ཞིང་། བོད་དགེ་འཇམ་དཔལ་ཚུལ་ཁྲིམས་ལགས་ཀྱིས་བོད་འགྱུར་དང་རྩོམ་སྒྲིག་གནང་བ་ཞིག་ཡིན། དེབ་འདི་ནི་༧རྒྱལ་བ་ཡིད་བཞིན་ནོར་བུའི་ཐུགས་བསྐྱེད་དམ་བཅའ་བཞི་ལས་གཉིས་པ་ཆོས་ལུགས་འཆམ་མཐུན་དང་འབྲེལ་བའི་ལེགས་བཤད་རྨད་བྱུང་འཛམ་གླིང་ཆོས་ལུགས་ཕལ་ཆེ་བའི་ངོ་སྤྲོད་རྣམ་གཞག་གསལ་བར་འགོད་པའི་དེབ་ཅིག་ཏུ་མངལ། དེབ་གཉིས་པ་སྟེ་སྨད་ཆར་བོད་དུ་བྱུང་བའི་བན་བོད་ཀྱི་བྱུང་བ་དང་ལྷ་གྲུབ་དགོན་ཁག་དང་བཅས་པའི་ངོ་སྤྲོད་གསལ་བར་འགོད། སྒྱུར་བ་པོས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་འགན་འཛིན་དགེ་བཤེས་ལྷག་རྡོར་མཆོག་ལ་དཔར་སྐྲུན་ཆེད་འབྲེལ་བ་ཞུས་པ་བཞིན་འདི་ག་དཔར་སྐྲུན་ཚན་པར་ལན་གཅིག་གློག་དགོས་པའི་ལམ་སྟོན་ཕེབས་པ་བཞིན་དེ་རྗེས་དཔར་སྐྲུན་བཀའ་འཁྲོལ་ཐོབ་སྟེ་དེབ་སྟོད་སྨད་གཉིས་སུ་དཔར་སྐྲུན་ཞུ་གི་ཡོད་པས་འདི་ནི་སྟོད་ཆ་དེའོ།།

རྨད་བྱུང་ལེགས་བཤད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་པོ་འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་བོད་ཡིག་ཀློག་པ་པོ་རྣམས་ལ་མཕོ་འདོན་གནང་བ་ནི་དོན་དམ་དུ་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་དགོས་པ་ལོས་ཡིན། དེབ་འདི་ཀློག་པའི་རྗེས་སུ་ཀློག་པ་པོ་རྣམས་ནས་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་ཐུགས་བསྐྱེད་དམ་བཅའ་གཉིས་པ་དེར་ངེས་ཤེས་འཛིན་ངས་པའི་རེ་བ་དང་བཅས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཉམས་ཞིབ་དང་དཔར་སྐྲུན་སྡེ་ཚན་གྱི་འགན་འཛིན་གུས་ན་ག་སངས་རྒྱས་བསྟན་དར་གྱིས་རབ་གནས་ཆུ་ཡོས་ཧྲི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་བྲིས་པ་དགེའོ།།

རྩོམ་པ་པོའི་གསལ་བཤད།

༄། །ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་ཕྲན་རྒྱ་གར་དུ་འབྱོར་དུས་བཙན་བྱོལ་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཞེན་ཡོད་པ་ཉེས་རྟོགས་བྱུང་བ་དང་གཅིག ད་ལྟའི་བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེན་པོ་ཁག་གི་ཡ་གྱལ་རྒྱལ་བ་ཇོ་ནང་བ་ནི་བཙན་བྱོལ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་མིང་ཙམ་ཡང་མི་ཤེས་པ་ལ་ངོ་མཚར་ཞིག་སྐྱེས་ཏེ། བོད་ཀྱི་སྒྲུབ་བརྒྱུད་ཤིང་རྟ་བརྒྱད་ཀྱི་སྐོར་དང་། ད་ལྟ་དངོས་ཡོད་ཀྱི་བོན་དང་བན་སྡེའི་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེན་པོ་བཞི་ཡི་མི་ཚད་པར། རྒྱལ་བ་ཇོ་ནང་བ་དང་བཅས་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེན་པོ་ལྔ་བོའི་བྱུང་རབས་དང་། མ་ཟད་དེ་དག་གི་གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་དང་ལྟ་སྒོམ་སྤྱོད་གསུམ་ཤིན་ཏུ་མདོར་བསྡུས་ཤིག་བྲིས་ན། སྤྱི་ཚོགས་འདི་ལ་གོ་རྟོགས་གསར་བ་ཞིག་སྐྱེ་བར་ཕན་ངེས་རེད་སྙམ་ནས་དེབ་འདི་འབྲི་འདོད་སྐྱེས།

བྲིས་ཚར་དུས་སྐུ་སྐོར་ཡིག་ཚང་གི་ལས་མི་ཞིག་ལ་དེབ་འདི་ལ་རྒྱབ་གཉེར་ཞིག་སྤྲོད་རོགས་ཞུས། དེ་དུས་ཁོང་ཚོས་ད་ལྟ་སྤྲོད་ཀྱི་མེད་ཟེར། ཕྲན་གྱིས་ཁྱེད་ཚོས་དེབ་ལ་གཟིགས་ནས་མི་སྤྲོད་ཟེར་ན་འགྲིག་པ་ལས། མ་གཟིགས་པར་མི་སྤྲོད་ཟེར་ན་ཅུང་འགྲིག་གམ་ཞུས། དེ་ནས་ཕྲན་གྱིས་དེབ་དེ་ཅོག་ཙེའི་ཐོག་ཏུ་བཞག་ནས་སོང་བ་ཡིན། ཉིན་ཁ་ཤས་ཀྱི་རྗེས་སུ་ཕྲན་ལ་སྐུ་སྐོར་ནས་བཟླ་མང་པོ་འབྱོར་ནས་༧སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་མཇལ་ཁ་ཡོད་ཟེར་འདུག ཕྲན་གྱིས་ཁོང་ཚོའི་ལས་ཁུངས་ཀྱི་མི་ཞིག་གིས་དེབ་ལ་གཟིགས་པའི་རེ་བ་ཙམ་ཡིན་མོད། ཁོང་ཚོས་༧གོང་ས་མཆོག་ལ་ཕུལ་བཞག་པས། ༧གོང་ས་མཆོག་གིས་ཕྲན་ལ་ཐུག་དགོས་གསུངས་ཡོད་ཚོད་རེད། མདོར་ན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༧ སྤྱི་ཟླ་བརྒྱད་པའི་ཚེས་ ༢༡ ཡིན་པ་འདྲ། ཕྲན་༧གོང་ས་༧རྒྱལ་དབང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་མཆོག་ལ་དངོས་སུ་གཟིམ་ཆུང་མཇལ་ཁ་རེག་པ་རེད། དེ་དུས་སུ་༧ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཁོང་གིས་དེབ་འདི་ཧ་ཅང་ཡག་པོ་འདུག་གསུངས། དེ་ནས་ཁོང་གིས་ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་བྱེད་པ་འདི་ཤིན་ཏུ་གལ་ཆེན་གྱི་རང་བཞིན་ཡིན་ཚུལ་རྣམས་གསུངས་སོང་ལ། ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་པ་ནི་ཤིན་ཏུ་དཀོན་པོ་ཡིན་རབས་དང་། ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་པའི་མཁན་པོ་ཞིག་གིས་མཚན་གསུང་སོང་སྟེ་ད་ལྟ་ཕྲན་གྱིས་དྲན་པའི་ཡུལ་ལས་ཡལ་འདུག །མདོར་ན་༧གོང་ས་མཆོག་གིས་དེ་དུས་ཐུགས་ཧ་ཅང་དགྱེས་པོའི་སྒོ་ནས།

ཁྱོད་ཀྱིས་དེབ་འདི་ཤིན་ཏུ་ཡག་པོ་བྲིས་འདུག གནད་ཏ་ཅང་ཟིན་འདུག་གསུངས། ཆུང་ཙམ་རྒྱས་པོ་ཞིག་འབྲི་ཐུབ་ཀྱི་རེད་དམ་གསུངས་སོང་། དེ་གསུང་དུས་ཕྲན་གྱིས་བསམ་པ་ལ། ད་ཕོང་གིས་དེ་ལྟར་གསུངས་ན་རྟེན་འབྲེལ་ཆེས་བཟང་པོ་ཡིན་པས་མི་ནུས་ཞུ་ག་ལ་ཐུང་སྙམ་དུ། ལེགས་སོ་ཞུས་པ་ཡིན། ཁ་གསལ་པོ་དགོས་སྙམ་དུ། ད་ལྟ་མྱུར་དུ་འབྲི་ནུས་ས་མ་རེད་ལགས། འོན་ཀྱང་མ་འོངས་པར་ངས་འབྲི་བ་ལ་འབད་བརྩོན་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན་ཞུས་པ་ཡིན།

དེ་ནས་བཟུང་ཕྲན་གྱིས་སེམས་ཁུར་མང་དུ་བྱས་པ་ཡིན། མི་ལོ་གསུམ་གྱི་རྗེས་ནས་ཕྲན་གྱིས་དབྱིན་ཡིག་ཆུང་ཙམ་ཤེས་པའི་རྗེས་སུ་བསམ་པ་ལ། བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་ཐམས་ཅད་པོའི་ལོ་རྒྱུས་སོགས་རྒྱས་ཤོས་ཤིག་བྲིས་པ་ལས། བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་རྣམས་གཙོ་བོ་བྱས་ཡོད་པའི་འཛམ་གླིང་ཡོངས་ཀྱི་ཆོས་འབྱུང་དང་ལྟ་གྲུབ་ཀུན་འདུས་ཤིག་དང་། ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་ཀྱི་དགེ་སྐྱོན་རང་བཞིན་དང་། རིས་མེད་ཀྱི་ལམ་ལ་བགྲོད་པའི་ཆ་རྐྱེན་དང་བརྒྱུད་རིམ་རྣམས་འབྲི་ཐུབ་ན་ཕན་ཐོགས་སྟོང་འགྱུར་གྱི་ཆེ་བ་དང་། ༧གོང་ས་མཆོག་གི་ཐུགས་དགྱེས་པ་ཡང་དེ་བས་ཆེ་ངེས་རེད་སྙམ་དུ་དེའི་ཐོག་ལ་སེམས་ཐག་བཅད་པ་ཡིན།

ཕྲན་གྱི་དབྱིན་ཡིག་གི་ཆུ་ཚད་ཤིན་ཏུ་དམན་པས། དེབ་ཀྱི་རྒྱུ་ཆ་འཚོལ་སྒྲུབ་ལ་མི་ལོ་༡༢ རིང་དཀའ་ངལ་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བར་བྱུང་བ་ལ་མ་ལྟོས་པར། མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་ ༧གོང་ས་མཆོག་ཨ་རི་ལ་འཛམ་གླིང་ཆོས་ལུགས་ཀུན་གྱི་ཚོགས་ཆེན་ལ་ཕེབས་འཆར་ཡོད་པའི་ཁར་དེབ་འདི་ཕོང་ལ་འབུལ་དགོས་སྙམ་དུ་དེར་འགྲོ་ཆོག་པའི་འཛིན་བྱང་དང་ས་མིག་སོགས་ཉོས་པ་ཡིན། ཕྲན་དེར་འགྲོ་བ་གཏན་ཁེལ་རྗེས་སུ་༧གོང་ས་མཆོག་ཕེབས་པའི་སྐལ་བ་མེད་པ་ཐོས་པས་བློ་ཕམ་ཆེན་པོ་བྱུང་། གང་ལྟར་ཡང་ངས་དེབ་འདི་འབྲི་དགོས་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ནི་དེ་འདྲ་ཞིག་ཡིན། དེབ་འདི་དང་དེབ་གཞན་མང་པོ་དབྱིན་ཡིག་ཐོག་ནས་༧གོང་ས་མཆོག་ལ་ཐེངས་ཁ་ཤས་ཕུལ་མྱོང་། ཉིན་ཞིག་བོད་ཡིག་གི་དེབ་འདི་ལག་ཏུ་བཟུང་ནས་༧གོང་ས་མཆོག་ལ་དངོས་སུ་ཕུལ་བའི་སྐལ་བ་བཟང་པོ་ལ་ངང་སྒུག་བྱས་ཡོད་དོ།། ||

དེབ་རྩོམ་པ་པོ་ཤར་མཁན་སྤྲུལ་འཇམ་དཔལ་བློ་གྲོས་ནས།

དེབ་འདིའི་མཚམས་སྦྱོར་མདོར་བསྡུས།

༄། །དེབ་འདིར་འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ལུགས་ཆེ་ཁག་ཀུན་གྱི་ལྟ་གྲུབ་དང་། ཉམས་ལེན། ལོ་རྒྱུས་དང་བཅས་པ་ཅུང་ཟད་ཞིབ་པར་བཀོད་ཡོད། འདི་ནི་འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ལུགས་ཆེ་ཁག་སོ་སོའི་མཁས་དབང་དང་ཉམས་ལེན་པ་ཁག་ལ་དངོས་སུ་བཅར་འདྲི་དང་རྩད་གཅོད་ཀྱིས་ལོ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ལ་ཞིབ་ཡོན་མི་སྣ་མང་པོ་ཞིག་གིས་འབད་པ་ཆེན་པོས་རྣམ་དཔྱོད་ཀྱི་ཚད་ལ་བཅལ་ནས་ཞིབ་འཇུག་ཡང་དག་བྱས་པའི་ཉིང་ཁུ་ཡིན། ནང་དོན་གྱི་ཆ་ནས་འདི་ལྟ་བུའི་འཛམ་གླིང་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་སྣ་འདུས་ཀྱི་དེབ་ཅིག་ད་ལྟ་བར་དུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་བྱུང་སྲོལ་མེད་ཚོད་ཡིན། དམའ་མཐར་ཡང་འདི་ད་བར་གྱི་དེ་འདྲའི་དེབ་རྒྱུས་ཐོས་དེ་ཡིན།

དེབ་འདི་འདོན་པའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི། དེང་རབས་ཀྱི་མི་ཐམས་ཅད་ལ་ཆོས་དད་དགོས་དང་མི་དགོས་ཀྱི་དྲི་བ་ལ་ལན་འདེབས་དང་། གལ་ཏེ་དགོས་ན་ཆོས་ལུགས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གནས་ལུགས་ལས་སླ་མོ་ཞིག་གི་སྒོ་ནས་ཀུན་གྱི་ལྟ་གྲུབ་ལ་རྒྱུས་ལོན་གྱིས་རྩོངས་དད་དུ་མི་འགྲོ་བ་དང་། ཡང་དག་པའི་ལག་ལེན་གནད་ལ་ཁེལ་བའི་མཐུན་རྐྱེན་བཟང་པོ་ཞིག་ཡོང་བ་དང་། འཛམ་གླིང་ལ་འཚམ་མཐུན་དང་ཞི་བདེ་མཉམ་གནས་ཡང་དག་པ་ཞིག་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཡིན།

ཐོག་མར་འདིའི་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་སམ་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་དེ་ཇི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཆོས་ལུགས་སམ་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་མི་འདྲ་བ་ཡོད་བཞིན་དུ་རིས་མེད་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཇི་ལྟར་ཡོང་ཐུབ་པའི་མཚམས་སྦྱོར་ཤུང་ཙམ་བྱས་ཡོད། དེ་ནས་གདོད་མའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་རྣམས་ཇི་ལྟར་བྱུང་ཚུལ་དང་དེ་དག་གི་དགེ་སྐྱོན་ཤུགས་ཀྱིས་བསྟན་ཡོད། དེ་ནས་གནའ་བོའི་ཨེ་ཇིབ་དང་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཁག་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཡེ་ཤུ་སོགས་ལྷ་ཡོད་སྨྲ་བའི་ཆོས་ལུགས་ཁག་མི་འདྲ་བ་རྣམས་ཇི་ལྟར་དར་ཚུལ། དེ་

བཞིན་ཧྲུ་ད་ཡེ་ཆོས་ལུགས། ཧིནྡྷུའི་ཆོས་ལུགས་ཁག ཏ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་བཅས་མཚམས་སྦྱོར་ཙུང་ཞིབ་པར་བྱས་ཡོད།

དེ་ནས་ལྷ་མེད་སྨྲ་བ་ཁག་ལས་གཅེར་བུ་དང་། ནང་པའི་ཆོས་ལུགས་ཚན་པ་ཁག་མཚམས་སྦྱོར་བྱས་ཡོད། དམིགས་བསལ་གྱིས་དེང་དུས་རིག་གསར་རིང་ལུགས་ཀྱང་བསམ་བློའི་རྒྱུགས་ཕྱེ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་གཅིག་མཚུངས་ཀྱིས་མཚམས་སྦྱོར་བྱས་ཡོད།

མདོར་ན་འགྲོ་བ་མི་ཡི་མི་མངོན་པའི་སེམས་ཁམས་དང་ནུས་པའི་ཁྱབ་ཁོངས་ཀྱི་གནས་ལུགས་བཤད་ནས་གནའ་དེང་གཉིས་ཀའི་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་འཚོལ་ཐབས་ཁག་གསལ་ཕྱུབ་པར་བྱས་ཡོད།

དེའི་རྗེས་སུ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྡེ་ཚན་ཉམས་ཆག་ཏུ་ཕྱིན་ཟིན་དང་མ་ཟིན་པ་ཁག་མཚམས་སྦྱོར་མདོར་བསྡུས་རེ་དང་། གཡུང་དྲུང་བོན་ནས་བཟུང་ད་ཡོད་བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེན་མོ་དྲུག་པོའི་ལྷ་གྲུབ་ཉམས་ལེན་ལོ་རྒྱུས་དང་བཅས་པ་མཚམས་སྦྱོར་འོས་འཚམ་ཞིག་བྱས་ཡོད།

མཐར་དེབ་འདིའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་སྟེ། དེང་གི་དུས་ཀྱི་མི་རྣམས་ཆོས་ལུགས་ལ་དད་དང་མི་དད་ཐམས་ཅད་ཕོ་མོ་རིས་མེད་ཀུན་མཐུན་ཞི་བདེ་ཡི་ངང་དུ་ཇི་ལྟར་གནས་ཐུབ་ཚུལ་ཁ་གསལ་དོན་མཐུན་དང་། གོ་རིམ་ལྡན་པའི་གོམ་སྟབས་རེ་རེ་བཞིན་ངོ་སྤྲོད་གསལ་བོ་དཔེ་མཚོན་དང་བཅས་པ་ཡོད།

ལྷག་པར་དུ་ཕྱི་ཡུལ་རྒྱུས་མེད་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་དང་ལྷ་གྲུབ་ཁག་དང་། དེང་དུས་ཚན་རྩལ་རིག་པའི་ཐ་སྙད་ཁག་ལ་གསལ་བཤད་དང་། དེ་བཞིན་རང་རེའི་ཆོས་བརྒྱུད་ཁག་གི་ནང་ཐ་སྙད་ཅི་རིགས་ལ་གསལ་འདེབས་སོགས་མཆན་གྲངས་ ༧༥༧ བཀོད་ཡོད།

དེབ་འདི་ཐོག་མར་ཤར་མཁན་སྤྲུལ་འཇམ་དཔལ་བློ་གྲོས་ཀྱིས་སྔེ་ཁྲིད་དེ་ཁོང་གི་ཆོས་ཚོགས་ཀྱི་སློབ་བུ་མང་པོས་མཐུན་འགྱུར་རམ་འདེགས་ཀྱི་ནུས་པ་མཉམ་སྤྲུངས་ཀྱིས་ཞིབ་འཇུག་རྣལ་མའི་སྒོ་ནས་ཨིན་ཡིག་ཏུ་སྤྱད་སྒྲིག་བྱས། དེ་ནས་བོད་རིགས་དགེ་རྒན་རྒན་པ་དང་བོད་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་པ་རྒན་པ་དགེན་ཨ་མཆོད་འཇམ་དཔལ་ཚུལ་ཁྲིམས་

ཀྱིས་གཙོ་བོ་མ་ཡིག་ནས་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྒྱུར། རྩོམ་པ་པོའི་ལམ་སྟོན་ལྟར་དེ་ལ་ཤོང་གིས་ཐྱར་གྱི་མ་ཕྱིའི་ཐོག་ཏུ་སྟོན་འཕྲི་ཅི་རིགས་བྱས་ཏེ། བོད་རིགས་ཀྱི་སེམས་ཁམས་དང་ཐག་ཉེ་བའི་སྒོ་ནས་ཕྱུན་སུམ་ཇེ་ཚོགས་སུ་བཏང་ཡོད། ཚིག་སྦྱོར་ཡང་དེང་དུས་ཀྱི་འགྲོས་དང་མཐུན་པར་བྱས་ནས་སུས་ཀྱང་འཇུག་བདེ་བ་ཞིག་བཟོས་ཡོད།

མཐའ་དོན་དེབ་འདི་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་སུ་འགྲེམས་སྤེལ་ཐུབ་ན་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཆོས་དད་དང་། ཆོས་ལུགས་ལྟ་སྟངས་ལ་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཐེབས་ངེས་ཡིན། ལྷག་པར་དུ་དེབ་འདི་འདྲ་ད་ལྟ་བར་དུ་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཡོད་སྲོང་མེད་པས། སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ་ཁག་དང་། དགོན་སྡེ་ཁག་ཏུ་སློབ་དེབ་ཀྱི་ཚུལ་དུ་འགྲེམས་སྤེལ་ཐུབ་ན། གྲྭ་བཙུན་སློབ་སྦྱོང་དོན་གཉེར་ཅན་ཁག་དང་། ཤེས་ཡོན་དོན་གཉེར་ཅན་མང་པོ་ཞིག་ལ་སློབ་དེབ་ཏུ་འོས་འཚམ་ཡོད་པའི་བསམ་ཚུལ་འདོན་མཁན་མང་དུ་བྱུང་ཡོད།

བསམ་ཚུལ་འདོན་མཁན་དེ་དག་ནི་ཡུན་རིང་པོར་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཆ་རྒྱུས་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བའི་ཕྱི་ནང་གི་དགེ་རྒན་ཆེན་མོ་ཁག་ཅིག་དང་། ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་ཞིབ་འཇུག་པ་ཁག་ཅིག་ཡིན་པ་ལས་རང་འགར་བབ་ཅོལ་ཞིག་མིན་པས། གནས་ལུགས་དང་རྒྱབ་ལྗོངས་ལྡན་པའི་གསུང་ངག་ཏུ་འཁུམས། སྤྱིར་ན་བདེན་དོན་དེ་དག་མངོན་འགྱུར་འབྱུང་མིན་ནི་ཁག་སོ་སོའི་ཤེས་ཡོན་རྩ་འཛིན་མི་སྣ་ཚོའི་བློ་གྲོས་དང་བསམ་བློའི་ཚུ་ཚད་ལ་ཐུག་ཡོད་མོད། འོན་ཀྱང་ཆེས་ཐོག་མའི་ཆ་རྐྱེན་ནི་དཔེ་དེབ་འདི་དཔར་སྐྲུན་འགྲེམ་སྤེལ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན་པས་ད་ལན་བྱ་བ་དེར་ཞུགས་སོ།།

རྩོམ་པ་པོ་དང་དཔེ་དེབ་འདིའི་ཁྱད་འཕགས་ཀྱི་རིན་ཐང་མཚམས་སྦྱོར་མདོར་བསྡུས།

དེབ་འདིའི་རྩོམ་པ་པོ་ཞར་མཁན་སྤྲུལ་འཇམ་དཔལ་བློ་གྲོས་མཆོག་ནི་བྱིས་པ་ཆུང་ངུའི་དུས་ནས་ཡོང་གི་ཕ་མ་གཉིས་དམ་པའི་ཆོས་ལ་ཞེན་ཏུ་དད་ཅིང་བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་རིས་མེད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་མང་པོ་དང་འབྲེལ་བ་ཆེ་བ་དང་མཉམ་དུ་འཚར་ལོངས་བྱུང་བའི་དབང་གིས་ཆོས་ལ་ཕྱོགས་རིས་མེད་པར་ཀུན་ལ་དད་པའི་སྣང་གཞི་ཚུགས།

ཡང་ཚེ་དར་ལ་བབ་ནས་བཟུང་ལོ་མང་རིང་དངོས་སུ་ཆོས་བརྒྱུད་རིས་མེད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་བཅུ་ཕྲག་བགྲལ་བ་ནས་དེ་དག་སོ་སོའི་ལྷ་གྲུབ་ལ་སྦྱངས་པ་བྱས་ཤིང་། དེ་དག་སོ་སོ་ནས་བརྒྱུད་པའི་ཐུན་མོང་སྔོན་འགྲོ་ཁག་ནས་དངོས་གཞི་གསང་བ་སྔགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རིམ་པ་རྣམས་ཀྱི་བར་ལ་ཉམས་ལེན་བརྩོན་འགྲུས་རྗེ་རུས་ཐུག་པ་གནང་།

འཕགས་བོད་ཀྱི་གནས་ཆེན་ཁག་ནས་ལོ་མང་རིང་སྒྲུབ་པ་ཉམས་ལེན་ལ་གཞོལ། འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོར་ཉམས་མྱོང་ལྡན་སུམ་ཚོགས་པ་བསགས་ཤིང་རང་ཉིད་ཀྱི་སྒྲུབ་པ་ཉམས་ལེན་གྱི་ཞོར་དུ། བྲམ་ཟེའི་ཆོས་ལུགས་སོགས་འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ལུགས་ཆེ་ཕྲ་ཀུན་ལ་སློབ་སྦྱོང་དང་ཞིབ་འཇུག་ཅི་ནུས་གང་ཐུབ་གནང་། མི་ལོ་བཅུ་གཉིས་ཙམ་ལ་འཛམ་གླིང་ཆོས་ལུགས་ཀུན་འདུས་རིས་མེད་ཀྱི་དཔེ་དེབ་<སྣ་ཚོགས་ནོར་བུའི་རོལ་མཚོ>འདི་བྲིས་པ་ད་ལྟ་འཛམ་གླིང་གི་སྐད་ཡིག་ཆེ་ཤོས་ཁག་གི་ནང་དུ་བསྒྱུར་ཟིན་ཅིང་བསྔགས་བརྗོད་མི་དམན་པ་ཐོབ་ཡོད།

ལྷག་པར་དུ་འདི་ཉིད་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྒྱུར་བ་མཁོ་གལ་ཆེ་བའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་ད་ལྟ་བར་དུ་བོད་ཡིག་ཏུ་འཛམ་གླིང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱུང་བ་ལྟ་གྲུབ་ཉམས་ལེན་དང་བཅས་པ་དེབ་གཅིག་གི་ནང་འཁོད་པ་འདི་ལྟ་བུ་ཕལ་ཆེར་ཆེས་ཐོག་མ་དེ་ཡིན་པ་འདྲ། བོད་ཡིག་ཏུ་རྒྱ་གར་བའི་ཆོས་ལུགས་ཁག་གི་སྐོར་ཙུང་ཙམ་ཡོད་པ་ཁག་ནི་ཆེས་ཉིང་པ་དང་། ཕྱོགས་རིས་རིང་ལུགས་ཅན་དང་། དམིགས་ཡུལ་ཅན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཙམ་ལས། ཐམས་ཅད་པོ་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ལ་གཞི་བཞག་པ་ཤ་སྟག་མིན་པས་ད་ལྟའི་བོད་མིའི་སེམས་ངོས་སུ་ཤུགས་རྐྱེན་ངན་པ་བཟོས་ཡོད་ལ། ད་དུང་དེ་འདྲའི་གནས་ཚུལ་ཙམ་ལ་ཉིང་པ་མཁྲིགས་འཛིན་བྱས་ནས་བསྡད་ན་དུས་རབས་ཀྱི་རྗེས་སུ་བསྙེགས་པའི་སློབ་སྦྱོང་གསར་པ་མེད་པའི་འཛམ་གླིང་མི་མང་གི་མདུན་དུ་ངོ་གནོངས་དགོས་པ་ཆགས་བཞིན་ཡོད།

དེ་ལས་ཀྱང་གལ་ཆེ་བ་ནི། བོད་པ་ཚོས་ད་ལྟ་བར་དུ་ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་དགོས་པར་ཁས་འཆེ་བ་ཙམ་རེ་ཁ་ནས་གླེང་ཡོད་ཀྱང་། དོན་ལ་ཆོས་ལུགས་ཕྱོགས་རིས་བྱས་ནས་ཁྲག་ཐྲི་བྲོ་བའི་ལོ་རྒྱུས་བཞག་པ་ཙམ་གྱིས་མ་ཚད་པར། ད་ལྟ་ད་དུང་ཡང་ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་དགོས་རབས་ཁ་ལ་འཁྱེར་བཞིན་དུ་ད་དུང་སེམས་ཀྱི་ཐོག་ཏུ་ཕྱོགས་རིས་ཀྱིས་ཁེངས་ཡོད་པའི་མི་སྣ་མང་པོ་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད་པར་སྣང་།

རྒྱུ་མཚན་གང་ཡིན་སྙམ་ནས་བསམ་གཞིགས་ནན་པོ་ཞིག་བྱས་ན་དེ་ནི་ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ད་ལྟ་བར་དུ་སེམས་གཏིང་དུ་ཆགས་སྦྱོང་མེད་པས་རེད། དེས་ན་དེབ་འདིའི་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་ཀྱི་གོ་བ་ཁ་གསལ་ལ་རྒྱས་པ་དང་། དེ་ཇི་ལྟར་བྱེད་ཚུལ་གོམ་པ་རིམ་བགྲོད་བྱེད་ལུགས་དང་། དེའི་ཕན་འབྲས་ལ་སོགས་པ་གསལ་ཞིང་རིན་ཐང་བྲལ་བ་བཀྲབས་ཡོད་པས་གཟུར་གནས་དོན་གཉེར་ཅན་དག་ལ་དཔེ་དེབ་འདི་བཀླུད་ནས་རིས་མེད་ཀྱི་གོ་དོན་མ་ནོར་སྐྱེ་ཞིང་། བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་བཟང་ཕྱོགས་ཀྱི་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་ངེས་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་ནི་ཐོལ་བསྟོད་ཙམ་མིན་པར་དོན་ལ་གནས་པ་སོ་སོ་རང་གིས་ཀློག་ན་ཤེས་པ་ཞིག་གོ།

ཞེས་ཀརྨ་བཤད་པ་རྡོ་རྗེས་ཨ་རིའི་ལོ་སན་ཇེ་ལོ་སུ་ནས།

དཔེ་དེབ་འདི་སྒྱུར་རྩོམ་སྤྲོད་སྒྲིག་བྱས་པའི་བརྒྱུད་རིམ་གསལ་བཤད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོ་ཡར་མར་ཞིག་དེབ་འདིའི་རྩོམ་པོ་ཤར་མཁན་སྤྲུལ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་བདག་དང་ངོ་ཤེས་སུ་གྱུར་ཅིང་། དེའི་སྐབས་སུ་ཁོང་གིས་བརྩམས་པའི་དཔེ་དེབ་མང་དག་ཅིག་མཇལ་བའི་གོ་སྐབས་བྱུང་། དཔེ་དེབ་དེ་དག་གི་ནང་དུ་<སྣ་ཚོགས་ནོར་བུའི་རོལ་མཚོ>་ཞེས་པ་འདི་ཡིད་ལ་འགྲོ་ཤོས་བྱུང་ནས་ལོ་མང་པོའི་རྗེས་སུ་ཨིན་ཡིག་གི་དེབ་ཅིག་ཡིན་པ་བཀླག་རྒྱུ་བྱུང་།

དེའི་རྗེས་ཀྱི་སྐབས་ཤིག་ལ་རྩོམ་པ་པོས་དཔེ་དེབ་འདི་བོད་ཡིག་ཐོག་ཏུ་སྒྱུར་ཐུབ་ན་གང་ཅིའི་དགེ་མཚན་ཆེན་པོ་ཡོད་ལུགས་གསུངས་ནས་ང་ལ་འདི་བོད་སྒྱུར་བྱེད་པའི་ལས་ལ་བསྐུལ། འོན་ཀྱང་བདག་ནི་ལས་བྲེལ་དང་ལོ་ལེ་ཆེ་བ་ཟུང་འབྲེལ་ཐོག་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་དཀའ་ངལ་ཡང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་བྱུང་ནས་ལོ་ངོ་མང་པོའི་རིང་ལ་དེབ་དེ་བོད་སྒྱུར་མ་ཚར་བར་ལུས། འོན་ཀྱང་དུས་ཚོད་འགྱངས་བ་ལ་དགེ་མཚན་གཅིག་ཡོད་པ་ནི་ལས་ཀ་གང་ལ་ཡང་ཞིབ་ཇེ་ཚགས་སུ་ཡོང་བ་ཡིན་སྐབས་བོད་འགྱུར་གྱི་ལས་ཀ་འདི་འགོར་ཡུན་རིང་ཙུང་ཙུང་སྤུས་ཇེ་ལེགས་སུ་སོང་བར་ཕན་ཐོགས་ངེས་ཅན་བྱུང་ཡོད་སྙམ།

འགྱུར་འདིའི་ནང་དུ་ཕྱིའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཐ་སྙད་དམིགས་བསལ་བ་མང་དག་ཅིག་ཡོད་པ་ལ་སྔར་ཡོད་ཐ་སྙད་དག་བཀོལ་གང་ཐུབ་བགྱིས་པ་དང་སྔར་མེད་པ་ཁག་ལ་གྲུས་པ་རང་ཉིད་ཀྱིས་གསར་བཟོ་གང་འོས་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེན་པོ་ཁག་གི་ཐ་སྙད་ཁག་ནི་སྔར་ཡོད་པ་དག་ཇི་མ་ཇི་བཞིན་བཀོལ་དགོས་པ་ཏ་ཙང་གལ་ཆེན་ཡིན་སྐབས་ཆོས་བརྒྱུད་སོ་སོའི་རང་རང་གི་ཁྲུངས་ཀྱི་མཁས་པ་ཁག་ལ་སྤྱན་འབུལ་ཞུས་ནས་སྒྲ་དོན་གཉིས་ཐད་ནས་ཆོས་བརྒྱུད་རང་རང་གི་གསུང་གི་དྲི་མ་ཡལ་བ་ཡོང་ཐབས་འབད་བརྩོན་ཞུས་ཡོད།

དེབ་འདི་ཆ་ཚང་བསྒྱུར་བའི་རྗེས་སུ་ཆོས་བརྒྱུད་སོ་སོའི་ཁོངས་ཀྱི་མཁས་པ་དག་ལ་ཞུ་དག་པ་བགྱི་རུ་བཅུགས་ནས་རྩོམ་སྐབས་དང་འགྱུར་སྐབས་གཉི་གའི་སྐབས་སུ་ནང་དོན་ནོར་བའི་ཆ་གང་མཆིས་ཡོ་སྲང་ཡོང་བར་འབད་བརྩོན་རྒྱལ་མ་ཞུས་ཡོད། དཔེ་དེབ་འདིའི་

ནང་དུ་མཚན་གྲངས་ ༧༨༧ ཙམ་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ལ་གཟིགས་ནས་དེབ་འདིའི་ནང་གི་ཐ་སྙད་གསར་པ་བྱུང་བ་དང་། ཐ་སྙད་བེད་སྤྱོད་གསར་པར་བྱས་པ་གཉིས་ཀའི་གོ་དོན་རྣམས་མཁྱེན་ཐུབ་པའི་རེ་བ་ཡོད།

འདིའི་སྒྱུར་རྩོམ་སྤྱད་སྒྲིག་པ་འདམ་དཔལ་ཚུལ་ཁྲིམས།

བོད་དགེ་འདམ་དཔལ་ཚུལ་ཁྲིམས་ནི་བོད་མདོ་ཁམས་རྫ་ཆུ་ཁ་རུ་སྐྱེས་ཤིང་འཚར། རྒྱ་གར་དུ་འབྱོར་ནས་ནང་དོན་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ལ་སྦྱངས་པ་ལོ་འགར་བྱས་མཐར་ཨིན་ཡིག་སོགས་ལ་ཆེད་སྦྱོང་ལོ་གསུམ་ཙམ་བགྱིས་ནས་སྐབས་གཉིས་པའི་དགེ་རྒན་འོས་སྦྱོང་དུ་ཡིག་རྒྱུགས་ཀྱི་ལམ་ནས་འདེམས་སྒྲུག་བྱུང་། ལོ་དེ་དག་གི་རིང་ལ་བོད་མིའི་རྩོམ་པ་པོའི་རྒྱལ་ཡོངས་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་དང་པོ་ལ་ཞུགས་པ་དང་། སློབ་གྲྭ་སོ་སོའི་དུས་དེབ་ཁག་གི་རྩོམ་སྒྲིག་པའི་ལས་འགན་ཁུར། དགེ་འོས་མཐར་ཕྱིན་པ་ནས་བཟུང་ད་བར་ལོ་ ༢༨ ཙམ་གྱི་རིང་ལ་གཞི་རིམ་གྱི་དགེ་རྒན་གྱི་ལས་གནས་སུ་བཞུགས་མུས་ལ། <སྒྲ་སྒྲུབ་རིག་པ>ཞེས་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ངག་སྒྲ་འབྱིན་ཚུལ་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་གསར་པ་ཞིག་བོད་ཡིག་ཐོག་བརྩམས། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་རིག་པའི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་༡༣་པ་དང་། ༡༩་པ། ༡༥ པ། བཅས་ལ་མཉམ་ཞུགས་ཀྱིས་བོད་རིག་པ་བའི་གདན་འཛུགས་ཕོངས་མི་ཆགས་ཤིང་། ༢༠༢༣ ལོར་སླར་ཡང་ཐེངས་༡༨ པར་མགྲོན་འབོད་བྱུང་བ་ལྟར་ད་ལྟ་ཚོགས་ཞུགས་གྲ་སྒྲིག་གནང་མུས་སོ།།

ཡོད་དང་པོ།

ཡིད་ཆེས་ཀྱི་རང་བཞིན།

མཆོད་པར་བརྗོད་པ།

༄༅། །རྒྱལ་ཀུན་མཁྱེན་པའི་དབང་ཕྱུག་གཏེར། །
རྫོངས་སྨུན་འཛོམ་པའི་བློ་གྲོས་འོད། །
འཇམ་དཔལ་དཔའ་བོ་ཕྱག་གིས་མཆོད། །
འགྲོ་བློའི་ལོག་རྟོག་འཇོམས་མཛོད་ཀྱི། །

འོ་མའི་མཚོ་དང་གངས་རི་ལ། །
ཟླ་བས་འཁྲུད་པའི་མཛེས་སྡུག་ཅན། །
སྙན་པའི་རྒྱུད་མངས་དཀྲོལ་མཛད་མ། །
དབྱངས་ཅན་ལྷ་མོ་མགྲིན་པར་རོལ། །

རྒྱ་ཆེན་ཤེས་བྱའི་ཟབ་བརླིང་ཀུན། །
རྟོགས་པའི་རིས་མེད་དྲང་སྲོང་ཚོའི། །
ཞི་བདེའི་ལམ་ལ་སྙིང་ནས་གུས། །
ཟབ་དོན་གནས་ལུགས་རྟོགས་པ་སྩོལ། །

ཁྱད་པར་ཀུན་མཐུན་ཞི་བདེ་ཡི།།
མཐར་ཐུག་ཤཱཀྱ་ལ་ཡི་ཆོས།།
རིགས་ལྡན་སེམས་དཔས་ལེགས་དྲངས་ཏེ།།
རྟོགས་ལྡན་སྐལ་བ་མངོན་གྱུར་ཤོག།

གྲུ་པ་བཟང་པོ་ཞིག་ཡིན་ན་མཚོ་ནང་དུ་གྲུ་ལ་ཞུགས་པའི་སྐབས་སུ་འཕྲད་སྲིད་པའི་དཀའ་ངལ་དག་ལ་གནོད་ལེན་བྱེད་ཆེད་དུ་རྒྱ་མཚོར་མ་ཞུགས་སྔོན་དུ་ཇི་ལྟར་གྲ་སྒྲིག་ལེགས་པོ་བྱེད་པ་དེ་ལྟར་དུ། ཕོ་བོས་དཔེ་དེབ་འདིའི་བརྗོད་བྱ་སྟེ། འཛམ་གླིང་འདིའི་ཐོག་ན་ཡོད་པའི་སྣ་ཚོགས་པའི་དད་མོས་དེ་དག་མཚམས་སྦྱོར་བྱེད་པའི་བྱ་བ་ལ་དངོས་སུ་མ་ཞུགས་པའི་སྔོན་དུ་བརྗོད་བྱ་དེ་ངོ་འཕྲོད་པར་འཕྲད་སྲིད་པའི་འགོག་རྐྱེན་རྣམས་བསལ་བར་བྱ།

དེའི་སྐད་དུ་ཐོག་མ་ང་ཆོས་དད་མོས་ལམ་ལུགས་དེ་དག་གི་སྐོར་ལ་རྒྱུས་ལོན་ཙམ་བྱ་བར་རིགས། ས་བཅད་འདིའི་ནང་དུ་འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ལུགས་[1]དང་དད་མོས་དེ་དག་ཇི་ལྟར་དང་ཅིའི་ཕྱིར་བྱུང་བའི་སྐོར་ལ་དམིགས་ཀྱིས་བགར་ནས་བལྟ་རྒྱུ་ཡིན་ལ། ས་བཅད་འདིའི་ནང་ནས་རྙེད་པའི་གོ་བ་དག་ནི་ས་བཅད་འོག་མ་རྣམས་སུ་འཆད་པར་འགྱུར་བའི་ནང་དོན་དག་གི་གོ་བ་ལོན་པའི་རྨང་གཞི་ཡང་ཆགས་ཐུབ།

གཅིག འཕྱུང་ཡུག་གི་དཀའ་ངལ།

ཆོས་ལུགས་དང་དད་མོས་ཀྱི་སྐོར་ལ་ཤེས་རྟོགས་ཟབ་མོ་ཞིག་འབྱུང་ཆེད་དུ་ཐོག་མར་ཆོས་དང་ཅེས་པ་འདིས་ང་ཚོའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་གཞི་རྩའི་བྱ་བ་གང་ཞིག་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པའི་ཐོག་ལ་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་པ་སྟེ། ང་ཚོར་ཆོས་དང་འདི་ཅིའི་ཕྱིར་ཡོད་པ་འམ་ཡང་ན་ཅིའི་ཕྱིར་དགོས་པ་དང་། འདིས་བྱ་བ་གང་ཞིག་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པའི་དྲི་བ་འདི་དག་ལ་ལན་འདེབས་

[1] འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ལུགས། འདིར་འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ལུགས་ཆེ་ཁག་ཡེ་ཤུ་དང་། ཨིསི་ལམ། ཧིནྡུ། ནང་པ། ཏཱ་ཨོ། ཇུ་ད་ཡེ་སོགས་དང་། བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེ་ཁག་དྲུག་དང་ཆུང་བ་ཁག་བཅས་ཀྱི་འཚམས་སྦྱོར་ཡོད།

དགོས། ལན་དེ་དག་གི་གཞི་འཛོག་ས་ནི་ང་ཚོའི་ཡིད་ཀྱི་གཞི་རྩའི་སྙིག་བྱའི་དོན་ནམ་འདུན་པ་སྟེ། བདེ་སྐྱིད་འདོད་པ་དེ་ལ་གཏུགས་དགོས། ང་ཚོའི་ལུས་ངག་གི་བྱ་སྤྱོད་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྐུལ་རྒྱུ་གཙོ་བོ་ནི་ང་ཚོའི་ཡིད་ཀྱི་གཏིང་རུམ་དུ་གནས་པའི་བདེ་བ་འཐོབ་འདོད་དང་སྡུག་བསྔལ་སེལ་འདོད་ཀྱི་འདུན་པ་དེ་རེད། འདུན་པ་འདིས་ང་ཚོས་བདེ་བའི་རྒྱུ་རྡུ་སྣང་བ་དག་ལ་སྙེགས་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་གྱི་རྒྱུ་རྡུ་མཐོང་བ་དག་ལ་གཡོལ་དུ་འཇུག

རིགས་པ་འདིས་སྟོམ་ཚིག་ཅིག་གྲུབ་པ་ནི་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་བདེ་བ་འདོད་ཀྱི་ཡོད་སྐབས་ཐམས་ཅད་ལ་བདེ་བ་འཐོབ་དགོས་པ་དང་། ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སྡུག་བསྔལ་འདོད་ཀྱི་མེད་སྐབས་ཐམས་ཅད་སྡུག་བསྔལ་དང་འབྲལ་དགོས་པ་དེ་བསྟན། ཡིན་ན་ཡང་དེ་འདྲ་ཞིག་དོན་ངོ་མར་ཡོང་གི་ཡོད་དམ། ཁྱེད་ཀྱིས་གཡས་གཡོན་གཉིས་ལ་གཅིག་བལྟས་ན་ང་ཚོས་ད་དུང་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་བཞིན་ཡོད་པ་ལས། དོན་དམ་པའི་བདེ་བ་མྱོང་བཞིན་པ་ནི་དཀོན་པོ་ཡིན་པ་མཐོང་ཐུབ། འོ་ན་དཀའ་ངོག་འདི་འདྲ་བ་ཞིག་ཅིའི་ཕྱིར་ཆགས་པ་རེད་དམ་ཞེ་ན།

ང་ཚོའི་དཀའ་ངོག་འདིའི་འབྱུང་རྐྱེན་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱུ་འབྲས་ཀྱི་གནས་ལུགས་ལ་རྨོངས་པ་དེར་ཐུག་ཡོད། ང་ཚོས་བདེ་བ་འདོད་ན་ཡང་དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་ངོ་མ་ཅི་ཡིན་མི་ཤེས། ང་ཚོས་སྡུག་བསྔལ་མི་འདོད་ན་ཡང་དེ་ལས་གཡོལ་བའི་ཐབས་ངོ་མ་ཅི་ཡིན་མི་ཤེས། ང་ཚོས་གནས་ལུགས་འཚོལ་བའི་སྐབས་སུ་ལམ་སྟོན་ངན་པ་ཞིག་གིས་དྲངས་པའི་ཐག་གཅོད་ནོར་བ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་འདི་ལྟར་བྱས་ན་དེ་ལྟར་མི་འོང་ངམ་སྙམ་པའི་སེམས་ཡིད་གཉིས་ཀྱི་རེ་དོགས་ཅིག་དང་འཕྲད་ཡོང་གི་ཡོད། འོ་ན་ཡིད་འཕྲུང་ཞུག་གི་བློ་དེ་ཅིའི་ཕྱིར་འོང་བ་རེད་དམ། འདོད་པ་བདེ་བའི་རྒྱུ་རྣམས་ང་ཚོས་ཅིའི་ཕྱིར་དང་ཇི་བཞིན་ཤེས་ཀྱི་མེད་དམ་ཞེ་ན། དེ་ནི་ང་ཚོས་གཞི་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཧྲིལ་གྱིས་མི་མཐོང་བར་ཆ་ཤས་ཙམ་རེ་མཐོང་བ་དེ་ལ་ང་ཚོའི་བྱ་སྤྱོད་ཐམས་ཅད་གཞི་བཅོལ་ནས་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པས་རེད། ང་ཚོའི་སེམས་སུ་མྱོང་ཚོར་སྐྱེ་བར་བྱེད་པའི་ཤུགས་རྐྱེན་དག་གི་གདོང་རིས་ངོ་མ་དེ་འཛིངས་ཆེ་བའི་རྒྱུ་རྐྱེན་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་གིས་བསྒྲིབས་ནས་ཡོད། ང་ཚོས་སེམས་པར་

འཆར་སྣང་འཛིན་སྐབས་བྱ་བ་གང་ཞིག་གི་འབྲས་བུ་མངོན་གསལ་བ་ཞིག་མཐོང་ཡོང་ལ༑ དེ་ལྟར་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཚོར་བ་བདེ་སྡུག་རྣམས་ཇི་ལྟར་འབྱུང་བ་ཤེས་ཚོར་ཐུབ་པར་དཀའ་ངལ་ཡང་མེད། མ་ཟད་ང་ཚོས་བདེ་སྡུག་གི་ཚོར་བ་དེ་དག་ལ་རྒྱུ་བྱེད་མཁན་རེ་ཟུང་ཇེས་དཔག་གི་སྒོ་ནས་ཀྱང་རྟོགས་ཐུབ་སྲིད། ཡིན་ན་ཡང་ང་ཚོས་གང་མི་མཐོང་བ་ནི་ལྐོག་ཏུ་གྱུར་པ་དང་། ངོ་བོ་ཕྲ་མོ་ཡིན་པ། མི་མངོན་པའི་ཤུགས་རྐྱེན་ཞིག་ཡོད་པ་དེས་ང་ཚོའི་བདེ་སྡུག་གི་བྱུང་བ་ལ་ཇི་ལྟར་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད་ཀྱིན་ཡོད་པ་དེ་རེད། འདི་ནི་རྒྱ་མཚོ་ཞིག་དང་འདྲ་བར་ང་ཚོས་ཕྱི་རོལ་གྱི་ཐ་རླབས་ཆེན་པོ་དག་མཐོང་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ན་ཡང་། དེའི་ནང་གི་ཐ་རླབས་དེ་དག་ཇི་ལྟར་ཆགས་པའི་རླབས་རྒྱུན་དང་ཆུ་རྦ་ཕྲ་མོ་དེ་ཚོ་གང་ཡང་མཐོང་གི་མེད་པ་བཞིན་ནོ།།

གཉིས། དོན་སྙིང་འཚོལ་བ།

དེ་འདྲ་བའི་རེ་དོགས་དེའི་དབང་གིས་ང་ཚོས་དྲི་བ་འདོན་འགོ་ཚུགས། དེ་ལས་གོང་གི་ཤེས་པ་དང་མ་ཤེས་པའི་བར་སྟོང་དེ་རྣམས་འགེངས་ཐུབ་པའི་ལན་ཞིག་འཚོལ་གྱིན་ཡོད། ང་ཚོས་སྐབས་མང་པོར་དེ་དང་འབྲེལ་བར་འདྲི་བཞིན་པའི་རྨང་གཞིའི་དྲི་བ་ཁག་ནིཿ ང་ཇི་ལྟར་བདེ་བ་དང་འཕྲད་ཐུབ་བམ། ངའི་མི་ཚེ་དོན་ལྡན་ཞིག་ཇི་ལྟར་བྱེད་ཐུབ་བམ། ངས་ནུས་པ་ཇི་ལྟར་ལེགས་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ་བམ་ཞེས་པ་ལ་སོགས་པ་རེད། དྲི་བ་འདི་དག་ལ་ལན་སྣ་མང་ཞིག་ཡོང་ཚོག་ན་ཡང་མཐར་དེད་ན་གནད་འབབ་ས་གཅིག་ལ་འབབ། ང་ཚོའི་དྲི་བ་ཐམས་ཅད་མ་རིག་པ་སངས་བའི་ཕྱིར་དུ་ཡིན། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་མ་རིག་པ་དེ་བསངས་ཐུབ་ན་ང་ཚོས་བདེ་བའི་རྒྱུ་གང་ཡིན་རྟོགས་ཐུབ་ལ། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོའི་གཏིང་ནུམ་གྱི་འདོད་པ་དེ་མངོན་འགྱུར་བྱ་ཐུབ། འདི་ལ་ངས་"དོན་སྙིང་འཚོལ་བ"ཞེས་འབོད། འདིར་དོན་སྙིང་ཟེར་བ་ནི་བདེ་བ་འཐོབ་བྱེད་གང་ཡོད་ལ་ཟེར་གྱིན་ཡོད་ལ། དེ་ཡང་ཡུན་དུ་གནས་པའི་བདེ་བ་དང་ཚིམས་པ་ཞིག་ལ་འབྲེལ་བ་གང་ཡོད་པ་དེ་ལ་ཟེར། དེའི་ཕྱིར"དོན་སྙིང་ལྡན་པ"ཟེར་བ་ནི་ང་ཚོས་འཚོལ་བཞིན་པའི་བདེན་པ་དེ་ལ་ཉེ་རུ་གཏོང་བྱེད་ཅིག་ལ་

ཟེར་བ་ཡིན། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་མི་ཚེའི་བྱ་བཞག་འདི་འདྲ་ཞིག་གིས་བཟུང་ཡོད་ན་ང་ཚོས་དགོས་དོན་དང་ཁ་ཕྱོགས་ལེགས་པོ་ཞིག་རྙེད་ཐུབ་སོང་བ་རེད།

གསུམ། མ་རིག་པ་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བ།

ང་ཚོར་འཕྲད་བཞིན་པའི་དཀའ་ངྙོག་འདི་དག་ཡར་དེད་ན་མ་རིག་རྨོངས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་ཙ་ན་དཀའ་ངྙོག་དེ་དག་སེལ་ཐབས་ནི་དེ་དག་གི་དངོས་གཉེན་དུ་གྱུར་པ་རིག་པ་ཞེས་པ་དེ་ཡིན་དགོས། རིག་པ་ནི་ཤེས་བྱ་ཞིག་གམ་གནས་ལུགས་ཤིག་ཇི་བཞིན་རྟོགས་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། མ་རིག་པས་བདེན་དོན་ལ་འགྲིབ་ལོག་བྱེད། འདི་ནི་རིག་པ་དང་མ་རིག་པ་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གཙིག་ཕུ་དེ་རེད། ང་ཚོས་དངོས་པོ་ལ་དེའི་གནས་ལུགས་ལྟར་དུ་མཐོང་གི་མེད། དེའི་ཕྱིར་མ་རིག་པ་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་ཐུབ་ཀྱི་མེད། མ་རིག་པ་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བ་ལ་ང་ཚོས་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་གང་ལྟར་དུ་ཡོད་པ་དེ་ལྟར་དུ་ཤེས་དགོས། དེ་ལྟར་དུ་ཤེས་པ་ལ་གནས་ལུགས་དེ་ལྟར་དུ་ཤེས་པ་དེ་ཇི་ལྟར་བྱུང་བའི་ཚུལ་ལ་ངེས་པར་དུ་བལྟ་དགོས། འདི་ལྟར་བལྟ་བ་ལ་ང་ཚོར་དཔྱད་གཞིའི་གནས་དོན་[1] འབྱུང་ཁུངས་གཉིས་ཡོད་པ་ནི་རང་ཉིད་སྣེར་དང་གཞན་གྱི་མཉམ་སྦྱོར་གཉིས་རེད། གཤམ་དུ་དེ་གཉིས་ཞིབ་པར་འཆད་པར་བྱའོ།།

ཀ༽ རང་ཉིད་སྣེར་གྱི་མཉམ་སྦྱོར།

ཉིན་རེ་བཞིན་ང་ཚོའི་ཡིད་ངོར་ས་སྦྱོར་བ་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་རིམ་བཞིན་འཆར་ཞིང་དེ་རིམ་བཞིན་ཡལ་ནས་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། སྦྱོར་བ་དེ་ཚོ་གང་ཟག་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་འདྲ་ཙམ་

[1] གནས་དོན། ཨིན་ཚིག Information ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ་ཞིང་། དོན་ནི་ཨིན་སྐད་ཀྱི་ཚིག་འདི་ལ་གནས་དོན་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། དེའི་དོན་ནི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྐོར་ལ་ཇི་ལྟར་གནས་པའི་ཤེས་བྱའི་དོན་ཞེས་པ་ཡིན། ཇི་ལྟར་གནས་པའི་དོན་ཞེས་པ་ཚིག་སྡུད་བྱས་ནས་གནས་དོན་ཞེས་པ་བཀོལ་ལོ།།

རེ་ཡོང་སྲིད་པ་ལས་རྟག་ཏུ་གཅིག་འདྲ་ཞིག་ནམ་ཡང་ཡོང་མི་ཐུབ། དེའི་ཕྱིར་སྣང་བ་ཐམས་ཅད་གང་ཟག་སོ་སོར་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་ཆགས་ཡོད། ཁྱེད་རང་གིས་སྣང་བ་འདི་དག“གཞི་རྩའི་གྲངས་ཐོ”ལྟ་བུ་ཞིག་ལ་བསམ་ཚོག འདི་དག་གིས་ང་ཚོས་བདེན་དོན་ལ་གོ་རྟོགས་སྤེལ་བར་བྱེད་པའི་རྒྱུ་ཆ་ལྟ་བུར་བྱེད་ཚོག གང་ཟག་སྒེར་གྱི་མཉམ་སྣང་འབྱུང་བ་ལ་མངོན་སུམ་གྱིས་སྣང་བ་དང་། རྟོག་པས་སྣང་བ་གཉིས་ཡོད།

ཀ མངོན་སུམ་གྱིས་སྣང་བ།

མངོན་སུམ་གྱིས་སྣང་བ་ནི་དུས་ནས་དུས་སུ་རང་ཉིད་ལ་དངོས་སུ་བྱུང་བའི་མཉམ་སྣང་དག་ལ་ཟེར་བ་སྟེ། དེ་ནི་དབང་པོའི་སྒོ་དུ་མ་ནས་བསྡུས་པའི་གནས་དོན་དག་ལས་གྲུབ་པའི་བསམ་ངོས་འདྲ་རིས་སྣ་ཚོགས་པ་དེ་དག་རེད། ང་ཚོས་མངོན་སུམ་གྱི་སྣང་བ་ལ་སླར་ཡང་དབང་པོ་མངོན་སུམ་གྱི་སྣང་བ་དང་། ཡིད་ཀྱི་མངོན་སུམ་གྱི་སྣང་བ་གཉིས་སུ་འགེལ་ཚོག

༡༽ དབང་པོ་མངོན་སུམ་གྱི་སྣང་བ།

དབང་ཤེས་ཀྱི་སྣང་བ་ནི་དབང་ཤེས་ལྔ་པོ་བརྒྱུད་ནས་བྱུང་བའི་ཕྱི་རོལ་ཡུལ་གྱི་གནས་དོན་དག་གིས་བསྐྱེད་པའི་སྣང་བ་དག་ལ་ཟེར། དབང་ཤེས་མ་འདྲ་བས་ཤེས་པ་མ་འདྲ་བསྐྱེད་ཅིང་དེ་ལས་སྣང་བ་མི་འདྲ་བ་བསྐྱེད། སྒོ་ལྔའི་ཤེས་པ་ལས་སྣང་བ་ལྔ་འཛིན་ཞིང་སྣང་བ་དེ་དག་འཛིན་བྱེད་སྒོ་ལྔ་ལ་ཡུལ་ལྔ་ཡོད།

༡། གཟུགས༔ དབྱིབས་དང་ཁ་དོག་གི་འོད་མིག་ལ་འཕྲད་ནས་ང་ཚོར་གཟུགས་མཐོང་བའི་སྣང་བ་འབྱུང་།

༢། སྒྲ༔ དངོས་པོ་སྤྲིར་བ་རྣ་བའི་དབང་པོ་ལ་འཕྲད་ནས་ང་ཚོར་སྒྲ་ཐོས་པའི་སྣང་བ་འབྱུང་།

༣། དྲི༔ དྲི་མ་འཕྱིར་བའི་རླུང་བུ་སྣའི་དབང་པོ་ལ་འཕྲད་ནས་ང་ཚོར་དྲི་སྣོམ་པའི་སྣང་བ་བྱུང་།

༤། བློ་བ༔ བློ་བ་བསྐྱེད་པའི་རྫས་སྦྱོར་ལྡེའི་དབང་པོ་ལ་འཕྲད་ནས་ང་ཚོར་རོ་ཡི་མྱོང་བ་འབྱུང་།
༥། རེག་བྱ༔ དངོས་པོ་ཐོགས་རེག་ཅན་ལུས་ཀྱི་དབང་པོ་ལ་འཕྲད་ནས་ང་ཚོར་མཁྲེགས་པོ། གཤེར་བ། ཤུགས། འགུལ་བ། མནན་པ་སོགས་རེག་བྱའི་མྱོང་བ་འབྱུང་།

༣༽ ཡིད་ཀྱི་མངོན་སུམ་གྱི་མྱོང་བ།

ཡིད་ཤེས་ཀྱི་མྱོང་བ་དེ་རྟོགས་པའི་ཐབས་ཤེས་སླ་ཤོས་ནི་བྱིས་པ་ཞིག་གིས་རང་གི་དབང་ཤེས་བརྒྱུད་ནས་འཆར་བའི་ཕྱི་རོལ་འཛམ་གླིང་ལ་ཇི་ལྟར་བལྟས་པའི་ཚུལ་ལ་བསམ་བློ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་ཡིན། བྱིས་པ་དེའི་སེམས་ཀྱིས་སྣང་བ་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་ལ་གཏོད་ཀྱི་ཡོད་ན་ཁོའི་སེམས་ངོས་སུ་དེའི་དོན་སྤྱི་ཞིག་འགྲུབ་བཞིན་ཡོད། དེ་ནི་ཐ་སྙད་ཀྱིས་མ་བཟུང་བའི་སེམས་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཤིག་སྟེ། བྱིས་པ་མངལ་ལ་སྦྲུམ་མ་ཐག་པའི་སྐབས་འདྲ་བ་ཞིག་རེད། བྱིས་པ་དེས་རང་ལ་བྱུང་བའི་མྱོང་བ་རྣམས་ཚིག་ཏུ་བརྗོད་མི་ཐུབ་ན་ཡང་ཁོས་རང་གི་དྲན་པའི་ངོས་ལ་གང་ཚོར་བའི་སྣང་བརྙན་འཛིན་ཐུབ།

དབང་ཤེས་ཀྱི་མྱོང་བ་ནི་དངོས་པོ་རྟེན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་དགོས་ན་ཡང་། ཡིད་ཤེས་ཀྱི་མྱོང་བ་ནི་ཡུལ་དངོས་དང་ཐད་མ་འཕྲད་ཀྱི་ཁྱད་པར་མེད་པར་ཕྲ་རགས་ཀྱི་ཚད་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་ཐོག་ལ་འགྲོ་ཐུབ། མྱོང་བ་རག་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན་ཀླད་པའི་ནང་གི་གློག་བརྡ་སོགས་ནས་བསྐྲུན་པའི་དོན་སྤྱི་དང་། དྲན་པ། ཚོར་སྣང་སོགས་འཛོག་ཐུབ། ཕྲ་བའི་དབང་དུ་བྱས་ན་བདེ་བ་ཆེན་པོ། གསལ་བའི་རང་བཞིན། ཅི་ཡང་མི་འཆར་བ་སོགས་འཛོག འདི་དག་གིས་ང་ཚོའི་བསམ་བློའི་འགྱུ་སྟངས་ཕྲ་མོ་དེ་ཚོ་འགྲུབ་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། རགས་པ་དག་ནི་ཀུན་ལ་མཐོང་ཆོས་སུ་ཡོང་ཐུབ་པ་ལས་ཞིབ་པ་རྣམས་སྒོམ་སྒྲུབ་པོ་ན་ལས་འབྱུང་དགོས།

ཁ རྟོག་པའི་རྒྱུ་མཚན་འགོད་པ།

མ་རིག་པ་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་ཐབས་གཞན་ཞིག་ནི་རྟོག་པས་རྒྱུ་མཚན་འགོད་པ་དེ་ཡིན། ང་ཚོ་བྱིས་པའི་གནས་སྐབས་ནས་ནར་སོན་རིམ་བཞིན་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་

འགོ་ཚུགས། དེ་ནི་ཐ་སྙད་དང་དེ་ཇི་ལྟར་སྦྲིག་སྦྱོར་བྱེད་པའི་ཁྲིམས་དེ་ལ་ཟེར། སྐད་ཡིག་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོར་བརྗ་དང་ཐ་སྙད་ཀྱིས་བསྡིམས་པའི་ནང་དོན་དུ་གྱུར་པའི་བསམ་བློ་སྣ་ཚོགས་ཤིག་སྐྲུན་པར་བྱེད་ཅིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོའི་ཡིད་ངོས་སུ་སྣང་བརྙན་སྣ་ཚོགས་ཤིག་སྐྲུན་གྱིན་ཡོད།

ང་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་མཉམ་སྡོང་དེ་དག་གཞན་ལ་བརྗ་སྤྲོད་པར་རང་ཉིད་ཀྱི་གོ་རྟོགས་རྣམས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཅིང་། གོ་རྟོགས་ཀྱི་ནུས་པ་ངོ་མ་ནི་གོ་རྟོགས་དེ་ཚོ་བརྒྱུད་ནས་ང་ཚོས་ཐད་ཀར་སྡོང་མི་ཐུབ་པའི་མཉམ་སྡོང་རྣམས་གཞན་ལ་གསལ་སྟོན་བྱེད། ང་ཚོའི་གོ་རྟོགས་རྣམས་གཅིག་ཏུ་སྤྱུངས་ནས་མངོན་སུམ་ལ་འཆར་མི་ཐུབ་པའི་སྣང་བརྙན་སྣ་ཚོགས་པ་དག་གཞན་གྱི་སེམས་ངོར་སྐྲུན་ཐབས་བྱེད། འདི་ལ་ང་ཚོས་གྲུབ་མཐའ་འམ་དེ་ཡིག་ཐོག་ལ་ཕབ་ན་གཞུང་ལུགས་ཞེས་འབོད།

གྲུབ་མཐའ་འམ་གཞུང་ལུགས་དེ་བསྐྲུན་པ་ནི་ཐེ་ཚོམ་སེལ་བར་བྱེད་པའི་ལག་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་རེད། ང་ཚོས་ཕྱོག་གྱུར་གྱི་བདེན་དོན་རྣམས་ལ་མངོན་སུམ་གྱིས་འཇལ་མི་ཐུབ་ན་ཡང་དེ་དག་ཇི་ལྟར་གནས་ཡོད་པའི་རྣམ་གཞག་ཙམ་འཛོག་ཐུབ། སེམས་ཀྱི་གོ་བ་འདི་དག་གིས་བདེན་པའི་གནས་དོན་ཧྲིལ་པོར་མཐོ་སྤྲོད་བྱེད་མི་ཐུབ་ན་ཡང་བདེན་དོན་རྟོགས་པའི་སྟོང་ཆ་ཁག་ཅིག་ངེས་པར་དུ་འགེངས་ཐུབ།

ཁ༽ གཞན་གྱི་སྡོང་བ་ལ་ཡིད་རྟོན་བྱེད་པ།

དུས་རྒྱུན་དུ་ང་ཚོར་གནས་དོན་མང་དག་ཅིག་རག་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། དེ་ཙམ་གྱིས་མི་ཚོག་པར་ནམ་ཞིག་ང་ཚོས་འཚོལ་བཞིན་པའི་ཐྲིས་ལན་དེའི་ཆེད་དུ་ང་ཚོ་ངེས་པར་དུ་ང་ཚོའི་ཚད་གཞི་ལས་བརྒལ་ནས་བལྟ་དགོས། སྐབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་གནས་ལུགས་འཚོལ་མཁན་ནི་ང་ཚོ་ཁོ་ན་མིན་པར་གཞན་དག་ཀྱང་ཡོད་པར་མ་ཟད། དེ་དག་གིས་རང་རང་གི་འཆར་སྣང་དེ་ཚོ་ལ་རྒྱུ་མཚན་བཀོད་དེ་གནས་ལུགས་བཙལ་ནས་སྡོང་བ་ཐོབ་པ་བྱུང་ཡོད།

ཡིན་ན་ཡང་ཁོང་རྣམས་ཀྱི་མཉམ་སྤྱོད་ནི་ཁོང་རྣམས་ཁོ་ན་ལ་ཡོད་པའི་སྤྱོད་བ་དམིགས་བསལ་བ་དག་ཡིན་པས་ང་ཚོར་འཕོབ་འགྱུར་གྱི་སྤྱོད་བ་དང་ཡོངས་སུ་མི་འདྲ། འོན་ཀྱང་གཞན་གྱི་སྤྱོད་བ་ལ་རྐྱེན་བྱས་ནས་རང་གི་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་འཕེལ་ཐུབ།

འདིར་དྲི་བ་ཆེན་པོ་འགའ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ང་ཚོས་སུ་ལ་ཡིད་རྟོན་རུང་ངམ། གཞན་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་གང་བཤད་པ་དེ་ལ་ཡིད་ཆེས་ཚོག་གམ། བཤད་ཚུལ་འགལ་བ་ཡོད་པ་དག་འགལ་མེད་དུ་ཇི་ལྟར་གོ་དགོས་སམ། བཤད་ཚུལ་འདི་དག་ལས་ངས་གང་ཞིག་འདེམས་དགོས་སམ་ཞེས་པ་དེ་དག་རེད། འདི་དག་གི་ཆེད་དུ་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་རུང་མི་རུང་དཔྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་བཞི་ཡོད། དེ་དག་ནིཿ

༡༽ ཡིད་བརྟན་འཕྲོག་ནུསཿ

གང་ཟག་བྱེ་བྲག་པ་རེ་ཟུང་ལ་རང་གི་ཀུན་སྤྱོད་དང་སྐད་ཆའི་སྒྱུ་རྩལ་གྱིས་ཉན་པ་པོའི་ཡིད་ཀྱི་བརྟན་པ་དབང་མེད་དུ་འཕྲོག་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཞིག་ཡོད། དེ་འདྲ་བའི་མི་དེས་གང་བཤད་པ་དག་ལ་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཤེས་དགོས་པ་ཞིག་ལ་འདི་འདྲ་བ་ནས་ཐོབ་པའི་གནས་དོན་དེ་ཚོ་ཕན་ཐོགས་ཅན་ཞིག་ཡིན་པའི་ངེས་པ་ཡེ་ནས་མེད། འོན་ཀྱང་དེ་དག་གནས་ལུགས་ལ་སྤྱོད་བ་འདྲེན་པའི་ཐབས་ཤེས་བྱེ་བྲག་པ་རེ་ཡིན་ཚོག སྐབས་རེ་འདི་འདྲ་ནས་ཐོབ་པའི་གནས་དོན་ལམ་ལོག་ཏུ་འདྲེན་པའི་ཉེན་ཁ་ཅན་ཡང་ཡིན་སྲིད།

༢༽ རྒྱུ་མཚན་བཀོལ་བཿ

རང་ཉིད་ཀྱི་གོ་རྟོགས་ཀྱི་ནུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བསམ་བློ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཡང་དག་དང་ཡང་དག་མ་ཡིན་པར་བསྒྲུབས་པའི་སྒོ་ནས་ཡིད་ཆེས་ཡོང་ཚོག གལ་སྲིད་བསམ་བློ་གང་ཞིག་གང་ལས་བྱུང་བའི་རྒྱུ་ལ་གནས་ལུགས་དང་ལྡན་ཡོད་ན་བསམ་བློ་དེ་ཚད་ལྡན་དུ

ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ། ཡང་ན་བསམ་བློ་གང་ཞིག་རྒྱུ་མཚན་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་ན་དེ་ནི་རྩ་བ་བརྟན་ཞིང་ཡིད་རྟོན་རུང་།

༣༽ གང་ཟག་གི་རྒྱུསཿ

བདེན་དོན་རྟེད་པའི་ཐབས་ཤེས་གཞན་ཞིག་ནི་རང་ལ་ཆ་རྒྱུས་ཡོད་པའི་མི་དག་གིས་གང་བཤད་ཀྱི་ཡོད་མེད་ལ་བལྟ་བ་དེ་ཡིན། དེ་དག་གིས་གནས་དོན་གསར་པ་ཞིག་མཐོ་སྤྲོད་བྱས་ན་དུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་རིང་ལ་དེ་དག་གིས་བཤད་པའི་དོན་ལ་ཡིད་ཆེས་སྐྱེ་འགྲོ་བ་ཡིན། དེས་བཤད་པའི་གནས་དོན་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་རང་ཉིད་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཙམ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། འདི་ཡང་ཁུངས་དག་ཅིག་ཡིན་པའི་ངེས་པ་མེད་ན་ཡང་བདེན་དོན་གྱི་ལམ་སྣེ་རག་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན།

༤༽ མཚམས་སྦྱོར་བྱེད་པཿ

རང་གི་སྙིང་ཉེ་བའི་གྲོགས་པོ་འམ། ཡང་ན་རང་གི་འབྲེལ་ཡོད་ཅིག་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་གནས་དོན་གསར་པ་སྤྲོད་མཁན་དེ་གནས་དོན་དེའི་ཐོག་ལ་དམིགས་བསལ་གྱི་མཁས་པ་ཡིན་པར་མཚམས་སྦྱོར་བྱས་པ་ཡིན་ན་དེས་བཤད་པའི་དོན་ལ་ཡིད་རྟོན་བྱེད། འདི་ལ་རྒྱུ་མཚན་གཞན་གང་ཡང་མེད་པར་མཚམས་སྦྱོར་བྱེད་མཁན་དེ་རང་གིས་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པ་ཙམ་མོ།།

ང་ཚོས་ཐབས་ལམ་འདི་བཞི་པོ་འམ་གང་རུང་རེ་འམ་ཡང་རྩལ་གྱིས་སྦྱད་ནས་གནས་དོན་གསར་པ་གང་ཞིག་ལ་ཡིད་ཆེས་རུང་མིན་ཐག་གིས་ཆོད། འདི་དག་གིས་དུས་ནས་དུས་སུ་ང་ཚོའི་བསམ་བློ་གང་ཞིག་གིས་ བླང་དོར་བྱེད་ཕྱོགས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད་ཀྱིན་ཡོད། འདི་ལྟར་ང་ཚོ་རང་ཉིད་ཀྱིས་བསྐྱུན་པའམ་ཡང་ན་གཞན་གྱིས་སྤྲད་པ་གང་རུང་གི་འཆར་སྣང་དག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་ང་ཚོའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་འཛིག་རྟེན་འདི་ཇི་ལྟར་གནས་ཡོད་པའི་བློས་བསླངས་ཤིག་ང་ཚོའི་ཡིད་ངོར་ལ་བཟོ་སྐྲུན་བྱེད། བློས་བསླངས་འདི་ང་ཚོས་སྐད་ཆ

བཤད་པའི་སྐབས་སུ་བརྗོད་བྱའི་དོན་དག་དེ་རེད། དེ་ནི་ང་ཚོའི་སྤྱོང་བ་ལ་འགྲེལ་བཤད་ཀྱིས་གོ་རྟོགས་བྱུང་བའི་སྟང་ཚུལ་དེ་རེད།

བཞི། རང་གི་ཤེས་ཡོན་ལ་ཡིད་ཆེས་སྐྱེལ་བ།

བསམ་ཚུལ་ཟེར་བ་འདི་མི་དང་མིའི་བར་ལ་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་སྐྲུན་མི་ཐུབ། བསམ་ཚུལ་འགའ་ཞིག་ནི་ཤུགས་དྲག་ཅིང་དེས་ང་ཚོའི་མི་ཚེའི་ནང་དུ་བྱ་བ་ཡང་ཆེན་པོ་བྱེད། བསམ་ཚུལ་དེ་ཚོས་ང་ཚོས་ཐག་གཅོད་གང་བྱེད་པ་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲད་ནས་མཐར་ང་ཚོས་བྱ་བ་གང་བྱེད་པ་མ་ཟད། ཐ་ན་ང་ཚོ་སུ་ཡིན་པར་ཡང་བཏང་འཛིན་བྱེད། བསམ་ཚུལ་འགའ་ཞིག་ནི་ཤུགས་ཆུང་ལ་དེས་བྱེད་ནུས་ཀྱང་ཆུང་། འོ་ན་ང་ཚོར་བསམ་ཚུལ་གྱི་ཚད་གཞི་འདི་ལྟར་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པའི་རྒྱུ་མཚན་གང་རེད་ཅེ་ན། དེ་ནི་དད་པ་[1] རེད། འདིར་ངས་“དད་པ་”ཞེས་པའི་ཚིག་འདི་བསམ་ཚུལ་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་ཡིད་ཆེས་[2]སམ་ཡིད་ཀྱི་བརྟན་པའི་ཚད་གཞི་འཛོག་བྱེད་དེ་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད། ང་ཚོས་བསམ་ཚུལ་ཞིག་ཤུགས་ཏ་ཅང་ཆེ་

[1] དད་པ། ཨིན་ཚིག་ Faith འདིའི་ཐད་དུ་བཀོལ་ཞིང་། དོན་ནི་གང་དུ་ཁས་བླངས་པ་དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་དད་ཡུལ་གྱིས་གང་གསུངས་པ་དེ་ལྟར་དུ་ཡིན་པར་མོས་མཐུན་གྱི་ཚད་གཞི་ཏ་ཅང་ཆེ་བའི་བསམ་པ་ཞིག་ལ་གོ །དེ་ཡང་དད་ཡུལ་གྱིས་གང་གསུངས་པ་དེ་ལ་རྒྱུ་མཚན་ཡོད་དགོས་པའི་དོ་གལ་ཡང་མི་བྱེད། དད་པ་ནི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡང་རང་ཉིད་ཀྱི་གཞི་རྩའི་གནས་བབ་བམ་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པར་བློས་འགེལ་བའི་བསམ་པ་ཞིག་ཡིན་དགོས། དམ་བཅའ་དང་ཡིད་ཆེས་དད་པ་གསུམ་ནི་རྒྱུ་མཚན་གྱི་ཐག་པས་བཅིང་གྲོལ་ལ་རག་ལས། དམ་བཅའ་ལ་རྒྱུ་མཚན་རང་ངོས་ལ་གྲུབ་དགོས་ཤིང་། ཡིད་ཆེས་ལ་རྒྱུ་མཚན་དགོས་ཀྱང་གཞན་ངོར་གྲུབ་ན་འཐུས། དད་པ་ལ་རྒྱུ་མཚན་གྱི་ཐག་པས་ཡོངས་སུ་གྲོལ་ཟིན།

[2] ཡིད་ཆེས། ཨིན་ཚིག་ Belief ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ་ཞིང་། དོན་ནི་གང་དུ་ཁས་བླངས་པ་དེའི་རྒྱུ་མཚན་རང་གིས་རྟོགས་མི་དགོས་པ་ན་ཡང་རང་ཉིད་ཀྱིས་ཡིད་ཆེས་བྱ་ཡུལ་གྱིས་རྟོགས་ཡོད་ན་དེ་གས་འགྲིག་པར་བསམ་པ༑ ཡིད་ཆེས་བྱ་ཡུལ་གྱིས་གང་བཤད་པ་དེ་ལྟར་དུ་རང་ཉིད་ཀྱིས་མོས་མཐུན་བྱེད་ཀྱང་དེ་དངོས་པོའི་ཐོག་ལ་གནས་དགོས་པའི་ཆ་རྐྱེན་འཛོག དེ་ཡང་ཡིད་ཆེས་བྱ་ཡུལ་གྱིས་གང་གསུངས་པ་དེ་ལ་རྒྱུ་མཚན་ཡོད་ཤག་གིས་དང་ལེན་བྱེད། གལ་སྲིད་རྒྱུ་མཚན་མེད་ན་དང་ལེན་མི་བྱེད་པའི་སེམས་པ་དེ་གཉིང་ཐུམ་ན་ཡོད། ཡིད་ཆེས་ཀྱི་སྐབས་སུ་རྒྱུ་མཚན་གྱི་མིང་མི་འབོད་ཀྱང་ནམ་ཞིག་རྒྱུ་མཚན་དང་འབྲེལ་མེད་ཡིན་པ་རང་ངོ་ལ་གསལ་པོ་བྱུང་ན་ཡིད་ཆེས་བརླགས་འགྲོ། འདི་ནས་རིམ་པ་གཅིག་ཟབ་ཏུ་ཕྱིན་ན་དད་པའི་ངོ་བོར་འགྱུར་ཞིང་དད་པའི་ངོ་བོར་གྱུར་པའི་སྐབས་སུ་རྒྱུ་མཚན་གྱི་མིང་ཙམ་ཡང་མི་གླེང་།

ཉུ་བཏང་ཞིང་བརྟན་པར་བྱས་ན་ང་ཚོས་དེ་ལ་དད་པ་ཞེས་འབོད། དད་པ་ནི་ཡིད་ཆེས་ལས་ཟུགས་དྲག་པ་ཡིན་པས་དེ་ནི་བསམ་ཚུལ་བྱེ་བྲག་པ་གང་ཞིག་བདེན་པའི་ངོ་བོར་འཛིན་པའི་གདེང་ཚོད་དུ་གྱུར་པ་ཡིན། མདོར་བསྡུས་ན་དད་པ་ནི་ང་ཚོའི་ཡིད་ངོར་གྲུབ་པའི་བདེན་པའི་གནས་លུགས་མཚོན་པའི་ལམ་ཞིག་རེད། དད་པའི་འཛིན་སྟངས་ཡུལ་ནི་རང་ཉིད་སྡུག་བསྔལ་གང་ཉུང་ཞིག་ལས་སྐྱོབ་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཞིག་ཡིན།

སེམས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལ་གཞིགས་པས་དད་པ་ལ་ཡང་དབྱེ་བ་འགའ་ཞིག་འབྱེད་ཚོག་དད་པའི་བྱེ་བྲག་རེ་རེས་ང་ཚོའི་བསམ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་རེའི་འབྲེལ་བ་མཚོན་ཐུབ་ལ། འབྲེལ་བ་འགའ་རེ་ནི་གཞན་ལས་ཟུགས་དྲག་ལ་བརྟན་པ་ཡོད།

ཀ༽ རྨོངས་པའི་དད་པ༔

འདི་ནི་རང་ཉིད་གང་ཞིག་ལས་སྐྱོབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པའི་བསམ་ཚུལ་གང་ཞིག་རྒྱུ་རྐྱེན་གང་ལ་ཡང་མ་བརྟེན་པར་འཛིན་པ་དེ་རེད། རྨོངས་པའི་དད་པ་ནི་རྒྱུན་དུ་སྤྱི་ཚོགས་དང་། ལུགས་སྲོལ་གྱི་མཐུ་ལས་ཡོང་གི་ཡོད། འདི་ནི་གོམས་གཤིས་ཙམ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་པས་འདི་བརྒྱུད་ནས་གནས་དོན་གང་རག་པ་དེར་དོགས་འདྲི་སོགས་མི་བྱེད་པར་བདེན་པར་འཛིན་གྱི་ཡོད་པས་སྙིད་ལུག་ཅན་གྱི་སེམས་ཤིག་ཀྱང་རེད། ཡང་ན་རྨོངས་པའི་དད་པ་འདི་གནས་དོན་གང་དེ་སྨྲོད་པ་པོ་གང་ཟག་གིས་གནས་དོན་དེའི་ཐོག་ལ་གདེང་ཚོད་མཐོ་པོ་བསྟན་པའི་དབང་གིས་ཀྱང་ཡོང་ཚོག ཆོས་លུགས་མང་པོ་ཞིག་ལ་བསམ་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་གང་གསུང་པ་པོ་དེ་ཚད་མའི་སྐྱེས་བུ་ཞིག་ཡིན་པ་རྒྱུ་མཚན་དུ་བྱས་ནས་དེས་གང་གསུངས་པ་ལ་དྲི་བ་མེད་པར་བདེན་པར་འཛིན་གྱི་ཡོད། གནད་དོན་འདིའི་དབང་དུ་བྱས་ན་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་དད་པ་འདི་ཕྱིར་མི་ལྡོག་པའི་དད་པ་སྟོབས་ཆེན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེས་པ་རེད།

ཁ༽ དང་བའི་དད་པ།

དང་བའི་དད་པ་ཟེར་བ་ནི་རང་ཉིད་འཛིགས་པ་གང་ཞིག་ལས་སྐྱོབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པའི་བསམ་ཚུལ་གང་ཞིག་དམྱོད་ཤེས་ཀྱི་སྟོབས་ཀྱིས་བདེན་པར་མཐོང་བ་ལ་ཟེར། དད་པ་འདི་འདྲ་བ་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་དགེ་རྒན་རང་གི་དྲུང་དུ་ཡོད་པའམ། གནས་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་གམ་དུས་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་གི་སྐབས་ལྟ་བུ་གནས་སྟངས་དང་ཆ་རྐྱེན་དམིགས་བསལ་བ་བྱུང་བའི་སྐབས་སུ་སྐྱེ། གནས་སྟངས་ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་ཆ་རྐྱེན་ཐམས་ཅད་དུ་གཅིག་ཏུ་འདུས་ནས་ཁྱེད་རང་ལ་ཚོར་བ་གཏིང་ཟབ་ཅིག་ཉམས་སུ་མྱོང་བ་རེད།

དང་བའི་དད་པ་ནི་དེ་འདྲ་བའི་གནས་སྟངས་སློ་བུར་བའི་སྐབས་སུ་འབྱུང་བ་ཡིན་སྟབས་དེའི་རང་བཞིན་ཡང་གློ་བུར་བ་ཡིན་པས་ཡུན་རིང་དུ་མི་གནས། འདི་སྐྱེས་ནས་ཉམས་སླ་ཞིང་། ངོ་བོ་མི་བརྟན་པས་གནས་སྐབས་དེར་འཁྲིལ་བཤད་ལེགས་ཉེས་ཀྱི་དབང་གིས་ཁ་ཕྱོགས་གཞན་དང་གཞན་དུ་འགྱུར་སླ་བོ་ཡིན། དེའི་ཕྱིར་དད་པ་འདི་རིགས་ནི་བརྟན་པོ་མེད་ཅིང་ང་ཚོའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་གཞི་རྟེན་བྱེད་མི་ཐུབ། འོན་ཀྱང་དང་བའི་དད་པ་འདི་ར་ང་ཚོའི་མི་ཚེའི་ནང་དུ་འགྱུར་ལྡོག་གཏོང་བའི་ནུས་སྟོབས་ཤུགས་ཆེན་རེ་ཡང་ཡོད། རིག་ཤེས་ཀྱི་བསམ་བློ་སྟོབས་ཆེན་གཅིག་གིས་ཁྱེད་རང་གི་ད་བར་གྱི་བསམ་ངོར་ཡོད་པའི་བསམ་ཚུལ་ཡོངས་ལ་དྲི་བ་འདོན་པ་དང་། བསམ་ཚུལ་གསར་པ་ལེན་པའི་སྐུལ་རྐྱེན་ཆེན་པོ་བྱེད་ཐུབ། དང་བའི་དད་པ་འདིས་ང་ཚོའི་རྒྱུན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ལ་འགྱུར་ལྡོག་གཏོང་ཐུབ་ན་ཡང་འདི་བརྟན་པོ་མེད་པས་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་དེ་ སྔ་མཐུད་དེ་གནས་བའི་ཆ་རྐྱེན་དུ་འགྲོ་མི་ཐུབ།

ག༽ ཕྱིར་མི་ལྡོག་པའི་དད་པ།

ཕྱིར་མི་ལྡོག་པའི་དད་པ་ཞེས་པ་ནི་ཁྱེད་རང་གིས་རང་ཉིད་འཛིགས་པ་གང་རུང་ཞིག་ལས་སྐྱོབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་པ་དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་ཁྱེད་རང་ཉིད་

ཀྱིས་ཤེས་སོང་བའི་སྐབས་སུ་འབྱུང་། ཡང་ན་རང་ཉིད་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་གང་བྱས་པ་དེ་ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་རང་ཉིད་ལ་ངེས་ཤེས་འཇོངས་བ་རེད། ངེས་ཤེས་དེ་ཚོ་ཐབས་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་གི་ཐོག་ནས་སྐྱེ་ཐུབ།

དང་པོ། ང་ཚོས་གཏན་ཚིགས་དང་རྒྱུ་མཚན་སྤྱད་ནས་ང་ཚོའི་ཡིད་ཆེས་དེ་ལ་དཔྱོད་ཚོག གལ་སྲིད་ང་ཚོས་དཔྱོད་པ་འདི་བྱེད་པའི་ཚེ་བསམ་ཚུལ་གང་དེ་བདེན་པར་གདུགས་ཡོད་པ་རྣམས་ང་ཚོའི་དཔྱོད་གཞོད་དུ་གནས་ཐུབ་པ་དང་། བསམ་ཚུལ་གང་དེ་གོ་ལོག་དང་མ་རིག་པར་གདུགས་ཡོད་པ་རྣམས་དཔྱོད་གཞོད་དུ་མེད་པར་རང་བཞིན་གྱིས་ཡལ་འགྲོ། དོགས་སློང་འདིའི་བརྒྱུད་ནས་ང་ཚོའི་ཡིད་ཆེས་རྣམས་དག་ཐེར་བྱེད་པ་དང་ཇེ་གསལ་དུ་གཏོང་ཐུབ། ཇེ་གསལ་དུ་བཏང་བས་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་བསམ་ཚུལ་ལ་ཡིད་ཀྱི་གདེང་ཚོད་ཀྱང་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ།

གཉིས་པ། ཐབས་ལམ་གཞན་ཞིག་ནི་ང་ཚོའི་སྤྱོད་བ་རྣམས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད། ང་ཚོས་ཕྱིར་མིག་ཅིག་བལྟས་པའི་ཚེ་ང་ཚོའི་ཡིད་ཆེས་མི་འདྲ་བས་ང་ཚོའི་མི་ཚེ་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྣ་ཐོད་ཡོད་པ་མཐོང་ཐུབ། གང་ལྟར་ཡིད་ཆེས་གང་ཞིག་འབྲས་བུ་དགེ་མཚན་འདྲེན་པ་རྣམས་ཇེ་བརྟན་དུ་གཏོང་དགོས། འདི་འདྲ་བའི་ཡིད་ཆེས་ནི་སྤྱོད་བ་ཐད་ཀར་ལ་གཞི་བཅོལ་ཡོད་པས་ཧ་ཅང་བརྟན་པོ་ཡིན། ནམ་ཞིག་ཡིད་ཆེས་དེ་གང་ཟག་རང་གི་ལྟ་ཚུལ་དང་འདྲིས་པའི་ཚེ་ན་ཕྱིའི་གནས་སྟངས་འགྱུར་བ་གང་འདྲ་ཐེབས་རུང་ནང་གི་ཡིད་ཆེས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་མི་ཐུབ།

ང་། མངོན་འདོད་ཀྱི་དད་པ།

འདི་ནི་རང་གི་རེ་འདོད་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཡོང་བར་ཡིད་ཆེས་ཡོད་པའི་དད་པའི་སེམས་པ་ཞིག་རེད། འདི་ནི་མངོན་འདོད་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་བ་དེ་རེད། དཔེར་ན་རེལ་བཞིན་པའི་ཕོ་ལོང་ཞིག་ལ་ཤུགས་སྣང་པ་ལྟ་བུ་ཞིག་རེད། ང་ཚོ་ལས་འགུལ་བྱེ་བྲག

པ་ཞིག་ལ་ཞུགས་པ་ན་དེའི་གྲུབ་འབྲས་དང་རིན་ཐང་སོགས་མཐོང་བའི་ཚེ་ཡིད་ཆེས་འདི་སྐྱེ། ང་ཚོའི་གྲུབ་འབྲས་ལ་ཡིད་ཆེས་བསྐྱུན་པའི་ཚེ་ང་ཚོས་གྲུབ་འབྲས་དེ་འདོན་པར་འབད་བརྩོན་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་མངོན་འདོད་ཀྱི་དད་པ་ནི་དད་པ་གཞན་གསུམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོད། འདི་འདྲ་བའི་དད་པ་ནི་ཆོས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ག་འདྲ་ཞིག་སྤེལ་ན་ཡང་ཧ་ཅང་གལ་ཆེ། འདི་ནི་མངོན་འདོད་ཀུན་གྱི་རྩ་བ་དེ་རེད། འདི་མེད་ན་ཁྱེད་ཀྱིས་གང་ཡང་བྱེད་མི་ཐུབ་ཅིང་། དེའི་ཕྱིར་འདི་མེད་ན་གང་ཟག་སྒེར་གྱི་རྟོགས་པ་འཕེལ་བ་ཡང་ཡོང་མི་སྲིད། མདོར་ན་བྱ་བ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གིས་རང་ཉིད་སྡུག་བསྔལ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལས་སྐྱོབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་ཤིག་སྐྱེད་པའི་བསམ་པ་ཞིག་རེད།

ལྔ། ཡིད་ཆེས་མ་ལག

འདི་བར་དུ་ང་ཚོ་གང་ཟག་སྒེར་བ་ཞིག་གིས་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་དད་པ་དེ་གོང་དུ་འཕེལ་བའི་རིམ་པ་དེ་བཤད་ཡོད། གང་ཟག་ཅིག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་ཡོད་པའི་སྐྱེས་བུ་ཞིག་གི་དྲུང་ནས་སམ། རང་སྟོབས་ཀྱིས་གོ་བའམ། རང་ཉིད་ཀྱིས་དངོས་སུ་མྱོང་བ་བཅས་ལས་གནས་དོན་ནམ་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་དག་རག་གི་ཡོད་ཅིང་། གནས་དོན་ཡོང་ཁུངས་འདི་གསུམ་ལས་བྱུང་བའི་གནས་དོན་ནམ་བསམ་ཚུལ་དག་མཉམ་བསྲེས་བྱས་ནས་གང་ཟག་རང་གི་ངོ་ལ་གང་ཞིག་བདེན་དོན་ཡིན་པ་དང་གང་ཞིག་མ་ཡིན་པའི་བསམ་ཚུལ་ལམ་འཆར་སྣང་ཞིག་འགྲུབ་ཀྱི་ཡོད། འཛམ་གླིང་འདིའི་མི་གྲངས་དུང་ཕྱུར་བདུན་ཡོད་པ་དེ་དག་གི་ཡིད་ངོར་གྲུབ་པའི་རང་རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་མྱོང་བ་དང་། བདེན་དོན་མི་འདྲ་བ་ཡིན་ན་ཡང་བརྒྱུད་རིམ་འདི་དག་གཅིག་མཚུངས་ཡིན།

ང་ཚོས་གཡས་གཡོན་ལ་བལྟས་པའི་ཚེ་ན་སྐྱེ་བོ་འགའ་ཞིག་གཞན་ལས་སྐྱིད་པ་བསྡད་ཡོད་པར་འདྲ་སེ་བ་ཞིག་མཐོང་ཐུབ། དེ་དག་གཞན་དག་ལས་འདོད་པ་ཚིམས་སེ་བ་ཞིག་དང་། བྱམས་བརྩེ་གཞན་ལས་ཆེ་སེ་བ་ཞིག བདེ་སྐྱིད་གཞན་ལས་ཆེ་སེ་བ་ཞིག་མཐོང་ཐུབ། ང་ཚོར་འདོད་པ་ཡོད་པའི་ཡོན་ཏན་ཞིག་ཡིན་ན་དེ་གཞན་ལ་ཡོད་པ་ང་ཚོས་ལམ་སེང་

མཐོང་ཐུབ་ལ། དེ་ལྟར་མཐོང་བའི་ཆེ་དྲི་བ་ཞིག་འབྱུང་བ་ནི༔ “ཁོ་ཚོ་ལ་འདི་ཇི་ལྟར་ཐོབ་པ་ཡིན་ནམ?”ཞེས་པ་དེ་རེད། དེ་ལྟར་ང་ཚོས་ཁོ་ཚོ་ལས་བསླབ་བྱ་ལེན་དུ་འགྲོ་བ་རེད།

གནས་སྐབས་འདི་ནས་རྟོག་དྲ་ཞིག་སློབས་ཡོང་བ་ནི་“གང་ཟག་ཅིག་གིས་རང་གི་སྤྱོད་བ་དེ་གཞན་ལ་ཇི་ལྟར་གསལ་སྟོན་བྱེད་དགོས་སམ”ཞེས་པ་འདི་རེད། ཉམས་མྱོང་ལྡན་པའི་བླ་མ་ཞིག་གིས་ཐོག་མར་རང་གི་སློབ་མ་ལ་རྒྱུས་ལོན་བྱེད་དགོས་ལ། གང་བཤད་དགོས་པའི་དོན་དེ་ལེགས་པར་གྲ་སྒྲིག་བྱས་ནས་ཉན་མཁན་གྱི་བློ་འགུགས་ཐུབ་པ་མ་ཟད། ཁོ་རང་གི་འཆད་བྱ་དེ་གསལ་བོར་ངོ་འཕྲོད་ཐུབ་པ་ཞིག་བྱེད་དགོས། བསམ་ཚུལ་ལམ་འཆད་པར་བྱ་བའི་ནང་དོན་རྣམས་ཟབ་རིམ་བཞིན་དུ་དེ་ངོ་སྤྲོད་བྱེད་པར་དཀའ་ཁག་ཇེ་ཆེར་འགྲོ།

དེའི་ཕྱིར་སྐབས་འདིར་མཁས་གྲུབ་གཉིས་ལྡན་གྱི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་དེ་དག་ངོ་མཚར་དགོས་པ་ཞིག་ཏུ་མཐོང་། ཁོང་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱ་ཆེ་ལ་གཏིང་ཟབ་པའི་བརྗོད་བྱ་རྣམས་ལེགས་པར་འཆད་པ་མ་ཟད། འཆད་པའི་ཐབས་ལམ་ཡང་བླ་ན་མེད་པ་ཞིག་ཡོད། གང་ཟག་གི་མོས་པ་ཐུན་མོ་མ་ཡིན་པ་རྣམས་སྟོན་པའི་ཐབས་ལམ་འདི་དག་ལ་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་མ་ལག་ཅེས་འབོད་པ་ཡིན། འདི་ལ་དད་པའི་ལམ་ལུགས་ཞེས་སུ་ཡང་འབོད་འོས། ཡང་ཡིད་ཆེས་བྱེད་སའི་མ་ལག་གམ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་ཞེས་ཀྱང་འབོད་འོས་པར་སྣང་། དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཇི་ལྟར་རྟོགས་པའི་ཐབས་སུ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་དབྱེ་བ་མང་པོ་ཞིག་འཛོག་རྒྱུ་ཡོད། ཡིད་ཆེས་མ་ལག་གམ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ནི་ཞལ་རྒྱུན་དང་གསུང་རྒྱུན་གང་རུང་ནས་ཡོང་ཡོད། ཞལ་རྒྱུན་ནི་བླ་མས་ཞལ་ནས་གསུང་བ་ལ་སློབ་མས་ཉན་པའི་བརྒྱུད་ནས་ཡོང་ཡོད། འདིའི་ནང་དུ་རྒྱུད་པ་སྔ་མའི་ཞལ་རྒྱུན་ཚང་ལ་མ་ནོར་བ་ཡིད་རྟོན་འཕེལ་བ་ཞིག་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཞལ་ནས་གང་བཤད་པ་ཇི་བཞིན་བློ་ལ་འཛིན་པ་དང་། དེ་ཚད་ལྡན་བྱེད་པའི་འབད་བརྩོན་དམིགས་བསལ་དུ་བྱེ་དགོས།

གལ་སྲིད་དེ་ལྟར་བྱེད་མ་ཐུབ་ན་དད་པ་ལ་བསྲེ་སླད་འབྱུང་རྒྱུ་མ་ཟད། དེ་ནས་དད་པ་ཉམས་པའི་རྒྱུ་ལ་ཡང་འགྲོ་བ་རེད། སྐྱོན་ཆ་འདི་མི་འབྱུང་བའི་ཆེད་དུ་དད་པའི་ལམ་ལུགས་མང་ཆེ་བ་ཡིག་ཐོག་ཏུ་ཉར་ཚགས་བྱས་ཡོད།

ཀ༽ ཡིད་ཆེས་ལ་འཇུག་པའི་ལམ།

ནམ་ཞིག་སྟོན་པ་ཞིག་གིས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་སའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ང་ཚོར་བསྟན་པ་ན་དེ་ལ་འཇུག་པའི་འགན་དེ་ང་ཚོར་བབ་ཡོད། ཡིད་ཆེས་མ་ལག་ཟེར་བ་འདི་བསམ་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་ཏ་ཅང་ཐབས་མཁས་པའི་སྒོ་ནས་བསྟན་པ་ཙམ་ཞིག་ལ་གོ་དགོས་པ་ང་ཚོས་རྒྱུན་དུ་དྲན་དགོས། དེའི་ཕྱིར་དེ་དག་ལ་ཡིད་ཆེས་ཇི་ལྟར་བྱེད་མིན་དང་། ང་རང་ཚོའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་ཇི་ལྟར་ཉམས་ལེན་ལ་སྦྱོར་མིན་ནི་ང་རང་ཚོ་ལ་རག་ལས་ཡོད་ཅིང་། འདི་ལ་ཐབས་ལམ་བཞི་ཡོད་པ་གཤམ་གསལ།

༡༽ སྒྲིད་ལུག་གིས་འཇུག་པ༔

འདི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ལ་གཞན་གྱིས་ཡིད་རྟོན་འཕེལ་བའི་བརྟག་དཔྱད་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ཡོད་པར་མིག་བཙུམས་ནས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་དེ་རེད། འདི་འདྲ་མང་དྲགས་ན་གྲུབ་འབྲས་འདོན་རྒྱུ་དཀོན་པ་དང་། ལམ་ལུགས་བསྲེས་ལྷད་ཅན་ལ་ཞུགས་ཉེན་ཆེ།

༢༽ སྨོང་སྟོབས་ཀྱིས་འཇུག་པ༔

གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་གིས་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་འབྲེལ་བ་དམ་པོ་ཞིག་ཆགས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཡིད་ཀྱི་རྗེས་སུ་སོང་ནས་འཇུག་པ་དེ་ལ་སྨོང་སྟོབས་ཀྱིས་འཇུག་པ་ཟེར། ཁྱོད་རང་ལམ་ལུགས་ཤིག་ལ་ཡིད་ཇི་ལྟར་ཁུགས་པ་དེ་ཚིག་ཏུ་བརྗོད་ཏ་ཅང་དཀའ་ན་ཡང་རང་གི་ཚོར་བས་འགྲིག་པར་སྨོང་སྲིད། འདི་འདྲ་བའི་འཇུག་ཚུལ་འདི་སྨོང་བ་གཏིང་ཟབ་པའི་གནས་ཚད་ཅིག་ལ་སོང་བ་ཡིན་ཙང་དེ་ལ་ནུས་ཤུགས་ཀྱང་ཆེ་བ་ཡོད། དེ་ནི་སྙིང་གི་གནད་དོན་དང་ཐད་ཀར་སྨོང་བ་གཉིས་ཀ་ཡིན་པས་འདི་འདྲ་བའི་འཇུག་ཚུལ་ནི་དྲན་ཤེས་ཀྱིས་འཇུག་པ་དང་ནང་དོན་ལ་བློ་ཁ་ཕྱེས་པའི་སྒོ་ནས་འཇུག་ཚུལ་ཞིག་ཡིན།

༡༽ རྒྱུ་མཚན་གྱིས་འཇུག་པ༔

རྒྱུ་མཚན་གྱིས་འཇུག་པ་ནི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཡུལ་གང་ཞིག་ལ་རང་ཉིད་ཀྱིས་གོ་རྟོགས་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་བརྟག་དཔྱད་བྱས་པའི་སྒོ་ནས་འཇུག་པ་དེ་རེད། འདིའི་སྐབས་སུ་ཁྱེད་རང་གིས་རྒྱུ་མཚན་ཅིའི་ཕྱིར་ཡིད་ཆེས་གང་ལ་བྱེད་པ་དང་། ནང་དོན་གང་ཞིག་ཡིན་པ། དེའི་རྒྱབ་ཀྱི་དགོས་པ་གང་ཡོད་པ་ཐམས་ཅད་ཤེས་ཀྱི་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་བསམ་ཚུལ་གང་ཞིག་གཞན་གྱིས་འདོད་པ་རྒྱུ་མཚན་དུ་བྱས་པ་མིན་པར་རང་ཉིད་ཀྱིས་རྒྱུ་མཚན་མཐོང་བའི་སྒོ་ནས་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

༢༽ རྒྱུ་མཚན་དང་སྙིང་སྟོབས་ཟུང་འབྲེལ་གྱིས་འཇུག་པ༔

འདིས་དད་པ་དང་རྒྱུ་མཚན་གཉིས་ཀ་མཉམ་དུ་འདྲེན་ཞིང་འཇུག་ཚུལ་གཞན་གཉིས་ལས་ཆེས་བཟང་བ་ཡིན། སྙིང་སྟོབས་དེ་བརྒྱུད་ནས་འབྲེལ་ཐོགས་པའི་ཚོར་བ་ཞིག་བསྐྲུན་ཐུབ་ཡོད་ལ་དེའི་ཞོར་དུ་འབྲེལ་བ་དེའི་རྒྱབ་ཀྱི་རྒྱུ་མཚན་ལ་ཡང་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ཐུབ། འདི་དག་ནི་ཡིད་ཆེས་ལ་ཇི་ལྟར་ལེགས་པར་སྦྱོར་བའི་ཐབས་ལམ་ཁག་ཅིག་རེད། ངས་བསམ་པར་ཐབས་ལམ་འདི་དག་རང་ངོས་ནས་བཟང་ངན་གྱི་ཐག་གཅོད་མི་བྱེད་པ་གལ་ཆེ། འདི་དག་རེ་རེ་ལ་རང་རང་གི་བཟང་ཞན་གྱི་ཆ་དང་ཚད་དཀག་ཡོད་ཚོག གཙོ་བོ་ཁྱེད་རང་གིས་གང་དང་གང་ཞིག་མཉམ་དུ་བསྲེས་ནས་རང་གི་ཡིད་ཆེས་ཇི་ལྟར་ལག་ལེན་ལ་སྦྱོར་དགོས་པ་དེ་རེད། དཔེར་ན༔ ཐབས་ལམ་གང་ཞིག་ལ་འཇུག་གི་ཡིན་པ་དང་། དེའི་ནང་དུ་ཞན་ཆ་གང་དག་མཐོང་བ། འདི་དག་ལས་གཞན་པའི་ཡིད་ཆེས་འཇུག་པའི་ཐབས་ལམ་འདུག་གམ་ཞེས་པ་ལྟ་བུའི་དྲི་བ་དག་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱེད་པའི་དུས་ཚོད་སྤྲད་ནས་ཁྱོད་རང་གི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་ཇི་ལྟར་ལེན་དགོས་པའི་ཐོག་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱེད་དགོས།

དྲུག ལམ་ལུགས་ཤིག་གི་འཕེལ་འགྱུར།

ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ནི་ཐེར་ཟུག་ཅིག་མིན་པར་དེ་དག་གང་དུ་བྱུང་བའི་འཛམ་གླིང་འདི་བཞིན་དུ་དེ་དག་ཀྱང་དུས་གཏན་དུ་འགྱུར་ལྡོག་གི་དྲ་བ་ཞིག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་གྱི་འོག་ནས་རྒྱུན་མ་ཆད་པར་འགྱུར་བ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་བདེན་དོན་འདི་ཁས་མ་བླངས་ན་ང་ཚོས་ལམ་ལུགས་འདི་བདེན་པ་ལས་གྱུད་དུ་གཏོང་བའི་ཉེན་ཁ་བསླངས་བ་རེད། དུས་ཀྱི་འགྱུར་འགྲོས་ཀྱི་ནང་དུ་ལམ་ལུགས་གང་ཞིག་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་འགའ་ཞིག་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་པ་གཤམ་གསལ༔

༡༽ ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན༔

མི་རྣམས་ཀྱིས་བསམ་ཚུལ་གཅིག་ལ་འགྲེལ་བ་དང་གོ་བ་མི་འདྲ་བར་ལེན་པས་མི་ཕན་ཚུན་བར་ལ་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡང་ཡང་ཡོང་། དུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་དུ་ལྷ་སྣང་མི་འདྲ་བ་འདི་དག་གིས་ལམ་ལུགས་གཅིག་དུ་མར་འཕོར་ནས་ལྷ་གྲུབ་སྣ་བའི་སྡེ་ཁག་ལོགས་སུ་གྱེས་འགྲོ།

༢༽ ས་བབ་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན༔

མི་རྣམས་དུས་གཏན་དུ་གནས་སྤོ་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། ང་ཚོ་ས་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་ལ་སྤོ་བའི་ཚེ་ང་ཚོ་དང་ལྷན་དུ་ང་ཚོའི་ལེགས་བྱང་དང་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས་ཀྱང་ཁྱེར་ནས་འགྲོ་བ་དང་། ང་ཚོ་རང་ཉིད་གཞན་དང་འདྲེས་འགྲོ་བ་ཡིན་ལ། ང་ཚོའི་ལེགས་བྱང་ཡང་དེ་བཞིན་རེད། འདྲེས་སྦྱོར་འདི་ལས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལ་དབྱེ་བ་བཀར་ནས་ལོ་རྒྱུས་དང་ས་བབ་བྱེ་བྲག་པ་དང་དེའི་མང་ཚོགས་ཀྱི་ཁམས་དང་མཐུན་པར་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཀྱང་བསྟུན་འགྱུར་འགྲོ་གི་ཡོད།

༣) ཚབ་སྲིད་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན༔

མིའི་སྡེ་ཚོགས་ཞེས་པ་འདི་ཡོད་ཕྱིན་ཆད་ལ་སྡེ་ཚོགས་ནང་ཁུལ་ལམ་ཁྲིམ་མཆོས་དང་ལྡན་དུ་དབང་ཆའི་འཐབ་རྩོད་ཡོད། དབང་འཛིན་པ་དག་གིས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ငེས་ཅན་ཞིག་སྤེལ་ནས་ཁོ་ཚོའི་དབང་ཆ་འ若ས་བབ་ཡིན་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་བལྟ་སྟངས་དེ་ཡང་དག་ཏུ་སྒྲུབ་པའི་ལམ་སྲོལ་ཞིག་ཡོད། དབང་ཆ་དང་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་འདི་འདྲ་བས་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་སྔོན་མ་ལ་འགྱུར་བ་ཐེབས་ནས་རྣམ་པ་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་འགྲོ།

༤) སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན༔

སྤྱི་ཚོགས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་སྤྱི་ཚོགས་དེའི་ནང་དུ་རིན་ཐང་བལྟ་ཕྱོགས་དང་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་ཡོད། དཔེར་ན་ལེགས་བྱང་སྣ་མང་གོང་སྤེལ་བྱེད་མཁན་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གིས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལ་བཟོད་སྒོམ་དང་རང་དབང་ལ་ནན་ཏན་ཆེ་བར་བྱེད། རིན་ཐང་བལྟ་ཕྱོགས་འདིས་སྤྱི་ཚོགས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་མིའི་བསམ་བློ་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲད་ནས་བསམ་ཚུལ་ལ་འགྲེལ་བཤད་གསར་པ་དང་དེ་ལས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་མ་འདྲ་བ་འབྱུང་།

བདུན། ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་སྣ་མང་འདུ་འགོད་བྱེད་སྟངས།

འཛིག་རྟེན་འདིའི་ཐོག་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པས་འདི་ཧ་ཅང་འདུ་འཛིང་གི་རང་བཞིན་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་མཐོང་གསལ་རེད། དེའི་ཕྱིར་ཁྲིད་རང་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་མང་པོ་འདི་དག་གི་ནང་དུ་མགོ་འཐོམས་ནས་ལྷག་སྟེ། མཇུག་མཐར་འདི་དག་ལས་བྱུང་བའི་དགེ་མཚན་གང་ཡོད་ཀྱང་མཐོང་མི་ཐུབ་པ་འབྱུང་སླ། དེའི་ཕྱིར་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་སྣ་མང་རང་བཞིན་[1] འདི་ལ་འཇུག་ལུགས་ཤིག་གསར་གཏོད་དམ་གོང་འཕེལ་ཡོང་

[1] སྣ་མང་རང་བཞིན། ཨིན་ཚིག་ Diversity ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ་ཞིང་། དོན་ནི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གི་ནང་དུ་

བའི་ཆེད་དུ་རྨང་གཞི་ཞིག་འཛོག་ཐབས་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། འོ་ན་དེ་ཇི་ལྟར་འཛོག་དགོས་ཤེ་ན་འདིར་དྲན་དགོས་པ་གསུམ་ཡོད་དེ།

ཀ༽ ཐོག་མར་ཁྱེད་རང་གིས་གང་བཤད་པ་དེའི་ཐོག་ལ་བསམ་ཚུལ་རགས་རིམ་ཞིག་རག་ཐབས་བྱེད་དགོས་པ་དེ་དྲན་དགོས།

ས་བཅད་འདིའི་མགོ་ལ་བསྐྱར་དུ་ལོག་ནས་དོན་ཚན་རེ་རེ་བཞིན་དུ་ཞིབ་པར་གཟིགས། དོན་ཚན་དེ་དག་གི་ནང་དོན་སྙིང་པོ་ལོན་ཐབས་བྱས་ནས་དེ་དག་ཁྱེད་རང་གི་གོ་བ་ལེན་ཐུབ་པའི་ཚིག་ལ་ཕོབས། འདིས་མུ་མཐུད་ནས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རྨང་གཞི་ཞིག་འཛོག་ཐུབ།

ཁ༽ དེ་ནས་ཁྱེད་རང་གིས་གོང་དུ་སློབ་བཞིན་པའི་ལག་ལེན་གྱི་བཤད་པ་དེ་གནས་སྐབས་ཙམ་ཡིན་པ་དེ་དྲན་དགོས།

ཁྱེད་རང་གིས་བསམ་ཚུལ་འདི་དག་གི་ཐོག་ལ་ལག་ལེན་མུ་མཐུད་དེ་བྱས་སྐབས་ཁྱེད་རང་གིས་འདི་དག་ལ་ཆ་རྒྱུས་ཇེ་ལོན་དུ་འགྲོ། བསམ་གཞིགས་ཀྱི་བརྒྱུད་ནས་ཁྱེད་རང་གིས་གང་ཞིག་ཇི་ལྟར་བྱ་དགོས་པ་ཧ་གོ་ཐུབ་ཡོང་། ཁྱེད་རང་གིས་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་རྣམས་བསམ་ཚུལ་རྙིང་པ་དང་མཉམ་བསྲེས་བྱས་སྐབས་ཁྱེད་རང་གི་སེམས་ན་ཡོད་པའི་སྔར་གྱི་འགྲེལ་བཤད་དེ་ཚོ་ལ་འགྱུར་བ་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པར་ཤེས་ཐུབ། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་འགྱུར་བ་འདི་འདྲ་ཡོང་བ་ལ་བློ་གུ་ཡངས་ཡོད་ཚེ་ཁྱེད་རང་ལ་འགྱུར་བ་ངོ་མ་གང་ཡང་ཡོང་ཐུབ།

ག༽ མཐར་ཁྱེད་རང་གིས་ངང་སྒུག་བྱ་ཐུབ་དགོས་པ་དེ་དྲན་དགོས།

གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་གིས་སྣ་མང་བའི་རང་བཞིན་འདི་གཏོང་ལེན་བྱེད་པར་དུས་ཚོད་གཏོང་ཐུབ་ན་ཁྱེད་རང་གི་གདེང་ཚོད་དང་སྟོབས་ཤུགས་ཧན་ཧན་རྒྱས་ཀྱི་རེད། གཞུག་སྲིངས། མཚམས་མ་འཛོག མུ་མཐུད།"

བསམ་ཚུལ་དང་སྤྱོད་ལམ་སོགས་སྣ་མང་ལྷན་གཅིག་ཏུ་གནས་པ།

རིས་མེད་སྔ་གྲུབ།

༄། །རིས་མེད་ཅེས་པ་ནི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་དང་དེ་ཉམས་ལེན་བྱེད་སྐབས་ཕྱོགས་རིས་སུ་མ་ཆད་པའི་དོན་སྟོན་པའི་བོད་ཀྱི་ཐ་སྙད་ཅིག་རེད། ཐ་སྙད་འདི་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་བའི་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་རིན་ཐང་ལ་ནན་ཏན་བྱེད་པའི་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་རྣམས་ཀྱིས་བེད་སྤྱོད་བྱས། སྐྱེས་བུ་དམ་པ་འདི་དག་ནི་དུས་དེའི་སྐབས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཚང་མ་ལ་སྤྱངས་པ་བྱས་པའི་རིག་གནས་བསྐྱར་གསོའི་སྐབས་ཀྱི་སྐྱེས་བུ་དག་རེད། དམ་པ་འདི་དག་གི་གསུང་དང་རྣམ་ཐར་ལ་བལྟས་ནས་ང་ཚོས་སྣ་མང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རང་བཞིན་ལས་རིན་ཐང་ལྡན་པའི་སློབ་ཚན་ལེན་ཐུབ།

ས་བཅད་འདིའི་ནང་དུ་ཁོ་བོས་"རིས་མེད་"ཅེས་འབོད་པ་དེའི་སྤྱི་སྒྲོམ་ཞིག་མཚམས་སྦྱོར་བྱ། སྤྱི་སྒྲོམ་འདིའི་ནང་དུ་རང་རྒྱུད་ལ་ས་བོན་འདེབས་དགོས་པའི་ཡོན་ཏན་བྱེ་བྲག་པ་ཁག་ཅིག་དང་། ཡོན་ཏན་དེ་དག་ལ་ཇི་ལྟར་སྦྱོང་བརྡར་བྱེད་ལུགས་ཁག་ཅིག་བཅས་འདིར་འཆད་ཀྱི་ཡིན། ས་བཅད་འདིའི་ནང་དུ་དོན་གནད་གཙོ་བོ་འདི་དག་ལ་ཁྱེད་རང་གིས་རྒྱུས་ལོན་འབྱུང་ཞིང་། དེའི་རྗེས་སུ་རང་ལ་ཉམས་མྱོང་གང་བྱུང་བ་དེ་དག་ལ་ཁྱེད་རང་གིས་ཤེས་རྟོགས་སྟོན་མ་འབྱུང་བར་དེབ་འདིའི་ས་བཅད་ལྷག་མ་རྣམས་ཀྱིས་ཕན་འདོགས་པར་འགྱུར།

ང་ཚོས་ཐོག་མར་སྤྱི་སྒྲོམ་དེ་མ་བཤད་སྔོན་དུ་ང་ཚོར་སྤྱི་སྒྲོམ་འདི་འདྲ་ཞིག་ཅིའི་ཕྱིར་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་དེ་ཤེས་དགོས། ཤེས་གསལ་བཞིན་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འདི་སྤྱད་ནས་སམ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འདི་བརྒྱུད་ནས་བལྟས་ན་ང་ཚོའི་སེམས་ངོས་སུ་འཛམ་གླིང་འདིའི་ནང་གི་བརྟན་གཡོའི་བྱ་དངོས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་བྱ་བ་ཇི་ལྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པའི་བློས་བླངས་ལྟ་བུ་ཞིག་སྐྲུན་གྱི་ཡོད་ལ། བློས་བསླངས་འདི་དག་ནི་ང་ཚོ་དོན་དམ་པའི་བདེ་སྐྱིད་དང་ཉེ་རུ་གཏོང་བར་སྣང་པ་ཞིག་རེད། གོང་དུ་བཤད་པའི་ཡིད་ཆེས་

ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་དག་རེ་རེ་བཞིན་དུ་གང་ཟག་ཅིག་རང་ཉིད་ཀྱིས་བདམས་པའི་ལམ་དེ་ག་རང་བརྒྱུད་ནས་འཚང་རྒྱ་བའི་ལམ་ཚང་ལ་མ་ནོར་བ་རེ་ཡོད། གལ་སྲིད་ཉམས་ལེན་པ་སུ་ཧུང་ཞིག་རང་ཉིད་གཅིག་པུར་གནས་ནས་བཞུགས་མཁན་ཞིག་ཡིན་ན་ཁོང་ལྷ་བུ་ལ་རིས་མེད་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་འདིས་དགོས་མཁོ་ཆེར་མེད། འོན་ཀྱང་གང་ཟག་ཅིག་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་གཞན་དག་འཆང་མཁན་གྱི་གང་ཟག་དག་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་དགོས་པའི་ཚེ་ན་རིས་མེད་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་འདི་ངེས་པར་དགོས་གལ་ཆེ།

གོང་དུ་བཤད་པ་ལྟར་མི་གཉིས་ཐུག་འཕྲད་བྱུང་བའི་ཚེ་ན་དོན་དག་གཉིས་འབྱུང་སྲིད་པ་སྟེ། འཁྲུག་པ་དང་མཐུན་པ་གཉིས་ལས་གང་ཧུང་ཞིག་འབྱུང་ངེས་རེད། མི་དེ་གཉིས་ཐུག་ནས་འཁྲུག་པ་དང་མཐུན་པ་གང་ཞིག་ཡོང་མིན་ནི་མི་དེ་གཉིས་ཀྱི་འཛིག་རྟེན་ལྟ་སྟངས་ལ་རག་ལས་ཡོད། ལྟ་སྟངས་འགའ་རེ་ནི་འཁྲུག་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་འགྱུར་སླ་བ་དང་། འགའ་རེ་ནི་མཐུན་པའི་རྒྱུ་ལ་འགྱུར་སླ། རིས་མེད་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱིས་འཁྲུག་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་འགྱུར་བའི་ལྟ་སྟངས་དེ་དག་ཆུང་དུ་གཏོང་བ་དང་། མཐུན་པའི་རྒྱུ་ལ་འགྲོ་བའི་ལྟ་སྟངས་དེ་དག་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བར་དམིགས་ཀྱི་ཡོད།

གཅིག འཁྲུག་ཡོང་གི་ས་བོན།

ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་རྒྱུན་དུ་སྐྱོན་བརྗོད་ཅིག་ཡོང་གི་ཡོད་པ་ནི་“ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་ཕན་ལས་གནོད་ཆེ་བ་ཡོད།”ཟེར་བ་དེ་རེད། མང་པོ་ཞིག་གིས་ཆོས་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་དྲག་ལས་མང་པོ་ཞིག་ཡོང་གི་ཡོད་པ་དེ་དག་ལ་བལྟས་ནས་ལམ་སེང་སྡོམ་རྒྱག་པ་རེད། སྡོམ་ཚིག་འདི་འབྱུང་དོན་ནི་ཁོ་ཚོས་བསམ་པར་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་ངེས་པར་དུ་འཁྲུག་རྩོད་སློང་རྒྱུ་ཡིན་པར་བསམ། ཁོ་ཚོས་བཀོད་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་ཆོས་ལུགས་ལ་སྐྱོན་དུ་འཛིན་པའི་ཕྱོགས་ཞེན་ལས་ཐར་མེད།

བདག་གི་བསམ་པར་སྐྱོན་བརྗོད་འདི་རིགས་བྱེད་མཁན་དག་གིས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐོག་ལ་བྱུང་བའི་འཁྲུག་རྩོད་མང་པོའི་འབྱུང་རྒྱ་གང་ཡིན་ཤེས་མེད། དེ་ནི་སྐྱེ་བོ་གཞན་དག་གི་

དད་པའི་ལམ་ལུགས་དེ་དག་ལ་ལྷ་སྟངས་མི་ལེགས་པའི་དབང་གིས་འབྲུག་པ་སློང་གི་ཡོད་པ་ལས་དད་པའི་ལམ་ལུགས་དེ་དག་རང་ངོས་ནས་འབྲུག་པ་སློང་གི་མེད་ཅེས་ངས་སྐད་གསེང་མཐོན་པོས་གླེང་སློང་བར་འདོད། དེས་ན་འདིར་དྲི་བ་ཞིག་ཡོང་བ་ནི་"ལྷ་སྟངས་གང་ཞིག་གིས་འབྲུག་པ་སློང་གི་ཡོད་དམ"?ཞེས་པ་འདི་རེད།

ཀ༽ སྤྱིར་བཏང་ཤེས་ཚོར་གྱིས་ཚིམ་པ།

དང་པོ་ང་ཚོས་རང་ལ་ཆ་རྒྱུས་ཡོད་ཙམ་དང་དོན་ལ་བདེན་པ་ཡིན་པ་གཉིས་གཅིག་མཚུངས་སུ་ལྟ་བ་དེ་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱེད་དགོས། ང་ཚོའི་ལེགས་བྱང་གི་ནང་དུ་ང་ཚོའི་སེམས་པའི་ནང་དུ་ཏ་ཅང་ཟབ་པར་གཞི་ཆུགས་ནས་ཡོད་པའི་བསམ་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ཚོའི་སྐོར་ལ་རེ་ཟུང་གིས་མ་གཏོགས་འགྲིག་མིན་གྱི་དྲི་བ་ཡང་གཏོང་གི་མེད། བསམ་ཚུལ་འདི་རིགས་ལ་སྤྱི་ལྡོག་ཏུ་"སྤྱིར་བཏང་ཤེས་ཚོར"ཞེས་འབོད། བསྡུས་ན་སྤྱི་ཚོར་ཞེས་འབོད་འོས་པར་སྣང་།

སྤྱིར་བཏང་ཤེས་ཚོར་ཟེར་བ་ནི་མིའི་སྡེ་ཚོགས་ཤིག་ཏུ་མི་རབས་ནས་མི་རབས་བར་རྒྱུན་མཐུད་དུ་ཡོང་ཞིང་སྤྱི་ལ་ཁྱབ་པའི་ཤེས་རྟོགས་ཤིག་རེད། དེ་ནི་མི་རབས་གོང་མས་མི་རབས་ཕྱི་མ་ལ་ཤེས་བྱ་དང་སྤྱོད་ལམ་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱེད་པར་བརྒྱུད་ལམ་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཞིག་རེད། གང་ལྟར་ང་ཚོས་རྒྱུན་དུ་འདི་ལྟར་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱས་ཡོང་བའི་བསམ་ཚུལ་དེ་ཚོ་བདེན་པ་ཡིན་ཤག་བྱེད་ན་ཡང་དེ་ལྟར་ཡིན་པའི་ངེས་པ་མེད།

ལོ་རྒྱུས་ལ་ཕྱི་མིག་ཅིག་བལྟས་ན་སྤྱི་ཚོགས་བྱེ་བྲག་པ་དག་གི་ནང་དུ་"སྤྱི་ཚོར"གྱི་ཡིད་ཆེས་ལ་བརྟེན་ནས་རང་ལྟ་མཆོག་འཛིན་དང་། རང་ཕྱོགས་ལ་ཞེན་པ་བྱས་པའི་དཔེ་མཚོན་མང་པོ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། བསམ་གཞིགས་མེད་པར་ཐམས་ཅད་ཡིན་ཤག་བྱེད་པ་དེས་ལམ་སང་"ཁོ་འདི་ཚོ་འདྲ་བོ་རེད།"ཅེས་དབྱུག་པ་ལེབ་རྡུང་གི་སྟོམ་ཚིག་འཛོག་སྤྲོ་བྱེད་པའི་བསམ་བློ་དེ་ཏ་ཅང་སླ་བར་ཡོང་གི་ཡོད། དབྱུག་པ་ལེབ་རྡུང་གི་བསམ་བློ་འདིའི་ཚད་

གཞི་བརྒྱལ་སོང་ན་དེ་དག་གིས་ཕ་རོལ་པོ་འགྲོ་བ་མི་ཡང་འདྲེ་རུ་བསྒྱུར་ནས་དམའ་མཐའ་མིའི་གྲལ་ན་ཡང་མི་འཛོག་པ་དེ་འདྲ་འབྱུང་གི་ཡོད།

ཐམས་ཅད་གཅིག་ཏུ་བལྟ་བ་དང་། ནང་དོན་གོ་ནོར་གྱིས་ང་ཚོས་གོ་རྟོགས་ལ་འགལ་རྐྱེན་བྱེད་སྲིད་པས་ང་ཚོས་སྤྱི་ཚོར་བེད་སྤྱོད་ཇི་ལྟར་བྱེད་ལུགས་ལ་གཟབ་གཟབ་བྱ་དགོས། ང་ཚོས་གནས་དོན་ཞིག་གོ་བ་དང་ལམ་སེང་འདོད་བློ་ཚིམ་འགྲོ་བ་དེ་མེད་པར་བྱེད་དགོས་པ་དང་། སྤྱི་ཁྱབ་ལ་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་དག་བདེན་དོན་དང་ལྷན་དུ་གནས་ཡོད་མེད་དོགས་ཟོན་བྱེད་དགོས།

ཁ༽ ངའི་མཐོང་ཚུལ་ནི་ཁྱོད་ཀྱི་ལས་མཆོག

རྟོག་བྲ་ཅན་གྱི་ལྟ་སྟངས་གཞན་ཞིག་ནི་ང་དང་ངའི་ལྟ་ཚུལ་དེ་མཆོག་ཏུ་འཛིན་པ་དེ་རེད། འདི་ནི་རྩ་བའི་ཆ་ནས་རང་བདེན་འཛིན་དང་འབྲེལ་ནས་ཡོད། ང་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཁོང་དུ་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་རྣམས་རིམ་བཞིན་ཕྱོགས་དང་ཆ་ཚང་བར་གྲུབ་ཡོང་སྐབས་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་དེ་དག་རིམ་བཞིན་ངོ་འཕྲོད་པ་ཡོང་ཞིང་། དེ་ནས་ཡིད་ཆེས་དེ་དག་ནི་ང་ཚོ་སུ་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་མཐོང་ཐུབ། ང་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་འདུ་ཤེས་དང་ཡིད་ཆེས་གཉིས་གཅིག་ཏུ་བསྡམས་ནས་སོ་སོར་འབྱེད་དུ་མེད་པ་ཞིག་ཏུ་བཟུང་ཡོད།

འདི་ལས་བྱུང་བའི་རྟོག་བྲ་དག་གིས་ང་ཚོའི་བསམ་བློ་གཏོང་ཕྱོགས་ལ་ཐོག་ཐུག་གཏོང་། ཐོག་ཐུག་བཏང་བ་དེ་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་ངོ་བོ་ལ་ཐོག་ཐུག་བཏང་བ་དང་གཅིག་པར་འགྱུར། ང་ཚོས་ལྟ་ཚུལ་དང་གང་ཟག་གཉིས་སོ་སོར་འབྱེད་མི་ཐུབ། ང་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་དང་མི་མཐུན་པ་འཛིན་པའི་གང་ཟག་དེ་རང་ཉིད་དང་ཐད་དེ་“ཐ་དད”ཅིག་ཏུ་མཐོང་བཞིན་ཡོད།

རང་དང་གཞན་སོ་སོར་འབྱེད་པའི་བསམ་པ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོ་འཁྲུག་ལོང་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་འབྱུང་། ལྟ་ཚུལ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རིགས་མཐོ་དམན་གྱི་དབྱེ་བ་

དང་། མཐའ་ན་མི་རིགས་རྩ་མེད་བྱེད་པའི་གཙུམ་སྤྱོད་ཀྱི་བྱ་བ་དག་ཀྱང་འབྱུང་། འདིས་ནི་མི་དང་མིའི་བར་ལ་དབྱེ་བ་ཆེན་པོ་བཟོས་ནས་སྤྱི་མཐུན་མི་ཡི་མི་ཚོས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བསམ་བློ་ཙམ་ཡང་མེད་པར་གཏོང་།

ག༽ ཆ་ཚད་གཅིག་ཀུན་ལ་འགྲིག་པར་སྨྲ་པ།

ནམ་ཞིག་ཁྱོད་རང་ཉིད་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་བཟང་པོ་ཞིག་ལ་སྦྱོར་ཐུབ་སོང་བ་ན་"གཞན་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཁྱོད་ལ་མོས་མཐུན་ཡོད་དགོས"པའི་ལྟ་སྟངས་ཤིག་ལས་སླ་པོར་འཕེལ་བར་འགྱུར། མ་གཞི་ལྟ་སྟངས་འདི་འདྲ་རང་ཉིད་ཀྱིས་འཛིན་གྱི་ཡོད་པ་ངོ་འཕྲོད་པ་ཧ་ཅང་དཀའ། དེ་ལྟར་ངོས་མ་འཕྲོད་པར་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལས་དགེ་ཕན་གང་ཡོད་གསལ་པོར་མཐོང་བའི་སྐབས་སུ་ཁྱེད་རང་གིས་མི་གཞན་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་རང་ཉིད་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མི་རྣམས་ལ་ཡང་དགེ་ཕན་དེ་འཐོབ་འདོད་ཀྱི་འདུན་པ་སྐྱེ། ལྟ་སྟངས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས"སྨན་མང་རང་བཞིན"ཞེས་པའི་གོ་དོན་དེ་སྒྲིབ་པར་བྱེད། འདིས་ང་ཚོས་འཚོལ་སྙེག་གི་བདེན་དོན་དེ་འཚོལ་སྟངས་བདེ་ཐུ་བཏང་ཞིང་། ཆ་ཚད་གཅིག་ཀུན་ལ་འགྲིག་ཡོད་པའི་ལྟ་སྟངས་དེ་ཤུགས་ཆེ་རུ་གཏོང་གི་ཡོད།

ལྟ་སྟངས་འདིའི་ནང་དུ་ད་དུང་དེ་བས་ཧ་ཅང་ཉེན་ཚབས་ཅན་དུ་འགྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཆ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ནི་ལྟ་སྟངས་འདི་ལ་ཞེན་པ་ཧ་ཅང་ཆེ་རུ་འགྲོ་བ་དེ་ཡིན། དེའི་དབང་གིས་གཞན་དག་གིས་དད་མོས་གང་ལ་བྱེད་འདོད་པའི་རང་དབང་འཕྲོག་པའི་བྱ་བ་དག་ཀྱང་ཚུལ་མཐུན་ཞིག་ཏུ་སྒྲུབ་ཡོང་གི་ཡོད་པ་དེ་རེད། ལོ་རྒྱུས་ནང་དུ་འདི་འདྲ་བའི་དཔེ་མཚོན་ནི་ཧ་ཅང་མང་ཞིང་། དེ་ཡང་སྡེ་ཁག་གཅིག་གིས་སྡེ་ཁག་གཞན་ཞིག་གི་ཆོས་ལུགས་ཁ་བསྒྱུར་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་དེ་ཚོ་རེད། ཁོ་ཚོས་དད་མོས་གཅིག་རྩ་གཏོར་བཏང་ནས་དེའི་ཤུལ་དུ་དད་མོས་གཞན་ཞིག་འཛུག་པའི་ལས་ལ་ཧུར་ཐག་གིས་འབད་ཀྱི་ཡོད། ལས་འགུལ་འདི་འདྲ་བ་ནི་སྐབས་རེ་དྲག་པོ་དམག་གི་མཚོན་ཆའི་ལམ་ནས་ཀྱང་བྱེད་ལ།

སྐབས་རེ་དད་མོས་ལམ་ལུགས་གཅིག་བཀག་ནས་དད་མོས་ལམ་ལུགས་གཞན་ཞིག་གོང་སྤེལ་བྱེད་པའི་ཞི་བ་ལེགས་བྱུང་གསར་བརྗེའི་ལམ་ནས་ཀྱང་བྱེད། དེ་དག་གིས་ཡིན་པ་སེམས་པ་བཟང་པོ་དང་བྱ་བ་བཟང་པོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པར་འདོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། དོ་སྣང་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་ནི་“ཆ་ཚད་གཅིག་ཀུན་ལ་འགྲིག་ཐུབ་”བར་བསམ་ནས་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་ལ་ཁམས་དང་མོས་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པས་གཅིག་ལ་འགྲིག་པ་ཞིག་ཀུན་ལ་འགྲིག་པ་ཞིག་ཡོང་མི་སྲིད་པའི་བདེན་དོན་ལ་རྩིས་མེད་རྟོག་རོལ་གཏོང་བཞིན་པ་དེ་རེད།

ང་༽ ཐ་དད་ཡིན་པ་ལ་བཟོད་མི་ཐུབ་པ།

ལྷ་སྣངས་མཐའ་མ་དེ་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་ལ་དང་ལེན་མི་བྱེད་པ་དང་། བསམ་གཞིགས་མི་བྱེད་པ། ཐ་ན་ཉན་འདོད་ཙམ་ཡང་མེད་པ་དེ་རེད། འདི་ནི་ཁྱེད་རང་གི་སེམས་ངོགས་ལ་བཙན་རྫོང་ཆེན་པོ་མཐའ་འཁོར་འོབ་ཆུ་དང་བཅས་པ་ཡོད་མཁན་ཞིག་བརྩིགས་པ་དང་འདྲ། དེ་འདྲའི་མཁར་རྫོང་ཞིག་གི་ནང་དུ་གང་ཡང་ཕྱི་ནས་ནང་ལ་མི་ཐར་ལ་ནང་ནས་ཕྱི་རུ་ཡང་མི་ཐར་བས་ཁྱེད་ནི་རང་འཛུགས་སྟར་བཞིན་ང་ཆེ་ང་བཟང་གི་ཚོར་སྣང་གིས་གྱུར་འོག་ཏུ་སྡོད་པ་ལས་འགྱུར་བ་གང་ཡོང་མི་ཐུབ།

ལྷ་སྣངས་འདི་འདྲ་བས་གཞན་གྱི་ལྷ་ཚུལ་ལ་མི་དགའ་བ་དང་ཞེན་ལོག་བྱེད་པ་ཧ་ཅང་ཞི་འཇམ་གྱི་སྒོ་ནས་འདྲེན་ཡོང་། རང་གི་སེམས་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་དད་པ་དང་མི་མཐུན་པའི་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་ཞིག་སླེབས་ཡོང་ན་རང་ཉིད་ཀྱི་དད་པ་སྔ་མ (རང་ཉིད་ཀྱི་ངོས་འཛིན་དུ་གྱུར་ཡོད་པ) དེ་ནག་ནོག་ཅན་དུ་འགྱུར་བའི་ཞེད་སྣང་དང་དངངས་ཚབ་འདྲེན་པ་རེད།

ལྷ་སྣངས་འདི་འདྲ་འཆང་བའི་གྲུབ་འབྲས་ལ་མི་རྣམས་ཀྱི་བསམ་བློ་དེ་མཁྲེགས་པོར་གྱུར་ནས་འགྱུར་བ་གཏོང་ཧ་ཅང་ཁག་པར་འགྱུར། སེམས་ཀྱི་ནང་དུ་དད་པ་མཁྲེགས་རེངས་སུ་གྱུར་ཅིང་། རང་ཉིད་ནམ་ཡང་འགྱུར་བཞིན་པའི་ཁོར་ཡུག་ལ་བསྟུན་ནས་འགྲོ་མི་ཐུབ། བསམ་བློ་མཁྲེགས་འགྱུར་འདིས་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་དད་པའི་ཟབ་སར་འགྲོ་བ་དང་།

གཞན་དང་ལྷན་དུ་ཞི་བདེར་གནས་པ་གཉིས་ཀར་འགོག་རྐྱེན་འཕྲད་ཀྱི་ཡོད། ནམ་ཞིག་ཧ་ཅང་ཕྱོགས་སུ་ལྷུང་སྐབས་ཨ་འཐབ་རིང་ལུགས་པ་འམ་ཐལ་སྤྱོད་རིང་ལུགས་པ་ཡང་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། དཀའ་རྙོག་བཟོད་སྒོམ་མི་ཐུབ་པའི་ལྷ་སྣང་ཀྱི་དབང་གིས་དྲག་པོ་དང་འཇིགས་སྣང་ཅན་གྱི་བྱ་འགུལ་མང་པོའི་སྣ་འདྲེན་གྱི་ཡོད། རང་ཉིད་ཐལ་སྤྱོད་རིང་ལུགས་པ་ཞིག་ཆགས་ཚེ་ཁྱེད་རང་ལ་དཔའ་དང་ལག་ཆ་འཛོམས་ན་ཁྱེད་རང་དྲག་སྤྱོད་རིང་ལུགས་པ་ཆགས་པར་ནམ་ཡང་མི་འགོར། གཟབ་དགོས་པ་ཞིག་ལ་རང་ཉིད་ཐལ་སྤྱོད་རིང་ལུགས་པ་ཆགས་ཡོད་མེད་ནི་ངོས་ཟིན་པ་ཡང་དཀའ་མོ་ཡིན། འདི་ནི་དེང་སྐབས་ཀྱི་འཛམ་གླིང་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་དཀའ་རྙོག་ཅིག་ཆགས་ཡོད།

གཉིས། དོན་དམ་པའི་ཞི་བདེ་དང་མཉམ་གནས་ཀྱི་ས་བོན།

སྟབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་འཁྲུག་ལོང་ནི་གཡོལ་ཐབས་མེད་པ་ཞིག་དང་བཅོས་སུ་མེད་པ་ཞིག་མ་རེད། འཁྲུག་ལོང་དེ་ཚོ་ང་ཚོའི་སེམས་འཁྲུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད་སྐབས་ཞི་བདེ་དང་མཉམ་གནས་ཡོང་བའི་ཞི་འགྲིག་གི་ལམ་ཁ་ཡང་སེམས་ཀྱི་སྙིང་དུ་ཡོད། གུས་ཞབས་དང་བཟོད་སྒོམ་གྱི་བསམ་པ་སྦྱོང་བརྡར་བྱས་པ་བརྒྱུད་ནས་ཞི་བདེ་དང་མཉམ་གནས་ལ་རན་པའི་ལྷ་སྣང་གོང་སྤེལ་གཏོང་ཐུབ།

ང་ཚོས་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ཉམས་མྱོང་ནང་དུ་བྱ་བ་བྱེད་བཞིན་པའི་རྙོག་འཛིང་གི་རང་བཞིན་ཞིག་ལ་གོ་རྟོགས་ཡངས་པ་ཞིག་ཡོང་ཐབས་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ང་ཚོས་བདེན་པའི་ཟུར་ཆ་ཕྲ་མོ་ཞིག་ཁོ་ན་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་བསྡད་པ་ཡིན་ན་ང་ཚོས་གོ་རྟོགས་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་བྱ་བ་དེ་ཚོ་ཡོང་ཐུབ་ཀྱི་མ་རེད། འདི་བྱེད་པ་ལ་ཐབས་ལམ་ཧ་ཅང་ཕྱུག་པོ་ཡོད་པ་དེ་དག་ངོ་འཕྲོད་པའི་ཆེད་དུ་ང་ཚོའི་བསམ་བློ་འདི་གང་ཐུབ་ཇི་ཐུབ་ཀྱིས་རྒྱ་བསྐྱེད་དགོས། དེ་ལྟར་བྱས་ན་ད་གཟོད་ང་ཚོའི་ཀུན་སྤྱོད་སྙོམས་སྒྲིག་བྱེད་ཅིང་། འཁྲུག་ལོང་འགོག་ཐུབ་པའི་ཐབས་ལམ་བཟང་ཤོས་དེ་རྙེད་ཐུབ། མདོར་བསྡུས་ན་དངོས་ཡོད་གནས་དོན་རྣམས་ལ་“ཧ་ཅང་སྟབས་བསྡུས་ཀྱིས་བལྟ་བ་དང་འགྲེལ་བ་”དེ་མི་འོས་པར་ངོས་ཟིན་རྒྱུ་དེ་

ཧ་ཅང་གལ་ཆེ། “འཛིག་རྟེན་ཞི་བདེ་དང་མཉམ་གནས་”ཞེས་པ་འདི་ལ་ངོས་གཅིག་ལས་མེད་པ་དེ་འདྲ་མིན། སྐལ་བ་བཟང་བའི་ཉི་མ་གཅིག་ཤར་བ་དང་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་ཞི་བདེ་ཞིང་འདྲགས་ཧད་ཀྱིས་བྱུང་འགྲོ་བ་དེ་འདྲ་མེད། ཞི་བདེའི་ཞིང་འདྲགས་ཞེས་པ་གང་ཟག་དང་གང་ཟག་འབྲེལ་འདྲིས་བྱས་པ་ལས་འབྱུང་དགོས། གང་ཟག་སྒེར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་གྱིས་ཚོགས་སྡེ་སྤྱིའི་ཞི་བདེ་ལ་ཞབས་འདེབས་འབུལ་ཐུབ་ཀྱི་རེད། མིའི་ཚོགས་སྡེའི་ནང་ཁུལ་དུ་ཞི་བདེའི་ཞིང་འདྲགས་ཡོད་ན་ཚོགས་སྡེ་ཕན་ཚུན་བར་ལ་ཞི་བདེའི་ཞིང་འདྲགས་ཡོང་ཐུབ། དེ་ལྟར་ཞི་འདྲགས་དེ་ཆུ་གཉེར་བཞིན་ཕྱོགས་ཀུན་དུ་ཁྱབ་ཐུབ། རྒྱུ་མཚན་དེ་འདྲ་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་དང་པོ་དེ་གང་ཟག་སྒེར་གྱི་བསམ་བློ་གུ་ཡངས་སུ་འགྱུར་བའི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་དམིགས་ཡོད།

བསམ་བློ་གུ་ཡངས་ཟེར་བ་མདོར་བསྡུས་ན་“གཞན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ཉན་ཐུབ་པ་”དེ་རེད། “གཞན་”ཞེས་པ་དེ་རང་ལས་གཞན་ཙམ་དང་། “བསམ་ཚུལ་ལ་ཉན་ཐུབ་པ་”ཟེར་བ་ཡང་གཞན་ཞིག་གིས་གཅིག་བཤད་ཀྱིན་པ་དེ་ལ་རྣ་བ་གཏད་པ་ཙམ་མམ་དེ་ཉན་པའི་དུས་ཚོད་བཏང་བ་ཙམ་གྱིས་མི་ཚོག འདིར་གཞན་ཟེར་བ་ནི་རང་དང་བལྟ་ཚུལ་དང་མི་མཐུན་པའི་གང་ཟག་དག་ཡིན་དགོས་ལ། བསམ་ཚུལ་ལ་ཉན་ཟེར་བ་ཡང་རང་གི་བསམ་ཚུལ་དང་མི་མཐུན་པ་ཞིག་བཤད་པ་དེའི་དོན་དྲང་ཕྱོགས་སུ་བཞག་ནས་དེའི་ཐོག་ལ་ངོས་མང་པོའི་ཆ་ནས་བསམ་གཞིགས་བྱེད་དགོས་པ་དེ་ཡིན། དེ་ལྟར་བྱས་ན་ད་གཟོད་“གཞན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ལ་ཉན་ཐུབ་པ་”དེ་འབྱུང་བ་ཡིན། འདི་སྤྱི་ཚོགས་འཁྲིག་མཐུན་གྱི་ཆུ་མགོ་ལྟེ་བ་དེ་ཡིན།

གསུམ། གོ་ནོར་བསལ་བ།

རིས་མེད་ལྟ་གྲུབ་ཟེར་བ་གང་ཞིག་ཡིན་པའི་སྐོར་ལ་མ་བཤད་པའི་སྔོན་དུ་གང་ཞིག་རིས་མེད་ལྟ་གྲུབ་མ་ཡིན་པའི་སྐོར་བཤད་རྒྱུ་གལ་ཆེ་བར་མཐོང་། སྐབས་རེ་ང་ཚོའི་སེམས་སུ་འཛིགས་སྣང་ཞིག་གི་དབང་གིས་ང་ཚོའི་དད་པ་དེ་དངོས་ཡོད་དམ་རང་གི་སྒྲོང་བ་དང་

འབྲེལ་བ་ཇི་ལྟར་བཅད་ནས་འཛོག་པ་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་ལ་སྒོ་རྒྱག་པའི་དུས་སྐབས་ཡོང་གི་ཡོད། སྐབས་རེ་གོ་ནོར་ཐེབས་ནས་གྲུ་ཡངས་ཀྱི་བསམ་བློ་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བར་འགོག་རྐྱེན་འཕྲད་ཀྱིན་ཡོད། དེ་ཡིན་ཙང་ཐོག་མར་ང་ཚོས་གོ་ནོར་དེ་དག་བསལ་ནས་བསམ་བློའི་རས་གཞི་གཙང་མ་ཞིག་གྲ་སྒྲིག་བྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེ།

རིས་མེད་ཀྱི་སྐོར་ལ་མི་རྣམས་ལ་སྤྱིར་བཏང་གི་བསམ་ཚུལ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་"ཁྱེད་རང་གི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཡུལ་དགའ་ཤོས་འདི་ཡིན་ཞེས་པ་ཞིག་ངོས་འཛིན་རྒྱུ་མེད་ན་ཕྱོགས་སུ་མི་ལྷུང་བ་ཞིག་ཡོང་ཐུབ།"སྙམ་པ་དེ་རེད། བསམ་སྣང་འདི་འདྲ་བས་ཆོས་ཀྱི་ཕྱོགས་ལ་ཡང་དམིགས་གཏད་ངེས་གསལ་མེད་པ་ཞིག་འབྱུང་གི་རེད། སྤྱིར་ན་ཕྱོགས་སུ་ལྷུང་བ་ཞེས་པ་ནི་གཅིག་ལས་གཞན་ཞིག་ལ་འདོད་མོས་བྱེད་པ་དེ་ཡིན་པ་བདེན་ན་ཡང་། དེ་ནི་སྒྲ་ཡངས་འཇུག་གི་གོ་བ་ཞིག་རེད། འདིའི་གནས་ལུགས་ངོ་མ་དེ་ཤེས་ཆེད་དུ་ང་ཚོས་ཚད་གཞི་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ལ་ཤེས་པར་བྱེད་དགོས།

མ་ལག་ཅིག་གི་ཁྱབ་ཁོངས་ནས་བལྟས་ན་ལམ་ལུགས་གཅིག་ཁོ་ན་ལ་བདེན་པ་ཡོད་པ་དེ་འདྲ་མིན་པའི་ངོས་འཛིན་ཐོབ་དགོས། དེ་དག་ཐམས་ཅད་གང་ཟག་གཅིག་གི་མི་ཚེའི་ནང་དུ་མཐར་ཐུག་གི་བདེ་སྐྱིད་བར་དུ་སླེབས་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་བསྒྲུན་པའི་ཐབས་ལམ་བཟང་པོ་ཤ་སྟག་ཡིན། རིམ་པ་འདིའི་ཐོག་ནས་བལྟས་ན་"རང་ཉིད་ཀྱིས་བལྟས་ན་ཆེས་དགའ་བའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཡུལ་འདི་"ཟེར་བ་ཞིག་མེད་པས་ཁྱོད་རང་སུ་ལ་ཡང་ཕྱོགས་ལྷུང་མེད་པར་འགྱུར། ཕྱོགས་ལྷུང་མེད་པའི་ལྟ་ཚུལ་འདིས་བསམ་ཚུལ་སྣ་མང་རང་བཞིན་གྱི་ནང་དུ་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་རིན་ཐང་བསྟན་ནས་ཡོང་།

གང་ཟག་སྒེར་གྱི་རིམ་པའི་ཐོག་ནས་བལྟས་ན་ཁྱོད་རང་ཡང་གཞན་དག་ལས་མ་འདས་པར་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་བྱེ་བྲག་པ་ཁག་ཅིག་གི་དབང་དུ་སོང་བའི་གང་ཟག་སྒེར་པ་གཞན་དག་དང་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་ཐོབ་དགོས། ཁྱེད་རང་ལ་ལམ་ལུགས་གཅིག་ལམ་ལུགས་གཞན་ལས་ཕན་པ་ཆེ་བ་ཡོང་ཆོག་པས་ལམ་ལུགས་དེ་ཁྱོད་རང་གིས་དགའ་ཤོས་སུ་ངོས་ལེན་བྱེད་ཆོག འདིའི་སྐབས་སུ་སྣ་མང་གི་ནང་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་དགོས་

མཁོ་ཡོད་པ་དེ་གས་འགྲིག་པར་བྱེད་པ་ཙམ་ཡིན་པ་མ་གཏོགས། ཁྱོད་རང་གི་དགའ་ཤོས་དེ་གཞན་དག་ཀྱང་དེ་ལྟར་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་མིན།

ཡང་རིས་མེད་ཀྱི་སྐོར་ལ་གོ་ནོར་གཞན་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ཁྱོད་རང་གིས་ལེགས་པར་མཐོང་བའི་དད་མོས་ལམ་ལུགས་ཐམས་ཅད་གཞི་གཅིག་ཏུ་བསྲེ་དགོས་པར་སྙམ་པ་དེ་རེད། དེས་"ལུགས་སྲོལ་"གྱི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ལ་ཁྲིད་འགྲོ་བ་རེད། བྱེད་སྟངས་འདིས་དཀའ་ངལ་ཞིག་སྲུད་ཡོང་བ་ནི་གནས་བབ་བྱེ་བྲག་པ་གང་དག་གི་ནང་དུ་གདུལ་བྱ་ཁམས་དང་མོས་པ་མི་འདྲ་བ་ལ་ཐབས་དང་ལམ་མ་འདྲ་བ་དག་གསར་གཏོད་བྱས་ཡོད་པ་དེ་ལ་ཆ་འཛོག་མི་བྱེད་པ་དེ་རེད།

འདི་དག་ནི་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་མང་པོའི་གོང་ནས་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་བའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། འདིའི་ནང་དུ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་སྲོལ་གཏོད་པོ་དང་། དེའི་རྗེས་འབྲང་སློབ་བུ་དམ་པ་དག་གི་ཤེས་རབ་གཉིས་ཀ་འདུས་ཡོད། གལ་ཏེ་ཁྱེད་རང་གིས་སློབ་བུ་དམ་པ་འདི་དག་གིས་དམིགས་བསལ་གྱིས་བསྟན་པའི་ལམ་ལུགས་དག་ལ་ཆ་འཛོག་མི་བྱེད་པར་ཐམས་ཅད་བསྲེས་སྦྱོར་བྱས་པ་ཡིན་ན་ཁྱེད་རང་ཆ་རྒྱུས་ཡེ་ནས་མེད་པའི་ཡུལ་ཞིག་ལ་ཇོག་གཏད་པའམ་ལམ་སྣེ་བརྒྱ་ཕྲག་ཅིག་ཡོད་སའི་བརྒྱ་མདོ་ཞིག་ལ་འཁྱེར་ནས་ཡོད་པ་དང་འདྲ་ཞིང་། ཁྱེད་རང་གི་བཞུད་ལམ་ཁྱེད་རང་ཉིད་ཀྱིས་འཚོལ་དགོས་པས་དེའི་གྲུབ་འབྲས་ནི་བཟང་པོ་ཞིག་ཡོང་བའི་ངེས་པ་ཡེ་ནས་མེད།

དེའི་ཕྱིར་རིས་མེད་ལྟ་གྲུབ་ཀྱིས་ལམ་ལུགས་བྱེ་བྲག་པ་རེ་རེ་ལ་ཡོད་པའི་ཁྱད་ཆོས་དམིགས་བསལ་བ་ཡོད་པ་དག་ངོས་ལེན་བྱེད་པ་ལ་རྒྱལ་དུ་འདོན་ཐབས་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་ཐམས་ཅད་མཉམ་བསྲེས་མི་ཡོང་བའི་རྒྱུ་མཚན་དེ་རེད། ང་ཚོས་གཞན་དག་དང་འབྲེལ་བ་ལེགས་པར་མཐུད་ནས་ལྷིང་འཇགས་སྡུར་ལས་ཆེ་བ་ཞིག་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ལམ་ལུགས་དག་ལ་གསལ་ཆ་སྡུར་བས་ཆེ་བ་ཞིག་ཡོང་བར་འབད་བརྩོན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད།

བཞི། རིས་མེད་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་རྩ་དོན་གཙོ་བོ་ཁག

རིས་མེད་ལྷ་གྲུབ་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་ལྷ་ཚུལ་འཕེལ་རིམ་གྱི་གནས་རིམ་བཞིའི་ཐོག་ནས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ། ཁྱེད་ཀྱི་ལྷ་ཚུལ་རྣམས་གནས་རིམ་རེ་རེ་ལྟར་དུ་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་རིམ་བཞིན་དུ་ལྷ་ཚུལ་དེ་དག་ཇེ་བརྟན་དང་ཇེ་གསལ་དུ་འགྲོ་བས་དེས་ཁྱེད་ཀྱིས་སྣ་མང་གི་ཀློང་ནས་ལྷ་ཚུལ་རྒྱ་ཆེ་ས་ནས་ཧྲིལ་པོར་སྡེབ་ཐུབ་པར་ཕན་ཐོགས་འབྱུང་། དཔེར་ན་མེ་ཏོག་ཅིག་ཇི་བཞིན་དུ་དང་པོ་ས་བོན་བཏབ། དེ་ནས་ཆུ་ལུད་སོགས་སྦྱོར། དེ་ནས་བདག་གཅེས་བྱེད། མཐའ་མ་མཛེས་སྡུག་ལྡན་པའི་ཚོན་མདོག་སྣ་ཚོགས་བཀྲ་བར་བྱེད་པ་དང་འདྲ། དེ་བཞིན་དུ་ལྷ་ཚུལ་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་སྐབས་ཀྱང་གནས་རིམ་རེ་རེ་བཞིན་དུ་འབྱུང་འགྱུར་གྱི་རིམ་པ་རྣམས་མངོན་འགྱུར་དུ་ཡོང་བར་དགོས་མཁོ་བྱེ་བྲག་པ་སྦྱར་ནས་མཐར་ཐུག་གི་འབྲས་བུ་འཐོབ་ཐབས་བྱེད་དགོས།

ཀ༽ བཟོད་པ།

ང་ཚོས་ངེས་པར་དུ་བསྐྲུན་དགོས་པའི་རིམ་པ་དང་པོ་ནི་ཕན་ཚུན་གུས་བརྩི་བྱས་པའི་ཐོག་ནས་ཀུན་སྤྱོད་ཐམས་ཅད་བཟོད་པ་ལ་རྨང་གཞི་བྱེད་དགོས་པ་དེ་ཡིན། རྨང་གཞི་འདི་ནི་ཕན་ཚུན་མཉམ་གནས་ཡོང་པར་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཡིན། གལ་ཏེ་ང་ཚོས་ཕན་ཚུན་བཟོད་པ་བྱེད་མ་ཐུབ་ན་མཉམ་གནས་ལྷིང་འཇགས་ཡོང་བའི་གཞི་རྩ་མེད། བཟོད་པའི་གོ་དོན་ནི་གཞན་དག་གི་དད་པ་བྱེད་ཡུལ་ལ་ཁྱེད་ཀྱིས་ངེས་པར་དུ་དད་པ་བྱེད་དགོས་པའི་དོན་མིན། གནས་སྐབས་འདིར་ང་ཚོས་མི་མཐུན་པའི་ཕྱོགས་ཁག་ཐམས་ཅད་ཁང་པ་གཅིག་གི་ནང་དུ་བསྡུས་ནས་ནང་ཕན་ཚུན་གསོད་རེས་མི་བྱེད་པའི་སྒོ་ནས་སྤྱོད་ཐུབ་པའི་འབད་བརྩོན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ཐམས་ཅད་ཀྱི་བསམ་བློ་ཕར་ཚུར་སྤྲུར་བའི་དོན་དག་ཅིག་མིན་པར་འཇིག་རྟེན་འདིར་ཁྱེད་རང་གི་བསམ་ཚུལ་ལྟར་དུ་བསམ་གྱི་མེད་ན་ཡང་དེས་འགྲིག་ཡོད་

པའི་མིའི་སྡེ་ཚོགས་གཞན་དང་གཞན་ཡང་མང་པོ་ཡོད་པར་ངོས་ལེན་བྱེད་པ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་དོན་དག་ཅིག་ཡིན།

བཟོད་པའི་རྩ་བ་ནི་གཞན་ངོས་ལེན་བྱེད་པ་དེ་རེད། དེ་ནི་རང་ཅམ་དུ་མ་ཟད་གཞན་དག་ལ་ཡང་རིན་ཐང་ཡོད་པར་མཐོང་ཐུབ་པ་དེ་རེད། གལ་སྲིད་ཁྱེད་ཀྱིས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཡུལ་གྱི་ལམ་ལུགས་གཞན་ཞིག་གི་ནང་དུ་རིན་ཐང་ཞིག་མཐོང་བ་ན་ཡིད་ཆེས་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག་དེ་ངོས་ལེན་བྱེད་འགོ་ཚུགས་པ་རེད། ངོས་ལེན་གྱི་བསམ་བློ་འདིར་གཞི་བྱས་ནས་ཁྱོད་ཀྱིས་རང་གི་མི་ཚེའི་ནང་དུ་གཞན་དག་ཡོང་བར་བཟོད་པ་བྱེད་ཐུབ་པ་རེད།

གཞན་དག་ངོས་ལེན་བྱེད་པའི་བྱ་བ་འདི་འདྲ་བ་ནི་གཞི་རིམ་མང་ཚོགས་ལ་གཞི་བཅོལ་ཡོད་དགོས། ང་ཚོས་ང་ཚོ་སོ་སོར་འབྱེད་བྱེད་ཀྱི་ཕྱི་ལྟགས་ཀྱི་གནས་རིམ་ལས་བརྒལ་ནས་ང་ཚོར་གཅིག་མཐུན་དུ་ཡོད་པའི་ཕྱུགས་ཀྱི་རེ་བ་དང་འཇིགས་སྣང་ཁག་ལ་བསམ་གཞིགས་ཀྱིས་ཞིབ་ཏུ་བལྟ་དགོས། ནམ་ཞིག་ང་ཚོ་ཚང་མ་གྲུ་གཟིངས་གཅིག་གི་ནང་དུ་བསྡད་ནས་འཚོལ་བྱ་གཅིག་གི་དོན་དུ་སྙེག་བཞིན་པར་མཐོང་བའི་ཚེ་ང་ཚོས་ཕན་ཚུན་ཁེ་ཕན་ཡོད་པའི་སྒོ་ནས་མཐུན་འབྲེལ་བྱེད་ཐུབ། བྱ་བ་དེས་"ངེད་ཚོ་"དང་"ཁོ་ཚོའི་"གནད་དོན་མཚམས་བཞག་ནས་"ང་རང་ཚོའི་"ཕྱོགས་སུ་བཞུད་འགོ་འཛུགས་ཐུབ།

ཁ༽ ལེན་ཤེས་རང་བཞིན།

ང་ཚོས་བཟོད་པ་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་དུ་གཞི་རྩའི་ཐོག་ནས་ང་ཚོ་གཞན་དག་ལས་གཡོལ་ཐབས་མེད་པར་འབྲེལ་ནས་ཡོད་པར་ངོས་ཟིན་ཐུབ། ང་ཚོ་དང་མི་གཞན་གྱི་བར་དུ་ལས་དོན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལྷན་དུ་བྱེད་ཐུབ་པའི་འབྲེལ་ལམ་ཞིག་ཡོད། འབྲེལ་ལམ་དེ་བརྒྱུད་ནས་ང་ཚོའི་སེམས་པ་དེ་དངོས་ཡོད་གནས་དོན་ལ་སྒོ་འབྱེད། དེ་ནི་གོམ་པ་གཉིས་པ་རེད། གནས་རིམ་འདི་ལ་སླེབས་སྐབས་ཁྱེད་རང་གིས་ལེན་ཤེས

རང་བཞིན་[1] ཏེ། གཞན་གྱིས་གང་བརྗོད་པའི་དོན་ལ་དང་བའི་སྒོ་ནས་ལེན་ཤེས་པའི་ནུས་པ་གྲུབ་ཡོད། འདིའི་སྐབས་སུ་གཞན་དང་ལྷན་དུ་བཞག་ཡོད་པའི་འབྲེལ་ལམ་དེའི་སྒྲུས་ཚད་ཀྱི་ཐོག་ལ་ཁྱེད་རང་གི་བློ་ཁ་ཕྱོགས་ཡོད།

"ལེན་ཤེས"སམ་གཞན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ལ་གུས་བཀུར་གྱིས་ལེན་པ་ཤེས་པའི་དོན་སྙིང་ནི་བསམ་ཚུལ་གཅིག་ལ་ཞེན་པ་མེད་པའི་སེམས་པ་དེ་རེད། རྒྱུན་དུ་ང་ཚོས་ད་ཡོད་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་དེ་ཧ་ཅང་དམ་པོར་འཛིན། ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་འདི་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཆེད་དུ་འགོག་སྲུང་མང་པོས་མཐའ་ནས་བསྐོར་བཞག་ཡོད། སྲུང་འཁོར་འདིས་ང་ཚོ་གཞན་དག་ལས་རིང་དུ་བཏང་སྟབས་གཞན་རྣམས་ཀྱིས་གང་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་དེ་གོ་རུ་འཇུག་གི་མེད། དེའི་ཕྱིར་ང་ཚོ་ལེན་ཤེས་ཅན་དང་གུ་ཡངས་པོ་ཅན་ཞིག་ཆགས་པའི་ཆེད་དུ་ང་ཚོས་རང་གི་ཡིད་ཆེས་ལ་དམ་དུ་འཛིན་པ་དེ་ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་བར་དུ་ལྷོད་དགོས། ང་ཚོས་འདི་འདྲ་གང་ཙམ་བྱས་ན་དེ་ཙམ་གྱིས་ང་ཚོར་གཞན་གྱི་སྐད་ཆ་ལ་ཉན་པ་དང་ཕན་ཚུན་ལས་སློབ་སྦྱོང་ལེན་པའི་གོ་སྐབས་མང་བ་སྐྲུན་གྱི་ཡོད།

བསམ་ཚུལ་ཞིག་ལ་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་ལེན་ཤེས་འབྱུང་བར་བར་ཆད་གཞན་གཅིག་ཡོད་པ་ནི་ང་ཚོ་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་དེ་ཚོ་ལ་ཞེད་སྣང་སྐྱེ་གི་ཡོད་པ་དེ་རེད། རྒྱུན་དུ་བསམ་བློ་གཏོང་སྟངས་ཤིག་ཡོད་པ་ནི་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་དེ་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་"གཙང་མ"དེ་སླད་ཅན་དུ་བསྒྱུར་ནས་མཐར་རང་ལ་གནོད་པ་ཡོང་གི་རེད་སྙམ་པ་དེ་རེད། དེ་ཡང་རང་ཉིད་ཀྱི་ངོས་འཛིན་ལ་དོ་ཕོགས་གཏོང་ཡོང་སྙམ་པའི་ཞེད་སྣང་དེ་རེད། ང་ཚོའི་རྒྱུད་ཀྱི་ཞེད་སྣང་དེས་བསམ་ཚུལ་བཤད་པ་དང་ཉན་པ་ལ་འགོག་རྐྱེན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད། ཞེད་སྣང་འདི་ནི་ངོ་ཐོག་རང་ཉིད་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་ལ་ཡིད་རྟོན་ཚུང་དྲགས་པའི་དབང་གིས་བྱུང་བ་ཡིན། ཁྱེད་རང་གིས་ལམ་ལུགས་ཤིག་ལ་སློབ་སྦྱོང་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་འགོ་ཚུགས་སྐབས་གསར་དུ་གོ་བའི་བསམ་ཚུལ་དག་ནི་ཁྱོད་ལ་རྣ་བ་གསར་པ་ཤ་སྟག་ཡིན། དེ་

---

[1] ལེན་ཤེས་རང་བཞིན། (Receptivity) གཞན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ལམ་རྣམ་འགྱུར་དང་བྱ་སྤྱོད་ལ་གོ་བ་ལེན་པར་ཤེས་པའམ་གུས་ཞབས་ཀྱིས་ཉན་པ་དང་དེའི་བསྟན་དོན་གོ་བ་ལེན་ཐུབ་པའི་ནུས་པ། མདོར་ན་གནས་དོན་དང་བསམ་ཚུལ་གསར་པར་ཉན་པའི་བློ་ཤོངས་ཡོད་པ། བསྡུས་མིང་ལ་ལེན་ཤེས་ཞེས་ཟེར།

དག་ལ་རྒྱུས་ལོན་པར་དུས་ཚོད་ངེན་ཅན་ཞིག་འགོར་གྱི་རེད། ཆ་རྒྱུས་ལོན་ཐུབ་པའི་དུས་ཚོད་དེ་མ་འདས་ཀྱི་བར་དུ་ཁྱེད་རང་ལ་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་དང་འགལ་བའི་ཆ་མང་པོ་ཞིག་ལ་གདོང་ལེན་བྱེད་པའི་བརྟན་ཆ་དང་ནུས་པ་མེད་པའི་གནས་སྐབས་མང་པོ་འབྱུང་སྲིད། ཁྱེད་རང་ལ་འགལ་འདུའི་བསམ་ཚུལ་རེ་བྱུང་སྐབས་ཁྱེད་རང་གི་སེམས་པ་དོང་ནས་དགུགས་ཏེ་ཁྱེད་རང་ཉིད་ཀྱི་སྔར་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་ཐམས་ཅད་ཐེ་ཚོམ་གྱི་གནས་སུ་སྐྱེལ་ཡོང་། དེའི་ཕྱིར་བརྒྱུད་རིམ་དེའི་ཁྲོད་དུ་ཁྱེད་རང་དེ་འདྲ་བའི་མི་བརྟན་པའི་གནས་སྐབས་ཤིག་ལ་སྐྱེལ་མི་འོང་ངམ་སྙམ་པའི་ཞེད་སྣང་རེ་སྐྱེ་སྲིད་པ་ནི་ཆོས་ཉིད་ཅིག་རེད།

འདི་འདྲ་བའི་ཞེད་སྣང་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་ཆེད་དུ་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་དེའི་ནང་དུ་མ་ཞུགས་པའི་སྔོན་དུ་ཁྱེད་རང་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་བྱ་ཡུལ་གྱི་ལམ་ལུགས་ལ་གསལ་ཆ་སྔར་ལས་ཆེ་བ་ཡོང་ཐབས་བྱེད་དགོས། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་རང་ཉིད་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་ལ་ཤེས་རྟོགས་ཡག་པོ་ཡོད་ན་དེ་འདྲའི་ཞེད་སྣང་འབྱུང་དགོས་དོན་མེད། རང་གི་ཡིད་ཆེས་བྱ་ཡུལ་ལ་དམ་འཛིན་མེད་པ་དང་གསལ་ཆ་ཡོད་པ་གཉིས་ཟུང་དུ་འབྲེལ་ནས་ལེན་ཤེས་རང་བཞིན་དང་ཀུ་ཡངས་ཀྱི་བསམ་བློ་སྐྱེ་བའི་ས་གཞི་སྐྲུན་ཐུབ།

ག༽ ཤེས་འདོད།

གནས་རིམ་གཉིས་པ་ནི་དེ་འདྲ་བའི་ཞེད་སྣང་ལས་རྒྱལ་ཞིང་གཞན་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་བ་བྱེད་པའི་འདུན་པ་ཤུགས་དྲག་པོ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་གཞན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ཤེས་པར་འདོད་པ་ཞིག་རང་བཞིན་གྱིས་འབྱུང་ཐུབ། ཁྱེད་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་བའི་ཐོག་ཏུ་གདེང་ཚོད་མཐོ་པོ་ཡོད་སྐབས་གཞན་གྱི་ལྟ་བ་ལ་ཞེད་སྣང་སྐྱེ་དགོས་དོན་མེད། དེའི་ཕྱིར་ཁྱེད་རང་གི་སེམས་ལྷོད་ལ་བབ་ཅིང་གཞན་གྱི་ལྟ་ཚུལ་བརྗོད་པ་ལ་སྒོ་འབྱེད་ཐུབ། ཁྱེད་རང་གིས་འཚོ་བའི་ནང་དུ་འདི་འདྲ་བའི་སྙོང་ཆ་ཞིག་བཟློས་པའི་ཚེ་ཁྱེད་རང་ལ་ཤེས་འདོད་ཀྱི་བསམ་བློ་ཞིག་རང་བཞིན་གྱིས་སྐྱེ་ཡོང་། ཤེས་འདོད་ཀྱི་བསམ་བློ་ནི་དྲི་བ་འདྲི་བའི་བསམ་པ་ཞིག་ཡིན་པས་དེས་དྲི་བ་འདྲི་ཞིང་ལན་འཚོལ། དེ་ནི་ཤེས་བྱའི་གནས་ལུགས་འཚོལ་བའི་བསམ་བློ་

རྩེ་གཅིག་མ་ཞིག་ཡིན། དེ་ནི་ཤེས་བྱའི་ཆེད་དུ་ཤེས་བྱ་ལེན་པའི་ཚོང་ལས་ཤིག་མིན་པར་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་ཚུལ་ལ་རྒྱན་ཆ་གསར་པ་འདོགས་པའི་དོན་དུ་དང་། གནས་དོན་གསར་པ་བསྒྲུ་ཊུབ་བྱ་བའི་ཆེད་དུ་ཤེས་བྱ་ལེན་པ་འམ་རང་ཉིད་ཀྱིས་དངོས་པོའི་གནས་རིམ་ཟབ་ས་ནས་གོ་རྟོགས་སྐྱེ་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ཤེས་བྱ་ལེན་པ་ཡིན།

ང་ཚོས་ཤེས་འདོད་གོང་འཕེལ་གཏོང་བ་ཞིས་ཟེར་དུས་ང་ཚོ་སྔོར་གྱི་བདེ་སྐྱིད་ཇེ་མང་དུ་འགྲོ་བའི་འདུན་པ་དེའི་ནང་ཚུད་དུ་བཤད་ཀྱི་ཡོད། གནས་དོན་གསར་པ་ཕྲ་མོ་རེ་རག་སྐབས་མགོ་རྙོག་གི་དྲ་བ་ཕྲ་མོ་རེ་སངས་ཐུབ་པ་རེད། གནས་ལུགས་ལ་ཧྲིལ་སུ་དཔག་པ་རེ་རེས་ང་ཚོས་བདེན་པའི་ངོ་གདོང་ལྷག་མ་རེ་མཐོང་། འདི་ནི་ཧ་ཅང་འདོད་བློ་ཆེམ་པ་ཞིག་ཡིན་ཚོག་ལ། དེས་བྱ་བ་དེ་སྣ་མཐུད་དུ་འཇུག མཐར་བློ་ཆེམ་པ་འདིས་ང་ཚོའི་རྒྱུད་ཀྱི་ཤེས་འདོད་ཀྱི་བློ་དེ་ལ་སྐུལ་ལྕག་ཐེབས་ཤིང་དེས་ང་ཚོའི་ལམ་དེ་ཊུ་འཇུག་པའི་སྐུལ་སློང་སྣ་མཐུད་དུ་བྱེད།

གནས་རིམ་འདི་ལ་ང་ཚོས་གཞན་དང་ལྷན་དུ་གྲོས་གླེང་རྩལ་མ་ཞིག་ལ་འཇུག་ཐུབ། ཉན་བཤད་ཀྱི་རིམ་པ་རང་བཞིན་གྱིས་འོང་ཞིང་བསམ་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་རང་དབང་གིས་འཕུར་འགྲོ་འཛུགས། དེ་འདྲ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོའི་ལྷ་སྣང་ལ་འགྱུར་ལྡོག་ཆེན་པོ་མཐོང་ཐུབ། དེ་འདྲ་བྱས་པའི་གྲུབ་འབྲས་ནི་ང་ཚོའི་བློ་ཡུལ་གྱི་འཛམ་གླིང་འདི་རྒྱ་ཇེ་ཆེ་དང་དཔང་ཇེ་མཐུག་ཏུ་འགྲོ།

ང་ ༡ འགྱུར་བདེ་བ།

ནམ་ཞིག་ཁྱོད་རང་རིས་མེད་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་གནས་རིམ་མཐར་ཐུག་འདི་ལ་སླེབས་པའི་ཚེ་ཁྱེད་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་ལ་མངའ་བརྙེས་པའི་གོ་འཕང་ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་ཐོབ་ཡོད། དེ་དུས་ཁྱེད་རང་གིས་རང་གི་ལྷ་ཚུལ་ལ་ལྡོག་ཕྱོགས་ནས་གདོང་ལེན་དང་། རྒྱུན་རིང་པོ་བགྲོ་གླེང་། ལྷ་ཚུལ་གཞན་དང་ལྷན་དུ་མཚུངས་བསྡུར་བཅས་བྱས་ཟིན། ད་སྐབས་ཁྱེད་རང་ལ་ངེས་

ཤེས་ཧ་ཅང་གསལ་པོ་ཐོབ་ཟིན། གོམ་པ་རྗེས་མ་དེ་ནི་ཐམས་ཅད་རྗོག་གཅིག་ལ་སྒྲིལ་རྒྱུ་དེ་རེད། དེའི་དོན་ནི་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཐམས་ཅད་ལ་མོས་མཐུན་བྱེད་དགོས་པ་དེ་མིན་པར་ང་ཚོས་ངོས་འཛིན་ཚུལ་གྱི་ཕོར་རྒྱ་ཆེན་པོར་བསྐྱེད་ནས་རིགས་མི་འདྲ་བ་ཐམས་ཅད་དཔེ་སྒྲོམ་གཅིག་གི་ནང་དུ་བསྡུ་ཐུབ་པ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། འདིའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་ང་ཚོས་དཔེ་རིས་མང་པོ་མཐོང་ཐུབ་ཅིང་། དེ་ལས་གནས་སྟངས་གང་ཞིག་གི་ནང་དུ་དཔེ་རིས་གང་ཞིག་འོས་འཚམ་ཡིན་པ་དེ་མཐོང་ཐུབ། ང་ཚོས་ཧ་ཅང་ཁ་གསལ་བའི་སྒོ་ནས་སྣ་མང་རང་བཞིན་གྱི་རིན་ཐང་མཐོང་ཐུབ་ལ། ད་ནི་དད་ལུགས་མི་འདྲ་སྣ་ཚོགས་པ་ཡོད་ན་ཡང་ཁྱོད་ལ་དཀའ་ངལ་གང་ཡང་ཚོར་གྱི་མེད།

རྒྱུད་རིམ་འདི་ནས་ང་ཚོར་གཞན་དང་ལྷན་དུ་སྙིང་འཛགས་ཆེ་བ་ཞིག་འབྱུང་བའི་ཆེད་དུ་ཡིན་པ་དེ་ནམ་ཡང་བརྗེད་པར་མི་བྱ། གནས་རིམ་འདི་ནི་ཧ་ཅང་གལ་ཆེན་པོ་རེད། རྒྱུ་མཚན་ནི་ཁྱེད་རང་འཚོ་བའི་ནང་དུ་གནས་སྟངས་ག་འདྲ་ཞིག་ནང་དུ་ལྷུང་རུང་དེ་ལ་བསྟུན་འགྱུར་ཐུབ་པའི་འགྱུར་བདེ་བ་དེ་སྦྱིན་ཡོང་། ཁྱེད་ཀྱིས་གནས་སྟངས་མང་དག་ཅིག་མཐོང་ཐུབ་ཅིང་། ཐབས་ལམ་གང་ཞིག་གིས་ཧ་ཅང་ནུས་པ་ལྡན་པའི་སྒོ་ནས་སྤྱི་ཚོགས་སྙིང་འཛགས་ཀྱི་འབྲས་བུ་འདོན་ཐུབ་པར་ངོས་ཟིན་ཐུབ། ཁྱེད་རང་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་རྣམ་འགྱུར་དེ་གཞན་གྱི་དགོས་མཁོ་ལ་འཚམས་པ་ཞིག་ཏུ་བཟོ་ཐུབ། སྐབས་བསྟུས་པར་བཤད་ན་ཁྱེད་རང་གིས་གཞན་ལ་དོན་དམ་པའི་བདེ་སྐྱིད་འདྲེན་ཐུབ་པོ།།

ལྔ། རྩ་དོན་ཁག་ཅིག་ལག་ལེན་དུ་འགེལ་བ།

ཚན་པ་སྔོན་མའི་ནང་དུ་ང་ཚོས་རིས་མེད་ལྟ་གྲུབ་དེ་ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཇི་ལྟར་གོང་འཕེལ་གཏོང་དགོས་པའི་སྐོར་ལ་བཤད་ཡོད། གཞུང་ལུགས་ནི་ཤེས་བྱ་མ་ལག་རྟོག་འཛིན་ཅན་དག་ང་ཚོའི་བསམ་བློའི་ནང་དུ་གསལ་ཆ་ཡོང་བར་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།མི་རིང་བར་ང་ཚོས་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་བཤད་པའི་བསམ་ཚུལ་དག་ལག་ལེན་དུ་བླངས་ནས་གང་ཟག་རང་ཉིད་འགྱུར་ལྡོག་འགྲོ་བའི་རྒྱུ་རུ་འགྲོ་བ་ཞིག་ལ་དམིགས་དགོས། མཐའ་

མ་འདིར་ཕོ་བོས་རིས་མེད་ལྷ་གྲུབ་གོང་དུ་འཕེལ་བའི་གནས་རིམ་བཞི་སྟེ། བཟོད་པ་དང་། ལེན་ཤེས། ཤེས་འདོད། འགྱུར་བདེ་བ་བཅས་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་ཐབས་གཙོ་བོ་གཉིས་འབུལ་ལམ་ཞུ་གི་ཡིན།

དང་པོ་ང་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་སེམས་ལ་སྦྱོང་བརྡར་གྱི་སྒོ་ནས་འགོ་འཛུགས། སྒོམ་གྱི་ཐབས་ལམ་སྟབས་བདེ་ཡིས་ང་ཚོའི་ཡིད་སེམས་[1] ཀྱི་ནུས་པ་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་ཐུབ་ལ༑ ང་ཚོའི་འཚོ་བའི་ནང་གི་བདེ་པའི་དོན་ལ་ངེས་རྟོགས་ཇེ་ཆེར་གཏོང་ཐུབ། རྒྱང་གཞི་བརྟན་པོ་ཞིག་ཚུགས་ཚར་བའི་རྗེས་སུ་གཞན་དང་ལྷན་དུ་གྲུབ་འབྲས་ལྡན་པའི་གྲོས་མོལ་ལ་ཞུགས་པར་ཕན་པའི་དགོས་ངེས་ཀྱི་རྩལ་གོང་འཕེལ་དུ་སྲུ་མཐུད་ནས་གཏོང་བ་རེད།

ཀ༽ བློ་སྦྱོང་བརྡར།

སྒོམ་ནི་ལེགས་པའི་ཡོན་ཏན་རྣམས་ལ་ཡིད་ཀྱིས་རྒྱུས་ལོན་བྱེད་པའི་སྦྱོང་བརྡར་ཞིག་རེད། དེའི་དོན་སྙིང་གཙོ་བོ་ནི་འདོད་པ་ཡོད་པའི་སེམས་པ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གམ་སྤྱོང་བ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཡང་ནས་ཡང་དུ་ཡིད་ལ་ལེན་པའི་སྦྱོང་བརྡར་བྱེད་པ་དེ་རེད། འདི་ཇི་ཙམ་མང་བ་བྱས་པ་དེ་ཙམ་གྱིས་དེའི་ཡོན་ཏན་རྣམས་སེམས་ཀྱི་ནང་དུ་རྗོག་ལ་སྒྲིལ་ཐུབ། མཐར་དེ་ཏ་ཙང་གོམས་ནས་སེམས་ལ་རྩོལ་བ་མེད་པར་ངང་ངམ་ཤུགས་ཀྱིས་ཡོང་ཐུབ་པ་ཞིག་བྱུང་ནས་རང་འགུལ་དང་རང་བྱུང་གིས་སེམས་ཀྱི་ནང་དུ་ཤར་ཐུབ་པ་ཞིག་འབྱུང་།

ང་ཚོས་བློ་སྦྱོང་གི་སྐད་ཆ་བཤད་པའི་ཚེ་ན་དོན་དུ་གཉེར་བྱའི་སེམས་ཀྱི་གནས་བབ་ཅིག་ལ་འཁྲིད་ཐུབ་པའི་ཡོན་ཏན་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་སྐྱུན་པའི་ཐབས་ལམ་མམ་སྒོམ་གྱི་སྐོར་ལ་བཤད་ཀྱི་ཡོད། བརྗོད་བྱ་འདི་ཏ་ཙང་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཡིན་སྟབས་ཕོ་བོས་རིས་མེད་ལྷ་གྲུབ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་ཡོན་ཏན་དག་གི་ཐོག་ལ་དམིགས་ཀྱིས་བཀར་ནས་བཤད་ཀྱི་ཡིན།

[1] ཡིད་སེམས། Spirit ཞེས་པ་འདིའི་ཐད་དུ་བགོལ་ཡོད། ནང་དོན་ནི་གང་ཟག་གི་ཆ་ཤས་སུ་གྱུར་པའི་གཟུགས་མེད་ཀྱི་ནང་གི་དངོས་པོ་ཞིག་གམ་ནུས་སྟོབས་ཤིག རང་རེའི་བླ་འམ་ཡིད་ཅེས་གང་ཉུང་ལ་ཉེ་ཤོས་སུ་སྣང་། སྐབས་རེ་ཡིད་དངོས་ཞེས་སྒྱུར་འོས་པ་ལྟ་བུར་མཐོང་།

ཀ་ ད་ལྟའི་གནས་སྐབས་ལ་དྲན་ཤེས་འདྲེན་པ།

དང་པོ་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་བརྟན་ཆ་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་རེད། ཇི་ཙམ་བློ་འཁྲུག་པ་དང་འཕྱོར་བ་ཡིན་ན་དེ་ཙམ་གྱིས་ཁྱེད་ཀྱི་སེམས་སུ་ཞེ་རབ་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་བར་དཀའ་ངལ་ཆེ། དེའི་ཕྱིར་རང་ཉིད་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་རྟོགས་ནུས་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་དགོས། རྟོགས་ནུས་གོང་འཕེལ་དུ་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཡོན་ཏན་གསུམ་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་དགོས་ཤིང་། དེའི་ཆེད་དུ་ཁྱོད་ཀྱིས་དུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ཞིག་གཏོང་དགོས།

༡༽ མེལ་ཚེ།

འདི་ནི་གནས་སྐབས་རང་གི་དྲན་ཤེས་འདྲེན་པའི་ནུས་པ་ཞིག་རེད། འདི་ནི་ཁྱེད་རང་གི་འགུལ་སྐྱོད་ལ་རྒྱང་བལྟ་བྱེད་བཞིན་པའི་སྐྱ་སྲུང་བ་ཞིག་དང་འདྲ། དུས་ད་ལྟའི་གནས་སྐབས་འདི་རང་ལ་ཁྱོད་རང་ལ་དོན་དག་གང་དང་གང་འབྱུང་བཞིན་ཡོད་པའི་མེལ་ཚེ་བྱེད་པ་དེ་རེད། དཔེར་ན༔ ངའི་གཟུགས་པོས་ད་ལྟ་གང་བྱེད་ཀྱི་འདུག་གམ? ངའི་ངག་གིས་ད་ལྟ་གང་བྱེད་ཀྱི་འདུག་གམ? ངའི་སེམས་ཀྱིས་གང་བྱེད་ཀྱི་འདུག་གམ? ཞེས་པ་ལྟ་བུ་དྲི་བ་དྲིས་ནས་རང་གི་ཀུན་སྤྱོད་ལ་མེལ་ཚེ་བྱེད་དགོས། ཐབས་ལམ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་དྲན་ཤེས་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་ཐུབ་ལ། དེ་ནས་ཁྱེད་ལ་འཕོབ་པའི་གནས་དོན་ཇེ་མང་དུ་སོང་ནས་གཏན་འབེབ་ཀྱི་ནུས་པ་གནད་སྨིན་དུ་གཏོང་ཐུབ།

༢༽ དྲན་པ་ཉེར་བཞག

དྲན་པ་ཉེར་བཞག་གི་ཚིག་དོན་ནི་དོན་ཞིག་ཡིད་ལ་དྲན་བཞིན་དེའི་ངང་དུ་སྡོད་པ་དེ་རེད། གང་ལྟར་སྐབས་འདིར་ང་ཚོའི་སེམས་སུ་འདུན་པ་གང་ཡོད་དྲན་པར་བྱེད་པ་ལ་གོ།

ང་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་རིས་མེད་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་རྩ་དོན་ང་ཚོའི་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་ཉམས་ལེན་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། དེའི་ཆེད་དུ་ལྷ་གྲུབ་འདིའི་རྩ་དོན་གང་ཡིན་པ་ང་ཚོས་དྲན་དགོས། ང་ཚོས་ལྷ་སྣང་ས་གང་ཞིག་ཞི་བདེ་ལྷིང་འཇགས་ཡོང་བར་འཚམ་པ་དང་། གང་ཞིག་མི་འཚམ་པ་དེ་དྲན་དགོས། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་འདི་ཐམས་ཅད་དྲན་པ་ཡིན་ན་ང་ཚོས་རྩ་དོན་འདི་དག་ལག་ལེན་དུ་འདེབས་པའི་གོ་སྐབས་དེ་ངོ་འཕྲོད་པར་འགྱུར། ཁྱེད་རང་གིས་ཉུས་པ་འདི་དག་ས་བཅད་དང་པོ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་བསྟན་པའི་ནང་དོན་དག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་ལས་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་ཐུབ། དེ་དག་བསྐྱར་ནས་ཡང་དུ་ཀློགས། རང་གི་སེམས་ལ་གོམས་སུ་བཙུག་ནས་ཁྱེད་རང་ལ་ནང་དོན་གསལ་པོ་ཆགས་སུ་ཆུགས། ཁྱེད་ཀྱིས་འདི་ཇི་ཙམ་མང་བ་བྱས་པ་དེ་ཙམ་གྱིས་དེའི་ནང་དོན་ལ་གོ་རྟོགས་ཇེ་ཟབ་ཏུ་འགྲོ།

༣༽ གཟབ་ཤེས་རང་བཞིན།

མཐར་ང་ཚོའི་མཐར་ཐུག་གི་དམིགས་ཡུལ་ལ་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བའི་ཡོན་ཏན་དེ་འབྱུང་། གཟབ་ཤེས་ཟེར་བ་ནི་བལྟ་སྐྱོང་བྱེད་པའི་སེམས་པ་ཞིག་རེད། འདིས་དོན་དམ་པའི་བདེ་སྐྱིད་དང་། བདེན་དོན། ལྷིང་གནས་བཅས་ལ་བལྟ་སྐྱོང་བྱེད། ཁྱེད་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་གནས་སྟངས་ལ་བལྟས་པ་ན། ཁྱེད་རང་གི་དྲན་ཤེས་ཀྱིས་ཁྱེད་རང་གི་ཀུན་སློང་གིས་བསྐྱལ་བའི་ལམ་ལ་ཁྲིད་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་ཤེས་ཐུབ། འདི་ནི་ཁྱེད་ཀྱིས་གདམ་ཁ་གང་ཞིག་འདེམས་པའི་སྐབས་ལ་ཉེ་བ་ལྟ་བུ་ཞིག་ལ་བསམ་ཚོག

གོང་གསལ་ཡོན་ཏན་འདི་གསུམ་གྱིས་མཉམ་གཅིག་ཏུ་ཁྱེད་རང་གི་གནས་སྟངས་ལ་ཞིབ་འཇུག་ཏ་ཅང་མྱུར་སྟབས་ཀྱིས་བྱེད་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་ཅིང་། དེ་ནས་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་བྱ་བའི་ལས་ཤིག་ལ་སྦྲེལ་ཏེ། མཐར་ཁྱེད་ལ་བྱ་བ་དེར་འཇུག་པའི་སྐུལ་མ་བྱེད། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་གིས་དྲན་ཤེས་འདི་དང་དམིགས་ཡུལ་འདི་ཁྱེད་ཀྱི་བྱ་བ་མཐའ་དག་གི་ཐོག་ལ་འདྲེན་ཐུབ་ན་ཁྱེད་རང་གི་དམིགས་ཡུལ་དུ་གྱུར་པའི་ཞི་བདེ་དང་ལྷིང་འཇགས་ཀྱི་ཚད་གཞི་ཆེ་ས་ཁ་ཕྱོགས་དེ་ལ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པར་རྟོགས་ཐུབ།

ཁ་ གནམ་དཔྱིད་ཐག་པ་བཅད་ནས་འགྲོ་བ།

སེམས་ཀྱི་གནས་ཚ་དང་གསལ་ཆ་ཆེ་བར་སོང་བ་ན་ཁྱེད་ཀྱིས་བཟོད་སྒོམ་གྱི་རྨང་གཞི་འཛུགས་པའི་ཐོག་ལ་བྱ་བ་འགོ་འཛུགས་བྱེད་ཐུབ། ང་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་གཞན་དག་གི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལ་བཟོད་པ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན་ཙང་ཐོག་མར་ང་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་དགའ་སར་ཆགས་པ་དང་། མི་དགའ་སར་སྡང་བ་དེ་ཆུང་དུ་གཏོང་དགོས། ཇི་ཙམ་ཆགས་སྡང་གི་ཤུགས་རྐྱེན་འོག་ཏུ་སོང་ན་དེ་ཙམ་གྱིས་མི་བཟོད་པའི་སེམས་པ་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་བ་ཡིན།

རྒྱུ་མཚན་འདིའི་ཕྱིར་ང་ཚོས་འཚོ་བའི་ནང་གི་དགའ་སྡུག་གི་ཚོར་བ་དག་ལ་བཏང་སྙོམས་ཀྱི་བལྟ་ཐུབ་དགོས། ང་ཚོས་མེལ་ཚེ་དང་དྲན་པ་ཉེར་བཞག་བགོལ་ནས་ང་ཚོའི་ཆགས་སྡང་ཏ་ཙང་ཤུགས་ཆེན་ཡོང་ས་དེ་ངོས་ཟིན་པར་བྱས་ཤིང་། དེ་ནས་དེ་དག་གི་གཉེན་པོ་བསྟེན་དགོས། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་གིས་གཞི་གཅིག་ལ་ཆགས་པ་ཤུགས་ཆེན་པོ་སྐྱེ་བཞིན་ཡོད་པ་མཐོང་བའི་ཚེ་ཆགས་པ་སྐྱེ་ཡུལ་དེའི་རང་བཞིན་མི་རྟག་པ་ཡིན་པ་ལ་བསམ་བློ་བཏང་ནས་ཤུགས་ཆུང་དུ་གཏོང་དགོས། ཁྱེད་རང་གིས་བསམ་བློ་ལ་ཆགས་ཞེན་སྐྱེ་ཡུལ་འདི་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་ལ་མ་བརྟེན་པར་བྱུང་བ་མིན་སྐབས་ནམ་ཞིག་འཇིག་པའི་ཆོས་ཉིད་ཡིན་པ་བསམ་དགོས། མི་འཇིག་པའི་ཆོས་གཅིག་ཀྱང་མེད་པ་འདི་ལྟར་བསམ་བློར་སྐྱེས་སུ་བཅུག་ན་ཁྱེད་ཀྱི་ཞེན་ཆགས་དེ་ཆུང་དུ་སོང་སྐབས་དེའི་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཁྱེད་ཀྱི་ཐོག་ཏུ་ཡོང་མི་ཐུབ།

དེ་བཞིན་དུ་གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་གིས་གཞི་གཅིག་ལ་སྡང་སེམས་དྲག་པོ་ཞིག་སྐྱེ་བཞིན་ཡོད་པ་མཐོང་ཚེ་སྡང་བ་སྐྱེ་བའི་ཡུལ་དེའི་བཟང་ཆ་ལ་བསམ་བློ་བཏང་ནས་སྡང་བ་དེ་ཞི་བར་བྱེད་ཚོག རྒྱུན་དུ་ང་ཚོའི་བསམ་བློ་དེ་ཡུལ་དེའི་ངན་པའི་ཕྱོགས་ཁོ་ན་ལ་ཤོར་ནས་ཡུལ་དེ་མཐའ་གཅིག་ཏུ་སྡུག་པ་ཞིག་ཡིན་པར་བསམ་གྱི་ཡོད། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་གིས་ཕྱིར་བཀྱེད་ཅིག་བྱས་ནས་ཡུལ་དེའི་ངོ་བོ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ས་ནས་གཅིག་བལྟས་པ་ན་འཇིག་རྟེན་འདིར་དཀར་ན་དཀར་པོ་དཀར་རྐྱང་ཞིག་དང་ནག་ན་ནག་པོ་ནག་རྐྱང་ཞིག

མེད་པ་མཐོང་ཐུབ། ཁྱེད་ལ་ད་ལྟ་བྱུང་བའི་སྟོང་བ་འདི་རྒྱུ་རྐྱེན་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བར་ངོ་འཕྲོད་པར་འགྱུར། ཆ་ཐམས་ཅད་ནས་འདོར་རྒྱུའི་ཚབ་ཏུ་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཋོས་ས་ལྡོས་འཛོག་དང་གཅིག་ལ་གཅིག་རྟེན་ཡིན་པ་མཐོང་ཐུབ།

འདི་ལྟར་ལྡོག་ཕྱོགས་སུ་སོང་བའི་བསམ་བློ་ཆགས་སྟང་གི་རྩེ་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ལ་མཉམ་ལེན་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་བསམ་བློ་བསྒྱུར་བཅོས་བྱེད་པའི་ནུས་པ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་ཐུབ། འདི་ལྟར་བྱུང་ན་གནས་སྟངས་མང་ཆེ་བའི་ནང་དུ་བྱ་དངོས་རྣམས་ཁྱོད་ཀྱི་སྟངས་འཛིན་འོག་ཏུ་ཚུད་པར་འགྱུར།

ཁ༽ གྲུབ་འབྲས་ལྡན་པའི་གྲོས་མོལ།

གལ་སྲིད་ཁྱེད་ཀྱིས་བསམ་བློ་སྤྱོད་བཏར་བྱས་ནས་དུས་ཚོད་མང་ཙམ་སོང་ཡོད་ན་ད་ཚོད་ཁྱེད་ཀྱི་སེམས་གནད་དོན་གཞན་གྱི་ཐོག་ལ་འཇུག་པའི་རྨང་གཞི་བརྟན་པོ་ཚུགས་ཟིན་ཡོད། གཞན་དག་གི་བསམ་ཚུལ་ཤེས་ཐབས་ཡག་ཤོས་ནི་ཁོ་དང་ལྷན་དུ་བསྡད་ནས་གླེང་མོལ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། གཤམ་གསལ་གཏམ་གླེང་གི་ཐབས་ལམ་དག་ནི་ང་ཚོས་ཕན་ཚུན་རྒྱུས་ལོན་བྱེད་པར་ཧ་ཅང་ཕན་པའི་ཐབས་ལམ་ཁག་ཅིག་རེད།

ཀ་ ཏུར་ཐག་གིས་ཉན་པ།

ང་ཚོས་ངེས་པར་དུ་གོང་འཕེལ་གཏོང་དགོས་པའི་རྩལ་དང་པོ་དེ་ཉན་པའི་ནུས་པ་དེ་རེད། སྤྱིར་བཏང་ང་ཚོས་འདི་འདྲ་བའི་གྲོས་མོལ་བྱེད་སྐབས་རང་གི་ལྟ་ཚུལ་ཕར་བརྗོད་པ་མ་གཏོགས་གཞན་གྱི་ལྟ་ཚུལ་ཚུར་བཤད་པའི་གོ་སྐབས་སྤྲོད་ཀྱི་མེད། སྐབས་རེ་ཁོང་ཅག་གིས་ཚིག་རེ་ཟུར་བརྗོད་དུ་བཅུག་ན་ཡང་ང་ཚོས་བརྗོད་པ་རྗེས་མ་དེ་ཚོ་བརྗོད་འདོད་ཀྱི་བྲེལ་བའི་དབང་གིས་ང་ཚོས་དེ་ཚོ་གོ་ཡང་ཐུབ་ཀྱི་མེད། འདི་ནི་ང་ཚོས་གཞན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ལེན་ཤེས་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་མེད་པའི་རྟགས་ཡིན་པ་མ་ཟད། གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་འགལ་རྐྱེན་ཞིག་ཀྱང་ཆགས་ཡོད། འདིར་ཁོ་བོས་ཏུར་བསྟེན་གྱིས་ཉན་པ་ཟེར་བ་ནི་གཞན

ཀྱིས་གང་བཤད་པ་དེ་ལ་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་སྤྲོད་པ་དེ་ཡིན། འདི་ནི་གནས་དོན་ཚུར་ལེན་པའི་བསམ་བློ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་གནས་དོན་ཕར་སྤྲོད་པའི་བསམ་བློ་ཞིག་མ་རེད། ཁྱེད་རང་ཉན་པ་པོ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་པའི་སྐབས་སུ་ཁྱེད་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་དེ་རེ་ཞིག་ལྷོད་དགོས། འདིའི་སྐབས་སུ་ཁྱེད་རང་ཉིད་ཀྱིས་གང་ཞིག་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་གལ་ཆེན་པོ་མ་རེད། ཁྱེད་རང་གིས་གཞན་གྱིས་གང་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་པར་འབད་བརྩོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དེ་ཤེས་དགོས།

ཁྱེད་རང་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་མིལ་ཚེ་ལ་བརྟེན་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་ལ་གནོད་སྐྱོན་ཡོང་གི་ཡོད་མེད་བྱ་ར་བྱེད་ཚོག དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་པའི་བསམ་བློ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁྱེད་རང་གྲོས་མོལ་གྱི་ནང་དུ་ཟོལ་མེད་ཀྱིས་ཞུགས་ཡོད་པའི་དྲན་གསོ་གཏོང་ཚོག འདིའི་སྐབས་སུ་གལ་སྲིད་དྲི་བ་འདྲ་གཏོང་དགོས་པར་གྱུར་རུང་དྲི་བ་དེ་ཚོ་གནས་དོན་གསར་པ་དག་ལ་གསལ་ཁ་འབྱུང་བའི་དྲི་བ་མ་གཏོགས་རྩོད་སློང་ཆེད་དང་རྩེད་མོའི་ཚུལ་དུ་མི་དྲི་བར་བྱ།

ཁ། རྩོད་པ།

ནམ་ཞིག་ཁྱེད་ཀྱིས་གཞན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ཆ་ཚང་བར་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད་བསམ་པའི་ཚེ་བསམ་ཚུལ་དེ་ཚོ་ཡང་དག་ཡིན་མིན་ཞིབ་འཇུག་བྱ་བའི་ཆེད་དུ་རྩོད་པ་བྱེད་ཚོག རྩོད་པ་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་འདི་ཅིའི་ཕྱིར་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་ཡང་ཡང་དྲན་དགོས། གལ་སྲིད་རྩོད་པ་དེ་གཞན་དག་ཁྱད་གསོད་བྱེད་ཆེད་དམ་ཡང་ན་རྩོད་པ་རྩོད་པའི་ཆེད་དུ་ཡིན་ན་དེ་ལ་གྲུབ་འབྲས་འབྱུང་ཧ་ཅང་ཁག་པོ་རེད། གལ་སྲིད་རྩོད་པ་པོ་གཉིས་ཀྱིས་བསམ་ཚུལ་དག་ལ་དོན་དམ་པའི་ཞིབ་འཇུག་གི་ཆེད་དུ་རྩོད་པ་བྱས་ན་ཧ་ཅང་དགེ་མཚན་ཆེན་པོ་ཡོད།

བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་རྩོད་པའི་ལམ་ལུགས་ནི་ཧ་ཅང་ཚད་མཐོ་བའི་གནས་སུ་འཕེལ་ཟིན་ཡོད། འདི་འདྲ་བའི་རྩོད་པ་ལ་དགེ་མཚན་ཡོད་ན་ཡང་། སྤྱིར་བཏང་རྩོད་པ་བྱེད་ལུགས་དེ་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་འགྲོས་མོལ་གྱི་རང་བཞིན་ལ་བཞག་ཐུབ་ན་ཡག་པོ་རེད། གཤམ་དུ་རྩོད་པ་བྱས་པ་དེ་དག་དོན་དང་ལྡན་པ་ཞིག་ལ་ཇི་ལྟར་འབྱུང་བའི་ཐབས་ཁག་ཅིག་ཞུ་གི་ཡིན།

༡༽ གང་ཟག་ལ་མ་གཏོད་ལྟ་ཚུལ་ལ་གཏོད།

ང་ཚོས་རྩོད་པའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་བསམ་ཚུལ་དེའི་སྐོར་ཡིན་པ་ལས་བསམ་ཚུལ་དེ་འཛིན་མཁན་གྱི་སྐོར་མིན་པ་དེ་རྒྱུན་དུ་དྲན་དགོས། ང་ཚོས་དགག་པ་ཐམས་ཅད་བརྗོད་གཞིའི་ཐོག་ལ་འགྲོ་དགོས། དེ་མིན་ཁ་གཏད་ཀྱི་གང་ཟག་གི་ཐོག་ལ་སོང་བ་ཡིན་ན་རྩོད་པ་དེ་ལས་ཡོང་དགོས་པའི་འབྲས་བུ་གང་ཡང་འཐོབ་མི་ཐུབ།

༢༽ གོམ་པ་རེ་རེ་བཞིན་དལ་གྱིས་སོང་།

མི་གཅིག་གིས་རང་གི་བསམ་ཚུལ་གྱི་རྒྱབ་ལྗོངས་དང་རྒྱུ་མཚན་བཤད་པའི་ཚེ་གོམ་པ་རེ་རེ་བཞིན་དུ་ནང་དོན་གསལ་པོ་འབྱུང་བར་ངེས་གཏན་བྱོས། རྒྱུ་མཚན་སྔ་མ་ཁས་ལེན་མ་བྱས་པར་དུ་རྒྱུ་མཚན་ཕྱི་མ་བསམ་བློ་མ་འཕོར། གལ་སྲིད་ད་དུང་གནས་དོན་གཞན་དག་གི་དགོས་མཁོ་བྱུང་ན་དེ་དག་ཁ་སྣོན་བྱོས། འདི་ལྟར་བྱས་ན་ད་གཟོད་དགག་པ་ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་གང་བཤད་པ་དེའི་ཐོག་ཏུ་འབབ་ཐུབ་པ་མ་གཏོགས་དེ་མིན་ཁྱོད་ཀྱི་གོ་ནོར་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་རྩད་ན་སྙིང་པོ་གང་ཡང་མེད།

༣༽ མཚུངས་བསྒྱུར་མ་བྱེད།

ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཕན་ཚུན་མཚུངས་བསྒྱུར་བྱེད་མི་རུང་། གང་ལགས་ཞེ་ན་ཡིད་ཆེས་འདི་དག་འཛིག་རྟེན་ལྟ་ཚུལ་གང་ཞིག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པས་ཡིན་ཤག་དང་ཡོད་ཤག་གི་ཐོག་ལ་བཤད་པའི་གནད་དོན་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་ངེས་རེད། ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་གང་ཡང་རུང་བ་གཅིག་གཞི་ལ་བཞག་ནས་དེ་ལ་གཞི་དེའི་ནང་དུ་རྒྱུ་མཚན་ཡང་དག་གི་རྒྱབ་རྟེན་འདུག་མིན་དཔྱོད། བསམ་ཚུལ་དེ་ཚོའི་ནང་དུ་ནང་འགལ་གྱི་ཆ་དེ་འདྲ་ཡོད་མིན་ཚོལ། གལ་སྲིད་བསམ་ཚུལ་ཞིག་བདེན་པ་ལ་གཞི་བཅོལ་ཡོད་པ་ཡིན་ན་དེའི་གཞི་རྩ་བརྟན་པོར་གནས་ཐུབ།

༩ ༽ བརྡ་སྟོན་ལ་རྗེས་དེད།

བསམ་ཚུལ་གང་ཞིག་གི་ནང་དུ་འགལ་འདུ་ཡོད་མེད་འཚོལ་བའི་ཐབས་གཅིག་ནི་བསམ་ཚུལ་དེའི་བརྡ་སྟོན་བྱེད་ལ་བལྟ་དགོས་ཤིང་། དེའི་ཆེད་དུ་བསམ་ཚུལ་དེའི་རྒྱབ་ཀྱི་གནད་ཚིགས་ཀྱི་གྲུབ་དོན་དེད་ནས་འགྲོ་དགོས། གལ་སྲིད་"འདི་"བདེན་ན་"དེ་དང་འདི་"ཡང་བདེན་དགོས་པའི་གནད་ཚིགས་བགོལ། བརྡ་སྟོན་གང་དུ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡོད་པ་དེའི་རྗེས་སུ་འབྲང་ནས་དེས་ཁྱེད་རང་ཕྱོགས་གང་དུ་འཁྲིད་ཀྱི་འདུག་མིན་ལ་དཔྱོད། གལ་སྲིད་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཅིག་གཞི་ལ་བཟུང་ཡོད་ན་དེས་གནད་ཚིགས་དང་འགལ་བའི་གཞི་མདོ་ཞིག་ལ་ཁྱེད་རང་འཁྲིད་ཀྱི་ཡོད་མེད་དཔྱོད། གལ་སྲིད་ཡོད་ན་དེས་ཁྱེད་རང་གི་གོ་རྟོགས་དེའི་ནང་དུ་ཞན་ཆ་ཞིག་ཡོད་པར་བསྟན་པ་ཤེས་དགོས།

༥ ༽ ལྟ་སྣང་ཕན་ཚུན་བརྗེ་རེས་བྱོས།

བཪྫོད་བྱ་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་སྐབས་དེ་ལ་ལྟ་སྣང་ཁག་ཅིག་བསམ་བཞིན་དུ་གསར་བསྐྲུན་བྱས་ནས་ལྟ་ཚུལ་དེ་ལ་ངོས་དང་གཞོགས་མང་པོའི་སྒོ་ནས་ལྟོས། རིགས་མི་འདྲ་བའི་མི་འགའ་ཞིག་བོས་ནས་དེ་དག་ལ་བསམ་ཚུལ་འདི་ཚོ་ལ་གོ་བ་ཇི་ལྟར་ལེན་དགོས་པའི་དྲི་བ་ཐོིས། འདི་ལྟར་བྱས་པ་ལས་སེམས་ཀྱི་འགྱུར་བ་དེ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ། འདི་ལྟར་བྱས་ན་ང་ཚོའི་མཐོང་སྣང་དེ་ཇེ་གསལ་དུ་འགྲོ་བ་མ་ཟད་ལྟ་ཚུལ་བྱེ་བྲག་པ་གང་དེ་དགེ་ཕན་ལྡན་པ་ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་པ་ཡང་གསལ་པོར་ཆགས་ཡོང་།

གནས་དོན་གསར་པ་རག་ཐབས་ཡིན་རུང་གནས་དོན་ལ་གསལ་ཁ་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་ཐབས་ཡིན་རུང་གྲོས་མོལ་ནི་གཞན་དང་ལྷན་དུ་ལྷིང་འཇགས་ཡོང་བའི་གཞི་རྩའི་ལག་ཆ་ལྟ་བུ་ཞིག་རེད། ནུས་རྩལ་འདི་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་བར་དུས་ཚོད་བཏང་ན་འབྲེལ་བ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བ་མ་ཟད་རང་ཉིད་ཀྱི་ལམ་ཁ་ལ་ཡང་གདེང་སྟོབས་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་ཐུབ།

ང་ཚོས་ཕྱི་མ་ཕྱིར་མར་འབྱུང་བཞིན་པའི་ས་བཅད་དག་ལ་ཞུགས་རིམ་བཞིན་དུ་གང་ཟག་གཞན་དང་གཞན་གྱི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ལུགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་གནས་དོན་གང་མང་མང་འབྱུལ་ལམ་ཞུ་གི་ཡིན། ཁྱེད་རང་གིས་བརླགས་རིམ་བཞིན་དུ་དང་དོགས་པ་བྱུང་རིམ་བཞིན་དུ་དེ་དག་ཐོ་རྒྱོབ། དེ་ནས་དུས་རན་འཚམ་ཞིག་ལ་ཡིད་ཆེས་སམ་བསམ་ཚུལ་འདི་འདྲ་འཆང་མཁན་གྱི་གང་ཟག་གི་མདུན་དུ་དངོས་སུ་བསྟད་ནས་བགྲོ་གླེང་བྱོས། དེབ་འདི་ད་བར་བཤད་པའི་སེམས་དོན་གྱི་ནུས་རྩལ་དང་ཡོན་ཏན་དེ་དག་གོང་འཕེལ་གཏོང་བའི་གཞི་གདན་ལྷ་བུར་བཀོལ་ཚོག

གནའ་བོའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན།

རང་ངོས་ནས་གྲུབ་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས།

༄། །འཇིག་རྟེན་འདི་ཇི་ལྟར་གྲུབ་པའི་སྐོར་གྱི་བཤད་སྲོལ་ལ་ཡུལ་ལུང་སོ་སོའི་སྲོལ་རྒྱུན་དང་འཆད་ལུགས་མི་འདྲ་བ་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད། དཔེར་ན་ཨོསི་ཊེ་ལིཡ་ཡི་གདོད་མའི་མིའི་འཇིག་རྟེན་ཆགས་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་ན་འཇིག་རྟེན་འདི་“གནའ་རབས་ཀྱི་མེས་པོ་”ཞེས་པའི་རིགས་ཤིག་གིས་བཟོ་རྩལ་ལས་བསྐྲུན་པར་འདོད། མེས་པོ་འདི་དག་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདི་ཀུན་ཏུ་བཞུད་ནས་ས་རྗེ་རི་བྲག་གི་སྣོད་ཀྱི་བཀོད་པ་ཐམས་ཅད་བསྐྲུན་པ་དང་། དེ་དག་གིས་བསམ་བློས་བཟོས་པའི་བཅུད་ཀྱི་སེམས་ཅན་དག་ཀྱང་བསྐྲུན། ང་ཚོའི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་འདི་ལྟར་གྲུབ་ཡོད་པ་ནི་ཕོ་ཚོའི་རྨི་ལམ་གྱི་ནང་ནས་བྱུང་བ་རེད་ཟེར། ཕོ་ཚོས་བཟོ་བསྐྲུན་གྱི་ལས་ཀ་ཚར་བའི་རྗེས་སུ་འགའ་ཞིག་རི་བོ་དང་། འགའ་ཞིག་ཆུ་བོ༏ འགའ་ཞིག་བརྟན་པའི་དངོས་པོ་གཞན་དང་གཞན་དག་གི་ངོ་བོར་གྱུར་པ་དང་། གཞན་དག་མིའི་གཟུགས་སུ་གྲུབ་པ་རེད་ཟེར།

མི་ལོ་ཁྲི་དྲུག་གི་རིང་ལ་ཨོསི་ཊེ་ལིཡ་ཡི་གདོད་མའི་མི་དག་གིས་བསམ་རྩལ་འདི་དག་གཞས་དང་། ཟློ། སྒྱུ་རྩལ། ཟློས་གར་སོགས་བརྒྱུད་ནས་བཤད་ཡོང་བ་རེད། སྒྲུང་འདི་དག་བརྒྱུད་ནས་ཕོ་ཚོས་ས་གཞི་ལ་བདག་གཅེས་ཇི་ལྟ་བྱེད་དགོས་པ། རང་བྱུང་ཁམས་དང་ལྷན་དུ་ཇི་ལྟར་ལྷིང་འཇགས་སུ་གནས་དགོས་པ། མི་ཕན་ཚུན་ཇི་ལྟར་ཞི་བདེར་གནས་དགོས་པའི་བསླབ་བྱ་བླངས་ནས་ཡོང་ཡོད། ཕོ་ཚོའི་ལེགས་བྱང་གི་ངོས་ཡོངས་རྫོགས་སྒྲུང་འདིས་གཡོག་ཡོད་ཅིང་། འདི་དག་མི་རིགས་དེའི་གཞི་རྩའི་ངོས་འཛིན་དུ་གྱུར་ཡོད།

གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་ཨོསི་ཊེ་ལིཡ་ཡི་རྒྱལ་མཚམས་བརྒལ་ནས་སོང་ན་གོ་ལ་འདིའི་ཐོག་གི་ལེགས་བྱང་ཐམས་ཅད་དེའི་བདག་པོའི་མི་རིགས་རྣམས་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ཁུངས་ནས་བྱུང་བར་མཐོང་ཐུབ། དེང་རབས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་པ་དག་བཞིན་མ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་

ལུགས་འདི་ཚོ་ནི་མགོ་སྣ་ལྷུ་ཚང་བའི་ལྟ་གྲུབ་བརྟན་པོ་ཁག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་བསྡུས་བསྒྲིགས་བྱས་པ་དེ་འདྲ་མིན་པར་འདི་དག་ནི་མིའི་ཚོགས་སྡེ་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་གི་སྤྱི་མཐུན་གྱི་ཤེས་རབ་དང་སྦྱོང་བ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན།

དེབ་འདིའི་ནང་དུ་གནའ་བོའི་དད་མོས་ལམ་ལུགས་ཐམས་ཅད་ཞིབ་པར་འཆད་ཐུབ་པ་ཡོང་མི་སྲིད་ན་ཡང་། དེང་དུས་འཛམ་གླིང་གི་ནང་དུ་རང་རང་གི་ཁྱད་ཆོས་ཀྱིས་ང་ཚོ་ལོགས་སུ་འཛོག་ཐུབ་པའི་མཚུངས་རིས་ལྟ་བུ་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་དམིགས་སུ་བཀར་ནས་འཆད་པར་འདོད། ཡི་གེ་མ་དར་སྔོན་གྱི་གདོད་མའི་སྐབས་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་དེ་ལ་ཁོ་བོས"གནའ་བོའི་ཤེས་རབ་སྲོལ་རྒྱུན"ཞེས་འབོད་ཀྱི་ཡོད།

རྒྱ་ཆེ་ས་ནས་བལྟས་ན་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འདི་དག་ལ་སྤྱི་མཚུངས་སུ་ཡོད་པའི་གནད་དོན་གཉིས་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་སྟེ། དེ་གཉིས་ནི་རང་བྱུང་ཁམས་དང་འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་འཛོག་པའི་ལུགས་གཅིག་དང་། ལྷ་དང་ལྷ་མོ་ལྟ་བུ་རང་བཞིན་ལས་འགོང་བའི་བཤད་ཚུལ་གྱི་ཐོག་ལ་གཞི་རྩ་བཅོལ་བའི་ལུགས་གཅིག་བཅས་གཉིས་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་ལམ་ལུགས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་གནད་དོན་འདི་གཉིས་གང་རུང་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་དམིགས་ཀྱིས་བཀར་ནས་ཤུགས་བསྣོན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་དེ་འདྲ་ཡང་མིན་ན་ཡང་། གནས་དང་དུས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གི་ནང་དུ་འདི་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བའི་གཏམ་མང་པོ་བཤད་ཀྱིན་ཡོད།

ལམ་ལུགས་འདི་གཉིས་གང་རུང་གི་གཞི་རྩའི་ཐོག་གནའ་བོའི་སྲོལ་རྒྱུན་དག་གིས་ཆོས་ལུགས་ཉམས་ལེན་དེ་རང་བྱུང་ཁམས་དང་། རང་བྱུང་ཁམས་མ་ཡིན་པ་གང་རུང་འདི་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་དེ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བར་བརྗོན་པ་བྱས་ཡོད། འབྲེལ་བ་བྱེད་ལུགས་ནི་ཆོ་ག་ཕྱག་ལེན་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཡང་ལོ་འཁོར་མོའི་དུས་ཚོད་ཀྱི་འཁོར་ལུགས་གཞིར་བཞག་ནས་བྱེད་དགོས་པ་རེད། དེ་ཡང་ས་གནས་ཀྱི་བྱ་ལས་དཔེར་ན་ཞིང་འདེབས་དང་། རྗོན་རྒྱག་པ། དེ་བཞིན་སྤྱིར་བཏང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འཆམ་མཐུན་བཅས་ལམ་ལྡོང་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་དུས་ཆེན་ཁག་སྲུང་བརྩི་བྱེད།

གཅིག ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

༄། །ཐོག་མ་མིའི་རིགས་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་པའི་ནུས་པ་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་ལོ་རྒྱུས་སྒྲུང་བཤད་ནས་ཡོང་ཡོད། ད་བར་དུ་ལོ་རྒྱུས་འཛིག་རྟེན་འདི་ཇི་ལྟར་ཆགས་ཚུལ་གྱི་སྒྲུང་དང་། རྒྱལ་པོའི་སྒྲུང་། འཁྲམས་ཞུལ་བའི་སྒྲུང་སོགས་བཤད་ནས་ཡོང་། དུས་ཀྱི་ཆུ་རྒྱུན་རིང་མོའི་ཡུན་ལ་མི་རྣམས་ཀྱིས་མེ་ཕུང་གི་མཐའ་ལ་བསྡད་ནས་སྒྲུང་འདི་དག་བཤད། མི་རིང་བར་སྒྲུང་འདི་དག་གཟུགས་སུ་གྲུབ་ནས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་སྣ་ཚོགས་པའི་རྣམ་པ་བྱུང་། དེའི་ནང་ནས་མི་ཡི་སྡེ་ཚོགས་རེ་རེའི་ཤེས་བྱ་དང་ཤེས་རབ་རྣམས་མི་རབས་ནས་མི་རབས་ལ་རྒྱུད་གཏོང་བྱས།

ས་གནས་དང་དུས་ཚོད་བྱེ་བྲག་པ་མི་འདྲ་བར་ལམ་ལུགས་འདི་དག་འཕེལ་བའི་ཚེ་ལམ་ལུགས་རང་རང་གིས་རང་རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་འཛམ་གླིང་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་སྟངས་དེ་ཚོ་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་། དཔེར་ན་ཨོསི་ཊེ་ལིཡའ་ཡི་ནང་ལྷ་བུ་ལ་མཚོན་ན་སྐད་རིགས་སྣ་ཁ་ ༩༠༠ ལྷག་ཙམ་ཡོད་པ་དང་། དེ་རེ་རེའི་ནང་དུ་རང་རང་ཡོད་སའི་འཛམ་གླིང་ལ་འགྲེལ་སྟངས་མི་འདྲ་བ་ ༩༠༠ ཙམ་ཡོད།

ནམ་ཞིག་མི་ཚོགས་ཤིག་གི་ལེགས་བྱུང་དེ་མི་ཚོགས་དེའི་སྒྲུང་ལ་ཏ་ཙང་འབྲེལ་བ་དམ་པོ་ཆགས་པའི་ཚེ་སྒྲུང་བཤད་མཁན་གྱི་མི་དེ་དག་གིས་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་གནས་བབ་གལ་ཆེན་རེ་འཛིན། དེ་དག་ནི་མི་སྡེ་དེའི་གསང་བ་ཤར་མཁན་དང་། མི་སྡེ་དེའི་གསང་བ་སྲུང་སྐྱོབ་པར་འགྱུར་ཞིང་། མཐར་གསང་བ་དེ་དག་གམ་ལེགས་བྱུང་དེ་ནི་མི་སྡེ་དེའི་ངོས་འཛིན་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་ནས་ཡོད་སྟབས་མི་སྡེ་དེ་ཉིད་སྲུང་སྐྱོབ་པར་འགྱུར། ཡུལ་ལུང་དེའི་སྲོལ་རྒྱུན་དེ་གནས་དང་མི་གནས་ཀྱི་འགག་རྩ་གཙོ་བོ་དེ་ཡང་སྒྲུང་བཤད་མཁན་འདི་དག་གིས་སྒྲུང་བཤད་མཚམས་བཞག་མིན་ལ་རག་ལས་ཡོད། གལ་སྲིད་འདི་དག་གིས་སྒྲུང་བཤད་མཚམས་བཞག་པ་ན་སྒྲུང་གི་རྒྱུད་པ་དེ་ཆད་འགྲོ་བ་མ་ཟད། སྒྲུང་དེ་ཡང་ཡལ་འགྲོ་བ་དང་ལེགས་བྱུང་དེ་ཡང་བརྗེད་འགྲོ།

གནའ་སྔ་མོའི་དུས་སུ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཁྱབ་ཆེ་བ་དེ་མི་སྡེ་དབང་ཆེ་བ་དག་གིས་འཆང་བའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དག་ཡིན། མི་སྡེ་ཉམ་ཆུང་བའི་རིགས་རྣམས་སྟོབས་ཆེ་བའི་ནང་དུ་ཐིམ་འགྲོ་བ་དང་དེ་དག་གི་ཡིད་ཆེས་ལ་ཡང་བདག་པོ་རྒྱག་མཁན་མེད་པར་གྱུར། དེ་བཞིན་དུས་ཚོད་འགྲོ་རིམ་བཞིན་ཡུལ་ཁམས་གཅིག་ལ་ཡང་མི་སྡེ་རིགས་མི་འདྲ་བ་ཟུར་དུ་བྱུང་ན་ཡང་དེ་དག་གིས་སྙོག་གྱུར་རིག་པའི་རྣམ་གཞག་གཅིག་པར་གནས་ཡོང་།

འདིའི་དཔེ་མཚོན་ཡག་པོ་གཅིག་ནི། གནའ་བོའི་ཡུ་རོབ་ལ་རོ་མན་གྱིས་དབང་སྒྱིབས་པ་དེ་རེད། རོ་མན་གྱི་མིས་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ནང་དུ་མི་སྡེ་ཐམས་ཅད་ལ་འཐབ་ནས་ཕམ་པར་བྱས། རོ་མན་པས་ཡུལ་གྲུ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་དབང་བསྒྱུར་བའི་རྗེས་སུ་ཡུལ་དེའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་ཕོ་རང་ཚོའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་སུ་དང་ལེན་བྱེད་པ་མ་གཏོགས་གཏོར་བཅོམ་བྱས་པ་གཙོ་བྱས་མེད། ཕོ་ཚོས་ས་གནས་ཀྱི་ལྷ་འདྲེ་རྣམས་རོ་མན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ཅན་དུ་བསྒྱུར་སྒྱུར་བྱེད་འགོ་ཚུགས་ཡོད། ཐབས་ལམ་འདི་འདྲ་ལ་བརྟེན་ནས་ས་གནས་ཀྱི་མི་སྡེ་ཁག་ཅིག་གི་གནའ་སྒྲུང་དེ་རོ་མན་དབང་ལྡན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གནའ་སྒྲུང་དང་མཉམ་བསྲེས་ཀྱིས་གཅིག་ཏུ་བྱས་ཡོད།

རོ་མན་གྱི་ཤུགས་རྐྱེན་གྱིས་དུས་དེར་རང་གི་ཤུགས་རྐྱེན་སྤེལ་སའི་ཡུལ་ཁག་ཅིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་བཞིན་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལ་རོ་མན་རིག་གནས་ཀྱི་ཕྱི་ལྤགས་ཤིག་གཡོགས་པ་མ་གཏོགས་ཕོ་ཚོའི་གཞི་རྩའི་ཡིད་ཆེས་དང་ལག་ལེན་བྱེད་ལུགས་ལ་ཤོག་ཐུག་བཏང་མེད། རོམ་ལ་ཡོད་པའི་རོ་མན་གྱི་དབང་དྲག་ཅན་དག་གིས་དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་ནས་དར་བའི་ཡེ་ཤུ་དེ་གཞུང་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལ་འཕོ་འགྱུར་གཏངས་བ་ནས་བཟུང་ཡུ་རོབ་ཁུལ་གྱི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལ་འགྱུར་ལྡོག་ཆེན་པོ་བྱུང་། དུས་སྐབས་འདིའི་རིང་ལ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་གདོད་མའི་སྲོལ་རྒྱུན་དག་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དང་འགལ་བ་ཡོད་པ་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུ་རོབ་ཡོངས་སུ་ཆོས་ལུགས་ཁ་སྒྱུར་བའི་ཚ་རླབས་ཤིག་འཕྱུར་ནས་ཡུ་རོབ་གླིང་དེ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་པའི་རྨང་གཞི་བརྟན་པོ་ཚུགས་སཤིག་ལ་གྱུར།

དེ་དུས་ས་ཁུལ་དེ་ཚོར་ཚོས་ལུགས་ལ་འཁུ་ལྡོག་བྱུང་བའི་དབང་གིས་ས་ཁུལ་དེ་ཚོར་ཡོད་པའི་གནའ་བོའི་སྲོལ་རྒྱུན་རྣམས་རིམ་བཞིན་མི་མངོན་པར་གྱུར། དེ་སྐབས་ཡོ་རུབ་གདོད་མའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ཉམས་ལེན་རྣམས་གསང་བའི་ཐོག་ནས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ན་ཡང་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚོག་གི་མེད། རི་ཐུང་གིས་གཞན་གྱི་མཐོང་ས་ནས་ཉམས་ལེན་འདྲ་བྱས་རུང་དེ་དག་ལ་བཙུང་བཙོན་གསོད་གསུམ་གང་རུང་གནོད་འཚེ་རག་གི་ཡོད། དེ་ལྟར་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ནང་དུ་གནའ་བོའི་ཤེས་རབ་མང་པོ་ཞིག་དམངས་སྒྲུང་དང་ལུགས་སྲོལ་གྱི་ཚུལ་དུ་གནས་ཐུབ་ཙམ་བྱུང་།

ཆོས་སྤྱིལ་དབང་ཤུགས་འདི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་རྒྱ་བསྐྱེད་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཡང་མུ་མཐུད་ནས་གནས་ཡོང་བ་རེད། ཡུ་རོབ་པ་འཛམ་གླིང་གི་ས་ཐག་རིང་ས་དག་ལ་སླེབས་པའི་སྐབས་སུ་ས་ཁུལ་དེ་དང་དེའི་མི་རྣམས་ཀྱིས་རང་རང་གི་ལེགས་བྱང་དེ་མི་མཉམ་པའི་ཆེད་དུ་འཐབ་རྩོད་མང་པོ་བྱེད་དགོས་བྱུང་། དེའི་སྐབས་ཀྱི་དམག་འཁྲུག་མང་ཆེ་བ་ཡོ་རུབ་ཀྱི་ལྷ་བ་མཆོག་འཛིན་གྱི་བསམ་བློ་དེས་རྐྱེན་བྱས་ནས་མི་སེར་སྤྱིལ་བའི་ལམ་ལུགས་ལག་སྟར་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་མི་སེར་སྤྱིལ་ཡུལ་གྱི་ལུང་པ་ཁག་གི་ནང་དུ་བྱུང་ཡོད།

ང་ཚོས་བལྟས་པའི་ཚེ་བྱ་འགྱུལ་དེ་དག་གི་ལྡོག་ཕྱོགས་ཀྱི་ངོས་དེ་མཐོང་བ་སླ་མོ་ཡོད་ན་ཡང་། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བཙན་རྒྱལ་བ་མང་པོ་ཞིག་གིས་དྲང་ཕྱོགས་ཀྱི་ཕན་འབྲས་ཀྱང་མང་པོ་བསྟན་ཡོད་པ་ངེས་པར་དུ་ངོས་ལེན་བྱེད་དགོས། བཙན་རྒྱལ་གཅིག་གིས་ཡུལ་ལུང་གཞན་ལ་རྒྱ་བསྐྱེད་བྱས་པའི་འབྲས་བུར་ཚོང་གི་ལམ་ཁ་གསར་པ་སྒོ་ཕྱེས་ནས་མི་ཕན་ཚུན་འགྲོ་འོང་མང་དུ་སོང་བ་དང་། གནས་དོན་མང་པོ་ཞིག་ཀྱང་ཕན་ཚུན་མཉོ་སྤྲོད་བྱས། དེ་འདྲའི་སྐབས་སུ་ནམ་ཡང་མཐོང་མ་མྱོང་བའི་མི་ངོ་ཤེས་ཐུབ་པའི་གོ་སྐབས་གསར་པ་བྱུང་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་རྣམས་ཀྱིས་འདས་པའི་དུས་སུ་གང་ཞིག་བརྡ་གས་སོང་བའི་སྐོར་ལ་ཤེས་འདོད་ཀྱང་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་ཡོད།

ཤེས་འདོད་གསར་པ་འདིའི་དབང་གིས་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་དང་། ལྷ་སྒྲུང་། གཏམ་རྒྱུད་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལ་གོ་རྟོགས་གསར་པ་བསྐྲུན་ཡོད།

དུས་རབས་སྔོན་མ་ནས་ད་བར་དུ་རྒྱུད་པ་ཟམ་མ་ཆད་པར་ཡོང་བའི་གནའ་བོའི་ཕྱུན་སུམ་ཚོགས་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལ་དོ་སྣང་གི་ཚ་ཧྲབས་ཤིག་འཕྱུར་ཡོད།

ང་ཚོའི་རང་བྱུང་དོ་སྙོམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཉམས་རྒུད་དུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་གནས་སྟངས་ཀྱི་འོག་གཞོན་རབས་པ་དག་གིས་རང་བྱུང་གི་དོ་སྙོམས་ཀྱི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྣོན་དམིགས་བསལ་གྱིས་རྒྱག་མཁན་གྱི་གནའ་བོའི་སྲོལ་རྒྱུན་དག་གི་སྐོར་ལ་དོ་སྣང་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་བྱེད་བཞིན་འདུག ཉེ་བའི་དུས་སྐབས་སུ་ཧ་ཅང་ནུས་ཤུགས་ཆེ་བའི་བཟོ་ལས་ཅན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ལ་གདོང་གཏད་པའི་ལག་ཆ་ལྟ་བུར་གཞོན་སྐྱེས་མང་པོ་ཞིག་གིས་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ལམ་ལུགས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་བཞིན་འདུག དེ་འདྲའི་མི་འགའ་རེས་ཟེར་ན“གནའ་བོའི་དུས་ལ་བསྐྱར་ལོག་”བྱེད་ཐུབ་ན་འཆི་བཞིན་པའི་འཛམ་གླིང་འདི་ད་གཟོད་དོ་སྙོམ་པར་གནས་ཐུབ་ཅེས་ཀྱང་ཟེར།

གཉིས། ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ཡང་སྙིང་།

གནའ་བོའི་དད་མོས་ལ་ཞིབ་འཇུག་ཕྲན་ཚེག་ཅིག་བྱས་པའི་ཚེ་ཞིབ་ཅིང་ཕྲ་བའི་བདེན་པའི་རྣམ་འགྱུར་དང་། རང་གཤིས་གྲངས་མེད་པ་ཞིག་མངོན་ཡོང་། གནའ་བོའི་ལེགས་བྱང་དེ་ཚོ་རེ་རེ་བཞིན་དེའི་བདག་པོ་མི་རིགས་རང་རང་གི་ཁྱུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྐད་ཡིག་གི་ནང་དུ་བསྙིམས་ཡོད་པས་དེའི་བདག་པོ་ཁྱུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་མི་རིགས་དེ་ཚོས་རང་གི་ཁྱུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཤེས་རབ་དེ་དག་ཁྱུན་མོང་མ་ཡིན་པར་བརྗོད་པའི་ཐབས་ལམ་རེ་ཡོད་པ་དེ་དག་དར་ཡོད། དེ་འདྲ་སོང་ཙང་གནའ་བོའི་དད་མོས་ཀྱི་སྐོར་ལ་བགྲོ་གླེང་ག་འདྲ་བྱས་ཟུང་ད་ལྟ་ང་ཚོས་མཐོང་བཞིན་པའི་ལམ་ལུགས་སྣ་ཚོགས་པ་དེ་དག་གི་འབྱུང་ཁུངས་དེ་ཚོ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་དགོས། གནའ་བོའི་དད་མོས་ཟེར་བ་འདིའི་ནང་དུ་ཡོངས་ཁྱབ་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཅིག་དང་གཏན་ཁེལ་བའི་དད་མོས་ཤིག་མེད། དེ་ལས་ཀྱང་ང་ཚོས་ལེགས་བྱང་གང་ཞིག་གིས་དོན་དག་གཅིག་ལ་འགྲེལ་སྟངས་གཞན་དང་གཞན་ཡོད་པའི་རིགས་ལ་དམིགས་ཀྱི་འཇུག་གི་ཡོད།

ཀ༽ རང་བྱུང་གི་འཛམ་གླིང་།

འདིར་ཐོག་དང་པོ་ང་ཚོའི་མདུན་དུ་མངོན་ཡོང་བ་ནི་འགྲོ་བ་མི་དང་རང་བྱུང་ཁམས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་རེད། གནའ་བོའི་སྲོལ་མང་ཆེ་བའི་ནང་དུ་རང་བྱུང་ཁམས་ནི་བདེན་པ་ལྷ་ཡི་སྤྲུལ་བ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་རང་བྱུང་ཁམས་འདི་གཞན་ལས་རྩ་ཆེ་བ་དང་། གུས་བརྩི་ཞུ་ཡུལ་དང་། དད་གུས་བྱེད་ཡུལ་ཞིག་ལ་བརྩི། ང་ཚོ་རང་བྱུང་ཁམས་དང་ལྷན་དུ་བཞུགས་ནས་ཐོག་མར་ལྷ་དང་འབྲེལ་བ་ཐོགས། འབྲེལ་བ་དེ་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་ང་ཚོའི་སྣེར་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འདོད་དོན་དག་སྒྲུབ་ཀྱི་ཡོད།

ལམ་ལུགས་རེ་འགའི་ནང་དུ་རང་བྱུང་ཁམས་ཕོ་རང་ལ་གཟུགས་འགྲེལ་གང་ཡང་མེད་པར་མཆོད་ཡུལ་ཙམ་དུ་འཛོག་གི་ཡོད། འདི་དག་གི་ནང་དུ་ཐོག་དང་པོར་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་ཀྱི་ཐོག་ལ་ནན་ཏན་གྱིས་མཐོང་ཆེན་བྱས་ཡོད། དེ་དག་གི་ནང་དུ་ཁག་ཅིག་གིས་མི་རྣམས་ནི་རང་བྱུང་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། ང་ཚོས་གནས་ལུགས་འདི་ལ་ངེས་ཤེས་འཛིན་ངས་བར་བྱས་ན་ང་ཚོར་སྤྱི་སྙོམས་དང་བདེ་བ་ཞིག་ཡོང་གི་རེད་ཅེས་ཟེར།

གང་ལྟར་འགྲེལ་བཤད་དམིགས་བསལ་བ་ག་འདྲ་ཞིག་ཡོད་མིན་ལ་མ་ལྟོས་པར་གནའ་བོའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་བཤད་ཚུལ་དེ་ཚོས་ངོ་མཚར་ཞིང་དོན་སྙིང་ལྡན་པའི་རང་བྱུང་གི་གནས་ལུགས་ཐམས་ཅད་བསྡུས་པའི་རང་བྱུང་གི་འཛམ་གླིང་འདི་ལ་རྣམ་པར་བཀྲ་བའི་ཚོན་རིས་ཀྱིས་མཛེས་རྒྱན་ཞིག་སྤྲས་ཡོད། རང་བྱུང་ཁམས་འདི་འགྲོ་བ་མི་རྣམས་འཚོ་གནས་དང་བསམ་བློའི་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་བར་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་སྲོག་ཤིང་ལྟ་བུར་གྱུར་ཡོད།

ཁ༽ སེམས་དོན་གྱི་འཇིག་རྟེན།

ལམ་ལུགས་མང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ལྷ་སྲུང་གི་ལམ་ནས་ང་ཚོའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་སྒྲོང་བ་ལས་བརྒལ་བའི་སེམས་དོན་[1] གྱི་གནད་དོན་རྣམས་འགྲེལ་བཤད་བྱེད། ལྷ་སྲུང་འདི་རིགས་

---

[1] སེམས་དོན། (ཡིད་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན།) ཐ་སྙད་འདི་དེབ་འདིའི་ནང་ཧ་ཅང་གལ་ཆེ་བའི་ཐ་སྙད་གསར་པ་ཞིག་ཡིན་པས་འདི་ཙུང་ཟད་བཀྲལ་ན་ནང་ཡིད་སེམས་ཀྱི་བདེ་སྡུག་དང་འབྲེལ་བའི་དོན་ཞེས་པ་ཡིན། དེའི་གོ་དོན་ནི་ཕྱི་དངོས་པོ་ལས་ལྡོག་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ནང་སེམས་ཀྱི་གནད་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་དོན་ནམ། ཡང་ན་སྐྱེ་བོ་དག་གི་ནང་གི་སེམས་པ་བདེ་སྐྱིད་ལ་སྣེག་པའི་བདེ་རྒ་མངོན་འགྱུར་བྱེད་པའི་ལམ་དང་ལས་དོན་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་ནང་དོན་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན། དེ་ཡང་ནང་དོན། ཕྱི་དོན། རྒྱལ་དོན། ལས་དོན། སོགས་ལ་དཔེ་བལྟས་པ་ཡིན། ཐ་སྙད་འདི་སྐབས་འདིར་ཨིན་ཚིག་གི་ Spiritual ཞེས་པ་འདིའི་ཐད་དུ་བཀོལ་བ་ཡིན། ཨིན་ཚིག་འདི་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་ཚིག་"ཨདྷྱཱཏྨ"ཞེས་པའི་འགྱུར་དེ་ཡིན། མ་གཞི་རྒྱ་གར་གྱི་ཚིག་དེའི་འགྱུར་བོད་ལ་སྤྱར་ནས་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་"ནང་དོན"ཞེས་པ་དེ་ཡིན་པས་སྤྱིར་ཨིན་ཚིག་འདིའི་ཐད་རང་རེའི་ཚིག་ངོ་མ་ནི་"ནང་དོན"དང་"ནང་དོན་རིག་པ"ཞེས་པ་དེ་ཚོ་ཡིན་པས་ངས་གསར་པ་བཟོ་དགོས་པ་ཞིག་ཆགས་མེད། འོན་ཀྱང་དེ་ལྟར་བྱས་ན་ཐ་སྙད་འདི་བཀོལ་ནོར་ཤོར་བའམ་ཡང་ན་ད་སྐབས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཁོ་ན་ལས་གོ་ས་མེད་པའི་ཁོར་ཡུག་གྲུབ་ཟིན་པའི་དབང་གིས་རྒྱ་གར་གྱི་ཚིག་དེ་དང་ཨིན་ཚིག་དེའི་གོ་དོན་ཇི་བཞིན་སྟོན་མི་ཐུབ་པར་གྱུར་ཟིན་པ་རེད། འགྱུར་རང་གི་ཐོག་ལ་བསམ་ན་ལོ་རྒྱུས་དང་དངོས་ཡོད་གཉིས་ཐད་ནས"ནང་དོན"ཞེས་པ་འདི་བཀོལ་དགོས་པར་མཐོང་། དེའི་ཕྱིར་སྐབས་རེ་གོ་སྐབས་བྱུང་དུས"ནང་གི་བདེ་དོན"ནམ"ནང་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན"ཞེས་དང་། སྐབས་རེ"ནང་དོན"ཞེས་བཀོལ་བཞིན་ཡོད། འདི་ནི་སྔར་ཡོད་ཀྱི་འགྱུར་དེའི་ལམ་དུ་ཁ་ཕྱོགས་པ་ཙམ་ཡིན། ནམ་ཞིག་མ་འོངས་པའི་ལོ་རྒྱུ་བ་རྣམས་གོ་རྟོགས་སད་ནས་སྔར་གྱི་འགྱུར་གྱི་གོ་དོན་ལ་བློ་ཁ་ཕྱོགས་པའི་སྐབས་ཤིག་བྱུང་ན་ཨིན་ཚིག་དེའི་ཐད་དུ"ནང་དོན"ཞེས་པར་བཀོལ་ན་གོ་དོན་ཏག་ཏག་གནས་པར་དངོས་ར་འཕྲོད་པའི་དུས་ཚོད་ཡོང་སྲིད་པའི་རེ་བ་ཡོད། དེ་མ་བྱུང་ན་གོང་གསལ་ཨིན་ཚིག་དེའི་ཐད་དུ"སེམས་དོན"ཞེས་པ་འདི་ཆོས་དང་། སེམས། རྣམ་ཤེས་སོགས་ད་ཡོད་ཀྱི་འགྱུར་ཐམས་ཅད་ལས་འོས་འཚམ་ཆེ་ཤོས་སུ་མཐོང་ངོ་། །རྒྱུ་མཚན་ནི་སྔར་གྱི་འགྱུར་ངོ་མ"ནང་དོན"ཞེས་པ་ནི་ད་སྐབས་གོ་དོན་ལ་འགྱུར་བ་ཐེབས་ནས་ཨིན་ཚིག་དང་རྒྱ་ཚིག་དེའི་གོ་བ་ཏག་ཏག་ལོན་པ་ཞིག་འབྱུང་གི་མེད་པས་ཡིན།

ཞོར་ལ་ཨིན་ཚིག་ཐ་སྙད་ Spiritual འདི་ལ་རྒྱུས་ལོན་ཙུང་ཟད་བྱེད་ན། ཨིན་ཚིག་འདི་ནི་ Spirit ཞེས་པ་ནས་འཕྲོས་པའི་ཐ་སྙད་ཅིག་རེད། འདི་སེམས་དང་། ཡིད། བླ་སོགས་མདོར་ན་ཕྱི་ནང་གཉིས་སུ་ཕྱེ་བའི་ནང་གིས་བསྡུས་པའི་ནུས་པ་དང་སྟོབས་ཤུགས་ཤིག་ལ་གོ ཐ་སྙད་འདི་སྐབས་མང་པོར་ཡིད་སེམས་སྲོག་སོགས་ལ་བསྒྱུར་ཡོད། Spirit ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་འདི་སེམས་ཙན་ཁོ་ན་ཙམ་ལ་གོ་བ་ཡང་མ་ཡིན་པར། Team spirit ཟེར་བ་ལྷ་བུ་ཚིག་སྒྲིལ་ལ་གོ་བ་དང་། Spirit of competition ཟེར་བ་ལྷ་བུ་རྒྱལ་ཁ་ལ་གཅིག་ཏུ་དམིགས་པ་ལ་གོ་བ། Tibetan spirit ཟེར་བ་ལྷ་བུ་བོད་མིའི་སྙིང་སྟོབས་ལ་གོ་བ། Spirit of sport ཟེར་བ་ལྷ་བུ་རྩེད་མོའི་དྲང་གཙང་གི་སེམས་ལ་གོ་བ། Spirit of Lhasa ཟེར་བ་ལྷ་བུ་ལྷ་སའི་ས་ཁུལ་གྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྙིང་སྟོབས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལ་གོ་བ། Spirit of youth ཟེར་བ་ལྷ་བུ་ན་གཞོན་གྱི་སྙིང་ཁམས་ལ་གོ་བ། Spirit of this poem ཟེར་བ་ལྷ་བུ་སྙན་ངག་གི་སྲོག་ལ་གོ་བ། Spirit of the painting ཟེར་བ་ལྷ་བུ་སྒྱུ་རྩལ་གྱི་གསོན་ཉམས་ལ་གོ་བ། Holy Spirit ལྷ་བུ་མཆོག་གི་ཐུགས་དགོངས་ལ་གོ་བ། Spiritual teacher ལྷ་བུ་ཆོས་ཀྱི་སློབ་དཔོན་ལ་གོ་བ། Wandering Spirit ལྷ་བུ་གདོན་འདྲེ་སོགས་ལ་གོ་

ཀྱིས་ང་ཚོ་ལ་ལྷ་དང་ལྷ་མོའི་ཚོགས་ཀྱིས་གང་བའི་སྒྱུ་མ་ལྷ་བུའི་བདེན་དོན་དེ་ངོ་སྤྲོད་བྱེད། གནས་རིམ་མཐོ་ཤོས་ཀྱི་ཚད་ལ་སླེབས་པའི་ཚེ་གཞལ་ཡས་ཁང་སྣ་ཚོགས་ཤིག་ན་ལྷ་དང་ལྷ་མོའི་རིགས་འདྲ་མིན་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དག་ལས་མིའི་འཛམ་གླིང་གི་ཐོག་ལ་ཚད་འདྲ་མིན་གྱི་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད་བཞིན་ཡོད་ལ། འགའ་ཞིག་ནི་རྒྱལ་པོའི་ཚུལ་དུ་བལྟས་ནས་དེ་དག་གིས་ཁྲིམས་སུ་བཅས་པ་ལྟར་དུ་འཇིག་རྟེན་འདི་གནས་པར་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། འགའ་ཞིག་ནི་ལམ་སྟོན་པའི་ཚུལ་དུ་བལྟས་ནས་རང་རང་གི་རྗེས་འབྲང་བ་དག་ལ་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད། ཡང་འགའ་ཞིག་ནི་ས་རྡོ་རི་བྲག་གི་ནང་དུ་གནས་འཆའ་བཞིན་བསྡད་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད།

དེ་བཞིན་དུ་རང་བྱུང་འཛམ་གླིང་འདིའི་ནང་དུ་ད་དུང་སྲོག་ཆགས་འབྱུང་པོའི་རིགས་དཔེར་ན་ཀླུ། བདུད། བཙན། འབྲི་སོགས་ཀྱང་ཧ་ཅང་པོ་གནས་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན། འདི་དག་ནི་མི་དང་མི་མ་ཡིན་གྱི་འཛམ་གླིང་གཉིས་ལ་རྐང་པ་ཉིས་འཛུགས་ལྟ་བུར་གནས་ཡོད་པར་ཐེར། མི་མ་ཡིན་གྱི་རིགས་འདི་དག་ལ་སྲུང་མ་ལྟ་བུའི་གསོལ་མཆོད་བྱེད་སྲོལ་མེད་ན་ཡང་འདི་དག་ཀྱང་རང་བྱུང་ཁམས་འདིའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་བརྩིས་ནས་རྩི་མཐོང་དང་ཞི་འདམ་གྱི་ངང་དུ་འཛོག་དགོས་པར་བཤད།

སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ལམ་ལུགས་མི་འདྲ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་པོ་འདི་དག་ལ་འགྲེལ་སྟངས་ཡང་མི་འདྲ་བ་ཡོང་གི་ཡོད། འགའ་ཞིག་གིས་འདི་དག་གིས་འཇིག་རྟེན་གྱི་བདེན་དོན་ཞིག་མཚོན་གྱི་ཡོད་པར་འགྲེལ་བ་དང་། འགའ་ཞིག་གིས་གང་ཟག་གི་བསམ་བློའི་གནས་སྐབས་མི་འདྲ་བ་གཟུགས་སུ་བཀོད་པ་ཙམ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད། ད་དུང་འགའ་ཞིག་གིས་དེ་དག་ང་ཚོ་བཞིན་འཇིག་རྟེན་གཞན་པ་ཞིག་གི་ཁོངས་མི་ལྟ་བུར་བརྩི་བ་རེད།

བ; Read in both spirit and letter ལྷ་བུ་བསྟན་དོན་སྙིང་པོ་ལ་གོ་བ། Body and spirit ལྷ་བུ་རྣམ་ཤེས་ལ་གོ་བ; གཞན་ཡང་ He is spiritual. ཞེས་བརྗོད་ཚེ་"ཁོང་ནི་ཁ་ནང་དུ་ (ཆོས་ལ) ཕྱོགས་པའི་མི་ཞིག་རེད་"ཅེས་སུ་གོ་བ་དང་། Spirituality ལྷ་བུ་ནང་རོལ་གྱི་ཤེས་པ་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་བའི་བྱེད་སྒོ་དང་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་བྱ་དངོས་དག་ལ་གོ་བ་སོགས་ཐམས་ཅད་སྡོམ་བརྒྱབ་ན་ཐ་སྙད་འདིའི་དོན་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་ནང་གི་ནུས་སྟོབས་ཤིག་ལ་གོ་བ་རེད། དེའི་ཕྱིར་འདི་ལ་ཡིད་དམ་ཡང་ན་སེམས་ཞེས་པའི་ཚིག་ལས་དྲངས་བའི་ཐ་སྙད་ཅིག་བཀོལ་དགོས་པ་གལ་ཆེན་དུ་ཡང་མཐོང་ངོ་།།

སེམས་དོན་གྱི་འཛམ་གླིང་ལ་ཇི་ལྟར་གོ་བ་བླངས་བ་ལྟར་དུ་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་འགྲེལ་བ་ཡང་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པར་མཐོང་། འགའ་ཞིག་གིས་རང་བྱུང་ཁམས་འདི་ལྷ་སྲུང་མ་རྣམས་ཀྱི་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་ལམ་བྱས་པའི་འབྲས་བུ་རེད་ཟེར། འགའ་ཞིག་གིས་རང་བྱུང་ཁམས་འདི་ང་ཚོས་ལྷ་སྲུང་མ་དག་ལ་འབྲེལ་བ་བྱེད་སའི་བརྒྱུད་ལམ་ཡིན་པར་འགྲེལ། གང་ལྟར་ཀྱང་རང་བྱུང་ཁམས་འདི་རྩ་བའི་ཆ་ནས་ཉམས་སུ་མྱོང་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་རྩེ།

གནའ་བོའི་སྲོལ་རྒྱུན་མང་པོའི་ནང་དུ་རྩ་བའི་ལྷ་གཅིག་ལས་ལྷ་གཞན་དག་འཕྲོས་ཡོང་བའི་བཤད་སྲོལ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། འདི་ནི་ཕལ་ཆེར་ལྷ་གཅིག་སྨྲ་བའི་[1] (9)བཤད་ཚུལ་གྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་པ་ཡིན་སྲིད། བཤད་ཚུལ་འདིས་ལྷ་ཐམས་ཅད་གཙོ་བོ་ཞིག་དང་ལྷ་མོ་ཐམས་ཅད་གཙོ་མོ་ཞིག་ལ་ཐུག་འགྲོ་གི་ཡོད། བསམ་ཚུལ་འདི་འཛམ་གླིང་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་ངོས་ལེན་ཡོད་པའི་བསམ་ཚུལ་ཞིག་མ་རེད་ལ་ལྟོས་འཛོག་གིས་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་འདྲ་ཞིག་རེད།

ག༽ གཞི་གྲུབ་ཀྱི་དགོས་དམིགས།

འཛམ་གླིང་ལྟ་སྟངས་འདིའི་ནང་དུ་གཞི་གྲུབ་ཀྱི་དགོས་དམིགས་ནི་གང་ཟག་སྒེར་བས་རང་བྱུང་ཁམས་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་འདྲིས་བྱས་པ་ལས་བྱུང་། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་བཤད་པའི་ནང་དོན་རྣམས་ཉམས་ལེན་པ་གང་ཟག་སྒེར་ཚན་དུ་ཤུགས་ཆེར་གྱུར་ནས་སྤྱི་ཚན་ལ་རིགས་འགྲེ་ཡེ་ནས་འགྲོ་ས་མེད་པ་ཞིག་ཡིན།

དེ་སྔ་ནས་ལྷ་སྲུང་གི་ལམ་ནས་བརྒྱུད་ཡོང་བའི་ཤེས་བྱ་དག་བེད་སྤྱོད་དེ་སེམས་དོན་གྱི་འཇིག་རྟེན་ལ་འབྲེལ་བར་བྱེད་པའི་ལམ་དེ་བརྒྱུད་ནས་ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་རང་རང་ལ་འཚམ་པའི་ནང་དོན་དེ་རང་རང་གིས་འཚོལ་དགོས། འདིར་སྔར་ནས་གཏན་ཁེལ་བའི་ནང་དོན་ཞིག་མེད་པར་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉམས་ལེན་བྱས་པ་བརྒྱུད་ནས་གསར་

[1] ལྷ་གཅིག་སྨྲ་བ། Monothesism ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ་ཞིང་། དོན་ནི་ལྷ་གཅིག་ལས་མེད་པར་འདོད་པའི་ཡིད་ཆེས་རིང་ལུགས།

ཉེད་བྱེད་ཐུབ་པ་དགོས། གནའ་བོའི་ལམ་ལུགས་རྣམས་ཀྱིས་ང་ཚོ་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པར་རྩལ་དུ་བཏོན་ནས་བཤད་ཀྱིན་ཡོད་སྐབས་ང་ཚོས་དེ་ལས་བརྒལ་ནས་བཤད་པའི་དགོས་པ་ཡང་ཧ་ཅང་དཀོན་པོ་རེད། ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱིས་གོ་བ་བླངས་བའི་རང་བྱུང་ཁམས་དེ་དང་ལྷན་དུ་གནས་ནས་མཇུག་འབྲས་བཟང་པོ་འདོན་ཐུབ་པའི་རེ་སྨོན་བྱེད། སྤྱིར་བཏང་བྱས་ན་ཕོ་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱིས་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་ཐད་ཀར་སྤྱོད་བའི་རིན་ཐང་དེ་ལ་གཙིགས་ཆེ་བར་འཛིན། ཕོང་ཚོས་རང་བྱུང་ཁམས་དང་གཅིག་ལ་གཅིག་རྟེན་གྱི་རང་བཞིན་དེ་ངོས་བཟུང་བའི་སྒོ་ནས་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་བསླབ་བྱ་རྣམས་ལེན་གྱི་ཡོད།

ང༽ རྫུ་འཕྲུལ།

གནའ་བོའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་པ་མང་པོས་སྣང་སྲིད་ཀྱི་ཆོས་ཐམས་ཅད་བླ་ན་མེད་པའི་ནུས་ཤུགས་ཤིག་གིས་བསྡམས་ནས་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འདི་འདྲ་བའི་སྨོམ་ཐག་དེས་ང་ཚོ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་ང་ཚོ་ཕན་ཚུན་རང་བཞིན་གྱིས་གཅིག་ལ་གཅིག་བརྟེན་ཡོང་བའི་གཞི་མ་དེ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། རྫུ་འཕྲུལ་ཞེས་པ་ནི་ཚོ་ག་ཕྱག་ལེན་གྱི་སྒོ་ནས་བདེན་པའི་རིམ་པ་ཕྲ་མོ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱ་བ་བྱེད་པའི་བྱེད་སྒོ་ཞིག་རེད།

ཚོ་ག་ཕྱག་ལེན་གྱིས་ང་ཚོའི་གཞི་རྩའི་བསམ་བློའི་ནང་དུ་ནུས་མཐུ་གཅིག་སྟུད་བྱས་ཤིང་། དེ་ནས་ནུས་མཐུ་དེ་འབྲས་བུ་བྱེ་བྲག་ཅིག་གི་ཐོག་ཏུ་ཁ་བསྒྱུར་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་པ་རེད། དེ་ལྟར་རྫུ་འཕྲུལ་ནི་དམིགས་ཡུལ་གཅིག་ལ་གཏད་ནས་དེ་ལ་འགྱུར་ལྡོག་ཅིག་འབྱུང་བའི་ཐབས་ཤིག་རེད། དམིགས་ཡུལ་ཞེས་པ་རྒྱ་དཔལ་འགྲོར་ཇེ་མང་དུ་འགྲོ་བ་ལྷ་བུའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ན་པའི་རེ་བ་དག་ཡིན་ཚོག་ལ། གཞན་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་འདོད་ལྷ་བུའི་བྱང་སེམས་ཀྱི་བསམ་པ་ཡང་ཡིན་ཚོག དེང་རབས་ཚན་རིག་དང་རྫུ་འཕྲུལ་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ནི་རྫུ་འཕྲུལ་གྱིས་བདེན་དོན་གྱི་གནས་ལུགས་རྒྱ་ཆེ་ས་ནས་

བལྟས་ནས་གང་ཟག་དཀྱུས་མས་མཐོང་ཐུབ་པའི་དངོས་པོའི་རང་བཞིན་ལས་འདས་པའི་གཞི་གྲུབ་ཀྱི་གནད་དོན་ཅིག་ལ་ཡང་བལྟ་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ཚན་རིག་པས་འཛིག་རྟེན་གྱི་རིག་པ་དཀྱུས་མ་ཁོ་ནས་སྤྱོད་ཡུལ་ཞིག་ལས་བལྟ་མི་ཐུབ་པ་དེ་རེད།

གསུམ། སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག

ཏ་ཅང་ཁྱབ་ཆེ་བའི་བཤད་སྟངས་ཀྱིས་བཤད་ན་གནའ་བོའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་ཉམས་ལེན་རྣམས་གཙོ་བོ་རང་བྱུང་ཁམས་དང་ལྷན་དུ་ཐབས་ལམ་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་བྱ་འགུལ་བྱེད་པར་དམིགས་པ་ཞིག་ཡིན། ཁོ་ཚོས་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་གཉན་པོ་གསུམ་སྟེ། གནས་གཉན་པོ་དང་། དུས་གཉན་པོ། ལས་གཉན་པོ་གསུམ་གྱི་སྒོ་ནས་རང་ཉིད་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་སྦྲེལ་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཀ༽ གནས་གཉན་པོ།

ཉམས་ལེན་གྱི་གནས་དོན་དང་པོ་ནི་ཚོག་སྒྲུག་ལེན་བྱེད་སའི་ས་གནས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡིན། རང་བྱུང་ཁམས་འདི་ནི་ལྷའི་གོ་འཕངས་ལ་བགྲོད་པའི་གཞུང་སྒོ་ལྟ་བུ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྐབས་ཕྱིའི་རང་བྱུང་གི་ཁོར་ཡུག་དེ་ལ་དགོས་མཁོ་ཆེ་བ་བྱེད། ལྷག་པར་དུ་རང་བྱུང་ཁམས་ན་ཡོད་པའི་འདྲ་སྐུའི་གཟུགས་དབྱིབས་དང་རི་མོ་སོགས་ངོས་འཛིན་བྱེད།

རང་བྱུང་ཁམས་ནི་ཕྱོགས་གང་དུ་ཡང་ཡོད་སྐབས་ས་གནས་བྱེ་བྲག་པ་ག་འདྲ་ཞིག་ཀྱང་གནས་གཉན་པོ་ཞིག་ལ་སྒྱུར་ཚོག་ཚོག་རེད། དེ་ནི་ས་གནས་དེར་ར་བ་ཚུང་ཚུང་ཞིག་བསྐོར་བ་ཙམ་གྱིས་ཀྱང་བྱེད་ཚོག དཔེར་ན། ར་བ་དེའི་ནང་དུ་ཚོག་སོགས་ཉམས་ལེན་གྱི་བྱེད་སྒོ་དག་གྲུབ་པའི་རྗེས་སུ་ར་བ་དེ་དག་ཕྱིར་བསྡུ་བྱེད་ཚོག་ལ་དེ་ནས་སླར་ཡང་སྔར་ལྟར་ས་གནས་དཀྱུས་མ་གཞན་ཞིག་ལ་འགྱུར་ཚོག་པ་རེད།

ས་གནས་ཞིག་གནས་ས་ལ་སྒྱུར་བའི་ལམ་གཞན་ཞིག་ནི་ས་དེར་སྣེར་གྱི་མཆོད་ཁྲི་འམ་མཆོད་ཁང་ཞིག་བརྩིགས་ནས་ས་གནས་དེ་གཞན་ལས་རྩ་ཆེ་བ་ཞིག་ལ་སྒྱུར་ཆོག མཆོད་ཁྲི་ཡང་ཆེ་ཆུང་དང་། གྲ་གྲུས་བསྡུས། བཟོ་བཀོད་སོགས་ཅི་རིགས་པ་ཡོང་ཆོག འདིའི་གཞི་རྩའི་དགོས་པ་ནི་སེམས་དོན་གྱི་བྱ་བ་སྒྲུབ་པའི་ལས་ལ་ཕན་པ་ཞིག་བྱུང་ན་འགྲིག འདི་ཡི་སྐབས་མཆོན་རྟགས་ཙམ་ཞིག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་དམིགས་པ་འཛིན་པ་ཙམ་གྱིས་ཆོག་པའི་སྟབས་བདེ་པོ་རེ་བྱེད་ཆོག་ལ། མཆོད་རྫས་སྣ་ཚོགས་མཚོ་སྒྲུབ་བྱེད་པའི་ཚོ་ག་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པོ་ཞིག་བྱས་ཀྱང་ཆོག

ཁ༽ དུས་གཉན་པོ།

འདི་ནི་ལོ་གཅིག་གི་ནང་གི་དུས་ཆེན་ཁག་ལ་སྲུང་བརྩི་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ། དུས་རབས་མང་པོའི་རིང་ལ་རིགས་མི་འདྲ་བའི་ལུགས་བྱུང་གི་ནང་དུ་དུས་ཚོད་བྱེ་བྲག་པ་རེ་ལ་སེམས་དོན་སྒྲུབ་པའི་ལས་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་གལ་ཆེན་དུ་བརྩི། དུས་ཆེན་འདི་ཚོ་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་ཀྱི་དུས་ཚོད་གནད་འགག་ཅན་དང་། ཡང་ན་ནམ་དུས་འགྱུར་བའི་གནས་སྐབས་དེ་འདྲ་བཞག་ཡོད།

རྒྱུ་མཚན་གང་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོས་གྲངས་ངེས་ཅན་ཞིག་བདམས་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། དེའི་ཚེ་མིའི་སྡེ་ཚོགས་རྣམས་གཅིག་ཏུ་འདུས་ནས་ཚོ་ག་འདོན་པ་སོགས་བྱེ་སྒོ་སྣ་ཚོགས་སྲོལ་གྱི་རེད། འདི་འདྲ་བའི་འདུ་འཛོམས་དག་གི་སྐབས་སུ་མི་སྡེའི་ཁོངས་མི་རྣམས་ཕན་ཚུན་ཉམས་མྱོང་སྤྲེལ་རེས་དང་རང་གི་རིག་གཞུང་ལ་རྒྱུས་ལོན་ཇེ་ཟབ་ཏུ་གཏོང་།

སྤྱིར་བཏང་མང་ཚོགས་ཀྱི་དུས་ཆེན་དག་ལོ་འཁོར་རེ་ལ་ཐེངས་རེ་སྲུང་བརྩི་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ན་ཡང་། གང་ཟག་སྒེར་གྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་གྱི་ནང་དུ་བྱེད་སྒོ་དེ་ཚེ་ཉིན་རེའམ། བདུན་ཕྲག་རེ་དང་། ཡང་ན་ཟླ་རེ་གཞིར་བཟུང་གིས་རང་རང་གི་འདོད་པ་ལྟར་སྤྲེལ་གྱི་རེད།

ག༽ ལས་གཉན་པོ།

མཐར་ལས་གཉན་པོ་ཟེར་བ་ནི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཞལ་འདོན་དང་། ཚོ་ག སྒྲུབ་པ་སྣ་ཚོགས་བྱེད་པ་དག་ལ་ཟེར། འདི་ལ་རགས་རིམ་གྱིས་དབྱེ་ན་མཐུ་དང་སྒྲུབ་པ་གཉིས་སུ་ཕྱེ་ཆོག

༡༽ སྒྲུབ་པ།

སྒྲུབ་པ་ནི་ཡིད་དངོས་སམ་སེམས་དོན་གྱི་ལྷ་གང་རུང་ཞིག་ལ་དམིགས་བསལ་གྱི་འབྲེལ་བ་ཞིག་འཛུགས་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་ཀྱི་ཡོད། འདི་ནི་ཕལ་ཆེ་བར་མཆོད་འབུལ་གྱི་སྒོ་ནས་བྱེད་པ་ཡིན། སྤྱིར་ན་མཆོད་འབུལ་ཇི་ལྟར་བྱེད་དགོས་མིན་ནི་གང་ལ་འབུལ་ཡུལ་གྱི་ལྷ་གང་ཡིན་ལ་རག་ལས་པ་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་རྒྱ་བའི་ཆ་ནས་སྤོས་སྤར་བ་དང་། མཆོད་མེ་སྒྲོན་པ། མེ་ཏོག་དང་ཟས་འབུལ་བ་སོགས་ཡིན། གནའ་བོའི་མཆོད་འབུལ་གྱི་ནང་དུ་དམར་མཆོད་བྱེད་པ་ཡང་ཡོད་མོད་དེང་སྐབས་འདི་ཧ་ཅང་དཀོན་པོ་ཞིག་རེད།

༢༽ མཐུ།

མཐུ་ནི་གང་ཟག་རང་ཉིད་ལ་ནུས་པ་དམིགས་བསལ་འཐོབ་པའི་ཆེད་དུ་བྱེད། གཙོ་ཆེ་བ་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་ཡིད་ཀྱི་ནུས་པ་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་བསྐྲུབས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་འདོད་པ་ཡོད་པ་དག་སྒྲུབ་པ་དང་། མི་འདོད་པ་གང་ཡོད་པ་དེ་སེལ་བའི་ཆེད་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

ཚོ་ག་ལ་རིགས་མི་འདྲ་བ་གྲངས་ལས་འདས་པ་ཞིག་ཡོད། དཔེར་ན། འཆམ། མགུར། འདོན་པ་སོགས་ལྟ་བུ་རེད། ཡང་རེ་འགའ་ནི་རྫས་ཀྱི་རིགས་ལོངས་སུ་སྤྱད་ནས་ཉམས་ལེན་པ་རང་གི་མཐོང་སྣང་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་བའི་སྒོ་ནས་གཞི་གྲུབ་ཀྱི་ཁམས་ལ་སྙོམས་སུ་འཇུག་ཐབས་བྱེད། ཡང་དེ་མིན་སྐུ་རིམ་སྒྲུབ་པ་དཔེར་ན་མཚན་སྔགས་གསོག་པ་དང་གཅིག་པུར་སྒོམ་བྱེད་པ་སོགས་ཧ་ཅང་ཁྱུ་སེམ་པའི་ཚོ་ག་རིགས་ཀྱང་མང་པོ་ཡོད།

ཞི་དྲག་གི་ཚོ་ག་ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་འདི་དག་གིས་ཉམས་ལེན་པ་དག་ལ་རང་གི་བཀའ་གཉན་པའི་འཚོ་བའི་ཆ་ཤས་ལ་ཞུགས་ཐུབ་པའི་གོ་སྐབས་ཤིག་སྐྲུན་གྱི་ཡོད། མཚོན་དོན་ཙམ་དང་འདྲ་བའི་ཚོ་ག་འདི་དག་གི་ནང་དོན་གསལ་པོར་རྟོགས་ན་གང་ཟག་སྒེར་གྱི་ཉམས་རྟོགས་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བའི་ནུས་པ་ཆེན་པོ་ཡོད།

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་སྡེ་ཁག

གནའ་བོའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་འདིའི་ནང་དུ་རྒྱུད་པ་སྤྱར་ནས་ཟམ་ཆད་པའི་རིགས་གཅིག་དང་། བསྐྱར་དུ་དབུ་བརྙེས་པའི་རྒྱུད་པ་གཉིས་ཡོད།

ཀ༽ མི་སྡེའི་སྲོལ་རྒྱུན་ནས་རྒྱུད་པ།

ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འདི་རིགས་ནི་ཡི་གེ་མ་དར་བའི་སྔོན་ནས་ངག་ནས་ངག་བརྒྱུད་དེ་སླེབས་པ་ཞིག་རེད། དེ་རིགས་ནི་མི་སྡེ་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་གི་ལེགས་བྱུང་གི་ནང་དུ་སིམ་པར་ཐིམ་ཡོད་པས་མི་སྡེ་དེ་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད། གཤམ་དུ་དེང་སྐབས་གསོན་པོར་གནས་ཡོད་པའི་མི་སྡེ་བྱེ་བྲག་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་ནས་བརྒྱུད་ཡོད་པའི་ལམ་ལུགས་འགའ་ཞིག་དཔེ་མཚོན་དུ་འཛོག་གི་ཡིན།

ཀ་ ཨ་རི་འི་གདོད་མའི་མི་སྡེའི་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས།

འཛམ་གླིང་ཐོག་གདོད་མའི་མི་རིགས་མང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་གདོད་མའི་ཆོས་པ་འམ་“གྲུབ་ཐོབ”[1] མང་པོ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། ཁོ་ཚོས་མི་སྡེ་དེ་དག་གི་ནང་དུ་སློབ་སྟོན་པ་དང་། ནད་

[1] གྲུབ་ཐོབ། Healer ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ་ཞིང་། ནང་དོན་ནི་གནའ་བོའི་སྐབས་སུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ནས་དམངས་ཁྲོད་ཀྱི་ན་ཚ་སོགས་བཅོས་མཁན་གྱི་ཆོས་པ་དག་ལ་གོ། བོད་སྐད་དུ་འདི་ལ་གསོ་སྐྱོབ་པ་ལྟ་བུ་ཞིག་ཏུ་སྒྱུར་འོས་པར་སྣང་།

གསོ་བ་ལྷ་བུའི་བྱ་བ་བྱེད་པའི་སྒོ་ནས་མི་སྡེའི་ནང་དུ་ལས་འགན་གལ་ཆེན་སྒྲུབ་ཀྱི་ཡོད། ལྷོ་དང་བྱང་ཨ་མེ་རི་ཀའི་ནང་དུ་གདོང་མའི་ཆོས་པ་འདི་དམིགས་བསལ་གྱིས་དར་ཁྱབ་ཆེན་པོ་འདུག གདོང་མའི་ཆོས་ལུགས་[1] ནི་སེམས་དོན་གྱི་ལམ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡང་མཚོན་བྱེད་སྣང་གཟུགས་[2] དང་། སེམས་ཅན་ལ་མཐུ་སྟོབས་སྦྱིན་པའི་གང་ཟག་གི་ཞིང་ཁམས་ཤིག་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་དེ་ལ་གཞི་བཞག་ནས་འཆད་པའི་ཡིད་དངོས་སམ་ཡིད་བསྐྱུན་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན། གདོང་མའི་ཆོས་པ་དག་གིས་ཡིད་བསྐྱུན་གྱི་འཛམ་གླིང་དེའི་ནང་དུ་ཞུགས་ཐུབ་པར་སྦྱོང་བརྡར་བྱེད་པ་དང་། ཞུགས་ནས་དེར་གནས་པའི་ཡིད་བསྐྱུན་གྱི་གང་ཟག་དག་ལས་ནུས་མཐུ་དང་ཤེས་རབ་བླངས་ནས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་སུ་ནད་བཅོས་དང་ཤེས་རིག་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་པའི་ཆེད་དུ་འབད་བརྩོན་བྱེད།

གདོང་མའི་ཆོས་པ་དག་གིས་བྱེད་སྟངས་གཙོ་བོ་ནི་འགྱུལ་བཞུད་ཅེས་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་བཀོལ། དེ་ནི་ཉམས་ལེན་པ་རང་ཉིད་སྒོམ་གྱི་གནས་ལ་ཞུགས་ཤིང་། དེ་ནས་ཁོའི་སེམས་པ་དེ་ལུས་ལས་ཕྱི་རུ་རྫོག་ཐོན་ནས་ཡིད་བསྐྱུན་གྱི་འཇིག་རྟེན་དུ་ཞུགས་དགོས། ནམ་ཞིག་ཁོ་ཡིད་བསྐྱུན་གྱི་འཛམ་གླིང་དེར་སླེབས་པའི་ཚེ་ན་ཁོས་ཡིད་བསྐྱུན་གྱི་ཞིང་དེ་ན་གནས་པའི་ཡིད་སྤྲུལ་གང་ཟག་གམ་ཡིད་ཀྱིས་བསྐྱུན་པའི་གང་ཟག་དག་དང་ལྷན་དུ་གླེང་མོལ་བྱེད།

གདོང་མའི་ཆོས་པ་དག་གིས་བྱེད་པའི་བྱ་བ་གཙོ་བོ་གཅིག་ནི་ནད་བཅོས་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན། ཁོ་ཚོས་ཡིད་བསྐྱུན་གྱི་འཇིག་རྟེན་ནས་བླངས་བའི་གནས་དོན་དག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་གང་ཟག་གང་དེའི་ན་ཚ་ངོས་འཛིན་དང་། དེའི་བཅོས་ཐབས་གང་ཡིན་ཤེས་ཐབས་བྱེད། ཡིད་བསྐྱུན་གྱི་གང་ཟག་དག་ལས་རག་པའི་ལམ་སྟོན་གཞིར་བཟུང་ནས་གདོང་མའི་ཆོས་པ་དག་གིས་ནད་པ་བྱེ་བྲག་དེ་དག་ལ་དམིགས་བཀར་གྱིས་ཕན་པའི་རྩ་སྨན་རིགས་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་བསྒྲུ་བཟོ་བྱེད།

---

[1] གདོང་མའི་ཆོས་ལུགས། Shamans ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ།

[2] མཚོན་བྱེད་སྣང་གཟུགས། Totem ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ་ཞིང་། དོན་ནི་ཁྱིམ་ཚང་ངམ། མི་སྡེ། ཡང་ན་གཉེན་ཚན་སོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཉར་ཚགས་བྱས་པའི་རྩ་ཆེན་གྱི་ཅ་དངོས་སམ། ཚོགས་སྡེ་ཞིག་གི་མཚོན་རྟགས་ཤིག རང་རེའི་བླ་གཡུ། བླ་ཤིང་སོགས་ལ་འདྲ།

ཉེ་ཆར་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་རིང་ལུགས་པའི་ལག་ལེན་བྱེད་སྟངས་ལ་དོ་སྣང་གསར་པ་ཞིག་སླེབས་ཡོད། གང་ལྟར་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་ནི་ད་དུང་ཡང་མི་སྡེ་རང་རང་གི་ནང་ཁུལ་དུ་གསང་བའི་ཐོག་ལ་ཉར་ཡོད་ཀྱང་། མི་སྡེའི་ཕྱི་ལོགས་ལ་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་པ་ཧ་ཅང་ཉུང་ཉུང་རེད།

ཁ་ ཉི་ཧོང་གི་ཤིན་ཏོ།

ཉི་ཧོང་གི་ཤིན་ཏོ་ལམ་ལུགས་ནི་ལྷ་ཁ་དམི་[1] ཞེས་པ་མཐོང་དུ་རུང་བའི་ཡིད་དངོས་གང་ཟག་ལ་གསོལ་བ་འདེབས་པའི་དག་སྣང་གི་ཉམས་ལེན་ཞིག་རེད། ཁ་དམི་ཞེས་པ་ནི་འཚོ་བའི་ནུས་པ་གཟུགས་སུ་ཤར་བ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད། ཁ་དམི་ཞེས་པ་དེ་ཚོ་ནི་འགྲོ་བ་མི་དང་འབྲེལ་བ་དམ་པོ་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཚོ་ལ་སྒྲོ་བ་སླེབས་པའི་ཚེ་ན་ལེགས་གསོལ་བྱེད་པ་དང་། མཆོད་འབུལ་བྱས་སྐབས་ཐུགས་དགྱེས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ཚོ་ནི་འགྲོ་བ་མི་བཞིན་ནོར་འཁྲུལ་སོགས་བྱེད་སྲིད་པས་ལྷ་ལ་ངོས་འཛིན་མི་བྱེད། གལ་སྲིད་གསོལ་མཆོད་ལེགས་པར་བྱས་ན་ཁ་དམི་ཞེས་པ་དེས་གང་ཟག་སྐྱེར་གྱི་འཚོལ་སྐྱིག་ལམ་དུ་ལྟོང་བ་དང་བདེ་ཐང་ཡོང་བའི་མཐུན་སྦྱོར་བྱེད།

དེ་བཞིན་“ཁ་དམི་”ཞེས་པ་དེ་ཆོས་ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ་ཡོད་པ་དང་། དེས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཉིང་དོན་དེ་སྤྲིན་གྱི་ཡོད་པས་དེ་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཉིང་དོན་ནམ་གཞན་པོའི་ཡོན་ཏན་དེ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་ཡང་བྱེད། ཁ་དམི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཁ་དམི་བརྒྱུད་ནས་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉིང་དོན་ལ་འབྲེལ་མཐུད་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ཚོག་དང་སྒྲུག་ལེན་ཡང་བྱེད་སྲོལ་ཡོད། ཤིན་ཏོ་ཆོས་པ་ཚོས་ཚོག་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་སྒྲུབ་པའི་ཚེ་ཚོག་དེ་རང་བརྒྱུད་ནས་ནུས་པ་ཞིག་དང་དགེ་མཚན་ཞིག་འབྱུང་གི་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཚོ་

---

[1] ཁ་དམི། ཉི་ཧོང་ཚིག Kami ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བགོལ་ཞིང་། དོན་ནི་ཤིན་ཏའོ་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་བཀའ་གཞན་པོར་བཅེ་བའི་ནུས་མཐུ་འམ་བླ་དང་། ཡང་ན་རྣམ་ཤེས། རང་བྱུང་གི་ནུས་པ། ཡུལ་ལྗོངས་ཀྱི་བགོད་པ། གང་ཟག་སོགས་ལ་གོ་བ་རེད་འདུག ཁ་དམི་འགའ་ཞིག་ནི་མི་སྡེ་ཡོངས་ཀྱི་གདོད་མའི་མེས་པོ་ཡིན་པར་བཤད། རང་རེའི་སྲིད་པ་རྒྱུད་པོ་ཞེས་པར་ཉེ་བར་བསམ།

ག་དེ་ལག་ལེན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པས་ཁོ་ཚོས་ཚིག་དེའི་ནང་དོན་རྟོགས་དགོས་པ་འམ་དེ་ལ་ཤེས་རྟོགས་གང་ཡང་དགོས་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་མེད། གལ་ཆེ་ཤོས་ནི་ཚིག་དེ་ཇི་བཞིན་ལག་ལེན་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། ཤིན་ཏོ་ཆོས་པ་ཚོས་ཁྲིམ་དང་སྲི་ཚོགས་གཉིས་ཀར་མཆོད་ཁང་བཟོ་ཞིང་། མཆོད་ཁང་འདི་ཚོར་ཉམས་ལེན་པ་ཚོས་ཚིག་རྣམས་སྙེར་རམ་སྲི་ཐོག་ལ་བྱེད། མཆོད་ཁང་གི་མདུན་དུ་བྱེད་པའི་ཚིག་འགའ་ཞིག་ནིཿ

༡༽ ས་ཚིག

ཛི་ཆིནསའི་[1] ཞེས་པ་འདི་ནི་ཁང་པ་གསར་བཞེངས་བྱེད་སྐབས་ས་བཀྲོ་བའི་ཚིག་ཞིག་རེད། འདིའི་དགོས་དོན་ནི་ཁང་པ་གསར་བཞེངས་བྱེད་རིང་བར་ཆད་ཞི་བ་དང་། དེའི་ནང་དུ་སྡོད་མཁན་དག་གི་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཡུལ་གནས་"ཁ་དམི་"ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པ་དེ་རེད།

༢༽ ཉ་ཐུད།

ནོ་རི་ཏོ་[2] ཞེས་པ་འདི་ནི་"ཁ་དམི་"ལ་གསོལ་བ་འདེབས་པའི་ཚིག་ཞིག་རེད། འདི་ནི་རྒྱུན་དུ་ཤིན་ཏོ་གྲྭ་པ་ཞིག་གིས་ངག་ཐོག་ནས་བརློ་བ་ཡིན་ཞིང་། གསོལ་འདེབས་ཀྱི་ཚིག་རྣམས་གཟུངས་སྔགས་ལྟ་བུ་འབྲས་བུ་བཟང་པོ་འབྱིན་པའི་ནུས་པ་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་ཚིག་གཉན་པོ་དག་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

[1] ས་ཚིག ཉི་ཧོང་སྐད་ཀྱི་ Jichinsai ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ། འདི་ནི་ཤིན་ཏོའི་ཆོས་ལུགས་ནང་ཁང་ པ་ གསར་བཞེངས་བྱེད་སྐབས་ས་བསྒྲོ་བའི་ཚིག་ཞིག

[2] ཉ་ཐུད། ཉི་སྐད་ཀྱི་ Norito འདིའི་ཐད་དུ་བཀོལ། དོན་ནི་ཤིན་ཏོའི་ཆོས་ལུགས་ནང་ལྷ་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་རེད།

༡༽ ཁྲུས།

ཧ་རའེ་[1] 16)། ཞེས་པ་འདི་ནི་ཁྲུས་ཀྱི་ཚོ་ག་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། གསོལ་འདེབས་བྱེད་མཁན་རྣམས་ཁ་དམི་དང་མཇལ་དུ་མི་འཇུག་པའི་མི་གཙང་བའི་དྲི་མ་དག་པའི་ཚོ་ག་ཞིག་ཡིན། ཚོ་ག་འདིའི་ནང་དུ་ཉམས་ལེན་པའི་ལུས་སེམས་གཙང་བཟོའི་ཆེད་དུ་ཆུ་དང་ཚ་གཉིས་རྒྱུན་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

ཁ༽ བསྐྱར་དུ་བརྙེས་པའི་བརྒྱུད་པ།

ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འདི་རིགས་ནི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་གང་ཞིག་སྔོན་མ་ཡོད་པ་ནུབ་ཟིན་པ་ཞིག་བསྐྱར་དུ་དར་བ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། གང་ལྟར་འདིའི་རྒྱུད་འཛིན་པ་རྣམས་ད་སྐབས་འཚོ་གནས་བྱས་མེད་སྟབས་འདིའི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ལམ་ལུགས་དེ་གནའ་རྫས་བརྟག་དཔྱད་དང་། ལྷ་སྒྲུང་། དེ་བཞིན་དམངས་ཁྲོད་གཏམ་རྒྱུད་བཅས་ལས་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འདིའི་རིགས་ནི་གཙོ་བོ་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ལེགས་བྱང་དུ་དར་ཁྱབ་ཡོད་པ་དང་ཡུ་རོབ་སྤྱི་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་ཡོད།

ཀ་ ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་མཐུ་དང་ངན་སྔགས།

ནུབ་ཕྱོགས་ཡུལ་དུ་ལྷ་ཟུང་ཆོས་ལུགས་ཝི་ཀྐ་[2] ཞེས་པ་ཞིག་ཡོད། དེ་ནི་དེང་སྐབས་ཀྱི་ལྷ་ཚོགས་མཐུ་དམོད་ལམ་ལུགས་ཕེ་གན་[3] ཞེས་པ་དེའི་མིང་ཡིན། ཡེ་ལོ་ ༡༩༥༠ ནང་དུ་

[1] ཁྲུས། ཉེ་སྐད་ཀྱི་Harae འདིའི་ཐད་དུ་བཀོལ། འདི་ནི་ཤིན་ཏོའི་ཆོས་ལུགས་ནང་ཁྲུས་ཀྱི་ཚོ་ག་ཞིག་ཡིན།

[2] ལྷ་ཟུང་ཆོས་ལུགས། ཨིན་ཇིག Wicca ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ། དོན་ནི་དུས་རབས་ ༢༠ པའི་ནང་དུ་ཨིན་ཡུལ་དུ་དར་བའི་ཉེ་རབས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལས་འགྱུལ་ཞིག་རེད། འདི་ལ་གཅིག་སྒྱུར་གྱི་དབུ་འཛིན་ཞིག་མེད་སྟབས་ནང་ཁུལ་སྡེ་ཁག་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་གཙོ་བོ་ལྷ་དང་ལྷ་མོ་གཉིས་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། རང་བྱུང་ཁམས་ལ་དུངས་བ་ཟབ་ཏུ་སྤེལ་བའི་བྱ་འགྱུལ་ཞིག་རེད། ཕོ་ཆོས་བརླས་སྔགས་ཀྱི་སྒྱུ་འཕྲུལ་སྟོན་པའི་ཚོ་ག་ལ་འཇུག་པ་ཡང་ཡང་ཡོང་གི་ཡོད།

[3] Pagan (Witchcraft) ཕགན་ཞེས་པ་འདི་ལ་མཐའ་འཁོབ་པའམ་ཞིང་མཐའི་ཆོས། ཡང་ན་ཚོགས་ཞིང་ངམ་ལྷ་མང་གི་ཆོས་ཞེས་པའི་དོན་ཡོད། བོད་སྐད་དུ་ཞིང་ཆོས་སམ་ལྷ་ཚོགས་ལམ་ལུགས་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། དེ་ཡང་ནུབ་

ཇེ་རལྜ་གར་ཌྣེར་[1] ཞེས་པས་འདིའི་སྐོར་ལ་དཔེ་དེབ་ཁག་ཅིག་དཔར་སྐྲུན་བྱས་པའི་དུས་སྐབས་དེར་མང་ཚོགས་ནང་དུ་ཉམས་ལེན་བྱེད་མཁན་མང་དུ་བྱུང་། ལམ་ལུགས་འདིར་གང་ཟག་སྒེར་དང་ཚོགས་པ་གཉིས་ཀའི་སེམས་ཀྱི་གཏིང་རུམ་ན་གནས་པའི་བདེན་དོན་ཞིག་ལ་རོ་གཅིག་ཏུ་འདྲེས་པའི་ཆེད་དུ་གཙོ་བོ་སྒྱུ་མ་མིག་འཕྲུལ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

ལྷ་ཟུར་ཆོས་ལུགས་ (ཝིཀྐཱ) སྡེ་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཞུགས་པར་དང་པོ་ངེས་པར་དུ་དབང་རིམ་པ་ཁག་ཅིག་བརྒྱུད་དགོས། ལྷ་ཟུར་ཆོས་ལུགས་སྡེ་ཚོགས་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་སྡུང་སེམས་འཚང་མཁན་མང་པོ་ཡོད་སྐབས་ཁོ་ཚོའི་ནང་དུ་ཚོགས་མི་གསར་ཞུགས་པར་གཟབ་ནན་ཏ་ཙང་ཆེན་པོ་བྱེད། ཐོག་མར་ཚོགས་མི་གསར་པ་དེ་ལ་ཚོ་ག་ལག་ལེན་བྱེད་ཚོག་པར་དབང་བསྐུར་བ་སོགས་སྟོན་འགྲོའི་ཆ་རྐྱེན་ཁག་ལྡན་ཡོད་མེད་ངེས་གཏན་བཟོ། དབང་ཞུ་མཁན་དེ་ཚོ་ཡང་དམིགས་བསལ་གྱིས་དེའི་དོན་དུ་གསོལ་བ་འདེབས་མཁན་ཡིན་དགོས་པ་དང་། དེ་ཡང་ལོ་གཅིག་དང་ཉི་མ་གཅིག་གི་རིང་ལ་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཚང་དགོས་པའི་རྒྱུགས་ལོན་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ལྷ་ཟུར་ཆོས་ལུགས་པ་དག་གིས་ལྷ་དང་ལྷ་མོ་གཙོ་བོ་ཟུང་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད། མཆོད་འབུལ་བྱེད་སའི་ལྷ་མོའི་རིགས་ལ་ལྷ་མོ་མེ་ཏོག་མ་དང་། ལྷ་མོ་ཨ་མ། ལྷ་མོ་རྒད་མོ་བཅས་ལྷ་མོ་རྣམ་གསུམ་ཡོད། དེ་དག་རེ་རེ་བཞིན་དུ་ནམ་ཟླའི་འགྲོས་དང་འབྲེལ་ནས་བཤད། དེ་ནས་མཆོད་འབུལ་བྱེད་སའི་ལྷ་ལ་"ལྷ་ར་ཅན"[2]་

ཕྱོགས་སུ་དར་བའི་ཡེ་ཤུ་མ་དར་སྔོན་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་སྟེ། རང་བྱུང་ཁམས་ལ་གསོལ་མཆོད་བྱེད་མཁན་ཞིག་རེད། དམར་མཆོད་གཙོ་བོ་བྱེད་ཅིང་དུས་རབས་ ༣༠ བར་དུ་མཐོང་ཚུང་གི་ཡུལ་དུ་བརྩིས་མཐར་འདི་སླར་གསོ་འབྱུང་བར་འབད་བརྩོན་བྱེད་མཁན་དུ་མ་འོང་བཞིན་ཡོད། ཐ་སྙད་འདི་ཐོག་མར་དུས་རབས་བཞི་བའི་སྐབས་སུ་ཡེ་ཤུ་བ་ཆོས་ལྷ་ཚོགས་ལ་དད་པ་བྱེད་མཁན་རོམ་གྱི་ནང་གི་མི་རྣམས་ཀྱིས་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད། སྐབས་ཤིག་ལ་ཐ་སྙད་འདི་ཨབ་རཧམ་གྱི་རྒྱུད་པ་མ་ཡིན་པའི་ཆོས་ལུགས་ཐམས་ཅད་ལ་གོ་བ་ཞིག་ཀྱང་བྱུང་།

[1] ཇེ་རལྜ་གར་ཌྣེར། (Gerald Gardner) (༡༨༨༤-༡༩༦༤) ནི་ཨིན་ཇིའི་མི་རྒྱུས་རིག་པ་བ་དང་། རྫས་རྟོགས་ཞིབ་པ། རྩོམ་པ་པོ་བཅས་ཡིན་པ་མ་ཟད། དེང་རབས་ཝིཀྐཱ་ཞེས་པའི་ཆོས་ལུགས་འདི་དར་སྤེལ་གཏོང་མཁན་ཞིག་རེད། ཁོང་གི་ལས་རིགས་གཙོ་བོ་ནི་ཇ་དང་འགྱིག་ཤིང་འདེབས་ལས་པ་དང་། སྒོ་ཁྲལ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ལས་བྱེད། སྒྲུང་རྩོམ་པ་པོ། ལྷ་ཟུར་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆོས་དཔོན་བཅས་ཡིན།

[2] ལྷ་ར་ཅན། ཨིན་སྐད་ཀྱི་ Horned God ཞེས་པ་ཡིན། ལྷ་ཟུར་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་གི་ཡབ་ལྷ་ཡི་མིང་ཡིན་འདུག་ཅིང་། གཞན་དེ་ལ་ཡུམ་ལྷ་འམ་ལྷ་མོ་ཞེས་འབོད།

ཞེས་འབོད། ལྷ་དང་ལྷ་མོ་སོ་སོར་གང་ཟག་སྒེར་བ་དང་ཚོགས་པའི་ངོས་ནས་འབྲེལ་བ་འཛོག་སྟངས་སོ་སོར་བཤད།

མཐུ་སྟོབས་མཁན་དག་གིས་ཕོ་ཚོའི་ཡིད་ཀྱི་ནུས་པས་རང་བྱུང་གི་འཛམ་གླིང་ནང་དུ་ཐོགས་བཅས་དངོས་པོ་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་ཐུབ་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཕོ་ཚོས་སྒྱུ་མའི་ངན་སྟོབས་ལ་བརྟེན་ནས་མི་རྣམས་ཀྱི་འཚོ་བའི་ནང་གི་དཀའ་ངལ་སེལ་བ་དང་། ནད་རིགས་བཅོས་པའི་ཚོ་ག་བྱེད། སྤྱིར་བཏང་ངན་སྟོབས་མཁན་དག་གིས་མི་ལ་གནོད་འཚེ་བྱེད་པའི་ལོ་རྒྱུས་མང་པོ་གོ་རྒྱུ་ཡོད་ན་ཡང་། དེང་སྐབས་ཀྱི་ངན་སྟོབས་མཁན་དག་གིས་སུ་ལ་ཡང་འཚེ་བ་མི་བྱེད་པའི་ལམ་སྟོན་ཞིབ་ཕྲ་ལས་མ་འདས་པའི་སྒོ་ནས་ཚོ་ག་དེ་ཚོ་སྒྲུབ་པ་རེད།

༡༽ ཌྲུད་རིང་ལུགས་པ།

རང་བྱུང་ཕོར་ཡུག་དད་གུས་ལམ་ལུགས་ཌྲུད་རིང་ལུགས་[1] སམ་ཌྲུད་པ་དག་ནི་རོ་མན་གྱི་དབང་ཤུགས་སྔོན་གྱི་ཡུ་རོབ་ཁུལ་གྱི་ཁེལཊ་མང་ཚོགས་ཁེལཊ་[2] ནང་གི་ཤེས་ལྡན་པ་དག་ལ་གོ་བ་ཡིན། དེ་དག་ད་ལྟའི་སྐབས་ཀྱི་གཙོ་བོ་ཨེརེལ་ཡུལ་ཨེརེལནཊ་[3] དང་། ཨིན་ཡུལ་

---

[1] ཌྲུད་རིང་ལུགས། (Druidry) ནི་དེང་དུས་ཀྱི་ཡིད་དོན་ནམ་ཆོས་ལུགས་ཤིག་སྟེ། རང་བྱུང་ཁམས་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་བ་དང་། ཞི་འཇགས། གོང་བཀུར་བཅས་བྱེད་པ་རེད། འདི་ཕོ་བོས་བོད་སྐད་དུ་རང་བྱུང་ཕོར་ཡུག་དད་གུས་ལམ་ལུགས་ཞེས་པར་བསྒྱུར་ཡོད། འདིས་སྤྱི་ཡོངས་སུ་རང་དང་ཕོར་ཡུག་གཉིས་ཀར་གུས་བརྩི་བྱེད་ཅིང་། དེང་དུས་ཌྲུད་རིང་ལུགས་ནི་ཕགན་ནམ་ཞིང་ཆོས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག་ཡིན་ན་ཡང་རྩ་བའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་ཕོངས་སུ་འདྲེན།

[2] ཁེལཊ་མང་ཚོགས། (Celtic People) ཞེས་པ་ནི་ཁེལཊ་ཡི་སྐད་རིགས་སྨྲ་བའི་འདུས་ཚོགས་ཤིག་སྟེ། ཡུ་རོབ་ཀྱི་དཀྱིལ་དུ་གནས་བཅས་པའི་མི་སྡེ་ཞིག་རེད། བོད་སྐད་དུ་ཁེལཊ་མང་ཚོགས་ཞེས་སུ་བསྒྱུར་ཡོད། སྔོན་གྱི་དུས་སུ་དམག་འཐབ་ལ་ཧ་ཅང་མཁས་ཤིང་། ཕོ་ཚོ་ལ་གཅིག་གྱུར་གྱི་སྐད་ཆ་དང་རིག་གནས་སྒྱུ་རྩལ་ཡོད་པ་ལས་མགོ་དཔོན་མེད།

[3] ཨེརེལནཊ། (Ireland) སཀྵེཊན་ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་དུག་སྨང་དང་སྨྲུལ་མེད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག ཆགས་ས་གོ་ལའི་བྱང་ཕྱོགས་གནམ་གཤིས་གྲང་ཁུལ་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་ཁྲི་ ༡༩ ལྷག ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་སཊླིན། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༨༥ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཊོ་ལར་ ༧༥༠༠༠། སྐད་ཡིག་ཨར་སྐད་ཨིན་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༠༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་གནའ་བོའི་ཨེརེལནྜ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་དུས་རབས་ ༡༢ པ་ནས་རྒྱལ་རབས་དབུ་ཚུགས། ༡༩༢༢ ལོར་ད་ལྟའི་ཨེརེལནྜ་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱུས།

བྲི་ཊེན།[1] ཝེལ་ཡུལ་ཝེལས་[2] ས་ཁུལ་དུ་གནས་བཅས་ཡོད། དེང་སྐབས་འཛམ་གླིང་ནང་དུ་ཁོར་ཡུག་ཉམས་ཆགས་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པའི་ཚོར་སྣང་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་རིམ་བཞིན་དུ་མི་མང་པོ་ཞིག་ཊྲུད་རིང་ལུགས་འདི་ལ་སྣང་འབྲེལ་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཊྲུད་ཀྱི་ལམ་ཉམས་ལེན་པ་ནི་རྣམ་པ་གསུམ་ལ་བསྒྲོར་ནས་བཤད་ཀྱི་ཡོད། དེ་དག་ནིཿ

༡། སྙན་ངག་པ་བྷར་ཌ་པ་[3] འམ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་གནའ་བོའི་ངག་གི་དབང་ཕྱུག འདི་དག་ནི་ཁེལ་ཊ་མི་མང་གི་ཤེས་བྱའི་བདག་པོ་རྣམས་ཡིན། ལོ་ཚོས་ལྷ་སྒྲུང་སྣ་ཚོགས་སྦྱོང་བ་ལ་བརྩོན་པ་བྱེད་ཅིང་དེ་ནས་རང་རིགས་ཀྱི་མི་དག་ལ་ལྷ་སྒྲུང་དེ་དག་གཞས་དང་། སྒྲུ་ སྙན་ཚིག་བཅས་ཀྱི་ལམ་ནས་སྤེལ་གྱི་ཡོད།

༢། མངོན་ཤེས་པའམ་ཁེལ་ཊ་མི་མང་གི་མངོན་ཤེས་བཤད་མཁན་ཨོ་ཝེ་ཊ་པ།[4] འདི་དག་ནི་ཁེལ་ཊ་མི་མང་གི་ནང་གི་མངོན་ཤེས་ཤོད་མཁན་དག་ཡིན། ཕྱོགས་མང་པོའི་དོན་ནས་འདི་ཚོ་ཊྲུད་ལུགས་ཀྱི་གདོད་མའི་ཆོས་པ་ཡིན་པར་བསམ་ཚོག ལོ་ཚོས་ཆོས་དང་མཛད་སྒོ་མང་པོ་ལ་ལྷ་རྟོག་བྱེད།

[1] བྲི་ཊེན། (Britain) བྲི་ཊེན་ནི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆུ་ཚོད་ཚད་གཞི་འཛིན་ས་དང་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་དབང་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག འདི་རྒྱལ་ཁབ་མཉམ་འབྲེལ་ཞེས་ཀྱང་འབོད། ཆགས་ས་གོ་ལའི་བྱང་ཕྱོགས་གནམ་གཤིས་གྲང་ཁུལ་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་འབུམ་ ༢.༩ ལྷག། ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་ལོན་ཌོན། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༦༧ ༥ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཊོ་ལར་ ༩༦༨༠༠། སྐད་ཡིག་ཨིན་སྐད་ཨིན་ཡིག་དང་ ༦༠% ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པ་དང་ ༢༨% ཆོས་ལ་མི་དད་པ། ལོ་ ༣༠༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་གནའ་བོའི་ཨིན་ཇིའི་ལོ་རྒྱུས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་ ༡༧༠༥ ཙམ་ནས་ད་ལྟའི་བྲི་ཊེན་ཆེན་མོ་ཞེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་དབུ་ཚུགས།

[2] ཝེལས། (Wales) ཝེལ་ཡུལ་ནི་བྲི་ཊེན་ཆེན་མོའི་ཆ་ཤས་ཤིག ཆགས་ས་ཨིན་ཇི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ནུབ་ཕྱོགས་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་ཁྲི་ ༢ ལྷག། ཆབ་སྲིད་རྒྱལ་ལྡན་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་ཁར་ཌི་ཕ། མི་འབོར་འབུམ་ ༣ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཊོ་ལར་ ༣༡༨༠༠། སྐད་ཡིག་ཝེལ་སྐད་ཨིན་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པ། ལོ་ ༢༥༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་གནའ་བོའི་ཝེལ་ཡུལ་དུ་མིའི་ལོ་རྒྱུས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་ད་སྐབས་བྲི་ཊེན་ཆེན་མོ་ཞེས་པའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་སོ།།

[3] ཁེལ་ཊེ་སྙན་ངག་པ། (Bards) བྷར་ཌ་པ་ནི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ངག་གི་སྒྱུ་རྩལ་བ་དག་ལ་གོ། བོད་སྐད་དུ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་གནའ་བོའི་ངག་གི་དབང་ཕྱུག་ཅེས་སུ་བསྒྱུར་ཡོད། འདི་དག་གི་རང་གི་སྦྱིན་བདག་དབང་ལྡན་མི་སྣ་དག་གི་འོག་ནས་སྒྲུང་དང་། གཏམ་བརྗོད། ལོ་རྒྱུས་སོགས་ངག་གི་སྒྱུ་རྩལ་སྣ་ཚོགས་བསྒྲུན་ཞིང་། རང་རང་གི་སྦྱིན་བདག་དང་། ཡུལ་གྱི་དབང་ལྡན་པ་དག་གི་བྱས་པ་ལ་བསྟོད་གས་པ་བརྗོད།

[4] ཁེལ་ཊེ་མངོན་ཤེས་པ། (Ovates) ཨོ་ཝེཊ་པ་ཞེས་པའི་ཚིག་འདི་གནའ་བོའི་ཁེལ་ཊ་མི་མང་གི་མངོན་ཤེས་པ་དང་ལྷ་གྲུབ་སྨྲ་བ་དག་ལ་གོ་བ་རེད།

༄། མཁས་པ་ (ཌྲུད་པ་[1] འམ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་གདོད་མའི་མཁས་དབང་། འདི་ནི་གོང་གི་གནས་རིམ་གཉིས་པོ་མཐར་ཕྱིན་པའི་རྗེས་སུ་ཉམས་ལེན་པ་དག་ཚོས་ལུགས་འདིའི་ཚོ་ག་ལ་ཚད་ངེས་ཅན་གྱི་བྱང་ཆ་ལྡན་པ་ཆགས་པའི་གནས་སྐབས་ཡིན། འདིའི་སྐབས་སུ་ཁོ་ཚོ་ལ་ཌྲུད་པ་ཞེས་གྲགས་ཤིང་། ཁོ་ཚོས་ཁེལ་ཊ་ཡི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་སློབ་སྟོན་པ་དང་། མཁས་པའི་གོ་གནས་འཛིན། རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་དད་གུས་ལམ་ལུགས་པ་མང་པོས་ངག་གི་སྟོབས་ཤུགས་ (ཨཝེན་[2] སམ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་གནའ་བོའི་སེམས་གསོའི་སྨན་ཚིག་ཅེས་པའི་རང་བྱུང་གི་སྟོབས་ཤུགས་ཤིག་མངོན་འགྱུར་འབྱུང་བ་ལ་ཉམས་ལེན་གཙོ་བོ་བྱེད། ཡིད་སེམས་ཀྱི་དངོས་དོན་ཕྱི་ལ་འཕྲུར་བའི་རྣམ་པ་འདི་སྨན་ངག་པ་ (བྷར་ཊ་པ) དག་ལ་སེམས་སྐྱུལ་དང་། མངོན་ཤེས་པ་ (ཨོཝཊ་པ) དག་ལ་ལམ་སྟོན། མཁས་པ་ (ཌྲུད་པ) དག་ལ་ཤེས་རབ་བཅས་ཀྱི་བྱ་བ་བྱེད། ཨཝེན་ཞེས་པ་འདི་རྒྱུན་དུ་གདངས་གཅིག་ཅན་གྱི་བཟུངས་སྔགས་ཤིག་ཟློ་བའི་

---

[1] མཁས་པ། (Druids) ཌྲུད་པ་ཟེར་བ་ནི་གནའ་བོའི་ཁེལ་ཊ་མི་མང་གི་རིམ་པ་མཐོ་བའི་ཆེད་ལས་བ་དག་ལ་ཟེར་བ་རེད། བོད་སྐད་དུ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་གདོད་མའི་མཁས་དབང་ལ་སྒྱུར་ཆོག་པར་སྙམ། ཁོང་ཚོ་ཚོས་ཕྱོགས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་ཡིན་པ་ཙམ་དུ་མ་ཟད། ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་དབང་འཛིན་པ་དང་། ཞལ་ལྕེ་བ། ལེགས་བྱང་ཉར་མཁན། སྨན་པ། ཆབ་སྲིད་ལམ་སྟོན་པ་སོགས་ཡིན། ཁོང་ཚོ་ཡིག་ཁྲོལ་བ་ཡིན་པར་ཟེར་ན་ཡང་ཁོང་ཚོའི་ཤེས་བྱ་དག་ཡིག་ཐོག་ཏུ་ཡེ་ནས་བཀོད་མེད་སྟབས་གནས་ཚུལ་དེ་ཚོ་དུས་མཉམ་གྱི་རོ་མན་དང་ཀྲེ་རི་སི་ཡི་རིག་གཞུང་ཁག་ནས་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། ཕྱིས་སུ་ཡེ་ལོ་ ༧༥༠ ཙམ་གྱི་ནང་དུ་ཌྲུད་ཀྱི་སྐོར་ཡེ་ཤུ་ལ་བསྟོད་པའི་སྙན་ངག་ཅིག་གི་ནང་དུ་སླར་ཡང་བྱུང་། དཔེར་ན༖ "……ཁྱོད་ནི་ཌྲུད་ཐམས་ཅད་ལས་ཀྱང་ཤེས་རབ་ཆེ་འོ། ……"ཟེར་བ་ལྟ་བུའི་ཚིག་བཅད་བྱུང་ངོ་། །སུ་མཐུད་ནས་ཌྲུད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་ཡུལ་ཁ་འགའ་རེར་སྐྱར་གསོ་བྱུང་། ལྷག་པར་དུས་རབས་ ༡༨ པ་དང་ ༡༩ པའི་ནང་དུ་ཁེལ་ཊ་ཡི་ལམ་ལུགས་སྐྱར་གསོའི་ལས་འགུལ་གྱི་སྐབས་སུ་ཌྲུད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཡང་བསྐྱར་དར་བྱུང་ནས་ཌྲུད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་ལོག་རྟོགས་མང་པོ་སེལ་བ་བྱུང་། ཌྲུད་པ་ཟེར་བ་འདི་ཚོ་སྤྱི་ཤོས་ནི་ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་བཞི་པ་ཙམ་ནས་ཡོད་པར་བཤད་ཅིང་། དེའི་སྐོར་ལ་བཤད་པ་སྤྱི་ཤོས་ནི་ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༥༠ ནང་ལ་བྲིས་པའི་ཀྲུ་ལི་སི་སར་གྱི་ <Commentarii de Bello Gallico> ཞེས་པའི་ནང་དུ་གསལ་བ་དེ་རེད། རོམ་ཀྱིས་ཡེ་ལོའི་དུས་རབས་དང་པོའི་ནང་དུ་གྲུལ་ཡུལ་དུ་དབང་སྒྱུར་བྱས་ནས་དུས་རབས་གཉིས་པ་ཙམ་ནས་ཌྲུད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་ཉམས་ཆགས་སུ་སོང་བ་རེད།

[2] ངག་གི་སྟོབས་ཤུགས། (Awen) ཞེས་པ་འདི་ལྷེལ་དང་ཁོརན། བྲི་ཏོན་བཅས་ཀྱི་སྐད་དུ་སེམས་ཁ་གསོ་བའི་སྨན་ངག་གི་ཚིག་ཅིག་ཡིན། བོད་སྐད་དུ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་གནའ་བོའི་སེམས་གསོའི་སྨན་ཚིག་ཏུ་བསྒྱུར་ཡོད། སེམས་གསོའི་སྨན་ཚིག་འདི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ངག་གི་དབང་ཕྱུག་དག་གི་སེམས་གསོ་བའི་ཚིག་སྟེ། སྒྱུ་རྩལ་གྱི་སེམ་པ་སྐྱེར་བའི་སྨན་ངག་དང་། མི་སེམས་གསོ་བར་བྱེད་པའི་རིག་གནས་ཤིག་རེད། རིག་གནས་འདི་སྲོལ་གཏོད་པ་པོས་འདི་ལ་"སེམས་དོན་གྱི་བཞུར་རྒྱུན་ཡིན་ཞིང་། སེམས་དོན་གྱི་ནུས་པ་བཞུར་བ་ནི་ཚེ་ཡི་ཉིང་དོན་ཡིན།"ཞེས་འགྲེལ་ཡོད།

ལམ་ནས་སྤྱན་འདྲེན། ནམ་རྒྱུན་ལྟར་ན་ཌྲུད་པ་དག་གིས་ས་གཞི་དང་། རྒྱ་མཚོ། ནམ་མཁའ་བཅས་ལ་ཐད་ཀར་འབྲེལ་གཏུགས་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ཁོ་ཚོའི་ཚོ་ག་རྣམས་ཕྱི་ལོགས་སུ་སྒྲུབ་པ་རེད། ཚོ་ག་དེ་ཚོ་དུས་ཚོད་དང་ས་གནས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་འབྲེལ་ནས་ཡོད། མདོར་ན་ཌྲུད་པ་དག་གིས་ལོ་འཁོར་གཅིག་གི་ནང་དུ་གནམ་རིག་གི་འགྱུར་འགྲོས་ལ་གཞིགས་པའི་ཚོ་ག་མི་འདྲ་བ་གྲངས་བརྒྱད་ཙམ་བྱེད།

བསྐྱོད་འབྱུལ་གྱི་ཉམས་ལེན་གཙོ་བོ་ནི་ལྷ་རྣམས་ལ་བྱེད་ཅིང་། དེ་ཡང་ཀེལ་ཡུལ་བ་མི་རིགས་དང་། ཨེརིལ་ཡུལ་བ་མི་རིགས། གཡོལ་ཡུལ་བ་མི་རིགས་བཅས་ཀྱི་མཆོད་ཁང་ནས་དྲངས་ཡོང་བའི་ལྷ་དང་ལྷ་ཡི་རིས་བྲིས་ལ་དམིགས་སུ་བཀར་ནས་བྱེད་པ་རེད། དེའི་ལོ་རྒྱུས་རྣམས་ཧྣར་ཊ་པ་དག་གིས་བརྩམས་པའི་ལྷ་སྒྲུང་ཁག་གི་ནང་དུ་འདྲེས་ནས་ཡོད།

རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་དད་གུས་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཐམས་ཅད་ངག་གི་སྟོབས་ཤུགས་སམ་ཨཱཝེན་ཞེས་པ་དང་རྩེ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིམ་པའི་དོན་དུ་དམིགས་པ་ཤ་སྟག་རེད། གང་ཟག་ཐམས་ཅད་བློ་འམ་ཡིད་དངོས་ཡིན་པར་བྱས་ནས་དེའི་ལམ་བགྲོད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་བཤད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ཡང་ཡིད་སེམས་རྣམས་ངག་གི་སྟོབས་ཤུགས་ (ཨེཝན) ཞེས་པ་དེ་ལ་རྩེ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིམ་པར་བྱེད་པ་དེ་མཐར་ཐུག་གི་གོ་འཕང་ངམ་དམིགས་ཡུལ་ལ་འཛོག ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་རང་གི་ཡིད་སེམས་དེ་འཁོར་གནས་གསུམ་[1] ཞེས་པ་ཞིག་བརྒྱུད་དགོས་པར་བཤད།

འཁོར་གནས་གསུམ་ནི་རང་རེའི་ལེགས་བྱང་ནང་དུ་ས་འོག ས་སྟེང་། ས་བླ་གསུམ་ཟེར་བ་འདྲ་སེ་བ་གསུམ་ཡོད། དེ་དག་ལ་ཞིང་འོག་མ་"འོག་ཞིང་" (ཨནཝན་[2] དང་། ཞིང་

[1] འཁོར་གནས་གསུམ། (Three Realms) གནས་གསུམ་རང་རེའི་ལེགས་བྱང་དུ་འོག་ཀླུ་ཡུལ། བར་མི་ཡུལ། སྟེང་ལྷ་ཡུལ་གསུམ་དང་བཤད་སྟངས་འདྲ་སེ་ཞིག་འདུག

[2] འོག་ཞིང་།(Annwn) ཨནྭན་ཞེས་པ་ནི་ཝེལ་ཡུལ་གྱི་ལྷ་སྒྲུང་རིག་པ་དང་དམངས་སྒྲུང་ནང་དུ་རྟག་པར་གཞོན་ཞིང་ནས་ལོངས་སྤྱོད་འཛད་པ་མེད་པའི་ཡུལ་ཞིག་ལ་གོ་བ་རེད། བོད་སྐད་དུ་ཀླུ་ཡུལ་ལ་བསྒྱུར་འོས་ཙམ་སྙམ། ཁེལཊ་ཡི་བརྗ་སྙིང་དུ་ས་འོག་གི་འཛིག་རྟེན་ཞེས་པའི་དོན་ཡོད། ཡུལ་དེར་རྒྱལ་པོ་ཨརྭན་ཞེས་པའི་དབང་སྒྱུར་གྱི་ཡོད་ཅིང་། ཨིན་ཇིའི་ལྷུག་རྩོམ་གནའ་བོའི་སྒྲུང་གི་ནང་དུ་ཨནྭན་ཞེས་པ་འདི་ཝེལ་ཡུལ་གྱི་ལྷོ་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པར་བཤད་ཡོད། མི་རྣམས་ཀྱི་བློ་བརྒྱུད་སའི་གནས་ཤིག་ལ་ཡང་བཤད་ཀྱི་ཡོད། ཕོ་ཆོས་འཁོར་གནས་གསུམ་ཞེས་པ་བཤད་ནས་དང་པོ

བར་མ་“བར་ཞིང་” (ཨབྲེད།[1] ཞིང་གོང་མ་“སྟེང་ཞིང་” (གྭཡན་ཝིཌ་[2] བཅས་སུ་འབོད། ཐོག་མ་ཡིད་སེམས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ལྷ་བུར་བརྩི་བའི་“འོག་ཞིང“་ཞེས་པ་དེ་ནས་འགོ་འཛུགས། ཕྱིས་པ་སྐྱེས་མ་ཐག་ཏུ་དེའི་ཡིད་སེམས་དེ་བར་ཞིང་ཞེས་པའི་གནས་སུ་སླེབས་ཡིན། ཞིང་འདིར་གང་ཟག་རང་ཉིད་དམ་བླ་རང་ཉིད་ངག་གི་སྟོབས་ཤུགས་ཞེས་པ་དེའི་གོ་འཕང་ལ་བགྲོད་པའི་ལམ་ལ་འཛུག་དགོས་ཤིང་། དེ་ལ་ངེས་པར་དུ་སྒྲུབ་དགོས་པའི་དོན་དག་རྣམས་ཚང་མ་སྒྲུབ་པར་བྱེད། གལ་སྲིད་ཚེ་གཅིག་གི་རིང་ལ་སྒྲུབ་མ་ཐུབ་ན་བླ་དེ་བསྐྱར་དུ་འོག་ཞིང་ལ་ལོག་ནས་སླར་ཡང་བསྐྱར་དུ་བར་ཞིང་དུ་སྐྱེ་བ་བླངས་ནས་སྔ་མཐུད་དེ་ངག་གི་སྟོབས་ཤུགས་འཐོབ་པར་སྦྱོང་བ་བྱེད། དེ་ལྟར་འཁོར་བ་འདི་ལན་ཇི་ཙམ་འཁོར་དགོས་བྱུང་རུང་དེ་ཙམ་དུ་འཁོར་བའི་རྗེས་སུ་བླ་དེ་ཞིང་གོང་མར་བཞུད་ཐུབ་པར་བཤད།

དེ་ལྟར་བླ་དེ་འཇིག་རྟེན་ལས་བརྒལ་ནས་ཞིང་གོང་མ་ཕྱིར་མི་ལྡོག་པའི་གནས་སམ་སྟེང་ཞིང་གི་གནས་ལ་འཕོ་བར་ཟེར། གནས་འདི་ལ་སླེབས་སྐབས་བླ་འམ་གང་ཟག་དེ་རྫོགས་པ་སད་ཟིན་པ་དང་། མངོན་ཤེས་པ་ (ཨོཝཊ་པ) རུ་གྱུར་ཟིན་པ་རེད། དེ་ནས་ཕོ་ཚོས་བར་ཡུལ་ལམ་མི་ཡུལ་ལ་གནས་པའི་བླ་སྒྲུབ་སྦྱོང་བྱེད་བཞིན་པ་རྣམས་ལ་རྨི་ལམ་གྱི་ནང་དང་ཡིད་ཀྱི་ནང་ནས་ལམ་སྟོན་བྱེད། མཁས་པ་ (ཊྲུད་པ) ཞེས་པ་དེ་དག་ཀྱང་གནས་འདི་བར་དུ་སླེབས་ཐུབ་ཅིང་འདིར་ཡོད་པའི་རྫོགས་སད་པ་དག་ལས་དམིགས་ཀྱིས་བཀར་བའི་ལམ་སྟོན་དེ་འདྲ་ཡང་ཞུ་གི་རེད་ཅེས་ཟེར།

ཨནྭན་ནམ་འོག་ཡུལ་ནས་ཨབྲེད་དམ་བར་ཡུལ་ལ་ཡོང་ཞིང་། སླར་ཡང་ཨནྭན་བརྒྱུད་ནས་གྭིན་ཝིད་ཅེས་སྟེང་ཡུལ་ལ་ཕྱིར་མི་ལྡོག་པའི་གནས་ལ་འགྲོ་བར་བཤད།

[1] བར་ཞིང་། (Abred) ཇོཧྣན་ཝིལིའམ་ (John Williams) ཞེས་པས་བརྩམས་པའི་ Barddas ཞེས་པའི་དེབ་ཀྱི་ནང་དུ་བཤད་པ་ན་གནའ་བོའི་ཊྲུད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་ནང་དུ་འཁོར་གནས་གསུམ་གྱི་རྣམ་བཞག་ཡོད་པར་བཤད་ཡོད། འོན་ཀྱང་འདི་ཡིན་པ་ནི་ཁོ་རང་གིས་གསར་གཏོད་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་ཕྱིས་སུ་ངོས་འཛིན་བྱེད། གང་ལྟར་རྣམ་བཞག་དེའི་ནང་དུ་ཨབྲེད་ཅེས་པ་ནི་བླ་རྒྱུ་བའི་གནས་གསུམ་གྱི་གཅིག་སྟེ། གོང་དུ་བཤད་པ་བཞིན་འཁོར་གནས་གསུམ་གྱི་ནང་ནས་སྲོག་ལྡན་གྱི་གནས་ལ་གོ་བ་ཡིན། འཁོར་གནས་གསུམ་འདི་ལ་སྐབས་རེ་སྣོད་བཅུད་རིག་གསུམ་ཞེས་འབོད་ཀྱང་འོས་པར་སྣང་། ཡང་འདི་ལ་འབྱུང་ཁམས། སྐྱེ་ཁམས། རྣམ་ཤེས་ཀྱི་ཁམས་ཞེས་ཀྱང་འབོད་ཀྱི་ཡོད། འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་མི་ཡུལ་ཞེས་སྒྱུར་མི་འོས་སམ་སྙམ།

[2] སྟེང་ཞིང་། (Gwynvid) འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་ལྷ་ཡུལ་ཞེས་སྒྱུར་ན་མི་འོས་སམ་སྙམ།

ཁ་ བྱང་རྒྱུད་ཀྱི་ལམ་ལུགས།

བྱང་རྒྱུད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཞེས་པ་ནི་ཡོ་རུབ་བྱང་མར་གནས་པའི་ནོར་ཝེ་[1] དང་། ཌེནམཀ།[2] སུའེ་ཌན།[3] ཨའེ་ལནཌ་སོགས་སུ་གནས་པའི་འཇར་མན་སྐད་རིགས་སྨྲ་བའི་མི་རྣམས་གནས་ཡུལ་དུ་དར་བའི་ལམ་ལུགས་དེ་ལ་གོ་བ་རེད། འདི་ལ་ད་དུང་ཧེཐ་[4] ཞེས་མཐའ་འཁོབས་ཁུལ་དུ་གནས་ཡོད་པའི་ཆ་ནས་ཧེཐ་ལམ་ལུགས་[5]་སམ་ས་སྟོང་ལམ་ལུགས་ཀྱང་ཟེར།

---

[1] ནོར་ཝེ། (Noway) ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་གྲོག་རིང་ཆུ་མང་ཤོས་དང་བདེ་སྐྱིད་ཆེ་ཤོས་དང་པོ་དང་གཉིས་པར་ཚད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག ཆགས་ས་གོ་ལའི་བྱང་ཕྱོགས་གནམ་གཤིས་གྲང་ཁུལ་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༤། ཆབ་སྲིད་རྒྱལ་ལྡན་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་ཨོསློ། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༥ དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཇོ་ལར་ཁྲི་ ༨། སྐད་ཡིག་ནོར་སྐད་ནོར་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ནོར་ཝེའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཚོམས། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་དུས་རབ་ ༡༡ ཙམ་གྱི་ཡར་སྔོན་དུ་གནའ་བོའི་ནོརཝེ་ཡི་ལོ་རྒྱུས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་ཡེ་ལོ་ ༨༧༢ ལ་རྒྱལ་རབས་དབུ་ཚུགས། ༡༨༡༤ ལོར་ད་ལྟའི་ནོར་ཝེ་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱས།

[2] ཌེནམཀ། (Denmark) རྒྱལ་དར་ཆེས་སྔ་ཤོས་ཌེནམཀ་རྒྱལ་ཁབ་ལ་བྱུང་ཞིང་། འཛམ་གླིང་ཐོག་བདེ་སྐྱིད་ཆེ་ཤོས་དང་པོ་དང་གཉིས་པར་ཚད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག ཆགས་ས་གོ་ལའི་བྱང་ཕྱོགས། གནམ་གཤིས་གྲང་ཁུལ་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་མ་ ༤༣༠༠༠། ཆབ་སྲིད་རྒྱལ་ལྡན་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་ཁོཔེནཧེ་གྷན། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༦ དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཇོ་ལར་ ༦༩༠༠༠། སྐད་ཡིག་ཌེན་སྐད་ཌེན་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཌེན་མཀ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཚོམས། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༣༠༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་གནའ་བོའི་ཌེནམཀ་གི་ལོ་རྒྱུས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་དུས་རབས་ ༨ པ་ནས་རྒྱལ་རབས་དབུ་ཚུགས། ༡༨༤༩ ལོར་ད་ལྟའི་ཌེན་མཀ་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱས།

[3] སུའེ་ཌན། (Sweden) ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་གཏོང་ཕོད་ཆེ་ཤོས་དང་བདེ་སྐྱིད་ཆེ་ཤོས་བཅུའི་ནང་དུ་ཚུད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག ཆགས་ས་གོ་ལའི་བྱང་ཕྱོགས་གནམ་གཤིས་གྲང་ཁུལ་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་འབུམ་ ༤ ༥། ཆབ་སྲིད་རྒྱལ་ལྡན་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་སྟོཁོལྨ། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༡༠ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཇོ་ལར་ ༥༡༠༠༠། སྐད་ཡིག་སྭི་སྐད་སྭི་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་སྭི་ཌན་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཚོམས། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༢༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་གནའ་བོའི་སྭི་ཌན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་དུས་རབས་ ༡༢ པ་ནས་རྒྱལ་རབས་དབུ་ཚུགས། ༡༨༡༩ ལོར་ད་ལྟའི་སྭི་ཌན་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱས།

[4] བེད་མེད་ས་སྟོང་། (Heath) ཨིན་ཡུལ་ལྷ་བུ་གནམ་གཤིས་རླན་ཞིང་གྲང་བའི་ཁུལ་དུ་བེད་སྤྱོད་མེད་པའི་སྟོང་། བོད་སྐད་དུ་བེད་མེད་ས་སྟོང་ལ་བསྒྱུར།

[5] ཧེཐ་ཆོས་ལུགས། (Heathen) འཇར་མན་ཡུལ་དུ་དར་བའི་ལྷ་ཚོགས་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། ཆོས་ལུགས་རིག་པ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཧེཐེན་རིང་ལུགས་ཞེས་པ་འདི་ཆོས་ལུགས་ལས་འགྱུལ་གསར་པ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད། བོད་སྐད་དུ་འཇར་མན་ལྷ་ཚོགས་ཆོས་ལུགས་ཞེས་སྒྱུར་འོས་པར་སྣང་། ལམ་ལུགས་འདིས་ཡེ་ཤུའི་སྔོན་གྱི་ལྷགས་ཀྱི་དུས་རབས་ཀྱི་འཇར་མན་མི་རིགས་ཀྱི་དད་པའི་ལམ་ལུགས་ལ་གཙོ་བོ་གཞི་བཙལ་བ་རེད། ལམ་ལུགས་འདི་ལ་གཅིག་གྱུར་གྱི་བཤད་སྲོལ་ཞིག་མེད་ན་ཡང་ལྷ་མང་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་རེད། ཁོ་ཚོས་བལོདས་ཞེས་པའི་དམར་མཆོད་དང་ཚོ་གའི་ལམ་ནས་ལྷ་གསོལ་བྱེད་པ་རེད།

བྱང་རྒྱུད་ལམ་ལུགས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་ལྷ་དང་ལྷ་མོ། མེས་པོ་གོང་མ། ཉེ་འཁོར་གྱི་ཡིད་དངོས་རྣམས་བཅས་དང་མི་སྡེ་གཉིས་འབྲེལ་བ་འཛུགས་རྒྱུ་ལ་གཙོ་བོ་དམིགས་ཡོད། ཁོ་ཚོས་ཉིན་རེ་ཉིན་རེའི་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཚོ་ག་གཉན་པོ་དག་བརྒྱུད་ནས་དེ་དག་ལ་འབྲེལ་བ་འཛུགས་ཐབས་བྱེད།

ལམ་ལུགས་འདི་ཉམས་ལེན་བྱེད་མཁན་རྣམས་ལ་ལྷ་མང་མཁྲིགས་འཛིན་པ་ཞེས་འབོད་སྲོལ་ཡོད། རྒྱུ་མཚན་ནི་ཁོ་ཚོས་ལྷ་དང་ལྷ་མོ་རྣམས་གང་ཟག་རྒྱུད་ཐ་དད་ཤ་སྟག་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པས་རེད། དེ་དག་ནི་འཇིག་རྟེན་འདིའི་ནང་དུ་གནས་ཡོད་པ་ལས་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཕྱི་མོ་ལྷ་བུ་མ་ཡིན་པར་རྟོ། དེའི་ཕྱིར་ནོརསེའི་ལྷ་སྐྲུང་གི་ནང་དུ་མི་མ་ཡིན་གྱི་རིགས་དཔེར་ན་འདྲེ་ལུས་ (ཝེཏྟ་[1] ཞེས་པ་དང་། མི་པོ་ཆེ།[2] གཟུགས་མེད་མི་[3] ཞེས་པ་དབུས་སུ་བྱུས་པའི་འཛམ་གླིང་ཞིག་གི་འགྲེལ་བཤད་གསལ་པོ་བརྒྱབས་ཡོད། དེ་ཉུ་ཚོ་ག་རྣམས་སྲོག་ཆགས་འདི་དག་དང་ལྷན་དུ་ཞི་བདེ་ལྷིང་གནས་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་དམིགས་པ་ཡིན། མི་སྡེ་འདི་དག་གི་ནང་དུ་ཚོ་ག་མཛད་སྒོ་རིགས་གཉིས་ཡོད་པ་དེ་དག་ནིཿ

༡། གནའ་བོའི་འཧར་མན་ལྷ་ཚོགས་ཆོས་ལུགས།

འདི་ནི་ (བལོཏ་པ་[4] པ་ཞེས་པ་དེ་ཡིན། འདི་ནི་ཐོག་མར་ལྷ་དང་ལྷ་མོ། དེ་བཞིན་ཡུལ་གྱི་ཡིད་དངོས་ཀྱི་སྲོག་ཆགས་སོགས་ལ་དམར་མཆོད་འབུལ་བའི་ཚོ་ག་ཞིག་རེད། དེ་ཡང་ལྷ་དེ་ཚོ་ལ་བསྐོད་འབུལ་བྱས་ནས་མི་སྡེའི་ནང་དུ་ཞི་བདེ་དང་བྱ་བ་ལམ་འགྲོ་སོགས་འབྱུང་

---

[1] འདྲེ་ལུས། (Wights) ཤི་ཟིན་པའི་གང་ཟག་གསོན་པོ་ལྟར་སླེབས་པའི་འདྲེ། བོད་སྐད་དུ་གསོན་འདྲེ་ཞེས་པ་འོས་པ་མིན་ནམ་སྙམ།

[2] མི་པོ་ཆེ། (Giants) རྟོག་བཟོ་དང་ངག་རྒྱུན་དུ་བྱུང་བའི་མི་བོང་ཏ་ཅན་ཆེན་པོ།

[3] གཟུགས་མེད་མི། (Hidden folk) འདྲེ་གདོན་ཞེས་པ་དང་འདྲ་བ་མིན་ནམ་སྙམ། གཙོ་བོ་ཨསིལནྡ་ལ་གནས་འཚའ་བར་བཤད།

[4] གནའ་བོའི་འཧར་མན་ལྷ་ཚོགས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཚོ་ག (Blot) འདི་ནི་གནའ་བོའི་འཧར་མན་རིགས་ཀྱི་མི་མང་གི་ནང་དུ་གནད་འགག་ཆེ་བའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ཞིག་ཡིན།

བའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། དེང་རབས་ཀྱི་བལྱོཊ་པ་དག་གིས་གཙོ་བོ་བཟའ་བཏུང་གཉིས་ཀ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་ཅིང་དེའི་རྗེས་སུ་མང་ཚོགས་ལ་ཟས་སྟོན་བྱེད།

༡། བཏུང་མཆོད་པ།

སེམབེལ་[1] ཞེས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ར་ཙོའི་ནང་དུ་སྦྲང་ཆང་བླུགས་ནས་འཕྱུང་བའི་མཛོད་སྣོ་ཞིག་རེད། གང་ཟག་རང་རང་སོ་སོས་བག་ལེབ་སྲིག་མ་དང་སྦྲང་ཆང་ལྷ་ལ་འབུལ་བ་བྱེད། ཉམས་ལེན་པ་ཞིག་གི་རྒྱབ་ལོགས་ཀྱི་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་གོ་དོན་གཙོ་བོ་ནི་ལྷོས་དབང་(ཝེརཊ)[2] ཞེས་པ་སྟེ། ཆོས་ཐམས་ཅད་མཐོང་དུ་མེད་པའི་ནུས་པ་ཞིག་གིས་བསྡམས་ཡོད་པ་དེ་ཡིན་པར་འདོད། འདི་ལྟ་བུའི་ཕན་ཚུན་དྲ་བ་ལྟར་བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་པར་འཚེབས་ནས་ཡོད་པའི་དབང་གིས་འཛར་མན་ལྷ་ཚོགས་ཆོས་ལུགས་ཞེས་པ་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཚོ་ག་ཕྱག་ལེན་གྱི་བྱ་འགུལ་དེ་ཚོའི་འབྲས་བུ་ནི་ཁོ་རང་ཚོ་ཙམ་དུ་མ་ཟད། ཁོ་རང་ཚོ་གང་དུ་ཡོད་པའི་མི་སྡེ་ལ་སླེབ་རྒྱུ་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་ཧེཐེན་པ་དག་གིས་ཚོ་ག་སོགས་གང་བྱས་པའི་འགན་ཡོངས་རྫོགས་ཁོ་རང་ཚོས་འཁུར་གྱི་ཡོད།

ལམ་ལུགས་འདིའི་ནང་དུ་སྒྱུ་མ་མིག་འཕྲུལ་བཀོལ་རྒྱུ་གཙོ་བོ་མིན་སྟབས་འཁོན་སེམས་ཅན་གྱི་སེམས་དངོས་དག་གི་འཁྲུ་བ་ལྡོག་པ་དང་། འབྱུང་འགྱུར་བརྟག་པའི་མོ་འདེབས་པ་སོགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྐབས་རེ་ཡུ་རོབ་གདོད་མའི་ཡིག་རིས་ (རུནིག་སིམབོལ)[3] རུན་ཡིག་ཅེས་པ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

[1] བཏུང་མཆོད། (Symbel) ཡུ་རོབ་ཁུལ་དུ་ཚོགས་མཆོད་དང་རིག་འདྲ་བའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཚོ་ག་ཞིག

[2] ལྷོས་དབང་། (Wyrd) མི་མངོན་པའི་སྟོབས་ཤུགས་ཤིག་གིས་དབང་གིས་ང་ཚོ་འགྲོ་དགོས་པ་དེར་གོ་བ་ཡིན། ཚིག་གི་དོན་དག་ནི་ཁྱད་མཚར་བའམ་ངོ་མཚར་བ་ལ་གོ་བ་ཡིན། གཉིང་ཟབ་པའི་འགྲེལ་སྟངས་ལྟར་ན་འཛིག་རྟེན་དགོད་པ་པོ་ཡི་གོ་དོན་འདི་འདྲའི་ཐོག་ནས་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

[3] རུན་ཡིག (Runic Symbol) རུནིག་སིམབོལ་ཟེར་བ་ནི་གནའ་བོའི་ཡིག་གཟུགས་ཀྱི་ཚོགས་པ་ཞིག་རེད། ཡུ་རོབ་ཏུ་ལ་ཏིན་གྱི་ཡི་གེ་མ་བྱུང་སྔོན་དུ་འཛར་མན་གྱི་སྐད་རིགས་འདྲ་མིན་མཚོན་བྱེད་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་རེད། བོད་སྐད་དུ་རུན་རྟགས་སམ་རུན་ཡིག་ཅེས་སུ་བསྒྱུར་ཡོད།

ལྔ། བསྐྱར་དུ་དྲན་དགོས་པའི་དོན་གནད།

ཀ༽ གཞའ་བོའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་མང་པོའི་ནང་དུ་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱིས་གལ་གནད་ཆེན་པོ་བཟུང་ཡོད།

ཁྱེད་རང་གིས་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་འབྲེལ་གང་ཙམ་བཟུང་ཡོད་མིན་ཐོག་ལ་ཡུད་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་བསམ་གཞིགས་གྱིས། ཁྱོད་རང་གི་བྱ་བཞག་གིས་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་གང་ཙམ་ཐེབས་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཐོག་ལ་བསམ་གཞིགས་གྱིས། ཁྱོད་རང་གི་མི་ཚེ་སྐྱེལ་སྟངས་ཀྱི་ཐོག་ནས་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་གནོད་པ་འབྱུང་བ་དེ་འདྲ་འདུག་གམ། ཁྱེད་རང་གིས་རང་གི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་རང་བྱུང་ཁམས་དོ་སྣོམས་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་གང་ཞིག་བྱེད་ཐུབ་བམ།

ཁ༽ འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་གཞའ་བོའི་ལེགས་བྱང་གི་ནང་དུ་ཞོགས་སྐྱར་གྱི་འཛམ་གླིང་མིག་རྗེན་པས་མཐོང་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡོད་པར་བཤད།

དེ་འདྲའི་འཛམ་གླིང་དེར་ཡིད་དངོས་གང་ཟག་ལྷ་ཚོགས་པས་གནས་བཅས་ཡོད་པར་བཤད། ཁྱེད་རང་གིས་ལྷ་སྲུང་འདི་དག་ལ་ལྷ་རྩལ་གང་འཛིན། དེ་ཚོ་སྲུང་ཙམ་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་གྱི་ཡོད་དམ་དེ་དག་གི་ནང་དུ་བདེན་དོན་ཞིག་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་དེ་ཚོ་ལ་ཡིད་ཆེས་མེད་ན། ཁྱེད་རང་གིས་རང་ཉིད་ལ་དྲི་བ་འདི་རྩེད། "དེ་ཚོ་མེད་པའི་སྒྲུབ་བྱེད་གང་དག་ཡོད་དམ?" ཁྱེད་རང་གིས་ནམ་ཡང་མྱོང་བའི་ཐོག་ནས་གྲུབ་མ་མྱོང་ན་ཡང་སྲིད་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་པའི་ཚོས་ག་ཚོད་འདུག་གམ?

ག༽ ཁྱེད་རང་བསྡད་ཡོད་སའི་ས་གནས་སུ་གཞའ་སྤྱི་མོ་གཞའ་བོའི་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་འདྲ་བྱུང་མྱོང་ཡོད་མེད་བལྟ་ཞིབ་གྱིས།

དེ་དུས་གཞའ་བོའི་མི་ཚོས་ཡིད་ཆེས་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་ས་གང་དང་གང་རེད་འདུག ལམ་ལུགས་དེ་དག་ད་དུང་མ་ཉམས་པར་གནས་འདུག་གམ། གལ་སྲིད་མེད་ན་ལམ་ལུགས་དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ནུབ་སོང་འདུག་གམ། ལམ་ལུགས་དེ་ཚོ་ཉམས་ལེན་བྱས་པའི་བཟང་

འབྲས་གང་དང་གང་ཡོད་པའི་སྐོར་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱོས། དེ་དག་ལས་ཁྱེད་རང་ལ་བསླབ་བྱ་གང་ལེན་ཐུབ་ཀྱི་འདུག་གམ།

ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས།

མི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོའི་རིང་ལ་རྒྱ་གར་གླིང་འདིའི་ནང་དུ་སེམས་དོན་གྱི་ཉམས་ལེན་དང་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་གིས་ཡོངས་སུ་བལྟམས་ནས་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཆུ་རྒྱུན་རིང་མོ་འདིའི་ནང་དུ་རྒྱ་གར་གླིང་འདི་ནི་ལྟ་བ་དང་གྲུབ་མཐའ་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་མཉམ་གནས་བྱེད་སའི་དཀྱིལ་ཡངས་ཀྱི་གནས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། དེ་ཡང་གླིང་འདིར་བསམ་ཚུལ་མི་ཆུ་ལྟར་འགལ་བའི་ངང་དུ་རྩོད་གླེང་སྣུག་སེང་འཐབ་པ་ལྟར་རབས་དང་རིམ་པའི་དཀྱིལ་ནས་སྤྱི་ཚོགས་ལྡིང་འཛུགས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་མ་དགྲོགས་པར་གནས་ཐུབ་ཡོད།

ས་བཅད་འདིའི་ནང་ཁོ་བོས་རྒྱུན་དུ་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད་པའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཁྲིམ་ཚང་ཞིག་མཚམས་སྦྱོར་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། མིང་བྱང་འདི་གོ་བའི་ཆེ་ན་ཆོས་ལུགས་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་ལྟ་བུ་ཞིག་གི་སྣང་བ་འཆར་སྲིད་ན་ཡང་། དོན་ངོ་མ་ནི་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ཉམས་ལེན་པ་སྤྱི་ལ་ཁྱབ་པའི་སྣང་ཚུལ་འགའ་ཤས་རེ་ཡོད་པ་ཙམ་ལས་རྩ་བའི་ཆ་ནས་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་པས་འདི་འདྲ་བྱེད་པ་རེད་ཅེས་སྤྱི་ལ་ཁྱབ་པའི་སྡོམ་ཚིག་ཅིག་ཡེ་ནས་འགོད་རྒྱུ་མེད། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་ཟིན་མཚམས་ཕྲ་མོ་རེ་ནས་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་ཕྱེས་ནས་སེམས་དོན་གྱི་འཚོ་བའི་ནང་དོན་མི་འདྲ་བར་ཤུགས་སྐྱོན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་མཐོང་ཐུབ། ཏ་ཅང་མི་འདྲ་བའི་བཤད་ཚུལ་འདི་དག་ཉམས་ལེན་སྣ་མང་དང་ལྷན་དུ་གཞི་གཅིག་ལ་བསྡུས་ནས་བཤད་དགོས་ན་ཏ་ཅང་རྙོག་འཛིངས་ཅན་དུ་འགྱུར་རྒྱུ་རེད།

ཏ་ཅང་མི་མཐུན་པའི་ལྟ་གྲུབ་སྣ་མང་འདི་འདྲ་ས་གནས་འདིར་འབྱུང་བའི་རྒྱུ་རྐྱེན་གལ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ནི་ཧིནྡཱུའི་གུ་རུ་རྣམས་ཀྱིས་མཐར་ཐུག་གི་རྩ་དོན་ལ་རྟོག་དཔྱོད་བྱེད་པར་

ལེན་ཤེས་ཀྱི་རང་བཞིན་ནམ་ཡང་ན་ཕོང་ཅག་གི་གུས་བཀུར་དང་ལེན་གྱི་ཤེས་རབ་ཏ་ཅང་ཆེ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་འདུག ཧིནྡྷི་ལྷ་གྲུབ་ཅེས་པ་ནི་ནམ་ཡང་འགྱུར་བཞིན་པའི་རང་བཞིན་ཞིག་ཏུ་གནས་ཡོད། ད་ལྟའི་སྐབས་སུ་ཡང་འདི་ལ་འཕྲད་བཞིན་པའི་དཀའ་ཁག་དག་ལ་སྲུད་པའི་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་རིམ་བཞིན་དལ་འགྱུར་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། འདི་ལྟར་བསྟུན་འགྱུར་ལ་མཁས་པའི་རང་བཞིན་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོས་ལུགས་འདི་ད་ལྟའི་ཆར་དང་ལྡན་པའི་གྲངས་འབོར་དུང་ཕྱུར་དགུ་ཙམ་ཡོད་པའི་འཛམ་གླིང་གི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་གསུམ་པར་འཕགས་ཡོད།

འདི་ལྟར་གཞིགས་སྐབས་ང་ཚོས་ཧིནྡྷིའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འདི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཀྱང་ཆོག ཡང་ན་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་གནོད་བྱ་གནོད་བྱེད་དུ་མ་སོང་བའི་ལྷ་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཤོང་པའི་སྣོད་ལྷ་བུ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཀྱང་ཆོག ཡང་གཅིག་བཤད་ན་འདི་ནི་དབུས་སམ་གཙོ་བོ་ཞིག་འཛོག་རྒྱུ་མེད་པའི་རྩ་འཛུགས་ལྷ་བུ་ཞིག་རེད་ཅེས་བརྗོད་ཀྱང་ཆོག མདོར་ན་གང་ཟག་སྒེར་རང་ངོས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉམས་མྱོང་དང་རང་རང་གི་རྩ་བའི་བླ་མས་ཕྱུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་གདམས་ངག་ཇི་ལྟར་ནོད་པ་སོགས་ལ་དཔགས་པའི་གནས་ལུགས་ལ་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་འགྲེལ་བཤད་བྱས་ཆོག་རང་དབང་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་མ་ལག་ཅིག་རེད་ཟེར་ཆོག

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

ང་ཚོས་འདི་ལྟ་བུའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་ག་འདྲ་བྱུང་བའི་སྐོར་བལྟ་བའི་སྐབས་སུ་ང་ཚོ་སེང་གེ་གཙང་པོའི་རིག་དར[1] འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་དུས་སྐབས་བར་དུ་འགྲོ་དགོས།

[1] རིག་དར། ཨིན་ཇིའི་ Civilisation ཞེས་པའི་ཐད་དུ་བཀོལ་ཡོད། དེ་སྔོན་འདི་ལ་དཔལ་ཡོན་ཞེས་འབོད་སྲོལ་འདུག་མོད་དེས་ཨིན་ཇིའི་དེའི་དོན་ཇི་བཞིན་སྟོན་མི་ཐུབ་པར་སྣམ། དེའི་དོན་ནི་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གི་རིག་གནས་དར་རྒྱས་འགྲོ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་གོ་བ་རེད། འདིའི་ནང་དུ་དཔལ་དང་ཡོན་ཏན་གྱི་གོ་དོན་གང་ཡང་མེད། རིག་གནས་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ Civilised Society ཞེས་འབོད། གལ་སྲིད་དཔལ་དང་ཡོན་ཏན་གང་རུང་བེད་སྤྱོད་དགོས་ན་ཡོན་འཕེལ་ཞེས་པ་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱ་རིན་ཙམ་ཡོད་སྣམ། ཡོན་ཞེས་པ་ནི་ཡོན་ཏན་ལ་གོ་ཞིང་ཡོན་ཏན་

ས་གནས་འདིར་དུས་ཚོད་དེའི་སྐབས་སུ་བཞོས་ས་བཞོས་འཛོག་གིས་འཛམ་གླིང་གི་ས་གནས་གཞན་དང་བསྡུར་ན་མི་རྣམས་ཀྱི་འཚོ་བའི་གནས་ཚད་མཐོ་བ་ཞིག་རོལ་ཐུབ་ཡོད། ལེགས་བྱང་ཕྱུག་པོའི་རང་བཞིན་འདི་ནས་ང་ཚོས་ནམ་རྒྱུན་བཤད་བཞིན་པའི་འཕགས་པའི་མི་རིགས་ (ཨཱརྱན)[1] དེ་ཚོ་བྱུང་།

ཀ༽ རིག་བྱེད་བཞི།

གནའ་བོའི་དུས་ཀྱི་ལེགས་བྱང་གཞན་དག་བཞིན་འཕགས་པའི་མི་རིགས་འདི་དག་གིས་ཀྱང་ཡོ་ཚོའི་ཤེས་བྱ་རྣམས་ངག་ནས་ངག་བརྒྱུད་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། ངག་ཐོག་ནས་བརྒྱུད་ཡོང་བའི་ཤེས་བྱ་དེ་དག་མི་ལོ་ ༩༠༠ ཙམ་གྱི་རིང་ལ་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་ནས་ཡིག་ཐོག་ལ་ཕབས་པ་དེ་ལ་རྒྱ་གར་བ་རྣམས་ཀྱིས་ (ཝེད)[2] དང་། ང་ཚོ་བོད་པས་རིག་བྱེད་ཅེས་འབོད་པ་རེད། རིག་བྱེད་ཅེས་པ་འདིའི་ལེགས་སྦྱར་གྱི་སྐད་དོད་ནི་ཝེད་ཞེས་པ་ཡིན་ཞིང་དེའི་དོན་ནི་ཤེས་བྱ་འམ་ཤེས་རབ་ལ་གོ་བ་ཡིན། དེབ་འདི་ལ་བསྡོམས་པའི་དུམ་བུ་བཞི་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ལ་མཆོད་སྤྲིན། སྲིད་སྲུང་། ངེས་བརྗོད། སྔན་ཚིག་བཅས་སུ་འབོད། འདི་དག་རེ་རེ་བཞིན་ནང་གསེས་ཚན་པ་བཞི་རེ་ལ་བགོས་ཡོད།

༡ བསྟོད་ཚིག (སཾཧིཏ)[3] འདི་ནི་རིག་བྱེད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཀྱི་ནང་ནས་སྔ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་། འདིའི་ནང་དུ་གཟུངས་སྔགས་འདྲ་མིན་དང་། སྨོན་ལམ། བསྟོད་དབྱངས་སོགས་ཆོས་སྤྱོད་ཞལ་འདོན་དང་། རིག་བྱེད་ཀྱི་དད་མོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་ནང་དོན་ཅན་མང་པོ་ཞིག་འཁོད་ཡོད།

ནི་སྤྱི་ལ་ཁྱབ་པའི་ཁྱད་ཆོས་ལྟ་བུ་ཞིག་ལ་གོ་བ་ཡིན་ཞིང་། Civilisation ཞེས་པ་ནི་མི་སྡེ་གང་ཞིག་གི་རིག་གནས་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་བའི་བྱ་བའི་ཆ་ནས་བྱེ་བྲག་ཏུ་སོང་བ་ཞིག་ལ་གོ་བ་རེད།

[1] འཕགས་པའི་མི་རིགས།(Aryans) ཡི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ ༡༩༠༠ ཙམ་གྱི་གོང་དུ་ད་ལྟའི་རྒྱ་གར་གླིང་དུ་ནུབ་ཕྱོགས་ནས་འབྱོར་བའི་མིའི་རིགས་སྡེ་ཞིག

[2] རིག་བྱེད། (Vedas) གནའ་བོའི་རྒྱ་གར་དུ་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་བའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་ལེའུ་བཞིའི་བདག་ཉིད་ཅན་ཞིག

[3] བསྟོད་ཚིག (Sanhita) (ཡི་ལོའི་སྔོན་ ༡༥༠༠ ནས་ ༥༠༠) ཆེས་གནའ་བོའི་ཧིནྡྷིའི་ལམ་ལུགས་སྔན་ཚིག་དང་བསྟོད་ཚིག་གི་ལམ་ནས་བྲིས་པའི་རིག་བྱེད་ཀྱི་དཔེ་ཚོགས་ཤིག་གི་མིང་།

༢ བྲང་ཚིག (བྲཧྨན)[1] འདི་དག་ནི་རིག་བྱེད་ཀྱི་ཚོ་ག་དག་གི་འགྲེལ་བཤད་ལྟ་བུ་ཡིན་ཞིང་། བྲང་སྲོང་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་ཀྱི་ཚོ་ག་འདོན་པའི་སྐབས་སུ་བྱུར་བལྟས་ལམ་སྟོན་ལྟ་བུ་ཡིན།

༣ ནགས་ཚིག (ཨཱརཎྱཀ)[2] འདི་ལ་སྐབས་རེ་ནགས་ཀྱི་པོད་ཅེས་ཀྱང་འབོད། འདིའི་ནང་དུ་བྲང་སྲོང་རྣམས་རི་ཁྲོད་དུ་གནས་པའི་སྐབས་སུ་ལམ་སྟོན་གྱི་གཞུང་ཡོད་ཅིང་། ད་དུང་རིག་བྱེད་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གཞན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རིགས་ལ་འགྲེལ་བཤད་ཀྱང་བྱས་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་འདིའི་ནང་དུ་དམར་མཆོད་ཀྱི་ཚོ་ག་དང་། སྒོམ་གྱི་ཐབས་ལམ་མང་པོ་ཞིག་ཀྱང་བཤད་ཡོད།

༤ གསང་ཚིག (ཨུཔནིཤད)[3] སྡེ་ཚན་ཐ་མ་འདིའི་ནང་རིག་བྱེད་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་སྙིང་པོ་ཡོད། འདིའི་ནང་དུ་བླ་མ་ནས་སློབ་མར་ཞལ་ནས་ཞལ་བརྒྱུད་ཡོང་བའི་གསང་ཚིག་རྣམས་འཁོད་ཡོད་ཅིང་། བསྟན་བཅོས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཧིནྡྲཱའི་ཆོས་ལུགས་ལ་རིགས་མང་པོ་ཞིག་གྲུབ་སོང་བ་ཡིན།

སྤྱིར་ན་རིག་བྱེད་ཅེས་པ་འདི་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་སྒོ་ནས་བྲིས་པ་མ་ཡིན་པར་ཞལ་ནས་ཞལ་བརྒྱུད་པའི་ཉམས་ལེན་གྱི་སྙིང་དང་། དད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། དེ་དག་སྡེ་ཚན་དུ་ཕྱེས་ནས་ཁག་བཞི་ལ་བགོས་ཡོད་ཅིང་དེ་དག་གི་ནང་དུ་གནའ་བོའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་རང་བཞིན་དུ་བསྟན་ཡོད། གཤམ་དུ་ཤེས་པར་འགྱུར་བ་བཞིན་རིག་བྱེད་འདི་དག་གི་ནང་གི་

---

[1] བྲང་ཚིག (Brahmana) རིག་བྱེད་བཞི་འགྲེལ་བ་དང་བཅས་པ་འཕོད་པའི་རིག་བྱེད་ཀྱི་དཔེ་ཚོགས་ཤིག་གི་མིང་། གྲོན་བྲཧྨན་ ༡༩ ཙམ་ཡོད་ཅིང་ཡེ་ཤུའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༩༠༠ ནས་ ༧༠༠ བར་དུ་བསྡུས་པར་འདོད།

[2] ནགས་ཚིག (Aranyaka) (ཡེ་ཤུའི་སྔོན་ ༨༠༠) དམར་མཆོད་སོགས་ཀྱི་ནང་དོན་འགྲེལ་བའི་རིག་བྱེད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཤིག་གི་མིང་།

[3] གསང་ཚིག (Upanishad) ཡེ་ཤུའི་སྔོན་གྱི་བརྒྱ་ཕྲག་ ༧ བའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་རིག་བྱེད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཤིག་གི་མིང་སྟེ། གསང་ཚིག་གམ་ཉེ་ཚིག་ཅེས་སུ་བསྒྱུར་ཡོད་བཟོ་འདུག འདིའི་ནང་དུ་གཙེར་བུ་དང་སངས་རྒྱས་བས་འདོད་པའི་ལྟ་གྲུབ་རེ་ཟུང་ཡང་འཁོད་ཡོད། རིག་བྱེད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཐམས་ཅད་ལས་གསང་ཚིག་འདི་གྲགས་ཆེ་ཤོས་སུ་གྱུར་ཡོད་ཅིང་ད་ལྟ་འདི་ལ་དཔེ་དེབ་ ༢༠༠ ཙམ་ཡོད། འདི་དག་ལས་ ༡༢ ཙམ་ཞིག་ལ་གལ་ཆེ་ཤོས་སུ་བརྩི་ཞིང་། དེ་དག་རིག་བྱེད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་གོང་མ་གཉིས་ཀྱི་མཇུག་ཏུ་ཡོད། བསྟན་བཅོས་འདི་ལ་རིག་བྱེད་ཐ་བའི་བསྟན་བཅོས་ཞེས་སུ་ཡང་འབོད།

བརྗོད་གཞི་མི་འདྲ་བ་ལ་རྩལ་དུ་སྟོན་སྟངས་མི་འདྲ་བ་ལས་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ཁྱད་པར་མི་འདྲ་བ་བྱུང་ཡོད། འདིའི་ཁྱད་པར་སྟབས་བདེ་བོར་ཤེས་པའི་ཆེད་དུ་ཁོ་བོས་འདི་ཁག་གཉིས་སུ་ཕྱེས་ནས་བཤད་ཀྱི་ཡིན།

ཀ། ཐབས་ཀྱི་སྡེ་ཁག

རིག་བྱེད་བཞི་ལས་དང་པོ་གཉིས་ཀྱིས་ལྷ་སྒོམ་སྒྲུབ་ཇི་ལྟར་བྱེད་ཚུལ་དང་དེ་ལས་ཚེ་འདིར་འབྲས་བུ་ཇི་ལྟར་འགྲུབ་ཚུལ་གྱི་སྐོར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། བསླབ་ཚན་འདི་དག (ཀརྨ་ཀཱནྜ)[1] བརྒྱུད་ནས་འཛིག་རྟེན་ཆགས་ཚུལ་དང་། མི་གཞིའི་ཀུན་སྤྱོད་ཀྱི་སྐོར་ཡང་བཤད་ཀྱི་ཡོད། སྤྱི་སྒོམ་གྱིས་བཤད་ན་འདི་དག་གི་ནང་དུ་ཉམས་ལེན་པའི་སྤྱོད་པའི་སྐོར་ཡང་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

ཁ། ཤེས་རབ་ཀྱི་སྡེ་ཁག

ཤེས་རབ་ཀྱི་སྡེ་ཁག (ཛྙཱན་ཀཱནྜ[2] སྐོར་འདི་རིག་བྱེད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཐ་མ་གསང་ཚིག་གི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་བསྟན་ཡོད། འདིའི་ནང་དུ་གང་ཟག་གི་བདག་གི་སྐོར་ལ་ཞིབ་པར་འགྲེལ་བཤད་བྱས་ཡོད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་གང་ཟག་ཐར་པ་འཐོབ་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

དེའི་ཕྱིར་རིག་བྱེད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་འདི་དག་གི་ནང་དུ་ང་ཚོས་ཧིནྡཱུ་ཆོས་ཞེས་འབོད་པའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འདིའི་ནང་གི་སྲོལ་རྒྱུན་མང་པོ་ཞིག་འདུས་ཡོད། གཞུང་ལུགས་འདི་ཚོ་ལ་སྐབས་རེ་ཐོས་བྱུང་ (ཤྲུ་ཏི)[3] གཞུང་ལུགས་ཞེས་འབོད། བསྟན་བཅོས་འདི་ཚོ་ནི་ཚངས་པ་ཆེན་པོའི་སྤྲུལ་བ་དྲང་སྲོང་དག་གི་ཐུགས་རྒྱུད་དུ་གཉན་པོའི་སྐད་ཡིག་ཏུ་ཕབས་པ་འཛིག་རྟེན་ལ་མངོན་པར་བྱས་པ་ཡིན་ཞེས་འདོད་ཀྱི་ཡོད།

---

[1] ཀརྨ་ཀཱནྜ (karma kanda) ཐབས་ཀྱི་སྡོད་ཅེས་སྒྱུར་འོས་སམ་སྙམ།

[2] ཛྙཱན་ཀཱནྜ (jnana kanda) ཤེས་རབ་ཀྱི་སྡོད་ཅེས་འགྱུར་འོས་སམ་སྙམ།

[3] ཐོས་བྱུང་། (shruti) རང་རེའི་སྙན་རྒྱུད་ཅེས་པ་འདྲ་བར་སེམས།

ཧིནྡྲིའི་གཞུང་ལ་མི་རབས་ནས་མི་རབས་བར་ངག་ནས་ངག་བརྒྱུད་བྱུང་བའི་བསྟན་བཅོས་ད་དུང་གཞན་དག་ཀྱང་ཡོད། འདི་དག་ལ་དྲན་བྱུང་ (སྨྲིཏི)[1] ཞེས་འབོད། འདི་དག་གྲངས་འབོར་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་ཅིང་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་དག་ལས་བཏུས་ཡོང་བར་བཤད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། གཙོ་བོ་ཐབས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་དང་ཤེས་རབ་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ནང་དོན་རྣམས་ཀྱི་འགལ་བ་སྤོང་བ་དང་གནད་བསྡུས་བྱས་ཡོད། གཞུང་ལུགས་འདི་དག་ལ་སྤྱིར་བཏང་དབྱེ་ཚུལ་མང་པོ་ཡོད་ཚོག་ན་ཡང་གཙོ་བོའི་དབང་དུ་བྱས་ན་གསུམ་དུ་དབྱེ་ཚོག དེ་དག་ནིཿ

༡༽ དེ་བྱུང་རིག་པ།

དེ་བྱུང་རིག་པ་ (ཨིཏིཧཱས)[2] ནི་ཧིནྡྲི་ཡི་དོན་བརྗོད་སྙན་ངག་ཆེན་མོ་བྷཱརཏ་ཆེན་མོ་ (མཧཱབྷཱཏ)[3] དང་། རྒྱལ་པོ་ར་མ་ནའི་རྟོགས་བརྗོད་ (རཱ་མཱ་ཡ་ཎ)[4] གཉིས་ཀྱིས་གནའ་བོའི་རྒྱ་གར་གྱི་གནའ་སྨྲུང་དག་ལ་བཤད་ཀྱི་ཡོད། དེ་དག་གི་ནང་དུ་ཧིནྡྲི་ཆོས་ལུགས་ལ་གལ་འགང་ཆེ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བྱུང་བ་སྣ་ཚོགས་བརྗོད་ཡོད་ཅིང་། ད་དུང་འདིའི་ནང་ལྷ་གྲུབ་དང་། འཇིག་རྟེན་ཆགས་རབས། ཡ་རབས་ཀྱི་ཀུན་སྤྱོད་བཅས་ཀྱང་བཤད་ཀྱི་ཡོད། འདིའི་ནང་དུ་སྙན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་གཅིག་ཡོད་པ་ནི་ལྷ་ཡི་གླུ་ (བྷགཝད་གཱིཏ)[5] ཞེས་པ་ཞིག་ཡོད་

[1] སྨྲིཏི། (smirti) རང་རེའི་དགོངས་གཏེར་ཞེས་པ་དང་འདྲ་སེ་བ་ཡིན་པར་སྣང་།

[2] དེ་བྱུང་རིག་པ། (Itihasa) རྒྱ་གར་གྱི་རྩོམ་རིགས་རཱ་མཱ་ཡ་ཎ་དང་། མ་ཧཱ་བྷཱ་ར་ཏ། པུ་རཱ་ཎ་བཅས་ལ་དེ་བྱུང་རིག་གཞུང་ཞེས་འབོད།

[3] བྷཱརཏ་ཆེན་མོ (Mahabharata) ཕྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༤ པ་ཙམ་ལ་དྲང་སྲོང་ཆེན་པོ་ཝྱཱས་ཞེས་པས་བརྩམས་པར་གྲགས་ཤིང་། ཤོ་ལོ་ཀ་འབུམ་ ༡ གམ་ཚིག་བཅད་འབུམ་ ༢ ཙམ་དང་ཚིག་འབྲུ་ས་ཡ་ ༡༦ ཡོད་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་དོན་བརྗོད་སྙན་ངག་ཆེན་མོ། འདི་ལ་ད་སྐབས་རིག་བྱེད་ལྔ་པ་ཟེ་ཡང་འབོད། འདི་དང་རཱ་མཱ་ཡ་ནའི་གཏམ་རྒྱུད་གཉིས་ཀྱི་རྒྱ་གར་གྱི་གནའ་བོའི་ལོ་རྒྱུས་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད།

[4] རཱ་མཱ་ཡ་ན། (Ramayana) ཕྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་དུས་རབ་ ༥ པ་ཡར་མར་ལ་ཝཱལམཱིཀི་ཞེས་པའི་བརྩམས་པར་གྲགས་ཤིང་། ཤོ་ལོ་ཀ་ ༢༤༠༠༠ ཙམ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་པོ་རམ་གྱི་རྟོགས་བརྗོད་རེད། འདི་དང་མ་ཧཱ་བྷཱ་ར་ཏའི་གཏམ་རྒྱུད་ཆེན་མོ་གཉིས་ཀྱིས་རྒྱ་གར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དེ་བྱུང་རིག་པ་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

[5] ལྷ་ཡི་གླུ། (Bhagavad Gita) མཧཱ་བྷཱརཏ་གཏམ་རྒྱུད་ཆེན་མོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་སྟེ། དཔའ་བོ་སྲིད་སྒྲུབ་དང་ཁོང་གི་

པ་དེ་རེད། འདི་ནི་དོན་བརྗོད་སྙན་ངག་ཆེན་པོ་མ་ཧཱ་བྷཱ་ར་ཏ་ཆེན་མོ་ཡི་ལེའུ་ཞིག་རེད། དེའི་ནང་དུ་ནག་པོ་ (ཀྲིཥྞ)[1] དང་། སྲིད་སྒྲུབ་ (ཨརྫུན)[2] གཉིས་དམག་འཁྲུག་ཅིག་གི་སྔ་ཞུབ་ལ་འཕྲོས་མོལ་བྱས་པའི་སྐོར་འཁོད་ཡོད། དེའི་སྐབས་སུ་ནག་པོས་སྲིད་པ་འཁོར་བ་ལས་ཐར་པའི་ཆེད་དུ་གང་བྱེད་དགོས་པའི་ལས་དོན་རྣམས་བཀྲངས་ཡོད་ཅིང་། དེ་ཡང་རྣལ་འབྱོར་གྱི་ཐབས་མང་པོ་ཞིག་གསུངས་ནས་ཉམས་ལེན་པ་ཚད་ལྡན་ཞིག་ཇི་ལྟར་ཆགས་པའི་རྨང་གཞི་བཏིང་ཡོད།

༣༽ སྔོན་གྱི་སྒྲུང་།

སྔོན་གྱི་སྒྲུང་ (པུ་རཱ་ཎ)[3] ཞེས་པ་འདི་ནི་རྩོམ་རིག་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་སྡེ་ཚན་ཞིག་རེད། འདི་དག་གི་ནང་དུ་ཕྱི་སྣོད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་ཆགས་ཚུལ་དང་། དེའི་ནང་དུ་གནས་བཅས་པའི་ལྷ་རིགས་མང་དག་ཅིག་གི་སྐོར། དེ་བཞིན་ལྷ་བྱེ་བྲག་པའི་བྱེད་ལས་ཀྱི་སྐོར་འཁོད་ཡོད། དེ་ལྟར་འདིའི་ནང་དུ་རིག་བྱེད་ལུགས་ཀྱི་སྣང་སྲིད་རྣམ་གཞག་དེ་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

སྔོན་གྱི་བྱུང་བ་རེ་རེའི་ནང་དུ་ལྷ་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་གི་སྐོར་ནས་འཕྲོས་ཏེ་འཇིག་རྟེན་གྱི་གོ་དོན་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་དང་། དོན་བྱེ་བྲག་པ་རེ་རེ་ཞིབ་འགྲེལ་མི་འདྲ་བ་རེ་བྱས་སྟབས་སྤྱོལ་རྒྱུན་གྱི་ལམ་སྲོལ་ལམ་གྲུབ་མཐའ་མི་འདྲ་བའི་ས་བོན་ལྟ་བུར་གྱུར་ཡོད། སྔོན་བྱུང་འདི་དག་མང་ཚོགས་ཀྱིས་གོ་བ་ལེན་ཐུབ་པའི་སྐད་ཡིག་གི་ནང་དུ་བྲིས་ཡོད་སྟབས་

ཁ་ལོ་བ་ནག་པོ་གཉིས་ཀྱི་བར་བྱུང་འཕྲོས་མོལ་དག་ཡིན།

[1] ནག་པོ། (Krishna) སྔར་བོད་སྐད་དུ་དཔལ་ནག་པོ་ཞེས་བསྒྱུར་འདུག འདི་ནི་ཧིནྡྷུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཁྱབ་འཇུག་གི་འཇུག་པ་བརྒྱད་པ་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། ཧིནྡྷུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བརྩེ་བ་དང་བྱམས་པའི་ལྷ་ལ་འདོད་པ་མ་ཟད། རྒྱ་གར་གྱི་སྙན་སྒྲུང་ཆེན་མོ་མ་ཧཱ་བྷཱ་ར་ཏ་ཀྱི་ནང་གི་མི་སྣ་གཙོ་བོ་ཞིག་རེད།

[2] སྲིད་སྒྲུབ། (Arjuna) འདི་ལ་སྲིད་སྒྲུབ་ཏུ་བསྒྱུར་ཡོད། ཨརྫུན་ཡང་མ་ཧཱ་བྷཱ་ར་ཏ་ཀྱི་ནང་གི་མི་སྣ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། སྐྱ་སེང་སྨྲུན་ལྔའི་གསུམ་པ་དེ་རེད།

[3] སྔོན་གྱི་བྱུང་བ། (Puranas) རྩོམ་པ་པོ་གསལ་ཁ་མེད་པའི་ཧིནྡྷུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྩ་བའི་གཞུང་ཞིག འདིའི་ནང་དུ་འཇིག་རྟེན་ཆགས་རབས་ནས་རྒྱལ་པོ་དང་། དཔའ་བོ། སྨན་རྩིས། བཞད་གད་དང་དམངས་སྒྲུང་། དྲང་སྲོང་དང་མི་མ་ཡིན་གྱི་སྐོར་སོགས་མ་ཚང་བ་མེད་པ་ཞིག་འཁོད་ཡོད། འདི་ལ་སྔོན་བྱུང་ཆེ་བ་ ༡༨ དང་ཆུང་བ་ ༡༨ བཅས་ཁྲོན་ཤོ་ལོ་ཀ་འབུམ་ ༤ ཙམ་ཡོད།

འདིའི་ནང་དུ་བཤད་པའི་ལྷ་ཚུལ་རྣམས་མང་ཚོགས་ལ་བསྒྱུལ་བའི་བརྒྱུད་ལམ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

༣) ཆོས་གཞུང་།

རྫོམ་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ཐ་མ་ (དྷརྨཤཱསྟྲ)[1] ཞེས་པ་འདིའི་ནང་དུ་གོ་བ་དང་མཐོང་བའི་རིགས་ལ་སྤྱི་ཚོགས་རིམ་སུ་ཕྱེས་ནས་ཧིནྡྷིའི་ཁོངས་མི་ཞིག་གིས་འོས་འགན་ཇི་ལྟར་སྒྲུབ་དགོས་པའི་སྐོར་ལ་ལམ་སྟོན་བཤད་ཡོད། གཞུང་འདིའི་ནང་དུ་ཧིནྡྷི་ཆོས་དད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་དེ་རིགས་ཚན་ (ཝརནས)[2] བཞི་ལ་བགོས་ནས་བཤད་ཡོད། དེ་དག་ལ་རང་རེས་རིགས་བཞི་ཞེས་འབོད། དེ་དག་ནིཿ

༡། བྲམ་ཟེའི་རིགས།

རིགས་འདིས་གཙོ་བོ་སེམས་དོན་ཤེས་བྱ་གོང་མཐོར་གཏོང་ཐབས་ལ་དམིགས་ཀྱི་ཡོད། ཁོ་ཚོའི་ལས་འགན་ནི་ཁྲིམ་དང་ཚོགས་དབུས་སུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆོ་ག་འདོན་རྒྱུ་དེ་རེད། ཁོ་ཆོས་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་དང་གཞན་ཡང་ཉམས་ལེན་ཁག་ལ་དཀའ་ཐུབ་དྲག་པོ་སྤྱད་ནས་སྤྱངས་ཡོད་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་ཁོ་ཚོ་ནི་མི་དང་ལྷའི་བར་གྱི་ཟམ་པ་ལྟ་བུར་ངོས་འཛིན་བྱེད།

༢། རྒྱལ་རིགས།

རིགས་འདི་ནི་དབང་འཛིན་པའི་སྡེ་ཁག་སྟེ། རྒྱལ་པོ་དང་བློན་པོ་སོགས་ཡིན། ཁོ་ཚོས་ཡུལ་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་སྲུང་སྐྱོབ་དང་སྟེ་ཁྲིད་བྱེད། དམག་འཁྲུག་གི་སྐབས་སུ་དེ་དག་གིས་དཔའ་རྟུལ་གྱི་ཚུལ་དུ་འཐབ་པ་དང་། ཞི་བདེའི་དུས་སུ་དཔོན་པོའི་ཚུལ་དུ་དབང་སྒྱུར་བྱེད།

---

[1] ཆོས་ཁྲིམས། (Dharamshastra) ཡི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༦༠༠ ནས་ཡི་ལོ་ ༣༠༠ ཙམ་གྱི་བར་དུ་བྱུང་བའི་ཧིནྡྷི་བའི་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱི་གཞུང་།

[2] རིགས་ཚན། (Varnas) ལེགས་སྦྱར་གྱི་ཐ་སྙད་ཅིག་ཏེ། རིག་བྱེད་ཀྱི་དུས་སྐབས་སུ་རྒྱ་གར་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་འདི་དུམ་བུ་བཞི་ལ་བགོས་པའི་སྤྱི་མིང་། འདི་ལ་རིགས་བཞི་ཟེར།

༣། རྗེའུ་རིགས།

རིགས་འདིས་ཚོང་ལས་གཉེར་ནས་དཔལ་འབྱོར་མཐོ་སྐྲུན་བྱེད། ཐོག་མའི་ཆར་ཞིང་པ་དང་། སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རིགས་གཞན་དག་ཚོང་གཉེར་བྱེད་པ་ཡིན་ན་ཡང་རྗེས་སུ་རིམ་པར་ས་བདག་དང་ཕྱུག་བདག་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད།

༤། དམངས་རིགས།

རིགས་འདི་ནི་རིགས་གོང་མ་གཉིས་ཀྱི་བྲན་གཡོག་ཡིན། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་རིགས་འདིར་གཏོགས་པའི་མི་རྣམས་ལ་ཐོབ་ཐང་མང་དག་ཅིག་སྦྲད་མེད། ཕོ་ཚོའི་ལས་དོན་གཙོ་བོ་ནི་ངལ་རྩོལ་དང་། ལག་ཤེས་རེད།

ཁ༽ ཧེ་རྡིའི་ཆོས་ལུགས་འཕེལ་རྒྱས་སུ་སོང་ཚུལ།

མདོར་ན་རིག་བྱེད་དང་གོང་དུ་བཤད་པའི་ཐོས་བྱུང་དང་དྲན་བྱུང་གི་རྩོམ་རིགས་དག་ལས་ཧེ་རྡི་བའི་བསམ་བློ་དང་ཉམས་ལེན་གྱི་རྨང་གཞི་བཏིང་ཡོད། ཕྱིས་ཀྱི་རྟོག་གེ་བ་དག་གིས་འདི་དག་གཞི་རྩར་བཟུང་ཞིང་། དེའི་ཐོག་ལ་བསམ་ཚུལ་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་ནས་གྲུབ་མཐའ་མི་འདྲ་མང་པོ་ཞིག་གསར་གཏོད་བྱས་ཡོད།

ག་སྣའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དུས་སུ་རྒྱ་གར་ཡུལ་འདི་ལ་ཞི་བདེ་རྒྱ་ཁྱབ་ཏུ་བྱུང་སྐབས་སེམས་དོན་གྱི་ཐོག་ལ་དོ་སྣང་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་མང་པོ་བྱུང་ཡོད། དུས་སྐབས་འདིའི་རིང་ལ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་སྔན་ངག་གི་བརྗོད་བྱར་བྱེད་པ་ཏ་ཙང་དར་ཁྱབ་ཏུ་སོང་སྐབས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཧེ་རྡིའི་སྒྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་གཙོ་བོ་གསུམ་སྟེ། ཁྱབ་འཇུག་ལུགས་

(ཝཻཥྞཝཱད)[1] དབང་ཕྱུག་གི་ལུགས་ (ཤཻཝཱད)[2] སྟོབས་ཅན་མའི་ལུགས་ (ཤཱཀྟིཝཱད)[3]བཅས་གསུམ་ག་འདིའི་དུས་སུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་། འདི་དག་གིས་རིམ་བཞིན་ཁྱབ་འཇུག་དང་། དབང་ཕྱུག ལྷ་མོ་བཅས་ལ་དད་པ་བྱེད་པ་རེད།

བཙན་པོའི་ལམ་ལུགས་འཐོར་ཞིག་ཏུ་སོང་བའི་སྐབས་སུ་རྒྱ་གར་གླིང་དེ་ཡུལ་གྲུ་སོ་སོར་དུམ་བུ་མང་པོར་གྱེས་ནས་ཡུལ་གྲུ་རེ་ལ་རྒྱལ་པོ་རེ་བྱུང་། དེ་དག་གིས་ཡུལ་གྲུ་སོ་སོར་ལྷ་ཁང་མང་པོ་གསར་སྐྲུན་བྱས་ཤིང་དད་ཡུལ་ལ་གསོལ་མཆོད་བྱེད་མཁན་དག་ལ་དབང་ཤུགས་ཆེན་པོ་སྤྲད་པ་དང་། ལམ་ལུགས་མང་པོ་ཞིག་གཅིག་ཏུ་འདྲེས། ཡུལ་ཁམས་ཡོངས་ལ་འཆད་སྤེལ་བྱེད་མཁན་རྟོག་ལྡན་སྣན་ངག་པ་དག་གིས་རྒྱུད་པ་འདྲ་མིན་ལས་བྱུང་བའི་རྩོམ་རིགས་སྣ་ཚོགས་འབྲི་འགོ་བཙུགས། དུས་སྐབས་འདིའི་རིང་ལ་ཐེངས་དང་པོར་ལྟ་གྲུབ་ (དརྴན)[4] ཅེས་པའི་མགོ་འབུས་འགོ་ཚུགས་ཡོད། དེར་མ་ཟད་འདིའི་སྐབས་སུ་གསང་སྔགས་ཀྱི་གཞུང་ཡང་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཞིང་། དེས་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་གི་ཚབ་བྱ་འགོ་ཚུགས་ཡོད།

ཧིནྡཱུའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་ནང་ཁུལ་ནས་འགྱུར་ལྡོག་མང་པོ་ཐེབས་བཞིན་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཕྱི་ལོགས་ནས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་གཞན་དག་གིས་ཀྱང་དོ་ཐོག་གཏོང་བཞིན་ཡོད། བྱང་ཕྱོགས་ནས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནུས་ཤུགས་ཆེ་རུ་འགྲོ་བཞིན་

---

[1] ཁྱབ་འཇུག་ལུགས། (Vaishnavism) དུས་རབས་ ༧ པ་ཡར་མར་ལ་དར་བའི་ཁྱབ་འཇུག་རིང་ལུགས། ཧིནྡཱུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཆེ་ཁག་ཅིག ཁྱབ་འཇུག་གི་འཇུག་པ་བཅུ་ཡི་སྐོར་ལ་གདེངས་འཛོག་ཆེན་པོ་བྱེད། འདིའི་ལུགས་ཀྱི་གཞུང་གཙོ་བོ་ཁག་ནི་རིག་བྱེད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཁག་དང་། བྷཱ་ཥཏ་གཱིཏ་སོགས་རེད།

[2] དབང་ཕྱུགས་ལུགས། (Shaivism) ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༥༠༠ ཙམ་ནས་འགོ་རྩེད་དུ་ཡོད་པའི་ཧིནྡཱུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག་ཆེ་ཁག་ཅིག་རེད། འདི་ལ་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོ་འདོད་མཁན་དང་མི་འདོད་མཁན་དང་བཅས་ནང་ཁུལ་སྡེ་ཁག་མང་པོ་ཡོད་ཅིང་། ཚང་མས་དབང་ཕྱུག་དེ་ལྷ་ཀུན་ལས་གཙོ་བོར་བསྔགས་པ་གཅིག་མཚུངས་ཡིན།

[3] སྟོབས་ཅན་མའི་རིང་ལུགས། (Shaktism) ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༤༠༠༠ ཙམ་བར་དུ་འགོ་འདེད་ཐུབ་པའི་ཧིནྡཱུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཆེ་ཁག་ཅིག དབང་ཕྱུག་རིང་ལུགས་དང་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་ཡོད་ཅིང་། འདི་ལ་ཡང་ནང་ཁུལ་སྡེ་ཁག་འགའ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། གཙོ་བོ་ནག་མོ། དྲག་འཛིན་མ། དབྱངས་ཅན་མ་སོགས་ལྷ་མོའི་རིགས་མང་པོ་ལ་དད་པ་བྱེད། ཆོས་ལུགས་འདི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཉམས་ཆགས་སོང་བའི་རྗེས་སུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་།

[4] གྲུབ་མཐའ། (Darshanas) བོད་སྐད་དུ་ལྟ་གྲུབ་བམ་གྲུབ་མཐའ་ཞེས་སུ་བསྒྱུར། གཙོ་བོ་ཕྱི་རོལ་མི་སྟེགས་སྡེ་དྲུག་གི་ལྟ་གྲུབ་ལ་གོ་བ་རེད།

ཡོད་ལ། མུགྷལ་བཙན་པོའི་[1] དབང་ཤུགས་ཀྱང་དེ་ཕྱོགས་ནས་སླེབས་ཡོང་གི་ཡོད། མཐར་རྒྱ་གར་གླིང་ཡོངས་རྫོགས་མུགྷལ་ཁ་ཆེའི་བཙན་པོའི་དབང་འོག་ཏུ་ཕྱིན།

ཐོག་མ་དུས་ཚོད་ཙམ་ཞིག་གི་རིང་ལ་ཧིནྡཱུ་དང་ཁ་ཆེའི་ཆོས་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་བཟོད་སྒོམ་ཙམ་ཟད་བྱུང་ཡོད་ན་ཡང་རིང་པོར་མ་ཐོགས་པར་ཧིནྡཱུའི་ལྷ་ཁང་རྣམས་གཏོར་བ་དང་། དེའི་ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ལ་དམ་བསྒྲགས་ཏ་ཙང་ཆེན་པོ་བྱས་ཡོད། དེ་ནས་ཨེན་ཇིའི་དབང་ཤུགས་ཀྱིས་མུགྷལ་བཙན་རྒྱལ་ཕམ་ཉེས་བཏང་ནས་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་བྱེད་པ་དག་གི་ཐོག་ལ་ཡོད་པའི་དམ་བསྒྲགས་དེ་ལྷོད་དུ་སོང་ཞིང་རང་དབང་གིས་ཆོས་བྱེད་ཚོག་པར་གྱུར། འོན་ཀྱང་མི་རིང་བར་ཧིནྡཱུ་ཆོས་པ་དག་གིས་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆོས་སྤེལ་བའི་ཐ་ཧླབས་དེ་ལ་སླར་ཡང་གདོང་ལེན་བྱེད་དགོས་བྱུང་།

དེ་བཞིན་དུས་ཚོད་འདིའི་སྐབས་སུ་བསྐྱར་བཅོས་པ་མང་པོ་ཞིག་གིས་རྨོངས་དད་དང་བྲལ་ཞིང་རྒྱུ་མཚན་དང་བཟང་སྤྱོད་ལ་གཞི་བཅོལ་བའི་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས་དེ་རྣམ་པ་གསར་པ་ཞིག་ལ་བསྐྱར་བཅོས་བྱས་ནས་དེ་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་འགོ་ཚུགས། བསྐྱར་བཅོས་པ་འདི་དག་གིས་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས་དེ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ངོས་འཛིན་མཚོན་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་དུ་བསྒྲུབས་ནས་ནུབ་ཕྱོགས་རྒྱ་བསྐྱེད་རིང་ལུགས་ལ་ཐད་ཀར་གདོང་ལེན་བྱེད་འགོ་ཚུགས། རིམ་བཞིན་རྒྱ་གར་རང་བཙན་རག་པའི་རྗེས་སུ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་དང་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་སོ་སོར་གྱེས་ནས་པཱ་ཀིསྟན་དང་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཁབ་ལོགས་སུ་གྱེས། དེའི་རྗེས་སུ་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་དེ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྣམ་པར་འགྱུར་བའི་འབད་བརྩོན་སྤར་ལས་ཆེ་བར་བྱས། ཧིནྡཱུ་དང་ཁ་ཆེའི་བར་དུ་འཁོན་འཛིན་མུ་མཐུད་དུ་གནས་བཞིན་པའི་ངང་ལ་ཧིནྡཱུའི་སེམས་དོན་དབུ་ཁྲིད་མང་པོ་ཞིག་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་ཕྱིན་ནས་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ཚོགས་གསར་འཛུགས་བྱས། གུ་རུ་འདི་དག་གིས་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ཀྱི་ནང་གི་རིས་མེད་ཀྱི་བཤད་ཚུལ་དག་ལ་གཙོ་བོ་ཤུགས་སྣོན་བྱས་ནས་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ལ་འཇིག་རྟེན་རང་བཞིན་གྱི་སེམས་དོན་ལྷ་གྲུབ་དང་ལྡན་པར་སྤར་ལས་མང་བར་གསལ་སྟོན་བྱས།

[1] མུགྷལ། (Mughal) (༡༥༢༦–༡༨༥༧) སོག་པོའི་རུས་རྒྱུད་ཡིན་པ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལ་དད་པ་བྱེད་མཁན་རྒྱ་གར་ཡུལ་ལ་དབང་སྒྱུར་མཁན།

དེང་རབས་ཧིནྡྷི་ནི་སྔ་མཐུད་དེ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། དེ་དང་ལམ་ལུགས་གསར་པ་འཕྲད་པ་དང་འགྱུར་བ་ཡང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། རྩ་བའི་ནང་དོན་སྙིང་པོ་དང་ལམ་ལུགས་དེ་སྔ་མཐུད་དེ་སྟོབས་ཤུགས་ལྡན་པར་གནས་ཡོད་ན་ཡང་ལམ་ལུགས་གསར་པ་དང་ཕྲད་རིམ་བཞིན་དུ་དེ་དག་གི་གོ་དོན་ལ་ཡང་འགྱུར་བ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ།

ཧིནྡྷིའི་ཆོས་ལུགས་འདི་ལྟ་གྲུབ་གཅིག་གི་ཐོག་ལ་གནས་ནས་ཡོད་པ་མིན་པར་འདིའི་ནང་གསེས་ལམ་ལུགས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད། གོང་དུ་ང་ཚོས་མཐོང་ཐུབ་པ་བཞིན་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་ལུགས་དེ་ལ་ལྟ་བ་རྒྱ་ཆེ་བ་དང་གུ་ཡངས་བའི་རྣམ་པ་ཞིག་ཡོད་སྐབས་དེའི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་རང་རང་གི་མོས་པ་དང་འཚམ་པའི་ལྟ་བ་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས་འཛིན་ཆོག་གི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཧིནྡྷིའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འདིར་སྤྱི་སྟོམ་གྱིས་བལྟས་ན་ཆོས་ལུགས་གཞན་ལས་ཐ་དད་འབྱེད་བྱེད་རེ་ཟུང་ཞིག་ངོས་བཟུང་པ་ཡིན་ན་འདི་ལྟ་སྟེ།

ཀ༽ ལས་དང་འཁོར་བའི་རྣམ་གཞག

ལས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་འདི་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་དང་། ནང་པ། གཅེར་བུ་བ་སོགས་ཀྱིས་ཁས་ལེན་བྱེད་པའི་ཐུན་མོང་བའི་ལྟ་བ་ཞིག་རེད། ལས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་གོ་བ་ལེན་སྟངས་ལ་འདི་དག་ནང་ཁུལ་མི་འདྲ་བ་ཅུང་ཟད་རེ་ཡོད་ན་ཡང་རྩ་བའི་ཀུན་སྤྱོད་ཀྱི་རང་བྱུང་སྲོལ་ལུགས་ཤིག་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་འདྲ་མཚུངས་རེད། ལས་བཟང་བ་འམ་དགེ་བའི་འབྲས་བུ་ལས་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་དང་སྐྱེ་ཚོགས་བཟང་བ་འགྲུབ་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ལས་ངན་པའམ་སྡིག་པས་དེའི་ལྡོག་ཕྱོགས་ནས་ནུས་པ་འཐོན་གྱི་ཡོད་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

ཧིནྡྷིའི་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ནི་སྔ་མཐའ་མེད་པའི་འཁོར་ལོ་ཞིག་ཏུ་འཁོར་བཞིན་ཡོད་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་དེ་ལ་འཁོར་བ་ཞེས་འབོད། གང་ཟག་ཅིག་ཤི་བ་

ན་ཕོའི་རྣམ་ཤེས་དེ་ལུས་རྟེན་དེ་ནས་ཕྱིར་ཐོན་ནས་གཟུགས་ཕུང་གཞན་ཞིག་གི་ནང་དུ་སྐྱེ་བ་ལེན་གྱི་ཡོད་པར་བཤད་ཀྱི་རེད། གང་ཟག་དེ་ལྷ་ཡུལ་ལ་སྐྱེ་དང་དམྱལ་བར་སྐྱེ་བ་ནི་གང་ཟག་དེས་གསོན་པོའི་དུས་ལ་ལས་བཟང་ངན་གང་བྱས་པ་རག་ལས་ཡོད་པར་བཤད། འཁོར་བའི་རྒྱུན་འདི་ནས་ཕྱིར་ཐོན་པ་ལ་ཐར་པ་ཞེས་འབོད།

ལམ་ལུགས་ཁཤས་ཀྱི་ནང་དུ་ལས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་གིས་དགེ་བའི་བྱ་བ་ལ་སྐུལ་མ་བྱེད་ཅིང་དེའི་རྒྱུན་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚེ་འདི་དང་ཚེ་ཕྱི་མ་ལ་བདེ་སྐྱིད་འདྲེན་ཐུབ་པར་བཤད། ལམ་ལུགས་ཁཤས་ཀྱིས་གཙོ་བོ་རིག་པ་ལ་བསླབས་ནས་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་མཐར་ཤེས་རབ་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་ནས་ཐར་པའི་ལམ་ལ་འཇུག་པར་འབད་བརྩོན་བྱེད་དགོས་པར་བཤད། ཐར་པ་ཞེས་པ་དེ་གང་ལ་གོ་བ་ཡང་ལམ་ལུགས་ཕན་ཚུན་གོ་བ་ལེན་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཡོད།

ཁ༽ རིག་བྱེད་ཀྱི་ལྷ་ཚོགས་ལ་མཆོད་འབུལ།

ཧི་ནྡཱུ་ཆོས་ལུགས་འདི་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་བཤད་སྲོལ་ལྟར་ལྷ་མང་སྨྲ་བའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་རེད་ཅེས་བཤད་ན་ཉུང་མི་འགྲིག ཧི་ནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས་པ་མང་ཆེ་བས་སྣོད་བཅུད་གཉིས་ཀ་རྟག་གཅིག་རང་དབང་བའི་ལྷ་གཅིག་གི་སྤྲུལ་བ་ཡིན་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཧི་ནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས་ནང་གསེས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་འདི་ལྟར་ཁས་ལེན་བྱེད་པ་ཡང་མིན་པས་དེས་ན་འདིས་ཧི་ནྡཱུའི་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་ལྷ་གྲུབ་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་བྱུང་བའི་རྒྱུ་རྐྱེན་བྱེད།

ཧི་ནྡཱུའི་ཁྱབ་འཇུག་གི་རྗེས་འབྲང་པ་དག་གིས་ཁྱབ་འཇུག་གི་འཇུག་པ་འམ་སྤྲུལ་བ་ཞེས་པ་དག་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད། སྤྲུལ་བ་འདི་དག་འཇིག་རྟེན་དུ་མིའི་ཤ་ཚུགས་སུ་བྱོན་ནས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་མཐར་ཕྱུག་ཐར་པ་འཐོབ་པར་དམིགས་པའི་འགྲོ་དོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། སྐྱེ་བ་ཞེས་པ་ནི་སྐྱེ་རྒ་ན་འཆིའི་འཁོར་ལོ་ཞིག་ལ་འབྲེལ་བའི་སྐྱེ་འཆིའི་བརྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་བཤད་ཀྱིན་ཡོད་སྐབས་སྤྲུལ་བ་ཞེས་པ་འདི་སྐྱེ་བ་སྔོན་རྗེས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ཙམ་ལ་གོ་གི་མེད། སྤྲུལ་བ་ཞེས་པ་རྫུ་འཕྲུལ་གྱི་རང་བཞིན་གྱིས་ཕེབས་ནས་

འགྲོ་བ་ལ་ལམ་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། ལྷ་གཙོ་བོ་དེའི་འཁོར་ལྷ་དང་ལྷ་མོ་གཞན་དག་ཏུ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ལྷ་འདིའི་རིགས་ཀྱིས་འཛིག་རྟེན་གྱི་གནས་ཚད་ནས་ལྷ་གཙོ་བོ་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་ཅིང་། འདི་དག་ལ་ཐར་པའི་གོ་འཕང་ལ་འཁྲིད་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་མེད་པར་འདོད། རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་ན་རག་རྩིས་བྱས་པར་ལྷ་སུམ་ཅུ་ཐམ་པ་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

ག༽ གཞི་རྩའི་དམིགས་འདུན་བཞི་འམ་ཕུན་ཚོགས་སྡེ་བཞི།

༡། ཆོས།

ཧིནྡྷིའི་ཆོས་གཞུང་དུ་ཆོས་ཞེས་པ་ནི་ཀུན་སྤྱོད་ཅིག་ལ་གོ་བ་དང་། དེ་ཡ་རབས་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་བྱ་བ་ཞིག་ལ་གོ་བས་གང་ཟག་གི་རང་དང་སྤྱི་ཚོགས་ལ་སྒྲུབ་དགོས་པའི་འོས་འགན་ཞིག་ལ་གོ། ཀུན་སྤྱོད་འདི་སྤྱི་ཚོགས་ལྷིང་འཇགས་དང་གོ་རིམ་དུ་གནས་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་ཡོད། འོས་འགན་འདིའི་ནང་དུ་ཡ་རབས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་དང་། བཟང་སྤྱོད། ཚུལ་ཁྲིམས། གཞན་ཡང་ཆོས་བྱེད་ཀྱི་འགན་འཁྲི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་ལུགས་སོགས་ལ་གོ་བ་ཡིན།

༢། རྒྱུ་ནོར།

འདིར་གཙོ་བོ་དམིགས་བྱ་ནི་ཁྱེད་རང་གིས་གང་ཞིག་བྱེད་འདོད་པ་དེའི་མཐུན་རྐྱེན་ལ་རྒྱུ་ནོར་ལོངས་སྤྱོད་གསོག་སྒྲུབ་བྱེད་དུ་བཅུག་པ་དེ་རེད། འདིའི་ཕོངས་སུ་རྒྱུ་གསོག་པ་དང་། ཁྱད་ལས། སྤྱིར་བཏང་གི་དཔལ་འབྱོར་བདེ་འཇགས་བཅས་ཡོང་གི་ཡོད།

༣། བདེ་བ།

འདི་འདོད་པའི་ཚོར་བ་བདེ་བ་སྤྱོད་བ་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་དམིགས་ཡོད། འདི་ནི་ཞེན་པ་དང་རེ་སྨོན་ལ་འབྲེལ་ཡོད། འདི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་གཙོ་བོ་བརྩེ་དུང་གི་བདེ་བ་སྤྱོད་བ་དོན་དུ་གཉེར།

༤། ཐར་པ།

འདི་ནི་སྐྱེ་བ་དང་འཆི་བའི་རྒྱུན་དུ་གྱུར་པའི་འཁོར་བ་ཞེས་པ་འདི་ལས་ཐར་པའི་དམིགས་ཡུལ་ངོ་མ་དེ་རེད། དེ་བཞིན་རང་ཉིད་ཀྱི་རྟོགས་པ་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་བ་ལ་ཡང་གོ་བ་རེད།

དམིགས་འདུན་འདི་བཞི་པོ་སྤྱིར་ན་ཁྱབ་ཆེན་པོ་ཡོད་ན་ཡང་ཀུན་ལ་ཡོངས་ཁྱབ་ཅིག་མ་རེད། འགའ་ཞིག་གིས་འདོད་པའི་བདེ་བ་ནི་ཐར་པ་འཐོབ་པའི་འགོག་བྱེད་ཡིན་ཞེས་འགོག་གི་ཡོད། ཁག་ཅིག་གིས་ཐར་པ་ཁས་མི་ལེན་པར་དམིགས་འདུན་གཞན་གསུམ་པོ་ལ་ཕྲུགས་འདོན་པ་རེད། གང་ཞིག་ལེན་དང་གང་ཞིག་འགོག་ནི་ཉམས་ལེན་པ་རང་ཉིད་ཀྱི་ནན་ཏན་གང་ལ་བྱེད་མིན་ལ་རག་ལས་ཡོད།

ང་༽ ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ལམ་ལུགས།

ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དུས་ཡུན་རིང་པོ་དེའི་རིང་ལ་ཧིནྡྷི་རིང་ལུགས་ཀྱིས་ལྷ་གྲུབ་རྣམ་གཞག་ཏ་ཅང་མང་པོ་གོང་འཕེལ་བཏང་ཡོད། ཧིནྡྷི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་ཚང་མས་རིག་བྱེད་དང་དེའི་རྗེས་གཞུང་ལུགས་དག་ལ་ཁུངས་བཙོལ་གྱི་ཡོད་ན་ཡང་གཞུང་དེ་དག་གི་འབྲུ་དོན་ཇི་ཙམ་ཞིག་ཁས་ལེན་བྱེད་མིན་ནི་ནམ་ཡང་ངེས་གཏན་མེད། དེའི་རིང་ལ་ཧིནྡྷིའི་ལྷ་གྲུབ་མང་པོ་ཡོད་པའི་ནང་དུ་ཆེ་ཁག་དྲུག་ཙམ་བྱུང་ཡོད།

ཀ༽ རིགས་པ་ཅན་པ།

རིགས་པ་ཅན་ (ནྱཱཡ)[1] པའི་ལུགས་ལ་སྣ་མང་དངོས་ཡོད་རིང་ལུགས་ལ་ཞུགས་སྟོན་རྒྱུག་གི་རེད། ཕོ་ཚོས་འགྲོ་བ་མི་རྣམས་ཀྱིས་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཇི་བཞིན་མ་རྟོགས་པའི་ངང་ནས་བྱ་བ་བྱས་པའི་དབང་གིས་འབྲས་བུ་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་གི་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་མ་ཟད། ཆོས་ཐམས་ཅད་རྟོགས་སུ་རུང་བ་ཡིན་པ་དང་། དེའི་ཕྱིར་གཞི་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་གང་ཡོད་པ་ལ་ཤེས་བྱ་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་ཕོ་ཚོའི་དམིགས་ས་གཙོ་བོ་དེ་རེད།

ཕོ་ཚོས་ཤེས་བྱའི་གནས་བཅུ་དྲུག་ལ་སྦྱོང་བ་བྱས་པའི་འབྲས་བུར་ཕོ་ཚོ་ཐབས་ལམ་རིག་པ། ཚུལ་གསུམ་རིག་པ། གཏན་ཚིགས་རིག་པ་སོགས་ཀྱི་ཐོག་ལེགས་བྱུང་ཕྱུག་པོ་ཡིན་པར་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱིས་ངོས་འཛིན་བྱེད། ཤེས་བྱའི་གནས་བཅུ་དྲུག་གི་ནང་དུ་ཚིག་རྩོད། བགྲོ་གླེང་། གཏན་ཚིགས་གི་གློས་བཞག་བསམ་རིས། ཚད་མ་རིག་པ་སོགས་ཚུད་ཡོད།

ཁ༽ བྱེ་བྲག་པ།

རིགས་པ་ཅན་པས་གཙོ་བོ་རྩོད་སྒྲུབ་དངོས་གཙོ་སྨྲ་བ་ལ་ཞུགས་རྒྱུག་གི་ཡོད་ཅིང་། བྱེ་བྲག་(ཝཻཤེཤིཀ)[2] པས་གཙོ་བོ་ཆོས་མངོན་པའི་གནས་ལུགས་ཇི་མ་ཇི་བཞིན་འགྲེལ་བ་ལ་ཞུགས་སྟོན་བྱེད། དེ་ནི་བྱེ་བྲག་པས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་འགྲོ་ལུགས་ཇི་བཞིན་ཡོང་བའི་གཞི་རྩའི་དོན་དེ་ལ་ཞུགས་སྟོན་བྱེད། ཕོ་ཚོས་རྟུལ་ཕྲན་གྱི་རྣམ་གཞག་ཕྲ་མོ་ཞིག་བཤད་ཅིང་། ཆོས་ཐམས་ཅད་ཞིབ་པར་བསལ་ན་མཐར་དེའི་འགྱུབ་བྱེད་གཞི་མ་ཞིག་ལ་སླེབས་ཀྱི་ཡོད་

[1] རིགས་པ་ཅན་པ། (Nyaya) (དུས་རབས་ ༢ པ) དྲང་སྲོང་ཨཀྵཔཱད་ཡིས་སྲོལ་ཕྱེས་པའི་མུ་སྟེགས་སྡེ་བ་ཞིག རིགས་པའི་མདོ་ཞེས་པ་ལ་གཙོ་བྱེད་ཅིང་། ཚད་མ་རིག་པ་སོགས་གཞུང་ལུགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ཡོད་འདུག སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དང་བདག་ཡོད་མེད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ལས་གཞན་མི་མཐུན་པ་ཆེར་མེད་པར་ཟེར།

[2] བྱེ་བྲག་པ། (Vaisheshika) མུ་སྟེགས་སྟོན་པ་ཟེགས་ཟ་ཡིས་སྲོལ་ཕྱེས་པའི་མུ་སྟེགས་སྡེ་བ་ཞིག བྱེ་བྲག་པ་ནི་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་ཚིག་གི་དོན་དྲུག་ཏུ་འདུས་པར་འདོད་ཅིང་། དེ་དག་ནི་ རྫས་ ༩ དང་། ཡོན་ཏན་ ༢༤ ལས་ ༥། སྤྱི་ ༢ བྱེ་བྲག འདུ་བ་བཅས་སོ། །བྱེ་བྲག་པ་དང་རིགས་པ་ཅན་པ་གཉིས་མཐུན་ཕྱོགས་ཡིན།

པའི་འགྲེལ་བཤད་བྱེད། གཞི་རྩལ་ཕྲ་མོ་དེ་ཚོའི་གྲུབ་ལུགས་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་རྙོག་འཛིངས་ཆེ་བའི་ཆོས་ཐམས་ཅད་གྲུབ་པར་འདོད།

གནས་ལུགས་རྟོགས་པའི་ཤེས་བྱ་འདི་ཆོས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་དྲུག་ལ་སྦྱོར་བ་བྱས་ནས་བཤད་ཡོད། སྡེ་ཚན་དྲུག་ནི་རྫས། ཡན་ལག བྱ་བ། དོན། བྱེ་བྲག འབྲེལ་བ་བཅས་ཡིན། དང་པོ་གསུམ་ནི་རང་ངོས་ནས་གྲུབ་པ་དང་། རྗེས་མ་གསུམ་ནི་གནས་ལུགས་རྟོགས་པའི་ཆེད་དུ་བློས་བཞག་པ་ཡིན་པར་འདོད།

བྱེ་བྲག་པས་ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ཆོས་ལ་འཇུག་པའི་འགོག་རྐྱེན་དུ་གྱུར་པའི་མ་རིག་པ་སྤོང་ཐབས་ལ་འབད་པ་བྱེད། དེ་ལྟར་བྱས་ན་ཕོ་ཆོས་ནོར་དང་བདེ་བ་འབྱུང་བ་མ་ཟད་མཐར་ཐུག་འཁོར་བ་ལས་ཐར་པ་ཡང་འབྱུང་བར་འདོད།

ག གྲངས་ཅན་པ།

གྲངས་ཅན་པ་ (སཾཁྱ)[1] ནི་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་རྙིང་ཤོས་འཛིན་མཁན་དེ་ཡིན། དེས་གསང་ཚིག་གི་གཞུང་ནས་བྱུང་བའི་ལྟ་གྲུབ་དཔྱད་ཐབས་ཤིག་ལ་སྙིང་པོར་བཟུང་ནས་ལྟ་གྲུབ་བཤད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་མུ་སྟེགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བ་གཞན་པ་དག་བཞིན་མིན་པར་གྲངས་ཅན་པས་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་ལ་སྐྲུས་ཐེན་གྱིས་ཁས་ལེན་བྱེད་པར་ཤུགས་སྐོན་མི་བྱེད།

གྲུབ་མཐའ་འདིའི་ནང་དུ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་རིགས་གཉིས་སུ་དབྱེ་ཞིང་དེ་དག་ནིཿ རང་བྱུང་ཁམས་དང་། གང་ཟག་གཉིས་སམ་ཡང་ན་སྣོད་བཅུད་གཉིས་ཡིན། རང་བྱུང་ཁམས་ནི་ཡོན་ཏན་གསུམ་ལས་གྲུབ་པར་འདོད། ཡོན་ཏན་གསུམ་ནི་ཡང་བ། གཡོ་བ། བརྟན་པ་བཅས་ཡིན། ཡོན་ཏན་འདི་དག་གིས་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་བ་བསླས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདིའི་བཟོ་ལྟ་འདི་དག་གྲུབ་པར་འདོད། གང་ཟག་ནི་ཤེས་པ་དང་ལྡན་པ་སྟེ། ང་ཚོས་ང་དང་རང་ཉིད་ཅེས་འདོགས་པའི་གཞི་ལ་གོ་བ་ཡིན། ཤེས་པ་ནི་རང་བྱུང་

[1] གྲངས་ཅན་པ། (Samkhya) ཡི་ལོ་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༧ པ་ཙམ་དྲང་སྲོང་སེར་སྐྱ་ (Kapila) སྲོལ་ཕྱེས་པའི་མུ་སྟེགས་བ་ཞིག་གི་མིང་། མུ་སྟེགས་སྡེ་བ་འདིས་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་གྲངས་ཉེར་ལྔར་འདུས་ཡོད་པར་བཤད་ཅིང་། རྣལ་འབྱོར་བ་དང་ཧ་ཅང་མཐུན་པོ་ཡོད།

གི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཁོག་ཏུ་ཞུགས་ནས་ཉམས་སུ་མྱོང་ཐུབ་ན་ཡང་རྣད་དེ་རང་བྱུང་ཁམས་ལས་ལོགས་སུ་ཡོད་པར་འདོད།

རང་བྱུང་ཁམས་དང་གང་ཟག་གི་བར་ལ་བརྙ་འབྲེལ་བྱེད་པ་ནི་གང་ཟག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐོར་ལ་ཤེས་བྱ་གོང་འཕེལ་དུ་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་གྲངས་ཅན་པའི་ལུགས་ལ་ཐར་པ་ནི་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱིས་རང་ཉིད་ངོས་ཟིན་པ་ལ་བཤད་ཀྱི་ཡོད། དེ་འདྲའི་ཐར་པ་དེ་ཐོབ་པའི་སྐབས་སུ་གང་ཟག་དང་རང་བྱུང་ཁམས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཆད་ཅིང་། འཁོར་བ་དང་ལས་ཀྱི་དབང་ཤུགས་ཀྱིས་དེད་པའི་རང་དབང་མེད་པར་འཁྲུམ་ཞུལ་དུ་འགྲོ་དགོས་པ་ལས་གྲོལ་འགྲོ་བར་འདོད།

གྲུབ་མཐའ་འདིའི་ནང་དུ་གང་ཟག་ནི་གཙོ་བོའི་ཕོ་ཉ་ (འམ་ལས་བྱེད་པ་པོ) མ་ཡིན་པར་དེ་ནི་ཤེས་པར་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ཞིག་ལ་འདོད། ང་ཚོས་སེམས་ཞེས་འདི་ཡང་རང་བྱུང་གི་ཆཤས་ཤིག་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། དེ་ཡང་སྣེ་ཁྲུང་ལྷ་བུ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ནས་དེ་བརྒྱུད་ནས་གནས་ལུགས་ཐམས་ཅད་མཐོང་བར་འདོད། གོ་བ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རང་བྱུང་ཁམས་དེ་གང་ཟག་ལས་ལོགས་སུ་འཛོག་པ་རེད།

ང་ རྣལ་འབྱོར་བ།

རྣལ་འབྱོར་བ་ (ཡོག)[1] ཞེས་པ་འདི་ནི་ཐལ་མོ་རྣལ་འབྱོར་མདོ་ལ་ཁུངས་གཏུགས་ཡོད་ཅིང་གྲངས་ཅན་པའི་འདོད་པ་མང་པོ་ཞིག་ཁས་ལེན་བྱེད། མི་འདྲ་ས་གཙོ་བོ་ནི་ཕོ་ཉ་འམ་ལས་བྱེད་པ་པོའི་གོ་དོན་གྱི་ཐོག་ནས་ཡོང་གི་ཡོད་ཅིང་། རྣལ་འབྱོར་བས་ཐར་པ་འཐོབ་པའི་ཆེད་དུ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་དག་ལ་གཙོ་བོ་ཤུགས་འདོན། ཕོ་ཉ་ཞེས་པའི་གོ་དོན་གྱི་སྐོར་ལ་རྣལ་འབྱོར་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བ་དག་གིས་གང་ཟག་ནི་ལྷ་པ་པོ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་ཡིད་ཀྱིས་སྐྱུལ་བའི་ལས་བྱེད་པ་པོ་འམ་ཕོ་ཉ་དེ་ཡང་ཡིན་པར་འདོད། གྲངས་ཅན་པས་

[1] རྣལ་འབྱོར་པ། (Yoga) རིག་བྱེད་བསྟན་བཅོས་མ་བྱུང་སྔོན་ནས་དར་ཞིང་པཏཉྫལི་ཞེས་པ་དག་གིས་ཡར་རྒྱས་བཏང་བའི་ཨ་སྟིགས་པའི་གྲུབ་མཐའ་ཞིག་གི་མིང་། རྣལ་འབྱོར་གྱི་མདོ་ (Patanjili Yoga Sutra) ཞེས་པ་ལ་ཁུངས་བཙོལ་གྱི་ཡོད། ལུས་ཀྱི་བདེ་ཐང་གི་ཐབས་ལམ་གཙོ་བོ་བྱེད།

རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱིས་ཐར་པ་རྒྱུད་ལ་སྦྱོད་ཡོང་བར་འདོད་ཅིང་རྣལ་འབྱོར་བས་གང་ཟག་རང་གིས་འབད་བརྩོན་ལ་བརྟེན་ནས་ཐར་པ་རྒྱུད་ལ་འདྲེན་དགོས་པར་འདོད།

ཕོ་ཉའི་ལྟ་ཚུལ་འདི་ནི་ཐར་པ་འཐོབ་པའི་ཆེད་དུ་ཉམས་ལེན་གྱི་ཐོག་ལ་འབད་པ་ཟུགས་སྣོན་རྒྱག་པ་དགོས་པའི་འདོད་ཚུལ་དེ་ནས་བྱུང་། ཐབས་ལམ་གཙོ་བོ་ནི་ང་ཚོས་རང་གི་དེ་ཉིད་མཐོང་བའི་བཀག་རྗེ་གཙོ་བོ་དེ་ཡིད་ཀྱི་ལྷིང་འཛག་ས་དཀྲུགས་པ་ལས་བྱུང་བར་ངོས་ཟིན་དགོས་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་རྣལ་འབྱོར་བའི་ཉམས་ལེན་གཙོ་བོ་ནི་རང་གི་རྩོལ་བ་བརྒྱུད་ནས་རང་སེམས་ཞི་དུལ་དུ་གཏོང་བ་དེ་རེད། ལུས་དང་སེམས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་ཅི་རིགས་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སེམས་ལུས་ལས་ཐད་དེ་ལོགས་སུ་འགོལ་ཐུབ་ཅིང་། དེ་ནས་གང་ཟག་རང་བྱུང་ཁམས་ལས་ལོགས་སུ་བཀལ་ནས་མཐར་སྡུག་བསྔལ་ལས་ཐར་ཐུབ་པར་འདོད།

ཅ་ སྔོན་གྱི་དཔྱོད་པ་བ།

སྔོན་གྱི་དཔྱོད་པ་ (པཱུརྦ་མིམཱཾས)[1] ཞེས་པའི་གྲུབ་མཐའ་འདིའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་ཁུངས་ནི་རིག་བྱེད་ཀྱི་ལས་ཀྱི་སྡེ་ཞེས་པ་དེ་རེད། གྲུབ་མཐའ་འདི་ནི་རིག་བྱེད་ལས་བྱུང་བའི་ཚིག་དང་སྒྲུབ་པ་སོགས་ལ་ཧུར་གྱིས་བརྩོན་པས་ཧྱཻནྡྷཱིའི་ཆོས་ལུགས་དམ་འཛིན་པ་གཙོ་བོ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད།

གྲུབ་མཐའ་འདིས་ཐར་པ་ཞེས་པ་འཐོབ་རྒྱུ་ཞིག་ཡིན་པར་མི་འདོད་པས་དེའི་ཐོག་ལ་འབད་བརྩོན་བྱེད་རིན་ཡོད་པར་མི་འདོད། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་ཁོ་ཚོས་ཚིག་ཕྱག་ལེན་གྱི་ཐོག་ལ་སློབ་སྦྱོང་གཙོ་བོ་བྱས་ནས་ཚིག་དང་སྒྲུབ་པ་ཉམས་ལེན་བྱས་ན་འཇིག་རྟེན་གྱི་བདེ་སྐྱིད་འདྲེན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

ཁོ་ཚོ་གཞན་ལས་ཁྱད་པར་འབྱེད་བྱེད་གཙོ་བོ་ཞིག་ནི་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་ན་བཤད་པའི་དོན་དག་འགའ་ཞིག་ནི་རང་དབང་གི་སྒོ་ནས་བདེན་པ་ཡིན་པ་ལས་ཐམས་ཅད་

[1] སྔོན་གྱི་དཔྱོད་པ་བ། (Purva Mimamsa) ཡི་ལོའི་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༩ པར་བྱོན་པའི་དྲང་སྲོང་ཛཻམི་ནི་ཞེས་པས་དཔྱོད་པའི་མདོ་ཞེས་པ་བརྩམས་ནས་སྲོལ་ཕྱེས་པའི་ མུ་སྟེགས་པའི་སྡེ་བ་ཞིག འདི་ལ་སྔོན་གྱི་ཟེར་དོན་ནི་སྔོན་གྱི་རིག་བྱེད་དག་གི་རྗེས་སུ་འབྲེང་བས་རེད། འདི་ལ་ཡང་ནང་གསེས་སུ་ལྟ་ཡོད་མེད་སྒྲུབ་འགའ་ཞིག་ཡོད། འདི་ལས་ངག་རིག་པ་འཕེལ་རྒྱས་སུ་སོང་བར་འདོད།

ལ་ཁྱབ་པར་མི་འདོད་པ་དེ་རེད། དེའི་ཕྱིར་བསམ་ཚུལ་དེ་ཚོ་ལ་ཁུངས་སྐྱེལ་དགོས་པར་མི་འདོད་ཅེ འདི་དག་གཞི་ལ་བཙོལ་བའི་ལྟ་ཚུལ་ལ་གཞན་དག་གི་ཁུངས་སྐྱེལ་འགྲོ་མི་དགོས་པར་འདོད། འདོད་ཚུལ་འདིས་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་ལ་སྐྱོན་འཛུགས་མི་ཐུབ་ཅིང་། ཕྱིས་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་ཐམས་ཅད་འདི་ལ་ཁུངས་གཏུགས་དགོས་པར་འདོད།

འདི་དང་འབྲེལ་བའི་ལྟ་ཚུལ་གཞན་གཅིག་ནི་སྔོན་གྱི་དཔྱོད་པ་དག་གིས་སྒྲ་ནི་དོན་དང་རང་ངོས་ནས་འབྲེལ་ཡོད་པས་རྟག་པ་ཡིན་པར་འདོད། ཡང་ན་ཚིག་གཞན་ནས་བཤད་ན་ནང་དོན་ནི་རྟག་པ་ཡིན་ཞིང་དེ་སྒྲ་ཡི་བརྒྱུད་ནས་མངོན་པར་བྱེད་པར་འདོད།

ཚ་ རིག་བྱེད་མཐའ་བ།

སྔོན་གྱི་དཔྱོད་པ་པས་ཉམས་ལེན་རིག་བྱེད་གཞུང་གི་ལས་ཀྱི་སྡེའི་ཐོག་ལ་གཙོ་བོ་གཞོལ་ཞིང་། རིག་བྱེད་མཐའ་བ་ (ཝེདཱནྟ)[1] པས་རིག་བྱེད་གཞུང་གི་ཤེས་རབ་སྡེ་འམ་གསང་ཚིག་གི་ཐོག་ལ་གཙོ་བོ་གཞོལ་བ་རེད། དེ་གང་ཡིན་ཞེ་ན་སྔོན་གྱི་དཔྱོད་པ་པས་ཆོས་ཀྱི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྣོན་བྱེད་པ་དང་རིག་བྱེད་མཐའ་བས་ཐར་པའི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྣོན་རྒྱག་གི་ཡོད། གྲུབ་མཐའ་འདི་གཉིས་ཀས་རིག་བྱེད་གཞུང་གི་ཆ་ཤས་ཁག་ཅིག་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད།

ཤེས་རབ་ཀྱི་སྡེ་ཡིས་གནས་ལུགས་མཐར་ཐུག་ལ་གཙོ་བོ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་པ་མ་ཟད། དེའི་ནང་དུ་བདག་དང་བླ་གཉིས་ཀྱི་སྐོར་ལ་ཡང་དཔྱད་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འདིའི་ནང་དུ་གནས་ལུགས་མཐར་ཐུག་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་འགྲུབ་པའི་འབྱུང་ཁུངས་དང་སྤྱེལ་བྱེད་གཉིས་ཀ་ཡིན་པར་བཤད།

འགྲེལ་སྟངས་མི་འདྲ་བ་འདི་དག་ལ་བརྟེན་ནས་རིག་བྱེད་མཐའ་བའི་ནང་དུ་སླར་ཡང་སྡེ་བ་བཞི་རུ་གྱེས་ཡོད།

---

[1] རིག་བྱེད་ཐ་བ། (Vedanta) ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ཅམ་ལ་བྱུང་བའི་སློལ་ཕྱེས་པའི་ཨུ་སྟེགས་པའི་སྡེ་བ་ཞིག འདི་ལ་ནང་གསེས་ཐ་དད་མི་བ་དང་ཐ་དད་མ་ཡིན་པ་སྨྲ་བ་སོགས་འགའ་ཞིག་ཡོད། འདིས་རྗེས་སུ་འབྲང་ས་གཞུང་གཙོ་བོ་ནི་གཞུང་གསུམ་འདུས་ཞེས་པ་གསང་ཚིག །ཧྭགཱཝད་གཱིཏཱ། བྲཧྨ་མདོ་གསུམ་རེད།

༧། ཐ་དད་ཐད་དད་མ་ཡིན་པའི་སྡེ་བ།

གྲུབ་མཐའ་འདིས་གཞན་ལས་ཐ་དད་དུ་གྱུར་པའི་གང་ཟག་གི་བདག་ནི་གནས་ལུགས་མཐར་ཐུག་དང་ཐ་དད་དང་ཐ་དད་མ་ཡིན་པ་གཉིས་ཀ་ཡིན་པར་འདོད། འོན་ཀྱང་ཐ་དད་དང་ཐ་དད་མ་ཡིན་པ་ (བྷེདཱབྷེད)[1] ཡི་ལྷ་གྲུབ་འདིའི་ཐོག་ལ་རྩོད་གླེང་བྱས་པའི་འབྲས་བུར་ཐ་དད་ཐ་དད་མ་ཡིན་པར་སྨྲ་བའི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བའི་ནང་ཁུལ་དུ་སླར་ཡང་དབྱེ་བ་འགའ་ཤས་བྱུང་། འདིའི་གོ་དོན་གྱི་ཐོག་ལ་གོ་བ་ལེན་སླ་ཤོས་ནི་ཆ་ཤས་ཅན་དང་ཆ་ཤས་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་ཐོག་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱེད་དགོས། དཔེར་ན་ཉི་མ་དང་ཉི་མའི་འོད་ཟེར་བཞིན་ཆ་ཤས་དེ་ཆ་ཤས་ཅན་ལས་ལོགས་སུ་ཡོད་ཅིང་། ཆ་ཤས་ཚོགས་པ་ལས་ཆ་ཅན་གྲུབ་པར་འདོད།

༢། གཉིས་མེད་སྨྲ་བའི་སྡེ་བ།

གྲུབ་མཐའ་འདི་ (ཨདྭཻཏ)[2] ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་གཉིས་བྲལ་རིང་ལུགས་[3] ཀྱི་བསམ་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་། ཕོ་ཆོས་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོའི་སྐྲུན་རྩལ་གྱི་ནུས་མཐུ་དེ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་རྣམ་པར་ང་ཚོར་སྣང་གི་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཕོ་ཆོས་འཇིག་རྟེན་འདི་དང་དེ་བཀོད་པ་པོ་གཉིས་ལོགས་སུ་གྲུབ་མེད་པར་འདོད། སྐྱོང་བ་པོ་བདག་དང་སྐྱོང་བྱའི་འཇིག་རྟེན་གཉིས་ཀ་རང་བཞིན་གཅིག་མཚུངས་སུ་གནས་ཡོད་པ་དེ་ཉིད་བཀོད་པ་པོ་ཡིན་པར་འདོད། འདིའི་དཔེ་མཚོན་ནི་སྣོད་ཅིག་གི་ནང་གི་བར་སྣང་དང་སྣོད་དེའི་ཕྱིའི་

[1] ཐ་དད་ཐ་དད་མ་ཡིན་པའི་སྡེ་བ། (Bhedabheda) ནི་རིག་བྱེད་ཐ་བའི་ནང་གསེས་སྡེ་བ་ཞིག་རེད། འདིས་བདག་ནི་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པ་ལས་ཐ་དད་དང་ཐ་དད་མ་ཡིན་པ་གཉིས་ཀ་ཡིན་པར་འདོད།

[2] གཉིས་མེད་སྨྲ་བའི་སྡེ་བ། (Advaita) ནི་རིག་བྱེད་ཐ་བའི་ནང་གསེས་སྡེ་བ་ཞིག་རེད། འདིས་བདག་དང་བདེན་པ་ངོ་བོ་གཅིག་ཏུ་འདོད་ཅིང་ཚེ་འདིར་ཐར་པ་འཐོབ་རྒྱུ་ཡོད་པར་འདོད། འདིའི་འབྱུང་ཁུངས་ཡེ་ཤུའི་སྔོན་གྱི་སྟོང་ལོ་དང་པོའི་ནང་དུ་འཛོག་ན་ཡང་དུས་རབས་ ༨ པའི་ནང་དུ་བྱོན་པའི་ཨདི་ཤངྐར་ཞེས་པས་རྒྱས་པར་མཛད་པར་འདོད། འདི་ལ་རིག་བྱེད་མ་ཡིན་པ་སངས་རྒྱས་དང་གཅེར་བུ་བའི་ཤུགས་རྐྱེན་ཡང་ཐེབས་ཡོད།

[3] གཉིས་བྲལ་སྨྲ་བའི་ལུགས། (Non-dualism) རྣམ་གཞག་འདི་ནང་པ་ཚུད་པའི་ལྷ་གྲུབ་ཅན་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཚང་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཐ་སྙད་ཅིག འོན་ཀྱང་གཉིས་སུ་མེད་པར་སྨྲ་བའི་གཉིས་དེ་ལ་ངོས་འཛིན་ཚུལ་སོ་སོར་ཡོད་འདུག

བར་སྣང་གཉིས་ལྟ་བུ་རེད། ཁྱེད་རང་གིས་འདིའི་གོ་དོན་གྱི་ཐོག་ནས་བར་སྣང་དེ་གཉིས་སོ་སོར་འབྱེད་ཚོག་ན་ཡང་དེ་གཉིས་དོན་སྙིང་གི་ཆ་ནས་གཅིག་ཡིན། གྲུབ་མཐའ་འདི་ལྟར་ན་ང་ཚོར་སྣ་མང་རང་བཞིན་ཞིག་སྐྱོང་གི་ཡོད་པ་ནི་ང་ཚོ་དངོས་པོའི་བདེན་པའི་གནས་ལུགས་ལ་མ་རིག་སྐྱོངས་པའི་དབང་གིས་འབྱུང་གི་ཡོད། འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོའི་སྐོར་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཤེས་རྟོགས་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་བ་ལས་མ་རིག་པ་འདི་ལས་ཐར་ཐུབ་ཅིང་ཐར་པ་འཐོབ་པར་འདོད།

༄། ཁྱད་པར་གཉིས་མེད་སྨྲ་བའི་སྡེ་བ།

སྡེ་བ་འདི་ (ཝིཤིཥྚདྭཻཏ)[1] ནི་གཉིས་མེད་སྨྲ་བའི་སྡེ་བ་ཡར་རྒྱས་སུ་སོང་བའི་སྡེ་པ་ཞིག་ཡིན་པར་བཤད་ཅིང་། གཙོ་བོ་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོའི་རྣམ་འགྱུར་ལ་རྩལ་དུ་བཏོན་ནས་བཤད་ཀྱི་ཡོད། འདིའི་ལུགས་ལ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པའི་ལྷ་གཅིག་གི་རྣམ་པ་ཡིན་ཞིང་། སྣ་མང་གི་སྣང་བ་འདི་དག་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོའི་སྐུ་གཟུགས་ཡིན་པ་དང་། བདག་ནི་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོའི་སེམས་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་གྲུབ་རྫས་གཅིག་གིས་གྲུབ་པ་ཡིན་ཞིང་། དེ་རྣམ་འགྱུར་སྣ་ཚོགས་པའི་སྒོ་ནས་སྟོན་གྱི་ཡོད། ཐར་པ་འཐོབ་བྱེད་ཀྱི་ཐབས་གཙོ་བོ་ནི་དད་པའི་རྣལ་འབྱོར་དང་། སེམས་དོན་གྱི་བྱ་བཞག་སྟེ། ལས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་ལ་བརྟེན་དགོས་པ་ཡིན།

---

[1] ཁྱད་པར་གཉིས་མེད་སྨྲ་བའི་སྡེ་བ། (Vishishtadvaita) སྡེ་བ་འདི་རིག་བྱེད་མཐའ་བའི་སྡེ་གྲགས་ཅན་ཞིག་ཡིན། འདིའི་སྲོལ་འབྱེད་པོ་ནི་རམནོཛ་ཞེས་པ་རེད། གཞུང་སུམ་འདུས་ལ་གཞིར་བཞག་པ་རེད། གཞུང་སུམ་འདུས་ཞེས་པ་གསང་ཚིག །ཧྥགཝཏ་གཱིཏ། བྲཧྨ་མདོ་གསུམ་རེད།

༤། གཉིས་སྨྲ་བའི་སྡེ་བ།

གྲུབ་མཐའ་འདི་ (དྭཻཏ)[1] ཉུབ་ཕྱོགས་གཉིས་འཛིན་རིང་ལུགས་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་། འདིས་རང་དབང་བའི་བདེན་པའི་དངོས་པོ་ (སྭཏཾཏྲ)[2] དང་། གཞན་དབང་བའི་བདེན་པའི་དངོས་པོ་ (པརཏཾཏྲ)[3] གཉིས་སུ་ཕྱེས་ནས་བཤད་ཀྱི་ཡོད། གཞན་དབང་བའི་བདེན་པ་ནི་སྲོག་ཅན་ (ཛི་ཝ)[4] དང་། སྲོག་མེད་ (ཛད)[5] དག་གིས་གྲུབ་པར་འདོད། གཞན་དབང་བའི་བདེན་པ་ནི་ཉུབ་ཕྱོགས་གཉིས་འཛིན་སྨྲ་བའི་ལྟ་བ་སྟོན་གྱི་ཡོད་པ་དང་། རང་དབང་བའི་བདེན་པ་ནི་གཉིས་མེད་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་བ་ཡིན་པར་འདོད། གོ་དོན་འདིས་གཙོ་བོའི་རང་བཞིན་དང་དཀྱུས་མའི་རང་བཞིན་གྱི་ཁྱད་པར་འབྱེད་པ་ལ་ཤུགས་སྟོན་གཙོ་བོ་འདོན་གྱི་ཡོད། འདིའི་ནང་དུ་ཐར་པ་ནི་གཙོ་བོའི་བྱིན་རླབས་ཀྱིས་འཐོབ་ཅིང་། བྱིན་རླབས་འདི་རྗེ་གཅིག་དད་པའི་ཉམས་ལེན་གྱིས་ཐོབ་པར་འདོད།

ཇ༽ དེང་རབས་ཧིནྡུའི་ལམ་ལུགས།

ཧིནྡུའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འདི་[6] ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་ལེགས་བྱུང་དང་ཡིད་ཆེས་འདྲ་མིན་ལ་འཕྲད་པའི་ཉེར་ལེན་ལས་བྱུང་ཡོད། ཧིནྡུའི་ཆོས་ལུགས་གསར་མའི་བླ་མ་དང་རྩོམ་པ་པོ་དག་གིས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཡོངས་ཁྱབ་ཀྱི་རྣམ་པ་དག་ལ་གཙོ་བོ་རིག་པ་བཏོད་ནས་ཆོས་འཆད་སྤེལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འདི་ནི་ད་ལྟའི་སྐབས་ཀྱི་ཧིནྡུ་ཞེས་པའི་དོན་དག་

[1] གཉིས་སྨྲ་བའི་སྡེ་བ།(Dvaita) ནི་རིག་བྱེད་མཐའ་བའི་ནང་གསེས་ཤིག་རེད། ལྷོ་ཕྱོགས་ཀརྣཏཀ་ནས་ཕེབས་པའི་དྲང་སྲོང་ Anandatirtha (༡༡༩༩–༡༢༧༨) གིས་སྲོལ་ཕྱེས་པའི་རིག་བྱེད་མཐའ་བའི་སྡེ་བ་ཞིག

[2] རང་དབང་བའི་བདེན་པ། (Svatantra) རང་རེའི་ཡོངས་གྲུབ་ཅེས་པའི་དོན་དང་ཉེ་བའི་ཆ་རེ་མེད་དམ་སྙམ།

[3] གཞན་དབང་བ། (Paratanra) རང་རེའི་གཞན་དབང་ཞེས་པའི་དོན་དང་གཅིག་པ་མིན་ནམ་སྙམ།

[4] སྲོག་ཅན། (Jiva) ཧིནྡུ་ལྟ་གྲུབ་ནང་དུ་གང་ཟག་གི་བདག་དང་སྲོག་ལྡན་ལ་ཛི་ཝ་ཞེས་འབོད།

[5] སྲོག་མེད། (Jada) རང་རེའི་ཆོས་གཞུང་གི་ཆོས་ཀྱི་བདག་ལ་གོ

[6] དེང་རབས་ཧིནྡུ་རིང་ལུགས། (Neo-Hinduism) འདི་ལ་རིག་བྱེད་གསར་མ་དང་དེང་རབས་ཧིནྡུ་སོགས་མིང་འདྲ་མིན་ཡོད། ཉུབ་ཕྱོགས་སུ་ཧིནྡུ་ལྟ་གྲུབ་ཁྱབ་སྤེལ་བྱེད་མཁན་གཙོ་བོ་ནི་ Vivekananda, Aurobindo, Radhakrishnan རྣམས་རེད།

ལ་སྤྲོལ་རྒྱུན་གྱི་གོ་དོན་ལས་ལོགས་སུ་སོང་བའི་གོ་དོན་གསར་པ་ཞིག་དར་འཕེལ་བྱུང་བ་དེ་རེད། འདི་ལ་ང་ཚོས་དེང་རབས་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད།

འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ལུགས་མང་ཆེ་བ་ལྷ་འམ་དཀོན་མཆོག་གི་དྲུང་དུ་མཇལ་བའི་ལམ་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས་ཤིག་ཡིན་པ་བཞིན་འདིའི་གཞི་རྩའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱང་དེ་ཡིན་འདུག དེ་ནི་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོའི་ནང་དུ་རྒྱུགས་བཞིན་པའི་ཕྱོགས་སོ་སོའི་གཙང་པོ་དག་དང་འདྲ། དེ་ལྟར་ཧིནྡྷི་གསར་མའི་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་ཐམས་ཅད་དམིགས་ཡུལ་གཅིག་ཏུ་སླེབ་ཀྱི་ཡོད། འདི་ཐམས་ཅད་ལྷ་འམ་དཀོན་མཆོག་གི་གོ་འཕང་ལ་སླེབ་བྱེད་ཀྱི་ལམ་ཡིན་པ་གཅིག་མཚུངས་སུ་ངོས་འཛིན་བྱེད།

ཧིནྡྷི་གསར་མའི་ཆོས་ལུགས་འདི་གྲུབ་མཐའ་རང་རྐྱ་བ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་སྲོལ་མེད་པར་འདིའི་ལྟ་གྲུབ་གཙོ་བོ་རིག་བྱེད་མཐའ་པའི་གཉིས་མེད་སྨྲ་བའི་གྲུབ་མཐའ་ལ་བྱེད། འདི་ནི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་བསམ་ཚུལ་དག་ལ་ལེགས་བཅོས་བྱས་པ་ལྟ་བུར་མཐོང་ཆོག ཕྱིར་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་པ་ཚང་མས་ལྟ་གྲུབ་འདི་ལ་མོས་མཐུན་བྱེད་པ་མིན་ན་ཡང་དམིགས་བསལ་གྱིས་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་དར་ཁྱབ་ཏུ་སྒྱུར་པའི་ཧིནྡྷིའི་སྡེ་ཁག་དག་གི་ནང་དུ་གྲུབ་མཐའ་འདི་ལ་མོས་མཐུན་བྱེད།

གསུམ། སྐྱེ་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན།

ཧིནྡྷིའི་ཆོས་པ་དག་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱི་ལམ་སྟོན་སྤྱི་ལ་ཁྱབ་པ་ཞིག་མེད་སྐབས་ཁོ་ཚོས་ཐབས་ལམ་གང་འདྲ་ཞིག་སྤྱད་རུང་རང་དབང་ལྟ་བུ་ཆགས་ཡོད། ཐབས་ལམ་དེ་ཚོ་ནི་ཉམས་ལེན་པ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཁམས་དང་འཚམ་པར་ལག་ལེན་བསྟར་གྱི་ཡོད།

ཀ༽ མི་ཚེའི་གནས་སྐབས་བཞི།

ཧིནྡཱུའི་ཆོས་པ་དག་གི་སྤྱི་ལ་ཁྱབ་པའི་གནས་ཚུལ་གཅིག་ཡོད་པ་ནི་ཕོ་ཚོས་མིའི་མི་ཚེ་དེ་གནས་སྐབས་ཆེན་པོ་ཁག་ཅིག་[1] བཀྱུད་ནས་རྫོགས་དགོས་པར་འདོད་པ་དེ་རེད། ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་གནས་སྐབས་དེ་དག་སོ་སོ་ལ་འཚམ་པའི་དམིགས་ཡུལ་བཞི་ཡོད་པར་འདོད། གནས་སྐབས་བཞི་ནིཿ

༡༽ བསླབ་ལ་བརྩོན་པའི་གནས་སྐབས།

མི་ཚེའི་གནས་སྐབས་དང་པོ་བསླབ་ལ་བརྩོན་པའི་གནས་སྐབས་ (བྲཧྨཙཪྻ) [2] ཞེས་པ་འདིའི་སྐབས་སུ་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་འབྱུང་འགྱུར་གྱི་དགོས་མཁོའི་ཆེད་དུ་ཤེས་བྱ་གསོགས་སྒྲུབ་དང་རང་ཉིད་ཀྱི་ནང་གི་ནུས་རྩལ་གོང་སྤེལ་བྱེད་པར་གཙོ་བོ་དམིགས་དགོས་ཀྱི་ཡོད། འདི་ནི་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་གནས་སྐབས་དེ་ཡིན་ཞིང་མི་ཚེ་ལ་གྲ་སྒྲིག་བྱེད་པའི་དུས་ཚོད་དེ་རེད། ཕལ་ཆེར་ལོ་ ༢༠ བར་གྱི་དུས་ཚོད་དེ་འཇོག

༢༽ ཁྱིམ་གཞི་འཛིན་པའི་གནས་སྐབས།

ཁྱིམ་གཞི་འཛིན་པའི་གནས་སྐབས་ (གྲྀཧསྠ) [3] འདི་ནི་ཁྱིམ་སྐྱོང་བའི་བྱ་བ་དང་འབྲེལ། རང་ཉིད་དར་མར་གྱུར་པའི་ཚེ་གཉེན་སྒྲིག་བྱེད་པ་དང་། བུ་ཕྲུག་སྐྱེད་སྲིང་དང་། ཁྱིམ་གཞིས་ཀྱི་ལས་འགན་ཁུར་དགོས་ཀྱི་ཡོད། གནས་སྐབས་འདིར་མི་རྣམས་ཀྱི་གཙོ་བོ་རྒྱུ་ནོར་

---

[1] མི་ཚེའི་གནས་སྐབས། (Ashramas) ཧིནྡཱུ་ཆོས་ལུགས་སུ་གང་ཟག་ཅིག་གི་མི་ཚེ་དུས་ཡུན་གནས་སྐབས་བཞི་བགོས་ནས་བྱ་བ་བྱེད་དགོས་པར་འདོད། དེ་ལ་མི་ཚེའི་གནས་སྐབས་སམ་Ashrama ཞེས་འབོད།

[2] བསླབ་ལ་བརྩོན་པའི་གནས་སྐབས། བྲཧྨཙཪྻ། (Brahmacharya) བསླབ་པའི་གནས་སྐབས་སུ་རང་ལོ་ ༢༩ དུ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་དུས་སྐབས་ཡིན།

[3] ཁྱིམ་གཞིས་སྐྱོང་བའི་གནས་སྐབས། གྲྀཧསྠ། (Grihastha) རང་ལོ་ ༢༥ ནས་ ༥༡ བར་ནི་ཁྱིམ་འཛིན་པའི་དུས་སྐབས་ཡིན།

གསོག་སྐྱབ་བྱེད་ཅིང་འཇིག་རྟེན་གྱི་བདེ་སྐྱིད་ལ་རོལ་བ་རེད། འདི་ཕལ་ཆེར་རང་ལོ་ ༢༤ ནས་ ༤༨ བར་གྱི་དུས་ཚོད་ལ་འཇོག

༣༽ རབ་ཏུ་རྒྱུ་བའི་གནས་སྐབས།

ཁྱིམ་བཟུང་ནས་བུ་ཕྲུག་སྐྱིད་སྲིང་བྱས་ཤིང་བུ་ཕྲུག་ལག་ཁྱགས་ནས་རང་འགོ་ཐོན་པར་གྱུར་པའི་ཚེ་རང་ཉིད་ཁྱིམ་གྱི་ལས་དོན་ལས་བཤོལ་ནས་འཚོ་བ་སྟབས་བདེ་རོལ་བཞིན་སེམས་དོན་གྱི་བྱ་བ་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པར་གཙོ་བོ་བྱེད། འདི་ལ་རབ་ཏུ་རྒྱུ་བའི་གནས་སྐབས་ (ཝཱནཔྲསྠ)[1] ཞེས་འབོད། དུས་སྐབས་འདི་ནི་མི་ཚེའི་ཆ་ཤས་གཉིས་ཀྱི་བར་མཚམས་དེ་ཡིན་པ་སྟེ། འཇིག་རྟེན་གྱི་དོན་དུ་བྱ་བ་བྱེད་པའི་དུས་སྐབས་དང་ཐར་པའི་དོན་དུ་བྱ་བ་བྱེད་པའི་དུས་སྐབས་གཉིས་ཀྱི་བར་མཚམས་དེར་ཁེལ་གྱི་ཡོད། འདི་ཕལ་ཆེར་རང་ལོ་ ༤༨ ནས་ ༧༢ བར་གྱི་དུས་ཚོད་དེ་ཡིན།

༤༽ ངེས་པར་འབྱུང་བའི་གནས་སྐབས།

དུས་སྐབས་འདི་ནི་གནས་སྐབས་གསུམ་པའི་སྐབས་སུ་སེམས་དོན་གྱི་བྱ་བར་ཡུན་རིང་གཞོལ་ནས་ཉམས་ལེན་ཡུན་རིང་བྱས་པའི་མཐར་གང་ཟག་དེས་འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱ་བཞག་ཡོངས་སུ་སྤྲངས་ནས་ཐར་པ་འཐོབ་པའི་ཆེད་དུ་རྩེ་གཅིག་ཏུ་བཞུགས་པའི་དུས་སྐབས་དེ་རེད། ངེས་པར་འབྱུང་བའི་གནས་སྐབས་ (སཾནྱས)[2] འདིའི་སྐབས་སུ་འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱ་བཞག་ཐམས་ཅད་ལྷ་ཅི་སློས་ཐ་ན་གསོན་པོར་གནས་པའི་བྱ་བཞག་ཀྱང་དོར་ནས་བྱ་བཏང་གི་དུས་འདའ་བ་ཡིན། འདི་ཕལ་ཆེར་རང་ལོ་ ༧༢ ནས་ལྷག་མའི་དུས་ཚོད་དེར་འཇོག

[1] རབ་ཏུ་རྒྱུ་བའི་གནས་སྐབས། ཝཱནཔྲསྠ། (Vanaprastha) རང་ལོ་ ༤༥ ནས་ ༧༢ བར་ནི་ནགས་ཁྲོད་དུ་རྒྱུ་བའི་དུས་སྐབས་ཏེ། འཁོར་བ་ལ་ངེས་འབྱུང་སྐྱེས་ནས་ཡིད་དོན་གྱི་ལམ་འཚོལ་བའི་དུས་སྐབས་ཡིན།

[2] ངེས་པར་འབྱུང་བའི་གནས་སྐབས། སཾནྱས། (Sanyasa) རང་ལོ་ ༧༢ ཡི་སྟེང་དུ་ཡིད་དོན་གྱི་ལམ་རྙེད་ནས་དེ་ཉམས་ལེན་ལ་གཞོལ་ནས་ཐར་པ་དོན་དུ་གཉེར་བའི་དྲང་སྲོང་གི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་བའི་དུས་སྐབས་ཡིན།

ཁ༽ རྣལ་འབྱོར་གྱི་ལམ་བཞི།

ཧིནྡཱུ་ཆོས་པ་དག་གིས་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་དེ་ཁོང་ཚོའི་མི་ཚེའི་བྱ་བཞག་དང་གཅིག་ཏུ་བསྲེས་ནས་ཡོད། གནའ་བོའི་གཞུང་ན་ཉམས་ལེན་པ་སོ་སོའི་ཁམས་དང་མོས་པ་ལ་འཚམ་པའི་ལམ་བཞིའི་རྣམ་གཞག་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་བཤད་ཡོད། ལམ་འདི་དག་ལ་རྣལ་འབྱོར་ཞེས་འབོད་ཅིང་དེའི་དོན་ནི་ལྷན་དུ་འབྱོར་བ་ལ་གོ་ཞིང་། རྣལ་འབྱོར་དེ་ཚོ་རེ་རེ་ནས་ཉམས་ལེན་པ་རེ་རེའི་རྣམ་ཤེས་དེ་འཇིག་རྟེན་གྱི་བདག་པོ་ཚངས་པའི་རྣམ་ཤེས་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འབྱོར་བའི་ཐབས་ལམ་དུ་བཤད་ཡོད།

ཀ་ ཤེས་རབ་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར།

ཤེས་རབ་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་སྒྲུབ་པའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་མ་རིག་པའི་རྨོངས་པ་མཐའ་སྐྲོད་པའི་རིག་པ་གོང་དུ་སྤེལ་ནས་རང་ཉིད་རྟོག་པ་དང་སྣང་བའི་འཁྲུལ་བ་ལས་གྲོལ་བའི་ཆེད་དུ་ཡིན། ཤེས་རབ་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་འདི་ཤེས་རབ་རིགས་བཞིའི་ནང་དུ་བཀྲལ་བའི་སྒོམ་གྱི་ཐབས་ལམ་བརྒྱུད་ནས་གོང་དུ་སྤེལ་གྱི་ཡོད།

༡༽ དཔྱོད་ཤེས།(ཝིཝེཀ)[1] བདེན་པ་དང་བདེན་མིན་གྱི་སྐོར་ལ་རྒྱུན་མཐུད་ནས་དཔྱད་པ་བྱེད་པ།

༢༽ མ་ཆགས་པ།(ཝཻརཱགྱ)[2] འཇིག་རྟེན་དང་གནས་སྐབས་ཀྱི་དངོས་པོ་ལ་ཞེན་ཆགས་མེད་པ།

༣༽ དགེ་བ་དྲུག་ (ཤཊ་སམྤད)[3] སེམས་པ་དང་ཚོར་སྒྲོང་བརྟན་དུ་གཏོང་ཆེད་དུ་བག་ཡེབས་དང་། ཁྲིར་བཞོལ། ངེས་འབྱུང་། བརྩོན་འགྲུས། དད་པ། ཏིང་ངེ་འཛིན་བཅས་ཀྱི་ས་བོན་འདེབས་པ།

༤༽ དོན་གཉེར།(མུམུཀྵུཏྭ)[4] སྡུག་བསྔལ་ལས་ཐར་འདོད་ཀྱི་བློ་ཤུགས་དྲག་སྐྱེད་པ་བཅས་སོ།།

---

[1] ཝིཝེཀ (Viveka) དཔྱོད་ཤེས།

[2] ཝཻརཱགྱ (Vairagya) མ་ཆགས་པ།

[3] ཤཊ་སམྤད། (Shat sampat) རྣལ་འབྱོར་བའི་ནོར་དྲུག 1 Kshama ཞི་བ། 2 Dama སྐྱོང་བ། 3 Titiksha བཟོད་པ། 4 Shraddha དད་པ། 5 Uparati སྤོ་བ། 6 Samadhana ལྷོད་པ།

[4] མུམུཀྵུཏྭ། (Mumukshutva) ཐར་འདོད་ཤུགས་དྲག་བྱེད་པའི་ཆོས་ལུགས།

ཁ་ དད་གུས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར།

རྣལ་འབྱོར་འདིའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་ལྷ་ལ་དུང་བ་དང་དད་གུས་ཚད་མེད་པ་ཞིག་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་རེད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་འདིར་སྣང་གི་འདུ་ཤེས་དེ་ཞིག་ནས་རང་གི་ཡིད་སེམས་ལྷའི་ཐུགས་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འདྲེས་ཐུབ་པར་འདོད། ཉམས་ལེན་འདི་ཚོ་ལྷ་ཡི་ཐུགས་མཉེས་པའི་ཆེད་ཁོ་ན་ཡིན་པ་ལས་ལྷ་གང་ཞིག་འཐོབ་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་པ་ཞིག་མིན། དད་གུས་མཚོན་བྱེད་ཀྱི་རིགས་གཙོ་བོ་འགའ་ཞིག་ནིཿ

༡༽ མཆོད་འབུལ་གྱི་ཚོག

ཆོས་ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་ལྷ་གང་ཞིག་ལ་ཇི་ལྟར་འབུལ་དགོས་པའི་ཚོ་ག་གཞིར་བཟུང་ནས་མེ་ཏོག་དང་། བདུག་སྤོས་སོགས་མཆོད་རྫས་འབུལ་བའི་ཚོ་ག་བཞིན་འབུལ། མཆོད་འབུལ་འདི་དག་ནི་རང་ཁྱིམ་མམ་ལྷ་ཁང་གང་རུང་དུ་འབུལ།

༢༽ དུས་ཆེན་བསྲུང་བརྩི།

ལོ་འཁོར་མོའི་ནང་དུ་ཉམས་ལེན་པ་དག་ལ་ཆོས་ཀྱི་བྱ་འགུལ་གལ་ཆེན་བསྲུང་བརྩི་བྱེད་པ་དང་རིན་ཐང་ཆེ་བའི་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་མང་པོ་བཟོ་གི་ཡོད།

༣༽ གནས་མཇལ།

ཆོས་ཉམས་ལེན་པ་མང་པོ་གནས་རྩ་ཆེན་དག་ལ་གནས་མཇལ་དུ་དུས་ནས་དུས་སུ་འགྲོ་བ་རེད།

ག་ བྱ་བའི་རྣལ་འབྱོར།

རྣལ་འབྱོར་འདིས་ཉམས་ལེན་པའི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་དྲན་པ་ཉེ་བར་བཞག་གིས་སྐྱོང་བའི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྐྱོན་བྱེད། ཉམས་ལེན་འདི་དག་གིས་རང་གཅེས་འཛིན་གྱི་བློ་དོར་ཞིང་། སེམས་གཙང་བཟོ་བྱས་ནས་མཐར་ཐུག་ཐར་པའི་གོ་འཕང་འཐོབ་པའི་སྣ་གོན་ལ་རོགས་བྱེད་པར་དམིགས་པ་ཞིག་རེད། བྱ་བའི་རྣལ་འབྱོར་གྱིས་རང་གི་ཆོས་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ལས་འགན་གཉིས་ཀ་སྒྲུབ་པའི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྐྱོན་དམིགས་ཀྱིས་བཀར་ནས་རྒྱུག་གི་ཡོད། ལག་ལེན་གྱི་ཐོག་ནས་བལྟས་ན་རྣལ་འབྱོར་འདི་གཞན་ལ་སྒོ་གང་ཐད་ནས་རོགས་བྱེད་པའི་ཐོག་ལ་དམིགས་ཡོད།

ང་ རྒྱལ་པོའི་རྣལ་འབྱོར།

རྣལ་འབྱོར་ཐ་མ་འདི་དེང་སྐབས་མི་རྣམས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་ཞེས་པ་ཐོས་པའི་ཚེ་གོ་བ་གང་ལེན་གྱི་ཡོད་པ་དེ་རེད། འདི་ནི་ཉམས་ལེན་པའི་ལུས་སེམས་ལས་སུ་རུང་བར་བྱེད་པའི་ཐོག་ལ་དམིགས་བསལ་གྱི་ཧུར་འགོད་བྱས་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་རེད། འདི་ལ་སྤྱིར་བཏང་གནས་རིམ་བརྒྱད་ཡོད། དེ་དག་ནིཿ

༡༽ ངན་བསྡོམས། (ཡམ[1]) འདི་ནི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་བྱ་བ་ངན་པའི་ལས་མི་བྱེད་པར་ཞི་བདེ་ལྷིང་འཇགས་ཡོང་བའི་ལམ་སྟོན་དག་རེད།

༢༽ ཚུལ་ཁྲིམས། (ནིཡམས[2]) དེའི་རྗེས་སུ་ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ཚུལ་ཁྲིམས་སུ་གནས་ཤིང་དགེ་བའི་ལས་ལ་ཧུར་བརྩོན་བྱེད་པ་ནི་གང་ཟག་དང་སེམས་དོན་གཉིས་ཀའི་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་གྱི་རང་བཞིན་ལ་ཕན་ཐོགས།

---

[1] ངག་བཅད། ཡམ (Yamas) ཡང་དག་པར་འཚོ་བའི་ཐབས།

[2] ནིཡམས། (Niyamas) བཅས་ཁྲིམས། ཧིནྡཱུ་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་གོང་འོག་ལ་བལྟས་ནས་ནང་དོན་སྣ་མང་ཡོང་ཚོག སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཁྲིམས་སུ་བཅས་པའི་དོན་ཚན་རྣམས་ལ་གོ

༣༽ ལུས་གནས། (ཨཱསན)[1] ལུས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་གྱི་ལུས་གནས་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་གིས་ལུས་དང་སེམས་ཀྱི་ནང་གི་ངར་རམ་རྒྱ་གྲོད་ཀྱི་རང་བཞིན་འཛོམས་ཤིང་སྒོམ་གྱི་ནུས་པ་ཁྱད་པར་དུ་འཕྲོན་པར་ཕན།

༤༽ དབུགས་འཛིན། (པྲཱཎཡཱམ)[2] སེམས་ཀྱི་འདུ་བྱེད་བརྟན་པར་གནས་པའི་ཆེད་དུ་དབུགས་ཀྱི་འགྲོ་འོང་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པ།

༥༽ སོ་སོར་སྡུད་པ། (པྲཏྱཧཱར)[3] རང་གི་སེམས་པ་ཕྱིའི་དངོས་པོ་ལ་འཕྲོ་རུ་མི་འཇུག་པར་ནང་གི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཕྱོགས་ལ་དམིགས་པའི་བྱ་བ།

༦༽ མཉམ་བཞག (དྷཱརཎཱ)[4] ཉམས་ལེན་པའི་སེམས་ཀྱི་གནས་ཚད་གནས་སྐབས་འདིར་སླེབས་པའི་ཚེ་རང་གི་སེམས་གཞན་དུ་མ་གཡོ་བའི་ཕྱོགས་ནས་གཞི་གཅིག་ཏུ་གནས་ཐུབ།

༧༽ སྒོམ། (དྷྱཱན)[5] འདིའི་སྐབས་སུ་ཉམས་ལེན་པས་རྒྱུན་བསྲིང་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་དྲན་པ་ཉེ་བར་འཇོག་པ་རེད།

༨༽ སྙོམ་འཇུག (སམཱདྷི)[6] འདིའི་སྐབས་སུ་ཉམས་ལེན་པ་དག་གི་རང་ངོ་རང་གིས་ངོས་ཟིན་པ་ཇེ་གསལ་ནས་ཇེ་གསལ་དུ་སོང་རིམ་བཞིན་དུ་སྐབས་གཅིག་ལ་བསྒོམ་བྱ་སྒོམ་པ་སྒོམ་མཁན་གསུམ་ངོ་བོ་དབྱེར་མེད་རོ་གཅིག་ཏུ་བསྲེ་ཐུབ།

---

[1] ཨཱསན། (Asanas) འདི་བོད་སྐད་དུ་ཅོག་སྟངས་སུ་བསྒྱུར་ཡོད། ལུས་རྣལ་འབྱོར་གྱི་སྐབས་སུ་ལུས་ཀྱི་སྡོད་སྟངས་མང་པོ་ཡོད་པ་དག་ལ་གོ་བ་ཡིན། དུས་རབས་ ༡༠ པའི་ནང་གོ་རཀྵ་ཤ་ཏཀ་ (Goraksha's Century) ཞེས་པ་དང་། ༡༥ པའི་ནང་ཧཋ་པྲ་དི་པི་ཀ་ (Hatha Pradipika) ཞེས་པ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་ཅོག་སྟངས་བརྒྱ་ལྷག་མཚམས་སྦྱོར་བྱས་ཤིང་། ཕྱིས་སུ་གཞན་དག་གིས་ཀྱང་ཁ་སྣོན་མང་པོ་བྱས་ནས་ད་སྐབས་ ༣༠༠ ཙམ་ཡོད། འདི་དག་གིས་ལུས་པོ་དྲོ་སློམ་ཡོང་བ། དབུགས་བསགས་དང་སེམས་ངལ་སོགས་ན་ཚ་འགའ་ཞིག་འགོག་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་པའི་བདེན་དཔང་བྱུང་ཡོད།

[2] པྲཱཎཡཱམ། (Pranayama) དབུགས་འཛིན་ཞེས་བསྒྱུར་ཅིང་དབུགས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་ཞེས་སྒྱུར་འོས་པར་མཐོང་། ལོ་ངོ་ ༦༠༠༠ ཙམ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་ཅིང་གཙོ་བོ་ཧིནྡི་དྲང་སྲོང་མཚེནདྲནཐ་ (Matsyendra) ཞེས་པས་དར་ཁྱབ་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་འདུག

[3] པྲཏྱཧཱར། (Pratyahara) སོ་སོར་སྡུད་པ། རྣལ་འབྱོར་སྡེ་བའི་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཐབས་ཞིག་གི་མིང་། ཡེ་ལོའི་སྔོན་བརྒྱ་ཕྲག་ ༢ པའི་ནང་དུ་རྣལ་འབྱོར་གྱི་མདོ་ཞེས་པའི་རྗེས་སུ་འབྲང་ནས་བྱུང་།

[4] དྷཱརཎཱ། (Dharana) བོད་སྐད་དུ་མཉམ་པར་འཇོག་པ་ལ་བསྒྱུར་ཡོད།

[5] སྒོམ། དྷྱཱན (Dhyana) བློ་རྩེ་གཅིག་ཏུ་གཏོད་པ་ལ་གོ

[6] སྙོམས་འཇུག སམཱདྷི། (Samadhi) སྒོམ་གྱི་གནས་ཚད་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་སྐབས་སྙོམས་འཇུག་གི་ངང་དུ་གནས་ཐུབ་པར་བཤད།

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་བར་དབྱེ་བ།

དེང་སྐབས་ཀྱི་ཧིནྡཱི་ཆོས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་སྡེ་ཚན་ཆེ་ཁག་བཞི་ལ་དབྱེ་བ་འབྱེད་ཆོག་འདི་དག་ནི་ལྷ་ཆེན་པོ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ནས་སོ་སོར་ཕྱེས་པ་ཡིན། སྡེ་ཚན་དེ་ལྟར་ཕྱེས་ན་དེ་དག་གི་ནང་གི་ཉམས་ལེན་པས་འདོད་པའི་གྲུབ་མཐའ་མི་འདྲ་རྣམས་མཐོང་ཐུབ།

ཀ༽ ཁྱབ་འཇུག་གི་ལུགས།

ཝེཤྣུའམ་ཁྱབ་འཇུག་དད་ལྡན་པ་དག་གིས་ཀུན་ལ་ཁྱབ་ཅིང་སྤྲུལ་བ་སྣ་ཚོགས་འབྱེད་པའི་ལྷ་ཆེན་པོ་ཁྱབ་འཇུག་ཟེར་བ་ཞིག་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། མ་གཞི་ཁྱབ་འཇུག་རིང་ལུགས་པས་ལྷ་གཞན་དང་གཞན་ཡང་ཡོད་པར་ཁས་ལེན་ན་ཡང་དེ་ཚོ་ནི་ལྷ་མ་ཡིན་པ་ཤ་སྟག་ལས་ལྷ་ངོ་མ་མིན་ཞིང་། དེ་དག་གིས་བྱ་བ་ཡང་དེ་མཚུངས་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། ཕོ་ཆོས་ལྷ་ལ་ཆེ་བ་རྣམ་པ་དྲུག་གི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པར་བཤད། དེ་དག་ནི་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ༑ ཐམས་ཅད་ནུས་པ། ཐམས་ཅད་ཀྱི་གོང་མ། ཐམས་ཅད་ལས་སྟོབས་ལྡན། ཐམས་ཅད་ཀྱི་མཐའ་ལས་འདས་པ། ཐམས་ཅད་རང་ཉིད་ཀྱིས་འཕྲུལ་པ་བཅས་རེད། ཁྱབ་འཇུག་ནི་བདག་དང་འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པ་དང་དེ་དང་ཚད་ངེས་ཅན་གྱིས་ཐ་དད་དུ་འདོད་ན་ཡང་བདག་ནི་ཁྱབ་འཇུག་གི་ཆ་ཤས་ཞིག་ལ་འདོད།

ཁ༽ དབང་ཕྱུག་གི་ལུགས།

དབང་ཕྱུག་པ་དག་གིས་ལྷ་དབང་ཕྱུག་ལ་གོང་ན་མེད་པའི་ལྷ་རུ་མཆོད། ཁྱབ་འཇུག་པ་དག་གིས་གཉིས་ལྡན་གྱི་གཟུགས་ཞིག་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ན་ཡང་དབང་ཕྱུག་པ་དག་ནི་ལྟ་བའི་ངོས་ནས་ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་གཉིས་མེད་སྨྲ་བ་ཡིན། ཕོ་ཆོས་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ལྷའི་

སེམས་ཀྱི་ཆོ་འཕྲུལ་ཡིན་པས་དེ་དང་ལྷ་གཉིས་སུ་དབྱེར་མེད་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཅིང་། དེ་ནི་སྐྱུན་པ་པོ་དང་བསྐྱུན་པ་གཉིས་ཀ་ཡིན་པར་འདོད།

ག༽ སྟོབས་ཅན་མའི་ལུགས།

ཤཀྟི་པ་འམ་ལྷ་མོ་སྟོབས་ཅན་མའི་ལུགས་ཀྱིས་ལྷ་མོ་སྟོབས་ཅན་མ་ལ་གོང་ན་མེད་པའི་ལྷ་རུ་མངོན་པར་བསྟོད་ཅིང་། དེ་ལས་གཞན་པའི་ལྷ་ཐམས་ཅད་མོ་ཡི་སྤྲུལ་བ་ཡིན་པར་འདོད། ལྷ་མོ་སྟོབས་ཅན་མའི་ལུགས་ནི་དབང་ཕྱུག་ལུགས་དང་མཚུངས་ཆོས་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད། ཁྱད་པར་གཙོ་བོ་དེ་སྟོབས་ཅན་མའི་ལུགས་ལ་ཨ་མ་ལྷ་མོ་ལ་གཙོ་བོ་བྱེད་པ་དང་། དབང་ཕྱུག་གི་ལུགས་ལ་ཕོ་ལ་གཙོ་བོ་བྱེད་པས་ཕོ་ཡི་ཕྱོགས་ཀྱི་བདེན་དོན་དེ་མཚོན། སྟོབས་ཅན་མའི་ལུགས་ནི་གཙོ་བོ་ཏིཎྜིའི་གསང་སྔགས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལ་འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་ཡོད་ཅིང་། ཀུཎྜ་ལི་ནི་རྣལ་འབྱོར་ (ཀུཎྜ་ལི་ནི)[1] སོགས་རྣལ་འབྱོར་གྱི་རིགས་མང་པོ་ཞིག་དང་གཟུངས་སྔགས་མང་པོ་འདོན་པའི་གསང་བའི་ལས་ལ་གཙོ་བོ་ཉམས་ལེན་བྱེད།

ང༽ ཚངས་པའི་ལུགས།

ཚངས་པའི་ལུགས་[2] ནི་གཉིས་མེད་སྨྲ་བའི་ལྟ་གྲུབ་དང་ཧ་ཅང་ཐག་ཉེ་བར་འབྲེལ་ཡོད། ཕོ་ཆོས་ལྷ་ཐམས་ཅད་གཙོ་བོ་ཚངས་པའི་སྤྲུལ་བ་ཡིན་པར་འདོད་པས་ཕོ་ཆོས་གཙོ་བོ་ཚོགས་བདག དབང་ཕྱུག སྟོབས་ཅན་མ། ཁྱབ་འཇུག ཉི་མ་བཅས་ལྷ་ཡི་ངོ་བོ་གཅིག་ཏུ་གྱུར་པའི་ཚངས་པ་ལ་མཆོད་གསོལ་བསྟོད་གསུམ་བྱེད། ཕོ་ཆོས་ལྷ་སྒོམ་སྤྱོད་གསུམ་དེ་གཙོ་བོ་ཚངས་པ་དང་ངོ་བོ་རོ་གཅིག་ཏུ་འདུ་བའི་ཆེད་དུ་ཤུགས་འདོན་བྱེད།

---

[1] ཀུཎྜ་ལི་ནི། Kundalini གསང་གནས་བདེ་སྐྱོང་གི་འཁོར་ལོ་ན་གནས་པའི་གཏུམ་མོའི་རླུང་གི་མིང་ཡིན།

[2] ཚངས་པའི་ཆོས་ལུགས། (Smartism) མཆོད་གསོལ་བྱ་ཡུལ་གཙོ་བོ་ཚངས་པ་ལ་བྱེད་པས་བོད་མིང་དེ་ལྟར་བཏག

ལྔ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་ལྷ་ཁང་གྲགས་ཆེན་འགའ།

ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཆོས་བྱེད་ལྷ་ཁང་[1] གྲགས་ཆེན་འགའ་ནིཿ དུས་རབ་ ༡༢ ཙམ་ལ་བཞེངས་པའི་ཨང་གོར་ཝཏ། ལྷ་ཁང་འདི་ཁམ་བོ་ཌིཡ་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་འཛུགས་སྐྲུན་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པར་གྲགས། ལྷ་ཁང་འདི་ཐོག་མ་ཧིནྡྷིའི་ལྷ་དབང་ཕྱུག་གི་ལྷ་ཁང་ཡིན་འདུག་ན་ཡང་དེང་སྐབས་སངས་རྒྱས་པའི་ལྷ་ཁང་དུ་གྱུར་ཡོད་པར་ཟེར། མདྷུརཡི་རྒྱལ་པོ་ཀུལླེཀར་པནྡྱེ་ཡིས་དུས་རབས་ ༡༢ པའི་ནང་དུ་བཞེངས་པའི་ལྷ་དབང་ཕྱུག་གི་ལྷ་ཁང་མིནཀཤི་ཨམན་ལྷ་ཁང་། དུས་རབས་ ༦ པའི་ནང་དུ་བཞེངས་པའི་ཤྲི་རངྒནཱཐ་སྭམི་ལྷ་ཁང་། ཡི་ལོ་ ༩༥༠ ནས་ལོ་ ༡༠༠ ཙམ་གྱི་རིང་ལ་བཞེངས་པའི་ཁཇུརཧོ་ལྷ་ཁང་། ཡི་ལོ་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༤ པ་ཡན་མན་ནས་བཞེངས་པའི་ཀཉྩིཔུརམ་ལྷ་ཁང་བཅས་སོགས་གྲངས་ལས་འདས་པ་ཞིག་ཡོད།

དྲུག ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས།

༡། ཧིནྡྷིའི་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་ལྷ་བ་དང་སྤྱོད་པ་མང་དུ་འཛིན་པ་ལ་མོས་པར་བྱེད། མང་དུ་འཛིན་པའི་ལྷ་སྤྱོད་དེ་འདྲ་འབྱུང་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་གང་རེད་འདུག་གམ་བསམ་གཞིགས་གྱིས། ལུགས་འདིར་ལྷ་གྲུབ་སྣ་ཚོགས་འབྱུང་བའི་རྒྱུ་རྐྱེན་གང་དག་རེད་འདུག་གམ། དེ་ནས་ཁྱེད་རང་ཉིད་ཀྱི་གནས་སྟངས་ལ་གཞིགས་ནས་དགོངས་པ་བཞེས། ལྷ་གྲུབ་སྣ་མང་འབྱུང་བའི་རྒྱུ་རྐྱེན་དེ་ཚོ་ད་ལྟ་ཚང་འདུག་གམ། ཁྱེད་རང་གི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་ལྷ་བ་སྣ་ཚོགས་ཇི་ལྟར་འབྱུང་བ་འདུག་གམ།

ཀ༢། ལྷ་སྤྱོད་དེ་འདྲའི་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཡང་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་པ་དག་གིས་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་ཞི་བདེ་ཞིང་འཇགས་དེ་ཡོང་བར་བྱས་སམ། ལྷ་གྲུབ་མི་མཐུན་པའི་གྲུབ་མཐའ་དེ་

[1] ཧིནྡུ་ལྷ་ཁང་། Temple (mandir) བོད་སྐད་ལྷ་ཁང་ཞེས་ཡོངས་སུ་གྲགས། 1. Angkor in Cambodia; 2. The Meenakshi Amman Temple in Madurai; 3. The Sri Ranganathaswamy Temple in Srirangam; 4. Khajuraho temple; 5. Kanchipuram in South.

དག་ནང་ཕན་ཚུན་ལ་ལྟ་སྟངས་ག་འདྲ་འདུག་གམ། ཕོ་ཚོའི་ལྟ་སྤྱོད་མི་མཐུན་པ་དེ་དག་ཇི་ལྟར་མཉམ་གནས་བྱས་འདུག་གམ།

༧། ཏེ་རྒིའི་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་ནི་དད་ཞེན་དང་ཤེས་རབ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་ལམ་ཞིག་ལ་ངོས་བཟུང་ན་འགྲིག་པ་རེད་དམ། ཁྱེད་རང་གིས་དོན་འདི་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་ཇི་ལྟར་གདགས་སམ། ཁྱེད་རང་གིས་དེ་གཉིས་ལ་གོ་བ་ཇི་ལྟར་ལེན་གྱི་ཡོད་པ་དང་། ཁྱེད་རང་གི་རྒྱུད་ལ་ཉམས་མྱོང་དེ་ཇི་ལྟར་སྐྱེལ་ཐུབ་བམ། ཁྱེད་རང་དེ་གཉིས་ལ་མོས་པ་ཆེ་ཆུང་ཁྱད་པར་ཡོད་དམ། ཁྱེད་རང་གིས་བསམ་ན་ཁྱེད་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་དག་དད་ཞེན་གྱི་ཕྱོགས་ལ་ཤུགས་ཆེ་བ་འགྲོ་གི་ཡོད་པར་འདོད་དམ། ཡང་ན་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕྱོགས་ལ་ཤུགས་ཆེ་བར་འགྲོ་གི་ཡོད་པར་འདོད། དོན་འདི་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་རང་ཐོག་ནས་ཚོར་བ་ཞིག་འབྱུང་བའི་འབད་བརྩོན་བྱོས།

ཇུདཱཡི་རིང་ལུགས།

མིའི་སེམས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཡིད་ཆེས་ཞེས་པ་འདིས་རིམ་པ་གཉིས་ནས་ནུས་པ་འདོན་ཐུབ། རིམ་པ་གཅིག་ནས་ཡིད་ཆེས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་གང་ཟག་སྒེར་རང་ཉིད་ལས་བརྒལ་བའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་སྐོར་ལ་ཤེས་རྟོགས་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བ་དང་། རིམ་པ་གཞན་པ་ཞིག་ནི་ཡིད་ཆེས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་མི་རྣམས་དང་མི་སྡེ་ཕན་ཚུན་གཅིག་ལ་གཅིག་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཏུ་གཏོང་། ང་ཚོའི་ལམ་དང་ལུགས་སྲོལ་རྣམས་ང་ཚོའི་ཡིད་ཆེས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ཞིང་། ཡིད་ཆེས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་གང་ཟག་དང་ལེགས་བྱུང་གི་ངོས་འཛིན་འཛོག་ཐུབ།

གཞད་དོན་འདི་འཇི་ཤུ་མི་རིགས་ (ཡ་ཧུ་ད་བ)[1] ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་ལ་ཡང་གཅིག་མཚུངས་རེད། ཇུདཱཡེ་ཡི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བཤད་པ་ནི་འཇི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བཤད་པ་དང་གཅིག་མཚུངས་རེད། དད་པའི་ལམ་ལུགས་འདིའི་ནང་ནས་ལེགས་བྱུང་ཞིག་གི་རིགས་རྫས་ལྷ་བུ་སྟེ། དེའི་རིན་ཐང་བལྟ་སྟངས་དང་། ངོས་འཛིན་བྱེད་སྟངས་སོགས་

[1] ཡ་ཧུ་ད་བ། (Jewish) ཟེར་བའི་ཚིག་འདི་འཇི་ཤུ་མི་རིགས་དང་འཇི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཉིས་ཀ་ལ་གོ རང་རེའི་སྐད་དུ་ཡ་ཧུ་ད་བ་ཞེས་འབོད་སྲོལ་ཡོད་པ་ཡང་ཕོང་ཙག་གིས་འབོད་སྲོལ་ཞིག་ཡིན་འདུག མདོར་ན་ད་སྐབས་ཨིསིརེལ་ (Israel) ཞེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དེའི་འབངས་མི་དང་སྐད་ཡིག་ལ་གོ་བ་རེད། འཇི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ནི་མང་ཆེ་བ་བཙན་གནོན་དང་བཙན་བྲོལ་གྱི་དུས་འདས་ཡོད། ད་སྐབས་མི་འབོར་ས་ཡ་ ༡༤ ༥ ཙམ་ཡོད་ཅིང་། དེའི་བརྒྱ་ཆ་ ༤༣ ཙམ་ཨིསིརེལ་གྱི་ནང་དུ་གནས་ཡོད། མི་རིགས་འདིས་འཛམ་གླིང་གི་མི་འབོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་0.2% ལས་ཟིན་གྱི་མེད་ཀྱང་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ནང་དུ་འཇི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་འཇོག་ཐུབ་ཡོད།

གཞན་ལས་ཁྱད་པར་དུ་འབྱེད་བྱེད་ཀྱི་ཆོས་ངོ་མ་དེ་ཆོས་ལུགས་འདི་ཡིན་པ་མཐོང་ཐུབ། དེའི་ཕྱིར་ཡིད་ཆེས་ཟེར་བ་འདི་ཚིག་སྤྲིལ་གྱི་དར་ཐག་ཡིན་ཞིང་། དབྱིན་དཀྱུགས་ཀྱི་ཐུར་མ་ཡང་ཡིན་ཚོག འཛམ་གླིང་རྫིལ་པོ་འདིའི་སྟེང་ལ་སྤྲིལ་དཀྱུགས་ཀྱི་ཐུགས་འདི་གཉིས་ཇི་ལྟར་དོ་མཉམ་པར་འཛོག་ཐུབ་པ་ནི་གདོང་ལེན་བྱེད་དགོས་པའི་དཀའ་ཁག་གི་རང་བཞིན་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། དོ་སྙོམས་པོར་འཛོག་རྒྱུ་འདི་སུ་ཡང་ཉུང་བས་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་ལས་ཀ་ཁག་པོ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་རྒྱུ་མཚན་དུ་བྱས་ནས་དོ་སྙོམས་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་འབད་པ་ནི་སྣང་མེད་དུ་འཛོག་མི་ཉུང་བའི་ལས་དོན་གལ་ཆེན་ཞིག་ཀྱང་ཆགས་ཡོད། ང་ཚོས་གང་ཟག་སྒེར་གྱི་ཁྱད་དུ་འཕགས་པའི་རང་བཞིན་དང་གོ་ལ་གཅིག་གྱུར་ལ་ཁྱབ་པའི་སྤྱི་ཁྱབ་རང་བཞིན་གཉིས་ཀ་མཉམ་གནས་ཐུབ་པའི་ས་གཞི་ཞིག་འཚོལ་དགོས།

གལ་སྲིད་ང་ཚོས་ཧུ་དྷཡེ་རིང་ལུགས) [1] ལ་ཞིབ་འཇུག་ཅིག་བྱས་པ་ཡིན་ན་དེའི་སྲོལ་རྒྱུན་དང་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་དུ་དོ་སྙོམས་པའི་བསམ་ཚུལ་འདི་ཡང་ནས་ཡང་དུ་འབྱུང་བར་མཐོང་ཐུབ། སྲོལ་རྒྱུན་གྱིས་རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ལ་གཙོ་བོ་བདག་གཅེས་བྱེད་པར་ཕྱོགས་ན་ཡང་། འཕེལ་རྒྱས་ཀྱིས་དུས་དང་གནས་སྐབས་ལ་གཞིགས་པའི་རང་འགྱུར་བྱེད་པར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡོད། དེང་རབས་ཧུ་དྷཡེ་རིང་ལུགས་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱས་པའི་ཚེ་ན་ང་ཚོས་དཀར་ནག་གི་ས་འཚམས་གསལ་ཁ་མེད་པའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་འཇའ་རིས་ཤིག་མཐོང་ཐུབ།

[1] ཧུ་དྷཡེ་ལུགས། (Judaism) ཞེས་པ་ནི་འཇི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལ་ཟེར་བ་རེད། འདི་ནི་ཧོ་རཏ་ཞེས་པའི་གསུང་རབ་ལ་གཞི་བཅོལ་བའི་ཆོས་ལུགས་རྗེས་འབྲང་བ་ས་ཡ་ ༡༤.༥ ནས་ ༡༧.༤ ཙམ་ཡོད་པའི་འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ཆེ་ཤོས་ཨང་ ༡༠ བ་དེ་རེད། ཆོས་ལུགས་འདིས་ལྷ་གཅིག་སྨྲ་བའི་ལམ་ལུགས་ཐོག་མར་བཤད་ཅིང་། ལོ་ངོ་ ༣༠༠༠ ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད། ད་སྔོན་བོད་སྐད་དུ་ཡུའུ་ཐེ་ཆོས་ལུགས་ཞེས་སྒྱུར་མྱོང་འདུག

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

འདི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འགོ་ནི་མང་པོའི་ཡབ་ (ཨབརཧྨ) [1] ཞེས་པའི་མི་དེའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱིས་འགོ་འཛུགས། ཧ་ཅང་དད་པ་བརྟན་པའི་ཨབརཧམ་གྱིས་དེའི་སྐབས་སུ་དར་ཁྱབ་ཆེ་བའི་ལྷ་ཚུལ་ལྷ་མང་རིང་ལུགས་[2] ལ་དགག་པ་བྱས་ནས་ཕྱོག་རིག་དང་མངོན་དུ་མི་གྱུར་པའི་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོ་གཅིག་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱས། ཁོའི་སྣང་ངོར་འབྱུང་འགྱུར་གྱི་ཉི་མ་ཞིག་ལ་ཁོའི་བུ་རབས་ཚ་རྒྱུད་དག་གིས་ཨིསརེལ་[3] ཞེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་ཞིག་འཛུགས་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ལྷས་ལུང་བསྟན་བྱུང་བའི་སྣང་བ་ཤར།

སྐབས་དེར་ཨབ་རཧམ་གྱི་བཟའ་ཟླ་ནི་བུ་རྒྱུད་སྐྱེད་པའི་ལོ་ལས་བརྒལ་ཟིན་པས་མོ་རང་གི་གཡོག་མོ་ཞིག་ལ་བུ་རྒྱུད་སྐྱེད་རྒྱུའི་གྲོས་བྱས། གང་ལྟར་ཁོང་གི་བུ་དང་པོ་དེའི་མིང་ལ་ཨིཤམེལ་[4] ཟེར་ཞིང་དེ་ནི་དེང་སྐབས་ཀྱི་ཨ་རབ་པ་དག་གི་མེས་པོ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། དེ་རྗེས་ལྷས་ཁོ་ལ་ཁོའི་བཟའ་ཟླ་རྒན་པ་ལ་བུ་ཞིག་སྐྱེ་རྒྱུ་ཡིན་སྐོར་བཤད་ཅིང་། མོ་

[1] ཨབརཧྨ། (Abraham) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༡༨༠༠) ཞེས་པ་ཨབརཧྨ་ཆོས་བརྒྱུད་གསུམ་གྱི་མེས་པོ་དེ་རེད། བོད་སྐད་དུ་མང་པོའི་ཡབ་ཆེན་ཞེས་སུ་བསྒྱུར། ཇུདྷཡེ་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་འདི་ཤུ་མི་རིགས་དང་ལྷའི་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་འཛུགས་མཁན་གཙོ་བོ་དེ་དང་ལྷ་ལ་བཞག་པའི་ཁ་ཆད་འཛོག་མཁན་དེ་ཡིན་པ་དང་། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་ཁོང་ནི་ཆོས་དད་པ་ཡོངས་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་ལྟ་བུ་དེ་ཡིན་པ་དང་། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་ཨདམ་ནས་བརྒྱུད་པ་དེ་མཐར་སྨུཧམད་ཀྱི་རྣམ་པར་སྐྱེ་བ་ཡང་རྗེར་སོན་པ་ཡིན་པར་འདོད།

[2] ལྷ་མང་རིང་ལུགས། (Polytheism) ནི་གསོལ་མཆོད་བྱེད་སའི་ལྷ་གསུམ་ལས་མང་བར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས། དེའི་ནང་དུ་ལྷ་མི་འདྲ་བ་རེས་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་ནུས་ཤུགས་སམ་མེས་པོ་གོང་མ་མི་འདྲ་བ་རེ་མཚོན་གྱི་ཡོད།

[3] ཨིསརེལ། (Israel) ནི་འཛམ་གླིང་ཕྱོག་ནོ་བྷེལ་གཟེངས་རྟགས་མང་ཤོས་ཐོབ་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་དང་། འཛམ་གླིང་ཕྱོག་མིང་དུ་གྲགས་པའི་ཆོས་ལུགས་ཆེ་ཁག་གསུམ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན། མ་ཟད་འཛམ་གླིང་ཕྱོག་ལོ་ ༣༠༠༠ ཡར་སྔོན་གྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་ཆག་ཟིན་པ་སླར་གསོས་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་པུ། ཆགས་ས་དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་གྱི་དབུས་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་ཁྲི་ ༢ ལྷག ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་ཡེརཱུཤལམ། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༩ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཌོ་ལར་ ༤༤༤༧༤། སྐད་ཡིག་ཡ་ཧུ་དའི་སྐད་ཧིབ་རུ་ཡི་གེ་དང་ཆོས་ལུགས་ཇུདྷཡེ་ཆོས་ལུགས། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ས་ཡ་ ༡༥ ཡར་སྔོན་བར་དུ་གནའ་བོའི་ཨིསརེལ་ལོ་རྒྱུས་འགོ་འདེད་རྒྱུ་ཡོད་ཅིང་། རྒྱལ་རབས་ཐོག་མ་ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༠༠༠ ཙམ་ལ་བྱུང་བར་འདོད། ༡༩༤༨ ལོར་ད་ལྟའི་ཨིསརེལ་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱས།

[4] ཨིཤམེལ། (Ishmael) (ཡེ་ལོའི་སྔོ་ ༡༨༤༢) ནི་ཨབརཧྨ་གྱི་བུ་དང་པོ། ཁོང་གི་མ་ཡི་མིང་ལ་ཧཱ་ཛར་ཟེར།

རང་ལོ་ ༩༠ སྐབས་སུ་བཟའ་ཟླ་རྒན་པ་སརཧ་[1] ལ་བུ་ཞིག་བཙས་པ་དེའི་མིང་ལ་ཨིསག་[2] ཅེས་འབོད་ཅིང་དེ་ནི་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ཀྱི་མེས་པོ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

ཨིསག་གི་ཁྱིམ་ཚང་རིམ་བཞིན་འཕེལ་རྒྱས་སོང་ནས་མཐར་ཨིསརེལ་གྱི་རིགས་རྒྱུད་བཅུ་གཉིས་སུ་གྱེས། རིགས་རྒྱུད་འདི་དག་ནི་འབྲོག་པ་ཡིན་པས་གཞི་གཅིག་ལ་སྡོད་ཁང་མེད་ཅིང་། མུ་གེ་བྱུང་བའི་དུས་སྐབས་སུ་ཨིསག་གི་རྒྱུད་པ་དག་གིས་ཨིཇིཔཊ་[3] ལ་འཁྱམས་ནས་སོང་ཞིང་། དེར་ཨིཇིཔྟ་ཡི་ (ཕཪོཧ) [4] དག་གི་བྲན་གཡོག་སུ་གྱུར། ཕོ་ཚོ་དེ་ཉུ་བྲན་གཡོག་བྱས་ནས་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་མང་པོའི་རིང་ལ་ལུས་ཤིང་མཐར་ལྷ་ཡི་ཕོ་ཉ་(མོསིས) [5] ཞེས་པས་བཅིང་དགྲོལ་བྱས། མོསིས་ཡིས་རང་གི་མི་རྣམས་ཨིཇིཔཊ་ནས་ལམ་སྟོང་ལྟན་པའི་ངང་ནས་ཁྲིད་དེ་གཙང་པོ་དམར་པོ་[6] བརྒལ་ཐུབ་པ་བྱུང་ཞིང་། བྱེ་ཐང་གི་

[1] སརཧ། (Sarah) ནི་ཨབརཧམ་གྱི་བཟའ་ཟླ་དང་ཨིསག་གི་མ་རེད། མོ་ཨབརཧམ་གྱི་ནུ་མོ་ཡང་ཡིན་འདུག

[2] ཨིསག (Isaac) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་1896?) ནི་ཨབརཧམ་གྱི་བུ་ཡིན་ཞིང་ཨིསིརེལ་གྱི་མེས་པོ་ཞིག་རེད། ཁོང་གི་བུ་ཇེ་ཁོབ་ལ་བུ་བཅུ་གཉིས་བྱུང་ཞིང་། དེ་དག་ཨིསིརེལ་གྱི་རིགས་རྒྱུད་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་ཁོང་ལྷ་ཡི་ཕོ་ཉ་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། ཇུའུ་ཡི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་ཡང་ཡབ་མེས་སུ་བརྩི།

[3] ཨིཇིཔྟ་ཨརབ་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ། (Egypt) ཨིཇིཔྟ་རྒྱལ་ཁབ་ནི་འཛམ་གླིང་ལོ་རྒྱུས་རིང་ཤོས་ཡོད་པ་དང་གཏེར་གཟུགས་མཆོད་རྟེན་ཆེ་ཤོས་དག་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དེ་རེད། ཆགས་ས་གླིང་ཆེན་ཨཕ་རི་ཀའི་བྱང་དང་ས་ཁྲོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་མ་ས་ཡ་ ༡ ལྷག ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་ཁཡེརོ་ (Cairo)། མི་འབོར་དུང་ཕྱུར་ ༡ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཧྲོ་ལར་ ༣༠༠༠། སྐད་ཡིག་ཨརབ་སྐད་ཨརབ་ཡི་གེ་དང་ཆོས་ལུགས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༠༠༠༠ བར་དུ་གནའ་བོའི་ཨིཇིཔྟ་ཡི་རིག་དར་བའི་ལོ་རྒྱུས་འགོ་འདེད་རྒྱུ་ཡོད་ཅིང་། ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༣༡༥༠ ཙམ་ནས་ས་གནས་རྒྱལ་ཁབ་དངོས་སུ་དབུ་བརྙེས། ༡༩༢༢ ལོར་ད་ལྟའི་ཨིཇིཔྟ་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱས།

[4] ཕཪོཧ། (Pharoahs) ཞེས་པ་ནི་གནའ་བོའི་ཨིཇིཔ་ཀྱི་བཙན་པོ་རྣམས་ཀྱི་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཚོ་ལོ་རེད། ཆོས་ལུགས་དེ་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་ཧ་ཅང་གལ་ཆེན་ཡིན་སྟབས་ཕཪོཧ་རྣམས་ཀྱིས་མི་དང་ལྷའི་བར་གྱི་འབྲེལ་འཐུད་པ་ལྟ་བུའི་བྱ་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

[5] མོསིསི། (Moses) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༡༥༩༢ དང་ ༡༥༧༡ དང་ ༡༣༩༡ བཤད་སྲོལ་མཆིས། དེའི་ཕྱིར་འདས་ལོ་ ༡༢༧༡ ཡང་ངེས་གཏན་མི་འདུག) ཨབརཧམ་ཆོས་ལུགས་ལྟར་ན་མོསིསི་ཞུ་བ་ནི་མངོན་ཤེས་མཁན་ཞིག་རེད། སངས་རྒྱས་དང་ཡེ་ཤུ་སོགས་དང་མ་འདྲ་བར་མོསིསི་ནི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་མི་སྣ་ཞིག་ཡིན་པའི་ར་འཕྲོད་མེད། གང་ལྟར་ཁོང་ཇུའུ་ཡི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་གལ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གང་ཟག་ཅིག་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཡེ་ཤུ་དང་ཁ་ཆེ་སོགས་ཨབརཧམ་གྱི་ཆོས་བརྒྱུད་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡང་གལ་ཆེན་ལ་བརྩི་བ་རེད།

[6] མཚོ་དམར་པོ། (Red Sea) ནི་གླིང་ཆེན་ཨཕིརིཀ་དང་ཨེ་ཤེ་ཡ་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་ཆགས་པའི་མཚོ་ཞིག་རེད། མོསིསི་ཡི་ཡེ་ལོ་ ༡༤༤༦ ལོར་མཚོ་དམར་པོ་བརྒལ་བའི་བཤད་སྲོལ་འདུག

ནང་དུ་ཡུན་རིང་འཁྱམས་ཉུལ་བྱས་མཐར་རི་བོ་སིནཱཡི་[1] ཞེས་པའི་འདབས་སུ་གཞིས་ཆགས། ས་གནས་དེ་རུ་མོ་སེས་ཡིས་གསུང་རབ་ (ཏོ་རཧ)[2] ཞེས་པའི་རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་ལྷའི་ཞལ་གཟིགས།

དུས་ཡུན་ལོ་བཞི་བཅུ་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་མོ་སེས་ཡི་ཏོ་རཧ་གསུང་རབ་ཧིབརུ་གསུང་རབ་[3] པོད་ལྔ་བྲིས་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ནི་ཆགས་རབས་[4] ཏེ། འཛིག་རྟེན་ཆགས་རབས་དང་། འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱི་རབས་བྲོས་རབས་[5] ཞེས་པ་ཨི་ཇིབྟ་ནས་བྲོས་བྱོལ་ཡོང་བའི་ལོ་རྒྱུས། བཅས་ཁྲིམས་[6] འཇི་ཧུ་མི་མང་གི་ཀུན་སྤྱོད་འཁྱེར་ཕྱོགས། རྩིས་རིག་[7]འཇི་ཧུ་རྩིས་ཀྱི་སྐོར། བསྐྱར་སྟོན་[8] གསུང་རབ་པོད་སྔོན་མ་རྣམས་ནན་བཤད་བཅས་རེད། འདི་དག་གི་ནང་དུ་འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཇི་ལྟར་འཚོ་བ་སྐྱེལ་དགོས་པའི་ལྷ་ཡི་གདམས་ངག་ ༦༡༣ ཙམ་གསུང་ཡོད། འདི་དག་ལས་གདམས་ངག་ ༡༠ ནི་འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཁྲིམས་གཞི་གལ་ཆེན་དེ་ཚོ་ཡིན་པས་རྡོ་ལ་བརྐོས་ནས་བཞག་ཡོད།

---

[1] Sinai སིནཡེ་ལ་སིནཡེ་གླིང་ལག་ཀྱང་ཟེར། ཨེ་ཤི་ཡའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་གླིང་ལག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་ཨི་ཇིབ་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་རེད། རི་བོ་སིནཡེ་ཞེས་པ་ནི་ཁུལ་འདིའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཧ་ཅང་གནད་ཆེ་བའི་གནས་ཤིག་རེད།

[2] ཏོ་རཧ། (Torah) (ཡི་ལོ་སྔོན་ ༡༣༡༢ ཙམ་བསྒྲིགས་པར་ཟེར) འཇི་ཧུ་ཡི་ཆོས་ཀྱི་གསུང་རབ་ ༣༩ ཡོད་པའི་ནང་དུ་པོད་དང་པོ་ལྔ་ལ་གོ འདི་དག་རི་བོ་སིནཡེ་རུ་མོ་སེས་ཡིག་གསུང་བའི་ལྷ་ཡི་བཀའ་ལུང་ཡིན། ལྷས་འཛིག་རྟེན་སྤྲུལ་པའི་འཆར་འགོད་ཀྱི་ཚུལ་ཏོ་རཧ་བྲིས་པར་འདོད། འདི་དག་ཤོག་དྲིལ་གྱི་གཟུགས་སུ་ཡོད།

[3] ཧིབརུ་གསུང་རབ། (Hebrew Bible) ནི་འཇི་ཧུ་ཆོས་ཀྱི་གསུང་རབ་པོད་ ༥ དང་། གཞན་ཡང་ཡེ་ཤུའི་གསུང་རབ་གསར་རྙིང་གཉིས་ཀའི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན་ཞིང་ཁྱོན་པོད་ ༣༩ ཡོད།

[4] ཆགས་རབས། (Genesis) ཧིབརུ་གསུང་རབ་པོད་དང་པོ།

[5] བྲོས་རབས། (Shemot) ཧིབརུ་ཚིག་ཅིག་སྟེ་གསུང་རབ་ཀྱི་པོད་གཉིས་པ།

[6] བཅས་ཁྲིམས། (Vayikra) འདི་ལ་ Leviticus ཞེས་ཀྱང་འབོད། འདི་ཏོ་རཧ་པོད་གསུམ་པ་ཡིན་ཞིང་། འདིའི་ནང་དུ་ཡ་ཧུ་ད་བ་རྣམས་ཀྱི་ཀུན་སྤྱོད་ཇི་ལྟར་འཁྱེར་ཕྱོགས་ཀྱི་སྐོར་ལྷས་མོ་སེས་ལ་ཇི་ལྟར་གསུང་བའི་བཅས་ཁྲིམས་དག་འཁོད་ཡོད།

[7] རྩིས་གཞུང་།(Bamidbar) ཏོ་རཧ་པོད་བཞི་པ་ཡིན་ཞིང་། འདིའི་ནང་དུ་ཡ་ཧུ་ད་བ་རྣམས་ཀྱི་རྩིས་ཀྱི་སྐོར་འཁོད་ཡོད།

[8] བསྐྱར་སྟོན། (Devarim) འདི་ལ་ Deuteronomy ཡང་འབོད། ཏོ་རཧ་པོད་ལྔ་པ་ཡིན། འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་བསྐྱར་ནན་བཅས་ཁྲིམས་ཞེས་བསྒྱུར། འདིའི་ནང་དུ་ལྷས་ཏོ་རཧ་པོད་སྔོན་མ་རྣམས་སུ་བསྒྲགས་པའི་བཅས་ཁྲིམས་རྣམས་ལན་གཉིས་པར་བསྐྱར་བཤད་བྱས་ཡོད།

དེ་བཞིན་དུ་ལྷ་ནས་མོསེས་ལ་གདམས་ངག་འདི་དག་ཇི་ལྟར་ཉམས་ལེན་བྱེད་དགོས་པའི་སྐོར་ལ་ལམ་སྟོན་ཡང་རག་ཡོད་པར་འདོད། འདི་དག་ནི་ཏོརཱཧ་གསུང་རབ་ལ་ངག་ཐོག་གི་འགྲེལ་བཤད་ཀྱི་ཚུལ་དུ་ཡོད་པ་དེ་རེད།

གནས་དེ་ནས་འཇིའུ་མི་རིགས་ཀྱིས་ཁནྣན་[1] ཞེས་པའི་ཡུལ་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་ནས་དེར་ཨིསརེལ་རྒྱལ་ཁབ་བཙུགས་ཤིང་། ས་ཆ་དེ་རིགས་རྒྱུད་བཅུ་པོ་ལ་བགོ་བཤའ་བྱས་ནས་ས་བཟུང་། ཡུལ་དེར་འཇིའུ་མི་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་སའོལ་[2] དང་། ཌེཝིཌ་[3] དང་སོལོམོན་[4] སོགས་རྒྱལ་པོ་དབང་དྲག་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཏུ་ཆགས། རྒྱལ་པོ་འདི་དག་གིས་ལྷ་ཁང་དང་པོ་བཞེངས་ཤིང་། ལྷ་ཁང་འདི་དག་གི་ནང་དུ་ལྷ་ཡི་བཀའ་ཁྲིམས་བཅུ་ཡོད་པའི་གསུང་རབ་དེ་ཚོ་ཉར་ཚགས་བྱས་ཡོད།

གང་ལྟར་རྒྱལ་ཁབ་བཙུགས་ནས་རིང་པོར་མ་ཐོགས་པར་ནང་ཁྲུལ་གྱི་ཆབ་སྲིད་བསམ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་བྱུང་མཐར་ཡུལ་ལ་སྡེ་གཟར་ལངས་ནས་བྱང་ཕྱོགས་སུ་ཨིསརེལ་རྒྱལ་ཁབ་དང་། ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་ཇུཌཱཧ་[5] རྒྱ་ཁབ་སོ་སོར་གྱེས་པ་རེད། བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ནི་ཨསེརིཡཱ་[6] བས་དབང་དུ་བསྡུས་ཤིང་། ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཇུཌཱཧ་རྒྱལ་ཁབ་ནི་བྷེབིལོན་པ་[7] དག་གིས་དབང་དུ་བསྡུས་པ་རེད། བཙན་འཛུལ་བ་དག་གིས་ལྷ་ཁང་གཏོར་ཤིང་འཇིའུ་

[1] ཁནྣན་ས་ཁུལ། (Canaan) དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་གྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག ས་གནས་འདིར་ཡ་ཏུ་ད་བ་རྣམས་གནས་བཅས་ཤིང་རིག་གནས་དར་བ་ཡིན།

[2] སའོལ། (Saul) ནི་ཨིསིརེལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཐོག་མ་དེ་ཡིན།

[3] ཌེཝིཌ། (David) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༡༠༡༠-༩༧༠) ཨིསིརེལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་གསུམ་པ་དེ་ཡིན། ཐོག་མ་རྫི་བོ་ཞིག་ཕྱིས་སུ་རྒྱལ་པོར་གྱུར་པ་ཡིན། ཁོང་ནི་ཡེ་ཤུའི་མེས་པོ་ཡང་ཡིན་པར་འདོད།

[4] སོལོམོན། (Solomon) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༩༧༠-༩༣༡) ནི་རྒྱལ་པོ་ཌེཝིཌ་གྱི་སྲས་དང་ཨིསིརེལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་བཞི་པ་དེ་ཡིན།

[5] ཇུདཱཧ། (Judah) འཇིའུ་མི་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་དུམ་བུར་གྱུར་ནས་བྱང་ཕྱོགས་སུ་ཨིསརེལ་དང་ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་ཇུདཱཧ་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་གྱེས།

[6] ཨསེརིཡཱ། (Assyrians) ནི་དཀྱིལ་ཤར་ཁུལ་གྱི་གནའ་བོའི་རིག་གནས་དར་ཡུལ་མེསོཔོཊམེཡཱ་ས་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག

[7] བྷེབིལོནཡཱ། (Babylonia) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༡༨༩༤) ནི་དཀྱིལ་ཤར་ཁུལ་གྱི་གནའ་བོའི་རིག་གནས་དར་ཡུལ་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག ད་ལྟ་ཨིརག་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དུ་ཡོད

མི་རིགས་མཐའ་སྐྱོད་བཏང་བ་དང་། འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ཀྱིས་ངག་ཐོག་ནས་བརྒྱུད་ཡོང་བའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་ཁག་དང་། ངག་ཐོག་ན་ཡོད་པའི་བཅའ་ཁྲིམས། དེ་དག་གི་འགྲེལ་བཤད་བཅས་ཤུབ་པར་འགྱུར་དོགས་ཀྱིས་དེ་དག་ཡིག་ཐོག་ལ་ཕབས་ནས་མཐར་ཏལ་མུད་[1] ཅེས་སུ་འབོད་པའི་བསྟན་བཅོས་དེ་བྱུང་། མི་རིང་བར་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ཀྱི་དབང་ཤུགས་ཅུང་ཟད་ཆེ་རུ་སོང་ནས་ཁག་ཅིག་བཙན་བྱོལ་དུ་སྤུ་མཐུད་དེ་གནས་ཤིང་ཁག་ཅིག་ཕོ་ཚོ་རང་ཡུལ་དུ་ལོག[2] ཐུབ་པར་གྱུར། རང་ཡུལ་ཇེ་རུ་ཤེ་ལམ་[3] ལ་ལོག་མཁན་དག་གིས་ལྷ་ཁང་གཉིས་པ་[4]བཞེངས་ནས་ཁོང་ཚག་གི་ལེགས་བྱུང་སྤུ་མཐུད་དེ་བདག་ཉར་བྱས། དུས་སྐབས་འདིར་ཇུ་དྷཱ་ཡེ་ལུགས་ལ་དབྱེ་བ་ཆེ་ཁག་གཉིས་བྱུང་། དེ་གཉིས་ནི་སྔན་བརྒྱུད་པ་[5] དང་། རྟོགས་བརྒྱུད་པ་[6] གཉིས་རེད། དང་པོ་ལ་ཡིག་མཁན་དང་གཉིས་པར་ཆོས་དཔོན་དུ་

[1] Talmud ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༥༠༠-༢༠༠ ཙམ་ལ་བྲིས་པའི་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ལམ་སྟོན་གསལ་བའི་འཇི་ཧྲུ་གདམས་ངག་བརྒྱུད་པའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་འཆོས་གཙོ་བོ་དེ་རེད། འདིར་ལེའུ་ ༦༣ དང་ཤོག་གྲངས་ ༦༢༠༠ ཙམ་ཡོད།

[2] རང་ཁྲིམ་ཕྱིར་འཁོར། (Return of Zion) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༥༣༨) ཞེས་ཟེར་བ་ནི་འཇི་ཧྲུ་མི་རྣམས་བླེབེལོན་གྱི་ཡུལ་དུ་ཡུལ་བྱོལ་ཡོད་སྐབས་ཡུལ་དེར་གོང་མ་གསར་བརྗེ་བའི་དུས་སྐབས་དང་བསྟུན་ནས་འཇི་ཧྲུ་བ་རྣམས་སླར་ཨིསིརེལ་ལ་ལོག་པ།

[3] གྲོང་ཁྱེར་ཡེརོཤེལམ། (Jerusalem) འཛམ་གླིང་གི་གྲོང་ཁྱེར་རྙིང་གྲས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་ཨབཱརཧྥ་ཆོས་བརྒྱུད་གསུམ་ཀས་རྩ་ཆེན་དུ་བརྩི་བའི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག་རེད། གནས་འདིར་ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་སྟོང་ལོ་ ༩ བའི་ནང་དུ་ཡང་མི་གནས་ཡོད་པའི་ར་སྤྲོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེང་སྐབས་ཨིསརེལ་དང་ཕཱ་ལིསྟན་གཉིས་ཀྱི་རྩོད་རྙོག་གི་ལྟེ་བ་ཞིག་རེད། གཉིས་ཀས་སོ་སོའི་ལུགས་མཐུན་གྱིས་རྒྱལ་ས་ཡིན་པར་རྩོད།

[4] ལྷ་ཁང་གཉིས་པ། (Second Temple) ཞེས་པ་འདི་ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༥༡༦ ནས་ ༧༠ བར་དུ་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་རྣམས་ཡུལ་གྱུར་ནས་རང་ཡུལ་ལ་ཕྱིར་ལོག་པའི་རྗེས་སུ་བཞེངས་པར་གྲགས་པའི་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལྷ་ཁང་ཞིག

[5] སྔན་བརྒྱུད་པ། (Pharisee) བོད་སྐད་དུ་སྔན་བརྒྱུད་པ་རུ་བསྒྱུར། འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་སྡེ་ཁག་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྱལ་ཞིག་གི་མིང་ཡིན། ཕེརསིསི་ཇུ་དྷཱ་ཡེ་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་ཁང་གཉིས་པའི་དུས་སྐབས་སུ་མཆོག་གི་ཡུལ་དུ་བྱུང་བའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཚོགས་པ་ཞིག་ལ་ཟེར། ལུགས་འདིས་འདས་ལོག་བྱུང་བ་ཡོད་པར་འདོད། ཡེ་ལོ་ ༧༠ བའི་སྐབས་སུ་རབིན་ཇེ་ཧྲུ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཚ་ག་དང་། སྐུ་རིམ་འདོན་ལུགས། ཡིད་ཆེས་བྱེད་ལུགས་ཀྱི་རྨང་གཞི་ལ་གྱུར་པ་རེད།

[6] རྟོགས་བརྒྱུད་པ། (Sadducees) བོད་སྐད་དུ་རྟོགས་བརྒྱུད་པ་རུ་བསྒྱུར། འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་སྡེ་ཁག་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྱལ་ཞིག་གི་མིང་ཡིན། འདིས་འདས་ལོག་དང་སྐྱེ་བ་རྗེས་མ་མི་འདོད། ད་ལྟའི་ཆར་ལམ་ལུགས་འདི་ཉམས་ཟིན་པར་ཟེར།

ཡང་འབོད། ཇུ་དི་ཡ་[1] ཡི་ས་ཁུལ་འདི་ལ་བཙན་པོའི་རྒྱལ་པོ་མང་པོས་དབང་སྒྱུར་སྐྱོང་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་གི་སྐབས་སུ་འཇུ་ཧུ་མི་རིགས་ལ་རན་ཚོད་ཀྱི་རང་སྐྱོང་གི་དབང་ཆ་སྤྲད་ཡོད། རོ་མན་གྱི་དབང་སྒྱུར་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་འཇུ་ཧུ་མི་རིགས་དེ་རང་བཙན་བྱས་ནས་སྐབས་ཤིག་ལ་ཞི་བདེར་གནས་ཡོད། དེ་ནས་ནང་ཁུལ་གྱི་རྙོག་དྲ་ལངས་ནས་རྒྱལ་ཁབ་འཐོར་ཞིག་འགྲོ་ལ་ཉེ་བའི་སྐབས་སུ་རོ་མན་གྱི་དབང་སྒྱུར་བ་དག་ཡོང་ནས་དབང་བསྒྱུར་བྱས། འདིའི་སྐབས་སུ་ཧུལ་སོང་དུ་གྱུར་པའི་དབང་འཛིན་པ་མང་པོ་ཞིག་བྱུང་ཞིང་དེ་དག་གི་སྐབས་མི་རྣམས་ཆོས་དཔོན་དག་ལ་མི་དགའ་བ་དང་། ཡིག་མཁན་པ་དག་ལ་ཕྱོགས་ནས་དེ་དག་གི་དྲུང་ནས་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གྱི་ལམ་སྟོན་ཞུ་བ་སོགས་བྱས་ནས་གདམས་ངག་བརྒྱུད་པ་[2] ཞེས་པ་དེ་བྱུང་། འདི་དག་ལ་སློབ་དཔོན་ཞེས་སུ་ཡང་འབོད། རང་རེའི་དབང་དུ་བྱས་ན་བསྟན་འཛིན་གྱི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་རྣམས་ལ་གོ་བ་ཡིན།

ཆོས་དཔོན་ལ་དད་པ་རིམ་བཞིན་ཉམས་དམས་སུ་སོང་སྐབས་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་དབང་ཤུགས་ངེས་ཅན་ཡོད་པའི་ལྷ་ཁང་གི་དབང་ཆ་དེ་ཡང་རིམ་བཞིན་ཉམས་དམས་སུ་གྱུར། སློབ་དཔོན་ཟེར་བ་དེ་དག་གིས་རང་གི་རྗེས་འབྲང་པ་ཚོར་ཁྲིད་ཡོངས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དེ་ཚོ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉིན་རེའི་མི་ཚེའི་ལག་ལེན་ལ་འགེལ་བའི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྟོན་བྱས། འཇུ་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་དག་གི་ནང་དུ་མཆོད་བསྟོད་བྱེད་པའི་འདུ་ཁང་[3] མང་པོ་གསར་སྐྲུན་བྱས་ནས་དེར་འཇུ་ཧུ་མི་རིགས་དག་གིས་ལྷ་ལ་མཆོད་བསྟོད་བྱེད་པ་དང་། དུས་ཆེན་འདྲ་མིན་སྲུང་བརྩི་བྱེད་པ། སྨོན་ལམ་རྒྱག་པ་སོགས་བྱེད། དུས་སྐབས་ལ་འདི་ནི་ཤེས་བྱ་རིག་གནས་གོང་འཕེལ་ཆེན་པོ་ཕྱིན་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་ཀྱང་ཆགས་ཡོད་པས་སློབ་ཁྲིད་བསྡི་གནས་མང་པོ་ཡང་གསར་སྐྲུན་བྱས་ནས་དེར་མཁས་པ་དག་གིས་རང་རང་གི་ལྷ་ཚུལ་ལ་དཔྱད་ཞིབ་དང་རྩོད་པ་བྱས་ཡོད།

[1] Judea གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་བཤད་པའི་ཕ་ལེསྟིན་གྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཞིག་གི་མིང་། བོད་སྐད་དུ་ཡ་ཧུ་ད་ཞེས་པའི་མིང་ཞིག་ཡོད་འདི་ནས་བྱུང་བ་རེད། དེང་སྐབས་ཀྱི་ནུབ་ངོགས་ (ཝེསཊ་བེངྐ) ས་ཁུལ་དུ་གོ

[2] གདམས་ངག་བརྒྱུད་པ། (Rabbinic) བོད་སྐད་དུ་ཧྲབྦཱིཡི་གདམས་ངག་བརྒྱུད་པ་ཞེས་བསྒྱུར། འདི་ནི་སྔོན་ནས་བརྒྱུད་པ་ནས་བྱུང་བ་རེད།

[3] འདུ་ཁང་། (Synagogues) འཇུ་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱི་སྨོན་ལམ་འདེབས་སའི་ལྷ་ཁང་།

དེ་ནས་འཛི་ཨུ་མི་སྡེའི་ནང་ཁུལ་དུ་དུས་མི་བདེ་བ་བྱུང་ནས་ཕོང་ཅག་རོ་མན་གྱི་མངའ་འོག་ཏུ་སྡོད་རྒྱུར་དཀའ་ངལ་ཇེ་ཆེར་སོང་ནས་རོ་མན་གྱི་དབང་སྒྱུར་ལ་གྱེན་ལོག་ཐེངས་གཉིས་བྱས་ཀྱང་ཕོ་ཚོ་ཕམ་ཉེས་སུ་སོང་། གྱེན་ལོག་ཐེངས་དང་པོའི་སྐབས་སུ་རོམན་དག་གིས་འཛི་ཨུ་ཡི་ལྷ་ཁང་ཚང་མ་རྩ་མེད་བཏང་ནས་འཛི་ཨུ་མི་སྡེའི་ནང་གི་མཆོད་འབུལ་གྱི་ལམ་ལུགས་མེད་པར་བཏང་། གྱེན་ལོག་ཐེངས་གཉིས་པའི་སྐབས་སུ་མི་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་དམར་གསོད་བཏང་ཞིང་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་རྣམས་ཡེརོ་ཤ་ལེམ་ནས་འབྲོ་དགོས་པ་ཡང་བྱུང་། རོམན་དག་གིས་ཡེརོ་ཤ་ལེམ་ལ་སིརིཡཱ་[1] པལེསི་ཊི་ན་[2] ཞེས་མིང་གསར་པ་བཏག

དམར་གསོད་ཀྱི་ནང་དུ་གསོན་པོར་ལྷག་པ་དག་རོམན་[3] གྱི་རྒྱལ་ཁམས་ཡོངས་ལ་ཁ་ཁྲམ་ནས་སོང་ཞིང་། མང་པོ་ཞིག་ཚེ་གཡོགས་ལ་བཙོང་བ་དང་། མང་པོ་ཞིག་ལ་དམ་བསྒྲགས་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་འོག་ཏུ་བཙུག དེ་ནས་རོམན་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པར་གྱུར་པའི་སྐབས་སུ་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་ལ་སྡུར་ལས་མང་བའི་ཁྱད་གསོད་བྱས་ཤིང་། རོམན་གཞུང་གི་ངོས་

[1] སིརིཡཱ། (Syria) ནི་ཨིནྡྷ་ཁ་དང་མེཊེཊྲེརི་མཚོ་ཡི་བར་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དུས་ཚོད་མང་ཆེ་བ་སྡེ་གཞར་གྱིས་འདས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། ཆགས་ས་དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༡་༨ ལྷག། ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་དམསིཁསི་ (Damascus)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༡༧ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཌོ་ལར་ ༨༣༠། སྐད་ཡིག་ཨརབ་སྐད་ཨརབ་ཡི་གེ་དང་ཆོས་ལུགས་ ༨༧% ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས། ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༠༠༠༠ བར་དུ་གནའ་བོའི་སིརིཡཱ་ཡི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འགོ་འདེད་རྒྱུ་ཡོད་ཅིང་། ཡེ་ལོ་སྔོན་ ༣༠༠ ཙམ་ནས་གནས་རྒྱལ་ཁབ་དངོས་སུ་དབུ་བརྙེས། ༡༩༤༠ ལོར་ད་ལྟའི་སིརིཡ་ཕརནསི་ཡི་འོག་ནས་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱས།

[2] པལེསྟིན། (Palestine) ཨ་རབ་མི་རིགས་ཀྱི་བདག་བཟུང་བྱས་པའི་ཕྱིད་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། ཨིསིརེལ་དང་ས་མཚོད་ཡོད་པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་གི་མིང་། འདིས་ཀྱང་རྒྱལ་ས་ཡེརོ་ཤ་ལེམ་ཕོ་ཚོའི་རྒྱལ་ས་ཡིན་པར་རྩོད། ཕོང་ཚོ་ལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཁོངས་མི་ ༡༣༦ གིས་རྒྱབ་སྐྱོར་ཡོད་ཅིང་། རྒྱལ་ཚོགས་འདུན་མ་ཆེན་མོའི་ནང་དུ་ཟུར་ཞུགས་ཀྱི་ཀུབ་སྡེག་ཡོད། འཛི་ཨུ་མི་རིགས་ཡུལ་བྲོལ་དུ་སོང་བའི་རྗེས་སུ་ཨ་རབ་ཀྱི་མི་དེ་འདུས་པས་ས་གནས་དེ་ལ་བདག་པོ་བྱེད་མཁན་གཉིས་ཆགས་པ་རེད། ཆགས་ས་དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་མ་ ༦༠༠༠ ལྷག། ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་རམལླཱ། (Ramallah) མི་འབོར་ས་ཡ་ ༥ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ནོ་ལར་ ༣༠༠༠། སྐད་ཡིག་ཨརབ་སྐད་ཨརབ་ཡི་གེ་དང་ཆོས་ལུགས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས། ༡༩༨༨ ལོར་ད་ལྟའི་རྒྱལ་ཁབ་འདི་རང་བཙན་ཡིན་པར་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས།

[3] རོམན། (Romans) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༡༤༦) ཨིཊ་ལི་རྒྱལ་ས་རོམ་དུ་དར་བའི་རོནམ་རིག་དར་ནི་ཡུརོབ་ཁུལ་གྱི་རིག་དར་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་རིམ་བཞིན་འགྱུར་བ་བྱུང་ནས་མཐར་འཛམ་གླིང་ཐོག་དབང་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་བྱུང་མྱོང་བའི་རྒྱལ་རབས་ཁག་ཅིག་གི་སྤྱི་མིང་། རོནམ་གོང་མའི་དབང་ཤུགས་ཀྱིས་ཀིལོ་མི་ཏར་ཁ་གང་མ་ས་ཡ་ ༥ ཙམ་དང་མི་ས་ཡ་ ༩༠ ཙམ་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱས་མྱོང་ཡོད།

ནས་འཇི་ཧྲུ་མི་རྣམས་ཡེ་ཤུར་ཆོས་སྒྱུར་བྱས་སྟབས་རྒྱལ་ཁམས་ཡོངས་ལ་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ལ་འགོག་འཛིན་གྱི་[1] ཟ་ཚ་བས་ཤིག་འཕྱུར།

དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་དང་སི་པེན་[2] གླིང་སྣེ་ཡུལ་དུ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དར་ཁྱབ་བྱུང་བའི་སྐབས་སུ་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་དག་གིས་kྱང་རང་གི་བདེ་སྐྱིད་གསར་དུ་བརྙེད། ཁོང་ཚོ་དམར་གསོད་བྱེད་པ་མཚམས་ཆད་པ་མ་ཟད་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་རྣམས་བསྐྱར་དུ་ཡེ་རོ་ཤ་ལམ་ལ་ལོག་པའི་གོ་སྐབས་བྱུང་། དེའི་སྐབས་སུ་མ་གཞི་ཁོ་ཚོ་འབབ་ངས་མི་གཉིས་པ་ལྔ་བུའི་ཐོབ་ཐང་གི་འོག་ལ་འཚོ་བཞིན་ཡོད་ན་ཡང་ཆོས་ལུགས་དད་མོས་རང་དབང་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ཀྱི་མདུན་ལམ་གསར་པ་བྱུང་། དུས་སྐབས་འདི་ལ་ཧྲུའུ་ཡེ་ལམ་ལུགས་ནང་དུ་གསེར་གྱི་དུས་རབས་ཅེས་འབོད་པ་རེད།

སྟོང་ལོ་འདིའི་འགོ་སྟོད་ཙམ་ལ་ཡོ་རུབ་ཕྱོགས་ཡོངས་དང་དཀྱིལ་ཤར་ཁུལ་ལ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དམག་[3] གིས་དམག་འཁྲུག་བྱས་ཤིང་། དེས་རིམ་བཞིན་ཡེ་རོ་ཤ་ལམ་བཙན་བཟུང་བྱས། དེའི་སྐབས་སུ་ཁ་ཆེ་བ་དང་འཇི་ཧྲུ་བ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་དམར་གསོད་བཏང་། དེ་དང་ཆབས་ཅིག་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ལ་སྡང་སེམས་ཇེ་ཆེར་འཕེལ་ནས་ཡུ་རོབ་ཁུལ་དུ་ཡོད་པའི་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་ལ་དམ་བསྒྲགས་སྡར་བས་ཆེ་བར་སོང་། ཨིངལནཊ་དང་། ཕརནསི།[4]

[1] ཡ་ཏྲུ་འགོག་འཛིན། (Anti-semitism) ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཡ་ཏྲུ་འགོག་འཛིན་ཟེར་བ་ལན་འགའ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པས་འདི་ལ་དངོས་མིང་ཞིག་བཏགས་པ་རེད། ཡ་ཏྲུ་འགོག་འཛིན་ཞེས་པ་ཡ་ཏྲུ་ད་བ་ལ་མི་རིགས་ཀྱི་འགོག་འཛིན་བཟུང་བ་ལན་འགའ་ཞིག་བྱུང་བ་དེ་ལ་ཟེར། ཉེ་བའི་འཇར་མན་ནང་དུ་ཡ་ཏྲུ་འགོག་འཛིན་ཐ་མ་དེ་བྱུང་ཡོད།

[2] སི་པེན། (Spain) སི་པེན་ནི་ཡུ་རོབ་རྒྱལ་ཁབ་ལས་ཨ་ཕ་རི་ཀ་ལ་ས་འབྲེལ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་པུ་དེ་རེད། ཆགས་ས་ཡུ་རོབ་ནུབ་ཕྱོགས་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༥ ལྷག། ཆབ་སྲིད་རྒྱལ་ལྡན་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་མཊརེཊ་(Madrid)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༤༧ མ་ཟིན་ཙམ་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཊོ་ལར་ ༣༠༧༠༠། སྐད་ཡིག་སི་པེན་སྐད་སི་པེན་ཡི་གེ་དང་ཆོས་ལུགས་ ༨༩% དང་ཆོས་མེད་ ༣༧%། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ས་ཡ་ ༡/༣ བར་དུ་གནའ་བོའི་སི་པེན་ཡུལ་འདིར་མི་ཐོག་མ་བྱུང་། ༡༥༡༦ སི་པེན་གཅིག་གྱུར་རྒྱལ་པོ་དང་པོ་དངོས་སུ་བྱུང་། ༡༩༧༨ ལོར་ད་ལྟའི་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱས།

[3] ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དམག (Christian crusaders) ཡེ་ལོ་ ༡༠༩༦ ནས་ ༡༢༧༡ ཙམ་གྱི་བར་དུ་བྱུང་བའི་རོ་མན་ནས་བཏང་བའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྲུང་དང་ཆོས་སྲེལ་དམག་དཔུང་། ཡེ་ལོ་ ༡༠༩༩ ལོར་ཡེ་རོ་ཤ་ལམ་བཙན་བཟུང་བྱས།

[4] ཕརནསི། (France) ནི་འཛམ་གླིང་ངོ་མཚར་བདུན་གྱི་ཡ་གྱལ་ཨཕེལ་ལྟགས་གཟུགས་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ། ཆགས་ས་ཡུ་རོབ་ནུབ་ཕྱོགས་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༥༥ ལྷག། ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་ཕེརིསི་(Paris)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༤༧ མ་ཟིན་ཙམ་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཊོ་ལར་ ༤༣༥༠༠། སྐད་ཡིག་ཕརནསི་སྐད་ཕརནསི་

སི་པེན་སོགས་ནས་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་རྣམས་ཕྱིར་འབུད་གཏོང་བ་སོགས་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་ཀྱིས་སླར་ཡང་དཀའ་སྡུག་མང་པོ་མྱངས་ཡོད། འོན་ཀྱང་དུས་ཚོད་འདིའི་རིང་ལ་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་དང་། རྩོམ་རིག་སོགས་རིག་གནས་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་བའི་དུས་ཚོད་ཅིག་ཀྱང་ཆགས་ཡོད། དེའི་ནང་ནས་ཀྱང་སྔན་བརྒྱུད་ (ཁབ་ལྷ) [1] ཅེས་པའི་འཛི་ཨུ་ཡི་བསམ་བློའི་སློབ་གསོ་དེ་གཙོ་བོ་དར་རྒྱས་སུ་སོང་ཡོད།

རིམ་བཞིན་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་ཁྲིམས་ལ་སྐྱོར་བའི་ལས་འགུལ་དེའི་ནུས་ཤུགས་ཆུང་དུ་སོང་བ་དང་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་རྣམས་བསྐྱར་དུ་ཡོ་རུབ་ཀྱི་ཡུལ་གྲུ་དག་གི་ནང་དུ་ཕྱིར་ལོག། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་དག་དེང་རབས་ཀྱི་ཤེས་རིག་གིས་ཤུགས་རྐྱེན་དང་འཕྲད་ཅིང་། དེའི་དབང་གིས་ཧྲུད་ཡེ་ལམ་ལུགས་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱེད་པའི་བསམ་བློ་འཁོར། དུས་རབས་ ༡༨ པའི་ནང་དུ་གདམས་ངག་བརྒྱུད་པ་ལ་དགག་པ་བྱེད་མཁན་པོ་ལནྡ་ [2] ནས་འགོ་བཙུགས་པའི་བྲ་བྲལ་ཧྲུད་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ (ཧེ་སི་ཌི) [3] ཡི་ལས་འགུལ་ཞེས་པ་དེ་དར་ནས་ཁབ་ལྷ་འམ་ཛི་ཨུ་སྔན་བརྒྱུད་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གསང་བའི་ཉམས་ལེན་དག་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་དེ་དར་ཁྱབ་ཏུ་

ཡི་གེ་དང་ཆོས་ལུགས་ ༥༨% དང་ཆོས་མེད་ ༣༨%། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༧༠༠ ཙམ་ལ་འདིར་མིའི་འགྲོ་བ་བྱུང་ཞིང་། ༡༧༤༣ པར་ནས་གཅིག་གྱུར་རྒྱལ་པོ་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཚུགས།

[1] ཁབ་ལྷ། (Khabbalah) ཞེས་པ་ནི་བོད་སྐད་དུ་ཧྲུད་ཀ་སྔན་བརྒྱུད་ཆོས་ལུགས་སུ་བསྒྱུར།

[2] པོ་ལནྡ། (Poland) ནི་འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པའི་སྐབས་སུ་རྒྱལ་ས་ཡོངས་རྫོགས་རྩ་མེད་དུ་བཅོམ་ནས་སླར་ཡོངས་སུ་བསྐྱར་སྐྲུན་བྱས་པའི་རྒྱལ་ཁབ། ཆགས་ས་ཡུ་རོབ་ཤར་ཕྱོགས་དང་ས་ཁྱོན་སྤྱི་ལེ་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༣ ལྷག །ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་ཝརསོ་ (Warsaw)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༣༨ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་དོ་ལར་ ༡༦༠༠༠། སྐད་ཡིག་པོལ་སྐད་པོལ་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ ༤༣% དང་ཆོས་མེད་ ༣%། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༣༩༠༠ བར་དུ་གནའ་བོའི་པོལནྜ་ཡུལ་འདིར་མི་ཐོག་མ་བྱུང་། ༡༠༣༥ པོལནྜ་གཅིག་གྱུར་རྒྱལ་པོ་དང་པོ་དངོས་སུ་བྱུང་། ༡༩༧༤ ལོར་ད་ལྟའི་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱས།

[3] བྲ་བྲལ་ཧྲུད་ཡེ་ཆོས་ལུགས། (Hasidism) དུས་རབས་ ༡༨ པར་ཡུཁེརེན་ནང་དུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་བའི་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་སྡེ་ཁག་ཅིག་རེད། Baal Shem Tov ཞེས་པ་ཞིག་གིས་ཡེ་ལོ་ ༡༧༣༠ ཙམ་ལ་གསར་གཏོད་མཛད་ནས་ད་ལྟའི་དུས་བར་དུ་གནས་མུས། བོད་སྐད་དུ་བྲ་བྲལ་ཆོས་ལུགས་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། བཅས་ཁྲིམས་རྣམས་ནན་གྱིས་སྲུང་དགོས་པར་འདོད་ཅིང་། ཁོངས་མི་ཁྱིམ་ཚང་གི་གྲངས་འབོར་བྱེད་ཅིང་འཛི་ཨུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༥ ཙམ་ཟིན།

སོང་། ཕྱོགས་གཞན་དུ་འཇར་མན་[1] གྱི་ནང་དུ་ཧྲུདྷཡེ་ལམ་ལུགས་ལ་དག་ཐེར་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་ཤུགས་ཆེར་དར།

པོལནྜ་དང་རཤིཡ་[2] ཡུལ་གྲུའི་ནང་དུ་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ལ་དྲག་པོའི་ཁྲིམས་སྦྱོར་ལག་སྟར་བྱས་སྐབས་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་མང་པོ་ཨིངལནྜ་དང་ཨ་རི་[3] སོགས་ལ་ཡུལ་བྲོལ་དུ་སོང་། དུས་ཡུན་རིང་པོར་དཀའ་སྡུག་མྱངས་པའི་དབང་གིས་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཟིཡོན་ལས་འགུལ་[4] ཞེས་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ལ་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་འཛུགས་པའི་འབད་བརྗོན་གྱི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལས་འགུལ་བྱུང་། ཨིན་ཇི་བཙན་རྒྱལ་གྱིས་ཐུ་ཀུ་གོང་མ་འམ་བཙན་རྒྱལ་ (ཨོཊམན) [5] ཡི་ལག་ནས་ཕལླེསིཊེན་འཕྲོག་པའི་སྐབས་སུ་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལས་འགུལ་དེ་ཚོ་ལ་རོགས་པ་བྱེད་པའི་མོས་མཐུན་བྱས། དེའི་དབང་གིས་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ཧ་ཅང་མང་པོ་ས་ཁུལ་དེར་སླར་ཡང་ཕྱིར་ལོག་ཅིང་། དེ་སྐབས་ས་ཁུལ་དེར་གནས་སྡུས་ཀྱི་ཨརབ་མི་རིགས་དང་འཐབ་འཁྲུག་མང་པོ་བྱུས།

[1] འཇར་མན། (Germany) ཡུརོབ་མཉམ་འབྲེལ་ནང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེ་ཤོས་དང་འཛམ་གླིང་ཐོག་དབྱར་དགུན་དུས་ཚོད་བརྗེ་ལེན་བྱེད་པའི་ལག་ལེན་ཐོག་མར་བྱེད་མཁན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༣༥ ལྷག ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་བྷེརལིན་ (Berlin)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༨༣ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ནོ་ལར་ ༩༧༧༥༠། སྐད་ཡིག་འཇར་སྐད་འཇར་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ར་ཤི་ཡ་ཡེ་ཤུ་ ༦༡%། གཞན་ ༣༥%། ཆོས་མི་དད་པ་ ༡༣% སོགས། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༤ ཙམ་ལ་གནས་འདིར་མི་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། ཡེ་ལོ་ ༡༥༤༣ ཙམ་ནས་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱུས།

[2] ཨུ་རུ་སུ། (Russia) ཡུརོབ་དང་ཨེ་ཤི་ཡ་གླིང་ཆེན་གཉིས་ལ་འགྲམ་ཞིང་འཛམ་གླིང་གི་ས་ཁྱོན་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ། ཕྱེད་ཀ་ཡུརོབ་ཀྱི་ཤར་ངོས་དང་ཕྱེད་ཀ་ཨེཤིཡ་ཡི་བྱང་ངོས་སུ་ཆགས། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་ས་ཡ་ ༡༧ ལྷག ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་མོསི་ཁོ་ (Moscow)། མི་འབོར་བྱེ་བ་ ༡༩ ༧ མ་ཟིན་ཙམ་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ནོ་ལར་ ༡༡༣༠༠། སྐད་ཡིག་ཨུ་སྐད་ཨུ་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ར་ཤི་ཡ་ཡེ་ཤུ། ལོ་ ༨༠༠༠༠༠ ཙམ་ནས་ས་གནས་འདིར་མི་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། ཡེ་ལོ་ ༩༦༠ ཙམ་ནས་འཇར་མན་དུ་རྒྱལ་པོའི་ལམ་ལུགས་བྱུང་། ཡེ་ལོ་ ༡༦༧༡ ཙམ་ནས་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱུས།

[3] ཨམེརིཀ (America) གླིང་ཆེན་ཨམེ་རིཀ་ལྷོ་བྱང་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་མིང་ཡིན། འོན་ཀྱང་མང་ཆེ་བར་ཨ་མེ་རི་ཀ་ཟེར་དུས་ཨ་རི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་གོ་འགྲོ་བ་ཞིག་ཡོད། ས་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ཁ་གང་མ་ས་ཡ་ ༤༢ མ་ཟིན་ཙམ་དང་མི་འབོར་བྱེ་བ་ ༩༨༠༥ མིན་ཙམ་ཡོད། མི་ལོ་ངོ་ ༤༠༠༠༠ ལྷག་གི་ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་མི་རིགས་འཚོ་གནས་བྱས་སྡོང་། འདིའི་ནང་དུ་སྟོབས་ཆེན་རྒྱལ་ཁབ་ཨ་རི་དང་ཁེ་ན་ཌ་སོགས་ཡོད།

[4] ཟིཡོན། (Zion) (༡༦༩༧) ནི་དེང་སྐབས་གྲོང་ཁྱེར་ཡེརོཤིལམ་གྱི་ནང་གི་དེའུ་འབུར་ཞིག་གི་མིང་དང་། སྔོན་ཆད་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་མིང་གཞན།

[5] ཐུ་ཀུའི་བཙན་རྒྱལ། (Ottoman Empire) བོད་སྐད་དུ་ཐུ་ཀུའི་གོང་མ་ཞེས་བསྒྱུར། ཡེ་ལོ་ ༡༣༩༩–༡༩༢༣ བར་དུ་ཡུརོབ་དང་དཀྱིལ་ཤར་ཁུལ་དུ་དབང་ཤུགས་ཆེ་བའི་བཙན་པོའི་རྒྱལ་ཁམས་ཤིག

འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པ་[1] འགོ་བཙུགས་སྐབས་འཛི་ཞུ་མི་རིགས་སྟེབ་གསོད་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་བརྩམས་ཚེ་འཇར་མན་ན་ཛི་[2] གཞུང་གིས་འཛི་ཞུ་མི་རིགས་ས་ཡ་ ༦ ལྷག་སྟེབ་གསོད་བྱས། ཡ་ང་བའི་དོན་རྐྱེན་འདིས་འཛི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་སེམས་ཁམས་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་ཞིང་། ཕོ་ཚོས་ལྷ་ལ་བཞག་པའི་དད་པ་དང་དམ་ཚིག་ཀྱང་གཏིང་ཟབ་པའི་འགྱུར་ལྡོག་ཐེབས།

འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱལ་གཅིས་ཀྱི་ལས་འགུལ་ཟེ་ཡོན་ལས་འགུལ་ཞེས་འབོད་པ་དེ་ཤུགས་ཆེ་རུ་སོང་ནས་མཐར་ཨི་སི་རེལ་ཞེས་པའི་འཛི་ཞུ་མི་རིགས་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་འཛུགས་ཐུབ་པ་བྱུང་། དུས་ཟིང་གི་ནང་ཨིན་ཇི་སྲིད་གཞུང་ཨི་སི་རེལ་ནས་ཕྱིར་འཐེན་བྱས་པ་མ་ཟད་ས་དེའི་ཨརབ་མི་རིགས་དང་འཛི་ཞུ་མི་རིགས་གནས་ཡུལ་ལ་ས་མཚམས་བཅད་ནས་བཞག དེ་ནས་བཟུང་གཡས་གཡོན་གྱི་ཨརབ་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་དང་ཨི་སི་རེལ་གྱི་བར་དུ་དམག་འཐབ་ལན་མང་བྱུང་བ་མ་ཟད། ད་དུང་ཡང་ཨི་སི་རེལ་མི་རིགས་དང་ཕ་ལི་སི་ཏིན་མི་རིགས་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་འཐབ་འཁྲུག་གི་རྒྱུན་ད་དུང་ཆད་མེད།

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ།

འཛི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་དད་པའི་ལམ་ལུགས་ནི་ལྷ་གྲུབ་གཅིག་གམ་དད་པའི་སྡེ་ཁག་གཅིག་གི་རྣམ་པར་འགྲེལ་བཤད་ཐུབ་པ་ཞིག་མ་རེད། གནད་འགག་གཙོ་བོ་དེ་ལྷ་དང་ཁོང་གིས་བདམས་པའི་མི་མང་གི་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཞིག་རེད། དེའི་ཕྱིར་ཧྲུནྟཱ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་གཞི་རྩའི་བསམ་ཚུལ་ཁག་ཅིག་བཤད་པའི་ཡན་ལག་ངོས་འཛིན་བྱེད།

[1] འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པ། ༡༩༣༩་༩་༡–༡༩༤༥་༩་༢ འཇར་མན་གྱིས་ཕོ་ལནྜ་ལ་དམག་དྲངས་བ་ལས་སྔེ་དྲངས་ནས་འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པ་ལངས། ཨིན་ཇི་དང་ཨ་རི་ར་ཤི་ཡ་གསུམ་ག་ཕྱོགས་གཅིག་དང་འཇར་མན་དང་ཨི་ཊ་ལི་ཕྱོགས་གཅིག་བྱས་ནས་འཛིང་།

[2] ནཱ་ཛི་རིང་ལུགས། (Nazi) ཇར་མན་རྒྱལ་ཡོངས་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་སྲིད་དོན་ཚོགས་པ་ཞེས་པ་སྟེ་གཏུམ་སྤྱོད་པ་ཧི་ཏླེར་གྱིས་དབུ་ཁྲིད་ནས་འཛམ་གླིང་འཁྲུག་ཆེན་སློང་མཁན།

ཀ༽ ལྷ་ཡི་ངོ་བོ།

འདི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལྷ་ལ་འཆང་བའི་ངོས་འཛིན་གྱིས་སྐབས་དེར་དར་ཁྱབ་ཡོད་པའི་ལྷ་མང་སྨྲ་བའི་སྤྱི་ཚོགས་དེར་གོ་དོན་གསར་པ་གཉིས་མཚམས་སྦྱོར་བྱས་ཡོད་པ་ནིཿ

༡། ལྷ་ནི་གཅིག་ལས་མེད་པ་དང་། ༢། ལྷ་དེ་ཡིས་ཡང་དག་པ་དང་བདེན་པ་ཕོ་ནའི་ལམ་དུ་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་པའི་ལྷ་ཚུལ་གཉིས་གསར་དུ་མཚམས་སྦྱོར་བྱས། སྟོབས་ཐམས་ཅད་དང་ལྡན་པའི་ལྷ་འདི་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་བསམ་པའི་ཡུལ་ལས་འདས་ཤིང་དེ་རྟོགས་པའི་ཐབས་མེད་ན་ཡང་། གསོལ་འདེབས་བྱས་པའི་ཚེ་ཕོང་ནི་ཕ་མ་བུ་ཕྲུག་གི་མདུན་དུ་སླེབས་པ་བཞིན་དེ་མ་ཐག་ཏུ་གང་ཟག་རེ་རེའི་མདུན་མངོན་ཐུབ་པར་འདོད།

སྤྱིར་བཏང་གྲུབ་མཐའ་བྱེ་བྲག་སོ་སོས་ལྷ་ཡི་ངོ་བོ་ལ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་སྟངས་མི་འདྲ་བ་ཡོད་ན་ཡང་། འདི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱིས་བཤད་པའི་ལྷ་ནི་གཤམ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་དག་ཚང་བའི་ལྷ་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཚོག

༡ ཐ་མི་དད་པཿ ལྷ་འམ་དཀོན་མཆོག་ནི་གཅིག་ལས་མེད་ཅིང་དེ་སླར་ཡང་ངོ་བོ་སོ་སོར་འབྱེད་རྒྱུ་མེད།

༢ ཕ་རོལ་དུ་གྱུར་པཿ ལྷ་ནི་འཇིག་རྟེན་གྱི་སྤྱོད་ཡུལ་དུ་མེད།

༣ ཀུན་ཏུ་གནས་པཿ ལྷ་ནི་གནས་དང་སྐབས་ཐམས་ཅད་དུ་ཡོད་པ།

༤ རྟག་པཿ ལྷ་ནི་ཡ་མཐའ་དང་མ་མཐའ་གཉིས་ཀ་མེད་པར་དུས་རྟག་ཏུ་གནས་ཡོད་ཅིང་གནས་པར་འགྱུར།

༥་ ཤུས་པ་མཐར་ཐུགཿ ལྷ་ཡིས་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་ཆོས་ཤིག་ཡེ་ནས་མེད།

༦་ དྲང་པཿ ལྷ་ཡིས་ངན་པ་ལ་ཉེས་པ་དང་བཟང་པ་ལ་བྱ་དགའ་སྤྲོད།

༧་ སྙིང་རྗེ་དང་ལྡན་པཿ ལྷ་ཡིས་བྱས་ཉེས་བྱས་པར་བཟོད་པ་བྱེད།

༧ སྒེར་དོན་ཅན༔ ལྷས་གང་ཟག་སྒེར་རེ་བཞིན་ལ་བལྟ་སྐྱོང་བྱེད།

༨ མངལ་འབྱུང་བ༔ གང་ཟག་གཅིག་གིས་ལྷ་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་མོལ་གྱི་ལམ་ཁ་མང་པོ་ཡོད།

ཁ༽ ལྷ་དང་ལྷན་དུ་བཞག་པའི་ཁ་ཆད་ཆེན་མོ༔

"འཛི་ཤུ་ཁ་ཆད་ཆེན་མོ་"[1] ཟེར་བ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ནི་ལྷ་དང་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་བར་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་བཞག་པའི་ཁས་ལེན་ཞིག་ཡིན། ལྷ་ཡིས་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་དེ་ཁོང་གིས་ཆེད་དུ་བདམས་པའི་མི་རིགས་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་གིས་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ལ་གཞན་དག་ཀུན་ལས་ལྷག་པའི་བྱིན་རླབས་སྩོལ་བའི་ཞལ་བཞེས་ཀྱི་ཁ་ཆད་ཐེངས་གཉིས་ལ་གནང་ཡོད། ཁ་ཆད་ཐེངས་དང་པོ་དེ་ཨབ་རཧམ་ལ་གནང་བ་དང་། གཉིས་པ་དེ་རི་བོ་སིནཱཡེ་ཡི་འཁྲམ་དུ་གནང་བ་རེད། ལྷ་ཡིས་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་དེ་ཁོང་གིས་བདམས་པའི་མི་རིགས་ལ་ངོས་འཛིན་གྱིས་ཁོང་གི་བྱིན་རླབས་དེ་མི་རིགས་གཞན་ཐམས་ཅད་ལས་སྔོན་དུ་གནང་རྒྱུ་ཁས་ལེན་གནང་བ་དང་། འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱིས་དེའི་ལན་དུ་ལྷའི་ཁྲིམས་སྲུང་བ་དང་འཛིག་རྟེན་འདིར་ལྷ་ཡི་བཀའ་གཉན་པའི་རང་བཞིན་གྱི་མིག་དཔེ་གཞན་ལ་སྟོན་ཆེད་དུ་སྤོད་རྒྱུ་ཁས་ལེན་བྱས།

འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱི་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་གཞི་རྩ་ཐམས་ཅད་ཁ་ཆད་ཆེན་མོ་འདིར་གཏུགས་ཀྱི་རེད། ལྷ་ཡི་བཀའ་བརྩི་བྱེད་པ་ལ་བྱིན་རླབས་དང་བཀའ་མི་རྩི་མཁན་ལ་ཉེས་ཆད་ཡོད། གཞི་རྩ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་དྲང་བདེན་དང་དགེ་བ་ལྡན་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་འཛུགས་ཐུབ་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ནི་"ལྷས་བདམས་པའི་མི་རིགས་"དེ་ཡིན་སྟབས་འཛི་ཤུ་མི་རེ་བཞིན་དུ་ལྷའི་ཚེ་བའི་རང་བཞིན་ནམ་གཉན་པའི་རང་བཞིན་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་

[1] འཛི་ཤུ་ཁ་ཆད་ཆེན་མོ (Jewish Covenant) འདི་བོད་སྐད་ལ་འཛི་ཤུ་ཁ་ཆད་ཆེན་མོ་ཞེས་བསྒྱུར། ལྷ་དང་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་བར་དུ་བཞག་པའི་དམ་ཚིག་ཅིག་ཡོད་པ་དེ་ལ་ཟེར། ལྷས་འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་གཟིགས་པ་གནང་བ་དང་། འཛི་ཤུ་མི་རིགས་ཀྱིས་ལྷ་ལ་དམིགས་བསལ་གྱི་དམ་ཚིག་སྲུང་བའི་གན་རྒྱ་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡོད་པར་འདོད།

པའི་ཀུན་སྤྱོད་ལ་ལེགས་པར་གནས་པའི་དམིགས་བསལ་གྱི་འགན་འཁྲི་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་འཇེ་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་ནང་དུ་ཁྲིམ་ཚང་དང་ཚོགས་སྡེའི་ནང་གི་འགྲོ་ལུགས་དང་ཀུན་སྤྱོད་ལ་དོ་ནན་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་བྱེད།

ག༽ ཧག་པའི་བླ་དང་སྐྱེ་བ་རྗེས་མ།

ཧྲུནྡཡེ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་འགར་བླ་ཟེར་བ་འདི་ཧག་པ་དང་ཤི་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་ཡང་གནས་ཡོད་པར་འདོད། འདི་ནི་ཡོངས་གྲགས་སུ་ལྷ་ཡི་སྙིང་དོན་གྱི་རང་བཞིན་དང་འབྲེལ་ཡོད་པར་འདོད་པས་འདི་དཔེ་གཟུགས་སུ་བཀོད་ན། ལྷ་ནི་མེ་གོང་ཞིག་ལ་དཔེ་བཞག་ན་བླ་ནི་དེའི་ཐོག་ལ་འཕོར་བཞིན་པའི་མེ་ཙག་ལྟ་བུ་ཞིག་ལ་བསམ་ན་འཁྲིག འཇེ་ཞུ་མི་རིགས་འགའ་རེས་བླ་ནི་ལྟས་བསྐྱུན་པའི་དངོས་པོ་གཞན་དག་ལས་ལོགས་སུ་འབྱེད་བྱེད་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད།

བྱིས་པ་སྐྱེ་བའི་སྐབས་སུ་སྐྱེ་འགྱུར་གྱི་བླ་དེ་སྐྱེ་ཡུལ་གྱི་ལུས་རྟེན་དེ་ལ་འབྱུར་ནས་ལུས་དེ་མཤི་བར་དུ་དེར་གནས་པར་འདོད། འཆི་བའི་དུས་སུ་བླ་དེ་ལུས་ནས་ཕྱིར་བུད་དེ་གར་འགྲོ་ངེས་མེད་ཀྱི་བར་དོའི་གནས་སྐབས་སུ་འགྲོ་ཞིང་། གསོན་པའི་ཚེ་ན་བྱ་བ་བཟང་པོ་འམ་དགེ་བ་བྱེད་མཁན་དག་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གྱི་གནས་བབ་གོང་མ་ཞིག་ལ་འགྲོ་བ་ཡིན། འདི་ལ་ལྷའི་ལྡུམ་ར་ (གན་ཨེཌེན) [1] ཞེས་འབོད་ཅིང་འདི་ང་ཚོའི་ལྷ་ཡུལ་གྱི་འཛོག་ཚུལ་དང་འདྲ་བ་ཞིག་རེད།

གསོན་པའི་ཚེ་ན་སྡིག་པ་བྱེད་མཁན་དག་དམྱལ་བ་ (གེཧེནོམ) [2] ཞེས་པ་སྦྱོང་རྒྱུ་ཡིན། དམྱལ་བ་ལྟ་བུ་འདི་ལ་སྐྱེས་ནས་སྡོད་པའི་རིང་ལ་བླ་ཡི་ཐོག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྡིག་པ་རྣམས་རིམ་བཞིན་དག་ནས་འཇིག་རྟེན་རྗེས་མའི་ཆེད་དུ་གྲ་སྒྲིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་འདོད།

[1] Gan Eden བོད་སྐད་དུ་ལྷའི་ལྡུམ་ར་ཞེས་བསྒྱུར། ང་ཚོའི་བཤད་སྲོལ་གྱི་ལྷ་ཡུལ་འདྲ་བ་དེ་རེད།

[2] Gehenom ཧྲུནྡཧ་ཡི་གསུང་རབ་ནང་དུ་ང་ཚོའི་བཤད་སྲོལ་གྱི་དམྱལ་བའི་ཡུལ་འདྲ་བ་དེ་རེད། ཡེ་རུ་ཤ་ལེམ་གྱི་ནང་དུ་ལུང་གཤོངས་ཚུང་གྲས་ཤིག་གི་མིང་།

འདི་ཕྱུ་ཡི་བསྟན་བཅོས་ཀྱི་ནང་དུ་ལུང་བསྟན་བྱས་དོན་ལྟར་ན༔ དམག་དང་འཁྲུག་ལོང་མང་ཙམ་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་འདྲེན་པ་ཆེན་པོ་ (མེསིཁ) [1] ཞེས་པ་ (རང་རེའི་རིག་ལྡན་དང་འདྲ་བ) ཞིག་སླར་འབྱུང་བར་འགྱུར་ཞིང་། དེ་དུས་འཛམ་གླིང་འདི་ལ་ཞི་འཇམ་དང་བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་སྐལ་བཟང་གི་དུས་ (མེསིཨན) [2] ཞེས་པ་ཞིག་ (རང་རེའི་ཤམྦྷ་ལའི་དུས་འདྲ་བ) འབྱུང་རྒྱུ་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་སྐབས་སུ་དགེ་བ་ཅན་གྱི་ལྷ་དག་དང་། གཤེ་ཧྲོམ་ལ་སྡུག་བསྔལ་མང་དུ་མྱོང་ནས་སྡིག་པ་དག་ཟིན་པའི་ལྷ་རྣམས་བསྐྱར་དུ་འདས་ལོག་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་པར་འདོད།

གསུམ། སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་ཉམས་ལེན།

ཧྲནྡཱཡེ་ལམ་ལུགས་ནི་ཚིག་ལས་དོན་གཙོ་བོ་བྱེད་པའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་རེད། འདི་ཕྱུ་མི་རྣམས་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་ལ་མི་རྣམས་ཀྱིས་གང་བཤད་པ་ལས་བཟང་ངན་གྱི་ཐག་གཅོད་མི་སྤྱོད་བར་ཁོ་ཚོས་འཚོ་བ་ཇི་ལྟར་འཚོ་བཞིན་པའི་ཐོག་ནས་བཟང་ངན་གྱི་ཐག་གཅོད་དགོས་པར་འདོད། དེ་ལྟར་འདི་ཕྱུ་མི་རིགས་དག་གིས་བྱ་བ་གང་བྱས་ཀྱང་རྩ་ཆེན་གྱི་བྱ་བ་ཡིན་དགོས་པ་ལས་ཐ་ཤལ་གྱི་བྱ་བ་ཡིན་མི་འོས་པ་དང་། དེ་ལྟར་བྱས་པས་ཁོང་ཚག་ལ་ལྷ་ཡིས་གང་བྱས་པའི་དྲིན་ལན་དུ་བཀའ་བཞིན་སྒྲུབ་པའི་མཆོད་པ་ཏུ་འགྱུར་བར་འདོད།

---

[1] མ་སི་ཧ། (Messiah) ཞེས་པ་ནི་མིའི་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་གི་སྐྱབས་མགོན་ལ་གོ་བ་རེད། མསིཧ་ཞེས་པ་འདི་ཐོག་མ་ཧྲཱཡེ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་བྱུང་ཞིང་རང་རེའི་ཤམྦྷ་ལའི་རིག་ལྡན་རྒྱལ་པོ་ལྟ་བུ་ཞིག་ལ་གོ །མསིཧ་ཞེས་པ་ངེས་པར་དུ་རྒྱལ་པོ་ཊེཝིཊ་ནས་བརྒྱུད་པའི་ཧིཕྱུ་མི་རིགས་ཡིན་དགོས། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་དཀོན་མཆོག་གི་སྲས་ཡེ་ཤུ་ལ་གོ་བ་རེད།

[2] སྐལ་བཟང་གི་དུས། (Messianic Age) ཧྲནྡཱཡེ་ལུགས་ཀྱི་འདྲེན་པ་ཆེན་པོ་རང་རེའི་རིག་ལྡན་རྒྱལ་པོ་འདྲ་བ་མ་སི་ཧ་ཞེས་པ་དེ་འབྱོན་པའི་དུས་སྐབས་རང་རེའི་ཤམྦྷ་ལའི་དུས་བཞི་ཕྱི་མའི་རྫོགས་ལྡན་འདྲ་བ་ཞིག་འཆར་བའི་དུས་སྐབས།

ཀ༽ ཆོས་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས།

འཇི་ཧུ་ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་གྱི་གཞི་རྩ་ནི་ལྷ་ཡིས་མོསེས་ལ་གནང་བའི་འཇི་ཧུ་ཡི་ཆོས་ཁྲིམས་[1] སྲུང་རྒྱུ་དེ་རེད། ཚུལ་ཁྲིམས་འདི་དག་དཔེ་ཆ་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་རྣམ་པར་གནས་ཡོད་པ་ནི་མོསེས་རང་གིས་བྲིས་པའི་དེབ་ཏོ་རཏ་ཞེས་པ་དང་། དེའི་དགོངས་འགྲེལ་ལྷ་བྱུར་གྱུར་པ་ངག་བརྒྱུད་བཤད་རྣམས་དེབ་ཏུ་བཀོད་པ་ཏལ་མུད་ཅེས་འབོད་པ་གཉིས་རེད། དེ་ནས་ཏལ་མུད་ལ་སླར་ཡང་གདམས་ངག་རྒྱུད་པ་ཡི་དུས་སྐབས་སུ་འགྲེལ་བཤད་དང་བགྲོ་གླེང་མང་དུ་བྱུང་ཡོད།

རྫོམ་རིགས་འདི་དག་ལ་བརྟེན་ནས་འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱིས་ལྷའི་དགོངས་པ་དང་མཐུན་པའི་མི་ཚེ་སྐྱེལ་ལུགས་རྣམ་གྲངས་ཡོངས་རྫོགས་ཏ་ཙང་ཞིབ་པར་རྟོགས་ཡོད། ཁོ་ཚོས་ལག་བསྟར་བྱེད་པའི་ཆོས་ཁྲིམས་དེ་གཤམ་གསལ་དུམ་བུ་ཁག་ལ་དབྱེ་ཆོག

ཀ་ ཞལ་གདམས་ཀྱི་ཁྲིམས་གཞི།

འདི་དག་ནི་ལྷས་འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ལ་ཐད་ཀར་བཀའ་གནང་བའི་ཞལ་གདམས་[2] དག་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་ནི་ངག་གི་རྣམ་འགྱུར་དུ་གྱུར་པའི་ལྷའི་ཐུགས་བཞེད་དག་ཡིན་པར་འདོད། ནང་དོན་ཏ་ཙང་ཁྱབ་ཆེ་བའི་ཞལ་གདམས་གྲངས་ ༦༡༣ ཡོད། འདིའི་ནང་དུ་བླང་བྱ་གྲངས་ ༢༤༨ དང་། དོར་བྱ་ ༣༦༥ བཤད་ཡོད།

བླང་དོར་གྱི་ཁྲིམས་འདི་དག་ནི་སྐྱེ་བོ་གང་ཞིག་འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཡིན་དང་མིན་གྱི་ཁྱད་པར་འབྱེད་བྱེད་དུ་འཛོག་པ་མ་ཟད། འཇི་ཧུ་ཡི་ལེགས་བྱང་དེ་མི་རིགས་གཞན་གྱི་ལེགས་བྱང་ལས་ཁྱད་པར་འབྱེད་བྱེད་དེ་ཡིན་པས་དེ་དག་ནི་འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་ཡང་ཆགས་ཡོད།

[1] ཆོས་ཀྱི་ཁྲིམས། Halakhah བོད་སྐད་དུ་འཇི་ཧུའི་ཆོས་ཁྲིམས་ཞེས་བསྒྱུར།

[2] ཞལ་གདམས། (Commandments) འཇི་ཧུ་ཆོས་ཀྱི་སྟོན་པས་གསུང་བའི་བླང་དོར་གྱི་བཅས་ཁྲིམས།

ཁ ངག་ཐོག་གི་བཅས་ཁྲིམས།

ལྷ་ཡི་ཞལ་གདམས་དེ་དག་གི་ནང་དུ་ཉུང་བ་དང་མི་ཉུང་བའི་རྣམ་གཞག་ཐམས་ཅད་བཤད་ཡོད་ཀྱང་དེ་དག་ལག་ལེན་དུ་ཇི་ལྟར་འདེབས་དགོས་པའི་སྐོར་ལ་གསལ་མེད་སྟབས་ལག་ལེན་གྱི་སྐོར་ཞིབ་ཚགས་ཀྱི་བཤད་པ་ངག་ནས་ངག་བརྒྱུད་ནས་ཡོང་ཡོད། དེ་དག་རིམ་བཞིན་ཡིག་ཐོག་ལ་ཕབ་པ་ལ་ཏལམུད་ཅེས་པ་དེ་བྱུང་བ་རེད། འདིར་ངག་ནས་བརྒྱུད་པའི་བཅས་ཁྲིམས་དག་དབྱེ་བ་དྲུག་ལ་ཕྱེས་ནས་བཤད་ཡོད།

༡༽ སོ་ནམ་ཁྲིམས་[1] སོ་ནམ་དང་། སྨོན་ལམ། ཐོན་འབབ་བཅུ་ཚ་མཆོད་སྦྱིན་བྱེད་ལུགས་བཅས་ཀྱི་བཅས་ཁྲིམས།

༢༽ དུས་ཆེན་སྲུང་ཁྲིམས།[2] གཟའ་ཉི་མ་དང་དུས་ཆེན་གཞན་དག་སྲུང་བརྩི་བྱེད་ལུགས་ཀྱི་བཅས་ཁྲིམས།

༣༽ བུད་མེད་བཅའ་ཁྲིམས།[3] ཆངས་ས་དང་། བཟའ་འཕོར། ཁྲོས་དན་བཅས་སྐོར་གྱི་བཅས་ཁྲིམས།

༤༽། ཡུལ་ཁྲིམས།[4] ཉེས་ཁྲིམས་དང་དམངས་ཁྲིམས། ཁྲིམས་ར་ཇི་ལྟར་འཚོགས་ལུགས། མནའ་སྐྱེལ་བ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་གྱི་བཅས་ཁྲིམས།

---

[1] སོ་ནམ་ཁྲིམས། (Zeraim) འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱི་སོ་ནམ་འདེབས་ལས་སྐབས་ཀྱི་བྱེད་ལུགས་བཅས་ཁྲིམས།

[2] དུས་ཆེན་སྲུང་ཁྲིམས། (Mo'ed) བོད་སྐད་དུ་དུས་ཆེན་བཅའ་ཁྲིམས། དུས་ཆེན་ཁག་གི་སྐབས་སུ་འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལྷ་ལ་བཞག་པའི་ཁ་ཆེམ་ལྟར་བྱེད་སྒོ་ཁག་བཅུ་གཉིས་བྱེད་དགོས་པ་དེའི་བཅས་ཁྲིམས། ༡ ངལ་གསོ། ༢ འཁྱེར་ཚོག་ཅ་དངོས། ༣ ཐར་པའི་དུས་ཆེན། ༤ ཁྲལ། ༥ བཤགས་པ། ༦ སྣར་རྒྱུག་དུས་ཆེན། ༧ སྲུང་བྱ། ༨ ཟླ་ཚེས། ༩ སྨྱུང་གནས། ༡༠ ཚོས་གླེག ༡༡ བར་དུས། ༡༢ འཁྱེར་དགོས་བཅའ་དངོས།

[3] བུད་མེད་བཅའ་ཁྲིམས། (Nashim) འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་སྐྱོང་ལུགས་བཅས་ཁྲིམས་བདུན། ༡ སྐུད་མོ་འགན་འཁྲི། ༢ བག་རྫོང་། ༣ ། མནའ་མ། ༤ དགེ་བསྙེན། ༥ ཟུར་བསྙེན། ༦ གཟའ་འཁོར། ༧ གཉེན་སྒྲིག་བཅས་ཀྱི་སྐོར་རེད།

[4] ཡུལ་ཁྲིམས། (Nezikin) འཇི་ཧུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཉེས་དོན་ཁྲིམས་ལུགས་འགྲོ་སྟངས་རྣམ་གྲངས་བཅུ། ༡ གུན་བསབ་དང་པོ། ༢ གུན་བསབ་གཉིས་པ། ༣ གུན་བསབ་གསུམ་པ། ༤ ཁྲིམས་པ། ༥ ཆད་པ། ༦ དམ་བཅའ། ༧ གྱོད་ཞིབ། ༨ གཞན་འབྲེལ། ༩ ས། ༡༠ ཁྲིམས་གཙོད།

༥༽ ཆོས་ཁང་བཅས་ཁྲིམས།[1] ལྷ་ཁང་དང་དམར་མཆོད། ཟས་བཟའ་བ། དེ་བཞིན་ཆོས་བྱེད་པའི་འཚོ་བའི་གནས་དོན་གཞན་གྱི་སྐོར་གྱི་བཅས་ཁྲིམས།

༦༽ ཁྲུས་གསོལ་ཁྲིམས།[2] ཁྲུས་གསོལ་ཚ་ག་བྱེད་ལུགས་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་བཅས་སོ།།

ཁ༽ གདམས་ངག་བརྒྱུད་པའི་ཁྲིམས།

དུས་ཆོད་ཕྱིན་རིམ་བཞིན་དུ་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ལྷའི་ཞལ་གདམས་དེ་དག་གནས་སྟངས་མི་འདྲ་བའི་ནང་དུ་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་ལག་ལེན་ཡག་ཤོས་དེ་ལྟར་ཐུབ་པའི་ཐོག་ལ་བཀའ་གསུང་མང་དུ་བྱུང་། བཀའ་གསུང་འདི་དག་ནི་རྗེས་འབྲང་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་མིག་ལྟོས་བྱེད་ས་ཆགས་ཡོད། བཀའ་གསུང་འདི་དག་ནི་ལྷས་བདམས་པའི་ཞལ་གདམས་དང་མི་འདྲ་བར་ལྷའི་དགོངས་འགྲེལ་དུ་བྱེད་ཆོག་པ་དང་། དུས་དང་མཐུན་པར་འགྱུར་བ་འགྲོ་ཆོག་གི་ཡོད། གདམས་ངག་བརྒྱུད་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་དབྱེ་བ་གསུམ་ཡོད༔

༡ ཆོས་བྱེད་པའི་བཅས་ཁྲིམས། (གེཟེརཧ)[3] ཞེས་པ་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ལྷའི་ཞལ་གདམས་དག་ཇི་ལྟར་འཛིན་སྐྱོང་སྲེལ་བའི་ཆེད་དུ་དམིགས་པའི་གསར་བཅོས་ཀྱི་ཁྲིམས།

༢ སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཁྲིམས། (ཏཀནཧ)[4] ཞེས་པ་དུས་རབས་ཀྱི་འགྲོས་དང་མཐུན་པར་མང་ཚོགས་ཀྱི་གནས་སྟངས་གཞན་དང་གཞན་གྱི་ནང་དུ་བྱ་སྤྱོད་ཇི་ལྟར་བྱེད་དགོས་མིན་གྱི་ཁྲིམས། དེ་ནི་ལྷའི་ཞལ་གདམས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡང་ཡོད་པའི་ངེས་པ་མེད།

---

[1] ཆོས་ཁང་བཅས་ཁྲིམས། (Kodashim) འདི་ཇུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལྷ་ཁང་ནང་དཀོན་གཉེར་གྱི་བྱེད་སྒོ་ཅི་ཡོད་ཀྱི་བཅས་ཁྲིམས།

[2] ཁྲུས་གསོལ་ཁྲིམས། (Toharot) འདི་ཇུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཁྲུས་བྱེད་ཚ་ག་བྱེད་ལུགས་ཀྱི་བཅས་ཁྲིམས།

[3] ཆོས་བྱེད་པའི་ཁྲིམས། (Gezeirah) རྡབྦིའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་འགའ་ཞིག་དུས་ཀྱི་འགྱུར་བའི་དབང་གི་ལག་ལེན་དུ་སྟར་མི་ཐུབ་པའི་རིགས་ལ་ལུགས་མཐུན་གྱིས་བསྐྱར་བཅོས་བྱས་ནས་དུས་མཐུན་གྱིས་གསར་དུ་བཅས་པའི་ཁྲིམས།

[4] སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཁྲིམས། (Takkanah) གོང་དང་མཚུངས་ཤིང་བརྗོད་བྱ་མི་དང་མིའི་དབར་ལ་འབྲེལ་བ་འཛོག་སྟངས་སྐོར་ཀྱི་ཁྲིམས་ཡིན།

༣ གསར་བཅོས་ཀྱི་ཁྲིམས། (མིཧྥག) [1] ཞེས་པ་དུས་ཀྱི་རིམ་པའི་ནང་དུ་འགྱུར་ལྡོག་བྱུང་བའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་གང་ཞིག་ཉམས་ལེན་པ་དག་ལ་ཇི་ལྟར་ཕན་ཐོགས་བྱེད་པའི་ཁྲིམས་བཅས་རེད།

ག༽ མཆོད་པ་དང་ཞལ་འདོན།

འཇི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་ལ་དད་འདུན་མཚོན་བྱེད་ཀྱི་ལམ་གཙོ་བོ་དེ་ཞལ་འདོན་འདོན་རྒྱུ་དེ་རེད། སྤྱིར་བཏང་འཇི་ཞུ་མི་རིགས་ཤིག་གིས་བྱེད་སྒོ་ནི་ཉིན་རེར་ཞལ་འདོན་ཚར་གསུམ་རེ་དང་། གཟའ་ཉི་མ་སོགས་དུས་ཆེན་གཞན་ལ་འདོན་དགོས་པའི་ཞལ་འདོན་གཞན་ཡང་ཡོད་པ་དེ་དག་རེད། ཞལ་འདོན་འདི་དག་གཅིག་པུར་འདོན་ཚོག་ལ་གཞན་དང་ལྷན་དུ་འཚོགས་ནས་ཀྱང་འདོན།

ཞལ་འདོན་ལ་ཁག་གསུམ་ཡོད་དེ། བཀའ་དྲིན་གཏང་རག་གི་ཞལ་འདོན། བསྟོད་པ། གསོལ་འདེབས་བཅས་རེད། ཉམས་ལེན་པ་ཞིག་གིས་འདོན་པ་འདོན་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ་བློ་རྩེ་གཅིག་ཏུ་གནས་དགོས་པ་དང་། ཀུན་སློང་བཟང་པོའི་ངང་ནས་བསམ་བློ་བཟང་པོ་མངོན་དུ་གསལ་འདེབས་དགོས།

ཧྲྀནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཞལ་འདོན་དེབ་ཆུང་ཞིག་གི་ནང་དུ་འདོན་ཚོག་ཐམས་ཅད་བསྡུས་ནས་གཟའ་འཁོར་གཅིག་གི་རིང་ལ་དུས་དང་གནས་སྐབས་འདྲ་མིན་ལ་རན་པའི་འདོན་པ་ཅི་རིགས་འདོན། ཞལ་འདོན་འདི་དག་གཤམ་གསལ་སྡེ་ཚན་ཁག་ལ་དབྱེ་ཆོག

༡ ཞོགས་པའི་ཞལ་འདོན།

ཞོགས་པ་ཡར་ལང་བའི་སྐབས་དང་། དེ་ནས་ཆོ་ག་དང་བྱ་བ་འདྲ་མིན་གྱི་གྱོན་གོས་འདྲ་མིན་གྱོན་པའི་སྐབས་སུ་འདོན་པའི་ཞལ་འདོན་གཉིས་ཡོད། ཞོགས་པའི་ཆོས་བྱེད་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཞལ་འདོན་དག་དང་ལྷན་གསུང་རབ་དག་ཀྱང་འདོན།

---

[1] གསར་བཅོས་ཀྱི་ཁྲིམས། (Minhag) འདི་ནི་དུས་ཀྱི་འགྱུར་འགྲོས་ཀྱིས་རང་བཞིན་གྱིས་འགྱུར་སོང་བའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་ངོས་ལེན་ཐོབ་ཟིན་པའི་རིགས་ཇི་ལྟར་བྱེད་ལུགས་ཀྱི་ཁྲིམས་བཅས་སོ།།

༢ ཉིན་རྒྱབ་ཞལ་འདོན།

འདིའི་སྐབས་སུ་གསུང་རབ་ལས་དུམ་ཚན་ཁག་ཅིག་ཀློག

༣ ཕྱི་དྲོའི་ཞལ་འདོན།

འདིའི་སྐབས་སུ་ཞལ་འདོན་ལ་སྐུལ་བའི་ཡོངས་བསྒྲགས་ཤིག་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནས་བྱིན་རླབས་ལེན་པའི་ཞལ་འདོན་མང་པོ་ཞིག་ཡོད། ལས་དུས་ཀྱི་ཉི་མ་དག་གི་སྐབས་སུ་ཉིན་རྒྱབ་དང་ཕྱི་དྲོའི་ཞལ་འདོན་གཉིས་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འདོན།

༤ པ་སངས་མཚན་མོའི་ཆོས་འདོན།

འདི་ནི་རེས་གཟའ་པ་སངས་ཉིན་གྱི་ཉིན་རྒྱབ་ཀྱི་ཞལ་འདོན་གྱི་རྗེས་སུ་ཚུགས། འདིའི་སྐབས་སུ་ཡོང་འགྱུར་གཟའ་ཉི་མར་སྔ་གོན་གྱི་ཚོ་ག་ལ་རན་པའི་ཞལ་འདོན་འགའ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། ཆོས་གླུ་འདྲ་མིན་མགུར། དེ་ནས་ཉིན་དེའི་ཕྱི་དྲོའི་ཞལ་འདོན་འདོན། རེས་གཟའ་སྤེན་པའི་ཉིན་མོ་ཞོགས་པའི་ཆོས་བྱེད་འདུ་འཛོམས་བྱེད།

༥་ རེས་གཟའ་སྤེན་པའི་ཞོགས་པའི་ཆོས་བྱེད།

སྤྱིར་འདི་ཉིན་རེའི་ཞོགས་པའི་ཞལ་འདོན་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ཞིང་། སྐབས་འདིར་ཆོས་གླུ་མགུར་བ་དང་། བྱིན་རླབས་འབོད་པའི་ཞལ་འདོན་འགའ་ཞིག་གི་རྗེས་སུ་གཟའ་འཁོར་གཅིག་གི་ཏོ་རཧ་ཀློག་འདོན་དེ་འདིའི་སྐབས་སུ་བྱེད།

༦་ རེས་གཟའ་སྤེན་པའི་ཞོགས་པའི་ཞལ་འདོན་འཕར་མ།

འདི་ལ་འཕར་མ་ (མུསཕ) [1]ཞེས་འབོད་ཅིང་། ཐོག་མར་སྨྲ་མེད་པའི་འདོན་པ་སྒྲོར་བ་དང་། དེ་ནས་མང་ཚོགས་དང་ལྷན་དུ་ཞལ་འདོན་སྒྲོར། ཡེརོཤེལམ་གྱི་ལྷ་ཁང་ནང་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པའི་ལམ་སྲོལ་ལ་ལད་ཟློས་ཀྱིས་ཚིགས་བཅད་དང་ཞལ་འདོན་གཞན་དག་ཀྱང་འདོན། འོན་ཀྱང་ཧྲུ་དྷཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ཁག་ཅིག་གིས་འདི་སྲུང་རྒྱ་བྱེད་སྲོལ་མེད།

༧་ གཟའ་སྤེན་པའི་ཉིན་རྒྱབ་ཀྱི་ཆོས་འདོན།

འདིའི་སྐབས་སུ་ཆོས་གླུ་འགའ་ཞིག་མགུར་ནས་སྔར་གྱི་ཏོ་རཧ་བཀླགས་འཕྲོ་ནས་ཀློག

[1] འཕར་མ། (Musaf) ཧྲུ་དྷཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་ཚོ་ག་འཕར་མ་ཞིག

ང༽ ཚེ་ལུས་འཁོར་ལོ་གཅིག་གི་ཚོ་ག

འདི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་མི་ཚེ་གཅིག་གི་ནང་དུ་དུས་སྐབས་བཞི་བྲག་འགའ་ཞིག་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་གལ་ཆེན་དུ་བརྩི། དུས་སྐབས་འདི་དག་གི་སྐབས་སུ་འཇི་ཞུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ཁག་གལ་ཆེན་དུ་བཟུང་ཡོད་ལ། དེ་ནི་འཇི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་དུ་ཡང་འཛོག

༡ སྐྱེས་སྟོན་དང་མིང་སྟོན།

འཇི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཕྲུ་གུ་ཞིག་བཙས་ནས་གཟའ་ཉི་མ་དང་པོ་ལ་ཕྲུ་གུའི་ཕ་ལྷ་ཁང་དུ་བོས་ནས་མ་དང་ཕྲུ་གུའི་བདེ་ཐང་ཆེད་སྨོན་ལམ་འདེབས། བུ་མོ་ཡིན་ན་འདིའི་སྐབས་སུ་མིང་འདོགས་པ་དང་། བུ་ཡིན་ན་དགེ་ཤུན་གཏུབ་པའི་ཚོ་ག་བྱེད་སྐབས་མིང་འདོགས།

༢ དགེ་ཤུན་གཏུབ་པའི་བྱེད་སྒོ།

དགེ་ཤུན་གཏུབ་པའི་ཚོ་ག་ནི་བུ་དེ་སྐྱེས་ནས་ཉིན་བརྒྱད་པའི་ཉིན་མོ་བྱེད། སྤྱིར་བཏང་འདི་ཞོགས་པར་རང་ཁྱིམ་དུ་བྱེད། འདིས་ལྷ་དང་འཇི་ཞུ་མི་རིགས་བར་ལ་བཞག་པའི་ཁ་ཆད་ཆེན་མོ་དེ་མཚོན་པར་འདོད།

༣ བུ་ཕྲུག་དང་པོའི་ཚེ་སྒྲུ།

ཕྲུ་གུ་སྐྱེས་ནས་ཉིན་སུམ་ཅུའི་རྗེས་སུ་ཚོ་ག་འདིའི་ནང་དུ་ཕྲུ་གུའི་ཕས་དངུལ་གྱི་ཏམ་ཀ་ལྔ་རེ་ལེ་ཝི་གདུང་རྒྱུད་[1] ཅེས་པ་ནས་བརྒྱུད་པའི་ཆོས་དཔོན་དེ་ཚོ་ལ་འབུལ་དགོས།

༤ ན་ཚོད་སྨིན་པའི་ཚོ་ག

འཇི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཁྲིམས་ལ་བྱིས་པ་དག་གིས་ཞལ་གདམས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་ལས་ལག་ལེན་དུ་བསྟར་དགོས་ཀྱི་མེད། འོན་ཀྱང་རང་ལོ་ ༡༣ ལོན་པའི་ཚེ་ནས་ནར་སོན་པར་བརྩི་ཞིང་དེ་ནས་བཟུང་ཞལ་གདམས་ནང་དུ་གང་གསུང་ཡོད་པ་ལག་ལེན་དུ་སྟར་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

---

[1] ལེཝི། (Levi) ཇེ་ཁོབ་ཀྱི་བུ་གསུམ་པ་དང་ཨིསིརེལ་གྱི་ལེཝི་གདུང་རྒྱུད་ཀྱི་མེས་པོ། ཇུདཱཡེ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྟོན་པ་མེསོསི་ཡི་མེས་པོ་ཡང་ཡིན།

༥་ ཆང་སའི་ལམ་ལུགས།

ཧྲུའུ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་ཆང་ས་ནི་གལ་ཆེན་དོན་ཆེན་དུ་བརྩི་ཞིང་། ཚངས་པར་སྤྱོད་པ་འམ་བཟའ་གྲོགས་མི་བསྟེན་པ་ལ་ཆང་ས་བརྒྱབ་ཟིན་པའི་མི་ལས་རྩ་ཆེ་བར་རྩི་སྲོལ་ནམ་ཡང་མེད་པ་མ་ཟད། གལ་སྲིད་རང་ཉིད་འཛི་ཞུ་བའི་ཡོངས་འཛིན་རབྦི་ཞེས་པར་འགྱུར་འདོད་ན་ངེས་པར་དུ་ཆང་ས་རྒྱག་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

༦་ འཆི་བའི་སྐབས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ།

ཧྲུའུ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་འཚོ་གནས་ཐུབ་པ་ནི་བྱ་བ་ཀུན་ལས་རྩ་ཆེན་དུ་འཛོག་ཅིང་། ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ཐམས་ཅད་ལས་ཀྱང་འཚོ་གནས་ཐུབ་པ་འདི་གལ་ཆེན་དུ་བརྩི་ན་ཡང་། འཆི་བ་ལ་ཡང་རིན་ཐང་མེད་པར་མི་བརྩི་བ་མ་ཟད། འཆི་བ་ནི་ལྷས་འཆར་གཞི་བཀོད་པ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད།

༧་ མྱ་ངན་གྱི་བྱེད་སྒོ།

འཆི་རྐྱེན་བྱུང་བའི་སྐབས་སུ་མྱ་ངན་བྱེད་པ་དེ་ལ་ཧྲུའུ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་དོན་དག་འགའ་ཞིག་ཡོད་པར་བཤད། དེས་ཚེ་འདས་ལ་གུས་ཞབས་དང་། ཤུལ་ལྷག་རྣམས་ལ་གདུང་སེམས་མཉམ་བསྐྱེད། དེ་དག་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་འཚོ་བའི་བྱ་བར་འཇུག་པར་ཕན་ཐོགས་པ་སོགས་ཡོད་པར་བཤད། ཉིན་གྲངས་སུམ་ཅུ་ལ་མྱ་ངན་བྱེད་ཅིང་ཐོག་མའི་ཉིན་བདུན་ལ་མྱ་ངན་གྱི་བྱེད་སྒོ་ཤུགས་ཆེ་བར་བྱེད།

ཅ༽ དུས་ཆེན་དང་དུས་སྟོན།

དུས་ཆེན་དང་དུས་སྟོན་སྲུང་བརྩི་བྱེད་པ་ནི་འཛི་ཞུ་མི་རིགས་ལ་མཚོན་ན་འདས་པའི་དོན་དག་ཕྱིར་དྲན་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་དང་ལེགས་བྱུང་གལ་ཆེན་ཞིག་ལ་བརྩི། དེ་དག་ནི་མཆོད་འབུལ་དང་ཞལ་འདོན་བྱེད་པའི་དུས་ཚིགས་ཁྱད་པར་ཅན་རེ་ཡིན། ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་དུས་ཚིགས་ཁག་གཅིག་ནིཿ

༡ ངལ་གསོའི་ཉིན།[1]

མཆོག་གི་ཞལ་གདམས་ལྟར་ན་གཟའ་སྤེན་པ་ནི་ངལ་གསོ་བའི་ཉིན་མོ་རེད། དུས་ཚོད་འདི་གཟའ་པ་སངས་ཀྱི་མཚན་མོ་ནས་སྤེན་པའི་ཉི་མ་མ་ནུབ་པའི་བར་དུ་ཆུ་ཚོད་༢༥ རིང་ལ་སྲུང་བརྩི་བྱེད། ཤབྦཏ་ནི་ནང་མི་ལྷན་དུ་འཛོམས་པ་དང་། སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་ནམ་ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་དུས་ཚོད་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། འདིའི་རིང་ལ་ལས་ཀའི་རིགས་ཐམས་ཅད་སྤོང་གི་ཡོད།

༢ ལོ་སར།

འདི་ནི་ལོ་གཅིག་གི་འགོ་འཛུགས་པའི་དུས་ཆེན་ཡིན་ཞིང་། འདི་ནི་ལྷ་དང་ཕྱིད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་དང་འབྱུང་འགྱུར་འཆར་གཞི་འདིང་བའི་དུས་སྐབས་སུ་བརྩི། འཛི་ཨུ་ལོ་ཐོ་ཡི་ཟླ་བདུན་པའི་འགོ་ལ་སྲུང་རྩི་བྱེད་ཅིང་དེ་ནི་ཕྱི་ཟླ་དགུ་བ་དང་བཅུ་པའི་ནང་དུ་སླེབས་ཀྱི་ཡོད།

༣ འཚེར་སྣང་གི་ཉིན་མོ།

འདི་ནི་ལོ་སར་ནས་བརྩིས་པའི་ཉིན་བཅུའི་རིང་ལ་སྲུང་རྩི་བྱེད་ཅིང་། དུས་ཚོད་འདི་ནི་འདས་པའི་དུས་སུ་བྱ་བ་ངན་པ་གང་བྱས་པ་ཕྱིར་དྲན་དང་། འགྱོད་པ། བཤགས་པ་བཅས་བྱེད་པའི་དུས་ཚོད་ཡིན།

༤ སྒྲིབ་སྦྱོང་གི་ཉིན་མོ།

འདི་ནི་འཚེར་སྣང་གི་ཉིན་ཐ་མ་དེ་ཡིན་ཞིང་། གཙོ་བོ་སྔར་བྱས་པའི་སྡིག་པ་ལ་འགྱོད་བཤགས་བྱེད་པའི་ཉིན་མོ་དེ་རེད།

༥་ གྲོལ་བའི་ཉིན་མོ།

ཉིན་མོ་འདི་ནི་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་ཨིཧྤཏེ་ཡི་འོག་ནས་ཚེ་གཡོགས་ལས་ཐར་བའི་ཉིན་མོ་ལ་སྲུང་བརྩི་བྱེད།

---

[1] ངལ་གསོ་ཉིན། (Shabbat) འཛི་ཨུ་མི་རིགས་ཀྱི་ངལ་གསོའི་ཉིན་མོ། ཉིན་མོ་འདི་ལྷས་འཛིག་རྟེན་བཟོ་བའི་སྐབས་སུ་ཉིན་དྲུག་པར་བཟོས་ནས་ཉིན་བདུན་པ་ལ་ངལ་གསོ་བྱས་པའི་མཛད་པ་དེའི་རྗེས་མཐུན་དུ་བྱུང་བ་རེད།

༤་ བརྔས་སྟོན།

གྲོལ་བའི་ཉིན་མོ་ནས་རྩིས་པའི་ཉི་མ་ལྔ་བའི་སྐབས་སུ་ལོ་ཏོག་བརྔས་ཚར་བའི་ཉིན་མོ་ལ་སྲུང་བརྩི་བྱེད།

༥་ སྤྱིལ་བུའི་དུས་སྟོན།

དུས་སྟོན་འདི་ཉིན་དགུའི་རིང་ལ་བྱེད་ཅིང་། འཕྲལ་སེལ་གྱི་སྤྱིལ་བུ་དེ་འདྲ་བཟོས་ནས་འཇི་ཡུ་མི་རིགས་ཀྱི་འཛམ་གླིང་ཐོག་འཁྱམས་ཞུལ་བྱས་པའི་དུས་ཚོད་དེ་ཕྱིར་དྲན་བྱེད།

༦་ རྒྱལ་ཁའི་ཉིན་མོ།

ཉིན་མོ་འདི་ནི་འཇི་ཡུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཐོག་བཙན་ལས་བྱེད་མཁན་དག་ལས་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་པའི་ཉིན་མོ་དེ་དྲན་གསོ་བྱེད། དེ་ཡང་གཙོ་བོ་ (ཨེསིཐར) [1] ཟེར་བ་དེ་དང་འབྲེལ་ནས་བྱེད།

༧་ འོད་ཀྱི་དུས་སྟོན། ཉིན་བརྒྱད་ཀྱི་རིང་ལ་འཇི་ཡུ་མི་རིགས་ཀྱིས་ཡེ་རོ་ཤ་ལེམ་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་མཁན་གི་རི་སི་ [2] གི་དབང་སྒྱུར་ལ་གྱེན་ལང་བ་ (མཀླབིའི) [3] ཞེས་པས་དབང་སྒྱུར་བ་ཕམ་ཉེས་སུ་བཏང་ཞིང་ལྷ་ཁང་བསྐྱར་དུ་བཞེངས་པའི་དུས་དྲན་སྲུང་རྩེ་བྱེད།

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག

ཇུ་དཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་མང་ཆེ་བར་ལྟ་བ་གཅིག་མཐུན་དུ་གནས་ཡོད། ཇུ་དཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་དེ་ཆོས་ལུགས་གཞན་དག་ལས་ཇི་ལྟར་ཁྱད་པར་བ་ཡིན་པའི་བློ་སྤོབས་ཡོད་སྟབས་

---

[1] འཛངས་མ་ཨེསཐེར། (Esther) ཕེར་ཤན་རྒྱལ་པོའི་བཙུན་མོ་ཨེསྟར་ཞེས་པས་འཇི་ཡུ་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་བྱེད་པའི་རྒྱལ་པོའི་བཀའ་ཁྲོལ་ཐོབ་པ་དེ་ཐབས་འཁྲུལ་གྱིས་བསྐྱབས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཅན་གྱི་འཇི་ཡུ་བུད་མེད་ཅིག་རེད།

[2] གི་རི་སི། (Greece) ཡུ་རོབ་ཀྱི་གནའ་བོའི་རིག་གནས་འབྱུང་ཁུངས་དང་། དེང་དུས་མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་དང་། ཨོ་ལིམ་པིག་རྩེད་འདུས་ཆེན་མོའི་འབྱུང་ཁུངས་བཅས་ཡིན། ཆགས་ས་ཡུ་རོབ་ལྷོ་ཤར་ཕྱོགས་དང་ཆབ་སྲིད་མང་གཙོ་དང་རྒྱལ་ས་ཨེ་ཐེན་ (Athens)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༡༠ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཌོ་ལར་ ༣༠༨༠༠། སྐད་ཡིག་གིར་སྐད་གིར་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཡེ་ཤུ་ཤར་མའི་ཆོས་ལུགས། གནའ་རྫས་རྟོགས་ཞིབ་པ་ལྟར་ན་མི་ལོ་ངོ་ ༣༥༣༠༠༠ ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པ་དང་། ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༥༠༨ ལོར་འཛམ་གླིང་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་ཐོག་མ་གི་རི་སི་ལ་བྱུང་། ༡༨༣༡ ལོར་ད་ལྟའི་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བྱས།

[3] གྱེན་ལང་བ། (Maccabees) འཇི་ཡུ་མི་རིགས་ཀྱི་གྱེན་ལང་བྱས་པའི་མི་སྡེ་ཚོགས་ཁག་ཅིག

དེའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལ་འགྱུར་བ་དེ་ཙམ་ཐེབས་མེད། འོན་ཀྱང་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་བའི་མཇུག་ཙམ་ལ་ཡུ་རོབ་ནང་དུ་གནས་པའི་འཛེ་ཝུ་མི་རིགས་དག་ལ་རང་ཉིད་གང་ཞིག་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་ཐད་ལ་དེང་དུས་ཀྱི་རིག་གནས་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་ཤིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཇུའུ་ཡི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་ཁུལ་དུ་ཇི་ཙམ་སྲོལ་རྒྱུན་ལ་ཨ་འཐས་བྱེད་དགོས་དང་། དེང་རབས་དང་མཐུན་པར་འགྱུར་འགྲོས་བྱེད་དགོས་མིན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ལས་ཇུའུ་ཆོས་ལ་རིགས་ཁ་ཤས་ཤིག་མངོན་པར་གྱུར།

ཀ༽ རྙིང་ཞེན་ཇུའུ་ཆོས་ལུགས།

རྙིང་ཞེན་ཇུའུ་ཆོས་ལུགས་[1] དེང་སྐབས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་པའི་ཇུའུ་ཆོས་ལུགས་ཞེས་པ་འདི་རེད། འདི་ནི་བསྒྱུར་བཅོས་ལས་འགྲུལ་ལ་ངོ་གཏད་བྱེད་པའི་ཚུལ་དུ་གནས་ཡོད། ཁོ་ཚོས་ཏོརཱ་དང་ཏལམུད་གཉིས་ཀ་ལྷས་བཀའ་ཡིན་པས་སུས་ཀྱང་འགྱུར་བཅོས་བྱེད་ཆོག་གི་མེད་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་ཁོ་ཚོས་འཛེ་ཝུ་མི་མང་གིས་གནའ་བོའི་བཅས་ཁྲིམས་དག་ངེས་པར་དུ་སྲུང་བརྩི་བྱེད་དགོས་པར་འདོད། ཁོ་ཚོས་སྔོན་ཐོན་པ་དང་རྙིང་ཞེན་པ་དག་གིས་ཏོརཱ་དང་ཏལམུད་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱས་པ་དག་ཁས་ལེན་མི་བྱེད།

འདི་དག་གིས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་ཞལ་འདོན་དང་ཏོརཱ་ལ་སློབ་སྦྱོང་དང་མཆོད་འབུལ་གྱི་སྐབས་སུ་ཕོ་མོ་སོ་སོར་སྡོད་དགོས་པ་སོགས་བསྲུང་བྱ་དག་དོ་ནན་པོའི་སྒོ་ནས་སྲུང་། ཁོ་ཚོས་ཡི་གེ་ཧིབ་རུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ། ཟས་བཅུད་བསྟེན་ཚུལ། གྱོན་པ་གྱོན་ཚུལ་སོགས་སྲོལ་རྒྱུན་ཁོ་ན་བྱེད་པར་དོ་ནན་ཆེན་པོ་བྱེད།

[1] རྙིང་ཞེན་ཇུའུ་ཆོས་ལུགས། (Orthodox Judaism) (དུས་རབས་ ༡༩ པའི་མཇུག) འདིས་ལོ་རྒྱུས་དང་བསམ་བློ་ལས་འགོངས་བའི་འགྱུར་བ་མེད་པའི་འཛེ་ཝུ་ཡི་ཆོས་ཁྲིམས་དག་ལ་ཇི་ལྟར་འཕོད་པ་ལྟར་ཏ་ཅང་དམ་པོར་ཁུར་དགོས་པར་འདོད། ཆོས་ལུགས་འདིའི་རྗེས་འབྲང་བ་དག་གིས་ཁས་ལེན་པའི་དོན་ཁག་ཅིག་ནི༖ འདས་ལོག་བྱེད་པ༖ རྫོགས་ལྡན་གཉིས་པའི་སྐབས་མསིཧ་ཡི་དུས་སྐབས་སུ་ཡེརོ་ཤིལམ་དུ་ལྷ་ཁང་སྐྱར་གསོ་ཡོང་བ། ལྷས་སྡིག་ཅན་ལ་ཆད་པ་དང་དགེ་བ་ཅན་ལ་གཟེངས་རྟགས་གནང་བ། ཨིསིརེལ་གྱི་མི་རིགས་དེ་ལྷས་དམིགས་བསལ་གྱིས་བདམས་མི་རིགས་ཡིན་བཅས་འདོད་ཅིང་། ད་སྐབས་འདིའི་རྗེས་འཇུག་པ་ས་ཡ་ ༩ ཙམ་ཡོད།

ཁ༽ གསར་བཅོས་ཧྲུདྣཡེ་ཆོས་ལུགས།

གསར་བཅོས་ཧྲུདྣཡེ་ཆོས་ལུགས་[1] ནི་དེང་སྐབས་ཀྱི་གྲུ་ཡངས་ཆེ་བའི་ཧྲུདྣཡེ་ཆོས་ལུགས་འདི་དག་ལ་ཟེར་བ་རེད། དེ་ནི་ཡུ་རོབ་ན་ཡོད་པའི་འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་དག་ལ་རང་རང་གནས་ཡུལ་རྒྱལ་ཁབ་སོ་སོས་མི་སེར་གྱི་ཐོབ་ཐང་ཆ་ཚང་སྤྲད་པའི་རྗེས་སུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་བ་རེད། འདིའི་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་དང་པོ་ནི་ཁོ་ཚག་གཅིག་ཕྱུར་གནས་མི་དགོས་པར་ཉེ་འཁོར་གྱི་ལེགས་བྱུང་དང་ལྷན་དུ་འདྲེས་ནས་སྡོད་ཆོག་པ་དེ་རེད། འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་མང་པོ་ཞིག་གིས་བསམ་ཚུལ་ལ་གཅིག་ཕྱུར་གནས་དགོས་པ་སོགས་ནི་དུས་དང་མཐུན་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་མིན་པར་འདོད། ལམ་ལུགས་གསར་པ་འདི་ཐོག་མ་འཇར་མན་དུ་དར་ཞིང་རིམ་བཞིན་ཨ་རི་སོགས་ལ་ཁྱབ།

དུས་རབས་མང་པོའི་ཡར་སྔོན་དུ་རི་བོ་སི་ནཡེ་ལ་འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་བའི་མི་ཚོགས་ཤིག་ལ་ལྷ་ཡིས་གནང་བའི་ཞལ་བདམས་དེ་ཚོ་དེའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་འཚོ་བ་ལ་འོས་འཚམ་གྱི་ལམ་སྟོན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ད་སྐབས་གནས་སྟངས་དེ་ནས་འགྱུར་བ་གནམ་ས་ལྟར་ཕྱིན་ཟིན་པའི་ད་ལྟའི་དུས་ཀྱི་མི་རྣམས་ལ་སྔར་གྱི་ལམ་སྟོན་དེ་དག་འོས་འཚམ་ཡིན་མིན་བལྟས་ནས་དུས་དང་མཐུན་པར་བསྒྱུར་འགྱུར་བྱེད་དགོས་པར་འདོད།

དུས་དང་བསྟུན་པའི་འགྱུར་བ་བཏང་བ་ཁག་ཅིག་ནི། འཇི་ཧྲུ་མི་རིགས་དེ་གཞན་ལས་ཁྱད་དུ་འཕགས་པར་འཛིན་པ་ལ་གཙིགས་ཆེན་བྱེད་པ་དང་། བཟའ་བཏུང་གི་ཁྲིམས་ལ་ཇི་བཞིན་སྲུང་དགོས་པ་སོགས་རེད། དེ་བཞིན་ཆོས་བྱེད་ཀྱི་ལས་དོན་ཡང་ཧེབ་རུ་སྐད་ཡིག་གཅིག་པུ་ལས་བྱེད་མི་ཆོག་པ་མིན་པར་ཡུལ་སྐད་སོ་སོའི་ནང་དུ་བྱེད་ཆོག་པ་དང་། དེ་དང་ལྷན་དུ་རོལ་ཆ་ཡང་གསར་དུ་བསྣན། ཤབབཏ་ཞེས་པ་ངལ་གསོ་བའི་ཉིན་མོ་དེ་ཉེ་འཁོར་གྱི་ཡེ་ཤུ་བ་དག་གི་དུས་ཚོད་དང་མཐུན་ཐབས་སུ་གཟའ་སྤེན་པ་ནས་ཉི་མ་ལ་བསྒྱུར། དེར་མ་

[1] གསར་བཅོས་ཧྲུདྣཡེ་ཆོས་ལུགས། (Reform Judaism) (༡༨༩༣) དུས་རབས་ ༡༩ བའི་ནང་དུ་ཐོག་མ་འཇར་མན་ནས་གདམས་ངག་བརྒྱུད་པ་ཨབརཧམ་ཇི་ཨེགེར་ཞུ་བས་གསར་གཏོད་བྱས། འཇི་ཧྲུ་ཆོས་ཁྲིམས་དུས་དང་མཐུན་པར་འགྱུར་བ་བཏང་ནས་ཉམས་ལེན་བྱེད་དགོས་པར་འདོད་ཅིང་། དེང་སྐབས་འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་ ༥༠ ཙམ་གྱི་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་འདི་ཉམས་ལེན་བྱེད་མཁན་ས་ཡ་ ༡་༥ ཙམ་ཡོད་པར་བཤད།

ཟད་ཏུའལམུད་ཀྱི་གསུང་མང་ཆེ་བ་ངོས་ལེན་མི་བྱེད་ཅིང་། ཆོས་དཔོན་དག་གིས་ཀུན་སྤྱོད་ཀྱི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྣོན་བྱེད།

མདོར་ན་དེང་རབས་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་ལུགས་པ་དག་གིས་དེང་རབས་ཀྱི་འཚོ་བ་ནི་ཁོ་ཚོའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་འགལ་རྐྱེན་ཞིག་མིན་པར་དེ་སྔ་མཐུད་དེ་རྒྱུན་གནས་ཐུབ་པའི་གོ་སྐབས་ཤིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ག༽ སྲོལ་རྒྱུན་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་ལུགས།

སྲོལ་རྒྱུན་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་པ་[1] དག་གིས་སྔ་མོའི་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་ལུགས་དང་། གསར་བཅོས་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་བར་ནས་དབུ་མའི་ལམ་ཞིག་འཚོལ་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འདིས་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་སྔ་མཐུད་དེ་རྒྱུན་འཛིན་པ་ལ་ཤུགས་སྣོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ན་ཡང་དུས་དང་མཐུན་པའི་འགྱུར་བ་འགའ་ཞིག་གཏོང་བར་མོས་མཐུན་བྱེད། ཁོ་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་ལུགས་འདིའི་འགྱུར་ལྡོག་གི་མགྱོགས་ཚད་དལ་དུ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་རེད།

སྲོལ་རྒྱུན་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གཞན་དང་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་ནི་དེང་དུས་ཀྱི་ཨིསིརེལ་གྱི་ཡུལ་དེ་འཛམ་གླིང་གི་དཀྱིལ་སྙིང་ཡིན་པར་འདོད་པ་དང་། ཧེབརུ་སྐད་ཡིག་ནང་དུ་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་ལུགས་ལ་སློབ་སྦྱོང་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་དགོས་པ། འཛམ་གླིང་ཐོག་འདི་ཕྱུ་མི་རིགས་རྣམས་རིག་གནས་གཅིག་གི་འོག་ལ་མཐུན་སྒྲིལ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་རྒྱུ་གལ་ཆེན་ཡིན་པ། ཧོརཏ་དེ་རྩ་ཆེའི་གསུང་རབ་ཡིན་པ་དང་དེར་སྔ་མཐུད་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་དགོས་པ། འདི་ཕྱུ་མི་རིགས་ཀྱི་འཚོ་བར་ཆོས་ཀྱི་བཅས་ཁྲིམས་གཞིར་བཞག་ནས་སྐྱེལ་

[1] སྲོལ་རྒྱུན་ཇུདྷཱཡེ་ཆོས་ལུགས། (Conservative Judaism) འདི་ཕྱུ་ཆོས་ཁྲིམས་དེ་རྒྱུན་འཛིན་དང་དུས་བསྟུན་གཉིས་ཀ་བྱེད་འོས་པར་འདོད། ལམ་ལུགས་གོང་མ་གཉིས་ཀྱི་དབུས་སུ་གནས་པའི་ལམ་ཞིག་འཚོལ་ཞིང་དེང་སྐབས་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་འདིའི་རྗེས་འབྲང་བ་ས་ཡ་ ༡.༡ ཡོད་པར་འདོད།

དགོས་པ། ལྷ་ལ་དད་པ་བྱེད་དགོས་པ་བཅས་ནི་སྲོལ་རྒྱུན་ཧྲུ་དྷཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་གི་ཁྱུགས་རྒྱུག་སའི་ལྟ་ཚུལ་ཡིན།

ང༽ བསྐྱར་གསོ་ཧྲུ་དྷཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས།

འཇེ་ཞུ་བསྐྱར་གསོ་རིང་ལུགས་[1] པ་དག་ནི་ཨོག་མ་ཨ་རིའི་ནང་ནས་འགོ་ཚུགས། ཨོག་མ་ཁོ་ཚོ་ཡང་སྲོལ་རྒྱུན་ཧྲུ་དྷཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་ཞིང་རིམ་བཞིན་ཁོ་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་ངེས་གསལ་དུ་སོང་རིམ་བཞིན་དུ་སྲོལ་རྒྱུན་ཧྲུ་དྷཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ལས་ལོགས་སུ་སོང་། བསྐྱར་བཅོས་རིང་ལུགས་པ་དག་གིས་འཇེ་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ལེགས་བྱང་། སྲོལ་རྒྱུན། དད་པ་སོགས་ཚན་རིག་གི་ལམ་དང་མཐུན་པར་གཅིག་ཏུ་བསྡུ་བར་འབད་བརྩོན་བྱེད།

ཁོ་ཚོས་ཧྲུ་དྷཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ནི་འཕེལ་འགྱུར་འགྲོ་བཞིན་པའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་དང་། དེ་ཡང་ཐོག་མ་མི་སྙེར་གྱི་ཉམས་མྱོང་ལས་བརྩམས་ནས་འབྲེལ་བ་དང་། གོ་སྐབས། ལས་འགན་གྱི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྟོན་བྱེད། ཁོ་ཚོས་ཧྲུ་དྷཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་ནི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ལྷ་དང་འབྲེལ་བ་བཞག་པའི་ཐོག་ནས་འཚོ་བའི་ནང་དོན་མཐར་ཐུག་དེ་རྟོགས་ཐུབ་པར་བྱེད་པའི་སེམས་དོན་གྱི་ལམ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འཇེ་ཞུ་བསྐྱར་བཅོས་རིང་ལུགས་པ་དག་གིས་འཇེ་ཞུ་མི་རིགས་ཐམས་ཅད་རང་དང་འདས་མ་འོངས་ད་ལྟ་གསུམ་པོ་མཉམ་སྤྱོད་ཡིན་པར་འདོད་ན་ཡང་། ཁོ་ཚོ་ལྷས་བདམས་པའི་མི་རིགས་དེ་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་མི་བྱེད། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་འཇེ་ཞུ་མི་ཚང་མས་ངེས་པར་དུ་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ལམ་ལུགས་སུ་གནས་ནས་ལྷ་དང་མཉམ་དུ་ཁ་ཆད་ཆེན་པོ་དེ་རང་རང་གི་ངོས་ནས་འཛོག་དགོས་པར་འདོད། ཁོ་ཚོས་ཆོས་ལུགས་ཚང་མ་མིས་བཟོས་པ་ཞིག་ལས་རང་བཞིན་ལས་འདས་པའི་སྐྱེས་བུ་ཞིག་གིས་བཟོས་པར་མི་འདོད། ཁོ་ཚོས་འདོད་

[1] བསྐྱར་གསོ་ཧྲུ་དྷཱ་ཡེ་ཆོས་ལུགས། (Reconstructionist Judaism) (༡༩༨༣) མོར་ཏེ་ཁེ་ཀཔ་ལན་ (Mordecai Kaplan, 1881–1983) ཞེས་པས་གསར་གཏོད་བྱས་ཤིང་ཡེ་ལོ་ ༡༩༣༠ ནས་ ༥༠ ནང་དུ་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་། འདིས་འཇེ་ཞུ་ཆོས་ཁྲིམས་ནི་རྩ་ཆེའི་རིག་གནས་ཤིག་ཡིན་པ་ལས་རྒྱུ་མཚན་མེད་པ་འཛིན་དགོས་པ་ཞིག་ལ་མི་རྩི།

པའི་ལྷ་ནི་མི་ཡི་ཉམས་མྱོང་དང་གཙོ་བོ་འབྲེལ་ཡོད་ཅིང་རང་བྱུང་འཛམ་གླིང་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན།

ཅ༽ གྱི་ཁྲལ་ཧྲུད྄ཡེ་ཆོས་ལུགས་སམ་ལས་འགྱུལ།

གྱི་ཁྲལ་ཧྲུད྄ཡེ་ཆོས་ལུགས། ཧྲུད྄ཡེ་ལས་འགྱུལ་འདི་དུས་རབས་ ༡༢ པའི་ནང་དུ་དར་ཞིང་གཙོ་བོ་ཚངས་སྤྱོད་ལ་གནས་པ་དང་། ལྷ་ལ་བཅིང་བའི་བརྩེ་བ་དང་གུས་ཞབས་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བའི་ཕྱོག་སྒྱུར་གྱི་ཉམས་མྱོང་དག་ལ་གཙོ་གལ་བརྩི། ཕོ་ཚོ་རིམ་བཞིན་མཐོ་རིམ་གྱི་ཤེས་ཡོན་པ་དང་། གདམས་ངག་རྒྱུད་པ། ཆོས་སྟོན་པ་དག་ལས་རིང་དུ་གྱེས་ཏེ། ཕྱོག་སྒྱུར་རིང་ལུགས་ཕྱོགས་སུ་སོང་ནས་གང་ཟག་སྒེར་དང་ལྷ་ཡི་མཉམ་དུ་བྱུང་བའི་ཉམས་མྱོང་དག་ལ་གཙོ་བོར་བརྩིས་ཡོད།

ཕོ་ཆོས་སེམས་དོན་གྱི་གཤེས་གཉེན་ནམ་ཙྲང་བདེན་ཙན་[1] ཞེས་པ་དག་གི་རྗེས་སུ་འབྲང་ཞིང་། དེ་ཡང་གཤེས་གཉེན་མི་འདྲ་བའི་རྗེས་འབྲང་པ་དག་ལ་གང་ཟག་གི་ཉམས་མྱོང་བ་མི་འདྲ་བ་ཡིན་སྐབས་བཤེས་གཉེན་རེ་རེའི་རྗེས་འབྲང་བ་མང་དུ་བྱུང་ནས་གྱི་ཁྲལ་ཧྲུད྄ཡེ་ཆོས་ལུགས་ལ་ནང་ཁུལ་དུ་མ་སོ་སོར་གྱེས་ཡོད།

ལས་འགྱུལ་འདི་ཧྲུད྄ཡེ་ཆོས་ཀྱི་ཕྱོག་སྒྱུར་གྱི་གཟུགས་སུ་བརྩེ་བ་ཧྲུད྄ཡེ་སྔན་རྒྱུད་པའི་དགོངས་འགྲེལ་ (ཁྐབལྷ) [2] ཞེས་པ་དེས་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད། སྔན་རྒྱུད་པ་ཡི་ལམ་ལུགས་འདི་ངག་ནས་ངག་རྒྱུད་བྱུང་བ་ཡིན་ཞིང་། རིམ་བཞིན་དུས་རབས་དཀྱིལ་མའི་སྐབས་སུ་ལམ་ལུགས་ལྡན་པ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། ཆོས་ལུགས་འདིས་རང་ཉིད་འཛིག་རྟེན་

---

[1] ཙྲང་བདེན་ཙན། (Tzadikim) འཛི་ཞུ་ཡི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་རྟོགས་པ་དང་ཉམས་ལེན་པ་དག་གི་མིང་འདོན་སྐབས་མིང་འགོར་འབོད་པ་རང་རེའི་དཔལ་ལྡན་ཞེས་པ་དང་འདྲ་བའི་འབོད་མིང་ཞིག འབོད་མིང་འདི་ཐོབ་པའི་ཉམས་ལེན་པའམ་གྱི་ཁྲལ་བ་ ༣༦ ཡོད་པར་བཤད།

[2] དགོངས་འགྲེལ། Kabbalah དུས་རབས་ ༡༢ ནས་ ༡༣ ཙམ་ལ་བྱུང་བའི་ཧྲུད྄ཡེ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དམ་པའི་གསུང་རབ་ལ་འགྲེལ་སྟངས་ཞིག་བྱུང་བ་དེ་ལ་དགོངས་འགྲེལ་ཞེས་བཏག དང་པོ་ངག་རྒྱུད་ཁོ་ནའི་བྱུང་ཞིང་། དུས་རབས་དཀྱིལ་མའི་ནང་དུ་གྱི་ཁྲལ་ཧྲད྄ཡེ་ལམ་ལུགས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད།

ལས་འདས་པ་དང་ལྷ་ཡི་རང་བཞིན་དུ་ཤར་བ་ཅིག་ཅར་དུ་བྱེད་པར་ཤུགས་སྐོན་བྱེད། ཆོས་ལུགས་འདི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཉམས་ལེན་བྱེད་ལུགས་ནི་མི་དང་མཐོན་གྱུར་མ་ཡིན་པའི་ལྷའི་རང་བཞིན་དང་། དེ་བཞིན་ལྷ་དང་ལྷན་དུ་མཐུད་པའི་སྒོག་གྱུར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ལྔ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་གལ་ཆེའི་ལྷ་ཁང་འགའ་ཞིག

ཛུཌྷཡི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆོས་བྱེད་ས་ལ་སེནེ་གོག་[1] ཅེས་འབོད། ༡། ཡེརོཤེལམ་གྱི་བེལཛ་སེནེ་གོག་ཆེན་མོ། ༢། ༡༨༥༩ ལོར་བཞེངས་པའི་འབར་མའི་ཡུལ་གྱི་ཡེཤུཨ་སེནེ་གོག ༣། ༡༨༦༦ ལོར་བཞེངས་པའི་འཇར་མན་བེལིན་གྱི་ནིའུ་སེནེ་གོག ༤། ༡༨༧༨ ལོར་བཞེངས་པའི་ཨོསྟྲེལིཡ་ཡུལ་གྱི་སིཊནི་སེནེ་གོག ༥། ༡༨༩༣ ལོར་བཞེངས་བའི་ར་ཤི་ཡའི་ཡུལ་གྱི་ལེནིན་གྲད་ཆོརལ་སེནེ་གོག ༦། ཨརྫིནྟིན་ཡུལ་གྱི་རང་དབང་གི་ལྷ་ཁང་། ༧། ཨ་རིའི་ནིའུ་ཡོརག་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གི་སོཧོ་སེནེ་གོག་སོགས་ཡོད།

དྲུག སེམས་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས།

༡། འདི་ཞུ་ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་ཁྲིམ་ཚང་དང་སྤྱི་ཚོགས་གྲུབ་ཚུལ་ལ་གལ་གནད་བཀྲི་གི་ཡོད། ཁྱེད་རང་དེ་འདྲའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གི་ནང་དུ་བསྡད་ཡོད་ན་ཇི་འདྲ་ཡིན་པར་སེམས། ཁྱེད་རང་སྤྱི་ཚོགས་གང་དུ་བསྡད་ཡོད་པའི་ནང་དུ་ཁྱེད་རང་དང་འབྲེལ་ལམ་ཇི་

[1] སིནེགོག (Synagogue) བོད་སྐད་དུ་ཛུཌྷཡི་ལྷ་ཁང་ཞེས་འབོས་པར་སྣང་། གྲགས་ཆེ་བ་འགའ་ཞིག་གི་མིང་། ༡ | The Musmeah Yeshua Synagogue in Myanmar; ༢ | The lavish Grand Choral Synagogue in St Petersburg; ༣ | The Belz Synagogue in Israel; ༤| The Great Synagogue of Sydney, Australia; ༥| Templo Libertad, Argentina; ༦| The Soho Synagogue, USA; ༧| The New Synagogue in Berlin

འདྲ་བཟུང་ཡོད། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་གིས་འབྲེལ་བ་ཡག་པོ་ཡོད་པར་ཚོར་གྱི་ཡོད་ན་དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་གང་རེད་འདུག གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་སྤྱི་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བ་དེ་ཙམ་ཡག་པོ་མེད་པར་བསམ་གྱི་ཡོད་ན་དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་གང་དང་གང་ལ་ཐུག་འདུག

༢། ཁྱེད་རང་གིས་རང་ཉིད་ལ་ག་འདྲ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁྱེད་རང་མི་ཞིག་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་གང་དང་གང་ཡོད་ཀྱི་ཐོག་ལ་བསམ་གཞིགས་གྱིས། ཁྱེད་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ། སྐྱེ་ལུས།(ཕོ་མོ) ལས་རིགས། ཡིད་ཆེས། དད་པ་སོགས་གང་ཡིན་རུང་དེ་དག་གིས་ཁྱེད་ལ་ཁྱད་པར་གང་འདྲེན་གྱི་ཡོད་པའི་ཐོག་ལ་སེམས། དེ་དག་གིས་ཁྱེད་རང་སུ་ཞིག་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་གྱི་ཐོག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ག་འདྲ་ཐེབས་ཀྱི་འདུག་གམ།

༣། སྲོལ་རྒྱུན་གྱིས་འདས་པ་ལ་འབྲེལ་བ་འཛོག་ཅིང་། ཡར་རྒྱས་ཀྱིས་ང་ཚོའི་ཁ་ཕྱོགས་འབྱུང་འགྱུར་ལ་ཁ་གཏོད་པ་རེད། ཁྱེད་རང་གི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་སྲོལ་རྒྱུན་གང་ཞིག་གིས་ཤུགས་རྐྱེན་གང་ཞིག་ཐེབས་ཀྱི་འདུག་གམ། ཁྱེད་རང་གི་ལུགས་བྱང་གི་ནང་དུ་སྲོལ་རྒྱུན་ཞེས་པ་དེའི་དོན་དག་གང་རེད། སྲོལ་རྒྱུན་འདི་དག་ཁྱེད་རང་ལ་དགོས་མཁོ་ཡོད་པ་ཞིག་རེད་དམ། གལ་སྲིད་ཡིན་ན་ཚུལ་ཇི་ལྟར་རེད། དེ་ནས་འགྱུར་ལྡོག་གི་སྐོར་ལ་བསམ་གཞིགས་གྱིས། སྲོལ་རྒྱུན་དང་དེང་རབས་གཉིས་ལས་གང་ཞིག་ཁྱེད་ལ་གལ་ཆེ་བར་མཐོང་གི་འདུག་གམ། ཅིའི་ཕྱིར།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས།

ཧེབ་རུ་[1] ཡི་མཆོག་གི་གསུང་རབ་ཀྱི་ལུང་བསྟན་ཞིག་གི་ནང་དུ་མཤིཧ་ཞེས་པ་ཞིག་བྱུང་ནས་ཨིསིརེལ་གྱི་མི་རྣམས་བཙན་གནོན་ལས་ཐར་བར་བྱས་ཤིང་། འཛི་ཨུ་མི་རིགས་རྣམས་གྲོང་ཁྱེར་ཡེརོཤིལམ་ལ་སླར་ལོག་ནས་རྫོགས་ལྡན་གྱི་དུས་ཤིག་ཤར་གྱི་ཡོད་པར་བསྟན་ཡོད། འགའ་ཞིག་གིས་མཤིཧ་ཞེས་པ་དེ་ཡུལ་ནཛརེཐ་[2] གི་ཡེ་ཤུ་ཡི་རྣམ་པར་ཕེབས་ཟིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཡེ་ཤུའི་རྗེས་འབྲང་པ་ཚོས་ཁོང་ལ་བསྐོས་ཕོ་ (ཁསྟཡེསིཏ)[3] ཞེས་འབོད་ཅིང་དེའི་དོན་ནི་ལྷས་བསྐོས་པའི་ཕོ་ཉ་ཞེས་པ་ཡིན་ཞིང་། མཤིཧ་ཞེས་པའི་དོན་ཡང་དེ་ཡིན། དེའི་ཕྱིར་ཡེ་ཤུའི་རྗེས་འཇུག་པ་འམ་ཡེ་ཤུ་པ་ (ཁརིསྟན) [4] ཆོ་ལ་བསྐོས་པའི་ཕོ་ཉའི་རྗེས་འབྲང་པ་ཞེས་འབོད་པ་རེད།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་འདི་ཐོག་མ་ཇུཌཡེ་ཆོས་ལུགས་ནས་ཟུར་དུ་ཕྱེས་ཏེ། རིམ་བཞིན་འཕེལ་ནས་ད་ལྟ་འཛམ་གླིང་གི་དད་མོས་བ་ཆེས་མང་བའི་ཆོས་ལུགས་དེ་རུ་གྱུར་ནས་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་རྗེས་འབྲང་པ་ཐེར་འབུམ་ ༢ ཙམ་ཡོད། ལམ་ལུགས་འདིའི་ཡང་སྙིང་དེ་ནི་ཡེ་ཤུ་ཡིས་བྱམས་པ་དང་། བརྩེ་བ། སྐྱོ་བོ་ལ་རོགས་བྱེད་པ་སོགས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་དག་ཉམས་ལེན་བྱས་ན་རང་ཉིད་ཐར་པའི་ལམ་ལ་དགྲི་ནུས་པའི་ནུས་མཐུ་ཡོད་པར་རྗེས

[1] ཧེབ་རུ། (Herbew) ནི་ཨིསིརེལ་ནུབ་བྱང་རྒྱུད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཅིག་རེད། དེང་སྐབས་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་སྐད་ཡིག་འདི་བཀོལ་མཁན་ས་ཡ་ ༨ ཙམ་ཡོད།

[2] ནཛརེཐ (Nazareth) ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་བརྒྱ་ཕྲག་ ༦ དང་ ༩ ཡི་ནང་) ནི་ཨིསིརེལ་གྱི་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཆེ་ཤོས་དང་རྒྱལ་ས་དེ་ཡིན། ༢༠༡༧ ལོར་མི་འབོར་ ༧༦༥༥༡ ཡོད།

[3] ཁསྟཡེསྟ། (Christ) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་ཁསྟཡེསྟ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། ཧྲུཡེ་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་མཤིཧ་ཞེས་འབོད།

[4] ཡེ་ཤུ་བ། (Christian) ཡེ་ཤུའི་རྗེས་འབྲང་བ་པའི་དོན་ཡིན་ཞིང་། ད་ལྟར་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པ་སྤྱི་མིང་།

འབྲང་པ་དག་གིས་འགྱུར་བ་མེད་པའི་དད་པ་བརྟན་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་རེད། ཡེ་ཤུ་དེ་སྐབས་གནས་ཤིག་ལ་ངེས་ཤེས་རྙེད་ཐུབ་པའི་གནད་འགག་གཙོ་བོ་ནི་ཡེ་ཤུ་དང་ལྷ་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་ཡོད་པའི་འབྲེལ་བ་དེ་ངོས་ཟིན་རྒྱུ་དེ་རེད། ལྷ་རིག་པ་སྨྲ་བ་དག་གིས་འབྲེལ་བ་འདིའི་ནང་དོན་ངོ་མ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་མིན་ཐོག་ལ་བགྲོ་གླེང་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་ནའང་། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་མང་ཆེ་བས་ཡེ་ཤུ་ནི་ལྷ་ཡི་བུ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཅིང་། འགྲོ་བ་མི་རྣམས་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་པའི་ཆེད་དུ་ལྷས་མངགས་པའི་པོ་ཉ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། དེ་ཡང་ཁོ་རང་གིས་བཞག་པའི་དཔེ་མཚོན་དང་། རང་ཉིད་བློས་གཏོང་གི་མིག་དཔེ་ལས་ཐར་པ་ཞེས་པ་འཐོབ་རྒྱུ་ཡོད་པའི་གོ་བརྡ་བསྟན་ཡོད་པར་འདོད།

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

ཡེ་ཤུའི་མཆོག་གི་གསུང་རབ་[1] ལས་བཤད་པ་ལྟར་ན་ཡེ་ཤུ་ནི་དེ་ཝིད་ཀྱི་མི་རྒྱུད་ལ་འཁྲུངས་པ་མ་ཟད། ཁོང་ནི་དྲི་མས་མ་གོས་པར་མངལ་དུ་སྦྲུམ་པ་ཡིན་པར་བཤད། ཡེ་ཤུ་སྐྱེ་བའི་གནས་ཚུལ་ཉེ་འཁོར་ས་གནས་ལ་གོ་བའི་སྐབས་སུ་ཡེ་ཤུ་གསོད་པའི་ལས་འགུལ་བརྩམས་ཡོད་ཅིང་། དེར་བརྟེན་ཡེ་ཤུའི་ཁྱིམ་ཚང་དེ་ཨིཛིཔཏ་ལ་བྲོས་བྱོལ་དུ་སོང་ནས་སྡོད་དགོས་བྱུང་། རིམ་བཞིན་ཉེན་ཁ་ཡོལ་བའི་སྐབས་སུ་ཨིཛིཔཏ་ནས་ཕྱིར་ལོག་ནས་ནཛརེཐ་གྲོང་བརྡལ་དུ་གནས་བཅས་པ་རེད། མཆོག་གི་འཕྲིན་པ་ (གོསཔེལ)[2] གྱི་ནང་དུ་ཁོང་གི་

[1] མཆོག་གི་གསུང་རབ། (Holy Bible) འདི་ལ་མཆོག་གི་གསུང་རབ་ཅེས་བསྒྱུར་ཡོད། མཆོག་གི་གསུང་རབ་ནི་བཀའ་གཉན་པའི་བཀའ་གསུང་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་པའི་དཔེ་དེབ་ཅིག་རེད། དེའི་ནང་གི་གསུང་མང་པོ་ཞིག་ལྷ་ཡི་རང་གིས་མི་ལ་དངོས་སུ་གསུང་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་རེད།

[2] ཡེ་ཤུའི་འཕྲིན་པ། (Gospels) ཞེས་པའི་ཐོག་མའི་དོན་ནི་ཡེ་ཤུའི་འཕྲིན་པ་ཞེས་པ་ཡིན་ན་ཡང་། དུས་རབས་༡ པའི་ནང་ནས་བཟུང་འཕྲིན་པ་དེ་དག་འཁོད་པའི་དེབ་དེ་ལ་གོ་བ་ཆགས་པ་རེད། བོད་སྐད་དུ་མཆོག་གི་འཕྲིན་པ་ཞེས་བསྒྱུར། མཆོག་གི་འཕྲིན་པ་འདི་ལ་གཞུང་ངམ་ནང་གསེས་བཞི་ཡོད། དེ་དག་ནི་སྨཐིའུ་ (Matthew) དང་། མརཀ་ (Mark), ལིའུཀ་ (Luke), འཇོཧྣ་ (John) བཅས་རེད། འདི་དག་ཡེ་ལོ་ ༧༠ ནས་ ༡༠༠ ནང་དུ་བྱུང་རིམ་བཞིན་དུ་བྲིས་ཤིང་གཞུང་རེ་རེས་ཡེ་ཤུ་དང་ལྷ་ཡི་གོ་དོན་དང་འཕྲིན་ལས་ཀྱི་ཐོག་ལ་གོ་བ་ཁྱད་པར་བ་སྤྲད་ཡོད། དཔེ་དེབ་འདི་ཡེ་ཤུའི་སྐུ་ཚེའི་མཛད་པའི་ཐོག་ལ་གནས་ཚུལ་གྱི་ཁུངས་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་ན་ཡང་། དེང་རབས་ཀྱི་མཁས་རྣམས་ཀྱི་འདི་དག་ལ་འཁྲུལ་མེད་དུ་ཆ་འཛོག་བྱེད་ཀྱི་མེད། གཞུང་འདི་དག་གི་རྗེས་སུ་འཕྲིན་པ་གསར་པ་ཡང་མང་

སྐོར་ལ་སྒྲུང་འགའ་ཞིག་ཡོད་པ་ལས་གཞན་ཡེ་ཤུའི་མི་ཚེའི་སྐོར་གྱི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་མེད། ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་ཞིག་ལ་ཁོང་ལོ་ ༣༠ སྐབས་སུ་ཁྲུས་གསོལ་པ་འཇོན་[1] ཞེས་པ་ཞིག་གིས་ཁོང་ལྷ་ཡི་བུ་ཡིན་པར་ཤེས་ནས་ཆོས་སྐོར་བཙུག ཆོས་སྐོར་ཞུགས་ཚར་བའི་རྗེས་སུ་ཡེ་ཤུས་སྒོམ་དང་སྒྲུང་གནས་ལ་བཞུགས་པའི་ཆེད་དུ་བྱེ་ཐང་དཀྱིལ་ལ་ཕེབས།

ཁོང་ཕྱིར་ལོག་སྐབས་ཐོག་མ་ས་གནས་གལིལི་[2] ཞེས་པར་ཕེབས་ནས་ཆོས་སྟོན་པའི་འགོ་བཙུགས། ཁོང་གིས་ཡུལ་དེ་ཡོངས་སུ་འགྲིམས་ནས་ཆོས་བཤད་མཐར་སློབ་མ་གཙོ་བོ་ཁག་ཅིག་འདུས། ཡེ་ཤུ་གང་དུ་ཕེབས་ཀྱང་ཁོང་གིས་འཇིག་རྟེན་ལུགས་ཀྱི་བསླབ་བྱའི་གཏམ་དཔེ་མང་པོ་བཀོལ་བ་དང་། ནད་བཅོས་པའི་རྫུ་འཕྲུལ་མང་པོ་བསྟན་ནས་ཆོས་འཆད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱས་ནས་ཁོང་གི་སྙན་གྲགས་རིམ་བཞིན་འབར་ཞིང་ཁོང་གི་རྗེས་འབྲང་པ་ཇེ་མང་ནས་ཇེ་མང་དུ་སོང་། མི་རིང་བར་མང་ཚོགས་ཀྱིས་ཡེ་ཤུ་ལ་མསིཧ་ཞེས་འབོད་འགོ་ཚུགས་པ་དང་འདི་ཤུ་སྙན་བརྒྱུད་པ་ཡི་རྗེས་འབྲང་པ་དང་ཡེ་ཤུའི་རྗེས་འབྲང་པ་དག་གི་བར་ལ་ཞེ་འཁོན་ལྡང་འགོ་ཚུགས། དེ་ནས་ཡེ་ཤུས་ཕརིསིའི་བའི་དད་མོས་ལ་དགག་པ་བྱས་སྐབས་འཁོན་འཛིན་དེ་བས་བས་ཆེ་རུ་སོང་།

ཏ་ཅང་རྩ་ཆེ་བའི་ཉི་མ་ཞིག་ལ་ཡེ་ཤུ་དང་ཁོང་གི་སློབ་མ་འགའ་ཞིག་རི་བོའི་རྩེ་ལ་ཞལ་འདོན་འདོན་པར་ཕེབས། དེར་རྗེས་འབྲང་པ་དག་གིས་ཡེ་ཤུས་སྟོན་པ་མོ་སི་དང་། ཨེ་ལི་ཇཧ་[3] གཉིས་དང་ལྷན་དུ་འཕྲོས་མོལ་བྱེད་བཞིན་པ་མཐོང་། དེར་མི་རྣམས་ཀྱིས་“ཡེ་

པོ་བྱུང་ཡོད་ན་ཡང་དེ་དག་ནི་རྩོམ་པོ་རང་རང་གི་བསམ་ཚུལ་མཚོན་བྱེད་ཙམ་དུ་འདོད།

[1] ཁྲུས་གསོལ་བ་འཇོན། (John the Babtist) (ཡེ་ལོ་ ༢༩) ཞུ་བ་ནི་ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༢༨ ནས་ཡེ་ལོ་ ༣༧ བར་གྱི་འདི་ཤུ་ཆོས་འཆད་པ་ཞིག་རེད། ཁོང་ཡེ་ཤུ་ཙམ་དུ་མ་ཟད་ཁ་ཆེ་དང་ཡྷུདྷེ་ཞེས་པ་སོགས་ཀྱི་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡང་གུས་བཀུར་ཡོད།

[2] གླིལི། (Galilee) ཞེས་པ་ནི་ཨིསིརེལ་གྱི་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཞིག་རེད། ཚིག་འདི་རི་རྒྱུད་ལ་གོ དེང་སྐབས་ནུབ་བྱང་གི་རི་བོ་ཁིརམེལ་ཕར་ཕྱོགས་ཚང་མར་གོ་བ་རེད།

[3] ཨེལྱིཇཧ། (Elijah) ཧེབརུ་གསུང་རབ་རྒྱལ་པོའི་དེབ་ཀྱི་ནང་ལྟར་ན་ཨེལྱིཇཧ་ཟེར་བ་ནི་དུས་ ༩ པའི་ནང་དུ་ཨིསིརེལ་གྱི་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཨཧབ་ཀྱི་དུས་རིང་ལ་བྱོན་པའི་མངོན་ཤེས་དང་རྫུ་འཕྲུལ་ཅན་ཞིག་ཡིན། ཨེལྱིཇཧ་བརྒྱུད་ནས་ལྟས་འདས་ལོག་དང་མཁའ་མེ་ཐུར་དུ་འདྲེན་པ། མེ་ལམ་བརྒྱུད་ནས་ལྷ་ཡུལ་དུ་བཞུད་པ་སོགས་ཀྱི་རྫུ་འཕྲུལ་བསྟན་ཡོད།

ཤུ་ནི་དོན་དངོས་མར་ལྷའི་སྲས་རེད་”ཅེས་བསྒྲགས། དེ་ནས་ཡེ་ཤུ་ཡེ་རོ་ཤ་ལེམ་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་གཞུང་ལམ་དུ་བཞུད་སྐབས་མང་ཚོགས་ཀྱིས་“མཤིཁ་འཛི་ཇུ་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་”ཞེས་འབོད་ཚིག་དང་སྦྲགས་ནས་ཕེབས་བསུ་རྒྱ་ཆེན་བྱས།

ཧི་ཇུ་སྐན་བརྒྱུད་རྗེས་འབྲང་པ་དང་ཡེ་ཤུའི་རྗེས་འབྲང་པའི་བར་གྱི་ཞེ་འཁོན་ཇེ་ཆེ་དང་ཇེ་ཟབ་ཏུ་སོང་ནས་མཐར་ཁོང་ཚོས་ཡེ་ཤུ་གློག་གསོད་བྱེད་པའི་འཆར་གཞི་བཏིང་། དེ་ནས་ཡེ་ཤུས་ཁོང་གི་སློབ་མ་གཙོ་བོ་དག་དང་ལྷན་དུ་དགོང་ཟས་ཐ་མ་[1] དེ་རོལ་བ་དང་རོམན་དམག་མིས་ཁོང་འཛིན་བཟུང་བྱས། དམག་མིས་ཁོང་ས་གནས་ཀྱི་འགོ་དཔོན་གྱི་མདུན་དུ་ཁྲིད་སོང་ཞིང་། འགོ་དཔོན་གྱིས་མང་ཚོགས་ཀྱི་གནོན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡེ་ཤུ་ལ་བརྒྱངས་ཤིང་ལ་འཛེར་ནས་གསོད་པའི་ཁྲིམས་ཐག་བཅད། ཁོང་གི་སློབ་མ་གཙོ་བོ་དག་ནི་རང་རང་གི་སྲོག་ཉེན་ལ་འཇིགས་ནས་ཉེན་གཡོལ་དུ་བྲོས་སོང་།

ཕྱི་ཉིན་ཡེ་ཤུ་གཞུང་ལམ་གྱི་ཐོག་ཏུ་དབུ་ལ་ཚེར་མའི་དབྲོག་ཞུ་ཞིག་མནབས་ཤིང་རྒྱབ་ལ་ཁོང་གི་བརྒྱངས་ཤིང་བསྣམས་ནས་ཁྲིད་འགྲོ་གི་ཡོད། ཁོང་བརྒྱངས་ཤིང་གི་ཐོག་ལ་འཛེར་མས་འཛེར་ཞིང་གཡས་གཡོན་ལ་རྐུན་མ་གཉིས་ཀྱང་ལྷན་དུ་འཛེར་ཡོད། བདེན་པ་བརྡར་བའི་ཚིག་ལན་མང་བརྗོད་མཐར་ཡེ་ཤུ་སྐུ་གྲོངས་པ་དང་ཉེ་འཁོར་གྱི་བང་སོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་སྦས།

ཉིན་གསུམ་གྱི་རྗེས་སུ་ཁོང་གི་སློབ་མ་འགའ་ཞིག་གིས་ཁོང་གི་བང་སོ་སྟོང་པ་ཡིན་པར་མཐོང་། དེ་ནས་ཁོང་གསོན་པོ་ཡོད་པ་མེ་རི་མགྡ་ལེན་[2] དང་ཁོང་རང་ཉིད་ཀྱི་མ་ཡུམ་

---

[1] དགོང་ཟས་ཐ་མ། (The last supper) ཡེ་ལོ་ ༡༡ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༧ རེས་གཟའ་ལྷག་པའི་ཉིན་ཡེ་ཤུས་རང་གི་རྗེས་འབྲང་བ་བཅུ་གཉིས་དང་ལྷན་དུ་དགོང་ཟས་ཐ་མ་བཞེས་པའི་བྱུང་བ་དེ། རོམན་དམག་གིས་ཁོང་འཛིན་བཟུང་བྱས་ནས་མི་རིང་བར་ཡེ་ལོ་ ༡༠ ཟླ་ ༩ བའི་ཚེས་ ༢ ཉིན་དང་། ཡེ་ལོ་ ༡༡ ཟླ་ ༩ བའི་ཚེས་ ༡ ཉིན་གང་རུང་ལ་ཁོང་སྐུ་གྲོངས།

[2] མེརཡི་མགྡ་ལེན། (Mary Magdalene) ནི་ཡེ་ཤུའི་སློབ་མ་གཙོ་གྲས་ཀྱི་བུད་མེད་གཅིག་ཡིན་ཞིང་། མོ་ནི་ཡེ་ཤུ་རྒྱང་ཤིང་དུ་འཛེར་བ་དང་། འདས་ལོག དུར་སྦས་བཅས་མིག་མཐོང་སྒྲོང་མཁན་དེ་ཡིན་པར་འདོད། མོ་རང་མཚོ་གླལིལི་ཡི་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་མགྡལ་ཞེས་པ་ནས་འབྱུངས་བ་ཡིན་འདུག མི་ཡེ་ཤུ་དང་ལྷན་ཡུན་རིང་ཕེབས་མཁན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། བཤད་སྟངས་འགའ་རེ་ལྟར་ན་ཕྱུག་བདག་ཅིག་དང་མཛེས་མ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་འདུག་པ་མ་ཟད། བར་སྐབས་ཤིག་ལ་གཞན་བཙོང་མ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་པས་“བུད་མེད་སྡིག་ཅན་མ་”ཞེས་པའི་མིང་ཡང་ཐོགས་ཡོད་འདུག

མེརི་[1] གཉིས་ཀྱིས་ཀྱང་མཐོང་ཡོད། མ་ཡུམ་གྱིས་སློབ་མ་དག་ལ་མོས་ཡེ་ཤུ་མཐོང་ཚུལ་བཤད་མཐར་ཡེ་ཤུ་རང་གི་སློབ་མ་དག་གི་མདུན་དུ་ཡང་ཕེབས་ནས་གོམས་པེལ་ཞེས་པའི་ཆོས་དེ་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཡོངས་ལ་སྟོན་དགོས་པའི་སྐུལ་མ་གནང་།

ཞག་ ༤༠ ཡི་རྗེས་སུ་ཡེ་ཤུས་རང་གི་སློབ་མ་དག་རི་བོ་ཨོལིཕེད་[2] གི་རྩེ་ལ་ཁྲིད་ནས་ཁོང་གི་ཐ་མའི་གསུང་ལ་རྩ་ཆེ་བའི་ལུང་རྒྱུན་ཡིད་ཀྱི་ནུས་པ་ཅན་ནོད་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཞལ་གསུང་གནང་བ་དང་། ཁོང་འོད་ཀྱི་ངོ་བོར་མི་སྣང་བར་གྱུར་ནས་ནམ་མཁའི་མཐོངས་སུ་བཞུད་སོང་།

ཡེ་ཤུ་དགོངས་པ་རྫོགས་པ་དང་བསྟུན་ནས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་འཕེལ་རྒྱས་སྨྲུར་བར་ཕྱིན། དེའི་རྒྱུ་མཚན་གཙོ་བོ་དྲང་སྲོང་ཕའོལ་[3] ཞེས་པ་སྟོན་མ་ཡེ་ཤུ་བ་དག་ལ་ཉེས་པ་གཏོང་མཁན་ཇུ་ཊཡེ་བ་ཕྱོགས་ཞེན་ཅན་དེ་ཡེ་ཤུའི་དད་ལྡན་པར་གྱུར་པ་དེ་ཡིན། དེ་ཡང་ཁོང་ཡེ་ཤུའི་ཞལ་མཇལ་བྱུང་བ་དང་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ལ་དད་པ་གཡོ་བ་མེད་པར་འཛོག་མཁན་ཞིག་ཆགས། ཕའོལ་གྱིས་རོམན་གྱི་རྒྱལ་ཁམས་ཡོངས་ལ་འགྲུལ་བཞུད་བྱས་ནས་ཡེ་

གང་ལྟར་ཡེ་ལོ་ ༡༩༦༩ ལོར་མིང་ཚད་དེ་ཕྱིར་བསྡུ་བྱས། ད་སྐབས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྡེ་ཚང་མས་ཁོ་མོ་དྲང་སྲོང་མ་ཞིག་ལ་བརྩི་བ་རེད།

[1] མེརཡི། (Mary) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༣༠ – ཡེ་ལོ་ ༤༥) ཞལ་འཆད་གསར་མ་དང་ཁུར་ཨན་གཉིས་ལྟར་ན་འཛམ་གླིང་གཡིལི་ཡུལ་གྱི་ནཛརེཐ་ནས་ཡིན་པའི་བུད་མེད་ཡེ་ཤུའི་མ་ཡུམ་རེད། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་གཞུང་དག་ལྟར་ན་མེརི་ནི་ཇོསེཕ་གྱི་བཟའ་ཟླ་ཡིན་ན་ཡང་སྐུ་སྐྱེ་མ་འཁམ་བུད་མེད་མེ་ཏོག་མ་ཡིན། ཡེ་ཤུ་ལྷུམས་སུ་ཞུགས་པ་ནི་རྫུ་འཕྲུལ་གྱི་སྟོབས་ཀྱིས་ཞུགས་པ་ཡིན། དེར་བརྟེན་ཁོང་ལ་མེརཡི་མེ་ཏོག་མ་ (Virgin Mary) ཡང་འབོད། དེར་མ་ཟད་མེརཡི་ནི་ཁ་ཆེའི་གསུང་རབ་ཁུར་ཨན་ནང་དུ་ཡང་ས་བཅད་གཅིག་མེརཡི་གི་སྐོར་བཤད་ཡོད་པས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་ཡང་མོ་གལ་ཆེན་དུ་བརྩིས་ཡོད། མེརི་ལ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་གུས་བཀུར་ཆེད་ཡུལ་དུ་བརྩི་བ་རེད།

[2] རི་བོ་ཨོལིཕེད། (Mount Olivet) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་ད་ཅང་རྩ་ཆེ་བའི་གནས་ཤིག་སྟེ། རི་བོ་འདི་བརྒྱུད་ནས་ཡེ་ཤུ་ལྷ་ཡུལ་དུ་གཤེགས་པར་བཤད་ཅིང་། གཤིན་པོ་ཚིག་འབུམ་ལྷ་ཁྲི་ཙམ་གྱི་དུར་ཁྲོད་ཀྱང་ཡིན།

[3] དྲང་སྲོང་ཕའོལ། (Saint Paul) (༣༣ ནས་ ༣༦) ཞེས་འབོད་པ་ནི་ཡེ་ཤུའི་ཉེ་སྲས་ཤིག་རེད། འོན་ཀྱང་ཉེ་སྲས་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་མི་ཚུད། ཁོང་ནི་འཛི་ཨུ་མི་རིགས་དང་རོ་མན་གྱི་འབངས་མི་ཡིན་སྐབས་དུས་རབས་དང་པོའི་ནང་དུ་ཡེ་ཤུའི་འཕྲིན་བཟང་གསུང་པའི་གོ་སྐབས་ཐོབ་ཡོད། ཁོང་གི་ཚབ་ཤོག་ཐེར་བ་དེ་ལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་འཕྲིན་ལས་བྱུང་ཡོད། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་ནང་ཡེ་ཤུའི་སློབ་མ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན། ཁོང་ནི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་ཧ་ཅང་མཐོང་ཆེ་བའི་འཛི་ཨུ་བའི་སྐྱེས་བུ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་གིས་ལྷ་ཁང་མང་པོ་བཞེངས། ཞལ་ཆད་གསར་མའི་གསུང་པོད་ཉི་ཤུ་ནས་བཅུ་གསུམ་ཕོལ་གྱིས་གསུང་པར་འདོད་པ་རེད།

ཤུའི་ཆོས་ལུགས་བསྟན་ཞིང་། ས་གནས་མང་པོར་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་བཞེངས། ཕའོལ་དང་སློབ་མ་གཞན་དག་གིས་འདུ་འཛོམས་ཆེན་པོ་དག་ལ་ཕེབས་ནས་བསླབ་བྱ་གནང་བ་དང་ཡེ་ཤུའི་གསུང་འཕྲིན་གྱི་ཐོག་ལ་དྲི་བ་དྲིས་ལན་གྱི་ལས་འགུལ་བརྩམས།

ཐོག་མར་རོམ་གྱི་དབང་འཛིན་པ་དག་གིས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་པ་དག་ལ་ཉེས་པ་མང་པོ་བཏང་ཡོད་ན་ཡང་། ནང་ཁུལ་གྱི་བགྲོ་གླེང་མང་པོ་བྱས་ནས་དེ་ནི་ཡེ་ཤུའི་བསྟན་པ་ཁྱབ་བརྡལ་དུ་འགྲོ་བར་སྐུལ་རྐྱེན་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད། གནས་སྟངས་འདིའི་དབང་གིས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དཔོན་དག་གིས་གཞུང་ལུགས་མང་དག་ཅིག་བརྩམས་དགོས་པར་གྱུར། ཡེ་ཤུའི་གསུང་རབ་ལ་ཞལ་ཆད་སྔ་མ་[1] དང་ཞལ་ཆད་གསར་མ་[2] གཉིས་ཡོད། དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་གྲུབ་མཐའ་ལ་ངེས་པ་རྗེ་བརྟན་དུ་སོང་བ་དང་། ཕ་རོལ་པོའི་དགག་པ་ལ་དགག་ལན་དོན་མཐུན་འདེབས་ཐུབ་པ་བྱུང་བ་མ་ཟད། ནང་ཁུལ་གྱི་དྲི་བ་དང་དོགས་པ་མང་དག་ཅིག་སེལ་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། འདི་དག་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་བསྡེབས་ནས་ཡེ་ཤུའི་ཞལ་ཆད་གསར་མ་ཞེས་པའི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་གཞུང་དེ་གྲུབ། འདི་ལ་དཔེ་དེབ་ཉེར་བདུན་ཡོད་ཅིང་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་གཉིས་སུ་འབྱེད་ཆོག

---

[1] ཡེ་ཤུའི་ཞལ་ཆད་རྙིང་པ། (Old Testament) ནི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གསུང་རབ་སྔ་མ་དེ་ཡིན། འདི་ལ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་གསར་མ་པས་དེབ་གྲངས་ ༣༦ ཡོད་པར་འདོད་པ་དང་ནུབ་ཕྱོགས་པས་ ༤༦ དང་། ཤར་ཕྱོགས་པས་དེབ་གྲངས་ ༤༩ ཡོད་པར་འདོད་ཅིང་། ཧིབ་རུ་ཡིག་གེར་བྲིས་པའི་འཇི་ཤུ་གསུང་རབ་དེབ་ ༣༩ ལ་གཞི་བཞག་ནས་བྲིས་པའི་དེབ་ཅིག་ཡིན། ཞལ་ཆད་རྙིང་པ་འདི་ལ་སྡེ་ཚན་བཞི་རུ་དབྱེ། ༡། དེབ་ལྔ། འཇི་ཤུ་གསུང་རབ་ཀྱི་དེབ་ལྔ། ༢། ལོ་རྒྱུས། ཨིསརེལ་མི་རིགས་ཀྱི་ཁནྣན་ས་ཁུལ་དུ་གནས་བཅས་པ་དང་བཙན་འཛུལ་ཕམ་ཉེས་ཀྱིས་ཡུལ་ཕྱོལ་དུ་སོང་བའི་སྐོར་བཅས། ༣། སྙན་ཚིག ལྷ་དང་འཛྲེ་ཡི་སྐོར་ལས་འཕྲོས་པའི་དྲིས་ལན་ཤེས་རབ་ཀྱི་དེབ། ༤། ལུང་བསྟན། ལྷ་ལས་གྱིས་ན་འབྱུང་འགྱུར་ཇི་འབྱུང་སྔོན་བཤད་བཅས་ཡིན།

[2] ཡེ་ཤུའི་ཞལ་ཆད་གསར་མ། (New Testament) ནི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གསུང་རབ་ཕྱི་མ་དེ་ཡིན། འདིས་ཡེ་ཤུའི་སྐུ་ཚེའི་བྱུང་བ་དང་དུས་རབས་དང་པོའི་ནང་གི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་སྐོར་འཆད་ཀྱི་ཡོད། འགའ་ཞིག་གིས་འདི་ཡེ་ལོ་ ༧༠ ལ་ཐོག་མར་བྲིས་པར་འདོད་པ་དང་། མང་ཆེ་བས་ ༡༡༥ ལོར་འདོད། འདི་ལ་དེབ་ ༢༧ ཡོད་ཅིང་གིརིག་སྐད་ཐོག་ལ་གང་ཟག་མང་པོས་བྲིས་པའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཕྱོགས་བསྡུས་ཀྱི་དེབ་ཅིག་ཡིན། པོད་ཆ་ཚང་བ་ཡོད་པ་སྔ་ཤོས་དུས་རབས་ཡེ་ལོ་ ༣༦༧ ལོར་ཆོས་དཔོན་ཨཐནསིས་ཞེས་པས་བྲིས་པ་དེ་ཡིན། ༣༩༣ ལོར་ཧི་པོ་བཀའ་བསྡུ་ཞེས་པའི་སྐབས་སུ་གཏན་ལ་ཕབས་སོ།།

ཀ༽ འཕྲིན་བཟང་ངམ་གོསཔེལ་གསུང་རབ།

འཕྲིན་བཟང་གསུང་རབ་དཔེ་དེབ་དག་གི་ནང་དུ་ཡེ་ཤུའི་མི་ཚེའི་བྱུང་བ་རྣམས་བྲིས་ཡོད། དེ་ར་ཁོང་གི་རྗེས་འབྲང་པ་ལ་ལམ་སྟོན་ཇི་ལྟར་བྱས་པའི་དཔེ་མཚོན་ཁག་ཅིག་གཙོ་བོ་བྱས་ནས་བཤད་ཡོད། དཔེ་དེབ་གཞན་དག་གིས་དོན་དག་གཅིག་པ་ཡིན་ཡང་ཉན་པ་པོ་གཞན་དང་གཞན་ལ་དམིགས་ནས་བྲིས་པ་རེད།

ཁ༽ ཆབ་ཤོག

བསླབ་བྱ་ཕྱོགས་བསྡུས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཅན་འདིས་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་གནས་སྟངས་མ་འདྲ་བའི་ནང་དུ་ཡེ་ཤུའི་གསུང་རྣམས་ལག་ལེན་དུ་བསྟར་དགོས་པའི་སྐོར་ལ་རྒྱུས་སྟོན་བྱས་ཡོད། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་དེ་རོམ་གྱི་རྒྱལ་ཁམས་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་རིམ་བཞིན་དུ་རིག་གནས་མི་འདྲ་བའི་ཁོར་ཡུག་གིས་ཆོས་ཀྱི་གོ་དོན་ཡང་མི་འདྲ་བར་བཀྲལ་འགྲོ། ལྷ་ཁང་གི་བདག་པོ་འམ་ཆོས་ལུགས་འཛིན་པ་[1] དག་ལས་བཏང་བའི་ཆབ་ཤོག་དག་གིས་དཀའ་ངལ་འདི་དག་སེལ་བར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་མ་ཟད། དེའི་སྐབས་སུ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ལ་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་འགྲེལ་ལུགས་ཤིག་གྲུབ་མེད་སྟབས་ཆབ་ཤོག་འདི་དག་གིས་ཡེ་ཤུའི་བསམ་བློ་སྤྱི་མ་རྣམས་ཁྱབ་སྒྲོག་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ཆེན་པོ་ཐོན་ཡོད། ལུང་བསྟན་ཐ་མའི་དཔེ་དེབ་ཀྱི་ནང་དུ་ད་ལྟའི་སྐབས་ཀྱི་ཏུར་ཀི[2]ཡི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ལྷ་ཁང་ཁག་ཅིག་ལ་བཏང་བའི་ཆབ་

---

[1] ལྷ་ཁང་བདག་པོ། (Church Fathers) ཆོས་ལུགས་འཛིན་པ་ཞེས་འབོད་འོས། ཡེ་ཤུའི་རིག་གནས་དང་ལྷ་གྲུབ་སྲུང་འཛིན་བྱེད་པའི་ལས་འགན་ཡོད་པའི་ཆོས་པ་དག

[2] ཏུར་ཀི། (Turkey) འཛམ་གླིང་ཐོག་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ཐོག་མ་ལུང་པ་འདིའི་ Antioch ཞེས་པའི་ས་ཆར་ཡོད་ཟེར། སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ཡི་གེའི་ནང་དུ་འདི་ལ་ཏུ་རུ་ཁ་ཡང་འབོད། བོད་སྐད་ཀྱི་གྲུ་གུ་ཞེས་འབོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དེ་འདི་ཡིན་དགོས་པ་འམ་འདི་ནས་མཆེད་པའི་མི་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཡིན་དགོས། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༧༨ ལྷག་ཙམ་དང་ཆུ་ཡི་བརྒྱ་ཆ་ ༡.༣%། སྲིད་གཞུང་མང་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་ཨང་ཀར་ (Ankara)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༨༣ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཌོ་ལར་ ༩༠༠༠། སྐད་ཡིག་ཏུར་ཀི་སྐད་ཡིག་དང་། ཆོས་ལུགས་སུ་ནི་ ༨༡ ཨིསླམ། ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༦༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་མིའི་རིགས་གཞིས་ཆགས་ཡོད། ཡེ་ལོ་ ༡༢༩༩ ནས་འཛམ་གླིང་ནང་དབང་སྟོབས་འགྲན་ཟླ་མེད་པའི་ཨོཊྟོམན་བཙན་རྒྱལ་གོང་མའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས་དཀྱིལ་ཤར་ཇེ་ཤེ་ཡའི་ས་ཁུལ་

ཤོག་དག་བསྡུས་ཡོད། ནང་དོན་ནི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྣང་ཚུལ་དང་། འཛམ་གླིང་ཇི་ལྟར་བསྐྲུན་པ་དང་ཇི་ལྟར་འཇིག་པ་དང་བཅས་པའི་གནས་ཚུལ་བཀོད་ཡོད།

ཡེ་ཤུའི་མཆོག་གི་གསུང་རབ་ཅེས་པའི་དེབ་དེ་ནི་ཡེ་ཤུའི་ཞལ་ཆད་རྙིང་མ་ (སྔོན་རྒྱུན་གྱི་ཧེབ་རུ་གསུང་རབ) དང་། ཕྱི་མ་གཉིས་ཕྱོགས་སྒྲིག་བྱས་པ་ཞིག་རེད། མཆོག་གི་གསུང་རབ་ (ཧོ་ལི་བྷ་ཡེ་བལ) ཞེས་པ་འདི་ལ་འགྲེལ་བཤད་སྣ་ཚོགས་ཤིག་ཡོད་ན་ཡང་ཡེ་ཤུ་པ་དག་གིས་འདི་རྩ་ཆེན་གྱི་གསུང་རབ་ཅིག་ལ་བརྩི།

རོམ་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཀོན་སྟེན་ཊེན་[1] ཞེས་པ་དེ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པར་གྱུར་པ་དང་ལྷན་དུ་ཡེ་ཤུ་པ་དག་ལ་མནར་གཅོད་བྱེད་པའི་དུས་རབས་ཀྱང་མཇུག་སྒྲིལ། ཁོང་གི་སྐུ་ཚེའི་རིང་ལ་ཆོས་ལུགས་ལ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་བཏང་སྟེ། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་གནས་སྟངས་གོང་མཐོར་བཏང་བ་དང་། མནར་གཅོད་བྱེད་པ་ཡོངས་སུ་བཀག་ནས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ལ་སྤྱི་དམངས་ཀྱི་གོ་བབ་ཐོབ། དེ་བཞིན་རྒྱལ་པོ་ཀོན་སྟེན་ཊེན་གྱི་དུས་སྐབས་སུ་མཆོག་གི་རྩ་གསུམ་འདུས་པའི་བདག་ཉིད་[2] ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཀྱང་ཁྱབ་ཆེར་སོང་ཡོད། མཆོག་གསུམ་འདུས་འདུས་སྨྲ་བ་དང་། མཆོག་གསུམ་སོ་སོར་སྨྲ་བ་གཉིས་ཀས་ལྷ་དང་ལྷ་ཡི་སྲས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཇི་ལྟར་ཡིན་པ་རྟོགས་ཐབས་བྱེད། གསུམ་འདུས་རིང་ལུགས་པ་[3] དག་གིས་མཆོག་གསུམ་འདི་སྙིང་དོན་གཅིག་ལ་རྣམ་པ་མ་འདྲ་ཡིན་པར་འདོད་པ་དང་། གསུམ་གཞན་རིང་ལུགས་པ་

མང་ཆེ་བ་དབང་བསྒྱུར་བྱས་ནས་མཐར་ ༡༩༢༢ ལོར་མཇུག་སྒྲིལ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༣ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

[1] ཀོན་སྟེན་ཊེན། (Constantine) (ཕྱི་ལོ་ ༢༧༢ ནས་ ༣༣༧ བར) ནི་ཕ་རོ་མན་གྱི་དམག་མི་ཞིག་དང་མ་ལྷ་ལྡུམ་གོང་མ་ཧེལེན་གཉིས་ཀྱི་བུ་རེད། ཕྱིས་སུ་ཁོ་རང་གོང་མའི་གོ་སར་འཁོད་ཅིང་། ཚེ་མཇུག་ལ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྒོར་ཞུགས་ནས་རོ་མན་གྱི་གོང་མ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྒོར་ཞུགས་པ་ཐོག་མ་ཆགས་པ་རེད། ཁོང་གིས་གོང་མའི་ཕོ་བྲང་གསར་པ་ཞིག་བཞེངས་ཞིང་། དེང་སྐབས་ཏུར་ཀའི་རྒྱལ་ས་ཨིསི་ཏན་སྦོལ་ (Istanbul) ཞེས་པའི་གྲོང་ཁྱེར་དེར་གྱུར་པ་རེད།

[2] མཆོག་གསུམ། (Holy Trinity) མཆོག་གསུམ་ནི་ཡབ་དཀོན་མཆོག་དང་། སྲས་ཡེ་ཤུ། མཆོག་གི་ཡིད་དོན་བཅས་གང་ཟག་གསུམ་གྱི་གཟུགས་སུ་བཀོད་པ་ལ་ཟེར་བ་རེད། གང་ཟག་འདི་གསུམ་རྣམ་པ་ཐ་དད་ཅིང་ངོ་བོ་གཅིག་ཡིན་པར་འདོད། མཆོག་གསུམ་གྱི་ལྟ་གྲུབ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཚུལ་ཐོག་མའི་སྐབས་ནས་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཡོད།

[3] Trinitarians གསུམ་འདུས་རིང་ལུགས་པ། ཕྱི་ལོ་དུས་རབས་བཞི་བའི་ནང་དུ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་མཆོག་གསུམ་གྱི་སྐོར་ལ་ལྟ་གྲུབ་མི་མཐུན་པ་གཉིས་ཡོད་པའི་ཡ་གྱལ་ཞིག་རེད། ཡེ་ཤུའི་མཆོག་གསུམ་ངོ་བོ་དབྱེར་མེད་གཅིག་ཡིན་པར་སྨྲ་བ།

(ཨརུསི་བ་[1]དག་གིས་དེ་དག་རིགས་མི་འདྲ་བ་སོ་སོ་ཡིན་པར་འདོད། མི་རིང་བར་རོམ་ཀྱི་དབང་སྒྱུར་བ་རྗེས་མ་དག་གིས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་དེ་རོམ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་སུ་བསྒྱུར། དུས་སྐབས་འདིར་སེམས་དོན་དབུ་ཁྲིད་ཡེ་ཤུའི་མཁན་པོ་ (བྷི་ཤོབ) [2]ཅེས་པ་དག་གིས་དབང་སྒྱུར་བྱེད་པར་ཡུལ་ཁམས་དེ་བྷི་ཤོཔ་རི་ཀ་[3]ཅེས་འབོད་པའི་ལྗོངས་ཁག་ལ་དབྱེས་ཡོད། རོམ་གོང་མས་རྒྱབ་རོགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡེ་ཤུའི་མཁན་པོ་དག་གིས་མང་ཚོགས་ལ་བཙན་དབང་གིས་ཆོས་ལུགས་སྤེལ་སྒྱུར་བྱས་པར་བརྟེན་དུས་རབས་བར་མའི་ཡེ་ཤུ་བ་[4]ཞེས་པ་དེ་ཡང་གསར་དུ་བྱུང་།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་དར་རྒྱས་སོང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རིམ་བཞིན་དད་པའི་ལམ་ལུགས་ཁག་གཉིས་གསར་དུ་བྱུང་། དེ་གཉིས་ལྷ་ཡི་རྣམ་གཞག་དང་། ལེགས་བྱང་། ཆབ་སྲིད་སོགས་ཀྱི་གནད་དོན་ལ་བསམ་ཚུལ་ཕན་ཚུན་ཡན་འགལ་དུ་སོང་བ་མ་ཟད། ཉམས་ལེན་བྱེད་ལུགས་ཀྱང་ཕྱོགས་ཁག་སོ་སོར་གྱེས་ནས་ཉམས་ལེན་གྱིས་གནས་གང་ཞིག་ལ་ཤུགས་སྣོན་དགོས་མིན་གྱི་གནད་དོན་གྱི་ཐོག་ལ་བསམ་ཚུལ་མ་མཐུན་པ་བྱུང་། དེར་བརྟེན་ནུབ་ཕྱོགས་ལྷ་ཁང་ལམ་ལུགས་ཀྱི་གཙོ་བོ་རོམ་ཕོབ་[5] གྱིས་ཤར་ཕྱོགས་ལྷ་ཁང་ལམ་ལུགས་ཀྱི་

[1] གསུམ་གཞན་རིང་ལུགས་པ། ཨརུསི་བ། (Arians) ཡེ་ལོ་དུས་རབས་བཞི་བའི་ནང་དུ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་མཆོག་གསུམ་གྱི་སྐོར་ལ་ལྟ་གྲུབ་མི་མཐུན་པ་གཉིས་ཡོད་པའི་ཡ་གྱལ་ཞིག་རེད། ལིབྷིཡ་ཡུལ་ནས་བྱོན་པའི་ཨརུསི་(Arius ཡེ་ལོ་ ༢༥༦–༣༣༦) ཞུ་བའི་ཡེ་ཤུ་ཡང་ལྷ་ཡིན་པར་འདོད་པའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཅིག་བསྐྲུན་ཞིང་དེའི་རྗེས་སུ་འབྲང་མཁན་དག་ལ་ཨརུསི་བ་ཞེས་འབོད། འདིའི་ལུགས་ལ་མཆོག་གསུམ་ངོ་བོ་དབྱེར་མེད་དུ་མི་འདོད།

[2] ཡེ་ཤུའི་མཁན་པོ། (Bishop) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྗེས་འཇུག་པའི་ནང་གི་གནས་རིམ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཚིག་འདི་ལ་ཡེ་ཤུའི་བསྟན་པ་འཛིན་མཁན་གྱི་ཡོད་དོན་ཡོད་འདུག འདི་ལ་ཡེ་ཤུའི་མཁན་པོ་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། ཡེ་ཤུའི་གཙོ་བདག་ཀྱང་མཁན་པོ་འདི་དག་ནས་འདེམས་པ་རེད།

[3] Bishoprics ཟ་སྐད་འདི་ཡེ་ཤུའི་མཁན་པོ་ཞིག་གི་བཀའ་ཡི་ཁྱབ་པའི་རྫོང་ཁག་ཅིག་ལ་གོ་བ་རེད།

[4] བར་མའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དར། (Medieval Christendom) ཡེ་ལོ་དུས་རབས་ ༥ པ་ནས་ ༡༥ པའི་བར་གྱི་དུས་སྐབས་ཏེ། ཡུ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་ཤུགས་ཆེར་དར་ཁྱབ་བྱུང་བའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཡེ་ཤུའི་འཛམ་གླིང་། རང་རེའི་སྐད་དུ་བསྟན་པ་བར་དར་ཞེས་བསྒྱུར་ན་འོས་པར་སྣང་། དུས་རབས་བར་མའི་ཡེ་ཤུའི་སེར་དམག་གཙོ་བོ་ཕརནསིའི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་འཁྲུག་ཡོད།

[5] ཕོབ། (Pope) (ཡེ་ལོ་ ༣༠ ལམ་ ༣༣ – ༦༤ ལམ་ ༦༧) ཅེས་པའི་ཚིག་དོན་ནི་གིརིསི་ཡི་སྐད་ཡིག་ཏུ་ཕ་ཡིན། ཕོབ་ནི་འཛམ་གླིང་ཡོངས་ཀྱི་གནམ་བདག་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དབུ་འཛིན་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་པ་མ་ཟད། ཕྱི་ ༡༩༣༩ ལོ་ནས་ཕོབ་ནི་ཕ་ཏི་ཁན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་ཀྱང་ཡིན། ད་ལྟའི་ཕོབ་ཀྱི་མཚན་ནི་ཕརནསིསི་ཞེས་ཞུ་ཞིང་ ༢༠༡༣ ལོ་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༣

གཙོ་བོ་ (ཁོནསྟེནཏེནོཔལ) [1]ཞུ་བ་དེ་ཡབ་ཆེན་ (ཕེཊརིཀ) [2]ཆོས་རྫོང་ནས་གནས་དབྱུང་བཏང་། ཁོནསྟེནཏེནོཔལ་གྱིས་དེའི་ཁ་གཏད་དུ་ལས་འགྲུལ་འདྲ་མིན་མང་པོ་བྱས་སྐབས་མཐར་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་ལམ་ལུགས་ནང་གི་དབྱེན་པ་ཆེན་མོ་ [3]ཞེས་འབོད་པའི་དོན་རྐྱེན་དེ་བྱུང་། དེ་ལྟར་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པའི་ནང་ཁུལ་དུམ་བུ་གཉིས་སུ་སོང་བ་ནི་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་ལཏེན་ལྷ་ཁང་ངམ་ལཏེན་ལམ་ལུགས་དང་། ཤར་ཕྱོགས་སུ་གེ་རིག་ལྷ་ཁང་ངམ་གེ་རིག་ལམ་ལུགས་གཉིས་རེད། དང་པོ་དེ་ལ་ནུབ་ཕྱོགས་རོམན་ (ཁེཐོལིག) [4]དང་། གཉིས་པ་དེ་ལ་ཤར་ཕྱོགས་གེ་རིག་ (ཨོརཐོརཌོགསི་ [5]219) ཞེས་པའི་འབོད་པའི་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་གཉིས་སུ་གྱེས། ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་འགའ་ཞིག་གི་རྗེས་སུ་རོམན་ཁེཐོལིག་ལམ་ལུགས་དེ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་སྟོབས་

ཉིན་ཡེ་ཤུའི་དབུ་འཛིན་དུ་བསྐོ་བཞག་གནང་བ་རེད།

[1] ཁོནསྟེནཏེནོཔལ། (Constantinople) (༡༤༥༣) ཞེས་པ་དེ་རོ་མན་བཙན་པོའི་རྒྱལ་ས་རེད། དེང་སྐབས་ཏུརཀི་གི་རྒྱལ་ས་ཨིསིཏམབོལ་ཞེས་པ་འདི་རེད། སྐབས་ཤིག་ལ་གྲོང་ཁྱེར་འདི་ཡུ་རོབ་ནང་ནས་ཆེ་ཤོས་དང་ཕྱུག་ཤོས་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་དེ་རེད།

[2] Patriarch བོད་སྐད་དུ་ཡབ་ཆེན་ཞེས་པར་འགྱུར་ཚོག་པར་སྣང་། ཐ་སྙད་དེ་གིརིསི་ཡི་སྐད་ཀྱི་ཁྱིམ་དཔོན་ཞེས་པའི་སྐད་དོད་དེ་ཟུར་ཆགས་པ་ཡིན་འདུག དེ་ཡང་ཡེ་ཤུའི་མཁན་པོ་དག་གི་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་ནང་ནས་གོ་གནས་མཐོ་ཤོས་དེ་ལ་གོ་བ་རེད། ཨབརཧམ་དང་། ཨིསག ཇེཁོབ་བཅས་ལ་ཨིསིརེལ་གྱི་པ་ཆེན་གསུམ་མམ་ཡབ་ཆེན་གསུམ་ཞེས་འབོད་པ་རེད།

[3] དབྱེན་པ་ཆེན་མོ། (Great Schism) (༡༠༥༤) ཐ་སྙད་འདི་དབྱེན་པ་ཆེན་མོ་ཞེས་སུ་བསྒྱུར་ཡོད། ཤར་ནུབ་ཀྱི་དབྱེན་པ་ཆེན་མོ་སྟེ། ནུབ་ཁཐོལིག་དང་ཤར་ཨོརཐོརཌོགསི་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་ཆབ་སྲིད་ལྷ་རིག་པའི་རྣམ་བཞག་གི་ཐོག་ལ་དགོངས་ཚུལ་མི་མཐུན་པར་སོ་སོར་དབྱེན་སོང་བ་ལ་ཟེར་བ་རེད། དབྱེན་པ་འདི་དུས་རབས་བཅུ་པར་དུ་གནས་ཡོད།

[4] རོམན་ཁེཐོལིག (Roman Catholic) (ཡེ་ལོའི་སྟོན་ ༤ – ༣༠) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་གཉིས་ཡོད་པའི་གཅིག་ཤོས་ཁེཐོལིག་ཆོས་བརྒྱུད་དེ་རེད། འདི་ལ་ནང་གསེས་ཆུང་ཁག་རེ་ཟུང་ཞིག་ཡོད་རྗེས་འབྲང་བ་མང་ཤོས་དེ་རེད། འདི་ལ་གནམ་བདག་ཆོས་ལུགས་པ་ཞེས་ཀྱང་འབོད། ཆོས་བརྒྱུད་རོ་མན་གྱི་ཡུལ་ནས་དར་ཁྱབ་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྒྱུད་དེ་ལ་ཟེར།

[5] གེརིག་ཨོརཐོརཌོགསི། (Greek Orthodox) (༡༠༥༤) ཟེར་བ་ནི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་ཁུལ་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེ་ཁག་གཉིས་ཡོད་པའི་ཡ་གྱལ་གཅིག་རེད། ཆོས་བརྒྱུད་གིརིསི་ཡི་ཡུལ་ནས་དར་ཁྱབ་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྒྱུད་དེ་ལ་ཟེར། འདི་ལ་སྐབས་གེརིཀ་ཡང་དག་པ་ཞེས་ཀྱང་འབོད། ཁེཐོལིག་ཆོས་བརྒྱུད་པ་བཞིན་འདི་ལ་གཅིག་བསྡུད་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་ཅིག་མེད་ན་ཡང་ཡེ་ཤུའི་མཁན་པོ་ཞིག་ལ་ཀུན་གྱིས་འདྲ་མཉམ་གྱི་ནང་ནས་དང་པོ་ཞེས་པ་ཞིག་ལ་བརྩི་བ་རེད། འདི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེ་ཤོས་གཉིས་པ་ཡིན་ཞིང་རྗེས་འབྲང་པ་ས་ཡ་ ༣༠༠ ནས་ ༣༧༠ བར་དུ་ཡོད་བཤད། འཛམ་གླིང་གི་དབང་དུ་བྱས་ན་ཡོ་རུབ་ཀྱི་ལྷོ་ཤར་ཕྱོགས་དང་རཤིཡ་ཡི་ནང་དུ་ཡོད།

ཤུགས་ཆེན་པོ་ཆགས། དུས་རབས་ ༡༥ བའི་སྐབས་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡེ་ཤུ་བ་དག་གིས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་བསྟི་གནས་ལྷ་ཁང་གི་དབང་ཆ་ལོག་སྤྱོད་དང་རྟུལ་སྤྱུངས་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་ཡོངས་གྲགས་ཀྱིས་ངོ་རྒོལ་བྱེད་འགོ་ཚུགས། ངོ་རྒོལ་བ་འདི་དག་གིས་ཡེ་ཤུ་བ་རྣམས་རྩ་བའི་དད་མོས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ཐོག་ལ་སླར་ལོག་དགོས་པ་དང་། ལུགས་སྲོལ་ཙམ་ལ་བསྟད་ནས་དགོས་མེད་ཀྱི་འགྲོ་ལུགས་དེ་ཚོ་མི་དོར་དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན། འོན་ཀྱང་འབོད་སྒྲ་དེ་ལ་དམངས་ཤུགས་མ་སླེབས་པའི་སྔོན་དུ་མང་ཆེ་བ་ལ་ཁྲིམས་ཆད་བྱས།

འོན་ཀྱང་འཇར་མན་གྱི་མར་ཊིན་ལུཐར་[1]གྱིས་དབུ་ཁྲིད་ནས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་བསྒྱུར་བཅོས་ལས་འགུལ་དེ་ལ་བསྒྱུར་དུ་ནུས་པ་འཕེལ་ནས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་གསར་མ་[2] ཞེས་པ་དེ་འཕེལ་རྒྱས་སུ་སོང་། སྐབས་དེར་ལྟུགས་དཔར་གྱི་མཐུན་རྐྱེན་དར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོང་གི་ལྟ་ཚུལ་དེ་འཇར་མན་གྱི་ཡུལ་ཁམས་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པར་བྱས་པ་མ་ཟད། ཨིངལནྜ་དང་སྭིཟརལནྜ་[3] ཡི་ནང་དུ་ཡང་དར་ཁྱབ་བྱུང་། མི་རིང་བར་སླར་ཡང་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ལྷ་ཁང་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཡེ་ཤུ་བ་དག་རོམན་ཁཐོལིག་གི་རྗེས་འབྲང་པ་དང་། ངོ་རྒོལ་བསྒྱུར་བཅོས་ལས་འགུལ་བ་དག་གི་བར་ལ་ཆོས་ལུགས་ནང་འཁྲུག་ཚབ་ཆེན་བྱུང་།

[1] མར་ཊིན་ལུཐར། (Martin Luthar) (༡༤༨༣-༡༥༤༦) འཇར་མན་ཡུལ་དུ་འཁྲུངས་བའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་གསར་བཅོས་པ་ཞིག ཁོང་གིས་རོམན་ཁེཐོལིག་གི་ལམ་ལུགས་དམིགས་བསལ་གནང་བ་ཞེས་པ་ལ་དོགས་སློང་བྱས་ཤིང་། ཁོང་གིས་རོམན་ཁེཐོལིག་གི་བཞེད་པ་ལ་མོས་མཐུན་མི་བྱེད་པར་རང་ཉིད་ཀྱི་འགྲེལ་ཚུལ་གསར་པ་བྱས་པས་མཐར་སྐབས་དེའི་ཡེ་ཤུའི་བསྟན་བདག་ཕོབ་ལེའོ་བཅུ་བ་དང་རོམན་གོང་མ་ཆརལེས་ལྔ་བ་གཉིས་ཀྱིས་ཁོང་ ༡༥༡༧ ལོར་ཡེ་ཤུའི་ཚོགས་སྡེ་ནས་ཕྱིར་འབུད་བཏང་བ་སོགས་གནས་ཚུལ་མང་།

[2] ཡེ་ཤུའི་ཆོས་བརྒྱུད་གསར་མ། (Protestant) (༡༥༡༧–༡༦༤༨) ཆོས་བརྒྱུད་འདིའི་རྗེས་འཇུག་པས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པའི་བརྒྱ་ཆ་ ༤༠% དང་། དུང་ཕྱུར་བརྒྱད་ནས་དགུ་བར་ཡོད། འདི་ནི་དུས་བཅུ་དྲུག་པའི་ནང་གནམ་བདག་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཁ་ཐད་དུ་སྤེལ་བའི་གསར་བཅོས་ལས་འགུལ་ནས་བྱུང་། ཐོག་མར་འཇར་མན་ནས་རིམ་བཞིན་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པ་རེད།

[3] སྭིཟརལནྜ། (Swizerland) འདི་ལ་བོད་སྐད་སུད་སི་རྒྱལ་ཁབ་ཅེས་འབོད། འདིར་གྲོས་ཚོགས་ཀྱིས་ཁྲིམས་ཤིག་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་ལ་འབབས་མི་སུ་འདྲ་ཞིག་གིས་འདོད་པ་མ་བྱུང་ན་ཉིན་མ་བརྒྱའི་ནང་དུ་རང་གི་རྒྱབ་སྐྱོར་བ་ ༥༠༠༠༠ རག་ན་ཁྲིམས་གཞི་ལ་བསྒྱུར་ཞིབ་བྱེད་དུ་འཇུག་ཆོག རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་སྟོང་ཕྲག་ ༤༡ ལྷག་ཙམ། སྲིད་གཞུང་མང་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་བྷེརན་ (Bern)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༨ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཌོ་ལར་ ༨༢༩༥༠། སྐད་ཡིག་འཇར་མན་ནི་དང་། ཨིཊ་ལི། ཕརནཆི། རོམནི། ཆོས་ལུགས་སུ་ནི་ཡེ་ཤུ་མང་། ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༥༠༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་མིའི་རིགས་གཞིས་ཆགས་ཡོད། ཡེ་ལོ་ ༡༢༩༡ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

ཆོས་ལུགས་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ནང་འཁྲུག་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་བྱུང་སྐབས་ཡེ་ཤུ་པ་མང་དག་ཅིག་གྲུ་ལ་ཞུགས་ནས་གླིང་ཆེན་གཞན་དུ་བྲོས་བྱོལ་དུ་འགྲོ་འགོ་ཚུགས། ཨ་རི་ལ་སླེབས་སྐབས་ཡེ་ཤུ་པ་དག་རང་རང་གི་ལམ་ལུགས་ལྟར་ཇི་ལྟར་ཉམས་ལེན་བྱས་ཀྱང་རང་དབང་ཡིན་སྐབས་རང་རང་གི་ལྷ་ཁང་དང་རྗེས་འབྲང་གི་སྡེ་ཚོགས་གསར་དུ་བཙུགས།

བྱང་ཨ་རིའི་ནང་དུ་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་མང་པོ་བྱུང་བ་དང་ལྷན་དུ་བསྐྱར་གསོ་རིང་ལུགས་པ་དག་གིས་ལས་འགུལ་ཡང་རིམ་བཞིན་འཕེལ་རྒྱས་སུ་སོང་། མཆོག་ཏུ་གྱུར་པའི་ཆོས་སྟོན་པ་དག་གིས་ཡེ་ཤུའི་དད་པའི་ལམ་ལུགས་ངོ་མ་དང་འཕྲིན་བཟང་གོསཔེལགྱི་ནང་དུ་གསལ་བའི་ཡེ་ཤུའི་འཕྲིན་བཟང་རྣམས་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་དགོས་པའི་ལམ་སྟོན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། ལས་འགུལ་འདི་ཚོ་ནི་ཆོ་ག་ཕྱག་ལེན་ལ་གལ་གནད་མི་བརྩི་བ་དང་། དད་པ་དང་མོས་གུས་ཀྱི་ལམ་ནས་ཡེ་ཤུ་དང་ལྷན་དུ་གང་ཟག་སྒེར་གྱི་འབྲེལ་བ་འཛུགས་པར་གཙོ་བོ་གནད་འགག་རྩི་བ་རེད།

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ།

དེང་རབས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ནི་ནང་ཚན་མང་པོ་ཡོད་པ་མ་ཟད་འཛམ་གླིང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཀུན་ལ་ཁྱབ་ནས་ཡོད་པའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་རེད། ནང་ཚན་མང་པོ་དག་སོ་སོའི་ལྟ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་ན་ཡང་མང་ཆེ་བས་གཤམ་གསལ་གྱི་གནད་དོན་སྙིང་པོ་དག་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

ཀ༽ རྩ་གསུམ་ངོ་བོ་གཅིག་འདུས།

རྩ་གསུམ་ངོ་བོ་གཅིག་འདུས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ནི་སྔ་མོའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དཔོན་དག་གི་ཉམས་མྱོང་ལས་འབྱུངས་པ་ཞིག་རེད། འདིའི་རྣམ་གཞག་མང་པོ་ཞིག་ཡེ་ཤུའི་ཞལ་ཆད་སྔ་མ་དང་ཕྱི་མ་གཉིས་ཀའི་ནང་དུ་ཡོད་ན་ཡང་དུས་ཕྱིས་སུ་མ་གཏོགས་དེ་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་ངང་ནས་

མཚམས་སྦྱོར་བྱས་མེད། མ་གཞི་ལྷ་གྲུབ་འདི་ལ་འགྱུར་བ་ཡང་ཁ་ཤས་ཐེབས་ཡོད་ན་ཡང་འདི་ནི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་འཆད་ལུགས་ཤིག་ཆགས་ཡོད།

འདིའི་སྙིང་དོན་ནི་ལྷ་ཡབ་ཀྱི་གཟུགས་དང་། སྲས་མཤིཁ། ཐུགས་མཆོག་གི་སེམས་དོན་བཅས་གསུམ་པོ་ཐ་མི་དད་པ་དང་། རོ་གཅིག་ཏུ་བསྲེལ་བ། ལྷ་ཡི་རྣམ་འགྱུར་དུ་འཛིན་པ་བཅས་མདོར་ན་ཡབ་སྲས་ཐུགས་གསུམ་གྱི་བདག་ཉིད་གཞི་གཅིག་ཏུ་འདུ་བའི་བསམ་ཚུལ་དེ་སྟོན་པའི་ལམ་ཞིག་རེད། ལྷ་དང་འབྲེལ་བའི་རྣམ་གཞག་འདི་ངོས་ཟིན་ན་ཁྱེད་ཀྱིས་དཀོན་མཆོག་གམ་ལྷ་ཡི་རང་བཞིན་ཤེས་རྟོགས་བཟང་པ་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་པ་དང་། ཤེས་རྟོགས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐར་པའི་གོ་འཕང་ཉམས་སུ་མྱོང་རྒྱུ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་རེད།

ཀ ལྷ་གཅིག་དོན་གཅིག

རང་ཉིད་ཀྱི་མི་རབས་སྔོན་མ་ཧྲུའུ་ཡེ་ཆོས་ལུགས་བཞིན་ཡེ་ཤུ་པ་དག་གིས་ལྷ་འམ་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པོ་ནི་གཅིག་ཁོ་ན་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཡང་སྟོབས་བླ་ན་མེད་པ། མཁྱེན་པ་བླ་ན་མེད་པ། ཁྱབ་པ་བླ་ན་མེད་པ། བཟང་བ་བླ་ན་མེད་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཅིང་། ལྷ་ལས་འཇིག་རྟེན་གྱི་བརྟན་གཡོའི་དངོས་པོ་ཡོངས་རྫོགས་བྱུང་བར་འདོད། ལྷ་ནི་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོ་ཡིན་པ་མ་ཟད་སྐྱོང་བ་པོ་ཡང་ཡིན་པར་འདོད།

གནས་རིམ་འདིར་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོ་ནི་ལྷ་ཆོས་སམ་མཐར་ཐུག་གི་རང་བཞིན་ཡིན་པས་རྣམ་པ་ཁྱད་པར་དུ་གྱུར་པའི་གང་ཟག་གསུམ་སྟེ། ཡབ་སྲས་ཐུགས་གསུམ་པོ་མཐར་ཐུག་གི་རང་བཞིན་འདི་ནས་བྱུང་། ཡང་ན་ཁྱེད་ཀྱིས་གང་ཟག་འདི་གསུམ་པོ་ནི་ལྷ་ཉིད་ལས་གཞན་མིན་ཞེས་བརྗོད་ཆོག འདི་གསུམ་ནི་གཅིག་ནས་ལྷ་དང་རོ་གཅིག་ཏུ་གནས་ཡོད་པ་དང་ལྷན་དུ་རྣམ་པ་སོ་སོར་ཁྱད་པར་དོད་པའི་གང་ཟག་ཡིན།

ཁ་ གང་ཟག་གསུམ།

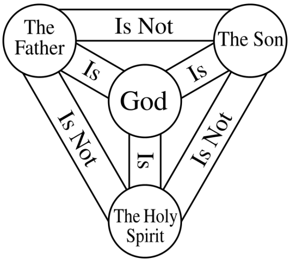

འདིར་གང་ཟག་གསུམ་པོ་འདི་གཅིག་ལས་གཅིག་སོ་སོར་ཇི་ལྟར་འབྱེད་དམ་ཞེས་པའི་དྲི་བ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། ཡེ་ཤུའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་དྲི་བ་འདིའི་ཐོག་ལ་བགྲོ་གླེང་ཡང་མང་ཙམ་བྱས་ཟིན་ཡོད། འདིར་བསམ་བློ་གཏོང་སྟངས་གཅིག་ནི་གཤམ་གསལ་ལྟར་རེད།

༡༽ ཡབ།

མིང་འདི་ནི་ལྷ་དང་དོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་སུ་ཡེ་ཤུའི་ཞལ་ཆད་རྙིང་པའི་ནང་དུ་ཡོང་གི་ཡོད་སྟབས་འདི་ནི་ཧུདྷཡེ་ཆོས་ལུགས་སུ་མཆོད་བསྟོད་བྱེད་སའི་ལྷ་དེ་དང་གཅིག་པ་ཡིན་པར་འདོད། ཡེ་ཤུའི་ནང་དུ་ལྷ་ཞེས་པ་དེ་ལ་ངོས་འཛིན་ཚུལ་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ཕོ་ཆོས་ལྷ་ལ་ཕ་ཡབ་ཅེས་འབོད་པ་འདི་རེད། ཡེ་ཤུ་བ་དག་གིས་ཡེ་ཤུ་བརྒྱུད་ནས་ང་ཚོ་ཚང་མ་ལ་ལྷའི་སྲས་སུ་སྒྱུར་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པར་ཤུགས་ཀྱིས་སྒྲོག་བཞིན་པས་ལྷ་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་བ་ནི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་དང་། རང་རང་གི་སེམས་ཀྱི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

༢༽ སྲས།

ལྷ་ཡི་སྲས་ཞེས་པ་ནི་མིའི་ཤ་ཚུགས་སུ་འཁྲུངས་པའི་ཡེ་ཤུ་ལ་གོ་རྒྱུ་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་ནི་ལྷ་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་མཁན་ཐམས་ཅད་ལ་ཐར་པའི་ལམ་སྟོན་པའི་ཆེད་དུ་ལྷས་བརྩེ་བའི་དབང་གིས་བཏང་བའི་ཕོ་ཉ་དེ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཡེ་ཤུ་ནི་མི་ངོ་མ་ཡིན་ན་ཡང་ལྷ་དང་དབྱེར་མེད་དུ་ཡིན་པས་ཁོང་གིས་མི་ལ་སྐྱེ་བ་འདིས་ང་ཚོ་ཐམས་ཅད་ལ་ལྷ་དང་ལྷན་དུ་

གནས་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པ་བསྟན། ཡེ་ཤུས་ལས་དོན་གཙོ་བོ་གང་བྱས་པ་རེད་ཅེ་ན། ཁོང་གིས་མི་ཚེའི་ནང་དུ་རྫུ་འཕྲུལ་སྣ་ཚོགས་བསྟན་ནས་ལྷ་ཡི་ནུས་མཐུ་ག་འདྲ་ཡོད་པ་བསྟན།

༣༽ མཆོག་གི་ཐུགས།

ལྷ་ཡི་ཐུགས་དོན་ནམ་ལྷ་ཡི་སེམས་དོན་ཞེས་པ་ནི་ལྷ་ལ་དད་པ་ཡོད་མེད་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སེམས་རྒྱུད་དུ་ཡོད་པར་འདོད། དད་ལྡན་དག་ལ་ནི་ལྷ་ཡི་ཐུགས་དོན་འདི་དགེ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་དང་། ལྷ་ལ་ངེས་པ་རྙེད་པའི་ལམ་ཁ་དེ་ཆགས་ཡོད། གང་ཟག་ཅིག་གི་སེམས་དོན་གྱི་ནུས་པ་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་རིམ་བཞིན་དུ་ཁོའི་དགེ་བའི་ལས་ཇེ་མང་དུ་འགྲོ་ཞིང་། ཁོ་ལྷ་དང་ཐག་ཇེ་ཉེར་འགྲོ། ཆོས་ལུགས་འགའ་ཞིག་གི་ནང་དུ་སེམས་དོན་ཞེས་པ་འདི་ཕྱིར་མངོན་པའི་རྟགས་སུ་"ལྟེ་གཏམ་"[1]བཤད་པ་ལྟ་བུ་འདི་དག་འབྱུང་གི་ཡོད་པས་འདི་སེམས་དོན་ཞེས་པ་དེ་ཡོད་པའི་ཁུངས་སྐྱེལ་ཡིན་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། ལྷ་ལ་དད་པ་མེད་མཁན་དག་ལ་ནི་སེམས་དོན་གྱིས་གང་ཟག་དེ་ལྷའི་ཕྱོགས་སུ་འཁྲིད་པའི་བྱ་བ་བྱེད་པ་དང་། ལྷའི་བདེན་དོན་མངོན་པ་དང་། ལྷ་ལ་དད་པ་བྱེད་པའི་རྨང་གཞི་འདིང་བར་བྱེད་པར་འདོད། གལ་སྲིད་གང་ཟག་ཅིག་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གྱི་ནུས་ཤུགས་འདི་ལ་བློ་ཁ་ཕྱོགས་ན་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གྱིས་ཁོ་ལ་ཚེ་འཕྲུལ་སྟོན་ཐུབ་པར་འདོད།

ཁ༽ ཡེ་ཤུ་བརྒྱུད་ནས་ཐར་པ་འཐོབ་པ།

གསུམ་འདུས་རིང་ལུགས་པ་དག་གིས་ལྷ་ཡིས་འགྲོ་བ་མིའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་སྤྲུལ་བ་སྟོན་པའི་དཔེ་སྒྲོམ་ཞིག་ཡོད་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད་བཤད་ཅིང་། འདིར་དྲི་བ་ཞིག་ཡོད་ནི། "ཅིའི་

[1] ལྟེ་གཏམ། (Speaking in tongues) འདི་ལ་ཁོ་བོས་ལྟེ་གཏམ་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་གང་ཞིག་གི་ནང་གང་ཟག་ཅིག་གིས་ངག་ནས་སུས་ཀྱང་གོ་བརྡ་མི་འཕྲོད་པའི་བབ་ཅོལ་ཞིག་སྨྲ་ཞིང་། དེ་ནི་འགྲོ་བ་མི་སྐད་མིན་པ་མ་ཟད། སྨྲ་བ་པོ་རང་ཉིད་ཀྱིས་ཀྱང་དོན་གོ་བའི་ངེས་པ་མེད། འདི་ལ་ལྷ་ཁོག་ཏུ་ཞུགས་ནས་གཏམ་སྨྲ་བས་ན་ལྷ་ཡི་སྐད་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་རེད།

ཕྱིར་ལམ་འདི་བརྒྱུད་ནས་སྨྲུལ་བ་སྟོན་དགོས་པ་རེད་དམ་”ཞེས་པ་འདི་རེད། དྲི་བ་འདིར་ལན་འདེབས་པའི་ཆེད་དུ་ང་ཚོས་ཐོག་མ་ཡེ་ཤུ་བ་དག་གིས་ཐར་པ་ཞེས་པ་འདི་འཐོབ་པའི་ཐབས་ལམ་སྣ་ཚོགས་གཙོ་བོ་སྟོན་གྱི་ཡོད་པ་དེ་དག་ལ་བསམ་དགོས།

ཐར་པ་ཞེས་པ་ནི་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་སྡིག་པའི་ལས་ལས་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་བཞིན་པ་དེ་ལས་ཐར་བ་ཞིག་ལ་གོ་བ་རེད། ཡེ་ཤུ་བ་དག་གིས་སུ་ཞིག་གིས་ཡེ་ཤུ་ལ་རྣམ་པར་དག་པའི་དད་པ་བྱས་ན་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ལྷ་ཡི་རྒྱལ་ཁམས་སུ་འདྲེན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། གཞམ་དུ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སུ་བཤད་པའི་ཐར་པ་ཞེས་པ་འདི་ཇི་ལྟར་འབྱུང་བ་ཤེས་རྟོགས་ལ་སྨན་པའི་གོ་དོན་ཁག་ཅིག་འགོད་ཀྱི་ཡིན།

ཀ སྡིག་པའི་རང་བཞིན།

མཆོག་གི་གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་སྡིག་པ་ཞེས་པ་ནི་ཚད་ལས་བརྒལ་བའི་བྱ་བའམ་ལྷའི་དགོངས་པ་དང་མི་མཐུན་པའི་བྱ་བ་ཞིག་ལ་ཟེར། དེའི་ཕྱིར་སྡིག་པ་ཞེས་པ་ནི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་བྱ་བ་གང་ཞིག་ལྷའི་བཀའ་དང་རྒྱབ་འགལ་དུ་སོང་བ་ཞིག་ཡིན། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་སྡིག་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཐོག་མ་ཨ་དམ་ (ཨདམ) [1]དང་ཨེ་ཕ་ (ཨེབ) [2]གཉིས་ཀྱི་སྡིག་པ་ལས་བྱུང་བར་འདོད།

ཨ་དམ་དང་ཨེ་ཕ་ནི་ཤེས་བྱའི་སྡོང་པོ་ལས་ཤིང་ཏོག་མ་ཟ་ཞེས་གསུང་བའི་ལྷའི་ཞལ་བདམས་ལ་མ་ཉན་པར་ལྷ་ལས་རིང་དུ་ཕྱིན་སོང་བའི་འགྲོ་བ་མི་ཀུན་གྱི་མེས་པོ་དེ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད། ཕོ་གཉིས་ཀྱི་ཤིང་ཏོག་དེ་བཟས་པ་དེ་ནས་ཕོ་རང་གཉིས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱིས་རང་ཉིད་ལ་བཀའ་ཆད་བཏང་བ་དང་ཆ་འདྲ་ཞིང་། ཕོ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུད་པ་ཐམས་ཅད་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་མནར་དགོས་པ་དེ་བྱུང་བ་མ་ཟད། ཐམས་ཅད་འཆི་བ་ལས་ཐར་ཐབས་

---

[1] ཨ་དམ། (Adam) ཨཊམ་ཞེས་པ་ནི་ཁ་ཆེའི་ཁུརྣན་དང་ཡེ་ཤུའི་ བྷཡིབལ་གཉིས་ཀའི་ནང་དུ་དཀོན་མཆོག་གིས་གསར་དུ་བཟོས་པའི་མི་ཐོག་མ་དེ་ཡིན་པར་བཤད་ཅིང་། འདི་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་སྤྱི་ལ་གོ་བ་འཕེན་པ་ཡང་ཡོད།

[2] ཨེ་ཕ། (Eve) དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བཀའ་དག་གི་ནང་དུ་ཨེཕ་ནི་དཀོན་མཆོག་གིས་བཟོས་པའི་བུད་མེད་ཐོག་མ་སྟེ། ཨདམ་གྱི་བཟའ་ཟླ་ཡིན་པར་འདོད།

མེད་པར་གྱུར། མ་གཞི་ཐོག་མའི་སྡིག་པ་འདིའི་འབྲས་བུ་རྒྱུད་པ་ཕྱི་མ་དག་གིས་མྱོང་གི་ཡོད་མེད་ཀྱི་སྐོར་དེ་བགྲོ་གླེང་གི་གཞི་ལ་གྱུར་ཡོད་ན་ཡང་། མང་ཆེ་བས་མི་ནི་སྡིག་པ་ལ་ངང་གིས་ཕྱོགས་པ་ཞིག་ལ་སྐྱེ་བ་བླངས་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། གཞན་དག་གིས་དེ་ར་མ་ཟད་ང་ཚོའི་གཞི་རྩའི་རང་བཞིན་དེ་ཡང་སྡིག་ཅན་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འདིའི་སྐབས་ཀྱིས་མི་ཐམས་ཅད་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྡིག་ལས་ཤིག་བྱས་ཡོད་མེད་ལ་མ་ལྟོས་པར་ཚང་མ་སྡིག་པ་བྱེད་མཁན་ཞིག་ལ་སྐྱེ་བ་བླངས་ཡོད་པ་དང་དེ་ལས་ཐར་བའི་ཐར་པ་དགོས།

ཁ། ཐར་པའི་རྒྱུད་རིམ།

མི་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་རང་གི་མི་ཚེའི་ནང་དུ་སྡིག་ལས་ཤིག་ངེས་པར་དུ་བྱས་ཡོད་ཤག་ལ། འདིར་དྲི་བ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་སྡིག་པ་འདི་དག་ལས་ཇི་ལྟར་ཐར་པའི་ཐབས་ཡོད་དམ་ཞེས་པ་དེ་རེད། ཡེ་ཤུ་བ་དག་གིས་འདི་ལ་ལམ་གཅིག་ཁོ་ན་ཡོད་པ་ནི་ཡེ་ཤུ་ལ་དད་པ་བྱེད་པའི་ལམ་གཅིག་པུ་དེ་ཡིན་པར་འདོད། དེ་འདྲ་བའི་ཐར་པ་དེ་གནས་རིམ་གསུམ་གྱི་སྒོ་ནས་འཐོབ།

༡༽ འགོ་འཛུགས་པའི་ཐར་པ།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན་འདིའི་གོམ་པ་དང་པོ་ནི་གང་ཟག་རང་གིས་བྱས་པའི་སྡིག་པ་ལ་ཡིད་གདུང་དྲག་པོས་འགྱོད་པ་བྱེད་རྒྱུ་དང་། དེ་ལས་སྐྱོབ་པའི་ནུས་པ་ཡེ་ཤུ་ལ་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་དེ་རེད། གལ་སྲིད་དེ་ལྟར་བྱས་ན་སྦྱིར་བཏང་གི་ཡིད་ཆེས་ནི་འདི་ལྟ་སྟེ། རང་ཉིད་ཀྱི་དད་པའི་སྟོབས་ཤུགས་དང་ཡེ་ཤུས་ཁོང་གི་སྐུ་ཚེའི་ནང་དུ་བློས་བཏང་བྱས་པའི་ནུས་པ་གཉིས་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་སྡུངས་ནས་གང་ཟག་རང་གི་སྡིག་པ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་འདག་པར་འགྱུར། དེའི་ཕྱིར་དད་པ་ནི་ཆོས་བྱེད་ཀུན་གྱི་གཞི་རྩ་ཡིན་པ་དང་། དད་པ་འདི་རྟག་བརྟན་གྱི་འཚོ་གནས་ལ་ཞུགས་ཐུབ་པའི་འཇུག་སྒོ་ཡིན།

༢༽ འཕེལ་བཞིན་པའི་ཐར་པ།

སྐྱེ་བོ་སུ་ཞིག་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལ་དད་པ་འཕེལ་པའི་དུས་ནས་བཟུང་སྟེ། གང་ཟག་དེས་ལྷ་ལ་བཞག་པའི་དད་པའི་སྟོབས་དང་། རང་ཉིད་ཀྱི་ནང་གི་རྩ་ཆེའི་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གཉིས་ཀྱི་རོགས་རམ་ལ་བརྟེན་ནས་གང་ཟག་དེ་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་བའི་ལམ་ལ་ཞུགས། ལྷ་ལ་མཆོད་བསྟོད་བྱེད་པ་དང་། གཞན་ལ་རོགས་པ་བྱེད་པ་སོགས་ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་མང་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་ཚོས་བྱམས་བརྩེ་དང་དགེ་རྩ་གཞན་དག་ནུས་པ་ཆེ་བར་གཏོང་གི་ཡོད། དམིགས་ཡུལ་ནི་གང་ཟག་གིས་འཚོ་བ་ལྷ་ཡི་དགོངས་པ་དང་མཐུན་པའི་དགེ་བའི་ངང་ནས་སྐྱེལ་རྒྱུ་དེ་རེད། འདིས་གནད་དོན་ཞིག་ལ་རྩལ་དུ་བཏོན་ནས་སྟོན་གྱི་ཡོད་པ་ནི་དད་པ་ཞེས་པ་དེ་ལྷ་ལ་ཡིད་ཆེས་ཙམ་ཞིག་དང་ལྷ་ལ་བརྟེན་པ་ཙམ་ཞིག་མིན་པར་རང་ཉིད་ཀྱི་འཚོ་བའི་འགྲོ་ལུགས་ཤིག་ཡིན་པ་དེ་སྟོན་གྱི་ཡོད།

༣༽ མཐར་ཐུག་གི་ཐར་པ།

ཡེ་ཤུ་བ་དག་གིས་ཤི་ཚར་བའི་རྗེས་སུ་གང་ཟག་དེ་གང་འདྲ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་མིན་གྱི་ཐག་གཅོད་དེ་ཕོ་རང་གསོན་པའི་གནས་སྐབས་སུ་འཚོ་བ་ཇི་ལྟར་བསྐྱལ་ཡོད་མེད་ལ་རག་ལས་ཡོད་པར་འདོད། ཐག་གཅོད་ཆེན་པོ་དེ་བྱེད་པའི་དུས་དང་ཇི་ལྟར་བྱེད་པའི་ཐོག་ལ་ཡེ་ཤུ་བ་དག་ད་དུང་བགྲོ་གླེང་འགྲོ་བཞིན་པ་རེད། འོན་ཀྱང་སྤྱིར་བཏང་གི་བསམ་ཚུལ་ནི་གང་ཟག་སུ་ཞིག་གསོན་པའི་གནས་སྐབས་སུ་ལྷ་ལ་དད་པ་དང་ལྷན་དུ་དཀར་པོ་དགེ་བའི་ལས་ཀྱིས་འཚོ་བ་བསྐྱལ་བ་རྣམས་ལྷ་ཡུལ་དུ་གཏོང་བ་དང་། དེར་ཕོ་ཅག་གིས་མཐར་ཐུག་གི་བདེ་བ་ལ་དུས་གཏན་དུ་རོལ་རྒྱུ་ཡིན་པར་འདོད། ཡང་གང་ཟག་སུ་ཞིག་གསོན་པའི་གནས་སྐབས་སུ་ལྷ་ལ་ཡིད་ཆེས་མེད་པར་སྡིག་པའི་ལས་ཀྱིས་འཚོ་བ་བསྐྱལ་བ་རྣམས་ནི་དུས་གཏན་དུ་དམྱལ་བར་གནས་དགོས་པར་འདོད།

གསུམ། སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་ནི་མོས་གུས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་ནི་གསུམ་འདུས་ཀྱི་བདག་ཉིད་ལ་དད་པ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་ཐབས་ཤིག་དང་། རང་ཉིད་ཀྱི་མི་ཚེ་འདི་ཐར་པའི་ལམ་ལ་ཁ་ཕྱོགས་ཐུབ་པར་དམིགས་པ་ཞིག་རེད།

ཀ༽ མཆོག་གི་ཚོག་འམ་ཆོས་སྒོར་འཇུག་པའི་བྱ་བ།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་ཆོས་སྒོར་འཇུག་པའི་ཚོག་རིགས་གཉིས་ཡོད་པ་ནི་ཆབ་ཁྲུས་ཀྱི་དབང་ (བེབཏིསམ) [1]དང་། ཚོགས་ཀྱི་དབང་ (ယུཁརིསམ) [2]གཉིས་རེད། ཚོག་འདི་གཉིས་ནི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གི་དད་པ་ཇེ་བརྟན་དུ་གཏོང་བ་དང་། ཡབ་སྲས་ཐུགས་གསུམ་འདུས་ཀྱི་བདག་ཉིད་ལ་འབྲེལ་བ་ཇེ་ཟབ་ཏུ་གཏོང་ཐབས་ཤིག་རེད།

ཀ་ ཆབ་ཁྲུས་ཀྱི་དབང་།

ཚོག་འདིའི་ནང་དུ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལ་འཇུག་འདོད་པའི་སྐྱེ་བོ་དེ་ཆུས་ནང་དུ་གནུབ་པ་འམ་ཆུ་ཡིས་བྱུག་པ་དང་ལྷན་དུ་ལྷ་ལ་དད་པ་ཡོད་པའི་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱེད། བྱེད་སྒོ་འདིས་གང་ཟག་དེའི་སྡིག་པ་དག་ཅིང་ཐར་པ་ཐོབ་པར་མཚོན། འདིའི་ནང་དུ་ལས་དོན་བྱེ་བྲག་གཅིག་ནི་སྟོན་པ་ཡེ་ཤུ་ཁོང་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐྱབས་མགོན་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་གིས་གསུང་བའི་བསླབ་

[1] ཆབ་ཁྲུས་ཀྱི་དབང་། (Babtism) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྒོར་འཇུག་པའི་ཚོག་ཞིག་རེད། བོད་སྐད་དུ་ཆབ་ཁྲུས་ཀྱི་དབང་ཞེས་བསྒྱུར། འོན་ཀྱང་བྱེད་སྟངས་ནི་ཆུ་གསར་ཞུགས་པའི་མགོ་ལ་བླུགས་པ་མིན་པར་གསར་ཞུགས་པ་ཆུའི་ནང་དུ་བསྣུབས་པ་རེད།

[2] ཚོགས་ཀྱི་དབང་། (Eucharist) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྒོར་འཇུག་པའི་ཚོ་ཞིག་རེད། འདི་ལ་མིང་གཞན་མཆོག་གི་དམ་ཚིག་དང་། ལྷ་ཡི་དགོང་ཟས་ཞེས་སོགས་སུ་འབོད། འདིར་ཚོགས་ཞེས་པ་མང་ཚོགས་ལ་མི་ཟེར་བར་རང་རེའི་ཚོགས་མཆོད་ཅེས་པའི་ཚོགས་དེ་ཡིན།

བྱ་དག་གི་རྗེས་སུ་འབྲང་རྒྱུ་ཁས་ལེན་བྱེད་པ་ཞིག་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་པ་ཁག་གཅིག་གིས་ཁྲུས་དབང་འདི་མི་རྒན་པ་ལ་མ་གཏོགས་བྱིས་པ་རྣམས་ལ་སྐྱར་མི་རུང་བར་འདོད། གང་ལགས་ཞེ་ན་ཁོ་ཚོ་ནི་ད་དུང་ནར་སོན་མེད་པས་ལས་འགན་དང་ཁས་ལེན་སོགས་བྱེད་མི་ཐུབ་པས་སོ། །དེ་ནས་བཟུང་ཁྱེད་རང་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་སྒོར་ཞུགས་པ་ཡིན།

ཁ་ ཚོགས་ཀྱི་དབང་།

ཚོ་ག་འདིས་ཡེ་ཤུ་བརྒྱངས་ཤིང་གི་ཐོག་ལ་སྐུ་གྲོངས་བའི་དྲན་གསོ་བྱེད། ཡེ་ཤུ་བརྒྱངས་ཤིང་ལ་མ་འཇོར་བའི་སྔ་ཉིན་གྱི་དགོང་ཟས་ཐ་མའི་སྐབས་སུ་ཡེ་ཤུ་ཁོང་རང་ཉིད་ཀྱིས་ཚོ་ག་འདི་འདོན་དགོས་པའི་བཀའ་བཀོད་གནང་ཡོད། ཚོ་ག་འདིའི་ནང་དུ་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཡེ་ཤུའི་སྐུ་ལུས་དང་སྐུ་ཁྲག་མཚོན་པའི་བག་ལེབ་དང་རྒུན་ཆང་འཐུང་། བྱེད་སྒོ་འདི་ནི་ཡེ་ཤུས་འགྲོ་བ་མིའི་ཆེད་དུ་རང་ཉིད་བློས་གཏོང་ཆེན་མོ་དེ་མཛད་པ་དང་། ཁོང་བརྒྱུད་ནས་མི་རྣམས་ཐར་པའི་གོ་འཕང་འཐོབ་སྲིད་པའི་བཀའ་དྲིན་དྲན་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་པ་ཞིག་རེད།

ཁ༡ ལྷ་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་བ་འཛོག་པ།

ཚབ་ཁྲུས་ཀྱི་དབང་ཐོབ་པའི་དུས་དེ་མ་ཐག་ནས་བཟུང་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་པ་དག་གིས་གོང་མ་ལ་གུས་ཞབས་དང་། འོག་མ་ལ་རོགས་རམ་བྱས་པ་བརྒྱུད་ནས་ལྷ་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་བ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་ཉམས་ལེན་བྱེད། བྱ་བ་ནི་རང་ཉིད་གཅིག་པུས་བྱེད་པ་དང་། གང་ཟག་གཞན་དང་ལྷན་དུ་བྱེད་པ་གཉིས་ཡོད། ཡེ་ཤུའི་ཚོས་པ་ཞིག་གི་རང་སྒེར་གྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་གཙོ་བོ་འགའ་ཞིག་གཤམ་གསལ་ལྟར་ཡིན།

ཀ་ ཞལ་འདོན།

འདི་ནི་ལྷ་དང་ལྷན་དུ་བརྗོད་མོལ་བྱེད་པའི་བྱ་བ་ཞིག་རེད། འདི་ལ་རྣམ་པ་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད་ཚོག་ན་ཡང་སྤྱིར་བཏང་བཤད་ན་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ལྷ་དང་ལྷན་དུ་རང་སྙིང་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་ལམ་ཞིག་རེད། ཞལ་འདོན་ལ་རིགས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད་ཚོག་ན་ཡང་གཤམ་གསལ་གྱི་སྤྱིར་བཏང་གི་སྡེ་ཁག་འགའ་ཞིག་ཡོད།

༡༽ སྐུ་རིམ་གསོལ་འདེབས་ཀྱི་ཞལ་འདོན།

འདོན་པ་འདི་ཡིག་ཐོག་ལ་ཡོང་ཚོག་ལ་ཐོལ་བྱུང་གི་ངག་ཐོག་ནས་ཀྱང་འདོན་ཚོག ཞལ་འདོན་འདི་རིགས་ནི་གཙོ་བོ་ལྷ་ལ་བསྟོད་པ་དང་། གསོལ་བ་འདེབས་པ། བཤགས་པ་བྱེད་པ༑ དད་པ་བརྗོད་པ་བཅས་གཙོ་བོ་ཆགས་ཡོད།

༢༽ བསྒོམས་འདོན།

འདི་ནི་ཉམས་ལེན་པས་ལྷའི་རྣལ་འབྱོར་བྱེ་བྲག་ཅིག་ལ་དམིགས་པ་གཏད་ནས་དེའི་སྒོང་བ་ཐོན་ཐབས་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་རེད།

༣། བར་འདུམ་གྱི་ཞལ་འདོན།

ཞལ་འདོན་འདི་རིགས་ནི་གང་ཟག་གཞན་གྱི་ཆེད་དུ་བཏོན་པ་ཞིག་ཡིན། འདིར་ཉམས་ལེན་པ་དག་ལ་རང་རང་གི་དགོས་མཁོ་ལས་བརྒལ་ནས་བསམ་བློ་གཏོང་དུ་འཇུག་ཅིང་།

གཞན་དག་གི་དགོས་མཁོ་རྣམས་རང་གི་མོས་གུས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དང་ལྷན་དུ་བསྒྲིལ་ནས་བལྟ་དགོས་པར་སྐུལ་མ་བྱེད།

ཁ་ མཆོག་གི་གསུང་རབ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ།

ལོ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོའི་རིང་ལ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་དག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་དད་པའི་གནས་ལུགས་རྟོགས་པ་དང་། སྟོན་པ་ཡེ་ཤུས་མི་ཚེའི་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོས་ཇི་ལྟར་བསྟན་པའི་སྐོར་ལ་ངེས་ཤེས་ཡོང་ཆེད་དུ་མཆོག་གི་གསུང་རབ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད། གསུང་རབ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཚུལ་ནི་གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་གི་དུམ་ཚན་གང་ཞིག་བལྟགས་ཤིང་དེ་ནས་ཡུ་སེམ་པོར་དེའི་ནང་དོན་ལ་རྟོག་འདྲུག་བྱེད་པ་དེ་རེད། འདིའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་འཚོ་བ་དང་མཆོག་གི་བསླབ་བྱ་གཅིག་ཏུ་བསྡུས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་བྱ་བ་ཐམས་ཅད་རང་ཉིད་ཀྱི་དད་པའི་རྣམ་འགྱུར་དུ་འགྱུར་ཐུབ་པ་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད།

ག་ སྐྱུང་གནས།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་མང་པོའི་ནང་དུ་སྐྱུང་གནས་ལ་སྤྱོད་པ་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་ལུས་སེམས་གཙང་བཟོ་བྱེད་པའི་ཉམས་ལེན་གལ་ཆེན་ཞིག་ལ་བརྩི། ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཟས་རིགས་འགའ་ཞིག་དུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་རིང་ལ་སྤྱོང་གི་རེད། སྐྱུང་གནས་འདི་དག་ནི་སེམས་དོན་གྱི་མཉམ་བཞག་ཟབ་མོ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། རང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་དང་ལྷན་དུ་བཞག་པའི་འབྲེལ་བ་དེ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བར་དམིགས་པ་ཞིག་རེད།

ག༡ ཚོགས་སྡེ་བརྒྱུད་ནས་དད་པ་ཇེ་བརྟན་དུ་གཏོང་བ།

གང་ཟག་སྒེར་གྱི་ཉམས་ལེན་གྱི་སྟེང་ལ་མང་ཚོགས་ཀྱིས་ཀྱང་གོ་ས་གལ་ཆེན་བཟུང་ཡོད། དེས་མང་ཚོགས་ཀྱིས་ཆོས་ཉམས་ལེན་པ་དག་ལ་རང་དང་སྐལ་མཉམ་གྱི་ཚོར་བ་སྐྱེ་རུ་

འཇུག་པ་དང་། རང་དང་དད་པ་གཅིག་འདྲ་བྱེད་པ། སྡུག་བསྔལ་གྱིས་མནར་བ་དག་ལ་རོགས་བྱེད་པར་ཕན་འདོགས་པ་རེད། གཞན་ཡང་ཡེ་ཤུ་ཆོས་པ་ཞིག་གིས་བྱེད་པའི་བྱ་འགྱུལ་ཁག་གཅིག་གཤམ་གསལ།

ཀ་ གཟའ་ཉི་མའི་མཆོད་འབུལ།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་དག་ལ་གཟའ་ཉི་མ་ནི་མཆོད་བསྟོད་འབུལ་བའི་དུས་ཆེན་ཞིག་རེད། ཁོ་ཚོ་དེའི་ཉིན་ལྷ་ཁང་དུ་འཛོམས་ནས་ཞལ་འདོན་འདོན་པ་དང་། གསུང་རབ་ལ་ཉན་པ། ལྷ་ལ་བསྟོད་གླུ་ལེན་པ། ཚོགས་དབང་སོགས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཚོ་ག་ལ་ཞུགས་པ་སོགས་བྱེད། བྱེད་ལུགས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད་ན་ཡང་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་རང་ཉིད་གནས་སའི་མི་སྡེ་དེའི་ནང་དུ་མི་རྣམས་དང་སྐལ་བ་མཉམ་པའི་འདུ་ཤེས་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་ཐབས་བྱེད་པ་གཅིག་མཚུངས་ཡིན།

ཁ་ གཞན་ལ་རོགས་རམ་བྱེད་པ།

སྟོན་པ་ཡེ་ཤུ་ནི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་སྡེ་ཁག་ལ་འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཡོངས་གྲགས་རེད། ཁོང་གིས་ནད་བཅོས་བྱེད་པ་དང་། ངན་སློང་ལ་སྦྱིན་པ་གཏོང་བར་དུས་ཚོད་མང་པོ་བཏང་ཡོད། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་མང་པོས་རང་གི་མི་སྡེའི་ནང་དུ་སྟོན་པ་ཡེ་ཤུའི་མཛད་པར་ལད་མོ་བྱེད་པའི་དོན་དུ་ཉེ་འཁོར་གྱི་ཁྱིམ་མེད་ལ་སྡོད་གནས་སྦྱིན་པ། སྨན་བཅོས་ཞབས་ཞུའི་ས་ཚིགས་འཛུགས་པ། སོགས་གཞན་དོན་སྒྲུབ་པར་གཞོལ་བཞིན་ཡོད། བྱ་བ་འདི་རིགས་ཀྱིས་རང་ལ་གུས་ཞབས་ཐོབ་པ་དང་། གཞན་དག་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་བ་བཟང་པོ་འཛུགས་ཐུབ་ཀྱི་རེད་ལ། དེ་ནི་ལྷ་ཡིས་རང་གི་བུ་ཕྲུག་དག་ལ་གནང་བའི་བརྩེ་བ་དེ་མཚོན་པར་བསམ་གྱི་ཡོད།

ག་ ཨེ་ཤུའི་སོ་ཉ་བ།

སྟོན་པ་ཡེ་ཤུ་ལྷ་ཡུལ་ལ་བཞུད་པའི་སྐབས་སུ་ཁོང་གི་སློབ་མ་དག་ལ་ཁོང་གི་བསྟན་པ་དེ་“འཛམ་གླིང་གི་ས་ཕྱོགས་གང་སར་སྤེལ་ཞིང་། རྒྱལ་ཁབ་ཚང་མ་ཡབ་སྲས་ཐུགས་གསུམ་གྱི་མཚན་ཐོག་ལ་ཆབ་ཁྲུས་གྱིས་”ཞེས་བཀའ་བསྩལ། ཁོང་གི་བཀའ་འདི་གཞི་ལ་བཞག་ནས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཁྱབ་སྤེལ་གྱི་པོ་ཉ་དག་འཛམ་གླིང་གི་ས་ཕྱོགས་གང་སར་སོང་ནས་སྟོན་པ་ཡེ་ཤུའི་གསུང་འཕྲིན་བསྒྲགས་པའི་ལོ་རྒྱུས་རིང་པོ་དེ་བྱུང་། ཆོས་སྤེལ་པོ་ཉ་དག་གིས་བྱེ་བ་ནི་མི་ཆོས་ཀྱི་བྱེ་བ་དཔེར་ན་སློབ་གྲྭ་འཛུགས་རྒྱུ་དང་། སྨན་ཁང་སྐྲུན་རྒྱུ། ལྷ་ཁང་བཞེངས་རྒྱུ་སོགས་ཆགས་ཡོད།

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་འདི་ཧ་ཅང་གཉོམ་ཆུང་བའི་འགོ་འཛུགས་ཤིག་ནས་ཧ་ཅང་མྱུར་ཚད་མགྱོགས་པོའི་ངང་ནས་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་ནས་ཧ་ཅང་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། དེའི་རྒྱུ་མཚན་གཅིག་ནི་ཆོས་ལུགས་འདི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་སྟོབས་ཤུགས་དང་འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་དང་། ལྷ་བ་བཛེ་འདོར་གྱི་ལས་ལ་ཧུར་བརྩོན་གྱིས་ཞུགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་། ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཉམས་ལེན་པ་འཛམ་གླིང་གང་སར་ཁྱབ་ཡོད་སྟབས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་རིགས་མི་འདྲ་བ་འབྱུང་སྲིད་པ་ནི་ཡ་མཚན་མི་དགོས་པ་ཞིག་རེད། ས་བཅད་འདིའི་ནང་དུ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཚང་མ་བརྗོད་ཐུབ་ཐབས་མེད་ན་ཡང་འདིར་དབྱེ་བ་ཆེ་ཁག་གསུམ་གྱི་སྐོར་བཤད་ཀྱི་ཡིན།

ཀ༽ ནུབ་རོམ་ནའི་ཁྲིསྟོ་ཡན་གམ་གནམ་བདག་ཆོས་ལུགས།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་དེ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དཔོན་དག་གིས་བདག་སྐྱོང་བྱས་པའི་ལྷ་ཚོམས་(ཆར་ཆ) [1]ཀྱིས་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད། རོམ་ཁེ་ཐོ་ལིག་ལྷ་ཚོམས་ནི་ཐོག་མའི་ལྷ་ཚོམས་ཀྱི་རྒྱུད་པ་བར་མ་ཆད་པ་དེ་ཡིན། འདིའི་ནང་གི་ཡེ་ཤུའི་དངོས་སློབ་དག་ལ་ཁེ་ཐོ་ལིག་ཆར་ཆ་འམ་འཛིག་རྟེན་ལྷ་ཁང་ཞེས་འབོད་པ་རེད། ཁོས་ཆོས་ཡེ་ཤུའི་ཐུགས་དགོངས་བཞིན་ཡེ་ཤུའི་དངོས་སློབ་དྲང་སྲོང་པེ་ཏར་[2]ལ་ལྷ་ཚོམས་ཀྱི་མགོ་བྱེད་དུ་བསྐོས་པས་རོམ་གནམ་བདག་ཆོས་པ་དག་གིས་པེ་ཏར་ནི་ཆོས་དཔོན་རྒྱལ་ཚབ་ (ཕོབ) དང་པོ་དེ་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཡེ་ཤུའི་རྒྱལ་ཚབ་རིམ་བྱོན་ནི་པེ་ཏར་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྗེས་འབྲང་བ་ཚགས་ཀྱི་ཡོད་སྐབས་ཁོང་ཚོ་ལ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དབང་ཆད་མཐོ་ཤོས་དེ་ཐོབ་ཡོད་ཅིང་། ཁོང་ལ་ལྷ་ཚོམས་དེ་ལམ་ལུགས་དང་མ་འགལ་བར་གོང་འཕེལ་དང་བདག་སྐྱོང་བྱེད་པའི་ལས་འགན་ཡང་བབ་ཡོད།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་འདི་རོམ་གོང་མའི་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གནས་བབ་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་དུ་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་ཡེ་ཤུའི་རྒྱལ་ཚབ་ (ཕོབ) དང་པོ་ལ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ངོས་འཛིན་ཐོབ་མེད། གོང་མ་དག་གིས་ཇི་ལྟར་ཡུལ་ཁམས་བསྐྱངས་ཚུལ་དང་འདྲ་བར་ལྷ་ཁང་གིས་ཡུལ་ལུང་མང་པོར་བགོད་པ་གཏོང་གི་ཡོད་ཅིང་། ཡུལ་ལུང་རེ་ལ་མཁན་པོ་འམ་(བྷི་ཤོབ) རེ་རེ་ཡོད། རོམ་གྱི་མཁན་པོ་ནི་གཞན་ལས་ནུས་ཤུགས་ཆེ་ཞིང་ཡེ་ཤུའི་སྤྱི་ཚོགས་ཡོངས་ལ་ཁོང་ཅག་གི་དབང་ཆད་ཀྱིས་ཁྱབ་ཡོད། འཛིག་རྟེན་ལྷ་ཁང་ (ཁེ་ཐོ་ལིག་ལྷ་ཚོམས)

---

[1] ལྷ་ཚོམས། (Church) ཆར་ཆ་ཟེར་བ་ནི་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཚོམས་ལ་གཙོ་བོ་གོ དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་དེ་སྔའི་དགོན་པ་དང་མཆོད་གཞིས་ཞེས་པའི་དགོན་པའི་ཁྱབ་ཚད་ལྟ་བུ་ལ་ཡང་གོ ཆོས་སྲིད་ཟུང་འབྲེལ་ཞེས་པའི་ཆོས་སྲིད་ལ་ church and state ཞེས་ཆར་ཆ་དང་གཞུང་ཞེས་འབོད་སྲོལ་ཡོད།

[2] དྲང་སྲོང་པེ་ཏར། (Peter) (ཡེ་ལོ་ ༡-༦༨) དྲང་སྲོང་པེ་ཏར་ཞེས་པ་ (ཡེ་ལོ་ 30-68) ནི་ཡེ་ཤུའི་དངོས་སློབ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྲལ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་ལ་རྒྱལ་སྲས་ཞེས་ཀྱང་འབོད་སྲོལ་བྱུང་། ཁོང་ཐོག་མ་ཉ་བ་ཞིག་གི་བུ་ཡིན་ཞིང་རིམ་གྱི་ཡེ་ཤུའི་དངོས་སློབ་ཏུ་གྱུར་ཞིང་མཐར་རོམ་གྱི་ཡེ་ཤུའི་མཁན་པོ་དང་པོ་དེ་ཡིན། ཁོང་རང་གིས་རེ་འདུན་ལྟར་ཁོང་མགོ་མཇུག་ལོག་ནས་རྒྱང་ཤིང་ལ་འཛེར་བ་རེད་ཟེར། ད་ལྟའི་གནམ་བདག་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གཙོ་འཛིན་ཕོབ་པར་ནསིསི་ནི་པེ་ཏར་གྱི་ཁྲི་རྒྱུད་དམ་ཁྲི་འཛིན་ཡིན།

ནི་ཡེ་ཤུའི་བསྟན་པའི་བདག་པོའི་ངོ་བོར་གནས་ཡོད་ཅིང་། དེའི་མགོ་ན་ཡེ་ཤུའི་རྒྱལ་ཚབ་ཕོབ་བཞུགས་པ་དང་། དེའི་འོག་ཏུ་རིམ་པ་བཞིན་དུ་མཁན་པོ་དང་། ཆོས་དཔོན།[1] མཆོད་ཞབས།[2] སྐུ་ཚབ་བཅས་གོ་རིམ་སྟར་ཆགས་ཀྱིས་བཞག་ནས་ལྷ་ཁང་གི་དབང་ཆ་བཟུང་ཡོད།

གནམ་བདག་གི་དད་པའི་འགྲོ་ལུགས་ནི་ཡེ་ཤུའི་གྲུབ་མཐའ་གཞན་དག་གི་འགྲོ་ལུགས་དང་མང་ཆེ་བ་འདྲ་ན་ཡང་། དེས་རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ལྷའི་རྣམ་གཞག་དེ་མ་ཉམས་རྒྱུན་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། གང་ལྟར་ཁོ་ཚོ་གཞན་ལས་ཁྱད་པར་འབྱེད་བྱེད་གཙོ་བོ་ནི་ཁོ་ཚོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་སྟངས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་དེ་རེད།

ཀ། མང་ཚོགས།

གནམ་བདག་གི་མཆོད་བསྐོར་བྱེད་ལུགས་ནི་ཀྱིན་ལོག་པའམ་ཡེ་ཤུ་གསར་མ་དག་གིས་མཆོད་བསྐོར་བྱེད་ལུགས་ལས་ཆོ་ག་དང་ཕྱག་ལེན་གྲངས་མང་བ་ཡོད། ཚོགས་ཀྱི་དབང་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་"མང་ཚོགས་"ཞེས་འབོད་ཅིང་། འདིའི་ཆོ་ག་རྣམས་ལཏེན་གྱི་སྐད་ཐོག་ལ་འདོན་དགོས་ཤིང་། ཨ་མཆོད་དག་གིས་ལས་ཀ་གཙོ་བོ་དེ་བྱེད། ལཏེན་སྐད་ཐོག་ལ་ཆོ་ག་འདོན་དགོས་པ་འདི་རྗེས་སུ་གསར་བཅོས་པ་དག་གིས་གསར་བཅོས་བྱེད་དགོས་པའི་གནད་དོན་གཅིག་ལ་བརྩིས་ཡོད།

ཁ། ཚོ་ག

གནམ་བདག་གི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་འདོན་ཆོག་མི་འདྲ་བ་བདུན་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་དེ་དག་ནིཿ ཁྲུས་དབང་། འགྱོད་བཤགས། ཚོགས་མཆོད། མིང་ཆོག སྨོན་ཆོག ཆོས་

[1] ཆོས་དཔོན། (Priest) ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆོ་ག་སྣ་ཚོགས་སྒྲུབ་མཁན་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་ཚོས་བསྒྲང་གསོ་འདོན་པ་དང་། དམར་མཆོད་ཀྱང་འདོན་ནས་མི་དང་ལྷའི་བར་དུ་འབྲེལ་འཕྲུད་པ་ལྟ་བུར་ངོས་འཛིན།

[2] མཆོད་ཞབས། (Deacon) ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡི་གེ་སྐྱེལ་བ་སོགས་ཞབས་ཞུའི་ལས་རིགས་བྱེད་མཁན་དག་ལ་གོ་བ་རེད། འོན་ཀྱང་ད་སྐབས་འདི་ཡང་གོ་གནས་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡིན།

དཔོན་གྱི་གོ་གནས་འཛོག་ཚིག ནད་མནར་བའི་ཚིག་བཅས་སོ། །ཚོགས་ཀྱི་མཆོད་བསྟོད་འདི་ཚིག་གཙོ་བོ་བྱས་པའི་ཚིག་འདི་དག་གནམ་བདག་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་གཙོ་བོ་ཚགས་ཡོད།

ག་ དྲང་སྲོང་།

གེརིཀ་ཡང་དག་པ་དང་རོམན་གནམ་བདག་གཉིས་ཀས་རང་རང་གི་ཉམས་ལེན་པ་དྲང་སྲོང་[1]དག་ལ་ཆེ་མཐོང་ཆེན་པོ་འཛོག དྲང་སྲོང་འདི་དག་ཚིག་དང་སྒྲུ་རྩལ་གྱི་བྱ་བ་མང་པོ་ནང་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད། གནམ་བདག་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་དྲང་སྲོང་དག་ལ་མཆོད་བསྟོད་བྱེད་པ་ནི་རིམ་པ་གཉིས་པ་ཞིག་ལ་བརྩི་ན་ཡང་རྩ་བའི་ཉམས་ལེན་གྱི་ནང་དུ་ཡང་ཡང་འབྱུང་གི་ཡོད། དྲང་སྲོང་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ནང་ནས་ལྷིརཛིན་མེརིའི་ཞེས་པ་དེ་ལ་མོས་གུས་ཆེ་ཤོས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ང་ དགོན་པའི་ལམ་ལུགས།

དགོན་པའི་ལམ་ལུགས་འདི་སྤྱིར་ན་གནམ་བདག་ལྷ་ཚོམས་ལ་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་མིན་ན་ཡང་གནམ་བདག་གི་དགོན་པའི་ལམ་ལུགས་དེ་གཞན་དང་མ་འདྲ་ཞིག་ཡོད། གནམ་བདག་གི་ལུགས་ལ་གྲྭ་པ་དང་བཙུན་མ་དག་དགོན་པ་ཁག་ལ་ཆ་བགོས་བྱས་ཡོད། དགོན་པ་འདི་ཚོ་ནི་ཉམས་ལེན་དམིགས་བསལ་བ་དང་། བྱ་བ་རླབས་ཆེན་སློབ་མཁན་གྱི་སྐྱེས་བུ་མཆོག་དག་གིས་ཕྱག་བཏབ་པ་ཡིན། དགོན་པའི་ལམ་ལུགས་དེ་རྒྱ་ཇེ་ཆེར་སོང་བ་དང་དགོན་པའི་སྒྲིག་ལམ་ཡང་རིམ་བཞིན་ཇེ་རྒྱས་སུ་བཏང་ཡོད། སྒྲིག་ལམ་དེ་ཚོ་བཟོ་

[1] དྲང་སྲོང་། (Saint) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་དྲང་སྲོང་རྟོགས་པ་མཐོ་དམན་གྱི་རིམ་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འདི་གོ་ས་ལྷ་བུ་ལ་སྤྱད་ནས་སྐྱེས་བུ་རྟོགས་ལྡན་རེ་ཟུང་ལ་གོ་ས་ལྷ་བུར་སྦྱོད་སྲོལ་ཡོད།

མཁན་ནི་ཐྲང་སྲོང་ཨུ་གུ་སི་ཊི་ན་[1]དང་། ཐྲང་སྲོང་བྷེ་ནེ་ཌི་ཀ་ཊ།[2] ཐྲང་སྲོང་ཕ་རན་སི་འི་སི་[3]སོགས་རེད།

ད་ལྟའི་སྐབས་ལ་རོམ་ནན་གནམ་བདག་ལྷ་ཚོགས་ནི་ཡོ་རོབ་ཀྱི་ཆོས་སྡེ་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་། ལྷོ་ཡུ་རོབ་དང་། དབུས་དང་ལྷོ་ཨ་མེ་རི་ཀ་བཅས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཐམས་ཅད་རོམ་ནན་གནམ་བདག་ཆོས་སྡེའི་ཁོངས་གཏོགས་རེད།

ཁ༽ ཤར་གི་རིག་ཨོར་ཐོར་ཌོཀ་ས་འམ་གི་རིག་ཡང་དག་ཆོས་ལུགས།

དཔྱིན་འཁོར་ཆེན་མོའི་སྐབས་སུ་ཡོ་རོབ་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་དེ་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་རོམ་ནན་གནམ་བདག་པ་དང་ཤར་ཕྱོགས་སུ་གི་རིག་ཡང་དག་པ་གཉིས་སུ་གྱེས། དཔྱིན་འཁོར་ཆེན་མོ་དེ་གློ་བུར་རམ་དུས་ཐུང་ངུ་ཞིག་གི་ནང་དུ་བྱུང་བ་ཡང་མིན་པར་དུས་རབས་འགའ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཕན་ཚུན་གྱི་མི་མཐུན་པ་ཇེ་ཆེ་ནས་ཇེ་ཆེར་སོང་ནས་མཐར་མངོན་གསལ་གྱིས་ཕྱོགས་གཉིས་སུ་འཁོར་སོང་བ་ཞིག་རེད། ཨོར་ཐོར་ཌོགསི་ཆར་ཆ་འམ་ཡང་དག་པའི་ལྷ་ཚོགས་ནི་གནམ་བདག་ལྷ་ཚོགས་ནང་བཞིན་སྲོལ་རྒྱུན་ལ་དམ་འཛིན་བྱེད་མཁན་ཞིག་མིན་པར་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ལྷ་ཁང་རྣམས་ལ་སོ་སོའི་ས་གནས་དང་འཚམ་པར་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་གཅིག་མཐུན་དུ་གནས་བྱེད་ཀྱང་གང་ཟག་གི་དབང་ཚད་ཀྱིས་མིན་པར་གསུང་རབ་ལ་བརྟེ་བཀུར་བྱེད་ཚུལ་གྱི་སྒོ་ནས་ཆིག་སྒྲིལ་དུ་གནས་ཡོད།

---

[1] ཐྲང་སྲོང་ཨུ་གུ་སི་ཊི་ན་ (St. Augustine) (༣༥༤-༤༣༠) ནི་ཨ་ཕ་རི་ཀ་ཡི་མི་རིགས་ཡིན་པའི་ཡོ་རོབ་ཀྱི་ཆོས་དཔོན་སྔན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་གི་གསུང་ལྷ་ཡི་གྲོང་ཁྱེར་ཞེས་པ་སོགས་དང་། ཁོང་གི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱིས་ནུབ་ཕྱོགས་ཡོ་རོབ་ཀྱི་ནང་དུ་ཤུགས་རྐྱེན་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་སྤྲད་ཡོད།

[2] ཐྲང་སྲོང་བྷེ་ནེ་ཌི་ཀ་ཊ། (St. Benedict) (༤༨༠-༥༤༧) ནི་ཡོ་རོབ་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་ཚང་མས་གོང་དུ་བཀུར་བའི་བླ་མ་ཞིག་རེད། ཁོང་གིས་ཆོས་ཚོགས་བཅུ་གཉིས་ཙམ་བཙུགས་ཤིང་གྲྭ་པ་དག་ལ་བཅས་ཁྲིམས་ཚད་ལྡན་ཞིག་གསར་བཟོ་བྱས་ཡོད།

[3] ཐྲང་སྲོང་ཕ་རན་སི་འི་སི། (St. Francis) (༡༡༨༢ – ༡༢༢༦) ནི་ཨི་ཏ་ལི་ཡི་ཡོ་རོབ་ཀྱི་ཆོས་དཔོན་ཞིག་རེད། ཨི་ཏ་ལི་ལ་ཁོང་རང་མིང་ཐོག་ནས་ཆོས་ཚོགས་ཤིག་ཀྱང་བཙུགས།

ཤར་ཡང་དག་པའི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ནི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་སྟངས་དང་ལྷ་ཡི་རྣམ་གཞག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་སྟངས་ཀྱི་ཐོག་ན་ཡོང་གི་ཡོད། གཤམ་དུ་དེ་དག་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད།

ཀ་ གསུང་རབ་དང་སྲོལ་རྒྱུན་ལ་དམིགས་སྟངས།

གི་རི་ཀ་ཡང་དག་ལྷ་ཚོམས་ཀྱིས་གཙོ་བོ་ཡེ་ཤུ་མཤེཁ་དང་། ལྷ་ཁང་གི་སྔོན་འགྲོན་གཙོ་བོ་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་གསུང་རབ་ལ་གཙིགས་ཆེར་བརྩི། ཕོ་ཆོས་ཁས་ལེན་བྱེད་པའི་མཆོག་གི་གསུང་རབ་ནི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་གཞན་པ་དག་དང་ཧ་ཅང་འདྲ་བོ་ཡོད་ན་ཡང་ཕོ་ཆོའི་གཞི་འཛིན་སའི་མཆོག་གི་ཞལ་ཆད་རྙིང་པ་དེ་ནི་གི་རི་ཀ་སྐད་ཡིག་ནས་འགྱུར་བའི་གསུང་རབ་དེ་ལ་བྱེད། གཞན་ཡང་ཕོ་ཆོས་ཡེ་ཤུའི་དངོས་སློབ་དག་གི་ངག་ནས་བརྒྱུད་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་དག་ཀྱང་གཙིགས་ཆེན་དུ་འཛིན་པ་མ་ཟད། དངོས་སློབ་དག་གི་ངག་ནས་བརྒྱུད་པའི་ལམ་ལུགས་དེ་ནི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཡང་དག་ཤོས་དེ་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

ཁ་ མཆོད་བསྟོད་ནི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་ཚུལ་དང་གཅིག་པ།

མཆོད་བསྟོད་ནི་ཡང་དག་ཆོས་ལུགས་ལ་གལ་ཆེ་ཤོས་སུ་བརྩི། ཇུདྷཡེ་ཆོས་ལུགས་དང་འདྲ་བར་ཡང་དག་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་ཚོས་ཀྱང་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་དུས་སྐབས་མང་པོ་ཞིག་ལ་ལྷ་དང་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་གང་མང་ཞིག་བསྐྲུན་གྱི་ཡོད། ཕོ་ཆོས་གོ་སྐབས་དེ་ཚོ་གཤམ་གསལ་གྱི་དུས་སྐབས་དག་ཡིན།

༡༽ ཞལ་འདོན།

གནམ་བདག་ཆོས་པ་བཞིན་ཡང་དག་ཆོས་པ་དག་གིས་ཀྱང་ཚོགས་ཀྱི་དབང་ཚོག་དེ་ཚོ་ག་གཞན་དག་ལས་གཙོ་བོ་བྱེད། ཚོ་ག་གཞན་པ་ནི་ཚབ་ཁྲུས། སྣུམ་ཚོག འགྱོད་བཤགས།

སྟོན་ཚོག མཆོག་གི་བཀའ། བྱིན་རླབས་ཚོ་ག་བཅས་རེད། ཁོ་ཚོས་གསུང་རབ་ཀྱི་དུས་ཚོད[1]་ཅེས་པ་ཞིག་ཀྱང་འཛུགས་པ་ནི་ཉིན་གང་ལ་བྱེད་སྲོལ་ཡོད་པའི་མང་ཚོགས་ཀྱི་ཞལ་འདོན་སྨྲོར་རོགས་བྱེད་པ་ཞིག་ལ་ཟེར། གང་ཟག་སྒེར་གྱི་ངོས་ནས་ཞལ་འདོན་ཐུང་གྲས་སྨྲོར་ནས་ལྷ་ཡི་རྣམ་པ་སེམས་སུ་འཆར་བ་དང་། ལྷ་དང་ལྷན་དུ་སྒེར་གྱི་ཉམས་མྱོང་གོང་འཕོར་འགྲོ་ཐབས་བྱེད།

༢༽ དགོན་པའི་ལམ་ལུགས།

ཡང་དག་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་ཡེ་ཤུའི་གསུང་ལ་མི་ཚེ་ཧྲིལ་པོར་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་གྲྭ་པ་དང་བཙུན་མའི་འདུས་སྡེ་བཟུས་ནས་སྡོད་པ་རེད། སྤྱིར་བཏང་དགོན་པའི་སྒྲིག་ལམ་ཟེར་བ་མེད་ཅིང་། གྲྭ་པ་དང་བཙུན་པ་རྣམས་རབ་བྱུང་སྒྲུབ་ཀྱི་མེད་ན་ཡང་། གྲ་བཙུན་དེ་རྣམས་གོ་གནས་རིམ་པ་བཞི་བརྒྱུད་དགོས་པ་དེ་དག་ནིཿ གསར་ཞུགས།[2] དགེ་ཚུལ།[3] དགེ་ཆུང་།[4] དགེ་ཆེན་[5]བཅས་རེད། གནས་རིམ་རེ་རེས་སྒོམ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་ཚོད་སེམས་ཀྱི་གནས་རིམ་རེ་མཚོན། ནུབ་ཕྱོགས་ཡེ་ཤུ་པ་དང་མ་འདྲ་བར་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་གྲྭ་པ་དག་གིས་ཆོས་དཔོན་གྱིས་འགན་ཁུར་གྱི་མེད་པར། དེ་དག་གིས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་ལ་གཙོ་བོ་དམིགས་ཀྱི་ཡོད།

[1] གསུང་རབ་ཀྱི་དུས་ཚོད། (Canonical hours) ཅེས་པ་འདི་ལ་ཉིན་རེའི་གཞུང་དོན་ (Daily Offices) དུ་ཡང་འབོད་སྲོལ་ཡོད། འདི་ནི་ཞལ་འདོན་སྨྲོར་བའི་དུས་ཚོད་དམིགས་ཀྱིས་ཟུར་བཅད་བྱས་པའི་དུས་ཚོད་ལ་གོ

[2] གསར་ཞུགས། (Novice) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སློར་གསར་ཞུགས་པའི་དམ་བཅའ་མ་བླངས་བའི་སྔོན་གྱི་དུས་སྐབས་དེར་གོ ཡེ་ཤུའི་དགོན་པའི་གྲྭ་བའི་གནས་རིམ་བཞི་ཡོད་པ་དང་པོ་དེ་རེད།

[3] དགེ་ཚུལ། (Riassa) སྐབས་འདིར་དགེ་ཚུལ་ཞེས་པར་བསྒྱུར་ཡོད། དེ་ནི་ཡེ་ཤུའི་དགོན་པའི་གྲྭ་པའི་གོ་གནས་རིམ་པ་ཞིག་རེད། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་དག་གིས་གྱོན་པའི་ཕྱི་ལོགས་ནས་གྱོན་པའི་ལ་བ་རིང་པོ་ཞིག འདི་ལ་Cassock ཀྱང་འབོད། རང་རེས་འདི་ལ་བེར་ཞེས་འབོད་ཆོག་སྙམ།

[4] དགེ་ཆུང་། (Small Schema) ཤར་བརྒྱུད་ཡེ་ཤུའི་དགོན་པའི་གྲྭ་པའི་གནས་རིམ་ཞིག་རེད། གྲྭ་བཙུན་གཉིས་ལ་ཁྱབ་ཡོད། བོད་སྐད་ལ་དགེ་ཆུང་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། གནས་རིམ་སྔ་མ་ལ་དགེ་ཚུལ་ཞེས་འབོད་ན་འདི་ལ་དགེ་སློབ་དང་ཕྱི་མ་ལ་དགེ་སློང་ཞེས་འབོད་འོས་པ་འདྲ།

[5] དགེ་ཆེན། (Great Schema) ཤར་བརྒྱུད་ཡེ་ཤུའི་དགོན་པའི་གྲྭ་པའི་གནས་རིམ་ཞིག་རེད། གྲྭ་བཙུན་གཉིས་ལ་ཁྱབ་ཡོད། བོད་སྐད་ལ་དགེ་ཆེན་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད།

༡༽ སྐྱུང་གནས།

ཤར་ཕྱོགས་པའི་ནང་དུ་སྐྱུང་གནས་ལ་སྤྱོད་རྒྱུ་དེ་གཙིགས་ཆེན་ལ་བརྩི་གི་ཡོད། དེ་ནི་ལུས་ལ་སྦྱོང་བརྡར་སྦྱད་ནས་སེམས་ལ་སྦྱོང་བརྡར་ཐེབས་ཤིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཟབ་མོ་ལ་འཇུག་ཐུབ་པར་འདོད། རྒྱུ་མཚན་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཤར་ཕྱོགས་ཡང་དག་ཡེ་ཤུ་ཆོས་པ་དག་གིས་ལོ་འཁོར་གྱི་སྐྱུང་གནས་ཁག་མང་པོ་ལ་བསྡད་ནས་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གྱི་ཉམས་ལེན་གལ་ཆེན་དག་མཚོན་ཐབས་བྱེད།

དེང་སྐབས་ཡེ་ཤུ་ཤར་ཕྱོགས་པ་ནི་སྔར་བྷེཟནཊིན་[1]གོང་མའི་དབང་སྒྱུར་སའི་ས་ཁུལ་དག་ལ་གཙོ་བོ་གནས་ཡོད། དེ་ནི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ཤར་ཁུལ་དང་། བྷལཀན་ས་ཁུལ་[2]། ཁོཁེསུསི་ས་ཁུལ་[3]དཀྱིལ་ཤར་ཁུལ་བཅས་ལ་ཡོད། ད་སྐབས་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་ཡང་དག་ཆོས་དད་པ་དུང་ཕྱུར་གསུམ་ཙམ་ཡོད་པའི་ཚོད་དཔག་བྱེད།

༢༽ ཡེ་ཤུ་གསར་མ།

ཐ་སྙད་འདི་ནི་དུས་རབས་ ༡༦ པའི་ནང་དུ་ནུབ་ཕྱོགས་ཡོ་རུབ་ཀྱི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་པ་རོམ་གནམ་བདག་པའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་མཁན་གྱི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་སྡེ་ཁག་དེ་ལ་གོ ཁོ་ཚོས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལ་གསར་བཅོས་ཀྱི་ལས་འགུལ་བརྒྱམས་ཡོད་ཅིང་། དེའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་སྙིང་དོན་ནུབ་ཟིན་པ་དེ་ཚོ་གསར་དུ་དར་བར་བྱེད་པར་དམིགས་པ་ཞིག་རེད།

---

[1] གོང་མ་བྷེཟནཊིན་རྒྱལ་རབས། (Byzantine) (༣༣༠-༡༤༥༣) ནི་རོམ་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་གོང་མའི་རྒྱལ་རབས་ཡན་ལག་ཅིག་རེད། རོམ་གོང་མའི་རྒྱལ་རབས་འདི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ནང་མངའ་ཐང་ཆེ་མོར་སོན་ནས་མཐར་ཡེ་ལོ་ ༡༤༥༣ ལོར་ཨོཊོམན་གོང་མ་ལ་ཤོར་བ་རེད། རྒྱལ་རབས་འདིས་རྒྱལ་ས་ཁོནསྟེནཊིནོཔལ་ (Constantinople) ལ་བྱས་ཤིང་རིག་གནས་རྨང་གཞི་གཙོ་ལཏིན་གྱི་ཚབ་ཏུ་གི་རི་སི་རིག་གནས་བྱས།

[2] The Balkans བྷལཀན་ནི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ལྷོ་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་གླིང་ལག་ཅིག་རེད།

[3] ཁོཁེསུསི། (Caucasus) ནི་མཚོ་ནག་པོའི་ཉེ་སྐོར་དུ་ཡོད་པའི་ཡུལ་ཁམས་ཞིག་རེད། འདི་ཨུ་རུ་སུ་དང་། ཇོརྗིཡ། ཨཛེབྷེཇན། ཨརམེནིཡ་སོགས་ཀྱི་མངའ་འོག་ཏུ་ཁྱབ་ཡོད། ས་ཁུལ་འདིར་དམིགས་བསལ་གྱིས་སྐད་རིགས་སྣ་མང་འཛོམས་ས་ཞིག་ཡིན།

ནུབ་ཕྱོགས་ཁེ་ཐོ་ལིག་དང་ཤར་ཕྱོགས་ཨོར་ཐོ་ཌོག་སི་ཡེ་ཤུ་པ་བཞིན་ཡེ་ཤུ་གསར་མ་དག་གིས་ཀྱང་མཆོག་གི་གསུང་རབ་དང་དྲང་སྲོང་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་གསུང་ལ་གཙིགས་ཆེན་དུ་བརྩི། མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་གཙོ་བོ་ནི་གང་ཟག་སྒེར་གྱི་དད་པས་ཐར་པ་འཐོབ་མི་ཐོབ་ཀྱི་ཐོག་ལ་ལྷ་ཚུལ་ཐོག་ཁྱད་པར་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དང་། འདུས་ཚོགས་ནས་བསྐོས་པའི་ཆོས་དཔོན་བསྙེན་དགོས་མིན་དེ་རེད། ཁོ་ཚག་མང་ཆེ་བས་ཉམས་ལེན་པ་རང་རང་གི་སྒེར་གྱི་ཉམས་མྱོང་དེ་གནད་འགག་ཆེན་པོ་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་ཡེ་ཤུ་གསར་མའི་ཆོས་པ་རྣམས་ཁ་འཐོར་རང་བཞིན་ཅན་ཡིན་པ་དང་རིགས་སྣ་ཚོགས་ཡོང་གི་ཡོད།

ཁོ་ཚོའི་ངོ་བོ་གཙོ་བོ་ནི་ཁོ་ཚོས་རོམ་ནན་གནམ་བདག་གི་ཆོས་ལུགས་ལ་དགག་པ་ཇི་ཙམ་ཤུགས་ཆེན་བྱེད་མིན་དེས་མི་དེ་ཡེ་ཤུ་གསར་མའི་ཆོས་ལ་ཡིད་ཆེས་ཇི་ཙམ་ཡོད་མིན་བཤད་ཆོག ཁོ་ཚོ་ཁག་ཅིག་གིས་མང་ཚོགས་ཞབས་རིམ་བྱེད་སྲོལ་དེ་ལག་ལེན་བསྟར་གྱི་ཡོད་ན་ཡང་འགའ་ཤས་ཀྱིས་དེ་བྱེད་འདོད་མེད། གཤམ་དུ་དེང་སྐབས་ཡོད་པའི་ཡེ་ཤུ་གསར་མའི་ཆོས་ལུགས་ནང་ཁུལ་གྱི་སྡེ་ཚན་ཁག་ཅིག་འཆད་པར་བྱ།

ཀ ཨ་མན་ལུགས།

ཨམན་ལུགས་ (ཨམན) [1]ནི་ཨ་རིའི་ཡེ་ཤུ་གསར་མ་དག་ལ་ཟེར། ཁོ་ཚོ་ཐོག་མ་ཡུ་རོབ་ནང་དུ་མནར་གཅོད་མང་པོ་མྱངས་རྗེས་སུ་ཁོ་ཚོ་ཨ་རི་ལ་བྲོས་བྱོལ་དུ་སོང་ནས་ཁོ་རང་ཚོས་རང་རང་གི་ཆོས་ཚོགས་མང་པོ་བཙུགས་ཡོད། ཨམན་པ་ཁོ་ཚོས་མི་རྣམས་ཀྱི་སེམས་རྒྱུད་

---

[1] ཨམན་རིང་ལུགས། (Amish), (༡༦༩༣) འདི་སྦུད་སི་དང་འཇར་མན་ཕྱོགས་ནས་དར་བའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་བྱེ་བྲག་པ་ཁག་ཅིག་གི་སྤྱི་མིང་རེད། འདི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་དབྱེན་པ་ཆེན་པོའི་སྐབས་སུ་སྦུད་སི་ལ་ཐོག་མར་འགོ་ཚུགས་པ་ཞིག་རེད། ཇེ་ཁོབ་ཨམན་ (Jacob Ammann) ཞེས་པས་རྗེས་སུ་འབྲང་བས་མིང་དེ་ལྟར་ཐོགས། ཉེ་ཆར་ལམ་ལུགས་འདིའི་རྗེས་འཇུག་པ་འཕེལ་བཞིན་ཡོད་འདུག ཚོགས་སྡེ་འདིའི་ཁོངས་མི་རྣམས་ཀྱིས་གློག་དང་། ཁ་པར། འཕྲུལ་འཁོར། སྤྱི་ཚོགས་ཉེན་སྲུང་གི་ནང་དུ་ཞུགས་པ་སོགས་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཚོགས་སྡེ་ནང་ཁུལ་ལ་མ་གཏོགས་ཕྱི་ལོགས་ལ་གཉེན་སྒྲིག་མི་བྱེད་ཡིན་འདུག ཁོ་ཚོས་ཁྱིམ་དང་ལྷ་ཁང་གི་འབྲེལ་བ་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་དོན་ནན་བྱེད་པ་རེད། ཁོ་ཚོས་བྱིས་པའི་སློབ་གྲྭ་ཟུར་དུ་འཛུགས་ཤིང་བུད་མེད་འགའ་ཤས་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཞབས་ཞུ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་སྔན་ཞབས་ཀྱི་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་མ་གཏོགས་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭ་ལ་འགྲོ་བ་གལ་ཆེན་མི་བྱེད།

ཞི་ཞིང་དུལ་བ་དང་། སྙེམས་ཆུང་བ། ཡིད་ཚིམས་པ་བཅས་ཡོང་བར་གཙོ་བོ་ཤུགས་སྟོན་གྱི་ཡོད་པས་རང་མཐོང་དང་ང་རྒྱལ་སྤང་བྱར་བརྩི། ཁྲི་ཆོས་དེང་རབས་ཀྱི་རིག་གཞུང་ངམ་ལེགས་བྱང་བཀག་ཅིང་ཁྲིམ་ཚང་དང་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཚད་ལྡན་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་སྒོ་ནས་གོང་གི་ཡོན་ཏན་དེ་ཚོ་འབྱུར་ཐབས་བྱེད།

ཁ ཨིང་ལན་ལྷ་ཚོམས།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དཔོན་ཕོབ་ལོགས་སུ་གྱེས་རྗེས་སུ་ཨིང་ལནྜ་གྱི་རྒྱལ་པོས་རང་ཉིད་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་དུ་བསྐྲུགས་ནས་ཨིང་ལན་ཆར་ཆ་ཁང་ངམ་ཡང་ན་ཨིངལན་ལྷ་ཚོམས་[1]གསར་འཛུགས་བྱས། འདི་ལྷ་ཚོམས་གཞན་གྱི་ལྷ་སྒྲུབ་དང་མཆོད་བསྟོད་བྱེད་ལུགས་གཞན་ལ་མི་ལྟོས་པར་རང་དབང་གིས་བསྒྲུབས་པའི་རྩ་འཛུགས་ཤིག་རེད། ལམ་ལུགས་འདིས་གནམ་བདག་གི་ལུགས་དང་གསར་བཅོས་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་མཐའ་རུ་མ་ལྷུང་བར་དབུས་མའི་ལམ་ཞིག་བཙལ་ཡོད་པར་གྲགས། ལམ་ལུགས་འདིར་མཁན་པོ་དང་། ཆོས་དཔོན། མཆོད་དཔོན་བཅས་ཀྱི་གོ་རིམ་དེ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་གནམ་བདག་ཆོས་ལུགས་པ་དང་གཅིག་པ་རེད། ཁྲི་ཆོའི་ཞལ་འདོན་ནི་<ཨིངལན་ལྷ་ཚོམས་ཀྱི་རྒྱུན་སྤྱོད་ཞལ་འདོན་དེབ་>ཅེས་པ་ཟུར་དུ་དཔར་སྐྲུན་བྱས་ནས་དེ་གཞིར་བཟུང་ནས་འདོན། ཁྲི་ཆོས་གསུང་ཚིག་དང་། སྲོལ་རྒྱུན། རྒྱུ་མཚན་བཅས་གསུམ་ག་དོ་མཉམ་དུ་ཡོང་བ་ལ་འབད་བརྩོན་བྱེད།

ག་ ཚབ་ཁྲུས་པ།

ཁྲིང་ཆོའི་ཚབ་ཁྲུས་བྱེད་པ་པོའི་ལས་འགན་གཙོ་བོ་ནི་ཁྲི་ཆོས་ཚབ་ཁྲུས་བྱས་པའི་སྒོ་ནས་དར་མ་རྣམས་རབ་ཏུ་བྱུང་བ་འམ་ཆོས་སྒོར་འཇུག་པ་དེ་རེད། ཁྲི་ཆོས་ཚབ་ཁྲུས་བྱེད་ས་ནི་ངེས་པར་གང་ཟག་སུ་ཞིག་ཡེ་ཤུ་ལ་གཙོ་བོ་དང་སྐྱབས་མགོན་ཡིན་པ་ངེས་ཤེས་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་དགོས་པར་འདོད་པས་བྱིས་པ་ལ་ཚབ་ཁྲུས་བྱེད་ཀྱི་མེད། ཚབ་ཁྲུས་ཀྱི་བྱེད་

[1] ཨིངལན་ལྷ་ཚོམས། (Church of England) (༡༥༣༤) ཨིན་ཇི་ཡི་ཡུལ་དུ་བརྟན་གཞི་བྱས་པའི་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་། འདི་ནི་རང་རེའི་ཆོས་སྲིད་ཟུང་འབྲེལ་གྱི་ལམ་ལུགས་དང་འདྲ་བ་ཞིག་སྟེ། འདིའི་མགོ་གཙོ་ནི་ཨིན་ཇི་ཡི་རྒྱལ་པོ་ཡིན།

སྒོ་ཁོ་རང་གིས་ཐར་པ་འཐོབ་པར་མི་བྱེད་ན་ཡང་དེ་ནི་ཉམས་ལེན་པ་དེའི་ནང་གི་འགྱུར་ལྡོག་ཅིག་བྱུང་བའི་རྣམ་འགྱུར་ཕྱིར་མངོན་པ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། ཆབ་ཁྲུས་བྱེད་མཁན་ལ་ཆབ་ཁྲུས་པ་[1]་ཞེས་པའི་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། ཆབ་ཁྲུས་པའི་ཚོགས་སྡེ་དག་ནི་ས་གནས་སོ་སོར་རང་དབང་ཡིན་ཞིང་། དེའི་འཛིན་སྐྱོང་དང་། དབུ་ཁྲིད། ལྷ་གྲུབ་བཅས་ནི་ཚོགས་སྡེ་ནང་ཁུལ་ནས་མང་མོས་ཀྱིས་ཐག་གཅོད་བྱེད་པས་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་དང་ལྷ་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་ཡོང་ཚོག་གི་ཡོད།

ང་ ལུ་ཐར་རིང་ལུགས་པ།

ལམ་ལུགས་[2]་འདི་ནི་མར་ཏེན་ལུ་ཐར་གྱིས་འཛར་མན་དུ་གསར་གཏོད་བྱས་ནས་གསར་དུ་འབྱུང་བའི་འགྲོ་ཚུགས། ལུ་ཐར་གྱིས་གནམ་བདག་ལྷ་ཚོམས་ཀྱི་བྱེད་ལུགས་ལ་དངོས་སུ་དགག་པ་བྱས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱིས་གསར་གཏོད་བྱས་པའི་དད་མོས་ལམ་ལུགས་དེ་བདེན་པ་དང་གསུང་རབ་ལ་རྒྱབ་བརྟེན་ཡོད་པར་སྒྲུབ་པའི་འབད་བརྩོན་བྱས། ལུ་ཐར་རིང་ལུགས་ཞེས་འབོད་པ་དེ་འཛར་མན་རྒྱལ་ཁབ་ཡོངས་རྫོགས་དང་། བྱང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་ཁྱབ་ཡོད། ལུ་ཐར་གྱིས་ཡེ་ཤུ་ལ་དད་པ་དང་ལྷ་ནས་བྱིན་རླབས་འཇུག་པར་བར་ཆད་དུ་མཐོང་བ་ཐམས་ཅད་བཀག་ཡོད། དཔེ་མཚོན་གཅིག་ནི་ལ་ཏེན་སྐད་ཡིག་བྱེད་སྤྱོད་བཀག་པ་དེ་རེད། ཁོང་གིས་ཞབས་རིམ་དང་སྨོན་ལམ་སོགས་ཀྱི་ཚིག་ངག་ནས་བརྗོད་པའི་ཚེ་སེམས་ལ་དོན་དག་གོ་རྒྱུ་ཡོད་པ་ཞིག་དགོས་པས་གང་ཟག་སོ་སོ་རང་སྐད་དུ་ཡོད་དགོས་པར་འདོད། ལུ་ཐར་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་ལུ་ཐར་རང་གིས་དཔར་བཏབ་པའི་

[1] ཆབ་ཁྲུས་པ། (Babtist) བོད་སྐད་དུ་ཁྲུས་བྱེད་པ་ཞེས་པར་འགྱུར་རུང་བར་སྣང་། འདི་ལ་ཆུ་ལ་ཡོངས་སུ་འདིམ་པའི་ཁྲུས་བྱེད་ལམ་ལུགས། ཆབ་བྲན་པའི་ཁྲུས་བྱེད་ལམ་ལུགས། བྱིས་པའི་སྐབས་སུ་ཁྲུས་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས། ངེས་ཤེས་འཛིན་ངས་རྗེས་ཁྲུས་བྱེད་ལམ་ལུགས་སོགས་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བལྟས་ན་ཁྲུས་བྱེད་ལམ་ལུགས་སྔ་ཤོས་དེ་ཡི་ལོ་ ༡༦༠༩ ལོར་ཧོ་ལན་ཡུལ་དུ་བྱུང་བར་བཤད། དུས་རབས་ ༡༨ པ་དང་ ༡༩ བའི་སྐབས་ཁྲུས་བྱེད་ལམ་ལུགས་དེ་འཛམ་གླིང་གི་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་དར་སོ།།

[2] ལུ་ཐར་རིང་ལུགས། (Lutheran) ཟེར་བ་ནི་དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་འཛར་མན་གྱི་ཆོས་ལུགས་བཟོ་བཅོས་རིང་ལུགས་ཤིག་རེད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་གསར་མ་ཞེས་པའི་ལམ་ལུགས་དེ་བྱུང་བ་རེད།

བཤགས་པའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་། བཤགས་པ་འདི་དག་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་ནས་<མཐུན་པའི་དེབ>[1]་ཅེས་པའི་ནང་དུ་བཀོད་ཡོད།

ཅ་ ཐབས་མཁས་རིང་ལུགས་པ།

ཐབས་མཁས་རིང་ལུགས་པ་[2]ཞེས་པ་འདིས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ནི་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་གཙོ་བོ་ཡིན་པ་ལས་ལྟ་གྲུབ་ཅིག་ཡང་དག་ཡིན་མིན་ལ་རྩོད་པ་ནི་ཕལ་བའི་དོན་དག་ཡིན་པར་འདོད། ཁོ་ཚོ་གཞན་ལས་སོ་སོར་འབྱེད་ཆོས་གཙོ་བོ་ནི་ཁོ་ཚོས་ནམ་ཡང་སྐྱོ་བོ་ཉམ་ཐག་དང་ལྷན་དུ་བྱ་བ་སྒྲུབ་པ་དེ་རེད། ཁོ་ཚོའི་ལྟ་ཚུལ་ནི་བྱམས་པ་དང་བརྩེ་བའི་འབྲེལ་བ་གཞན་དང་ལྷན་དུ་ཇི་ཙམ་འཛོག་ཐུབ་ན་དེ་ཙམ་གྱིས་ལྷ་ཡི་བྱམས་པ་དང་བརྩེ་བ་རང་ལ་འཇུག་པར་འདོད་པས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་ཆོས་གཞན་ལ་རོགས་རམ་བྱེད་པ་ནི་ཁོ་ཚོའི་ལྟ་ཚུལ་འདིའི་རྗེས་འབྲས་རེད། ལྟ་ཚུལ་འདིའི་དབང་གིས་ཁོང་ཚོས་ཡུལ་ལུང་སྐྱོ་བོ་དག་ལ་སྨན་ཁང་འཛུགས་པ། མཐོ་སློབ་སྐྲུན་པ། དྭ་ཕྲུག་ཁང་གཉེར་བ། ཟས་འགྱེད་བྱེད་པ་སོགས་གཞན་ཕན་གྱི་བྱ་བ་མང་པོ་སྒྲུབ།

ཆ་ ཁོག་སྣོམ་རིང་ལུགས་པ།

ཁོག་སྣོམ་རིང་ལུགས་[3]ཟེར་བ་ནི་ཡེ་ཤུ་གསར་མའི་ནང་དུ་ལྷ་ཡི་ཐུགས་དོན་གང་ཟག་གི་ཡིད་ལ་བརླམས་པའི་བྱ་འགུལ་གསར་པ་ཞིག་རེད། འདི་ཐོག་མ་ཨ་རིའི་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡེ་ཤུ་བསྐྱར་གསོའི་ལས་འགུལ་གྱི་སྐབས་སུ་དར་བ་ཞིག་རེད། ཁོག་སྣོམ་རིང་ལུགས་པ་འདི་

[1] མཐུན་པའི་དེབ། (Book of Concord) ལུཐར་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་གཞི་བཙོལ་སའི་བསྟན་འཆོས་དེ་རེད།

[2] ཐབས་མཁས་རིང་ལུགས་པ། (Methodist) (༡༧༣༩) འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་ཁོངས་མི་བྱེ་བ་བརྒྱད་ཙམ་ཡོད་པའི་ཡེ་ཤུ་གསར་མའི་ལམ་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། ལམ་ལུགས་འདིས་སྤྱི་ཚོགས་བདེན་དོན་སྒྲུབ་པར་དམིགས་བསལ་གྱིས་ཤུགས་རྒྱག་གི་ཡོད།

[3] ཁོག་སྣོམ་རིང་ལུགས། (Pentecostalism) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་གསར་མའི་ནང་ཚན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། བོད་སྐད་ལ་ཁོག་སྣོམ་རིང་ལུགས་ཞེས་བསྒྱུར། ཁོ་ཚོས་ལྔེ་གཏམ་ཞེས་པ་དང་ལྷ་ཡི་གསོ་བ་ལྟ་བུ་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་རེད། ལམ་ལུགས་འདི་དུས་རབས་ ༢༠ བའི་ནང་དུ་གཞི་ནས་བྱུང་ཞིང་། དེང་སྐབས་ཁོངས་མི་བྱེ་བ་ཉེར་བརྒྱད་ཙམ་ཡོད་འདུག

ཚོ་དབུས་ཀྱི་དབང་འཛིན་པ་གཅིག་གིས་བཏང་འཛིན་བྱས་ནས་བྱུང་བ་མ་ཡིན་པར་བྱུང་རྒྱལ་དུ་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་ཁོང་ཚོ་ལ་ཡོད་པའི་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ནི་ཁོ་ཚོ་ལ་མཆོག་གི་ཐུགས་དོན་[1]ལ་གཡོ་བ་མེད་པའི་དད་པ་བརྟན་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་གཅིག་མཚུངས་སུ་ཡོད་པ་དེ་རེད། ཁོ་ཚོས་ཆབ་ཁྲིམས་ཀྱི་སྐབས་སུ་མཆོག་གི་ཐུགས་དོན་དེ་ཕེབས་པའི་རྟགས་མཚན་སྣ་ཚོགས་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་དཔེར་ནཿ ལྡེ་གཏམ་དང་། ལྷས་བཅོས་སོགས་ཡིན་པར་འདོད། ཁོག་ཀློམ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡང་དབྱེ་བ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད།

༡༽ དེང་རབས་ཁོག་ཀློམ་རིང་ལུགས་བྱ་འགུལ་བ། འདི་ནི་ཐོག་མའི་སྐབས་སུ་ཡེ་ཤུ་བསྐྱར་གསོའི་ལས་འགུལ་སྤེལ་མཁན་ལྷ་ཁང་གི་ཆོས་འཆད་པ་དག་ལ་གོ

༢༽ ཡིད་འཕྲོག་གི་ལས་འགུལ་བ། འདི་ནི་ཁོག་ཀློམ་རིང་ལུགས་པ་མ་ཡིན་པའི་ཡེ་ཤུ་པ་ཁག་ཅིག་ལ་ཡང་ཁོག་ཀློམ་ལྷ་བུའི་ནུས་པ་ཐོན་ཡོད་རབས་སུ་གྲགས་པ་དག་ལ་ཟེར།

༣༽ རྒྱུན་འབྲུམ་ཞིང་རའི་ལས་འགུལ་བ། འདི་ནི་ཡེ་ཤུ་གསར་མའི་ཐུགས་དོན་ཁོག་ཀློམ་པ་མ་ཡིན་པའི་ཡེ་ཤུ་བ་ཁ་གཅིག་གིས་རྫུ་འཕྲུལ་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ན་ཡང་དེ་ཆབ་ཁྲིམས་ཀྱི་མཐུ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བར་ཡིད་ཆེས་མི་བྱེད་མཁན་དག་ལ་གོ

ང་ རྐན་གཙོ་རིང་ལུགས།

ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པའི་སྡེ་ཁག་འདི་[2]ནི་དུས་རབས་ ༡༦ པའི་ནང་དུ་ཐོག་མ་ཁེལ་ཝིན་[3]ཞུ་བས་གསར་གཏོད་མཛད། འདིས་ཡེ་ཤུ་གསར་མའི་ལུགས་དང་འདྲ་བར་ཐམས་ཅད་ཡིད་

[1] མཆོག་གི་ཐུགས། (Holy Spirit) ཚིག་འདིའི་གོ་དོན་ལ་ཡེ་ཤུའི་ཕྱོགས་འབྲེལ་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཀུན་ལ་འགྲེལ་ཚུལ་ཅུང་ཟད་མ་མཐུན་པ་དེ་འདྲ་ཡོད།

[2] རྐན་འཐུས་རིང་ལུགས། (Presbyterian) (༡༥༩༢) ཨིན་ཇི་སི་ཀོཊ་ལནྜ་ནས་དར་བའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་གསར་མའི་ནང་དུ་གསར་བཅོས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་པ་ཞིག་རེད། འདིའི་ནང་དུ་སྔོན་ཕྱིན་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་དག་དང་ད་བཞུགས་རྟོགས་པ་མཐོན་པ་དག་ལ་ཆེ་མཐོང་དམིགས་བསལ་གྱིས་བྱེད་པ་རེད།

[3] ཇོན་ཁལྦིན། (Calvin) (༡༥༠༩-༡༥༦༤) ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་གསར་མ་དར་བའི་སྐབས་སུ་བྱོན་པའི་ཕ་རན་སི་ཡི་གསར་བཅོས་ཆོས་དཔོན་ཞིག་རེད། ཐོག་མ་ཁྲིམས་རྩོད་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་ཆོས་ལུགས་གསར་བཅོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཞུགས་པའི་རྗེས་སུ་སུད་སི་ལ་ཆབ་སྲིད་ཉེན་གཡོལ་དུ་ཕེབས་དགོས་བྱུང་ཞིང་། དེ་རུ་ཁོང་གིས་འཕྲིན་ལས་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་སོ།།

ཆེས་ཀྱིས་ཐག་གཅོད་འོས་པར་འདོད་པ་དང་། ཆོས་དཔོན་དང་། གསུང་རབ་ལ་མཐར་ཕྱུག་གི་དབང་ཆ་ཡོད་པར་འདོད་པ་འདྲ་ན་ཡང་། དམིགས་བསལ་གཙོ་བོ་ནི་ལྷ་ལ་མཐར་ཕྱུག་གི་བདག་དབང་ཡོད་པར་འདོད་པ་དང་ལྷ་ཚོམས་འཛིན་སྐྱོང་ནི་དྲང་སྲོང་རྒན་པ་དག་གིས་བྱེད་དགོས་པར་འདོད། རྒན་གཙོ་རིང་ལུགས་སམ་རྒན་འཕྱུས་རིང་ལུགས་པ་དག་གིས་ལྷ་ཚོམས་ཀྱི་འགོ་གཙོ་དེ་རྒན་པ་དག་གིས་འོས་བསྡུ་བྱས་ནས་བསྐོས་ཏེ་སྟོམ་པ་བླངས་ཟིན་པའི་གྲྭ་པ་དག་དང་ལྷན་དུ་ལྷ་ཚོམས་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད། འོས་འདེམས་བྱས་པའི་རྒན་པ་དག་གིས་ལྷ་ཚོམས་ཇི་ལྟར་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་ཚུལ་ནི་ཁོང་ཚག་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་དུ་གསལ་བོར་བཀོད་ཡོད།

ཉ༔ ཆོས་གྲོགས་རིང་ལུགས།

ཆོས་གྲོགས་སྐྱིད་སྡུག་ཚོགས་པ་ཞེས་པ་དེ་ཨིང་ཡུལ་དུ་གསར་འཛུགས་གནང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཡང་དེའི་སྐབས་སུ་ཨིང་ཡུལ་གྱི་ལྷ་ཚོམས་ཀྱིས་ཆོས་སྲིད་ཟུང་དུ་འབྲེལ་བའི་བྱ་བ་བརྩམས་པ་ལ་གདོང་གཏད་དུ་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། ལས་འགུལ་འདིའི་ཉམས་ལེན་པ་དག་ལ་ཆོས་གྲོགས་ཚོགས་པ་[1] ཞེས་འབོད་ཅིང་། ཁོ་ཚོས་གང་ཟག་རེ་རེའི་ནང་དུ་ལྷ་ཡི་སྣང་བ་ཡོད་པ་དང་། གང་ཟག་སོ་སོ་ལ་ལྷ་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པར་རྩེ་གཅིག་ཏུ་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཁོ་ཚོས་མཆོད་བསྟོད་བྱེད་ལུགས་ནི་གང་ཟག་རེ་རེ་བཞིན་ཁྲུ་སིམ་པོར་བསྡད་ནས་བཀའ་གཉན་པའི་དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་དོན་སོ་སོའི་ཡིད་ལ་འཇུག་པ་དང་ཞུགས་ནས་འཕྲོས་མོལ་བྱ་ཡོང་བར་སྒུག་ནས་སྡོད། མཆོག་གི་གསུང་རབ་ནི་བླ་ན་མེད་པའི་བཀའ་ཡིན་ཞིང་དེ་ལ་བསྒྱུར་ཐུབ་པའི་གསུང་རབ་གཞན་པ་གཅིག་ཀྱང་མེད་པར་འདོད།

[1] ཆོས་གྲོགས་ཚོགས་པ། (Quakers) (༡༦༩༢-༡༦༥༡) ཞེས་པ་ནི་ཆོས་གྲོགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཞེས་པའི་ཁོངས་མི་དག་ལ་ཟེར་བ་རེད། ༢༠༠༧ ལོ་ལ་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་སུ་འདིའི་ཁོངས་མི་འབུམ་གཅིག་ལྷག་ཙམ་ཡོད་འདུག ཆོས་གྲོགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་འདི་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་དུ་ཨིན་ཡུལ་དུ་བྱུང་ཡོད།

ཏ་ ཉིན་བདུན་པར་སླར་འབྱོན་པར་འདོད་པའི་ལྷ་ཚོགས།

ལྷ་ཚོགས་འདི་[1]གཞན་ལས་ཁྱད་པར་འཕྱེད་བྱེད་གཙོ་བོ་ནི་འདིའི་རིང་ལུགས་པ་དག་གིས་འཛི་ཞུ་མི་རིགས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་མང་པོ་ཞིག་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་དགོས་པར་འདོད་པ་དང་། སྤྱིར་བཏང་གསར་བཅོས་རིང་ལུགས་པའི་བྱེ་བྲག་ཅིག་ལ་ཆ་འཛོག་བྱེད། ཕོ་ཚོས་ཡེ་ཤུ་མསིཁ་སླར་ཡང་ཚར་གཅིག་བྱོན་ནས་ཐ་མའི་བཅད་ཁྲ་དེ་སྒྲོག་རྒྱུ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

ཡ། བོད་གངས་ཅན་ལྗོངས་ཀྱི་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་དད་པ།

བོད་གངས་ཅན་གྱི་ལྗོངས་ལ་གཙོ་བོ་ཡེ་ཤུའི་བྱིན་རླབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ནི་ཕྲུང་ཕྲུང་ཞིག་ཡེ་ནས་མེད། བཤད་སྟངས་གཅིག་ལྟར་ན་བོད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་ཡེ་ཤུ་མ་ཤི་ཁ་སྐྱུ་དངོས་ཀྱི་ཞབས་ཀྱིས་བཅགས་ཤིང་བྱིན་གྱིས་བརླབས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱང་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་དེ་ཡང་རང་འགར་རྟོག་བཟོ་དང་བབ་ཅོལ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་བདེན་དཔང་མི་དམན་པ་ཞིག་ཡོད། དེ་ཡང་ལ་དྭགས་ཧེ་མིས་དགོན་[2]དུ་ཡོད་པའི་<ཡེ་ཤར་གྱི་སྦུ་ཏི>[3]ཞེས་པ་འདིའི་འབྱུང་ཁུངས་

---

[1] ཉིན་བདུན་པར་སླར་འབྱོན་ལུགས། (Seventh-day Adventists) (༡༨༦༣) ལྷ་ཚོགས་འདིར་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་ཚོས་ཞུགས་པ་ས་ཡ་ ༣༠ ཙམ་དང་། ཕོ་ཚོ་ལ་ཕྱོགས་པ་ས་ཡ་ ༣༥ ཙམ། ལྷ་ཁང་ ༧༥༠༠ ཙམ་བཅས་ཡོད་པར་བཤད། ཉིན་བདུན་པར་སླར་འབྱོན་ལྷ་ཚོགས་ལྷན་ཚོགས་ཞེས་པས་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་འདུག རྒྱལ་ཁབ་ ༣༡༥ གྱི་ནང་དུ་ཕོ་ཚོའི་ལས་འགུལ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་འདུག

[2] ཧེ་མིས་དགོན། (Hemis Monastery) ནི་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་དགོན་པ་ཞིག་རེད། ཡེ་ལོ་ ༡༦༧༢ ལོར་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོ་འཇིགས་མེད་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་སྐྱར་གསོ་མཛད། དགོན་པ་འདིའི་ཐོག་མའི་ལོ་རྒྱུས་ནི་དུས་རབས་ ༡༡ པའི་ཡར་སྔོན་དུ་འགྲོ་ཐུབ་པ་སྟེ། གྲུབ་ཆེན་ན་རོ་པས་དཔལ་ནཱ་ལནྡཱ་ཡི་མཁན་གནང་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ་ནུབ་ཕྱོགས་བཙན་འཛུལ་བས་ནཱ་ལནྡཱ་གཏོར་བཅོམ་བཏང་སྐབས་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་སུ་ཞལ་གདན་ནས་ཕེབས་ཤིང་། གྲུབ་ཆེན་ན་རོ་པ་ཧེ་མིས་དགོན་པ་འདིར་གྲུབ་ཆེན་ཏི་ལོ་པ་དང་མཇལ་འཕྲད་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད།

[3] ཡེ་ཤར་གྱི་སྦུ་ཏི། ཡེ་ཤུ་བོད་དང་རྒྱ་གར་ལ་འབྱོར་ཡོད་པའི་བདེན་དཔང་དུ་བྱེད་པའི་དེབ་ཅིག འདི་ལ་ཨིན་སྐད་དུ་ Life of Saint Issa, Best of the Sons of Men ཞེས་འབོད། ཨུ་རུ་སུའི་རྩོམ་པ་པོ་ Nicolas Notovitch ཞེས་པ་ཞིག་ ༡༨༨༤ ལོར་ལ་དྭགས་ཧེ་མིས་དགོན་པར་སླེབས་ཤིང་དེར་ཁོས་ཡེ་ཤར་གྱི་སྦུ་ཏི་ཞེས་པའི་ཡིག་ཆ་ཞིག་རྙེད་པ་ཨིན་སྐད་དུ་བསྒྱུར་ནས་ཡེ་ལོ་ ༡༨༩༤ ལོར་ཕརནསི་ལ་སྤར་སྐྲུན་བྱས། དེབ་དེའི་མིང་ལ་ La vie inconnue de Jesus Christ (Unknown Life of Jesus Christ) ཞེས་ཟེར། དེའི་ནང་དུ་ Issa ཞེས་པ་དེས་རང་ལོ་ ༡༣ ཐོག་ཡེརོཤིལམ་ནས་ཆུ་བོ་སིནྡྷུ་ཡི་ཕྱོགས་སུ་ལྷ་ཡི་བདེན་དོན་འཚོལ་བའི་ཆེད་དུ་བཞུད་པ་དང་།

འཚོལ་གྱིན་འཚོལ་གྱིན་སོང་ན་མཐར་བོད་ཀྱི་ཡུལ་ནས་ཡེ་ཤུའི་འབྲུངས་ཡུལ་བར་དུ་ལམ་སྐུད་ཅིག་འདྲེན་པར་འགྱུར།

བོད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་ད་ལྟ་ད་དུང་བཀོལ་བཞིན་པའི་ཚོགས་ཞྭ་དང་། བེར། སོགས་ཡེ་ཤུའི་ཡུལ་དུ་དར་བའི་ཆས་གོས་འགའ་ཞིག་ད་ལྟ་ད་དུང་གསལ་ལྷང་ངེར་མིག་ལམ་དུ་ཡོད་པ་འདི་དག་ལ་འབྲེལ་བ་འདི་མ་བརྒྱུད་ན་འབྲེལ་བ་གཞན་ནས་འགྲེལ་བཤད་ཧ་ཅང་དཀའ། མ་ཟད་ཡེ་ཤུ་དགུང་ལོ་བཅུ་གཉིས་ནས་ཉེར་དགུ་བར་དུ་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་པའི་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱི་དུས་ཡུན་དེ་ནུབ་ཕྱོགས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་པ་སུས་ཀྱང་ཁ་སྐོང་ཐུབ་མེད། ཉམས་ཞིབ་པ་མང་པོས་དུས་ཡུན་དེའི་རིང་ལ་ཡེ་ཤུ་རྒྱ་གར་དང་བོད་དུ་ཕེབས་ཡོད་པའི་བཤད་ཡམས་བདེན་ཁ་སྒྲིན་པ་མང་པོ་བཤད་རྒྱུ་ཡོད།

ལྷག་པར་དུ་དུས་ཡུན་དེའི་རིང་ལ་ཡེ་ཤུས་རྒྱ་གར་དུ་རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་སྦྱངས་ནས་ལོ་དྲུག་དང་བོད་དུ་གངས་ཏི་སེའི་ཁུལ་དུ་དབང་ཕྱུག་（སྤྱན་རས་གཟིགས）གི་ཆོས་སྐོར་སྦྱངས་ནས་ལོ་གསུམ་བཞུགས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཡིན་ཡིན་འདྲ་བ་བཤད་རྒྱུ་ཡོད། བན་དེའི་སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་ས་ནི་འོག་མིན་དེ་གངས་ཏི་སེའི་གནས་ལ་བཤད་མཁན་རང་རེའི་བྲུ་སྟོན་རིན་ཆེན་གྲུབ་སོགས་ཡོད་ལ། རིག་བྱེད་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཕྱུག་གི་གནས་གངས་ཏི་སེ་ཡིན་པ་ནི་ཡོངས་སུ་གྲགས་ཡོད། མ་ཟད་ལྷ་དབང་ཕྱུག་དང་སྤྱན་རས་གཟིགས་དབང་ཕྱུག་གཉིས་ངོ་བོ་གཅིག་ཡིན་པར་བཤད་མཁན་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་ལ་ཡང་ལན་གཅིག་མིན་པར་ཡོང་གི་ཡོད། གང་ལྟར་དབང་ཕྱུག་དང་སྤྱན་རས་གཟིགས་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་འབྲེལ་བ་ཞིག་[1]ངེས་པར་དུ་ཐོགས་ཡོད་ལ། ལྷག་པར་དུ་ནུབ་ཕྱོགས་པའི་མཁས་པ་དག་གིས་བཤད་ཚུལ་

ཧཱགདནྟཱཔ་དང་རྒྱལ་པོའི་ཁབ་ཏུ་ལོ་ ༦ རིང་རིག་བྱེད་སྦྱང་བ་དང་། དེ་ནས་བོད་ཀྱི་དགོན་པར་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་སྦྱང་ནས་རང་ལོ་ ༢༩ ཐོག་སླར་རང་ཡུལ་དུ་ལོག་པའི་སྐོར་འཁོད་ཡོད་ཟེར། Issa ཞེས་པའི་ཚིག་འདི་ཨརབ་ཀྱི་སྐད་ཨིསལཱམ་གྱི་ཆོས་ཚིག་ནང་ཡེ་ཤུ་ལ་གོ་རྒྱུ་ཡིན།

[1] འབྲེལ་བ་ཞིག རང་རེས་སྤྱན་རས་གཟིགས་ལ་འཇིག་རྟེན་མགོན་པོ་དང་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ཟེར་ཞིང་། དེ་གཉིས་ཀ་ལེགས་སྦྱར་ལ་ཧཱགདནྟཱཔ་དང་ལོ་ཀེ་ཤྭར་ཞེས་སུ་འགྱུར། དེ་ནི་ཏག་ཏག་ལྷ་དབང་ཕྱུག་གི་མཚན་གྱི་རྣམ་གྲངས་རེད། དེ་བཞིན་ལྷ་དབང་ཕྱུག་གངས་ཏི་སེར་གནས་བཅས་ཡོད་ཚུལ་དང་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་མཚན་ལ་གངས་རིའི་མགོན་པོ་ཞུ་བ་དང་གདུལ་ཞིང་གངས་རིའི་ལྗོངས་ཡིན་པ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་ལ། རང་རེས་མྱུར་མཛད་མགོན་པོ་ནག་པོ་ཆེན་པོ་ནི་སྤྱན་རས་གཟིགས་དྲག་ཏུ་ཁྲོས་པ་ཡིན་པར་གསུང་ལ། ནག་པོ་ཆེན་པོ་ཞེས་པ་དེ་ལེགས་

ལྟར་ན་དུས་ཡུན་དེའི་རིང་ལ་ཡེ་ཤུ་བོད་དུ་ཕེབས་ནས་སྙིང་རྗེའི་ཆོས་སྦྱངས་ནས་བཞུགས་པར་བཤད། དེ་ནི་དོན་དུ“དབང་ཕྱུག”གམ་སྤྱན་རས་གཟིགས་དབང་ཕྱུག་གི་ཆོས་སྐོར་ཏེ། ཕྱིས་སུ་རང་ཉིད་གསལ་ཤིང་དུ་འཛིར་ནས་བརྒྱངས་ཤིང་སྲིད་ཀྱང་ཅི་མི་སྙམ་པའི་བདག་པའི་གཞན་གཅེས་ཀྱི་སྙིང་རྗེའི་ཉམས་ལེན་དེ་ལ་གོ་དགོས་པ་ཧ་ཅང་འབྲེལ་ཆེ།

མདོར་ན་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་སྙིང་རྗེ་དང་བྱམས་པ་སོགས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་འདི་དག་ཧྭནྡཡ་ཆོས་ལུགས་ནས་རྙེད་དམ་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་ལུགས་ནས་རྙེད་ཡོད་པའི་གནད་དོན་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱ་དགོས་པ་མ་ཟད། དེའི་ཁྲོད་དུ་སྟོན་པ་ཡེ་ཤུའི་མི་ཚེའི་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱི་བར་སྟོང་དེ་ཇི་ལྟར་འགེངས་དགོས་པའི་ཐོག་ལ་བསམ་གཞིགས་ཀྱང་བྱ་རིན་ཡོད། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་གཞུང་ལྟར་ན་ཡེ་ཤུ་ནི་རང་ལོ་ ༡༢ ནས་ ༢༩ བར་དུ་མི་སྣང་བར་གྱུར་ཡོད་ཅིང་། རང་ལོ་ ༡ ནས་ ༡༢ བར་དུ་འཚར་ལོངས་ཙམ་བྱེད་པའི་དུས་ལས་བྱུང་མེད་པས་ཁོང་གིས་འཛམ་གླིང་ལ་གནང་བའི་བསླབ་བྱ་དག་དེའི་རྗེས་ནས་སྦྱངས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་པོར་ཤེས་ཐུབ། འོན་དུས་ཡུན་དེའི་རིང་ལ་ཁོང་གིས་རྙེད་པའི་ཆོས་དེ་རི་བོ་གངས་རི་དཔལ་དང་ལྡན་པའི་རྩེ་ནས་ཐོབ་པར་གསུང་པར་གྲགས་ཡོད་ཅིང་། ཨིསིརེལ་གྱི་ཡུལ་དུ་བྱེ་ཐང་དེ་ན་གངས་ཀྱི་རི་བོ་དེ་འདྲ་རྙེད་དཀོན། དེ་བཞིན་ཏུན་ཧོང་བྲག་ཕུག་ན་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྤེལ་བའི་རྗེས་ཤུལ་ཡང་རྙེད་དུ་རྒྱུ་ཡོད་འདུག

ད་དུང་བསམ་གཞིགས་གཟབ་ནན་བྱེད་དགོས་པ་གཞན་ཞིག་ནི་དེའི་སྐབས་སུ་བོད་ཡུལ་ན་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་དར་མེད་པས་བཤད་ཚུལ་འདི་གཏན་ཚིགས་དང་མི་མཐུན་པའི་གཏམ་ཞིག་ཡིན་ཟེར་ན་བསམ་གཞིགས་འདི་ལྟར་བྱེད་དགོས་ཏེ། དེའི་སྐབས་སུ་

སྒྱུར་དུ་མ་ཧ་ཀ་ལ་ཞེས་པར་འགྱུར་ཞིང་། མ་ཧ་ཀ་ལ་ནི་ལྷ་དབང་ཕྱུག་གི་རྣམ་སྤྲུལ་ཡིན་པར་ཧིནྡཱི་དག་བཤད། བོན་ཆོས་སུ་དཔལ་མགོན་བརྒྱ་རྩ་བརྒྱད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་དབང་ཕྱུག་ནི་སུམ་ཅུ་རྩ་གསུམ་ལ་བཞུགས་པར་བཤད་པ་དང་སུམ་ཅུ་རྩ་གསུམ་ནི་གངས་ཏི་ལ་བཤད་མཁན་ཡོད་སྟོང་ལ་འབྲེལ་བ་ཞིག་ཡོད། དེ་བཞིན་བོན་པོའི་ལྷ་རྒྱལ་བ་རྒྱ་མཚོ་ནི་རང་ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་བཅུ་གཅིག་ཞལ་དང་གཅིག་མཚུངས་སུ་ཡོད་པ་དང་། ཡང་བོན་ཆོས་ནང་དུ་མཁའ་འགྲོ་རིགས་ལྔའི་ནང་གི་མཁའ་འགྲོ་དཀར་པོ་དང་བན་དེའི་ཆོས་ནང་དུ་འགྲོ་འདུལ་ཕྱག་བཞི་ཧ་ཅང་འདྲ། ལར་ནས་བན་བོན་གཉིས་ཕན་ཚུན་གཅིག་གི་ཆོས་ཚུལ་གཅིག་གིས་བཤུས་བྲིར་བྱས་པའི་རྟོད་པ་འདི་སེལ་བའི་བསྐལ་ནམ་ཡང་བྱུང་མེད། དེའི་ཕྱིར་སྔོང་བཙན་ཡར་སྟོན་དུ་བོད་ལ་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་མེད་ཅེས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་བཙད་ནུང་ཡེ་སར་ཞེས་པ་དེ་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་དང་འདྲ་བོ་ཞིག་ལ་ཕྲད་སྟོང་མི་སྲིད་པར་ཡེ་ནས་བརྗོད་མི་ཐུབ།

བོན་པོའི་ཆོས་ཡོད་པ་ལ་ཐེ་ཚོམ་གང་ཡང་མི་དགོས་ཤིང་། བོན་ལུགས་ལྟར་ན་དེའི་སྐབས་སུ་སངས་རྒྱས་ (༡༤༧) (གཤེན་རབ) ཀྱི་བསྟན་པ་ཚུགས་ནས་དར་རྒྱས་ཀྱི་རྩེ་མོར་སོན་ཡོད་ཚོག་གང་ལགས་ཤེ་ན་བོན་ལུགས་ལ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཐོག་མ་ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༡༣༧ ལ་འཁྲུངས་པ་དང་། གཉིས་པ་མུ་ཁྲི་བཙན་པོ་ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༠༧༩ ལ་འཁྲུངས་ཤིང་། ཁོང་གི་དུས་སྐབས་སུ་འདུལ་བའི་བསྟན་པ་དར་བ་ཡོངས་གྲགས་སུ་བཤད་ཀྱི་ཡོད། དེ་བཞིན་བོན་པོའི་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་བ་རྒྱ་མཚོ་དང་བན་དེའི་ཆོས་ཀྱི་སྤྱན་རས་གཟིགས་བཅུ་གཅིག་ཞལ་གཉིས་ད་ཙང་འདྲ་པོ་ཡོད་པ་མ་ཟད། བོན་པོའི་མཁའ་འཁྱིང་དཀར་པོ་དང་བན་དེའི་འགྲོ་འདུལ་ཕྱུག་བཞི་གཉིས་གཅིག་ལ་གཅིག་འདྲ་བ་ཡོད། མ་ཟད་སྐབས་འདིར་བན་བོན་གཉིས་ཀྱི་གཅིག་གི་ཆོས་གཞུང་གཅིག་གིས་བཤུས་ཕྱིར་བྱས་པའི་སྐྱོན་འཛུགས་དེ་དུས་ནམ་ཡང་ཞི་མི་ཐུབ་པར་ལུས་ནས་ཡོད་པ་ལ་ཡང་བསམ་གཞིགས་ནན་ཏན་བྱེད་རིན་ཏ་ཙང་ཆེན་པོ་ཡོད།

དེ་ལྟར་བསམ་གཞིགས་ཀྱི་སྒོ་མོ་རྒྱ་ཡངས་པར་ཕྱེས་ནས་སྐབས་སུ་བབ་པ་བོད་ཡུལ་ཀྱི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གནས་སྟངས་དངོས་ནི་ལོ་ ༩༠༠ ལྷག་གི་ཡར་སྔོན་ནས་བོད་ཀྱི་ཡུལ་འདི་ཡེ་ཤུའི་ཐུགས་ཀྱིས་དངོས་སུ་བྱིན་གྱིས་བརླབས་ཡོད་པའི་སྐོར་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན། དེ་ཡང་ཕོར་ཆུ་གལ་[1]ནས་ཡིན་པའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྤེལ་བ་ཨན་ཏོ་ནི་ཡོ་དེ་ཨན་ཌ་ར་ཌེ་[2]ཞེས་པ་ཞིག་

[1] ཕོར་ཆུ་གལ། (Portugal) ནི་ཡུ་རོབ་ནང་གི་རྒྱལ་ཁབ་རྙིང་ཤོས་སུ་རྩི་བ་དང་། Bertrand bookshop, in Lisbon ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་དེབ་ཚོང་ཁང་རྙིང་ཤོས་ལ་རྩི་བ་རེད། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་སྟོང་ཕྲག་92ལྷག་ཙམ་དང་ཆུའི་འཁོར་ཚད་0.5% ཙམ་ཡོད། སྲིད་གཞུང་སྲིད་འཛིན་མང་གཙོ་སྲིད་གཞུང་དང་རྒྱལ་ས་ལི་སྦན་ (Lisbon)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༡༠ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཧོ་ལར་ ༢༣༧༠༠། སྐད་ཡིག་ཕོར་ཆུ་གི་སྐད་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་སུ་ནི་ ༨༩% ཡེ་ཤུ་ཆོས་མེད་ ༦%། ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༦༠༠༠༠ ཙམ་གནས་འགྲེང་མི་གནས་སྡོད་བྱེད། ཡེ་ལོ་ ༨༦༡ ཙམ་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་བྱུང་ཞིང་། ཡེ་ལོ་ ༡༠༨༥ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

[2] ཨན་ཏོ་ནི་ཡོ་དེ་ཨན་ཌ་ར་ཌེ། (Antonio de Andrade) (༡༥༨༠-༡༦༣༩) ཕོར་ཆུ་གལ་གྱི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྤེལ་བ་ཞིག རྒྱ་གར་གྱི་ས་ཆ་གོ་ཨ་ལ་བསྐྱོད་དེ་ཡུལ་དེའི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཞིག་གི་སློབ་གཙོའི་འགན་བཞེས་ཏེ། ཐོག་ཡུལ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཁྱབ་སྤེལ་ཚོགས་པའི་ཆོས་དཔོན་གྱི་འགན་ཡང་བཞེས། ཁོང་གིས་རི་བོ་ཧི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་དུ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལ་དད་པ་བྱེད་མཁན་གྱི་མི་སྡེ་ཞིག་ཡོད་གོ་བས་དེ་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡོད་མེད་བརྟག་ཆེད་ ༡༦༢༤ ཟླ་པ་གཉིས་བཅས་མི་བཞི་ལམ་ལ་ཆས་ཏེ་ ༡༦༢༤ ལོར་སྟོད་མངའ་རིས་གུ་གེའི་ཡུལ་དུ་འབྱོར་འདུག ཡུན་རིང་མ་འགོར་བར་གུ་གེ་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་བཀྲ་ཤིས་གྲགས་པ་དང་བཙུན་མོ་གཉིས་ཀྱིས་སྣེ་ལེན་གང་ཡག་བྱས་པ་མ་ཟད། རྒྱལ་པོས་ཡུལ་དེར་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་བཞེངས་སྐྲུན་བྱེད་ཆོག་པའི་བཀའ་འཁྲོལ་སོགས་ཀྱང་གནང་། ༡༦༢༦ ལོར་རྒྱལ་པོས་སྦྱིན་བདག་བགྱིས་ཏེ་ཡུལ་དེར་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་དང་། ལོ་གཅིག་གི་རྗེས་སུ་རུ་ཐོག་ཏུའང་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཚོགས་ཤིག་བཙུགས།

༡༧༢༩ ལོར་སྟོད་མངའ་རིས་ཁུ་གེའི་ཡུལ་དུ་འབྱོར། ཡུན་རིང་མ་འགོར་བར་ཁུ་གེ་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་བཀྲ་ཤིས་གྲགས་པ་དང་བཙུན་མོ་གཉིས་ཀྱིས་སྣེ་ལེན་ཞུས་ཤིང་། ཡིག་ཆར་འཁོད་པ་ལྟར་ན་རྒྱལ་པོ་འཁོར་བཅས་ཀྱང་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལ་དད་པར་གྱུར། རྒྱལ་པོས་ཡུལ་དེར་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་བཞེངས་ཆོག་པའི་བཀའ་འཁྲོལ་སོགས་གནང་། མ་ཟད་ ༡༦༢༦ ལོར་རྒྱལ་པོ་རང་གིས་སྦྱིན་བདག་བགྱིས་ཏེ་ཡུལ་དེར་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་དང་། ལོ་གཅིག་གི་རྗེས་སུ་ཙ་ཧྲེག་ཏུའང་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཚོགས་ཤིག་བཙུགས། ཕོང་གིས་བོད་དུ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྤེལ་བའི་སྲོལ་བཏོད་ནས་བཟུང་། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྤེལ་མཁན་གྱིས་གཞིས་ཀ་རྩེ་དང་། ལྷ་ས། ཕྱིས་སུ་མདོ་སྟོད་ཁུལ་དུ་སྟོན་པ་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ཁང་བཙུགས་ཡོད། དེ་ལྟར་ན་བོད་མི་ཡེ་ཤུ་བ་ཐོག་མ་ནི་བོད་བཙན་པོའི་གདུང་རྒྱུད་མངའ་རིས་ཁུ་གེ་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་བཀྲ་ཤིས་གྲགས་པ་ཆགས་ཡོད།

དུས་རབས་ ༡༩ བའི་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་བདེ་ཆེན་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་གྱི་ཡར་མན་ཚོ་དྲུག་གྲོང་གསེབ་ཏུ་ཕརནསི་ཡི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྤེལ་བ་ཞིག་གིས་ས་གནས་དེར་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་ཕྱག་བཏབ་པའི་རྗེས་སུ་ས་གནས་དེའི་བོད་པ་ནང་པ་རྣམས་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པར་གྱུར། ད་ལྟ་བོད་ཕྱི་ནང་གི་ས་ཁུལ་གཞན་ན་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དད་པ་མི་ཉུང་ཙམ་ཡོད་ན་ཡང་། ལོ་ ༡༠༠ ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པའི་ཡར་མན་ཚོ་དྲུག་གི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་འབྲུང་ལྷ་བུ་དཀོན་པོ་ཡིན།

དྲུག ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཆོས་བྱེད་ཁང་གྲགས་ཅན་འགའ་ཞིག

༡། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆོས་བྱེད་ཁང་[1] ཡེ་ཤུའི་གདན་ས་ཕ་ཏི་ཁན་གྱི་ལྷ་ཁང་ནི་རིག་གནས་བསྐྱར་དར་གྱི་སྐབས་སུ་བཞེངས། འདིའི་ནང་དུ་ཡེ་ཤུའི་བསྟན་བདག་ཐོབ་བཞུགས་ཤིང་འཛམ་གླིང་ཡོངས་སུ་གནས་འདི་ནས་ཡེ་ཤུའི་བསྟན་པ་འཕེལ་བཞིན་པ་རེད། ལྷ་ཁང་འདི་སེནཏ་ཕེཏར་ཞེས་པའི་གདུང་ཤུལ་དུ་ཡེ་ལོ་དུས་རབས་ ༤ བའི་ནང་དུ་བཞེངས་ཤིང་

[1] ཆོས་འཆད་ཁང་། (Christian Church) བོད་སྐད་དུ་ལྷ་ཁང་ཞེས་པ་ལས་ཆོས་འཆད་ཁང་ཞེས་འབོད་འོས་པར་སྣང་། ༡ | The Papal Basilica of Saint Peter in the Vatican; ༢ | La Sagrada Familia Church, Barcelona; ༣ | Saint Basil’s Cathedral, Moscow, Russia; ༤ | Notre Dame de Paris, France

ཡེ་ལོ་ ༡༥༠༦ ལོར་སྐྱུར་སྐྲུན་འགོ་བཙུགས་ནས་ ༡༦༢༦ ལོར་ལེགས་གྲུབ་བྱུང་བར་གྲགས། ༣ | སགྲཱཊའཕེམིལིཡ་ལྷ་ཁང་། སིཔེན་གྱི་བརསིལོན་ན་ཡོད་པའི་ལྷ་ཁང་འདི་ ༡༨༨༢ ལ་བཞེངས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་ད་དུང་འཛུགས་སྐྲུན་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འཛམ་གླིང་རྒྱ་ཆེའི་རིག་དངོས་ནང་དུ་འཁོད་ཡོད། ༤ | སེནཊ་བསིལ་ལྷ་ཁང་ནི་མོསིཀོ་ལ་ཡོད་པའི་ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་འདི་འཛམ་གླིང་ཐོག་ལྷ་ཁང་སྙན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གྲས་ནས་གཅིག་རེད། ཡེ་ལོ་ ༡༥༥༥ ལོར་བཞེངས་འགོ་ཚུགས་ནས་ ༡༥༦༡ བཞེངས་གྲུབ། འདི་ཡང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འཛམ་གླིང་རྒྱ་ཆེའི་རིག་དངོས་ནང་དུ་འཁོད་ཡོད། ༥། ཕ་རན་སི་ཡི་ནོ་ཊེ་དམ་ནི་ཡུ་རོབ་ནང་དུ་ཆེས་མཛེས་སྡུག་ལྡན་པའི་ལྷ་ཁང་དེ་ཡིན་པར་གྲགས། འདི་བཞེངས་པར་ཡང་དུས་རབས་གཅིག་ཙམ་འགོར།

བདུན། ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས།

༡། ཡེ་ཤུའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་དད་པ་ནི་གཙོ་བོའི་ནང་གི་གཙོ་བོ་རེད། དད་པ་ཁོ་ན་བརྒྱུད་ནས་རང་ཉིད་དང་རང་ཉིད་ཀྱི་ཚོགས་སྡེ་ངོ་འགྱུར་ཏེ། ངོ་བོ་འགྱུར་ལྡོག་གཏོང་ཐུབ། ཁྱེད་རང་གི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་དད་པས་བྱ་བ་གང་ཞིག་བྱེད་དམ། ཁྱེད་རང་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་དད་པ་སྐྱེས་ཀྱི་ཡོད། བློ་ཡིད་ཚིམ་པ་དང་དོན་སྙིང་ལྡན་པའི་འཚོ་བ་ཞིག་སྐྱེལ་བར་དད་པས་ཕན་ཐོགས་གང་འདྲེན་གྱི་འདུག་གམ། ཁྱེད་རང་གི་དད་པས་ཁྱེད་རང་གི་བྱ་བ་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་སྐུལ་འདེད་བྱེད་ཀྱི་འདུག་གམ།

༢། ཡེ་ཤུས་སྐྱོ་པོ་དང་ཉམ་ཐག་ལ་བྱམས་སེམས་དང་བརྩེ་བའི་སྒོ་ནས་རོགས་རམ་བྱེད་པར་ཤུགས་སྟོན་བྱས་ཡོད། ཁྱེད་རང་གིས་ལས་དོན་འདི་འདྲ་བར་ཞུགས་ན་དགེ་མཚན་གང་ཞིག་མཐོང་ཐུབ་ཀྱི་འདུག་གམ། གཞན་ལ་རོགས་རམ་བྱས་པས་རང་ཉིད་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་འཕེལ་བར་ཕན་ཐོགས་གང་འདུག་གམ། ཁྱེད་རང་གི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་གཞན་ལ་རོགས་རམ་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་གང་དང་གང་འདུག་གམ།

༄། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་ལྟར་ན་འགྲོ་བ་མི་ཐམས་ཅད་སྡིག་ལས་བྱེད་གོམས་སུ་སོང་བར་སྐྱེ་བ་བླངས་ཡོད། དེའི་དོན་ནི་ང་ཚོ་ཚང་མ་ཐར་པ་འདོད་མཁན་ཤ་སྟག་ཡིན་དགོས། ཁྱེད་རང་གིས་འགྲོ་བ་མི་འདི་རང་བཞིན་གྱིས་ལེགས་ཉེས་གང་དུ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁྱེད་ཀྱིས་སྡིག་པ་ཞེས་པ་དེ་ག་འདྲ་ཞིག་ལ་གོ་བ་ལེན་གྱི་ཡོད། ཁྱེད་རང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་སྡིག་པ་ལས་ཐར་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་ཡོད་དམ། ཁྱེད་རང་དགེ་བ་མ་ཡིན་པའི་ལས་ལས་རྒྱལ་ཐུབ་པར་གང་ཞིག་ལ་བརྟེན་དགོས་པར་འདོད་དམ།

ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས།

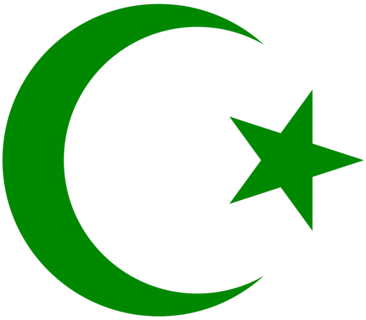

གནའ་སྔ་མོའི་དུས་སུ་ཨ་ར་བྷེན་གླིང་ལག་དེ་བྱེ་ཐང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ནང་དུ་བྷེདོ་ཡི་རིགས་[1]ཞེས་པའི་མི་སྡེ་མང་པོ་ཞིག་འཚོ་གནས་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། ས་གནས་ཁོར་ཡུག་གི་གནས་སྟངས་དཀའ་ཁག་གི་རང་བཞིན་དང་རང་བྱུང་མཐུན་རྐྱེན་ཞན་པའི་དབང་གིས་མི་སྡེ་ནང་ཁུལ་ལ་འཁྲུག་འཛིང་ཡང་ཡང་འབྱུང་། ཁོ་ཚོའི་ནང་དུ་ལམ་ལུགས་ལྡན་པའི་དད་མོས་བྱེད་ཚུལ་གང་ཡང་མེད་པར། ཁོ་ཚོས་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་སྣང་ཚུལ་མང་དག་ཅིག་ལ་ལྷ་ཡིས་གནས་འཆའ་བར་ཡིད་ཆེས་ཀྱིས་དེ་དག་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད། མི་སྡེ་རེ་རེས་ལྷ་རིགས་མི་འདྲ་བ་རེ་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད། གནས་བབ་འདི་འདྲ་ཞིག་གི་ནང་དུ་སྟོན་པ་མུཧམད་[2]དམ་རང་རེའི་སྐད་དུ་"སྨྲང་རྩེ་བློ་གྲོས"ལ་གཙོ་

[1] བྷེདོ་ཡི་རིགས། (Bedouins) (ཡེ་ལོའི་སྔོན་ ༡༥༠) བེདོཡིན་ཞེས་པ་ནི་ཨ་རབ་ཡུལ་གྱི་བྱེ་ཐང་ཁུལ་དུ་གནས་པའི་འབྲོག་པའི་ཡུལ་ཁམས་ཤིག་རེད། བོད་སྐད་ལ་བྱེ་ཐང་བ་ཞེས་བསྒྱུར། བྱང་ཨཕ་རི་ཀ་ནས་དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་གྱི་རྗེ་བྱེའི་ལྗོངས་པར་དུ་ཁྱབ་ཡོད། ཁོ་ཚོ་མང་ཆེ་བ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དད་པ་རེད། ཟ་མོང་དང་ར་འཚོ་སྐྱོང་བྱས་ནས་འཚོ་བ་སྐྱེལ་བ་རེད།

[2] མུཧམད། (Muhammad) (ཡེ་ལོ་ ༥༧༠-༦༣༢) ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་སྟོན་པ་རེད། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ལྟར་ན་ཁོང་ནི་ཨཱ་ད་མ་དང་། ཨར་ཧམ། མོ་ཤེས། ཡེ་ཤུ་ཀྱི་ལྷ་གཅིག་སྨྲ་བའི་གསུང་ལ་ནན་ཏན་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་བཏང་བའི་སྟོན་པ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། ཁོང་ནི་ལྷས་བཏང་བའི་སྟོན་པ་ཐ་མ་དེ་ཡིན་པར་འདོད། མུཧམད་ཀྱི་ཨ་རབ་ཡུལ་ཁམས་ཁ་ཆེའི་ལུགས་གཅིག་གི་འོག་ཏུ་བསྒྲིལ། ཡེ་ལོ་ ༥༧༠ ཙམ་ལ་མེཀྐ་ལ་འཁྲུངས་ཤིང་། རང་ལོ་ ༦ ནས་ད་ཕྲུག་ཏུ་གྱུར་ནས་སྤྱི་པོ་དང་། དེའི་རྗེས་སུ་ཨ་ཁུ་གཉིས་ཀྱིས་གསོ་སྐྱོང་བྱས། ཕྱིས་སུ་ཁོ་རང་གཅིག་པུར་ཧི་རཱ་རི་བོའི་བྲག་ཕུག་དེ་འདྲའི་ནང་དུ་བསྡད་ཉིན་ཞགས་མང་པོར་སྒོམ་ལམ་བཏབ་ནས་སྡོད། ཁོ་རང་ལོ་ ༤༠ སྐབས་སུ་རྣམ་སད་མ་གེབརེལ་གྱི་ཞལ་མཇལ་ནས་ལྷའི་བཀའ་ཤོག་མར་བསྐུལ། ལོ་ ༣ གསུམ་གྱི་རྗེས་སྟེ། ཡེ་ལོ་ ༦༡༠ ལོར་ཁོང་གིས"ལྷ་ནི་གཅིག་ཡིན། དེ་ལ་ཡོངས་སུ་འབུལ་བ་ནི་ཡང་དག་པའི་ལམ་ཡིན"ཞེས་པའི་ཆོས་འཆད་འགོ་ཚུགས། ཐོག་མར་ཁོང་ལ་རྗེས་འབྲང་བ་ཁྱུང་ཤས་ལས་མེད་ཅིང་། མེཀྐ་བ་ལྷ་མང་འདོད་མཁན་དག་གིས་མ་འདོད་པས་ཁོང་གི་རྗེས་འཇུག་པ་རེ་འགའ་སྟུག

པོ་ལྷ་ཡི་བཀའ་རྩ་འདམ་ (ཁུར་ཨན་[1]གྱི་ལམ་ནས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དེ་ཇི་ལྟར་ཕེབ་ལ་བསྟན་པ་དེ་ལྟར་དུ་མི་ཡུལ་ལ་མཚམས་སྦྱོར་བྱས། མུཧམད་ཀྱིས་བརྗོད་པའི་བསམ་ཚུལ་ཏེ། ནུས་པ་ཐམས་ཅད་དང་ལྡན་པའི་ལྷ་གཅིག་སྨྲ་བའི་བསམ་ཚུལ་དེས་དུས་སྐབས་དེའི་ཨརབ་ཀྱི་མི་སྡེ་དག་ཆིག་སྒྲིལ་བྱེད་པའི་རེ་འདུན་མངོན། འདི་ནི་སྟོན་པ་མུཧམད་དང་ཕེབ་གི་སློབ་མ་དག་གིས་གླིང་ཆེན་ཆེན་པོ་གསུམ་གྱི་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པར་འགྱུར་བའི་ཆོས་ལུགས་ཆེན་པོ་དེའི་རྨང་གཞི་བཙུགས་པ་རེད།

ཡུ་རོབ་ཡུལ་ལ་རིག་གནས་ཀྱི་མུན་ནག་འཐིབ་བཞིན་པའི་སྐབས་དེར་ཁ་ཆེའི་བསམ་པའི་དཔལ་ཡོན་དར་ཁྱབ་བྱུང་། ས་ཁུལ་དེ་ཨེཤེཡ་དང་ཡུ་རོབ་ཀྱི་བར་འཚམས་སུ་ཁེལ་བའི་དབང་གིས་སྐབས་དེའི་གླིང་ཆེན་གཉིས་ཀྱི་མཁས་པའི་ཡང་རྩེ་རྣམས་འདུ་འཛོམས་བྱེད་ས་ལྟ་བུར་ཆགས་ཡོད། གྲུ་ཡངས་ཀྱི་ཕེར་ཡུག་དེ་ཡི་ནང་དུ་མཁས་དབང་དང་། བཟོ་པ། སྨན་པ། སྒྲུ་རྩལ་བ། འཛུགས་སྐྲུན་པ་སོགས་ཏ་ཅང་མང་པོ་འཁྲུངས་ཤིང་། དེ་དག་གིས་ཁ་ཆེའི་ལེགས་བྱང་རྣམས་མཉམ་སྦྱོད་བྱས་ཡོད། ཕོ་ཆོས་བྱས་པའི་བྱ་བ་དེས་འབྱུང་འགྱུར་གྱི་མི་རྒྱུད་ཕྱི་མ་དག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་པའི་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་གསར་གཏོད་དང་། སྤྱིར་བཏང་གི་ཤེས་བྱ་རིག་གནས་གོང་འཕེལ་གྱི་ནུས་པ་ཆེན་པོ་ཐོན་ཡོད།

འཛམ་གླིང་འདིའི་ཐོག་ལ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དད་པ་ཐེར་འབུམ་གཅིག་ཙམ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་འཛམ་གླིང་ཆོས་ལུགས་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་གཉིས་པ་དེ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། ཁ་ཆེའི་ཐལ་བསྐྱོད་པ་དང་

གཙོད་ལས་གཡོལ་ཆེད་ཡུལ་བྱོལ་དུ་བཏང་། ཇེས་ནས་ ༦༢༢ ལོར་ཕེབ་རང་ཉིད་ཡུལ་བྱོལ་ནས་སོང་ཞིང་། དེ་ནས་ཨིསིལྷམ་གྱི་ལོ་ཐོ་འགོ་ཚུགས། དེ་ནས་ལོ་ ༨ ཀྱི་རིང་ལ་མེཀྐ་བ་དང་འཐབ་འཁྲུགས་བྱས་ནས་མུཧམད་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཐོབ་ནས་མེཀྐ་ཕྱོགས་སུ་བཞུད། དེ་ནས་མི་རིང་བར་ ༦༣༢ ལོར་ཕེབ་སྐུ་མྱ་ངན་ལས་འདས། འོན་ཀྱང་དེའི་སྐབས་སུ་དེར་གནས་པའི་མི་མང་ཆེ་བ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་སུ་བསྒྱུར་ཟིན་ཡོད། མུཧམད་སྐུ་མ་གྲོངས་བའི་དུ་བསགས་པའི་ལྷ་བཀའ་གསུང་དག་ལ་ཁུར་ཨན་ཞེས་འབོད་པའི་ཁ་ཆེའི་གསུང་རབ་དེ་བྱུང་བ་རེད། དེར་མ་ཟད་ཕེབ་གི་སྐུ་ཚེའི་མཛད་པ་དང་གསུང་གཞན་དག་བཅས་ལས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཁྲིམས་ཞེས་པ་དེ་ཡང་བྱུང་བ་རེད།

[1] ཁུར་ཨན། (Qur’an) ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དམ་པའི་གསུང་རབ། འདི་ལྟས་སྟོན་པ་མུཧམད་ལ་ལོ་ ༢༣ ཙམ་གྱི་རིང་ལ་ངག་ཐོག་ནས་གསུང་བ་རྣམས་ཟིན་བྲིས་སུ་ཕབ་པ་ཡིན་པར་འདོད། དེ་ལ་ས་བཅད་ ༡༡༤ དང་། ཤོ་ལོ་ཀ་ ༦༢༣༦ ཡོད། གསུང་སྒྲོལ་ལ་མུཧམད་སྐུ་གྲོངས་ནས་ཅང་མ་འགོར་བར་ཕེབ་གི་ཉེ་གྲོགས་རྣམས་ཀྱིས་བཀའ་བསྡུ་བྱས། ཁུར་ཨན་ནི་འགྲོ་བ་མི་རིགས་ལ་ལམ་སྟོན་ཡིན་པར་འདོད། ཁུར་ཨན་བློ་ལ་སྦྱོར་ཐུབ་མཁན་ལ་ཧཕིཟ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། སྲུང་གནས་ཀྱི་རིང་ལ་ཚར་གཅིག་ཀློག་ཚར་བར་བྱེད།

ཉུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ལེགས་བྱུང་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་འགལ་ཟླ་བྱུང་བའི་སྣང་ཚུལ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་སྐོར་ལ་གོ་ནོར་དང་ཐོས་ནོར་ཚང་མ་གཙང་སེལ་བྱས་ནས་བར་ཐག་ཇི་རིང་དུ་མི་འགྲོ་བའི་ཐོག་ལ་གོམ་པ་སྤོ་དགོས་པ་ནི་གཞན་ལས་གལ་ཆེ་བའི་ལས་དོན་དུ་གྱུར་ཡོད། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་སྙིང་དོན་ལ་ཞིབ་བལྟ་བྱས་ན་ང་ཚོས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་འདི་ཚིག་སྒྲིལ་དང་། གུ་ཡངས། ཞི་བདེ་དང་སྙིང་འཛུགས་ཡོང་བ་ལ་ནུས་པ་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་ཡིན་པར་མཐོང་ཐུབ། ངའི་རེ་བ་ལ་འབྱུང་འགྱུར་གྱི་ཤོག་ངོས་དག་བཀྱུད་ནས་བཟ་འཕྲིན་འདི་ཁྱེད་ཙག་ལ་འཕྲོད་ཐུབ་པའི་རེ་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

ཨརབ་ཀྱི་མི་རྣམས་ཀྱི་རིག་གནས་དེ་ཡར་དེང་པའི་ཚེ་མང་པོའི་ཡབ་ཆེན་ནམ་ཨབརཧྨ་ལ་ཐུག་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཡབ་ཆེན་གྱིས་རང་གི་བཟའ་ཟླ་སརཧ་ཟེར་བ་དེ་མོ་བཤམ་ཡིན་པ་ཤེས་པ་ན་ཁོས་ཨིཛིཔྟ་ནས་ཡིན་པའི་གཡོག་མོ་ཧགར་[1]ཞེས་པ་ལ་གཉེན་སྒྲིག་བྱས་ནས་ཁོང་གཉིས་ལ་བུ་ཨིཤམེལ་ཞེས་པ་དེ་འཁྲུངས། བཤད་ཚུལ་ལ་ལྟས་ཨབརཧྨ་ལ་ཧགར་དང་ཨིཤམེལ་གཉིས་ད་ལྟའི་སཨུདི་ཨརབིཡཱ་[2]ཆགས་སའི་ཨརབ་གླིང་ལག་གི་ཧེཛཱཛི་[3]ས་ཁུལ་ཏིཧཱམཧཱ་[4]བྱེ་ཐང་དུ་འཁྲིད་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་བ་རེད་ཅེས་གྲགས། གང་ལྟར་ཁོས་ཧགར་མ་བུ་གཉིས་བྱེ་ཐང་དེར་ཁྲིད་ནས་དེར་བཞག་སྟེ་ཕྱིར་བཟའ་ཟླ་དང་

[1] ཧགར། (Hagar) དམ་པའི་གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་གསལ་བའི་མི་སྣ་ཞིག མོ་ནི་ཨིཛིཔྟ་ཡུལ་ནས་ཨབརཧྨ་གྱི་བཟའ་ཟླ་སརཧ་ཡི་གཡོག་མོ་ཡིན། ཕྱིས་སུ་ཨབརཧྨ་གྱིས་མོ་ལ་བུ་ཞིག་སྐྱེས་པ་དེའི་མིང་ལ་ཨིཤིམེལ་ཞེས་འདོད།

[2] སའུདི་ཨརབིཡ། (Saudi Arabia) འཛམ་གླིང་ཐོག་གཙང་པོ་མེད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེ་ཤོས་དེ་རེད། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་ས་ཡ་ ༢ ལྷག་ཙམ། སྲིད་གཞུང་གཅིག་སྡུད་རྒྱལ་པོའི་སྲིད་གཞུང་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་རིཡཱཏ (Riyadh)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༢༢ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཊོ་ལར་ ༢༢༨༠༠། སྐད་ཡིག་ཨརབ་སྐད་ཨརབ་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་སུ་ནི་ཨིསལཱམ། ཕྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༢༥༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་མིའི་རིགས་གཞིས་ཆགས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༤༤ ཙམ་རང་ཡུལ་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་བྱུང་ཞིང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༢ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

[3] ཧེཛཱཛི། (Hejazi) ད་ལྟའི་ཤོག་གཟུགས་མཆོད་རྟེན་ནམ་ཁཨབྷའ་ཡོད་སའི་ས་ཁུལ་དེ་དང་དེའི་མང་ཚོགས་ཀྱིས་སྤྱོད་པའི་སྐད་ཀྱི་མིང་།

[4] Tihamah ཧེཛཱཛི་གླིང་ལག་ན་ཡོད་པའི་བྱེ་ཐང་གི་མིང་།

པོ་སརཏ་ཡི་འགྲམ་དུ་ལོག་ཕྱིན། མ་ཏགར་གྱིས་བུའི་སྐོམ་པ་སེལ་བའི་ཆེད་དུ་ཆུ་གང་སར་བཙལ་ན་ཡང་མ་རྙེད། མོས་ལྷ་ལ་གསོལ་བ་བཏབ་པའི་ཚེ་ན་རྣམ་སད་མ་གེབརེལ་[1]ཞེས་པ་མདུན་དུ་མངོན་ནས་ཁྱོད་རང་གི་ཕྲུ་གུའི་ཞབས་ཀྱི་ས་འོག་ལ་ལྟོས་དང་ཞེས་བཤད། མོས་དེ་ལྟར་བལྟ་སྐབས་དེ་ན་རང་བྱུང་གི་ཁྲོན་པ་ཞིག་ཡོད་པ་མཐོང་ནས་ཁོང་གཉིས་ཀྱི་སྐོམ་པའི་གདུང་བ་སེལ་བར་གྱུར། མི་རིང་བར་ས་གནས་དེར་ཡོང་པའི་ཚོང་པ་དག་གིས་ཁྲོན་པའི་གནས་ཚུལ་དེ་ཐོས། ཏགར་གྱིས་ཆུ་བཙོང་ནས་རང་གི་ཉེར་མཁོའི་དངོས་པོ་རྣམས་བསྒྱུབས་ནས་བསྡད་ཅིང་། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་དེར་གཞིས་ཆགས་ལྷ་བུ་ཞིག་ཆགས་ནས་རིམ་བཞིན་ད་ལྟའི་མེཁཨ་[2]གྲོང་ཁྱེར་ཞེས་པ་འདི་ཆགས།

ཁ་ཆེའི་ངག་རྒྱུན་ལྟར་ན་ཨབཪཧ་གྱིས་ཨིཤམེལ་ལ་ལྷ་ (ཨལླ) ཡི་ཆེད་དུ་མཆོད་ཁྲི་ཁང་ཞིག་བཞེངས་པར་རོགས་པ་བྱེད་རོགས་ལབ་ནས་ད་ལྟའི་ཤོ་གཟུགས་མཆོད་རྟེན་ནམ་ཤོ་གཟུགས་ (ཁཨབྷའ)[3] ཞེས་པའི་གྲུ་བཞི་དེ་བྱུང་བར་འདོད། ལྟས་ཨིཤམེལ་གྱི་རྒྱུད་པ་ཕྱི་མ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཚེ་གཅིག་གི་ནང་དུ་ས་གནས་འདིར་ལན་གཅིག་འོང་ནས་ཕྱུགས་རིགས་ཀྱི་དམར་མཆོད་འབུལ་དགོས་པའི་བཀའ་བསྒྲུལ། ཤོ་གཟུགས་དེ་ཡོད་སའི་གནས་དེར་འཁྲུག་འཛིང་གི་རིགས་གཅིག་ཀྱང་མེད་པའི་ཞི་བདེའི་བསྟི་གནས་ཤིག་ལ་བསྒྱུར་དགོས་པ་ཡང་ལྷའི་བཀའ་ཡིན་པར་འདོད། ཨིཤམེལ་གྲོངས་བའི་རྗེས་སུ་མི་སྡེ་མང་པོ་མེཁཨ་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པར་ཡོང་བ་རྒྱུན་མཐུད། རིམ་བཞིན་མི་སྡེ་དེ་དག་མི་དང་

[1] ལྷའི་སྲས་མོ། (Angel Gabriel) འདིར་རྣམ་སད་མ་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། གེབརེལ་གྱི་སྐོར་ཐོག་མ་ཧྲུདྷཡི་གསུང་རབ་ནང་དུ་བྱུང་ཡོད། དེར་ཁོང་ཨིསརེལ་གྱི་སྲུང་མར་ངོས་འཛིན་ཞུས་ཡོད། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་གེབརེལ་ལྟས་གསུང་འཕྲིན་སྒྲོག་པའི་ཆེད་དུ་བཏང་བར་འདོད།

[2] མེཁཨ། (Mecca) ཨརྦྷེན་གླིང་ལག་ཏུ་ཡོད་པའི་མེཁཨ་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་མིང་། སྟོན་པ་མུཧམད་འཁྲུངས་གནས་དང་། ཁུརཨན་ཐོག་མར་གསུང་ས། ཨིསླམ་གྱི་གནས་ཆེན་ཤོ་གཟུགས་མཆོད་རྟེན་གནས་ཡུལ་བཅས་རེད། ད་སྐབས་ལོ་རེར་ཁ་ཆེ་བ་ས་ཡ་ ༡༥ རེ་གནས་འདིར་གནས་སྐོར་ལ་ཡོང་གི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དད་པ་མིན་ན་མེཁྐ་ལ་འགྲོ་ཆོག་གི་མེད།

[3] ཁཨབྷའ། (Ka'aba) (ཡི་ལོ་སྟོན་ ༣༠༠༠ ཡར་མར་ཙམ) འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་ཤོ་གཟུགས་མཆོད་རྟེན་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་རྣམས་ཀྱི་གནས་རྩ་ཆེ་ཤོས་དེ་རེད། ཁ་ཆེ་བའི་ཉམས་ལེན་གྱི་ཀ་བ་ལྔ་ཡི་ནང་གི་གཅིག་ནི་ཚེ་གཅིག་གི་ནང་དུ་གནས་འདིར་ལན་གཅིག་སླེབས་ཐུབ་པར་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད།

སེམས་ཅན་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་རྣམ་པའི་ལྷ་ལ་དད་པ་བྱེད་པའི་ལྷ་མང་རིང་ལུགས་པར་གྱུར་སྐབས་ཤིག་གཟུགས་མཆོད་ཧེན་གྱི་གཡས་གཡོན་དུ་འདྲ་གཟུགས་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས་གང་། ཕོ་ཚོས་རང་རང་གི་འདོད་པ་དང་མཐུན་པའི་ལྷ་སྣ་ཚོགས་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱས། མི་སྡེ་དེ་དག་གིས་མེཁཨ་གྲོང་ཁྱེར་འདི་ཞི་བདེའི་བསྟི་གནས་སུ་བཟོས་ཤིང་། རིམ་བཞིན་གྲོང་ཁྱེར་འདི་ཡུལ་དེའི་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་དང་ཚོང་དོན་གྱི་བསྟི་གནས་ཤིག་ལ་གྱུར།

བོད་སྐད་དུ་སྨྲང་རྩེ་བློ་གྲོས་ཞེས་འབོད་པའི་སྟོན་པ་མུཧམད་ནི་མེཁཨ་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ཚོང་པ་ཞིག་གི་ཁྱིམ་དུ་འཁྲུངས། ཁོང་གི་ཕ་མ་གཉིས་དང་སྤྱི་པོ་གྲོངས་བའི་རྗེས་སུ་ཁོང་གི་ཨ་ཁུ་ཡིས་ཁོང་བདག་སྐྱོང་བྱས། མུཧམད་ཨ་ཁུ་དང་ལྷན་དུ་ཚོང་འགྲུལ་ལ་འགྲོ་བཞིན་འཚར་ལོང་བྱུང་བའི་རྗེས་སུ་ཚོང་པ་ཞིག་གི་བུ་མོ་ཁདིཇའ་[1]ཞེས་པ་ཞིག་དང་ལྷན་དུ་འཆང་ས་བརྒྱབས་ནས་མོ་དང་མཉམ་དུ་ཁྱིམ་གཞིས་བཟུང་།

མུཧམད་ནི་སྙིམས་ཆུང་ཞིང་ཞི་འཇམ་ལྡན་པ་དང་། ཚོགས་སྡེའི་ནང་ཁྲུལ་ནས་གུས་ཞབས་ཐོབ་པའི་མི་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། ཁོང་ནི་དུས་རྒྱུན་བསམ་གཞིགས་ཀྱི་དུས་འདའ་མཁན་ཞིག་ཡིན་ལ། ཁོང་རི་བོ་ཧིརའ་[2]ཞེས་པའི་མགོ་ཡི་བྲག་ཕུག་ཅིག་གི་ནང་དུ་སྒོམ་བརྒྱབས་ནས་ཡུན་རིང་སྡོད། དེ་འདྲའི་སྐབས་ཤིག་ལ་རྣམ་སད་མ་གེབརིལ་ཁོང་གི་མདུན་དུ་མངོན་ནས་ལྷའི་གསུང་ཚིག་སྐྱོར་དགོས་པའི་གདམས་པ་གནང་། དེ་ནས་བཟུང་དུས་ཚོད་འདྲ་མིན་ལ་མུཧམད་ལ་ལྷའི་ཞལ་གཟིགས་མང་པོ་འབྱུང་གིན་ཡོད། ཞལ་གཟིགས་རེའི་སྐབས་སུ་ལྷས་གང་གསུང་བའི་ཚིག་ཁག་རེ་ངག་ནས་སྐྱོར་གྱི་ཡོད་ཅིང་། སྐྱོར་བ་རྣམས་དྲན་པར་ཉར་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད་ཟིན་བྲིས་སུ་འང་བཀོད་ཡོད། དེ་ལྟར་ལྷའི་གསུངས་པའི་ཚིག་དག་ངག་སྐྱོར་གྱིས་ཟིན་བྲིས་སུ་བཀོད་པ་དག་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་པ་ལ་མཆོག་གི་ཁུརཨན་ཞེས་འབོད་པའི་ཁ་ཆེའི་གསུང་རབ་དེ་བྱུང་།

ཐོག་མའི་ཆར་མུཧམད་ཁོང་གིས་ཟིན་བྲིས་སུ་བཀོད་པའི་གསུང་རབ་འདི་ལྷའི་གསུང་ངོ་མ་ཡིན་མིན་ཁོང་རང་ཉིད་ལ་ཐེ་ཚོམ་བྱུང་། འོན་ཀྱང་མི་རིང་བར་ཁོ་རང་ནི་ཨབརཧྨ་

[1] ཁདིཇའ། (Khadija) (༥༥༥ འམ ༥༦༧ - ༦༡༩) སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱི་གསང་ཡུམ་དང་པོའི་མིང་།

[2] རི་བོ་ཧིརཱ། (Mount Hira) ཆུ་བོ་ནེཇྜ་ཡི་འགྲམ་གྱི་རི་རྒྱུད་ཅིག་གི་མིང་།

དང་། མོསེསི། ཡེ་ཤུ་བཅས་ནས་བརྒྱུད་ཡོང་བའི་ལྷའི་ལུང་སྟོན་ཐོས་མཁན་གསར་ཤོས་དང་དག་ཤོས་དེ་ཡིན་པར་ར་འཕྲོད། དེ་ལྟར་ཁོང་གིས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་འདི་ནི་ཡེ་ཤུ་དང་འཇེ་ཧུའི་ཆོས་གཉིས་ཀ་མཉམ་དུ་བསྡུས་པའི་ཆོས་ཤིག་ཡིན་པར་ར་འཕྲོད།

དེ་ནས་མུཧམད་ཀྱིས་རང་ཉིད་ལ་ལྷས་གསུངས་པའི་ཆོས་རྣམས་མི་ལ་བཤད་པའི་ཚེ་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཁོང་ལ་ལྷ་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་བྱུང་། མང་པོ་ཞིག་གིས་ལྷ་ (ཨལླ) [1]གཅིག་པུ་ལས་མེད་པའི་ལྷ་ཚུལ་དེ་ལ་མོས་མཐུན་གྱིས་ཨལླ་ཡི་དྲུང་དུ་འཚོ་གནས་འབུལ་དགོས་པར་འདོད་ན་ཡང་། ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་མང་ཕྱོགས་ཀྱིས་མུཧམད་ཀྱི་ལྷ་ཚུལ་གསར་པ་འདི་ཁོ་ཚོའི་དཔལ་འབྱོར་ལ་ཉེན་ཁ་རུ་མཐོང་ནས་མུཧམད་མེཁཱ་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ཕྱི་ལོགས་ལ་རྒྱང་འཕུད་བཏང་།

དུས་ཚོད་དེར་ཡུལ་ཁམས་སུ་ཞི་བདེ་སྐྱུན་མཁན་དུ་གྲགས་པའི་མུཧམད་ཁོང་གྲོང་བརྡལ་མེཊེནའ་[2]ཞེས་པ་ལ་རྩོད་རྙོག་ཁག་ཅིག་འདུམ་སྒྲིག་བྱེད་པར་གདན་འདྲེན་ཞུས། ཁོང་གིས་རང་གི་སློབ་མ་རྣམས་ལ་ཨིསིལཱམ་གྱི་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་སའི་ས་ཆ་ཞིག་ཁོང་ལ་སྤྲད་ན་རྩོད་རྙོག་འདུམ་པར་ཡོང་ཚོག་ཅེས་ཁས་ལེན་བྱས། གདན་འདྲེན་ཞུ་བ་པོ་དག་གིས་དེ་ལྟར་ཁས་བླངས་ནས་ཁོང་དེར་ཕྱིན་ཏེ་རྙོག་དྲ་དེ་འདུམས། དེ་ནས་ཁོང་གྲོང་བརྡལ་དེ་ལ་གཞིས་ཆགས་ནས་གསར་དུ་ཁ་འབུས་བཞིན་པའི་ཨིསིལཱམ་མམ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དེ་རིམ་བཞིན་འཕེལ་འགོ་ཚུགས། དེ་ནས་ཁོང་གི་རྗེས་འཇུག་པ་ཇེ་མང་ནས་ཇེ་མང་དུ་འཕེལ།

དེ་དང་ལྷན་དུ་རང་ཉིད་ས་གནས་ཀྱི་མི་སྡེ་དག་དང་ལྷན་དུ་རྩོད་རྙོག་གསར་པ་ཞིག་ལང་ཞིང་། ཁོང་གི་སློབ་མའི་གྲངས་འབོར་འཕེལ་ནས་དམག་དཔུང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཆགས་

---

[1] ཨ་ལླཱ། (Allah) ཁ་ཆེའི་ཆོས་སྐད་དུ་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོ་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན། ཐ་སྙད་འདི་ཨརབ་ཀྱི་སྐད་ཡིན་འདུག་ཅིང་། རང་རེའི་ལྷ་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་དང་གྲུབ་སྟངས་འདྲ་སེ་བ་ཞིག་འདུག ཐ་སྙད་འདི་ཆ་ཤས་སིལ་ན་ al-ilah ཞེས་པར་འགྱུར་ཞིང་། དེ་ནི་ al ངེས་བཟུང་གི་ཚིག་དང་ ilah ནི་ལྷ་ཞེས་པར་འགྱུར། ཨལ་ཨིལླ་ཞེས་པར་འགྱུར་ལུགས་འདིར་བལྟས་ན་རང་ལྷ་ཞེས་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཞིག་མི་འདུག་གམ་སྙམ།

[2] མེཊེནཱ། (Medina) ཨརྦིན་གླིང་ལག་ནང་གི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག་གི་མིང་། འདིའི་ནང་དུ་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱི་སྐུ་གདུང་བཞུགས་ཡོད་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་འཛམ་གླིང་ནང་དུ་རྩ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གནས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། གནས་འདི་ནི་མུཧམད་མེཁའ་རུ་གནས་མ་ཐུབ་པར་ཡུལ་བྲོས་སའི་གནས་དེ་ཡང་ཡིན།

སྐབས་ཁོང་འཁོར་དམག་དང་བཅས་པ་སླར་མེཁའ་ལ་ལོག་ནས་གྲོང་ཁྱེར་དེའི་བདག་དབང་བཙད། མུཧམད་ཀྱིས་སྐབས་དེའི་ལུགས་སྲོལ་དུ་ཡོད་པ་ནི་གྲོང་ཁྱེར་འཕྲོག་བཅོམ་བྱེད་པ་དང་མང་ཚོགས་ལ་འཁོན་ལན་སློག་པ་དེ་རིགས་ཁོང་གི་སློབ་མ་རྣམས་ལ་བྱེད་མི་ཆོག་པའི་བཀའ་བཏང་། ཁོང་ཁཨབཱའ་ལ་ཕྱིན་ནས་གཡས་གཡོན་གྱི་འདྲ་གཟུགས་ཡོངས་རྫོགས་གཏོར། ཁོང་གིས་ཤོ་གཟུགས་མཆོད་རྟེན་དེ་ཨལླཱ་ལ་བསྔོགས་པ་བྱེད་པ་དང་། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལ་དད་པ་ཡོད་མཁན་དག་གི་སེམས་དོན་གྱི་བསྟི་གནས་ཤིག་ལ་བསྒྱུར།

དེ་ནས་ཉེ་སྐོར་གྱི་མི་སྡེ་དག་གིས་ཡང་ཡང་འདེགས་སྐུལ་ལ་བརྟེན་ནས་མུཧམད་ཀྱིས་ཨརབྷ་གླིང་ལག་ཐོག་གི་ས་ཁུལ་མང་པོར་འགྱུལ་བཞུད་བྱས། ཁོང་གིས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་དག་གིས་སྙིང་བཞིན་པའི་མནར་གཅོད་དང་། ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་དག་གིས་ལྷ་བརྟེན་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པ་གཉིས་ཀ་འགོག་པའི་ཆེད་དུ་ལོ་འགའ་ཞིག་གི་རིང་ལ་དམག་འཁྲུག་ཚབས་ཆེན་བྱས་རྗེས་མུཧམད་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་མིང་འོག་ཏུ་ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་བཙུགས་ཐུབ་པ་བྱུང་།

མུཧམད་སྐུ་མ་གྲོངས་སྔོན་དུ་མེཁཨ་ལ་གནས་སྐོར་དུ་སོང་ནས་ལོ་འཁོར་གནས་སྐོར་ཆེན་མོ་ཧཇ་[1]ཞེས་པ་དེའི་སྲོལ་བཏོད། ཁོང་གི་ཐ་མའི་ཆོས་བཤད་དག་གི་ནང་དུ་མི་ཐམས་ཅད་འདྲ་མཉམ་ཡིན་པ་དང་། གནའ་བོའི་མི་སྡེའི་ལམ་ལུགས་དེ་མེད་པར་བཟོ་དགོས་པའི་བསླབ་བྱ་བཏོན་ཡོད། ཁོང་གིས་ནང་ཁུལ་ལ་བརྩེ་བ་དང་བྱམས་པས་ཀུན་ནས་བསླངས་བའི་སྒོ་ནས་མ་འོངས་པར་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་འདི་རྒྱུན་གནས་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ཁ་ཆེའི་འདུས་ཚོགས་ཨུམཧ་[2]ཞེས་པ་དེ་འཛུགས་དགོས་པའི་གསུང་ནན་གནང་ཡོད།

མུཧམད་དགོངས་པ་རྫོགས་པའི་རྗེས་སུ་ཁོང་གི་སློབ་མ་རྣམས་ཀྱིས་ཁོང་གི་རྒྱལ་ཚབ་པ་སུ་ཞིག་བསྐོ་དགོས་པའི་ཐོག་ལ་ཐག་མ་ཆོད་པར་དཀའ་ངལ་བྱུང་། གང་ལགས་ཤེ་ན་

[1] ཧཇ། (Hajj) འདི་བོད་སྐད་དུ་མེཀྐ་གནས་སྐོར་ཆེན་མོ་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། ཁ་ཆེའི་ཆོས་དད་པ་ཞིག་ཡིན་ན་ཉུང་མཐའ་ཡང་མི་ཚེའི་ནང་དུ་ལན་གཅིག་མེཁཨ་ནང་གི་ཤོ་གཟུགས་མཆོད་རྟེན་དེ་མཇལ་བར་སླེབས་ཐུབ་པ་དགོས། གལ་ཆེ་ཆུང་གིས་དེ་འདྲ་ཡིན་པ་མ་གཏོགས་མི་ཚོགས་མང་ཉུང་གིས་བསྡུར་ན་ཨརབྷིཨིན་གནས་སྐོར་ཆེན་མོ་ཟེར་བ་དེ་མི་ཚོགས་ཆེ་བ་ཡིན། དེའི་སྐབས་སུ"ལྷའི་ཕོ་བྲང་"ཞེས་མཇལ་དུ་འགྲོ་གི་རེད།

[2] Ummah ཨརབ་ཀྱི་སྐད་དུ་འདུ་ཚོགས་ཞེས་པར་འཇུག དེ་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དད་པ་ཀུན་ལ་འཇུག་པ་རེད།

ཨོང་གིས་ཨོང་གྲོངས་པའི་རྗེས་སུ་རྒྱལ་ཚབ་སུ་བསྐོ་དང་མི་བསྐོ་སོགས་འདི་བྱེད་འདི་མིན་གྱི་བཀའ་གང་ཡང་གནང་མེད། གང་ལྟར་རྒྱལ་ཚབ་ཅིག་བསྐོ་དགོས་པ་ཐག་ཆོད། འདི་ལ་ཐབས་ལམ་གཉིས་བྱུང་བ་ནི་སྡེ་ཁག་གཅིག་གིས་ཨོང་གི་རྒྱལ་ཚབ་པ་ནི་ཨོང་རང་གི་ཁྱིམ་ཚང་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་དགོས་པ་དང་། དེ་ཡང་ཨོང་གི་ཤ་ཉེ་དང་སྐུད་པོ་ཨལི་ཨིབན་ཨབི་ཏལིབ་[1]ཞེས་པ་དེ་བསྐོ་དགོས་པར་ཟེར། ཁག་ཅིག་གིས་ཨོང་གི་རྒྱལ་ཚབ་ནི་ཚོགས་པའི་ནང་གི་རྣན་པ་ཞིག་གདམ་དགོས་པའི་བསམ་ཚུལ་བྱུང་ཞིང་མཐར་རྗེས་མ་འདིའི་བསམ་ཚུལ་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནས་མུསྲིམ་གྱི་གྲོས་པོ་དང་གྲོགས་བཟང་པོ་ཨབུ་བཁྲ་[2]ཞེས་པ་མུསྲིམ་གྱི་རྒྱལ་ཚབ་དང་པོར་བསྐོས་ནས་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཁ་ཆེའི་དབང་མཛད་དེ། ཁལིཕ་[3]དང་པོ་དེ་ཆགས།

མུསྲིམ་སྐུ་གྲོངས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་བེ་ཌོ་མི་སྡེས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལ་དད་པ་བྱེད་རྒྱུ་དང་། ཨབུ་བཁྲ་ཁོ་ཚོའི་དབུ་ཁྲིད་ལ་ངོས་ལེན་མ་བྱས་སྐབས་ནང་འཁྲུག་ལངས་ཤིང་། འདི་ལ་རིདྡ་དམག་འཁྲུག་[4]ཅེས་ཟེར། ཨབུ་བཁྲ་གྱིས་ངོ་ལོག་པ་རྣམས་བཅོམ་

---

[1] Ali ibn Abi Talib (༦༠༡-༦༦༡) བསྡུས་མིང་ལ་ཨལི་ཞེས་འབོད། ཁོ་ནི་སྟོན་པ་མུཧ་མད་ཀྱི་ཤ་ཉེ་དང་སྐུད་པོ་མག་པ་བཅས་ཡིན་པ་མ་ཟད། ཤིཡཱ་ཁ་ཆེ་བ་ལྟར་ན་ཨོང་ནི་སྟོན་པའི་རྒྱལ་ཚབ་ངོ་མ་དེ་ཡང་ཡིན། ཨོང་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་སྒོར་ཞུགས་མཁན་ཐོག་མ་དེ་ཡང་ཡིན་པར་འདོད། ཨོང་གིས་མུཧ་མད་ཆུང་དུས་སྲུང་སྐྱོབ་བྱས་ཤིང་རྗེས་སུ་དམག་འཁྲུག་ཡོད་ཀྱི་ནང་དུ་མཉམ་ཞུགས་བྱས། ཨོང་གིས་སྟོན་མ་མུཧ་མད་ཀྱི་སྲས་མོ་ཕཏི་མཧ་ལ་གཉེན་སྒྲིག་བྱས་ཤིང་། སྟོན་པ་གྲོངས་བའི་རྗེས་སུ་རྒྱལ་ཚབ་ཨུཐ་མན་གྲོངས་བའི་རྗེས་སུ་སྟོན་པའི་རྒྱལ་ཚབ་ཏུ་བསྐོས། ཨོང་སྟོན་པའི་བློས་ཐུབ་གྲོགས་པོ་ཡིན་ཞིང་། ཨོང་དང་ལྷན་དུ་དམག་འཁྲུག་མང་པོ་བྱས།

[2] Abu Bakr (༥༧༣-༦༣༤) ཨབུ་བྷཀྲ་ནི་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱི་གྲོགས་པོ་དང་གྲོས་པོ་གཉིས་ཀ་ཡིན། ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་ཚབ་དང་པོ་ཡང་ཡིན་ཞིང་སུ་ནི་ཆོས་བརྒྱུད་ཀྱིས་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱི་རྒྱལ་ཚབ་ངོ་མ་དེ་ཁོ་ཡིན་པར་འདོད།

[3] ཁལིཕ། (Caliph) ཁ་ཆེའི་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་དབང་མཛད་དང་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱི་རྒྱལ་ཚབ། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཏུ་ཁལིཕ་དཔོན་རྒྱུད་ཁག་གསུམ་བྱུང་ཡོད། དེ་དག་ནི་ Rashidun Caliphate (༦༣༢–༦༦༡) དང་། Umayyad Caliphate (༦༦༡–༧༥༠) | Abbasid Caliphate (༧༥༠–༡༢༥༨) བཅས་ཡིན་ཞིང་། གཞན་ཡང་ཁལིཕ་བཞི་བ་ཞིག་ཀྱང་བྱུང་བ་ནི་ Ottoman Caliphate, ཞེས་ཨོཊྟམན་གོ་མ་ཡང་ཁལིཕ་ཞིག་ཡིན་པར་སྒྲོག ཁལིཕ་དང་པོ་ནི་སྟོན་པ་གྲོངས་མ་ཐག་ཏུ་མང་ཚོགས་ཀྱིས་བདམས་ནས་བྱུང་། ཁལིཕ་གསུམ་པ་འདི་ནི་ཨརབ་མི་རིགས་མ་ཡིན་པ་ཞིག་གིས་ཤུགས་རྐྱེན་ལས་བྱུང་བ་རེད། ཁལིཕ་བཞི་བ་ནི་ཨལི་ཡིན།

[4] རིདྡ་དམག་འཁྲུག (Ridda Wars) (ཕྱི་ལོ་ ༦༣༢ ནས་ ༦༣༣ བར) ཁ་ཆེའི་གོང་མ་ཨབུ་བཁར་ལ་མི་བརྩི་མཁན་ཨ་རབ་ཀྱི་ཁྱིན་ལོག་དང་ལྷན་དུ་བྱུང་བའི་དམག་འཁྲུག་ཅིག

ནས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་མུ་མཐུད་དེ་བསྐྱབས་ཐུབ་པ་བྱུང་། ནང་འཁྲུག་འདིས་ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་ཁབ་དེ་ཉུས་མེད་དུ་བཏང་སྐབས་བཁྲ་གྱིས་མཐའ་མཚམས་ཁུལ་དུ་དབང་ཤུགས་རྒྱ་བསྐྱེད་བྱས། ཁོའི་སེམས་སུ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལ་འཛིགས་པ་ཆེན་པོ་གཉིས་ཡོད་པ་ནི་ནུབ་ནས་བེཟནཏེན་གོང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་། ཤར་ནས་སསནིན་[1]གོང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཡིན་པར་བསམ།

དེའི་རྗེས་ཀྱི་མུཧམད་ཀྱི་རྒྱལ་ཚབ་པ་དག་གིས་ཁྲིམ་མཆེས་ཀྱི་ཡུལ་གྲུ་ཁག་ལ་ཐེངས་མང་དམག་འཐབ་བྱས་ནས་ཁོ་ཚོའི་རྒྱལ་ཁབ་མུ་མཐུད་དེ་རྒྱ་ཆེ་རུ་བཏང་ནས་དཀྱིལ་ཤར་ཡུལ་གྱི་ས་ཁུལ་མང་པོ་ཞིག་ལ་དབང་སྒྱུར་ཐུབ་པ་བྱུང་། དེ་དང་ལྷན་དུ་ཁ་ཆེའི་མཁས་པ་དག་གིས་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱི་མཛད་པ་དང་གསུང་རབ་མང་པོ་བསྡུ་སྒྲིག་བྱས་ནས་ལྷན་ཐབས་ཧདིཐ་[2]ཞེས་པའི་དེབ་དེ་གྲུབ་ཅིང་། འདི་ནི་སུནཧ་[3]ཞེས་པའི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་གོམས་སྲོལ་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་ལུགས་ཀྱི་གཞི་རྩ་དེར་གྱུར། འདི་ནི་ཁུརཨན་གསུང་རབ་ཀྱི་ལྷན་ཐབས་ལྟ་བུ་ཆགས་ཤིང་ཉམས་ལེན་པ་དག་གི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་ལུགས་ཀྱི་ལམ་སྟོན་ལྟ་བུར་གྱུར། འདི་ལྟར་བྱས་ནས་ཨིསིལ�th་ཀྱི་གོང་མ་དེ་དབང་ཤུགས་དང་ལྟ་གྲུབ་གཉིས་ཐད་ནས་སྲ་བརྟན་དུ་བཏང་།

ཨིཪིཔཏ་ནས་ཡོང་བའི་ཁོང་ལ་འདོད་མོས་མེད་མཁན་མི་ཁག་ཅིག་གིས་རྒྱལ་ཚབ་གསུམ་པ་ཨུཐམན་[4]ཨྙོག་གསོད་བྱས་སྐབས་ཡུལ་ལ་ནང་འཁྲུག་ལངས། མུཧམད་ཀྱི་སྐྱུད་

[1] སསནིད། (Sassanid) (༢༢༤-༦༥༡) ཕེརཤི་ཡུལ་དུ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་མ་དར་བའི་སྔོན་གྱི་གོ་མ་ཐ་མ་དེའི་མིང་རེད། གོང་མ་འདིས་ཡེ་ལོ་ ༢༢༤ ནས་ ༦༥༡ བར་དུ་དབང་བསྒྱུར། ཨིརན་ནང་དུ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་མ་དར་བའི་ཡར་སྔོན་དུ་གོང་མ་འདིའི་སྐབས་སུ་ཨིརན་གྱི་རིག་གནས་ཧ་ཅང་དར་ནས་དུས་སྐབས་ཧ་ཅང་གལ་ཆེན་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

[2] Hadith ༨༢༢-༨༩༨) ཞལ་གསུང་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན། དེ་ཡང་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱིས་བཀའ་གསུང་ལ་གོ་བ་རེད། འདི་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཁྲིམས་ཞེས་པ་དེའི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན།

[3] Sunnah ཁ་ཆེའི་ཆོས་པའི་གསུང་རབ་ཅིག་གི་མིང་ཡིན། འདིའི་ནང་དུ་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་བཤད་སྲོལ་དང་། སློབ་སྟོན། ལམ་ལུགས་སོགས་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱིས་དགོངས་པ་དང་མཐུན་པར་བཤད་པའི་རྩོམ་རིགས་ཤིག་རེད། འདི་ལ་སྐབས་རེ་འཚོ་བའི་སྤྱོད་ཐབས་ཞེས་སུ་འབོད།

[4] Uthman སྟོན་པ་མུཧ་མད་ཀྱི་མག་པ་དང་འགྲོ་གྲོགས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་གི་རྒྱལ་ཚབ་བམ་ཁལིཕ་གསུམ་པ་རེད། འདིས་དབང་སྒྱུར་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་འདི་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཨིརན་ཨཕ་ཀྣན་བར་དུ་དར།

པོ་ཨལིའི་ཡིས་གོ་སྐབས་འདི་དང་བསྟུན་ནས་རང་ཉིད་རྒྱལ་ཚབ་པ་བཞི་བ་དེ་ཡིན་ཞེས་བསྒྲགས། ཨུཐམན་གྱི་ཤ་ཉེ་མུཨཱཝིཡཱ་[1]ཡི་དེ་ལ་གདོང་ལེན་བྱས། ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་སྡེ་གཟར་གྱི་ནང་དུ་ཤི་རྨས་ཏ་ཅང་མང་པོ་བྱུང་སྐབས་མང་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་འཐབ་འཁྲུག་དེ་མཇུག་སྒྲིལ་དགོས་པའི་ངར་ཤུགས་ཇེ་ཆེར་སོང་། རྗན་པ་དག་གིས་བར་འདུམ་བྱས་ན་ཡང་ཨལིའི་ཡིས་མ་ཉན་པར་མུ་མཐུད་ནས་དམག་འཁྲུག་བྱས་པས་མཐར་ཁོ་རང་ཡང་དམག་འཁྲུག་ནང་ནས་གྲོངས། དེ་དང་ལྷན་དུ་གོང་མའི་དབང་ཆ་མུཨཱཝིཡཱ་ཡི་ལག་ཏུ་ཐོབ།

ཨུམའཡད་[2]ཁོ་རང་ལ་དབང་ཆ་རག་པ་དང་གདུང་རྒྱུད་ཀྱི་ལམ་ནས་ཨུམའཡད་རྒྱལ་རབས་[3]ནང་རྒྱལ་ཚབ་པ་ཇི་ལྟར་བྱེད་དགོས་པའི་ལམ་ལུགས་གཏན་འབེབས་བྱས་པས་ཨུམའཡད་རྒྱལ་ཚབ་ལམ་ལུགས་ཞེས་པའི་གྲགས་པ་ཆེན་པོ་ཅན་དེ་དབུ་བརྙེས། ཨུམའཡད་ཀྱིས་དབང་སྒྱུར་མུ་མཐུད་དེ་རྒྱ་བསྐྱེད་ནས་ཨཕྲིཀ་[4]ཡི་ནུབ་རྒྱུད་དང་། དབུས་ཨེཤིཡ་གི་ས་ཁུལ་མང་ཆེ་བ་མ་ཟད། སིཔེན་གྱི་ཆ་ཤས་འགའ་ཞིག་ཀྱང་ཁོའི་དབང་འོག་ཏུ་བཙུད་པ་རེད། སྐབས་དེར་ རྡེཟནཏེན་གོང་མའི་ལམ་ལུགས་དང་མི་འདྲ་བར་ཨུམའཡད་གོང་མས་ཆོས་ལུགས་ལྟ་བ་གྱ་ཡངས་བཟུང་བས་བཙན་འོག་ཏུ་བཙུག་པའི་མི་སེར་དག་

[1] Mu'awiya(༦༠༢ - ༦༨༠) ཁལིཕ་གི་རྒྱལ་སྲིད་ཐོག་མར་འཛུགས་མཁན། ཁོས་སིརིཡཱ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་འཛིན་དུ་བསྐོས་ཤིང་། ཨལི་གི་ལག་ནས་ཁ་ཆེའི་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་དབང་ཆ་ཕྲོག་པ་རེད།

[2] Umyyad ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་མ་དར་སྔོན་དུ་ཁོང་ཅག་ཁུརེཤ་ཞེས་པའི་རུས་རྒྱུད་ཡིན། རུས་རྒྱུད་དེས་ཐོག་མ་ཁ་ཆེའི་སྟོན་པ་མུཧ་མད་དང་ལྷན་དུ་དམག་འཐབ་དྲག་པོ་བྱུང་ཡོད་ན་ཡང་ཕྱིས་སུ་ཁོང་ཅག་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་པ་ཆགས། ཁོང་ཚོའི་ཁྲིམ་རྒྱུད་ཀྱིས་སྲིད་དབང་གལ་ཆེའི་གནས་རིམ་མང་པོ་བཟུང་།

[3] Umyyad Dynasty (༦༦༡ ནས་ ༧༥༠) ཁ་ཆེའི་དབང་སྒྱུར་རྒྱལ་རབས་ཤིག མུཨི་ལིཡ་ཞེས་པས་སིརིཡའི་རྒྱལ་ས་ཌམསི་ཁསི་ལ་ཨུམ་ཡད་ཁལིཕ་བཙུགས་ནས་ཁ་ཆེའི་ཡུལ་ཁམས་ཡོངས་སུ་དབང་སྒྱུར་བྱས་པ་ནས་བཟུང་ཨུམཡད་རྒྱལ་རྒྱུད་ཆགས་པ་རེད། ཨུམ་ཡད་རྒྱལ་རབས་ནི་ ༦༦༡ ལོར་ཁ་ཆེ་ནང་འཁྲུག་གི་ཕྱོགས་ཁག་གཅིག་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནས་བཙུགས་པའི་རྒྱལ་རབས་ཤིག་རེད།

[4] གླིང་ཆེན་ཨཕྲིཀ། (Africa) གླིང་ཆེན་ཨ་ཕེ་རི་ཀ་འཛམ་གླིང་གི་གླིང་ཆེན་ཆེ་ཤོས་གཉིས་པ་དང་མི་རིགས་ནག་པོའི་གླིང་ཆེན་རེད། འདིའི་ནང་དུ་རྒྱལ་ཁབ་ ༥༩ ཙམ་དང་ས་ཁྱོན་གྱི་ལོ་མི་ཏར་ཁ་གང་མ་ས་ཡ་ ༣༠ ལྷག་ཡོད། འདིའི་ནང་དུ་འཛམ་གླིང་གཙང་པོ་རིང་ཤོས་ཡིན་པ་ནཡེལ་རྒྱུག་གི་ཡོད་ཅིང་། ལོ་ས་ཡ་ ༧ ཙམ་གྱི་ཡར་སྔོན་དུ་འཛམ་གླིང་མིའི་རིགས་ཀྱི་མེས་པོ་ཐོག་མ་ཡང་གླིང་ཆེན་འདི་ནས་བྱུང་བར་བཤད། དུས་རབས་ ༡༩ བའི་ནང་ནས་ཡུ་གཪོབ་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གིས་གླིང་ཆེན་འདིར་དབང་སྒྱུར་བྱེད་འགོ་ཚུགས་ཡོད་ཅིང་། ད་སྐབས་ཨིན་ཇིའི་མ་སྐད་ཡིན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱང་གླིང་ཆེན་འདིར་ཡོད།

ལ་རང་གི་འདོད་མོས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་དབང་ཆ་མང་ཙམ་སྤྲད་ཡོད། སྐབས་མ་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་ཨརབ་མི་མང་གིས་མི་རིགས་གཞན་དག་ལ་མཐོང་ཆུང་དང་བརྙས་བཅོས་བྱས་པ་རྒྱུན་མ་ཆད་པས་མང་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་འདི་ལ་ཞེ་འཁོན་ཆེན་པོ་ལངས་བཞིན་ཡོད་པ་དེ་ལ་རྐྱེན་བྱས་ནས་མཐར་ཨུམའཡད་གོང་མའི་སྲིད་དབང་ཡང་ཤོར།

སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཁྲོལ་དུ་རྙོག་ཟིང་མང་བ་དང་སྲིད་གཞུང་གི་ནུས་པ་ཆུང་བར་གྱུར་པའི་གོ་སྐབས་དང་བསྟུན་ནས་གྱེན་ལོག་པ་ལངས། སུཏྣམད་ཀྱི་གདུང་རྒྱུད་དངོས་ཡིན་པའི་ཨབྦཱསིད་[1]ཞེས་པ་ཞིག་གིས་གོང་མའི་ཁྲི་ལ་སྡོད་པའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པར་བརྗོད་ནས་དམག་འཁྲུག་ལན་མང་བྱས་མཐར་ཧོ་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནས་ཨུམའཡད་གོང་མའི་སྲིད་དབང་ཕམ་པར་བྱས། དེས་ཨབྦཱསིད་རྒྱལ་རབས་[2]ཞེས་པའི་སྲིད་གཞུང་བཙུགས། སྐབས་འདིར་གོང་མ་སྔོན་མ་དག་དང་མི་འདྲ་བར་འདིའི་དབང་འོག་གི་རྒྱལ་ཁམས་ཧྲིལ་པོ་དེ་དུམ་བུ་མང་པོར་གྱེས་ནས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཨབསིད་ལ་བརྩི་མཐོང་ཙམ་རེ་དང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་ལ་བརྩིས་པ་ཙམ་ལས་སྲིད་དོན་གྱི་ཆ་ནས་ཐམས་ཅད་རང་བཙན་དུ་གྱུར། དུས་སྐབས་འདིར་གོང་མའི་རྒྱལ་ས་ཡང་སིརིཡཱ་ཡི་གྲོང་ཁྱེར་ཊེམ་སིཀསི་[3]ནས་ཨིརག་[4]གི་

---

[1] ཨབྦཱསིད། (Abbasids) དབང་མཛད་ནི་སུཏྣམད་ཀྱི་རྒྱལ་ཚབ་འཛིན་མཁན་གསུམ་པ་དེ་རེད། ཧོ་ཚོས་རྒྱལ་ས་བྷག་དྷད་ནས་སྲིད་བསྐྱངས་བ་རེད། ཧོ་ཚོས་སྲིད་བསྐྱངས་བའི་རིང་ལ་ཁ་ཆེའི་གསེར་གྱི་དུས་རབས་ཞེས་པ་དེ་བྱུང་། དེ་ནས་སོག་དམག་གིས་ཧོ་ཅག་ཕམ་པར་བྱས་ན་ཡང་ཨོཊྟོ་མན་གྱི་དབང་ཤུགས་མ་སླེབས་བར་དུ་གདུང་རྒྱུད་མུ་མཐུད་ནས་གནས།

[2] Abbasid Dynasty, (༧༥༠ ནས ༡༢༥༨) ཨབྦཱ་སིད་དབང་མཛད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས།

[3] Damascus སིརིཡཱ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་ས་དང་ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་ཁབ་ཡུམ་ཡད་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ཡིན། གྲོང་ཁྱེར་འདི་ཨརབ་འཛམ་གླིང་གི་རིག་གནས་དར་བའི་ལྟེ་གནས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། མི་ལོ་ ༩༠༠༠ ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུ་ཡོད།

[4] ཨིརག། Iraq འཛམ་གླིང་ཡི་གེ་འབྲི་བའི་ཐོག་མ་དར་ས་དང་རིག་དར་གྱི་མགོ་ཁུངས་སུ་འགོད་པའི་ཨིརཁ་ནི་ད་སྐབས་ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༤༧ མ་ཟིན་ཙམ། ཚབ་སྲིད་སྲིད་འཛིན་མང་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་བྷག་དྷད་ (Baghdad)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༤༨ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཧྲོ་ལར་ ༡༧༥༠༠༠། སྐད་ཡིག་ཨརབ་སྐད་ཨརབ་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཨིསལམ། ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༥༥༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་མིའི་རིགས་གཞིས་ཆགས་ཡོད། ཡུརོབ་ཀྱི་མི་ཐོག་མ་ཡེ་ལོ་ ༡༥༩༣ ལོར་འགྲོས། ཡེ་ལོ་ ༡༩༣༢ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

ནྰགདྷད་[1]གྲོང་ཁྱེར་ལ་སྦྱོར་པ་རེད། དེར་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཁང་པ་[2]ཞེས་པའི་ཤེས་ཡོན་དང་ཡིག་སྒྱུར་གྱི་བསྡི་གནས་ཆེན་པོ་དེ་བཙུགས་ནས་ཨིསིལྰམ་གྱི་ཤེས་ཡོན་དང་གསར་གཏོད་ཀྱི་བྱ་བ་ཏ་ཅང་རླབས་ཆེན་བྱུང་བའི་དུས་སྐབས་དེར་ཁ་ཆེའི་གསེར་གྱི་དུས་རབས་[3]ཞེས་པ་ཞིག་བྱུང་།

ཡིག་སྒྱུར་བསྡི་གནས་ཁང་ཆེན་མོ་འདི་ཁྰལིཕེཏ་[4]གོང་མའི་སྲིད་གཞུང་གིས་སྦྱིན་བདག་གི་འོག་ལ་བྱུང་སྟབས་འདིའི་སྟན་གྲགས་ཡོངས་སུ་འཕེལ་བས་ས་ཕྱོགས་གང་ས་ནས་མཁས་པའི་ཡང་རྩེ་མང་པོ་འདིར་འདུས། ཁོ་ཚོའི་ལས་དོན་ནི་ཤར་ནུབ་ཀྱི་ཚན་རིག་དང་ཤེས་བྱའི་གནས་གང་མང་མང་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་ནས་ཨ་རབ་ཀྱི་ཡི་གེར་ཕབ་སྒྱུར་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། དེའི་ཕྱིར་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཁང་པ་འདི་ལྷ་གྲུབ་རིག་པ་ནས་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་བར་དུ་ཤེས་བྱའི་གནས་ཐམས་ཅད་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་སའི་བསྡི་གནས་འགྲན་ཟླ་མེད་པ་ཞིག་ལ་གྱུར། གོང་མ་ཨབྦསིད་ཀྱི་དུས་སྐབས་འདིར་ཆབ་སྲིད་ཀྱང་ཞྭོས་འཛོག་གིས་བརྟན་བརླིང་ཡོད་སྟབས་མཁས་པ་ཆེན་པོ་དག་གི་བསམ་བློ་དང་འགྲུལ་བཞུད་ལ་རང་དབང་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁཆེའི་ཆོས་པ་མ་ཡིན་པའི་མི་མང་པོའི་ཁྲོད་དུ་ཨ་རབ་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དར་ཁྱབ་སོང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གོང་མ་འདིས་དད་མོས་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་གཅིག་པུ་མིན་པར་ལེགས་བྱང་གི་ཕྱོགས་ནས་ཀྱང་བྱས་རྗེས་ཆེན་པོ་བཞག

---

[1] Baghdad, དུས་རབས་ ༨ པ། ཨིརཁ་གི་རྒྱལ་ས་དང་གནའ་བོའི་རིག་གནས་དར་སའི་གནས་གཙོ་བོ་ཞིག ཁ་ཆེའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཁང་པ་ཞེས་པ་ཡང་གྲོང་ཁྱེར་འདིར་ཡོད་ཅིང་། སྨུཏ་མད་ཀྱི་རྒྱལ་ཚབ་གསུམ་པའི་རྒྱལ་ས་ཡང་ཡིན།

[2] House of Wisdom (༧༦༢) ཤེས་རབ་ཀྱི་ཁང་པ། འདི་ལ་ནྰག་ཀྟད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་ཆེན་མོ་ཟེ་ཡང་འབོད། དུས་རབ་ ༨ པའི་ནང་ཁ་ཆེའི་གསེར་གྱི་དུས་རབས་སུ་འཛམ་གླིང་ཤར་ནུབ་གཉིས་ཀྱི་མཁས་པ་མང་པོ་འདུ་འཛོམས་ཀྱི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་ཨ་རབ་ཀྱི་སྐད་དུ་བསྒྱུར་བ་དང་ཤེས་རིག་སྣ་ཚོགས་སྦྱོང་སའི་ལྟེ་གནས་ཤིག་ཆགས།

[3] ཁ་ཆེའི་གསེར་གྱི་དུས་རབས། (Islamic Golden Age)དུས་རབས་ ༨ པ་ནས་ ༡༣ པའི་བར། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དང་རིག་གནས་དར་བའི་རྩེ་མོར་སོན་པར་འདོད། དེ་ཡང་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཁང་པ་ཞེས་པ་འདི་བསྐྲུན་ནས་འཛམ་གླིང་ཤར་ནུབ་ཀྱི་རིག་གནས་ཀྱི་འདུ་འཛོམས་ཆེན་མོ་ཞིག་བྱུང་ནས་འཛམ་གླིང་གི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་ཨ་རབ་ཀྱི་སྐད་དུ་ཕབ་སྒྱུར་བྱས་པ་རེད།

[4] ཁྰལིཕེཏ། (Caliphate) ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་མངའ་བདག་ཁལིཕ་གོང་མ་དག་གི་མངའ་དབང་དེའི་མངའ་འོག་གི་མི་དང་དེའི་མངའ་ཁུལ། ཁལིཕ་ཞེས་པ་ནས་བྱུང་ཞིང་དེ་ཁ་ཆེའི་སྨུཏ་མད་ཀྱི་རྒྱལ་ཚབ་ལ་གོ་བ་ཡིན།

སྐབས་དེར་གོང་མའི་རྒྱལ་ཁམས་གཞན་དག་གི་ནང་དུ་ཤེས་རིག་བསྐྱར་དར་གྱི་དུས་སྐབས་ཤིག་ཆེས་བཞིན་ཡོད་ན་ཡང་ཕལ་སྙིན་ནི་ཡེ་ཤུའི་སེར་དམག་[1]གི་ཏྲོལ་རྡུང་འོག་ལ་ཚུད་ཡོད། ཡེ་ཤུའི་དམག་དཔུང་གཅིག་རྗེས་གཉིས་མཐུད་ཀྱིས་རྩ་ཆེའི་ས་གནས་ཡེ་རོ་ཤེ་ལམ་ལ་འཐོར་ནས་གྲོང་ཁྱེར་དེ་ཁ་ཆེའི་ལག་ནས་ཕྱིར་འཕྲོག་བྱེད་པར་རྩོམ་བཞིན་ཡོད། སེར་དམག་རྣམས་རིམ་གྱིས་ཕལ་སྙིན་གྱི་ས་ཁུལ་ནས་ཕྱིར་འཕུད་བཏང་རུང་དེའི་རིང་ལ་ཁྲི་ཆོར་ཁ་ཆེའི་ལེགས་བྱང་གི་ངོ་མཚར་མཛེས་སྡུག་མང་པོ་སྨིན་པའི་གོ་སྐབས་བྱུང་། ཁྲི་ཆོས་དེ་ནས་ཐོབ་པའི་ཤེས་བྱའི་རྣམ་གཞག་མང་པོ་ཞིག་ཕྱིར་ཡུ་རོབ་ཏུ་ཁྱེར་ནས་ཡུ་རོབ་ཏུ་དེང་རབས་ཚན་གི་རིག་གནས་དར་བའི་རྨང་གཞི་དང་། ཡུ་རོབ་ཀྱི་ཤེས་རིག་རྣམ་པར་རྒྱས་པའི་དུས་རབས་དེའི་འབྱུང་རྐྱེན་ལ་ཡང་གྱུར།

གསེར་གྱི་དུས་སྐབས་དེ་མུགྷལ་[2]དམག་གམ་སོག་པོའི་གདུང་རྒྱུད་ཀྱི་དམག་གི་དཔུང་དབུས་ཨེ་ཤེ་ཡ་ལ་འཐོར་བ་དང་མཇུག་རྫོགས། ཁྲི་ཆོས་ནུབ་དང་ལྷོ་ལ་དཔུང་འཇུག་བྱས་པའི་ལམ་བར་དུ་ཧྥགདྡད་གྲོང་ཁྱེར་མང་ཆེ་བ་གཏོར་བཅོམ་བྱས། མ་གཞི་སོག་པོ་རྣམས་ཡ་ང་སྙིང་རྗེ་མེད་པའི་དམག་འཐབ་པ་ཤ་སྟག་ཡིན་ན་ཡང་ཆོས་ལུགས་ཐོག་ཀྱང་ཡངས་ཀྱི་ལྟ་བ་བཟུང་ཡོད་པས་ཁྲི་ཆོས་བཙན་བཟུང་བྱེད་ཡུལ་ཁག་ལ་ནང་པ་དང་། ཀྲིསྟ་ཆོས་ལུགས། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་ལུགས་སོགས་དར་བར་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱས་ཡོད། དུས་ཚོད་འགྲོ་རིམ་བཞིན་སོག་པོའི་གོང་མ་ནང་ཁུལ་ལ་རྒྱལ་ཕྲན་མང་པོར་གྱེས་ཤིང་། ཤར་ཕྱོགས་ཁུལ་གྱི་དེ་འདྲའི་རྒྱལ་ཕྲན་དག་གི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དར་ཞིང་། ནུབ་ཁུལ་དུ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དར།

---

[1] ཡེ་ཤུའི་སེར་དམག (Crusades) (༡༠༩༥) བོད་སྐད་དུ་ཡེ་ཤུའི་བསྟན་སྲུང་དམག་ཅེས་བསྒྱུར། འདི་གཙོ་བོ་དུས་རབ་བར་མའི་སྐབས་སུ་མཆོག་གི་གནས་དེ་ཁ་ཆེའི་དབང་སྒྱུར་འོག་ནས་རག་ཐབས་ཀྱི་དམག་འཁྲུག་དེ་ལ་གོ་གི་ཡོད་ཀྱང་། འདི་དང་རིགས་འདྲ་གཞན་དག་ལ་ཡང་གོ་ཆོག དུས་རབས་གཉིས་ཙམ་ལ་མཆོག་གི་གནས་དེ་ཐོབ་པའི་ཆེད་དུ་སེར་དམག་ལན་ ༧ ཙམ་བྱས་ཀྱང་དོན་འབྲས་མ་སོན། ༡༣༩༡ ལོར་ཕལ་སྟན་གྱི་ཡེ་ཤུའི་ཆོས་དམག་ཕྱིར་བྱས།

[2] མུགྷལ། (Mughal) ཞུཊ་ཛེ་ཀི་སྟན་གྱི་ཕྱོགས་ནས་ཏི་མུར་དང་སོག་པོའི་རྒྱུད་པ། ཡེ་ལོ་ ༡༣༠༨ ཙམ་ལ་དབུས་ཨེ་ཤེ་ཡ་ཁུལ་འཐོར་ཞིང་། ༡༥༣༨ ལོར་གོང་མ་ཧྥབར་གྱིས་སྲིད་དབང་བཟུང་། མུགྷལ་གོང་མའི་སྲིད་དབང་ཞེས་པར་གྲགས།

དུས་སྐབས་འདིར་སླེབས་དུས་སྔོན་མ་ཨིསི་ལམ་གྱི་གོང་མས་མངའ་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཡུལ་ཁམས་དེ་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཚབ་ཁག་དང་སོག་པོའི་མངའ་བདག་དག་གི་དབང་འོག་ཏུ་ཤོར་ཡོད། གནས་སྟངས་འདིས་ད་ལྟའི་ཏུར་ཁིའི་ཞེས་འབོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དེའི་ནང་དུ་གྲུ་གུའི་གོང་མའམ་ཨོ་ཊ་མན་གོང་མ་[1]ཞེས་པ་ཞིག་གི་དབང་ཤུགས་རྒྱས། གྲུ་གུའི་གོང་མས་དབང་མཛད་པ་[2]ཅེས་པ་ཞིག་འགོ་བཙུགས་ནས་མགྱོགས་པོར་མངའ་ཁོངས་རྒྱ་བསྐྱེད་བྱུང་། དབང་མཛད་པ་རེ་རེས་ལོ་དང་པོ་གསར་དུ་བཟུང་པའི་ས་ཁུལ་དེ་བསྐྱངས་ཤིང་ལོ་གཉིས་པ་ནས་ས་ཁུལ་གསར་པ་རེ་ལ་བཙན་བཟུང་བྱེད་དགོས་ཤིང་། དེ་ལྟར་བྱས་ནས་མི་འགོར་བར་ཐུར་ཨརབ་ཀྱི་མངའ་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ས་ཁུལ་མང་ཆེ་བ་ཨོ་ཊ་མན་གྱི་དབང་འོག་ཏུ་སོང་།

ཨོ་ཊ་མན་གྱི་དབང་མཛད་སུ་ལེ་མན་[3]ཞེས་འབོད་པ་དང་མེ་ཧ་མེད་[4]གཉིས་ཀྱི་དམག་ཤུགས་ལས་ཡོ་རུབ་ཀྱི་ཀོན་སྟན་ཊི་ནོ་པལ་ཞེས་པའི་གྲོང་ཁྱེར་དེ་འཛིན་ཐུབ་པར་བྱུང་བས་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ནང་དུ་དབང་ཤུགས་སླེབས་པའི་རྨང་གཞི་ཚུགས། གྲོང་ཁྱེར་དེ་སྔོན་མ་ཡེ་ཤུའི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ད་ཆ་ཁཆེའི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ནས་མིང་ལ་ (ཨི་སྟན་བྷོལ)[5](ཨིསལམ་གྱི་གྲོང་ཁྱེར) ཞེས་འབོད་པར་གྱུར།

---

[1] གྲུ་གུའི་གོང་མ། (Ottomon Empire) གུ་གུའི་ཡུལ་ནས་ཚུགས་པའི་གོང་མ་དབང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཅིག དང་པོ་གྲུ་གུ་ (ཏ་ར་ཀི) ཡུལ་ནས་འགོ་ཚུགས་ཏེ་རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༧ མ་ཟིན་ཙམ་ལ་དབང་སྒྱུར། ༡༢༩༩ ཙམ་ནས་འགོ་བཙུགས་ནས་ ༡༩༢༢ བར་དུ་གནས། གོང་མ་འདིས་དབང་མཛད་པ་ཞེས་པའི་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་མངའ་ཁུངས་དག་ལ་དབང་བསྒྱུར།

[2] དབང་མཛད་པ། (Sultanate) གྲུ་གུའི་གོང་མའི་ཕོ་ཉ་ལྟ་བུ་སྟེ། ཡུལ་ལུང་ཞིག་ལ་དབང་བསྒྱུར་བྱེད་པོ་ལ་གོ་གཙོ་བོ་རྒྱལ་པོ་ཞེས་པའི་གོ་དོན་ཡིན་ན་ཡང་ཁ་ཆེ་དང་དམིགས་བསལ་གྱིས་འབྲེལ་བ་ཡོད་དགོས། རྒྱལ་པོ་དག་ལ་སུལ་ཏན་དང་བཙུན་མོ་དག་ལ་སུལ་ཏཱན་ཞེས་འབོད།

[3] སུ་ལེ་མན། (Suleiman) (༡༤༩༤ འམ་ ༡༤༩༥ - ༡༥༦༦) ཨརབ་ཀྱི་སྐད་དུ་ཞི་བདེ་བདག་ཉིད་དམ་ཞི་བདེའི་སྐྱེས་བུ་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན། ཨོ་ཊ་མན་གོང་མའི་དབང་མཛད་ཅིག་གི་མིང་།

[4] མེ་ཧ་མེད། (Mehmet) (༡༤༣༢ - ༡༤༨༡) ཏྲ་ར་ཀིའི་ཡུལ་སྐད་ལ་མུ་ཧ་མད་ཀྱི་བརྗོད་སྟངས་ཡིན། ཨོ་ཊོ་མོན་གོང་མའི་དབང་མཛད་ཅིག་གི་མིང་ཡིན།

[5] ཨི་སྟན་བྷོལ། Istanbul ཏྲ་ར་ཀི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་ས། སྔ་མོའི་མིང་ལ་ཀོན་སཏེ་ནྟི་ནོ་པོལ་ཞེས་ཟེར། ཤར་ནུབ་གཉིས་ཀྱི་རིག་གནས་ཀྱི་འདུས་མདོ་ལྟ་བུ་ཡིན་པས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གནད་འགག་ཆེན་པོ་བཟུང་ཡོད།

ཨོཊྟམན་གོང་མའི་ཕྱི་སྲིད་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་དེ་གདུག་རྩུབ་ཆེན་པོ་ཡོད་ན་ཡང་ནང་ཁྲུལ་དུ་ཀྱུ་ཡངས་ཆེ་ཙམ་ཡོད། ཁོས་ཆོས“གསུམ་ཁྲིམས་མ་ལག”[1]ཅེས་པ་ཞིག་གསར་འཛུགས་བྱས་ནས་མི་རིགས་དང་ཆོས་ལུགས་ས་ཁྲུལ་བཅས་ལ་ཚད་ངེས་ཅན་གྱི་རང་དབང་སྤྲད་ཡོད། གྲངས་ཉུང་གི་མངའ་འབངས་དེ་དག་གིས་ཆེ་ས་ནས་ཨོཊྟམན་གྱི་བཀའ་ལ་བརྩི་བཀུར་ཡོད་པའི་ཐོག་ནས་རང་རང་གི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀ་རང་དབང་གི་ཐོག་ནས་སྐྱོང་བའི་དབང་ཆ་སྤྲད་ཡོད། དེ་ལས་ལྡོག་པ་ཞིག་ལ་སྲིད་བདག་གིས་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་སུནྣིའི་[2]ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ངོས་ལེན་བྱས་ནས་མི་རིང་བར་ཤིཡཱ་[3]ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དེ་དམ་བསྒྲགས་ཀྱི་འོག་ཏུ་ཚུད་པས་ཁོ་ཚོ་ཁ་ཆེའི་སྤྱན་ཟླ་དག་གི་ནང་ཁྲུལ་ལ་ཀྱུ་ཡངས་ཉུང་བ་ཡོད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་སྟག་གཟིག་ཡུལ་གྱི་ཤིཡཱ་དཔོན་པོ་དག་གིས་ཀྱིན་ལོག་བྱ་འགོ་ཚུགས། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སཕཝིད་[4]ཞེས་པའི་གོང་མའི་སྲིད་དབང་ཞིག་གསར་དུ་འགོ་ཚུགས་ཡོད། ཁོ་ཚོས་མགྱོགས་མྱུར་དང་ཤིཡཱ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དེ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཡིན་པའི་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་ནས་སུནྣིའི་ཆོས་དད་པ་དག་ཁྲིམས་ལ་སྙོར་འགོ་ཚུགས།

[1] གསུམ་ཁྲིམས་མ་ལག (Millet System) བོད་སྐད་ལ་མི་སྡེ་ཁྲིམས་སྐྱོང་མ་ལག་ཅེས་སུ་བསྒྱུར། འདིའི་ནང་དུ་གོང་མ་ཆེན་པོ་དག་གིས་མི་སྡེ་མི་འདྲ་བ་དབང་དུ་སྒྱུར་སྐབས་མི་སྡེ་རང་རང་གི་ལམ་ལུགས་ལྟར་དུ་གནས་སུ་བཅུག་པའི་ཁྲིམས་ལུགས་ཤིག་ལ་གོ་བ་རེད།

[2] སུནྣི། (Sunni Islam) ཁ་ཆེའི་ཆོས་བརྒྱུད་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཁག་ཆེ་ཁག་ཆེ་ཤོས་དེ་རེད། ཆོས་བརྒྱུད་འདི་སྟོན་པ་མུཧ་མད་ཀྱི་གྲོས་པོ་ཨབུ་བྷཀར་ལ་ཁ་ཆེ་མང་མོས་ཀྱིས་རྒྱལ་ཚབ་ཏུ་བསྐོས་པ་དེ་ལ་མོས་མཐུན་བྱེད་མཁན་དག་བརྒྱུད་ནས་བྱུང་བ་རེད། སྟོན་པ་མུཧ་མད་འདས་པའི་རྗེས་སུ་རྒྱལ་ཚབ་སུས་བྱེད་ཀྱི་སྐོར་ལ་ཁོང་གིས་བཀའ་མངགས་གང་ཡང་མེད་སྐབས་ཕྱོགས་གཅིག་གིས་ཆོས་དད་པ་ནང་ཁྲུལ་ནས་གུས་བརྩི་ཡོད་པ་ཞིག་དབུ་ཁྲིད་དུ་འཛུག་དགོས་བཤད་པ་དང་། ཕྱོགས་ཁག་གཅིག་གིས་ངེས་པར་དུ་མུཧམད་རང་གི་ཤ་ཁྲག་གི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ངེས་པར་དགོས་ཞེས་བཤད། དེ་གཉིས་ལས་དང་པོ་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནས་ཨབུ་བྷཀར་གྱིས་ཁ་ཆེའི་སྟོན་པའི་རྒྱལ་ཚབ་དང་པོ་བྱས།

[3] ཤིཡཱ། (Shi'a Islam) ཁ་ཆེའི་ཆོས་བརྒྱུད་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཁག་གཉིས་པ་དེ་རེད། ཆོས་བརྒྱུད་འདི་སྟོན་པ་མུཧ་མད་ཀྱི་སྐུད་པོ་ཨལི་ཕྱོགས་ཁག་གིས་ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་ཚབ་བྱས་པ་དག་བརྒྱུད་ནས་བྱུང་བ་རེད། སྟོན་པ་མུཧ་མད་འདས་པའི་སྐབས་སུ་ཁོང་གི་རྒྱལ་ཚབ་ལ་སུ་འཛུག་གི་སྐོར་ལ་གྲོས་བསྡུར་བྱས་སྐབས་ཁོང་ལ་རྒྱལ་ཁ་མ་ཐོབ་ན་ཡང་ཁོང་གིས་གོ་སྐབས་བཟུང་ནས་རྒྱལ་ཚབ་ཀྱི་གོ་གནས་བཙན་གྱིས་འཕྲོག་པ་རེད།

[4] སཕཝིད། Safavid (༡༥༠༡ - ༡༧༣༦) ཨིརཱན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྔོན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ཤིག འདིའི་རིང་ལ་ཤིཡཱ་ཆོས་བརྒྱུད་ཀྱི་སྡེ་ཁག་བཅུ་གཉིས་གསར་འཛུགས་བྱས།

སོག་པོའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་གོང་མ་རྣམས་རིམ་བཞིན་དབུས་ཨེ་ཤེ་ཡ་ནས་ཕྱིར་འབུད་བྱས་ནས་ཤར་ཕྱོགས་སུ་མཐའ་སྐྱོད་བྱས་པས་ཧོ་ཆོས་ཕང་པ་བཙུགས་ས་དེ་རྒྱ་གར་དང་པཱ་ཀིསྟན་ལ་བྱས། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་གར་ཡུལ་དུ་མུགྷལ་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཞེས་སུ་འབོད་པའི་རྒྱལ་རབས་དེ་ཆགས་ཤིང་། སྟག་གཟིག་ཡུལ་ནས་ཕྱིར་ཡོང་བའི་རིག་གནས་ཨིསི་ལམ་སོགས་རྒྱ་གར་ཡུལ་དུ་མཚམས་སྦྱོར་བྱས། དེས་ཀྱང་དུས་སྐབས་མང་ཆེ་བར་ཧིནྡྷི་ཆོས་ལུགས་པ་དག་ལ་རང་གི་ཆོས་ལུགས་མུ་མཐུད་ནས་ཉམས་ལེན་བྱེད་དུ་བཙུག་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཆོས་ལུགས་གཞུ་ཡངས་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་དེ་སོག་པོའི་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཐ་མ་ཨོརང་ཛེབ་[1]ཟེར་བ་དེའི་སྐབས་སུ་མཇུག་བསྒྲིལ། ཧོ་རང་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལ་དད་པ་ཤུགས་ཆེན་ཡོད་མཁན་ཞིག་ཡིན་པས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཁྲིམས་དེ་ཡུལ་ཁམས་ཡོངས་སུ་ལག་ལེན་བྱེད་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་པ་དག་གིས་ གྱེན་ལོག་བྱེད་འགོ་ཚུགས་ཤིང་། དེ་ལས་བཙན་རྒྱལ་གྱི་སྟོབས་ཤུགས་ཉམས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་། ཡུ་རོབ་མི་སེར་སྤྱིལ་བའི་རིང་ལུགས་པ་དག་ལ་གོ་སྐབས་ཤིག་ཐོབ་སྟེ། ཨིན་ཇི་དང་ཕ་རན་སི་སོགས་ཀྱི་དབང་ཤུགས་རྒྱ་གར་དུ་སླེབས།

རྒྱ་གར་ནང་དུ་ཁ་ཆེའི་གོང་མ་འཛོར་ཞིག་མ་སོང་གོང་ལ་ཁ་ཆེའི་ཚོང་པ་དག་གི་ལྷོ་ཤར་ཨེ་ཤེ་ཡ་ཡི་ནང་དུ་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེ་ཙམ་བྱུང་ཡོད། ཧོ་ཆོས་ཨ་རབ་ཡུལ་ནས་ཚོང་གི་འགྲུལ་ལམ་རིང་པོ་བཞུད་པའི་ལམ་སྲོལ་གཏོད་ནས་སུམཏྲ་[2]དང་མལེཤེཡཱ་[3]ལྟ་བུའི་ནང་

---

[1] ཨོརང་ཛེབ། Aurangzeb (༡༦༡༨-༡༧༠༧) མུགལ་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཐ་མ་ཡིན་ཞིང་། ཧོའི་དུས་སྐབས་སུ་མུགལ་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དར་བའི་རྩེ་མོར་སོན།

[2] སུམཏྲ། Sumatra ཨིནྡོ་ནེ་ཤི་ཡཱ་ཡི་ཆ་ཤས་གླིང་ཕྲན་ཞིག་གི་མིང་། སྔོན་མའི་བོད་ཀྱི་ཡིག་ཆའི་ནང་དུ་གསེར་གླིང་ཞེས་འབོད་པ་དེ་ཡིན་པ་ཟེར།

[3] མལེཤེཡ། (Malaya) ཞི་བདེ་རྒྱ་མཚོའི་ནང་དུ་ཆགས་ཁ་ཆེའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་དང་ Sarawak Cave ནི་འཛམ་གླིང་བྲག་ཆེ་ཤོས་སུ་རྩི་བ་རེད། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་སྟོང་ཕྲག ༣༣༠ ལྷག་ཙམ་དང་ཆུའི་འབོར་ཚད་0.༣% ཙམ་ཡོད། སྲིད་གཞུང་རྒྱལ་ལྡན་མང་གཙོ་རིང་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་ཀོལལིམཕུར་ (Kuala Lumpur)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༣༢་༧ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཊོ་ལར་ ༡༡༩༤༩། སྐད་ཡིག་མལེ་སྐད་ཡིག་དང་ཨིན་ཇི་སྐད་ཡིག་ཆོས་ལུགས་ནི་ཨིསི་ལམ་ ༦༡% དང་སངས་རྒྱས་པ་ ༡༩%། ཡེ་ཤུ་ ༩%། ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༩༠༠༠༠ ཙམ་གནས་འདིར་མི་གནས་སྡོད་བྱེད། ཡེ་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

བར་དུ་ཡོང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ས་གནས་དེ་དག་ཏུ་ཁ་ཆེ་བ་མང་ནས་མང་དུ་ཡོང་ཞིང་ལས་ཀ་བསྐྱུབས་ནས་གཞིས་ཆགས་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུལ་དེར་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དར་ཁྱབ་པར་གྱུར།

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ།

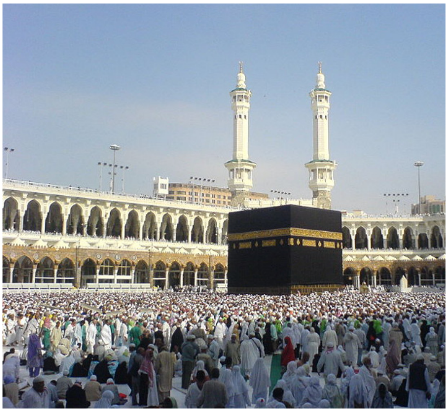

དུས་ཡུན་ཐུང་ངུ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཨིསིལཱམ་དེ་གོ་ལ་ཧྲིལ་པོའི་དད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ཏུ་གྱུར། མ་གཞི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དར་ཁྱབ་འགྲོ་བ་དེ་དྲག་པོའི་སྟོབས་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཀྱང་བྱུང་བ་ཡིན་མོད། སྤྱིར་བཏང་ཆོས་ལུགས་དེ་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་རྒྱ་བསྐྱེད་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་ཕོ་ཚོས་ཆོས་ལུགས་གང་ལ་དད་པ་བྱེད་དང་མི་བྱེད་དེ་མི་སོ་སོ་ལ་རང་དབང་དུ་བཞག་ཡོད། དེ་ལྟར་ཚང་མ་ཆོས་སྒྱུར་བྱས་པ་མིན་ན་ཡང་ཆོས་སྒྱུར་བྱས་པ་ཡང་མང་པོ་བྱུང་ཡོད། འདིའི་དོན་ནི་གང་ཟག་ཁག་ཅིག་ལ་ཨིསིལཱམ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་དེ་ཚོ་དོན་སྙིང་ཡོད་པ་དང་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་ཡིན་པར་མཐོང་ཐུབ་པ་དེ་རེད། བསམ་ཚུལ་འདི་ཁ་ཆེ་པ་ཚང་མས་ལག་ལེན་བསྟར་ནས་འཚོ་བཞིན་པའི་དད་པའི་ངོ་བོ་ཡིད་ཆེས་དྲུག་གིས་སྤྱི་སྡོམ་རྒྱག་ཐུབ། དེ་དག་ནིཿ

ཀ༽ ལྷ་ནི་གཅིག་ལས་མེད། དེ་ནི་ཨལླཧོ།

ཨིསིལཱམ་ཆོས་ལུགས་ནི་ལྷ་ཆིག་དད་པའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་སྟེ། དེ་ནི་ལྷ་མང་པོ་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་མི་བྱེད་པའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་ལ་ཟེར་བ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ནི་སྐབས་དེར་ས་གནས་

དེར་དར་ཁྱབ་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། དེར་མ་ཟད་ཡེ་ཤུ་ཆོས་པ་ལྟར་ན་ཀྲ་གསུམ་གཅིག་འདུས་ཀྱི་བདག་ཉིད་ཀྱང་ཁས་ལེན་མི་བྱེད།

ཁ་ཆེ་བས་ལྷ་ལ་"ཨལླཱ"ཞེས་འབོད་ཅིང་། མ་གཞི་མིང་མི་འདྲ་བ་ཡིན་པ་ཙམ་ལས་འདི་ཤུ་བ་དང་ཡེ་ཤུ་བས་དད་པ་བྱེད་ཡུལ་དེ་དང་གཅིག་པ་རེད། ལོ་ཆོས་བཤད་ཚུལ་བྱས་ན་ཆོས་ལུགས་པ་ཚང་མས་ཨལླཱ་གཅིག་ལ་དད་པ་བྱེད་པ་ཡིན་ན་ཡང་། གཞན་དག་གིས་ཨལླཱ་ཡི་ངོས་འཛིན་ཡག་པོ་བྱེད་མ་ཐུབ་པ་དང་། མིས་རྟོག་པས་སྒྲོ་འདོགས་དང་སྐུར་འདེབས་གང་རུང་བྱས་པའི་དབང་གིས་ལྷ་ཡི་འཛོག་ལུགས་ལ་ཡང་དག་པར་བཞག་མེད་པར་འདོད།

མ་གཞི་ལྷ་འམ་ཨལླཱ་ཞེས་པའི་ཚིག་དེ་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱི་ངག་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ན་ཡང་ཨལླཱ་ཡི་ངོ་བོ་ངོ་མ་ནི་ང་ཚོས་སྤྱོད་ཡུལ་ལས་འདས་པ་ཡིན་པར་འདོད། དེ་ནི་སྙིང་དོན་དུ་ཡོད་ཅིང་ཤེས་པར་བྱ་བའི་ཡུལ་དུ་མེད། དེའི་ཕྱིར་ཁ་ཆེ་བ་དག་གིས་འདྲ་གཟུགས་ཀྱི་རྣམ་པ་ལ་ལྷའི་འདུ་ཤེས་མི་འཛོག ཀྱུ་མཚན་ནི་བརྗོད་དུ་མེད་ཅིང་བསམ་དུ་མེད་པའི་ངོ་བོ་དེ་འདྲ་ཞིག་འཇིག་རྟེན་གྱི་དངོས་པོ་ག་འདྲ་ཞིག་གིས་ཀྱང་མཚོན་མི་ཐུབ་པར་འདོད།

ཁ་ཆེའི་གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་ལྷའི་རྣམ་པ་མང་པོ་ཞིག་བཤད་ཡོད་པ་དེ་དག་ནི་འདི་ཤུ་དང་ཡེ་ཤུ་བ་དག་གི་བཤད་ཚུལ་ལྟར་བཤད་པ་ཙམ་དུ་འདོད། དེ་ཡང་ལྷ་ནི་རྟག་པ་བ། ཀུན་ཏུ་ཁྱབ་པ། གཟུགས་ལས་འདས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། ཁོང་ནི་ལྷ་རང་སྡེ་སྡིག་པ་ཅན་ལ་ཉེས་ཆད་དང་དགེ་བ་ཅན་ལ་ལེགས་སྐྱེས་སྩོལ་མཁན་དེ་ཡིན་པར་འདོད།

ཁ༽ ལྷའི་ཕོ་ཉས་ལྷ་ཡི་བྱ་བ་བྱེད།

ཁ་ཆེའི་གསུང་རབ་ཁུརཨན་གྱི་ནང་དུ་ནམ་མཁའི་ཁམས་སུ་གནས་པའི་རྣམ་སད་མའི་ཚོགས་ཞེས་པ་ཞིག་གི་སྐོར་ཡང་ཡང་བཤད་ཡོད། རྣམ་སད་མ་དག་ནི་དཀོན་མཆོག་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་འོད་ལས་གྲུབ་པ་དང་། བཀུར་བར་འོས་ཤིང་ལྷག་བསམ་རྣམ་དག་གི་སྲི་ཞུ་བ་དག་ཡིན་པར་འདོད། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ནང་དུ་རྣམ་སད་མ་འདི་དག་གིས

དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་བཞེད་འགྲུབ་པའི་ལས་དོན་གལ་ཆེན་མང་པོ་བྱས་ཡོད། དཀོན་མཆོག་ནི་འཇིག་རྟེན་གྱི་མིའི་སྤྱོད་ཡུལ་ལས་འདས་པ་ཡིན་སྐབས་རྣམ་སད་མ་དག་གིས་མི་དང་ལྷའི་བར་གྱི་ཟམ་པ་བྱེད་པར་ངེས་འཛིན་བྱེད།

སྟོན་པ་མུཧམད་ལ་དཀོན་མཆོག་གི་བཀའ་ཤོག་ཐོག་མ་སྟོན་མཁན་ནི་རྣམ་སད་མ་གེབརིལ་ཞེས་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ད་དུང་ལས་དོན་གཞན་དང་གཞན་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་རྣམ་སད་མ་གཞན་ཡང་ཡོད་དེ། དཔེར་ན་ཤི་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་རྣམ་ཤེས་བསྡུ་རུབ་བྱེད་མཁན། ལྷ་ཡུལ་གྱི་རྒྱ་སྒོ་སྲུང་མཁན། དམྱལ་བའི་རྒྱ་སྒོ་སྲུང་མཁན། མི་ལ་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་མཁན། མིའི་དགེ་སྡིག་གི་ལས་གང་བྱས་པ་ཐོ་རུ་འབེབས་མཁན་སོགས་མང་པོ་ཡོད། མ་གཞི་རྣམ་སད་མ་འདི་དག་མཐོང་ཐུབ་ཀྱི་མེད་ན་ཡང་ཁུརཨན་གྱི་ནང་དུ་འདི་དག་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པར་བཤད་ཡོད།

ག༽ དཀོན་མཆོག་གིས་སྟོན་པ་དག་བརྒྱུད་ནས་གསུང་།

ཁ་ཆེ་བ་དག་གིས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཚུལ་ལྟར་ན་འགྲོ་བ་མི་ཐོག་མར་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་དཀོན་མཆོག་གིས་ཁོང་གི་ཐུགས་བཞེད་དག་མིའི་རིགས་ལ་སྟོན་པའི་ཆེད་དུ་སྟོན་པ་མང་པོ་ཞིག་འཇིག་རྟེན་འདིའི་ཐོག་ལ་མངགས་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཁོང་གིས་མངགས་པའི་སྟོན་པ་དང་པོ་ནི་ཨཱདམ་ཡིན་པ་དང་། མུཧམད་ནི་ད་བར་གྱི་ལྷས་མངགས་པའི་སྟོན་པ་ཐ་མ་དེ་ཡིན་པར་བཤད། འདི་ལྟར་ཨིསིལཱམ་གྱིས་ཨབརཧམ་དང་། མོསེས། ཡེཤུ་མསིཁ་གསུམ་ཀ་བསྡུས་ཡོད་པས་ཇུཌཱཡེ་དང་ཡེཤུ་ཆོས་གཉིས་ཀྱང་ཁ་ཆེའི་ཆོས་སུ་གཅིག་ཏུ་འདུས་ཡོད་པར་འདོད། སྟོན་པ་སྔོན་མ་རྣམས་ཀྱིས་མིའི་སྡེ་ཚོགས་བྱེ་བྲག་པ་རེ་འམ་རྒྱལ་ཁབ་བྱེ་བྲག་པ་རེ་ལ་དམིགས་ཡོད་ན་ཡང་སྟོན་པ་ཐ་མ་མུཧམད་ནི་དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་འདོད་ཡོངས་རྫོགས་སྟོན་མཁན་དེ་ཡིན་པས་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པར་འདོད།

སྟོན་པ་འདི་དག་ནི་གང་ཟག་དཀྱུས་མ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཁོ་ཚོ་ལ་ལྷ་ནས་བབ་པའི་ཁྱད་ཆོས་དམིགས་བསལ་གང་ཡང་མེད་ཅིང་རང་བྱུང་ལས་འགོང་བའི་འཛམ་གླིང་

གི་ནང་དུ་སྟོབས་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་གང་ཡང་ཡོད་པར་མི་འདོད། དེ་དག་ནི་དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་དཀོན་མཆོག་གིས་རང་གི་འཕྲིན་བཟང་ཕྱོགས་ཕྱོགས་སུ་ཁྱབ་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཡོ་ཉ་དང་། རང་གི་ནུས་པ་མངོན་པར་བྱེད་ཆེད་དུ་བསྐོས་པའི་ཡོ་ཉ་ཡིན་པར་འདོད། ཁོ་ཚག་བརྒྱུད་ནས་དཀོན་མཆོག་གིས་རྫུ་འཕྲུལ་སྣ་ཚོགས་སྟོན་གྱི་ཡོད། རྫུ་འཕྲུལ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་བསྟན་པའི་ནང་ནས་ཤུཧྲམད་ཀྱིས་ཁུརཨན་ལས་གསུང་བའི་ཆོས་འཕྲིན་བསྟན་པའི་སྒོ་ནས་རྫུ་འཕྲུལ་བསྟན་པ་དེ་རྫུ་འཕྲུལ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པར་བཤད། འདི་ནི་ཁོང་དཀོན་མཆོག་གིས་མངགས་པའི་སྟོན་པ་ཡིན་པའི་དཔང་རྟགས་བཟང་ཤོས་དེ་ཡིན་པར་འདོད།

ང༽ དཀོན་མཆོག་གི་གསུང་ཚིག་གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་ཟིན་བྲིས་སུ་ཕབ་ཡོད།

སྔན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཆོས་ཀྱི་གསུང་རབ་འཛི་ཤུ་ཡི་ཧོརཧ་དང་ཡེ་ཤུའི་ས྄ཡེབལ་གཉིས་ག་ལ་ཁ་ཆེ་བ་དག་གིས་ཀྱང་གུས་བརྩི་བྱེད། དེ་གཉིས་ག་སྟོན་པ་རྣམ་པ་བརྒྱུད་ནས་གསུང་བའི་དཀོན་མཆོག་གི་བཀའ་གསུང་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་གཅིག་མཚུངས་སུ་བྱེད། འོན་ཀྱང་མི་འདྲ་བ་ཞིག་ནི་ཁོ་ཚོས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་ཞིག་ལ། མིས་ཡིག་སྒྱུར་གྱི་ལམ་ནས་སམ། འགྲེལ་བཤད་ནོར་བའམ་རྐྱེན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་གསུང་རབ་སྔ་མ་དེ་དག་གི་ནང་དུ་ནོར་འཁྲུལ་རེ་ཟུང་ཤོར་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་དཀོན་མཆོག་གིས་གིབརིལ་བཏང་ནས་ཤུཧྲམད་ལ་ནོར་བ་དེ་དག་ནོར་བཅོས་བྱས་པའི་ཁུརཨན་དེ་བསྟན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་ཁ་ཆེ་བ་དག་གིས་ཁུརཨན་ནི་དཀོན་མཆོག་གི་བཀའ་གསུང་དག་ཤོས་དང་ཆ་ཚང་ཤོས་དེ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འདི་ནི་དཀོན་མཆོག་གི་ཞལ་གསུང་ཐ་མ་དེ་ཡིན་སྟབས་ཁ་ཆེ་བ་དག་གིས་ཁུརཨན་གྱི་གཙང་དག་གཉིས་ཀྱི་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་ཤུགས་སྟོན་བྱེད།

ཅ༽ ཡོད་ཚད་འཆི་བའི་རྗེས་སུ་ཁྲིམས་ཐག་གཅོད་པ་ཡིན།

ཁ་ཆེ་བ་དག་གིས་གང་ཟག་གང་ཞིག་ཤི་བའི་ཚེ་རང་ཉིད་གསོན་པོའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་བྱ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་གང་ཟག་དེའི་རྣམ་ཤེས་ལ་བཙིར་འདེད་གཏོང་བར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། དཀོན་མཆོག་གིས་རང་ཉིད་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པ་དང་བཀའ་ལ་ཉན་མཁན་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་འགྲོ་བ་མི་བཟོས་པས་ཁོང་གི་བཀའ་ལ་བརྩི་བ་དང་མཆོད་འབུལ་བྱེད་མཁན་རྣམས་ནི་ཇི་སྲིད་བསྐལ་བའི་བར་དུ་ལྷ་ཡུལ་ལ་འཁྲིད་རྒྱུ་དང་། དེ་ལྟར་མི་བྱེད་མཁན་རྣམས་དམྱལ་བའི་ནང་དུ་འཛོག་རྒྱུ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། གང་ཟག་ཅིག་ཤི་བའི་ཚེ་ན་གང་ཟག་དེ་ལ་ཐ་མའི་ཁྲིམས་བཅད་དེ་མ་བྱུས་པར་དུ་གང་ཟག་དེའི་རྣམ་ཤེས་དེ་དུར་ཁྲོད་དུ་གནས་རྒྱུ་ཡིན། ཁྲིམས་གཅོད་བྱེད་པའི་ཉིན་མོ་གང་ཟག་དེའི་བྱས་པའི་དགེ་སྡིག་གི་ཡང་ལྡིད་གཞིར་བཟུང་གིས་ཁྲིམས་ཐག་གཅོད་རྒྱུ་རེད།

སྤྱིར་བཏང་བཤད་ན་དགེ་བ་མང་པ་ཡོད་མཁན་དེ་ལྷ་ཡུལ་དང་། སྡིག་པ་མང་བ་ཡོད་མཁན་དེ་དམྱལ་བར་འགྲོ་རྒྱུ་རེད། ཡིན་ཡང་གྲུབ་འབྲས་དེ་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད་མཁན་གྱི་གནས་སྟངས་འགའ་ཞིག་ཡོད། སུ་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་ཨི་སི་ལྷམ་མམ་དཀོན་མཆོག་ལ་སྐྱབས་བཅོལ་ནས་ཤི་བ་ཡིན་ན་ཉེས་པ་ཆག་ཡངས་སུ་གཏོང་སྲིད། དེས་ན་གང་ཟག་དེའི་བྱ་བ་ངན་པ་ག་འདྲ་ཞིག་བྱས་ཡོད་རུང་ཐར་པའི་ལམ་ཁ་མེད་པར་གྱུར་ཟིན་པ་མིན་པར་འདོད། ཡིད་ཆེས་གཞན་ཞིག་ནི་སུ་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གིས་དཀོན་མཆོག་གི་ཆེད་དུ་འཛིང་བཞིན་ཤི་བ་ཡིན་ན་དེ་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་ལྷ་ཡུལ་དུ་ཁྲིད་འགྲོ་བའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ལྡོག་ཕྱོགས་ནས་བཤད་ན་མི་སུ་འདྲ་ཞིག་གིས་དགེ་བའི་ལས་ག་འདྲ་ཞིག་བསགས་ཡོད་རུང་དཀོན་མཆོག་ལ་དགག་ཅིང་ཨི་སི་ལྷམ་གྱི་ཆོས་ཀྱི་རྗེས་འབྲང་པ་དག་དང་འཐབ་འཛིང་བྱས་ནས་ཤི་བ་ཡིན་ན་འགྲོ་ས་དམྱལ་བ་ལས་མེད།

ཆ༽ ཐམས་ཅད་དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་བཞེད་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་ཡིན་པ།

དོན་ཚན་ཐ་མ་དེས་ཡོད་ཚད་དཀོན་མཆོག་གི་མཐུ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བར་བཤད་ཡོད། ཁུརཨན་གྱིས་ལྷ་ནས་བབ་པའི་བཀའ་བཙན་པོ་ཟློག་ཏུ་མེད་པ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། ཐམས་ཅད་མ་ཤི་བར་ཐར་ས་མེད་པ་དང་། འཆི་བ་དེ་ཡང་དུས་དང་གནས་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་དུ་འཆི་རྒྱུ་ཡིན་པ་དེ་བཤད། ཆ་རྐྱེན་འདི་དག་དཀོན་མཆོག་གིས་སྔོན་ནས་གྲ་སྒྲིག་བྱས་ནས་བཞག་ཡོད་སྐབས་འགྲོ་བ་མི་རྣམས་ལ་འདི་དག་ལས་གཞན་དུ་གདམ་ཁ་ཞིག་མེད་ཀྱང་འདི་དག་ལས་གང་ཞིག་འདེམས་མིན་རང་ལ་རང་དབང་ཡོད་པར་བཤད་ཡོད།

གསུམ། སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག

དོན་ཚན་དྲུག་པོ་འདི་གཞི་ལ་བཞག་པའི་ཐོག་ནས་གསུང་རབ་ཁུརཨན་ནང་དུ་ཇི་ལྟར་གསལ་བ་ལྟར་ཁ་ཆེ་བ་ཞིག་གིས་རང་གི་དད་པ་ཆེ་ཆུང་གི་ཚད་གཞི་དེ་མངོན་པའི་ཆེད་དུ་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱིས་གཤམ་གསལ་ཉམས་ལེན་གྱི་ཐབས་ལམ་དག་གྲོས་བཏབས་ཡོད།

ཀ༽ ཨིསིལྣམ་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས། (ཤཧྣིཡྣ)

ཁ་ཆེ་བ་རྣམས་ཐར་པ་འཐོབ་པའི་ལམ་ཁ་ནི་དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་བཞེད་ལ་རང་ཉིད་ཧྲིལ་གྱིས་འབུལ་བ་དེ་རེད། ཡོངས་གྲགས་སུ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་ཞིག་ལ། དཀོན་མཆོག་གིས་འགྲོ་བ་མི་ཡི་རྣམ་ཤེས་བཟོས་ནས“ཁོང་ཁྱེད་ཀྱི་བདག་པོ་ཡིན་ནམ?”ཞེས་དྲིས་པའི་ཚེ་“རེད་”ཅེས་ལན་བཏབ། དེ་ནས་དཀོན་མཆོག་གིས་ལན་དེ་ཟོལ་མེད་ཡིན་མིན་ཚོད་ལྟ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་མི་ཡུལ་དུ་དུས་ཡུན་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་རིང་ལ་བཏང་། དུས་ཡུན་དེ་རྫོགས་མཚམས་སུ་འམ་རྣམ་ཤེས་དེ་ཚོའི་ཚེ་རྫོགས་མཚམས་སུ་ཁོང་གིས་ལན་དེ་ཟོལ་མེད་ཡིན་མིན་ཐག་གཅོད་རྒྱུ་ཡིན་པ་དང་། ལན་དེ་འགྲིག་ཡོད་མེད་ཚོད་བལྟ་བྱེད་པ་རེད། འདིའི་སྐབས་སུ་གོ་རྒྱུ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ང་ཚོའི་འཚོ་བ་ནི་ང་ཚོས་དཀོན་མཆོག་གི་མདུན་དུ་དགེ་

བ་སྒྲུབ་པའི་གོ་སྐབས་ཤིག་ཡིན་པ་དེ་མཐོང་ཐུབ། དཀོན་མཆོག་གི་མདུན་དུ་དགེ་བ་བྱེད་པའི་ལམ་ཁ་མང་པོ་ཡོད་ན་ཡང་ཨིསིལྔམ་ནི་ལམ་ཁ་བཟང་ཤོས་དང་གཙང་ཤོས་དེ་ཡིན་པར་ཁ་ཆེ་བ་དག་འདོད། ཨིསིལྔམ་གྱི་ལམ་ཁ་འདི་ལ་ཨིསིལྔམ་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ཞེས་འབོད། ཨིསིལྔམ་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་[1]ནི་ལྷ་ནས་བབ་པའི་དཀོན་མཆོག་གི་ལམ་སྟོན་རྩ་ཆེའི་གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་ཟིན་ཐོར་བཀོད་པ་དག་ཡིན། དེ་ནི་བརྒྱད་ལམ་མང་དག་ཅིག་ནས་བརྟེན་ཡོང་བ་རེད།

ཀ དཀོན་མཆོག་གི་བདམས་པ།

ཁུར་ཨན་འདི་ནི་རྣམ་སད་མ་གེབ་རིལ་བརྒྱུད་ནས་སྟོན་པ་མུ་ཧམད་ལ་མཆོག་གི་བསླབ་བྱ་བསྟན་པ་དེ་རེད། དེས་བསྟན་པའི་འཕྲིན་གཙོ་བོ་ནི་དཀོན་མཆོག་ནི་གཅིག་ཉིད་ཡིན་པ་དང་། དེ་ལ་མཆོད་འབུལ་དང་མགོ་འབུལ་གྱི་ལམ་ནས་འགྲོ་བ་མི་རྣམས་དཀོན་མཆོག་དང་ལྷན་དུ་ངོ་བོ་གཅིག་ཏུ་བསྡམ་དགོས་པ་དེ་རེད།

ཁ་ སྟོན་པའི་དཔེ་སྟོན།

འདི་དག་ནི་ངག་ཐོག་ནས་བརྒྱུད་ཡོང་བའི་དཀོན་མཆོག་གི་བསླབ་དང་། བྱ་བ། སྟོན་པའི་གསུང་བཅས་ཟིན་བྲིས་སུ་ཕབ་པ་དེ་དག་རེད། མུ་ཧམད་ཀྱིས་ཁོང་ལ་ཇི་ལྟར་བསྟན་པ་ལྟར་རྒྱགས་བྲིས་བྱས་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་དེའི་ནང་དུ་ཁ་ཆེ་བ་ཞིག་ཇི་ལྟར་འཚོ་བ་སྐྱེལ་དགོས་པའི་ལམ་སྟོན་ཞིབ་པར་འཁོད་ཡོད།

---

[1] ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཁྲིམས། (Sharia) ཁུར་ཨན་དང་ཧ་དཱིཐ་གཉིས་ཀྱི་ནང་ནས་བཏུས་པའི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དད་པ་རྣམས་ཀྱིས་སྲུང་དགོས་པའི་ཆོས་ཁྲིམས་ཀྱི་ཆོས་མཐུན་བཅས་ཁྲིམས། ཁ་ཆེའི་ཐད་བསྒྲོད་པ་ཚང་མས་ལོ་ཙོའི་ཡུལ་དུ་ཁྲིམས་ལུགས་འདི་ལག་སྟར་བྱེད་དགོས་པར་ཟེར་བ་རེད། འདིའི་ནང་དུ་ངེས་པར་བྱེད་དགོས་པ། བྱེད་འོས་པ། མ་བྱས་ཀྱང་ཆོག་པ། འཛེམས་པ། སྤོང་དགོས་པ་བཅས་སྡེ་ཚན་ལྔ་བཤད་ཡོད།

ག་ ལུགས་མཐུན་གྱི་བཀའ་རྒྱ།

ཨིསིལྡམ་ཆོས་ལུགས་དེ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་ལ་འཕེལ་རྒྱས་སོང་བ་ཡིན། ཁ་ཆེའི་མཁས་པ་དག་གིས་གནས་སྟངས་མི་འདྲ་བའི་ནང་དུ་བཅའ་ཁྲིམས་ཇི་ལྟར་ལག་སྟར་བྱེད་དགོས་པའི་ལམ་སྟོན་བྱེད། དེ་ལ་ལུགས་མཐུན་བཀའ་[1] རྒྱ་ཞེས་འབོད། གསུང་རབ་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་སྟངས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་པའི་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་སྡེ་ཁག་མ་འདྲ་བ་མང་པོ་བྱུང་ཡོད། སུནྣིའི་ཆོས་བརྒྱུད་ཀྱི་ལྟ་རྩལ་ལ་མོས་མཐུན་བྱེད་པའི་སྡེ་ཁག་བཞི་དང་། ཤིཡཱ་ཆོས་བརྒྱུད་ཀྱི་ལྟ་རྩལ་ལ་མོས་པའི་སྡེ་ཁག་གཅིག་བཅས་ལྔ་ཡོད།

ཨིསིལྡམ་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱིས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཚང་མ་གོ་རིམ་སྒྲིག་གི་ཡོད། དེ་ནི་ངེས་པར་དུ་བྱེད་དགོས་པའི་འོས་འགན་ཁག བྱེད་འོས་པའི་བྱ་བ་ཁག བྱེད་ཆོག་པའི་བྱ་བ་ཁག དགའ་བསུ་མེད་པའི་བྱ་བའི་རིགས། དགག་དགོས་པའི་རིགས་བཅས་སུ་ཕྱེས་ནས་བསྒྲིགས་ཡོད། སྡེ་ཚན་འདི་དག་ནི་དགེ་བ་དང་དགེ་བ་མ་ཡིན་པའི་ཚད་གཞི་མི་འདྲ་བ་མཚོན་པ་དང་། འདི་དག་རེ་རེ་ལ་བཟང་བསྟོད་དམ་ཉེས་ཆད་ཚད་གཞི་ལ་དཔག་པ་གཏན་འབེབས་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་མཐའ་བབ་དོན་ནི་བྱ་བ་གང་ཞིག་ལེགས་ཉེས་ཀྱི་མཐའ་མཇུག་གི་ཐག་གཅོད་ནི་བྱེད་པ་པོའི་ཀུན་སློང་དང་བསམ་བློ་གཙང་མིན་ལ་རག་ལས་ཡོད་པར་བཤད་ཡོད།

ཁ༽ ཨིསིལྡམ་གྱི་ཀ་བ་ལྔ།

ཁ་ཆེའི་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱིས་ཨིསིལྡམ་ལེགས་བྱུང་གི་གནས་དོན་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་འགྲོ་ལུགས་སྟོན་གྱི་ཡོད་ཅིང་། གང་ཟག་སྒེར་གྱི་ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དེ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་ཚང་མར་དགྲི་བའི་འོས་འགན་ལྔ་ཡི་ཐོག་ལ་གཞི་བཅོལ་ཡོད། འོས་འགན་ལྔ་དེ་ལ་ཨིསིལྡམ་གྱི་

[1] ལུགས་མཐུན་བཀའ་རྒྱ། (Fatwa) ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་གང་ཟག་བྱེ་བྲག་གམ་ཚོགས་པ། ཡང་ན་གཞུང་སོགས་ཀྱིས་དུས་སྐབས་དང་གནས་སྟངས་གསར་པ་བྱུང་བའི་སྐབས་སུ་བྱ་བ་གང་ཞིག་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཁྲིམས་དང་མཐུན་མིན་དོགས་པ་བྱུང་པའི་ཚེ་ཁ་ཆེའི་བཀའ་རྒྱ་སྒྲོག་པའི་ནུས་རྒྱན་ཚང་བའི་གང་ཟག་རྣམས་ཀྱིས་ལམ་སྟོན་བཀའ་རྒྱ་ཁྱབ་སྒྲོག་བྱེད་པ་རེད།

ཀ་བ་ལྷ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། དེ་ལྷ་ནི་ཉམས་ལེན་པའི་འཚོ་བ་དེ་དཀོན་མཆོག་ལ་དད་མོས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་དང་ལྷ་ལ་མགོ་འདོགས་པ་གཉིས་གཅིག་ཏུ་བསྡམས་ཐུབ་པའི་ཐབས་སུ་བཀོད་སྒྲིག་བྱས་ཡོད།

ཀ་ དད་པ་རྒྱུད་སྒྲོག་བྱེད་པ།

ཀ་བ་དང་པོ་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་ཚང་མར་ངེས་པར་དུ་རྒྱུད་སྒྲོག་བྱེད་དགོས་པའི་གཞི་རྩའི་དད་པ་གཉིས་པོ་རེད། "ཨལླཱ་ལས་གཞན་པའི་ལྷ་མེད་ཅིང་། མུཧམད་ནི་ཁོང་གི་ཕོ་ཉ་ཡིན༎" ཅེས་པའི་བརྗོད་པ་འདི་དཔང་མི་གཞན་གྱི་མདུན་དུ་སེམས་བསམ་པའི་གཏིང་ནས་རྒྱུད་སྒྲོག་བྱས་ན་གང་ཟག་དེ་ཁ་ཆེ་བ་ངོ་མར་གྱུར། དེའི་ཕྱིར་འདི་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་སྒོར་འཇུག་པའི་ཚིག་ལྟ་བུ་རེད། བརྗོད་པ་འདི་ཉིན་གང་བོར་སྐྱོར་ནས་གང་ཟག་དེས་དཀོན་མཆོག་དང་ཨིསིལླམ་གྱི་ཆོས་ལ་བཞག་པའི་དད་པ་མཚོན་པར་བྱེད།

ཁ་ ཉིན་གཅིག་གི་དུས་ལྔ་ལ་ཞལ་འདོན་འདོན་པ།

འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ཀྱི་ཁ་ཆེའི་ཚོགས་ཐམས་ཅད་ལ་ཞལ་འདོན་གྱི་འབོད་སྒྲ་རྒྱུད་སྒྲོག་འཕྲུལ་ཆས་དེ་ཡོད། དུས་དེར་མི་ཐམས་ཅད་ཤོ་གཟུགས་མཆོད་རྟེན་གྱི་ཕྱོགས་སུ་ཁ་འཕོར་ནས་དཀོན་མཆོག་ལ་བསྟོད་པ་དང་མཆོད་པའི་ཞལ་འདོན་སྐྱོར། གང་ཟག་སྐྱེར་ཞིག་གི་ངོས་ནས་བལྟས་ན་དེ་ནི་འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱ་བཞག་ལས་བར་གསེང་ཞིག་བླངས་ནས་སེམས་དོན་གྱི་དགེ་མཚན་མངོན་དུ་གྱུར་པ་དང་། ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་ཆོས་ཕྱོགས་སུ་སྒྲིལ་ཐུབ་པའི་གོ་སྐབས་ཤིག་རེད། འདུས་ཚོགས་ཀྱི་ངོས་ནས་བལྟས་ན་ཁ་ཆེ་བ་ཐམས་དད་པའི་ཡུལ་གཅིག་ལ་དད་གུས་ལྷན་ཅིག་ཏུ་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་ཤིག་རེད། འདི་ཉིན་གཅིག་ལ་དུས་ལྔ་བྱེད་པ་རེད།

༡༽ ཞོགས་པ༔ དུས་ཚོད་འདི་ནི་དཀོན་མཆོག་ལ་རང་ཉིད་མཤི་བར་གནས་ཡོད་པར་བཀའ་དྲིན་ཞུ་བའི་གོ་སྐབས་རེད།

༢༽ ཉིན་གུང༔ དུས་ཚོད་འདི་འཛིག་རྟེན་གྱི་བྱ་བཞག་ལས་བར་གསེང་ཞིག་ལེན་པ་རེད།

༣༽ ཉིན་རྒྱབ༔ འདི་ཡང་སླར་ཡང་འཛིག་རྟེན་གྱི་ལས་དོན་ལས་བར་མཚམས་ཤིག་བཞག་ནས་སེམས་དོན་བྱ་བཞག་ལ་དྲན་སྐུལ་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་རེད།

༤༽ ཉི་ནུབ༔ དུས་ཚོད་འདི་ནི་ཉིན་དེར་ལེགས་སྐྱེས་གང་གནང་བར་ལྷ་ལ་བཀའ་དྲིན་གཏང་རག་ཞུ་བའི་དུས་རེད།

༥༽ མཚན་མོ༔ དུས་ཚོད་འདི་ནི་ཤི་བ་ལྟར་གཉིད་དུ་ཡུར་ནས་རང་ཉིད་དཀོན་མཆོག་གི་དྲུང་དུ་མགོ་འབུལ་བའི་གོ་སྐབས།

ཁ་ཆེ་བ་མང་ཆེ་བ་ལྷ་ཁང་ནང་དུ་འདུ་འཛོམས་བྱས་ན་ཡང་ཞལ་འདོན་ནི་རང་རང་སོ་སོ་དང་དཀོན་མཆོག་བར་གྱི་འབྲེལ་གཏུགས་ཀྱི་བྱ་བ་ཞིག་ཡིན། དེའི་ཕྱིར་ཞལ་འདོན་དེ་ས་གནས་གང་ཞིག་ཏུ་བྱས་རུང་ཆོག་ལ་སྣེ་ཁྲིད་མཁན་གྱི་ཆོས་དཔོན་ནམ་གཞན་སུ་ཡང་དགོས་ཀྱི་མེད།

ག་ བདེ་དོན་ཚོགས་པ་ལ་དཔྱལ་གྱི་ཞལ་འདེབས།

ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་རང་གི་ཡོང་འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༢ ནས་ ༥ བདེ་དོན་ཚོགས་པ་ཁག་ལ་ཞལ་འདེབས་འབུལ་བ་དེ་འོས་འགན་རེད། དེ་ནི་རང་རྒྱུད་གཙང་བཟོ་བྱེད་པའི་ཚ་ག་ཞིག་དང་དཀོན་མཆོག་ལ་མཆོད་བསྟོད་དུ་བརྩི། ཁུར་ཨན་གྱི་ནང་དུ་གསལ་བ་ལྟར་ན་ཞལ་འདེབས་དེ་འདྲ་འབུལ་བའི་ཕན་ཡོན་ནི༔

༡༽ ཐམས་ཅད་དཀོན་མཆོག་ནས་བྱུང་བའི་ངེས་ཤེས་ཇེ་བརྟན་དུ་འགྲོ་བ་མ་ཟད། གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱུ་ནོར་ཐམས་ཅད་རང་ཉིད་ལ་གང་ཡང་དབང་གི་མེད་པ་དང་། ཤི་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་དེ་དག་གང་ཡང་འཁྱེར་མི་ཐུབ་པའི་ངེས་ཤེས་ཇེ་བརྟན་དུ་འགྲོ་བ།

༢༽ རང་ཉིད་ཀྱི་འཚོ་བའི་གནས་སྟངས་དེ་དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་བཞེད་ཡིན་པ་དང་། དེའི་ཕྱིར་སྐྱོ་པོ་ཉམ་ཐག་ལ་རོགས་རམ་བྱེད་རྒྱུ་ཏ་ཅང་གལ་ཆེན་ཡིན་པ་ཁུངས་ལེན་བྱེད་ཐུབ་པ།

༣༽ གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་རང་ཁྲིམས་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བ།
༤༽ རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱུ་རྫས་ལ་ཞེན་ཆགས་ཆུང་དུ་གཏོང་ཐུབ་པ།
༥༽ མི་རྣམས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་དྲང་བཞག་བྱེད་པར་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་བཅས་སོ།

ང་ སྨྲུང་གནས།

གསུང་རབ་ཁུརཨན་འཕྲོན་བའི་དུས་ཆེན་དྲན་གསོ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ཁ་ཆེ་བ་དག་གིས་ལོ་རེ་བཞིན་ཟླ་བ་གཅིག་གི་རིང་ལ་སྨྲུང་གནས་སུ་སྡོད། དུས་ཚོད་འདི་ལ་རམཛྷན་ཞེས་འབོད་ཅིང་ཨིསིལྨམ་གྱི་ཟླ་བ་དགུ་བའི་ནང་དུ་སླེབས་ཀྱི་ཡོད། ཉིན་མོའི་དུས་སྐབས་སུ་ཟ་བ༹ བཏུང་བ། ཐ་མག་འཐེན་པ། འཁྲིག་པ་བཅས་བྱེད་མི་ཆོག དུས་སྐབས་དེ་ནི་སེམས་དོན་དྲན་གསོ་བྱེད་པ་དང་ལྷ་ལ་མོས་གུས་བྱེད་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་རེད།

ཅ་ མེཁཨ་ལ་གནས་སྐོར།

མི་ཚེ་གཅིག་གི་རིང་ལ་མེཁཨ་ཡི་ཤོ་གཟུགས་མཆོད་རྟེན་ལ་གནས་སྐོར་ཚར་གཅིག་ངེས་པར་དུ་འགྲོ་དགོས། དེ་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་ཞིག་གི་འོས་འགན་དང་རེ་སྣེགས་རེད། མེཁཨ་གནས་སྐོར་ཆེན་མོ་འདི་ལ་ཧཇ་ (༡༧༥) ཞེས་འབོད། ལོ་རེའི་ནང་དུ་འཛམ་གླིང་གི་ས་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ནས་མི་རིགས་དབྱེ་བ་མེད་པར་སྨུན་མཆེད་དག་ལྷན་དུ་འཛོམས་པ་དང་འདྲ་བར་ཐམས་ཅད་བྱེ་ཐང་གི་གྲོང་ཁྱེར་མེཁཨ་ཞེས་པ་དེར་འཛོམས་ནས་ཕན་ཚུན་ལག་པའི་ནང་དུ་ལག་པ་བཞག་སྟེ་ཡར་ལངས་ནས་ཡུན་རིང་སྡོད་པ་རེད། འདིས་ཨལླ་ཡི་སྤྱན་ལམ་དུ་འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པ་མཚོན།

གནས་སྐོར་དེའི་སྐབས་ཀྱི་ཚོ་ག་ནི་ཐམས་ཅད་འདྲ་མཉམ་ཡིན་པའི་ཚོར་བ་དེ་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བར་དམིགས་ནས་བཟོས་ཡོད། གནས་སྐོར་བ་དག་གིས་གྱོན་པ་དཀར་གཙང་ཞིག་གྱོན་ནས་སུས་ཀྱང་ཆེ་ཉམས་དང་ཕྱུག་ཉམས་གང་ཡང་མི་མངོན་པར་བྱེད། འདི་ནི་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་དད་པ་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་ནུས་ལྡན་ཞིག་ཡིན་

ལ་དཀོན་མཆོག་གི་རྒྱ་ཆེ་བའི་གཟི་བརྗིད་དང་རང་ཉིད་འབྲེལ་ཐུབ་པའི་སྐལ་བ་བཟང་ཐོས་ཤིག་རེད།

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག

ཨིསིལཱམ་གྱི་ལྷ་གྲུབ་ནི་མང་ཆེ་བ་ཁ་གསལ་ཞིང་གོ་བདེ་བ་ཞིག་ཡིན། དེའི་ཕྱིར་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་པའི་ནང་ཁུལ་དུ་སྡེ་ཁག་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་རྣམས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འགལ་ཟླ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་ལྷ་གྲུབ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་ཚུལ་ལ་མི་མཐུན་པ་བྱུང་ནས་སྡེ་ཁག་སོ་སོར་གྱེས་པ་དེ་འདྲ་མིན། འོན་ཀྱང་གང་ལྟར་ང་ཚོས་ཨིསིལཱམ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྡེ་ཁག་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེས་ཆོས་ལུགས་འདིའི་གསོན་ཉམས་ཀྱི་རང་བཞིན་དེ་མཐོང་བར་ཕན་ཐོགས་ཡོད།

ཀ༽ སུནིའི་དང་ཤིཡཱ།

ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་པའི་ནང་དུ་སྡེ་ཚན་ཆེ་ཤོས་སུ་ཕྱེ་ན་སུནིའི་ (༣༠༨) ཆོས་ལུགས་པ་དང་ཤིཡཱ་ (༣༠༩) ཆོས་ལུགས་པ་གཉིས་རེད། འདི་གཉིས་ཀྱི་སོ་སོར་གྱེས་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་ཡར་དེད་ན་ཐོག་མ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་འདི་ཁྱབ་སྤེལ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་དབུ་ཁྲིད་འདེམས་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་སོ་སོར་གྱེས་པ་ཞིག་རེད། སུནིའི་ཆོས་ལུགས་པ་ཚོས་ཁ་ཆེའི་དབུ་ཁྲིད་དེ་ཁ་ཆེ་བ་ནང་ཁུལ་ནས་རྒན་པ་ཞིག་ལ་འོས་འདེམས་བྱས་ནས་དབུ་ཁྲིད་བསྐོ་དགོས་པར་འདོད་པ་དང་། ཤིཡཱ་ཆོས་ལུགས་པ་ཚོས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་དེ་ངེས་པར་དུ་སྟོན་པ་མུཧམད་ཀྱི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཤ་ཁྲག་གི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་དགོས་པར་འདོད། རྩོད་པ་འདིའི་ནང་དུ་སུནིའི་ཕྱོགས་གཏོགས་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་པ་ཡིན་ན་ཡང་ཤིཡཱ་ཕྱོགས་གཏོགས་ཀྱིས་མགོ་སྒྱུར་མེད། གོ་སྐབས་བྱུང་བ་དང་ཤིཡཱ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཨལི་གིས་ཁ་ཆེའི་དབུ་ཁྲིད་ལ་བཙན་གྱིས་བསྡད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་སུནིའི་དང་ཤིཡཱ་ནང་འཁྲུག་ལངས་ཤིང་། མི་རིང་བར་སླར་ཡང་སུནིའི་ཕྱོགས་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནས་སུནིའི་མི་རྒྱུད་ཀྱི་སྲིད་དབང་བཙུགས་ཏེ་ཨུམ་ཡད་

(༢༡༡) རྒྱལ་རབས་ཞེས་པ་དེ་བྱུང་། འོན་ཀྱང་རྩོད་རྙོག་དེ་དེ་ལྟར་འཕྲལ་སེལ་ཙམ་ལས་གཏན་འཇགས་ཀྱི་ཞི་འཇམ་ནམ་ཡང་བྱ་མ་ཐུབ་པར་ལུས་སྐབས་ད་ལྟ་བར་དུ་དེའི་ཤུལ་འཕྲོས་ལྷག་ཡོད། ཐོག་མའི་ཆར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་རྩོད་རྙོག་ཏུ་གྱུར་པའི་ནང་འཁྲུག་དེ་སྔ་མཐུད་ནས་མི་མཐུན་པ་དེ་ཆེར་སོང་བ་མ་ཟད། མཐར་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་སྡང་སེམས་ཀྱང་ཇེ་ཆེར་སོང་ནས་གསོད་རེས་བྱེད་པའི་གནས་སྟངས་སུ་གྱུར། དེང་རབས་ཀྱི་འཛམ་གླིང་ས་ཁུལ་མང་ཆེ་བའི་ནང་དུ་སུན་ནིའི་ཆོས་རྒྱུད་ཀྱི་ཁ་ཆེ་བ་མང་ཆེ་ཤོས་སུ་གྱུར་ཡོད་ཅིང་། ཤིཡཱ་ཆོས་རྒྱུད་ཀྱི་ཁ་ཆེ་རྣམས་ཨི་རན་དང་དེའི་ཉེ་སྐོར་གྱི་ཡུལ་གྲུ་ཁག་གི་ནང་དུ་མང་བ་ཡོད། ཤིཡཱ་དང་སུན་ནིའི་ཕྱོགས་ཁག་གི་འཐབ་འཁྲུག་དེ་ནི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་ཨིསིལཱམ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་མི་མཐུན་པའི་དབང་གིས་བྱུང་བ་ཞིག་མ་རེད།

ཁ༽ ཝཧབ་རིང་ལུགས།

དུས་རབས་ ༢༠ པ་ནི་ཁ་ཆེའི་ཐལ་བསྐྱོད་པའི་ལས་འགུལ་མང་དག་ཅིག་བྱུང་བའི་དུས་ཚོད་ཆགས་ནས་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ལ་བལྟ་སྟངས་གསར་པ་ཞིག་བྱུང་། བསམ་ཚུལ་འདི་དུས་རབས་ ༡༡ དང་ ༡༩ བའི་ནང་ནས་འཕེལ་ཡོང་བ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། མུཧམད་ཝཧབ་[1]ཀྱིས་གསར་གཏོད་བྱས་པ་ཡིན་སྐབས་འདི་ལ་ཝཧབ་རིང་ལུགས་ཞེས་འབོད། ཨབདུལ་ཝཧབ་ཀྱིས་སུན་ནིའི་མཁས་དབང་གི་ལམ་ལུགས་ལ་དགག་པ་བྱས་ནས་"ཡང་དག་པའི་ཨིསིལཱམ་གྱི་ལྟ་གྲུབ་"ཅེས་པ་ཞིག་ལ་ཁ་བསྒྱུར་དགོས་པའི་རྩོད་པ་བྱས། ཁོའི་བསམ་ཚུལ་ལ་དུས་ཡུན་འདི་དག་གི་རིང་ལ་ཨིསིལཱམ་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་འགྲེལ་བཤད་ནོར་འཁྲུལ་དང་སླད་སྙིགས་མང་པོ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པ་དེ་དག་གཙང་བཟོ་བྱེད་

[1] Muhammad ibn Abd-al Wahhab (༡༧༠༣-༡༧༩༢) ཝཧབ་རིང་ལུགས་ཞེས་པ་གསར་གཏོད་བྱེད་མཁན་གྱི་ཆོས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་ཅིག ཁོ་ལ་སུན་ནི་ཆོས་བརྒྱུད་ཀྱི་སློབ་སྦྱོང་ཐོབ་ཡོད་ཀྱང་སུན་ནི་ཆོས་བརྒྱུད་ཀྱི་བྱེད་ལུགས་མང་པོ་ལ་དགག་པ་བྱེད་པ་མ་ཟད་ཁོ་ལ་དགག་པ་བྱེད་མཁན་མང་པོ་ཡོད་ཀྱང་ཁོས་ཆོས་དང་སྲིད་འབྲེལ་མའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་བཤད་ནས་སུདི་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འཛུགས་ཀྱིས་དབང་འཛིན་པར་གྱུར་ནས་ད་བར་དུ་གནས།

དགོས་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཕོང་གིས་རང་གི་རྗེས་འབྲང་བ་དག་ལ་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་དང་གང་ཟག་གཞན་དག་གིས་འགྲེལ་བཤད་དག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་སྟོད་པ་ལས་ཁུངཨན་གསུང་རབ་དེ་རང་རང་སོ་སོའི་ངོས་ནས་ཉམས་མྱོང་དང་གོ་རྟོགས་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་དགོས་པའི་སྐུལ་མ་བྱེད། ཕོང་གི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ཆ་ཤས་གཅིག་ནི་ཕོང་ལ་མོས་མཐུན་མེད་མཁན་རྣམས་ལ་དགག་པ་བྱེད། ཕོང་གི་ལྷ་ཚུལ་ལ་མོས་མཐུན་མེད་མཁན་རྣམས་ནི་ཆོས་མེད་སྨྲ་བ་དག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཚོའི་ཐོག་ལ་དྲག་ལས་བྱེད་པ་དང་རྒྱུ་ནོར་བཙན་འཕྲོག་སོགས་བྱེད་ཚོག་པ་ཁ་ཆེའི་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱི་དགོངས་པ་ཡིན་པར་འདོད།

སྐབས་འདིར་ཐལ་བསྒྱོད་ཀྱི་ལྷ་ཚུལ་འདི་ས་ཁུལ་དེ་ཚོ་ལ་ཁྱབ་དར་དུ་སོང་ཞིང་། སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ཨོ་ཏམན་གོང་མ་དང་ཕ་ཧབ་རིང་ལུགས་པ་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་འཐབ་འཁྲུག་བྱུང་། ཨོ་ཏམན་གྱི་སྟོབས་ཤུགས་ཉམས་དམས་སུ་སོང་བ་བསྟུན་ནས་ཕ་ཧབ་ཀྱི་ལྷ་ཚུལ་འཛིན་མཁན་དག་གི་སྟོབས་ཤུགས་འཕེལ་ནས་གླིང་ལག་དེའི་ཐོག་ལ་དབང་ཤུགས་སྤེལ་འགོ་ཚུགས།

ལས་འགྱུལ་དེ་གཞི་རྒྱ་ཇེ་ཆེར་སོང་རིམ་བཞིན་དུ་ཕ་ཧབ་རིང་ལུགས་ནི་ཐལ་བསྒྱོད་པ་ལ་ཕྱོགས་པ་དང་། སུནྣིའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་གསུང་རབ་འགྲེལ་ཚུལ་དང་འགལ་ཟླར་གྱུར་ཡོད་པའི་ངོས་འཛིན་བྱེད། རིང་ལུགས་འདིས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཏ་ཙང་གྲངས་ཀ་ཞུང་བའི་སྡེ་ཁག་ཅིག་ལས་ཟིན་གྱི་མེད་ན་ཡང་དེང་སྐབས་འགྲོ་བཞིན་པའི་ཁ་ཆེའི་ཐལ་སྒྱོད་པ་འདི་དག་ཡང་ན་ལམ་ལུགས་འདི་ལས་བྱུང་བའམ་ཡང་ན་འདིས་སྐུལ་སློང་བྱས་ཡིན་སྟབས་དུས་རབས་ ༢༡ པའི་ནང་དུ་འཛམ་གླིང་དང་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལ་འགྱུར་ལྡོག་གཏོང་བའི་ནུས་པ་ཆེན་པོ་བཏང་ཡོད། ང་ཚོས་ལམ་ལུགས་འདི་ལས་བྱུང་བའི་དྲག་ལས་ཀྱི་བྱ་བ་མང་པོ་ཞིག་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་སྙིང་དོན་ལས་གྱུད་དུ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་དགོས། ཁ་ཆེ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་སྙིང་དོན་ནི་མཉམ་གནས་དང་བརྩེ་བ་ཡིན། དད་པའི་ལམ་ལུགས་ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་གལ་སྲིད་མཐར་དེད་ནས་དཔྱད་ན་གཞན་དག་དང་མི་མཐུན་པའི་ཆ་མང་པོ་ཡོད། ང་ཚོས་གནད་དོན་འདི་

ཤེས་དགོས་ཤིང་ཕན་ཚུན་ཀུས་བརྩི་བྱས་པའི་ལམ་ནས་ང་ཚོས་ཁ་ཆེའི་སྤྱུན་ཟླ་དག་དང་ལྷན་དུ་བྱ་བ་གཅིག་ལ་ཞུགས་ནས་འཛམ་གླིང་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ས་བོན་འདེབས་དགོས།

ག༽ སུཕིའི་རིང་ལུགས།

ཨིསིལཱམ་གྱི་ཀློག་ཀྲུར་རིང་ལུགས་སམ་སུཕཱི་[1]རིང་ལུགས་ཟེར་བ་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ནང་གི་གྲུབ་མཐའ་བྱེ་བྲག་པ་དེ་འདྲ་མིན། སུནྣི་དང་ཤིཡཱ་ཆོས་བརྒྱུད་གཉིས་ཀའི་ནང་དུ་སུཕཱི་རིང་ལུགས་པ་ཡོང་ཆོག སུཕཱི་རིང་ལུགས་ཞེས་པ་འདི་སྔོན་མའི་བྱ་བྲལ་གྱི་ལས་འགུལ་ཞིག་ལས་བྱུང་། སུཕཱི་ཉམས་ལེན་ནི་ཡང་དག་པའི་འཚོ་བ་བསྟེན་པ་དང་། ཨིསིལཱམ་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་སྲུང་བརྩི་ནན་པོ་བྱེད་པ་དང་། སྔོན་པ་མུཧམད་ལ་ཅོ་འདྲི་བའི་བྱ་འགུལ་ལས་བྱུང་། སྒྲུང་གཏམ་ལ་སོགས་པའི་དཀའ་ཐུབ་སྤྱོད་པའི་ཉམས་ལེན་མང་པོ་བརྒྱུད་ནས་ཁོང་ཚོས་རང་གཙོ་འཛིན་གྱི་ལུས་སྦྲིབ་དག་ཐབས་བྱེད། སུཕཱི་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་ནི་ཉམས་ལེན་པ་དག་ལ་སྒྲུང་བྱའི་ཡུལ་ལས་བརྒལ་བའི་མཐར་ཐུག་གི་བློ་བ་སྟེར་བའི་ཀློག་ཀྲུར་གྱི་སྐྱོང་བ་སྤྱིན་ཐུབ་པ་ཞིག་བཀོད་སྒྲིག་བྱས་ཡོད། ཁ་ཆེའི་ཆོས་བརྒྱུད་གཞན་དག་དང་མི་འདྲ་བར་སུཕཱི་རིང་ལུགས་ཀྱིས་བླ་མ་དང་སློབ་མའི་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལ་དོ་ནན་བྱེད། སུཕཱི་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཆོས་ཁྲུངས་སུ་ཞུགས་ན་སློན་ལ་རང་ཉིད་ལམ་སྟོན་པས་ངོས་ལེན་ཡོད་དགོས། ནམ་ཞིག་ངོས་ལེན་བྱས་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་ལམ་སྟོན་པས་ཉམས་ལེན་ཇི་ལྟར་བྱེད་དགོས་པའི་སྐོར་ལ་སློབ་སྟོན་བྱེད། དེ་ལྟར་སུཕཱི་ཉམས་ལེན་པ་དག་ཁ་ཆེའི་བསྟན་སྲུང་དམག་གམ་མཆོག་གི་དམག (ཇིཧད) [2]དམག་འཁྲུག་ནང་དུ་ཞུགས་ཀྱི་

[1] སུཕི་རིང་ལུགས། (Sufism) (དུས་རབས་ ༧ པོ) བོད་སྐད་དུ་ཨིསི་ལཱམ་གྱི་ཀློག་ཀྲུར་རིང་ལུགས་ཞེས་བསྒྱུར། ལམ་ལུགས་འདི་ཁ་ཆེའི་ལོ་རྒྱུས་སྔ་མོའི་དུས་ནས་བྱུང་ཞིང་གསང་བའི་ཉམས་ལེན་གྱི་ལྟེ་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

[2] ཇིཧད། (Jihad) བོད་སྐད་དུ་ཁ་ཆེའི་བསྟན་སྲུང་དམག་ཅེས་བསྒྱུར། འདི་ལ་མཆོག་གི་དམག་ཅེས་སུ་འབོད། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཇིཧད་འདི་ཆོས་ཉམས་ལེན་གྱི་འགལ་རྐྱེན་ལ་གདོང་ལེན་བྱེད་པ་ཐམས་ཅད་ལ་གོ དཔེར་ན་རང་རྒྱུད་ཀྱི་ཆོས་མིན་གྱི་སེམས་པ་དང་སྤྱོད་པ་སོགས་ལ་གདོང་ལེན་བྱེད་སོགས་ཚང་མ་ལ་གོ་བ་རེད། སྤྱིར་བཏང་ཇིཧད་ནི་ཆོས་དད་མེད་མཁན་རྣམས་ཀྱི་ཁ་ཐད་དུ་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། ཚུར་རྒོལ་མི་བྱེད་མཁན་ལ་གནོད་པ་བྱེད་མི་ཆོག་པ་སོགས་ཇིཧད་ལ་ལམ་སྟོན་རྒྱས་པ་ཡོད། འོན་ཀྱང་ད་སྐབས་མང་པོས་ཆེས་དྲག་པོའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་གོ་བ་ལེན་བཞིན་ཡོད།

ཡོད། དམག་འཁྲུག་དེ་ནི་སྡིག་པ་ཐམས་ཅད་འདགས་པ་དང་རང་གི་འཚོ་བ་དེ་དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་བཞེད་ལྟར་འཚོ་བའི་ཆེད་དུ་ནང་ཁུལ་གྱི་འཐབ་བརྩོན་ཞིག་རེད།

ལྔ། བོད་གངས་རིའི་ལྗོངས་སུ་ཨིསི་ལམ་གྱི་ཆོས་ལུགས།

བོད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་མུསླིམ་གྱི་ཆོས་འབྱུང་གི་ལོ་རྒྱུས་ནི་ཁུང་མཐར་ལོ་༡༠༠༠ ལས་མང་བ་ཆགས་ཡོད། དེ་ཡང་ཐོག་དང་པོ་དུས་རབས་བར་མའི་སྐབས་སུ་དར་ལམ་བརྒྱུད་ནས་བྱུང་བའི་ཚོང་པ་དག་བརྒྱུད་ནས་བྱུང་འདུག དཔེར་ན་ཨབུ་སཡིད་གརདེཟི་[1]ཞེས་པས་བརྩམས་པའི་ཟཡིན་ཨལ་ཨཁབར་[2]ཞེས་པའི་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་དང་། བོད་ཀྱི་ཆོས་འབྱུང་། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དག་གི་རྟོགས་བརྗོད། རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས། ཚོང་ལམ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་འཁོད་ཡོད་འདུག

ཧིཀད་ནི་སྐབས་རེ་ཁ་ཆེའི་ཉམས་ལེན་ཀ་བ་ལྔའི་ཐོག་ཏུ་ཀ་བ་དྲུག་པར་འཛིན་མཁན་ཡང་ཡོད། ཧིཀད་ལ་ནང་གསེས་ནང་གི་ཧིཀད་དང་ཕྱིའི་ཧིཀད་གཉིས་ཡོད། དང་པོ་རང་ཉིད་ཀྱི་ནང་གི་ཆོས་བྱེད་པའི་འགལ་རྐྱེན་དང་ཕྱི་མ་ནི་ཕྱི་ནས་བྱུང་བའི་ཆོས་བྱེད་པར་འགལ་རྐྱེན་ལ་གོ ཕྱིའི་ཧིཀད་ལ་ཡང་ངག་གི་ཧིཀད་དང་གྲི་ཡི་ཧིཀད་གཉིས་འཛོག དང་པོ་བགྲོ་གླེང་སོགས་དང་གཉིས་པ་ནི་མི་གསོད་པ་སོགས་རེད།

[1] ཨབུ་སཡིད་གརདེཟི། (Abu Said Gardizi) དུས་རབས་ ༡༡ པའི་པེར་སི་ཡི་དཔོན་རིགས་ཤིག་དང་ལོ་རྒྱུས་སྨྲ་བ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་གིས་ Zayn al-akhbar ཞེས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཤིག་བརྩམས་པེར་སི་སྐད་གསར་ནང་དུ་བྲིས་ལོ་རྒྱུས་གསར་ཤོས་ཀྱི་གྲས་ཤིག་ཡིན་པར་ཟེར། འབྱུངས་ཡུལ་ཨཕ་ག་ནི་སྟན་ནུབ་ཕྱོགས་དང་ཕ་མིང་ལ་ཟཀྲ་ཞེས་འབོད་པ་ཡུལ་དེར་མིང་ཆེ་བའི་མིང་ཞིག་ཡིན། ཁོས་རྒྱལ་པོ་ཀྲཟནི་ (༩༩༨-༡༠༣༠) ཞེས་པའི་ལས་བྱེད་དཔོན་རིགས་བྱས།

[2] ཟཡིན་ཨལ་ཨཁབར། (Zayn al-Akhbar) ཨབུ་སཡིད་གརདེཟི་ཞེས་པས་བྲིས་པའི་གལ་ཆེའི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཅིག འདིའི་ནང་དུ་ཨིནྡྲན་གྱི་ཨིསལམ་མ་དར་བའི་སྔོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ ༡༠༣༢ བར་གྱི་གནས་ཚུལ་འཁོད་ཡོད། དེ་བཞིན་ཁོརསན་ཞེས་པའི་ཡུལ་དུ་ཨརབ་ཀྱིས་དབང་སྒྱུར་སྟངས་འཁོད་ཡོད་པར་བཤད།

གཞན་ཡང་ཨཕ་གྷ་ནི་སྟན་[1]དུ་ཡེ་ལོ་ ༩༨༢ ཡར་མར་ལ་པར་སིག་[2]གི་ཡི་གེ་ལ་བྲིས་པའི་<འཛམ་གླིང་གི་རྒྱལ་མཚམས་ཁག>་[3]ཅེས་པ་ཞིག་གི་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་དང་། གྲོང་བརྡལ། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནས་སོགས་འཀོད་ཡོད། མ་ཟད་དེབ་འདིའི་ནང་དུ་ལྷ་སར་མུ་སི་ལྀམ་གྱི་ཆོས་དད་པ་ཞུང་ཤས་ཤིག་དང་མྱུག་འཚལ་ལྷ་ཁང་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་པར་དངོས་སུ་འཀོད་ཡོད་འདུག

དེ་བཞིན་དེབ་དེའི་ནང་དུ་འཀོད་གསལ་ལ་བོད་ཀྱི་བཙན་པོ་སད་ན་ལེགས་མཇིང་ཡོན་[4]གྱི་དུས་སྐབས་ཡེ་ལོ་ ༨༠༡ ཙམ་ལ་ཨ་རབ་ཀྱི་དམག་དང་བོད་དམག་བར་འཐབ་འཁྲུག་ཅིག་བྱུང་། དེའི་སྐབས་སུ་བོད་དམག་རྣམས་ད་ལྟའི་ཨུ་ཟ་བེ་ཀ་སྟན་[5]གྱི་གྲོང་ཁྱེར་

[1] ཨཕ་གྷ་ནི་སྟན་Afganistan འཛམ་གླིང་ཤར་ཕྱོགས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བྲག་སྐུ་ཆེ་ཤོས་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དང་ཧྥུ་ལི་ཧྥན་གྱི་འབྱུང་ས་རེད། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༦༥ ལྷག་ཙམ་དང་ཆུ་ཡི་འབྱུང་ཚད་ཧ་ཅང་དཀོན། སྲིད་གཞུང་གཅིག་སྡུད་སྲིད་འཛིན་མང་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་ཁ་བུལ་ (Kabul)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༣༨ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཧ་ལར་ ༦༠༠། སྐད་ཡིག་ཕོ་སི་ཏོ་སྐད་ཨ་རབ་ཡི་གེ་དང་ཆོས་ལུགས་ཨིསལམ། ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༣༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་མིའི་རིགས་གཞིས་ཆགས་ཡོད། ཡེ་ལོ་ ༡༧༠༩ ལོར་ཨཕ་གྷན་རང་གི་རྒྱལ་པོ་བྱུང་ཞིང་ཡེ་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

[2] པར་སིག Persian སྟག་ཟིག་དང་ཨི་རན་སོགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་མི་ལ་གོ

[3] འཛམ་གླིང་གི་རྒྱལ་འཚམས་ཁག ཧུ་དུད་ཨལ་ཨལམ། (Hudud al-'Alam) (Boundaries of the World) དུས་རབས་ ༡༠ ཙམ་ལ་པེ་རཤི་ཡི་རྩོམ་པ་པོ་ཞིག་གིས་བྲིས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཞིག འདིའི་མིང་ཆ་ཚང་ལ་ ཤར་ཕྱོགས་ནས་ནུབ་ཕྱོགས་བར་གྱི་རྒྱལ་འཚམས་ཁག་ཅེས་འབོད། Hudud al-Alam min al-Mashriq ila l-Maghrib, (The Boundaries of The World from The East to the West)

[4] སད་ན་ལེགས། (༧༨༤-༨༡༥) བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་སོ་དགུ་བ་ཡབ་ཆོས་རྒྱལ་ཁྲི་སྲོང་ལྡེ་བཙན་གྱི་སྲས་སུ་འཁྲུངས། སྲིད་ལོ་ ༨༠༣ ནས་ ༨༡༥ བར་ཡིན། སྲས་ཁྲི་རལ་པ་ཅན་དང་། འུ་དུམ་བཙན་པོ་སོགས་འཁྲུངས།

[5] ཨུ་ཟྦེ་ཀ་སྟན། (Uzbekistan) ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་སྐམ་སས་ཉིས་བརྩེགས་ཀྱིས་བཏུམས་ཡོད་པའི་རྒྱལ་གཉིས་ཡོད་པའི་གཅིག་ཡིན། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༤༥ མ་ཟིན་ཙམ་དང་ཆུའི་འཁོར་ཚད་ ༤་༩% ཙམ་ཡོད། སྲིད་གཞུང་གཅིག་སྡུད་སྲིད་འཛིན་མང་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་ཏ་ཤ་ཁེན྄། (Tashkent)མི་འབོར་ས་ཡ་ ༣༣༩ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཧ་ལར་ ༡༢༣༨། སྐད་ཡིག་ཨུ་ཟ་བེག་གི་སྐད་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་སུ་ནི་ཨིསལམ་ ༨༨་༧% དང་ཡེ་ཤུ་ ༩་༤%། ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༧ པ་ཙམ་ལ་གནས་འདིར་མི་གནས་སྡོད་བྱེད། ཡེ་ལོ་ ༡༧༨༥ ཙམ་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་བྱུང་ཞིང་། ཡེ་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

སམར་ཁནྡ་[1]ཞེས་པ་དང་ཨཕགྷཱནིསྟཱན་གྱི་རྒྱལ་ས་ཁཱབུལ་[2] གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་མཐའ་མཚམས་བསྐྱངས་ནས་བསྡད་ཡོད་འདུག ལོ་དེའི་དམག་འཁྲུག་གི་ནང་དུ་ཨ་རབ་དམག་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཞིག་བྱུང་ཞིང་། ཁཱབུལ་ནང་དུ་བཙའ་སྡོད་ཀྱི་སྤྱི་ཁྱབ་དམག་དཔོན་གྱིས་ཨ་རབ་དམག་ལ་མགོ་བཏག་ཞུ་དགོས་བྱུང་ཞིང་སྤྱི་ཁྱབ་རང་ཉིད་ཡེ་ལོ་ ༨༡༣ ནས་ ༨༡༥ ནང་ལ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ཁས་ལེན་བྱེད་དགོས་བྱུང་འདུག འདི་ནི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་པ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པའམ་ཨིསིལཱམ་གྱི་ཆོས་དད་པ་ཐོག་དེ་ཆགས་ཡོད་ལ། བོད་པ་ཁ་ཆེ་ཐོག་མ་དེ་བོད་ཀྱི་དཔོན་རིགས་ཀྱི་ནང་དུ་བྱུང་ཡོད།

བོད་ཀྱི་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་གྱི་ཡ་གྱལ་སྦལཏིསྟཱན་[3]ཡུལ་དུ་སྔོན་མ་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་དར་ཁྱབ་ཡོད་ན་ཡང་། དུས་རབས་ ༡༦ པ་ཙམ་ནས་ཨིསིལཱམ་གྱི་ཆོས་ལུགས་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཞིང་། ཌོག་རའི་དམག་གིས་བཙན་འཛུལ་བྱས་ནས་ཡུལ་འདི་ལ་ལོ་ ༧༠༠ ཙམ་ལ་དབང་སྒྱུར་མཁན་དམག་དཔོན་རྒྱལ་རབས་[4]མཇུག་སྒྲིལ་ནས་ཀསྨིར་ཡོངས་ལ་དབང་བསྒྱུར། དེ་རྗེས་ཀསྨིར་དང་ཚོང་འབྲེལ་བྱས་པ་ལས་བོད་ལ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དར་བར་

---

[1] སམར་ཁནྡ། Samarkand དབུས་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ནང་གི་གནའ་སྔ་མོ་ནས་འགྲོ་བ་མི་འཚོ་སྡོད་བྱེད་པའི་གྲོང་ཁྱེར་རྙིང་པ་ཞིག་རེད། རེ་ཟུང་གིས་འདི་ཡེ་ཤུའི་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༢ པའི་ནང་ནས་གྲུབ་ཡོད་པར་བཤད། གནའ་བོའི་དར་ལམ་ཚོང་འབྲེལ་གྱི་སྐབས་སུ་སྙན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག་ཆགས། འདི་ད་སྐབས་ཨུཟྦེ་ཀིསྟཱན་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག་རེད།

[2] ཁཱབུལ་Kabul ཨཕགྷཱན་གྱི་རྒྱལ་ས། ཡེ་ལོའི་སྔོན་ལོ་ ༡༥༠༠ ནས་ ༡༣༠༠ བར་དུ་བྱུང་བའི་རིག་བྱེད་ཀྱི་ནང་དུ་ཡང་གྲོང་ཁྱེར་འདིའི་མིང་ཡོང་གི་ཡོད་པར་བཤད། ད་ལྟ་མི་འབོར་ས་ཡ་ ༤ ལྷག་ཡོད་པའི་འཛམ་གླིང་གི་གྲོང་ཁྱེར་ཨང་ ༧༥ པ་ཡིན།

[3] སྦལཏིསྟཱན། (Baltistan) སྐབས་རེ་སྦལ་ཏི་ཡུལ་ཞེས་འབོད་པ་འདི་པཱ་ཀི་སྟཱན་གྱི་བྱང་ཕྱོགས་ཁུལ་དུ་ཡོད། རྒྱལ་སའི་མིང་ལ་སྐར་རྡོ་ཞེས་འབོད། རྒྱ་གར་རང་བཙན་གྱི་སྔོན་དུ་ལ་དྭགས་ས་གནས་དང་། ཀར་གྷེལ། སྦལ་ཏི་ཡུལ་འདི་འཇའ་མུ་རྒྱལ་པོའི་མངའ་འོག་གི་ཁྲིམས་མགོ་རང་བཙན་གྱི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན། དེའི་རྗེས་སུ་གྷེལ་གིད་དང་སྦལ་ཡུལ་གཉིས་པཱ་ཀི་སྟཱན་གྱི་མངའ་འོག་དང་། སླེ་དང་ཀར་གྷེལ་གཉིས་རྒྱ་གར་གྱི་འོག་ཏུ་སོང་། ཡུལ་འདིའི་ཡུལ་མི་རྣམས་ཀྱི་སྐད་བོད་སྐད་དང་ཉེ་བ་འམ་ཟུར་ཆགས་པའི་བོད་སྐད་ཅིག་ཡིན་པར་བཤད། ལོ་འགའ་ཞིག་གི་གོང་དུ་སྦལ་ཏི་ཡུལ་གྱི་ཤེས་ཡོན་པ་རེ་ཟུང་གི་རང་གི་ཕ་སྐྱེས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བོད་སྐད་སླར་གསོ་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་ཞིག་སྤེལ་ནས་ཚོང་ཁང་སོགས་ཀྱི་སྒོ་བྱང་བོད་ཡིག་ཏུ་འབྲི་བའི་འབད་པ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་ཀྱང་ནུས་ཆེན་པོ་དེ་ཙམ་འཐོན་གྱི་མེད། ཆོས་ལུགས་ཕལ་ཆེ་བ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཡིན།

[4] དམག་དཔོན་རྒྱལ་རྒྱུད། (Maqpon dynasty) ཞེས་པ་འདི་སྐར་རྡོའི་ཡུལ་དུ་འཁྲུངས་པའི་ཨིབྲཧམ་ཤཱཧ་ (༡༡༩༠-༡༣༣༠) ཞེས་པས་བཙུགས་པར་བཤད། རྒྱལ་རྒྱུད་འདིས་ལོ་ ༧༠༠ ཙམ་ལ་སྦལཏིསྟཱན་ལ་དབང་བསྒྱུར། འདིའི་དབང་ཤུགས་གྷེལགིཏ་དང་ལ་དྭགས་སུ་ཡང་སླེབས་ཡོད།

སྐུལ་ལྷུག་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད། ལྔ་རྒྱལ་དབང་ལྔ་བ་ཆེན་པོས་[1]མཐུན་རྐྱེན་འོག་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་ནང་དུ་ཁ་ཆེའི་གཞིས་ཆགས་དང་ཕྱག་འཚལ་ཁང་ཡོད་པ་མ་ཟད། གཞིས་རྩེ་ལ་ཡང་ཁ་ཆེའི་ཆོས་སྤྱིལ་ཁང་ཡོད།

༡༦༨༩ ལོར་བཞག་པའི་ལ་དྭགས་ཆིངས་ཡིག་གིས་ཀྱང་མུ་མཐུད་ནས་མཐུན་རྐྱེན་སྦྲོད་ཡོད་ཅིང་། ༡༨༩༡ ལོར་ནོག་རའི་དམག་ཟུགས་བོད་དུ་འཁྱེར་བ་ལས་ཀྱང་བོད་ནང་དུ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་པ་འཕེལ་བའི་རྐྱེན་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཤར་ཕྱོགས་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དང་པས་ཀྱང་བོད་མིའི་ཐོག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་ནས་བོད་པ་ཁ་ཆེར་འགྱུར་བ་མང་པོ་བྱུང་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་བོད་རིགས་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དད་པ་འབུམ་ལྔ་ནས་བརྒྱད་ཙམ་ཡོད་སྲིད་པ་རེད།

དྲུག ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཕྱག་འཚལ་ལྷ་ཁང་གྲགས་ཆེན་འགའ།

ཨིསི་ལཱམ་གྱི་ཆོས་པ་དག་གིས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་གཙོ་བོ་ཕྱག་འཚལ་རྒྱུ་ཡིན་སྟབས་ཁོང་ཚག་འདུ་ས་དེ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལྷ་ཁང་[2]ཞེས་འབོད། མེཁཱ་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ཨལ་ཧ་རམ་ཕྱག་འཚལ་ཁང་ཞེས་པ་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གནས་རྩ་ཆེ་ཤོས་ཡིན། མེདིན་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ཨལ་ནབ་ཝི་ཕྱག་འཚལ་ཁང་ནི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གནས་རྩ་ཆེ་ཤོས་གཉིས་པ། ཇུ་རེ་སལེམ་

[1] རྒྱལ་བ་ལྔ་བ་ངག་དབང་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོ་མཆོག (༡༦༡༧-༡༦༨༢) འཕྲོངས་རྒྱས་སུ་འཁྲུངས། དགུང་ལོ་ ༦ པར་རྒྱལ་བ་སྐུ་ཕྲེང་བཞི་བ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོའི་ཡང་སྲིད་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་མཛད། ༨ པར་དགེ་ཚུལ་གྱི་སྡོམ་པ་བཞེས། ༡༡ པར་གཞུང་བོད་ལྔ་ལ་སློབ་གཉེར་མཛད། ༢༥ བར་གོ་ཤྲི་ཧན་གྱིས་གཞིས་ཀ་རྩེར་གདན་དྲངས་ནས་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་དབང་ཆ་ཡོངས་རྫོགས་ཕུལ་བ་ཡིན་ཞེས་ཁྲབ་བསྒྲགས་མཛད་དེ་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གི་སྲིད་གཞུང་ཐོག་མར་བཙུགས། ༣༠ བར་པོ་ཏ་ལའི་ཕོ་བྲང་དཀར་པོ་བཞེངས། ༣༦ པར་མན་ཇུ་གོང་མ་ཤུན་ཅིས་གདན་ཞུ་ཞུས་པ་ལྟར་པེ་ཅིན་དུ་ཕེབས་པས་ཕན་ཚུན་ཆེ་བསྟོད་མཚན་འབུལ་རེས་གནས།

[2] ཕྱག་འཚལ་ལྷ་ཁང་། (Mosque) ཁ་ཆེའི་ཕྱག་འཚལ་ལྷ་ཁང་ཞེས་འབོད་སྲོལ་ཡོད། ༡། Al Haram Mosque, Mecca; ༢། Al Nabawi Mosque, Medina, Saudi Arabia; ༣། Al Aqsa Mosque, Jerusalem; ༤། The Blue Mosque, Istanbul; ༥། Shah Faisal Mosque, Islamabad; ༦། Zahir Mosque, Malaysia

གྱི་ཨལ་ཨཁསྣ་ཕྱག་འཚལ་ཁང་། གྲུ་གུའི་ནང་གི་ཕྱག་འཚལ་ཁང་སྟོན་པོ། པཀིསྟན་གྱི་ཤཧ་ཕའིསལ་ཕྱག་འཚལ་ཁང་། མལེཤིཡ་ཡི་ཟཧིར་ཕྱག་འཚལ་ཁང་སོགས་ཧ་ཅང་མང་།

བདུན། ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས།

༡། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ལྷ་གཅིག་ལས་མེད་པར་དོ་ནན་བྱེད། ཁྱེད་རང་གིས་ལྷ་གཅིག་པོ་ནའི་བསམ་ཚུལ་འདི་ལ་གོ་བ་ཇི་ལྟར་ལེན་གྱི་ཡོད། འདི་གཅིག་སྟུད་དང་མཉམ་མཐུན་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་ཇི་ལྟར་བརྟགས་སམ། ང་ཚོ་གཞན་དང་ལྷན་དུ་མཉམ་མཐུན་བྱེད་པའི་ལམ་ཁ་སྟེ། ལམ་གང་ཞིག་ལས་ང་ཚོ་ཐ་མི་དད་པར་འགྱུར་བའི་ཐོག་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱོས། ང་ཚོ་གནད་དོན་ག་འདྲ་ཞིག་གིས་གཅིག་གཅིག་ལ་འབྲེལ་བ་འདུག་གམ།

༢། མཉམ་མཐུན་གྱི་ཚོར་བ་ཟབ་མོ་ཞིག་གཞི་ལ་བཞག་ན་གུ་ཡངས་ཀྱི་བསམ་བློ་འཛིན་པ་ལ་བསྟན་དོན་གང་ཞིག་འདུག་གམ། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་མང་ཆེ་བ་རང་ཉིད་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་མཁན་ཡེ་ཤུ་དང་འཇི་ཞུ་དག་ལ་གུ་ཡངས་ཀྱི་བསམ་བློ་ཅིའི་ཕྱིར་འཆང་གི་ཡོད་དམ། དེ་ཆབ་སྲིད་ཅིག་རེད་དམ་ཡང་ན་ཁོང་ཚོའི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ཆཤཀ་ཤིག་གིས་ཁོ་ཚོ་ལ་གུ་ཡངས་ཀྱི་བསམ་བློ་དེ་སྐྱེ་བར་སྐུལ་མ་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད། ཁ་ཆེའི་གོང་མ་དག་གིས་གུ་ཡངས་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་བཟུང་བའི་གྲུབ་འབྲས་གང་དག་བྱུང་འདུག་གམ། ལེགས་བྱུང་ག་འདྲ་ཞིག་གོང་འཕེལ་སོང་འདུག་གམ། དེ་བཞིན་གུ་ཡངས་ཀྱི་བསམ་བློ་མེད་ན་ཅི་ཙུ་འགྱུར་རམ།

༣། ཨིསིལྷམ་ཞེས་པའི་ཚིག་འདིའི་འབྲུ་དོན་ནི་མགོ་འབུལ་བ་ཞེས་པ་ཡིན་ཞིང་དཀོན་མཆོག་དང་དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་བཞེད་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལུས་ཡིད་ཧྲིལ་གྱིས་འབུལ་བ་དེ་ཡིན། གང་ཞིག་ཧྲིལ་གྱིས་འབུལ་བ་ཞེས་པར་གོ་བ་ག་འདྲ་ལོན་ནམ། ཧྲིལ་འབུལ་བྱས་པས་ང་ཚོ་ལམ་གང་ཞིག་གི་ཐོག་ནས་ཡར་རྒྱས་སུ་འགྲོ་འམ། ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་ཚང་མས་འཆི་བའི་གནས་སྐབས་མཐར་ཕྱུག་དེར་རང་ཉིད་དཀོན་མཆོག་ལ་ཧྲིལ་འབུལ་ཕུལ་ན་སྡིག་པ་ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་འདག་ས་ཐུབ་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འདི་ཇི་ལྟར་འབྱུང་སྲིད་པའི་སྐོར་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱོས། ཧྲིལ་འབུལ་དེ་འདི་ལྟར་ནུས་པ་ལྡན་པ་ཞིག་ཇི་ལྟར་གྱུར་པ་ཡིན་ནམ།

གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་ལུགས།

ཉེ་ཚར་གནའ་དངོས་རྟོག་ཞིབ་རིག་པ་བས་གསར་རྙེད་བྱུང་བ་ལྟར་ན་རིག་བྱེད་ཀྱི་འཕགས་རིགས་རྣམས་སེང་གེ་གཙང་པོའི་ལུང་གཞོངས་ལ་གནས་བཅའ་མཁན་ཐོག་མ་དེ་ཚགས་མེད། ས་ཁུལ་དེར་སྔོན་ནས་རང་ཉིད་ལ་དད་པའི་ལམ་ལུགས་དང་ལེགས་བྱུང་ཡོད་པའི་ས་སྐྱེས་ཀྱི་མི་རིགས་ཤིག་གནས་བཅས་ནས་བསྡད་ཡོད། གོང་དུ་བཤད་པ་བཞིན་འཕགས་པའི་མི་རིགས་ཀྱི་ལེགས་བྱུང་ནི་རིགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ལ་གཞི་བཅོལ་ཡོད་པའི་ལེགས་བྱུང་ཞིག་རེད། ལམ་ལུགས་དེའི་ནང་དུ་བྲམ་ཟེའི་ཆོས་དཔོན་དག་གཙོ་བོ་ཡིན་ཞིང་ཕོ་ཚོའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལ་བྲམ་ཟེའི་སྲོལ་རྒྱུན་ཞེས་འབོད། འཕགས་རིགས་མིན་པའི་མི་སྡེ་ལ་རིགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་མེད་ཅིང་། ཕོ་ཚོས་དཀའ་ཐུབ་ཀྱི་མཐའ་ལ་ལྷུང་བའི་ཉམས་ལེན་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་ཕོ་ཚོའི་སྲོལ་རྒྱུན་དེ་ལ་དཀའ་ཐུབ་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་[1] ཞེས་འབོད།

སྲོལ་རྒྱུན་འདི་གཉིས་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་ཆོས་ལུགས་དང་ལྟ་གྲུབ་ཐམས་ད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་དེ་ཚགས་ཡོད། བྲམ་ཟེའི་སྲོལ་རྒྱུན་[2] ནི་དེང་སྐབས་ཀྱི་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས་དང་། དཀའ་ཐུབ་

---

[1] དཀའ་ཐུབ་རིང་ལུགས། Asceticism (shramana) ནི་ཡིད་དོན་གྱི་དམིགས་ཡུལ་འགྲུབ་པའི་ཆེད་དུ་དབང་ཚོར་བདེ་བ་སྤོང་ཞིང་འཚོ་བ་དཀའ་ཐུབ་ལ་སྦྱོར་བའི་ལམ་ལུགས་ཤིག ལམ་ལུགས་འདི་ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༦ པ་ཙམ་ནས་དར་ཡོད་པར་བཤད། ལམ་ལུགས་འདི་ཡེ་ལོ་མ་བྱུང་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༦ པ་ནས་ ༥ ཙམ་ལ་དར་བའི་གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་སུ་བཤད།

[2] བྲམ་ཟེའི་རིང་ལུགས། (Brahmanism) (ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༥༠༠ ནས་ ༥༠༠) ནི་ནུབ་ཕྱོགས་ནས་ཡོང་བའི་འཕགས་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་ཡིན་ཞིང་། ལམ་ལུགས་ད་ལྟའི་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས་གྲུབ་མཐའ་ཁག་གི་འབྱུང་ཁུངས་སུ་འདོད།

ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་ནི་དེང་སྐབས་ཀྱི་གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་ལུགས་འདི་རེད། གཅེར་བུ་བའི་སྲོལ་རྒྱུན་འདི་ལ་གཞི་བཞག་ནས་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་ལུགས་འདི་རྒྱ་གར་ནང་དུ་དར།

གཅེར་བུ་བའི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་གཅིག་ནི་འཚེ་བ་མེད་པ་ལ་རྩལ་དུ་བཏོན་ནས་ཐུགས་སྣོན་བྱེད་པ་དེ་རེད། ཁོ་ཚོའི་འགྲོ་བ་སེམས་ཅན་ཀུན་ལ་བརྩེ་མཐོང་ཚད་མེད་པ་ཞིག་བྱེད་པའི་ལྟ་བ་དེ་ནི་ཁོང་རང་ཚོའི་ལྟ་གྲུབ་སྟེ། འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་ཇི་ལྟར་གནས་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ལས་འབྲས་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་འདིའི་ཁ་ལོ་ཇི་ལྟར་སྒྱུར་གྱི་ཡོད་མེད་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་དེ་ལས་བྱུང་། ལམ་ལུགས་འདིའི་ནང་དུ་དཀོན་མཆོག་ཅེས་པ་ཞིག་དགོས་གལ་མེད་པ་དང་། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་གང་ཟག་སྒེར་སོ་སོ་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་མངོན་འདོད་གང་ཞིག་ཡོད་པ་སྒྲུབ་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཆ་ཚང་ཡོད་པར་མ་ཟད། སོ་སོ་རང་ཉིད་མཐར་ཐུག་གི་སྐྱེས་བུ་རྒྱལ་བ་[1] ཞེས་པའི་ངོ་བོར་སྒྱུར་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཆ་ཚང་ཡོད་པར་འདོད། གཅེར་བུ་བས་རྒྱལ་བའི་གོང་འཕངས་དོན་དུ་གཉེར་བར་གཙོ་བོ་དམིགས་སུ་འཛིན་གྱི་ཡོད་སྟབས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་མིང་ལ་རྒྱལ་བ་བའམ་ཇིན་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད་པ་རེད།

དུས་ཚོད་འདས་རིམ་བཞིན་གཅེར་བུ་བའི་ལྟ་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་བ་དང་འདྲེས་ནས་ད་སྐབས་དེ་གཉིས་ཀྱི་ས་འཚམས་ཤིག་འཛོག་དགོས་ན་དཀའ་བའི་ལས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། གཅེར་བུ་བས་རང་གི་ཡིད་ཆེས་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་སྟངས་མུ་མཐུད་དེ་བྱས་ཤིང་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་པ་མང་པོས་འདི་ནི་ཧིནྡྷིའི་ཆོས་ལུགས་གསར་མ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། འདི་ནི་གོ་ནོར་ཞིག་ཡིན་ཞིང་དེང་སྐབས་ཀྱི་ཧིནྡྷི་ཅན་གྱི་ལས་འགུལ་[2] གྱི་ནང་དུ་ཡང་གོ་ནོར་འདིའི་དབང་གིས་རྒྱ་གར་རྒྱལ་གཅེས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་དེ་ཧིནྡྷིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་ནང་དུ་འདུ་དགོས་པར་བསམ་གྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེང་རབས་ཀྱི་གནའ་རྫས་ཞིབ་

[1] རྒྱལ་བ། (Jinas) གཅེར་བུ་བའི་ལུགས་ཀྱི་མཐར་ཐུག་འཐོབ་བྱའི་སྐྱེས་བུ། གཅེར་བུ་བའི་ལུགས་ལ་རྒྱལ་བ་ ༢༤ བྱོན་ཡོད་ཅིང་ད་ལྟའི་གཅེར་བུ་བའི་སྟོན་པ་མཧ་ཝཱིར་ནི་དེ་དག་གི་ནང་ནས་ ༢༤ པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་ནི་ཆགས་སྡང་གི་འཇིགས་པ་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་སྐྱེས་བུ་དག་ཡིན་པར་འདོད།

[2] ཧིནྡྷི་ཅན། (Hindutva) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༥ ཙམ་ནས་དར་ཁྱབ་བྱུང་བའི་ཧིནྡྷི་རྒྱལ་གཅེས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལས་འགུལ་དང་དེར་བཟུང་བའི་ཡིད་ཆེས། རྒྱལ་ཡོངས་རང་གཡོག་ཚོགས་ (RSS) ཞེས་པ་དང་འཛམ་གླིང་ཧིནྡྷི་ཚོགས་པ་ (VHP) ཞེས་སོགས་ཀྱི་བཟུང་བའི་བལྟ་ཚུལ།

འཇུག་པ་དག་གིས་བསམ་ཚུལ་འདི་ནོར་འཁྲུལ་ཡིན་པར་ཡང་ར་སྤྲོད་བྱས་ཡོད། གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་ལུགས་དང་ལྷན་པ་ས་ཡ་ལྷ་ཙམ་ལས་མེད་པས་ལྟོས་འཛོག་གིས་ཉུང་ཉུང་ཡིན་ན་ཡང་འདིས་འཛམ་གླིང་གི་དད་པའི་ལམ་ལུགས་རྙིང་ཤོས་ཤིག་མཚོན་གྱི་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་འདིས་རང་ཉིད་ལས་གྲངས་འབོར་མང་བའི་ཆོས་ལུགས་གསར་པ་ཁག་ཅིག་འབྱུང་བའི་ཁུངས་སུ་གྱུར་ཡོད། རྒྱུ་མཚན་དེའི་ཕྱིར་ཆོས་ལུགས་དང་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་མང་པོ་འབྱུང་བའི་གནས་ཡིན་པའི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་འདིའི་ཆ་ནས་གཅེར་བུ་བ་འདི་ཆོས་ལུགས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

གཅེར་བུ་བའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་བལྟ་སྐབས་ང་ཚོ་ལ་དམིགས་བསལ་གྱི་དཀའ་ཁག་འགའ་ཞིག་དང་འཕྲད་ཀྱི་རེད། ཐོག་མར་ང་ཚོས་ཤེས་དགོས་པ་གཅིག་ནི་གཅེར་བུ་བས་འདོད་པའི་དུས་ཚོད་ནི་གཅིག་རྗེས་གཉིས་མཐུད་ཀྱི་རིམ་བརྒྱུད་ནར་མོ་ཞིག་མིན་པར་མགོ་མཇུག་མེད་པའི་འཁོར་ལོ་མང་པོ་ཞིག་སྟར་དུ་སྒྲིག་པ་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་གཅེར་བུ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྐོར་ལ་གྲོས་གླེང་གང་འདྲ་ཞིག་བྱེད་ན་ཡང་འཁོར་ལོ་འདིའི་ནང་ཁུལ་ལས་མ་འདས་པའི་སྒོ་ནས་བྱེད་དགོས། ང་ཚོས་གཅེར་བུ་བའི་བྱུང་རབས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་མགོ་མཇུག་གི་སྐོར་ལ་བཤད་སྐབས་དེ་ནི་གཞི་རྒྱ་མཐའ་མེད་དུ་ཡོད་པའི་གནས་བབ་ཅིག་གི་ནང་དུ་བྱ་བ་གཅིག་གི་བྱུང་རིམ་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད་པ་ཙམ་ཡིན་པ་དེ་ཤེས་དགོས།

གཉིས་པ་ནི་གཅེར་བུ་ནི་བྱ་བྲལ་གྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ཡིན་པས་ཁོ་ཚོས་དངོས་པོ་ལ་བདག་འཛིན་སྤོང་བ་དེ་རྩ་དོན་གཙོ་བོ་རུ་བྱེད། གཅེར་བུ་བས་ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་གཤའ་མ་ཞིག་བྱེད་ན་གཅེར་བུའི་གྲྭ་པ་དག་གིས་དངོས་པོ་གང་ལ་ཡང་བདག་འཛིན་བྱེད་མི་འོས་པར་འདོད། འདིའི་ནང་དུ་དཔེ་དེབ་དག་ཀྱང་ཚུད་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་སྲོལ་རྒྱུན་འདི་གནས་པ་ངག་བརྒྱུད་ལ་ཧ་ཅང་རག་ལས་ཡོད་པས་ལམ་ལུགས་འདིའི་ཤེས་བྱ་ཡོངས་རྫོགས་གང་ཟག་ཆེས་ཉུང་ཤས་ཤིག་གིས་བློ་ཐོག་ལ་བཟུང་ནས་ཉར་ཡོད།

དུས་ཚོད་སོང་རིམ་བཞིན་བློ་ལ་འཛིན་རྒྱུའི་ཤེས་བྱ་ཇེ་མང་དུ་སོང་ནས་རྒྱུད་པ་མ་ནོར་བར་ཚུལ་བཞིན་དུ་བརྒྱུད་ཐུབ་རྒྱུ་ཧ་ཅང་དཀའ་ཁག་ཏུ་གྱུར། དེའི་ཕྱིར་གནས་ཚུལ་ཁག་ཅིག་བརྣགས་ཟིན་ལ་བརྒྱུད་པ་འགའ་ཞིག་ཆད་སོང་ཡོད། བྱས་ཙང་གཅེར་བུ་བའི་ལོ་རྒྱུས་འཆད་པའི་ཚེ་ཆ་ཤས་དུམ་བུ་མང་པོ་ཞིག་ལྷུ་བསྒྲིགས་ནས་གྲུབ་པ་ཞིག་རེད། སྐབས་མི་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་གཅེར་བུ་བའི་ལོ་རྒྱུས་མང་ཆེ་བ་ཡིག་ཐོག་ལ་འཁོད་མ་ཐུབ་པའི་དབང་གིས་ད་ཆ་ང་ཚོའི་མཐོང་ཡུལ་དུ་གནས་མེད།

དོན་འདི་དག་སེམས་སུ་བཟུང་ཞིང་དེང་རབས་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་གི་རོགས་རམ་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོས་ལོ་རྒྱུས་དུམ་བུ་ཁག་ལྷུ་སྒྲིག་བྱས་ནས་གཅེར་བུ་བའི་སྲིར་བཏང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཤིག་སྒྲིག་ཐུབ་དགོས། གནའ་བོའི་ཤེས་རིག་འདིའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ནང་དུ་མི་ཤེས་པའི་བར་སྟོང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོད་སྐབས་ལོ་རྒྱུས་སྨྲ་བ་དག་གིས་འགྲེལ་ཚུལ་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོང་གི་ཡོད། ཆོས་བརྒྱུད་རང་གི་ནང་དུ་ཡང་ནང་ཁུལ་དབྱེ་བ་ཆེ་ཁག་གཉིས་ཡོད་པ་དེ་གཉིས་ཀྱིས་གནད་དོན་མང་དག་ཅིག་གི་ཐོག་ལ་བཤད་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་ཡོང་གི་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་གཤམ་དུ་འཁོད་པ་དག་ནི་བཤད་ཚུལ་དེ་དག་ལས་གཅིག་གནད་དོན་ཆེ་ཁག་འགའ་ཞིག་ཕྱོགས་སྟོན་ཙམ་བྱེད་ཐབས་སུ་དམིགས་པ་ཙམ་ཡིན།

གོང་དུ་ཞུས་པ་བཞིན་གཅེར་བུ་བ་དག་གིས་དུས་ཚོད་ནི་འཁོར་ལོའི་རང་བཞིན་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད་ལ། ཕོ་ཆོས་དེ་རྟེབས་མང་པོ་ཡོད་པའི་འཁོར་ལོ་ཞིག་ལ་ཡང་ཡང་དཔེ་སྦྱར་ནས་བཤད་ཀྱི་ཡོད། རྟེབས་རེ་རེས་འཁོར་ཁྱིམ་ཆེན་པོ་དེའི་ནང་གི་དུས་རབས་བྱེ་བྲག་པ་རེ་རེ་མཚོན་ཞིང་། འཁོར་ལོ་དེའི་རྟེབས་འཁོར་གྱི་ཕྱེད་ཀ་ནི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་དུས་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ཕྱེད་ཀ་གཞན་དེ་ནི་སྙིགས་མའི་དུས་ཡིན། ང་ཚོའི་ད་ལྟའི་དུས་སྐབས་འདི་ནི་སྙིགས་མའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་སོགས་ལེགས་པའི་བྱ་བ་རྣམས་རིམ་བཞིན་ཇེ་སྡུག་ཏུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པར་འདོད།

གཅེར་བུ་བས་དེ་འདྲའི་འཁོར་ལོ་རེ་རེའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་སམ་རྒྱལ་བ་ ༢༤ རེ་བྱོན་ནས་འགྲོ་བ་མི་རྣམས་ལ་ལམ་སྟོན་མཛད་པར་འདོད། འདི་དག་ལ་ཏིཪྠཾཀར་འམ་རབ་བཟོ་

མཁན་པོ་[1]ཞེས་སུ་འབོད་ཅིང་། མཚན་འདི་ནི་སྐྱེས་བུ་དེ་དག་ནི་རང་གི་རྗེས་འབྲང་བ་དག་ལ་སྡུག་བསྔལ་གྱི་རྒྱ་མཚོ་ལས་བརྒལ་ཞིང་མཐར་ཐུག་གི་གོ་འཕང་ལ་འཁྲིད་པའི་རབ་ཁ་སྐྱུན་གྱི་ཡོད་པའི་དབང་གིས་དེ་ལྟར་ཐོགས།

ད་ལྟའི་སྐབས་ཀྱི་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་འདིའི་དབང་དུ་བྱས་ན་འཁོར་ལོ་འདིའི་རྩིབས་ཕྱེད་ཀ་བར་དུ་འདས་ཟིན་ཞིང་། དུས་སྐབས་འདི་སླེབས་པའི་བར་དུ་རབ་བཟོ་མཁན་པོ་༢༤ ཡིས་སྤྱིལ་བ་འགྱེད་ཟིན་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། རབ་བཟོ་མཁན་པོ་འདི་དག་གི་བསླབ་བྱ་གཅིག་པ་ཡིན་ཞིང་། ད་སྐབས་ཀྱི་རབ་བཟོ་མཁན་པོ་འདིས་ཀྱང་དེ་བཞིན་བསླབ་བྱ་གནང་ནས་རྗེས་འབྲང་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཐུབ་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། རབ་བཟོ་མཁན་པོ་སྔ་མ་ཕེབས་ནས་ཕྱི་མ་མ་ཕེབས་པའི་བར་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་བརླགས་པ་བྱུང་ན་རབ་བཟོ་མཁན་པོ་ཕྱི་མ་དེས་བསླབ་བྱ་དེ་བསྐྱར་དྲན་བྱ་ཡི་ཡོད།

དེང་སྐབས་གཅེར་བུ་བ་ཞེས་འབོད་པའི་ལམ་ལུགས་འདི་ལ་རྒྱལ་བ་ཆེན་པོ་བ་འམ་མཧཱཝཱིར་རིང་ལུགས་པ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། ང་ཚོས་རབ་བཟོ་མཁན་པོ་རྒྱལ་བ་ཆེན་པོ་(མཧཱཝཱིར་[2]འདིས་གནང་བའི་བསླབ་བྱ་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱལ་བ་ཆེན་པོས་རབ་བཟོ་མཁན་པོ་ ༢༣ པ་པར་ཤྭ་[3]གྱིས་བསྟན་པའི་བསླབ་བྱ་དག་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱས། མང་ཆེ་བས་པར་ཤྭ་ནི་མཧཱཝཱིར་ལས་ལོ་ ༢༥༠ སྔོན་དུ་བྱོན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ན་ཡང་། ཁོང་གིས་གསུངས་པའི་ནུས་མཐུ་ཆེ་ཞིང་རྒྱ་ཆེན་དུ་ཁྱབ་པའི་བསླབ་བྱ་དག་ལས

[1] རབ་བཟོ་མཁན་པོ། Ford makers (Tirthankaras) བོད་སྐད་དུ་རབ་བཟོ་མཁན་པོ་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། འདི་ལ་རྒྱལ་བ་Jinas་ཞེས་ཀྱང་འབོད། གཅེར་བུ་བའི་སྟོན་པ་ ༢༤ ཡོད་པ་དག་གི་མཚན་རེད། རྒྱལ་བ་འདི་དག་དག་གིས་ནང་གི་དགྲ་བོ་ཉོན་མོངས་རྣམས་ལས་རྒྱལ་ནས་དགྲ་བཅོམ་པའི་གོ་འཕང་ཐོབ་ཟིན་པར་འདོད།

[2] རྒྱལ་བ་ཆེན་པོ། (Mahavira) ཕྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ (༥༩༩-༥༢༧) རྒྱལ་བ་ཆེན་པོ་སྟེ་གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་ཀྱི་སྟོན་པ། ཁོང་རྒྱལ་བ་ ༢༤ བ་ཡིན་པར་འདོད། ཕྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་བརྒྱ་ཕྲག་ ༦ པའི་ནང་དུ་ད་ལྟའི་རྒྱ་གར་བྷི་ཧར་ནང་དུ་རྒྱལ་པོའི་ཁྱིམ་དུ་འཁྲུངས། དགུང་ལོ་ ༣༠ ལ་ཁྱིམ་ལས་བྱུང་ནས་ལོ་ ༡༢ བར་དུ་བྱ་བྲལ་དུ་ཕེབས་ནས་དཀའ་བ་སྤྱད་མཐར་རྒྱལ་བའི་གོ་འཕངས་ཐོབ་ནས་ལོ་ ༣༠ རིང་ལ་ཆོས་འཆད་སྤེལ་གནང་མཐར་དགུང་ལོ་ ༧༢ ལ་སྐྱ་ངན་ལས་འདས།

[3] པར་ཤྭ (Parshva) གཅེར་བུ་བའི་རྒྱལ་བ་ ༢༣ པ་པའི་མཚན། ཁོང་ཕྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་བརྒྱ་ཕྲག་ ༩ ནས་ ༨ བར་དུ་ཝཱ་ར་ན་སི་ལ་འཁྲུངས་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། གཅེར་བུ་བ་དག་གིས་ Mahavira, Rishabhanatha, Neminatha, Parshvanatha བཞི་ལ་གཞན་ལས་ལྷག་པར་དད་གུས་བྱེད།

གཞན་ཕོང་གི་སྐོར་ལ་ང་ཚོས་གང་ཡང་ཤེས་ཀྱི་མེད། གཞན་རབ་བཟོ་མཁན་པོ་ ༢༢ ཀྱི་སྐོར་ལ་གཅེར་བུ་བའི་བསླབ་བྱའི་ནང་དང་། ཧིནྡི་སོགས་ཆོས་ལུགས་གཞན་གྱི་ནང་ན་ཙུང་ཙམ་རེ་གསལ་བ་ཁག་དང་། གནའ་རྫས་ཞིབ་འཇུག་པ་རེ་ཟུང་གིས་རྙེད་པའི་གཅེར་བུ་དང་འབྲེལ་བའི་དངོས་པོ་རེ་ཟུང་གི་ནང་དུ་ཟུར་ཙམ་རེ་ཐོན་པ་མ་གཏོགས་གཞན་གང་ཡང་ཤེས་ཀྱི་མེད།

དེའི་ཕྱིར་མཧཱཝིར་ནི་གཅེར་བུ་བའི་སྟོན་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ནང་ནས་གསར་ཤོས་དེ་ཡིན་དགོས་ཤིང་། ཕོང་ནི་སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་དང་དུས་འདྲ་བ་ཡིན་ལ་ཕོང་རྣམ་གཉིས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་ཡང་འདྲ་བོ་ཡོད། ཕོང་ནི་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ནི་ཝརྡྷམན་[1]ཞེས་པའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་དུ་སྐུ་འཁྲུངས་ཤིང་། ཕོང་གི་སྐུ་ཚེ་གང་པོར་སྲོག་ལྡན་ཀུན་ལ་བཙེང་བའི་བསྒྲུན་དུ་མེད་པའི་བྱམས་པ་དང་བརྩེ་བ་གནང་སྟངས་ཀྱིས་ཕོང་གི་མཚན་སྙན་ཕྱོགས་མཐའ་ཀུན་ཏུ་སྙན་པར་གྲགས་ཡོད། དགུང་ལོ་ ༣༠ ལ་འཁོར་བ་ལས་ཡོངས་སུ་ངེས་པར་བྱུང་ནས་བྱ་བྲལ་གྱི་འཚོ་བ་ལ་རོལ། ལོ་ ༡༢ ཀྱི་དཀའ་ཐུབ་དང་སྒོམ་ཉམས་ལེན་ལ་བརྟེན་ནས་ཕོང་གིས་དགྲ་བཅོམ་པའི་གོ་འཕང་བརྙེས། དེ་ནས་བཟུང་ཕོང་ལ་མཧཱཝིར་སྟེ་རྒྱལ་བ་ཆེན་པོ་ཞེས་སུ་འབོད། ཕོང་གི་སྐུ་ཚེ་ལྷག་མའི་རིང་ལ་རང་གི་རྗེས་འབྲང་བ་དག་ལ་ཕོང་གིས་ཇི་ལྟར་ཉམས་ལེན་བྱས་པ་དེ་ལྟར་དུ་འཚོ་དགོས་པའི་བསླབ་བྱ་གནང་ཡོད། ཕོང་གིས་གཅེར་བུ་བའི་ཉམས་ལེན་གྱི་ནང་དུ་གསར་གཏོད་སྣ་ཁ་གལ་ཆེན་འགའ་ཞིག་བྱས་ཡོད་པར་གྲགས་པ་དཔེར་ནཿ གྲྭ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སྡོམ་པ་ལེན་དགོས་པ། དེ་བཞིན་རྗེས་འབྲང་བཞི་སྟེ། དགེ་འདུན་ཕོ་མོ༏ སྐྱ་བོ་ཕོ་མོ་བཅས་བཞི་ཀའི་ཡང་སྡོམ་པ་ལེན་དགོས་པ་སོགས་རེད། རྒྱལ་བ་ཆེན་པོས་འཚེ་བ་མེད་པ་དང་རང་ཉིད་རང་གྲོལ་གྱི་ཉམས་ལེན་ལ་དམིགས་བཀར་གྱིས་ཤུགས་སྟོན་བྱས་ནས་ཕོང་གིས་སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་ལ་སངས་རྒྱས་ནས་རྒྱལ་བའི་གོ་འཕང་ལ་བགྲོད་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པར་གསུངས་ཡོད། སྐབས་དེར་རྒྱ་གར་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་རིགས་མཐོ་དམན་གྱི་ལམ་ལུགས་ཏ་ཙང་དར་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་འོག་ཏུ་བསམ་ཚུལ་འདི་ནི་གསར་རྗེའི་བསམ་བློ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

---

[1] ཝརྡྷམན། (Vardhamana) གཅེར་བུ་བའི་སྟོན་པ་རྒྱལ་བ་ཆེན་པོའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་མཚན།

རྒྱལ་བ་ཆེན་པོ་དགོངས་པ་རྫོགས་པའི་རྗེས་སུ་ལམ་ལུགས་དེ་ཁོ་རང་ཚོའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ལམ་ལུགས་བཞིན་ངག་ནས་ངག་བརྒྱུད་ནས་གཅེར་བུ་བའི་མཁན་པོ་དག་གིས་བསྟན་པ་འདི་བསྐྱངས་ཡོད། རྒྱལ་བ་ཆེན་པོའི་བསྟན་པ་དེ་ངག་ཐོག་ནས་ཕྱོགས་བསྡུ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་འདི་ལ་ཨངག་[1]ཞེས་འབོད། ད་བར་དུ་ཨངག་འམ་བཀའ་བསྡུ་ལན་མ་བཅུ་གཅིག་བྱས་མྱོང་ཡོད། ད་སྐབས་རྒྱལ་བ་ཆེན་པོའི་སྔོན་གྱི་རབ་བཟོ་མཁན་པོ་སྔོན་མ་དག་ནས་བརྒྱུད་ཡོང་བའི་ཤེས་བྱ་དག་ཡིག་ཐོག་ལ་ཕབ་ཟིན་པ་གསུང་རབ་དེབ་ ༡༤ ཙམ་ཡོད། འདི་དག་ལ་པུརཝ་[2]ཞེས་འབོད་ཅིང་འདི་ནི་ཨངག་བཅུ་གཉིས་པ་དེ་ཡིན་པར་ཆ་འཛོག་བྱེད། བསྟན་པ་སྙིང་པོ་འདི་དག་གི་སྐང་ལ་སློབ་དཔོན་དག་གིས་གསུང་རབ་དག་ལ་འགྲེལ་བ་བརྩམས་ཡོད་པ་བཅས་མདོར་ན་བརྩམས་ཆོས་འདི་དག་ཐམས་ཅད་བློ་ཐོག་ཏུ་ཉར་དགོས།

སྔ་མོའི་དུས་སྐབས༌ཞིག་ (ཡེ་ལོ་ ༥༠༣ ནས་ ༦༠༣ ཡར་མར་) ལ་ལོ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་མུ་གེ་བྱུང་བའི་སྐབས་དེར་བྱ་བྲལ་བ་མང་པོ་ཞིག་ལ་བསོད་སྙོམས་མ་རག་པར་མུ་གེས་གྲོངས་སོང་སྟབས་ངག་ནས་བརྒྱུད་པའི་ལུང་གི་བསྟན་པ་མང་པོ་ཞིག་བོར་སོང་། མུ་གེ་འདིས་རྗེན་ཆོས་ལུགས་པ་མང་པོ་ཞིག་ཟས་འཚོལ་བར་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་དགོས་བྱུང་། དོན་རྐྱེན་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་ལུགས་དེ་ནང་ཁུལ་དབྱེ་བ་གཉིས་སུ་གྱེས་ནས་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་གཅེར་བུ་བ་དང་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་གཅེར་བ་གཉིས་སུ་གྱེས། བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་གཅེར་བུ་བ་ལ་དཀར་པོའི་གོས་ཅན་ (ཤྭེཏམྦར) [3]ཞེས་འབོད་ཅིང་། ལྷོ་ཕྱོགས་

[1] གཅེར་བུ་བའི་གཞུང་། (Angas) བོད་སྐད་དུ་ཡག་ལག་ཅེས་སུ་འགྱུར། དེ་ནི་ཡེ་ལོན་སྔོན་གྱི་དུས་ ༦ པ་ནས་ ༣ བར་དུ་བཀའ་བསྡུ་བྱས་པའི་གཅེར་བུ་བའི་གསུང་རབ་དག འདི་ལ་ཡན་ལག་བཅུ་གཉིས་ཡོད་ཅིང་དེ་དག་ནིཿ Acaranga sutra, Sutrakrtanga, Sthananga, Samavayanga, Vyakhyaprajnapti or Bhagavati sutra, Jnatrdharmakathah, Upasakadasah, Antakrddaasah, Anuttaraupapatikadasah, Prasnavyakaranani, Vipakasruta, Drstivada

[2] སྔོན་གྱི་ཤེས་བྱ། (Purvas) གཅེར་བུ་བའི་གཞུང་སྔོན་གྱི་ཤེས་བྱ་ཞེས་པ་ལ་པོད་ ༡༤ ཡོད་པར་འདོད། ཁོང་ཚག་གིས་འདི་ཡོངས་རྫོགས་ཉམས་ཟིན་པར་འདོད་ཀྱང་། གཞན་གྱིས་ཡན་ལག་བཅུ་གཉིས་པའི་ནང་དུ་འདུས་ཡོད་པར་ཡང་བཞེད།

[3] དཀར་པོའི་གོས་ཅན། (Svetambaras) གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་སྡེ་ཁག་ཅིག རི་མོ་རྙིང་པ་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་བརྒྱུད་ནས་ཚོད་དཔག་བྱས་ན་ཡེ་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་ ༥ པ་དང་ ༦ པའི་ནང་དུ་གཅེར་བུ་བ་དཀར་པོའི་གོས་ཅན་དང་ནམ་

ལ་སོང་བའི་གཅེར་བུ་བ་ལ་ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་ (དིགམྦར)[1] ཞེས་འབོད། དཀར་པོའི་གོས་ཅན་གཅེར་བུ་བ་དག་གི་ལུགས་ལ་མདཱཧཱིར་གྱི་བཀའ་མང་པོ་བོར་ཟིན་པ་ལས་ལྷག་མ་དག་བསྡུ་བའི་འདུ་འཛོམས་མང་པོ་ཞིག་འཚོགས་ཡོད་པ་དང་། ཕུར་ཤཱཀྱ་ཡི་བསྟན་པ་བོར་ཟིན་ན་ཡང་མདཱཧཱིར་གྱི་བསྟན་པ་དག་བསྡུས་ནས་ཉར་ཡོད་པར་འདོད། ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་གཅེར་བུ་བས་ཕྱིས་སུ་བསྡུས་པའི་བཀའ་དེ་དག་ཚད་ལྡན་མིན་པ་དང་། ཨུ་གེ་ཆེན་པོ་དེའི་སྐབས་སུ་གཅེར་བུ་བའི་བཀའ་ཐམས་ཅད་བོར་སོང་བར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་ཕོ་ཚོས་རང་ཁུངས་ཀྱི་རྣམ་པ་དག་གི་གསུང་རྒྱུན་ལ་དམིགས་བཀར་གྱིས་དང་དུ་ལེན། ད་སྐབས་སྟབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་གཅེར་བུ་བས་དངོས་པོ་ལ་བདག་འཛིན་སྤང་བའི་སྨོན་པ་དེ་ཙུང་ཏུ་ཡངས་སུ་བཏང་ནས་གཅེར་བུ་བའི་བསྟན་པ་སྟོན་པའི་གསུང་རབ་དག་དམིགས་བསལ་གྱིས་ཉར་ཚགས་པར་བྱས་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་འབྱུང་འགྱུར་སྔོན་མ་དང་འདྲ་བའི་རྐྱེན་ཆགས་དེ་འདྲ་བྱུང་ན་ཡང་གཅེར་བུ་བའི་ལུང་གི་བསྟན་པ་རྣད་དེ་བརླག་འགྲོ་བའི་དོ་ཉེན་ཁ་མེད་པར་བཟོ་ཐུབ་ཡོད།

དུས་རབས་མང་པོའི་རིང་ལ་གཅེར་བུ་བའི་བསྟན་པ་འཕེལ་རྒྱས་མི་དམན་པ་བྱུང་ཡོད། དེའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་སྦྱིན་བདག་ཁག་གིས་རྒྱབ་སྐྱོར་འོག་ས་ཕྱོགས་གང་སར་གཅེར་བུ་བའི་ལྷ་ཁང་གང་མང་བསྐྲུན་ཐུབ་པ་དེ་རེད། བྱང་ཕྱོགས་སུ་ཚོང་པའི་སྡེ་ཚོགས་ཀྱིས་གཅེར་བུ་བའི་ལྷ་ཁང་སྐྲུན་པའི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་རོགས་རམ་བྱས་པ་དང་། བྱ་བྲལ་གྱི་གཅེར་བུ་བ་དག་ལ་བསོད་སྙོམ་འབུལ་མཁན་མང་སྟབས་ཚོང་པའི་སྡེ་ཚོགས་ནང་དུ་གཅེར་བུ་བའི་བསྟན་པ་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་ཡོད།

ཡིན་ན་ཡང་འདི་ལ་ཡང་ཆོས་ལུགས་གཞན་དག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་མང་པོ་ཐེབས་ཡོད། ཁྲབ་འཇུག་གི་ལུགས་ (བརྒྱ་ཕྲག་ ༧ པའི་ནང་) དང་། དབང་ཕྱུག་གི་ལུགས་ (བརྒྱ་ཕྲག་ ༧ པའི་ནང་) དར་ཁྱབ་བྱུང་པའི་སྐབས་སུ་གཅེར་བུ་བ་མང་པོ་ཁྲིམས་ལ་སྒྱུར་ཞིང་ལྷ་ཁང་

མཁའི་གོས་ཅན་སོ་སོར་གྱེས་པར་འདོད། དུས་སྐབས་འདིར་བཀའ་བསྡུ་ཐ་མ་དེ་བྱས་པས་དཀར་པོའི་གོས་ཅན་གྱི་བཀའ་ཡིག་ཐོག་ལ་འབེབ་པའི་འགོ་ཚུགས་ཤིང་། ཡན་ལག་ ༡༡ པའི་ནང་དུ་བསྡུས་ཡོད།

[1] ནམ་མཁའི་གོས་ཅན། (Digambara) ནི་གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་སྡེ་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྱལ་ཞིག་རེད།

གཏོར་བཤིག་བཏང་། དེ་བཞིན་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་སླེབས་པའི་སྐབས་སུ་ཡང་ལྷ་ཁང་མང་པོ་བཤིགས། དེ་ནས་མང་པོ་ཞིག་ཧིནྡུའི་ཆོས་སུ་བསྒྱུར་བ་སོགས་བྱུང་སྟབས་གཅེར་བུ་བའི་གྲངས་འབོར་ཧ་ཅང་ཉུང་དུ་ཕྱིན།

ཉེ་ཆར་གྱི་གཅེར་བུ་བ་ནི་ཚོགས་སྡེ་ཁག་དུམ་བུར་གྱེས་ནས་རིགས་འདྲ་བའི་སྡེ་ཚོགས་མང་པོ་ཞིག་བྱུང་ཡོད། དེང་རབས་ཀྱི་གཅེར་བུ་བའི་དབུ་ཁྲིད་ཁག་ཅིག་གི་བཀའ་དྲིན་ལས་རྒྱ་གར་གྱི་ནང་དུ་གཅེར་བུ་བའི་འདུས་ཚོགས་རྩ་འཛུགས་ཐུབ་པ་མ་ཟད། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་པའི་ནང་དུ་ཡང་འཕེལ་འགྲོ་འགོ་ཚུགས་ཡོད། གཅེར་བུ་བའི་འཛིག་རྟེན་ཀུན་ཁྱབ་ཀྱི་ལྟ་བ་འཚེ་མེད་ཀྱི་འཕྲིན་བཟང་དང་འགན་འཁྲིའི་ཀུན་སྤྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་ད་སྐབས་གནའ་དེང་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་སྣན་གྲགས་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ།

གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་ནི་རྒྱ་གར་གླིང་ཕྲན་གྱི་ནང་དུ་དར་བའི་གནའ་བོའི་དད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ཡིན་སྟབས་འདིའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱིས་དད་པའི་ལམ་ལུགས་གཞན་དག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ངེས་ཅན་ཞིག་ཐེབས་ཡོད། ཇི་ལྟར་ཚན་རིག་པས་བྱེད་ཚུལ་ལྟར་གཅེར་བུ་བ་ཆོས་ཀྱང་གཞི་དངོས་པོའི་གནས་ཚུལ་ཇི་ལྟར་གནས་པ་དང་། གནས་ལུགས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་སྤྱོད་པ་ཕུན་སུམ་ཇེ་ཚོགས་སུ་གཏོང་བའི་ཐབས་ལམ་སྟོན་གྱི་ཡོད། གཤམ་དུ་ཡོད་པའི་དུམ་ཚན་དག་གིས་གཅེར་བུ་བས་གཞིའི་གནས་ཚུལ་ཇི་ལྟར་གཏན་འབེབས་བྱེད་ཚུལ་ཕྱོགས་ཙམ་མཚོན་པར་བྱ།

ཀ༽ གཞི་གྲུབ་ཀྱི་རྩ་བ་བདུན།

གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་གསུང་པ་དང་། ཕྱིས་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད་དག་གཞིར་བཞག་གིས་གཅེར་བུ་བས་གཞི་གྲུབ་ཀྱི་སྐོར་ལ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་རྩ་བ་བདུན་བཤད་ཡོད།

ཀ་ བློ་སྲོག།

གཅེར་བུ་བས་འཇིག་རྟེན་འདི་སྡེ་ཁག་གཉིས་སུ་ཕྱེས་ནས་བླ་སྲོག་དང་བླ་སྲོག་མ་ཡིན་པ་གཉིས་སུ་དབྱེ། བགྲང་དུ་མེད་པའི་བླ་སྲོག་གིས་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་འདི་ཡོངས་སུ་བལྟམས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནི་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་ཅིང་རྟག་པ་ཡིན་པར་འདོད། བླ་སྲོག་གི་ངོ་བོ་རིག་པ་ཡིན་པས་བླ་སྲོག་ནི་གཞོམ་དུ་མེད་པ་དང་། སྐྱོན་མེད་དང་རང་དབང་བ་ཡིན་ཞིང་། མ་རིག་པའི་དབང་གིས་བླ་སྲོག་ནི་སྡུག་བསྔལ་གྱི་རྒྱུ་རུ་གྱུར་པའི་བེམ་པོའི་གཟེབ་ཏུ་ཚུད་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། བླ་སྲོག་ལ་དབྱེ་བ་ཆེ་ཁག་གཉིས་སུ་འབྱེད་ཚོག

༡༽ འཇིག་རྟེན་པའི་བླ་སྲོག།

བླ་སྲོག་གཅིག་བེམ་པོའི་ཐོག་ལ་ཞུགས་ནས་བེམ་པོ་དེ་སེམས་ཅན་དུ་གྱུར་པའི་རིགས་སྣ་ཚོགས་ཤིག་ཡོད། གཅེར་བུ་བའི་ལུགས་ལ་སེམས་དང་ལྡན་པ་དང་མི་ལྡན་པའི་འཇིག་རྟེན་པའི་བླ་སྲོག་ལྡན་པ་མང་པོ་ཡོད་པར་འདོད། གནད་འགག་འདིར་སངས་རྒྱས་པ་དང་རྒྱལ་བ་པ་གཉིས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་སོ་སོར་འཛོག་ཚོག་སྟེ། རྒྱལ་བ་བས་རྩེ་ཤིང་ཚུད་པའི་སྲོག་ལྡན་ཐམས་ཅད་ལ་བལྟ་སྟངས་གཅིག་པ་འཛིན་དགོས་པར་འདོད་པ་དེ་རེད།

༢༽ ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པའི་བླ་སྲོག

ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པའི་བླ་སྲོག་ནི་གཟུགས་དང་བྲལ་བར་འདོད་ཅིང་། དེ་ནི་ཤིན་ཏུ་ཕྲ་བའི་ལས་གཟུགས་དང་བྲལ་བར་འདོད། དེ་ནི་ཐ་མེད་པའི་ཁྱད་ཆོས་བཞི་ཡི་སྒོ་ནས་བཤད་ཀྱི་ཡོད་དེ། རྟོག་པ་ཐ་མེད་པ། ཤེས་པ་ཐ་མེད་པ། སྟོབས་ཐ་མེད་པ། བདེ་བ་ཐ་མེད་པ་ཞེས་སོ།། དེ་འདྲ་བའི་བླ་སྲོག་ནི་ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པའི་བླ་སྲོག་ཡིན་པར་འདོད།

ག་ ཀླ་སྲོག་དང་བྲལ་བའི་དངོས་པོ།

མངོན་པར་གྲུབ་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཕྱེད་ཀ་གཞན་དེ་ནི་སྲོག་ལྡན་མ་ཡིན་པའི་རིགས་དེ་ལ་ཟེར། འདི་ནི་ང་ཚོས་རྒྱུན་དུ་བཤད་བཞིན་པའི་བེམ་པོའི་རིགས་ལ་ཟེར་བ་རེད། གཅེར་བུ་བས་འདི་གྲུབ་ཆ་ལྔ་ཡིས་གྲུབ་པར་འདོད།

༡༽ བེམ་པོ།

འདི་ནི་དབང་པོའི་ཤེས་པའི་ཡུལ་དུ་རུང་བའི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ལ་འཇུག སྲོག་བྲལ་དངོས་པོ་གཞན་བཞི་ལ་བརྟེན་ནས་འདིའི་བཟོ་ལྟ་འདྲ་མིན་འགྱུར་བཞིན་ཡོད་པའི་བེམ་པོ་རིགས་དེ་ལ་གོ ལས་འབྲས་ཀྱང་ཤིན་ཏུ་ཕྲ་བའི་བེམ་པོ་ཞིག་ཏུ་འདོད།

༢༽ གཡོ་བའི་ལུགས།

ཀླ་སྲོག་དང་བེམ་པོ་གཉིས་ནི་གྲངས་མེད་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། གཡོ་བའི་ལུགས་ཞེས་པ་ནི་ཀུན་ཏུ་ཁྱབ་ཅིང་། བེམ་ཀླ་གཉིས་ཀྱི་གཡོ་བའི་བྱ་བ་བྱེད་པའི་མཐུན་རྐྱེན་དུ་འགྲོ་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། དངོས་པོ་འདིའི་ལམ་ནས་ཀླ་དང་བེམ་པོ་གཉིས་ཡང་ཡང་འཕེལ་འགྱུར་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། འདི་ང་ཚོས་ཚན་རིག་ནང་དུ་བཤད་པའི་འགུལ་ཤུགས་ཞེས་པ་དང་འདྲ་བ་ཞིག་རེད།

༣༽ སྡོད་པའི་ཤུགས།

འདི་ནི་གཡོ་ཤུགས་ཀྱི་ལྡོག་ཤུགས་དེ་རེད། གཡོ་ཤུགས་ཀྱིས་དངོས་པོ་རྣམས་འགུལ་བར་བྱེད་ཅིང་སྡོད་པའི་ཤུགས་ཀྱིས་དེ་དག་སྡོད་པར་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་འདི་ནི་ཚན་རིག་ནང་གི་བརྟན་ཤུགས་ཞེས་པའི་ཤུགས་དེ་དང་ཆ་འདྲ་བ་ཞིག་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

༤། བར་སྣང་།

གཅེར་བུ་བས་བར་ནི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་བྱ་བ་བྱེད་སའི་ཁོར་ཡུག་དེ་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་ཁྱད་ཆོས་གཙོ་བོ་ནི་འདིའི་ནང་དུ་ཚང་མཐོང་གི་ཡོད་པ་དེ་རེད། གཅེར་བུ་བའི་ལུགས་བར་སྣང་འདི་གཟུགས་ཅན་གྱི་ཁམས་མ་ཟད་གཟུགས་མེད་ཀྱི་ཁམས་ཞེས་པ་ལ་ཡང་ཁྱབ་ཡོད་པར་འདོད།

༥། དུས།

དུས་ནི་རང་བཞིན་བེམ་པོ་མ་ཡིན་ཞིང་། ནུས་པ་དངོས་པོ་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བྱེད་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་པར་འདོད། དུས་ནི་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་ཁོ་ནར་གནས་ཤིང་རྟག་པ་ཡིན་པར་འདོད་པ་མ་ཟད། དེ་ནི་རྡུལ་ཕྲན་ཕྲ་མོ་གཅིག་བར་རང་གི་གཟུགས་ཚད་ཀྱི་བར་སྣང་ལ་བཞུད་པའི་མགྱོགས་ཚད་ཀྱིས་ཚད་བཅལ་བའི་དུས་ཡུན་སྐར་མ་མང་པོ་བྱུས་པ་འདུས་ནས་གྲུབ་པ་ཡིན་པར་འདོད།

ག བླ་སྲོག་དང་བེམ་པོའི་འབྲེལ་ལམ།

རྩ་དོན་དང་པོ་གཉིས་ཀྱིས་བདེན་པའི་དངོས་པོའི་བྱ་བ་བྱེད་པའི་སྒྲོམ་གཞི་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་མཁོ་འདོན་བྱེད། ཡིན་ན་ཡང་དྲི་བ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་གཟུགས་མེད་ཀྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་གཟུགས་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་ལན་བྱེད་ཐུབ་བམ་ཞེས་པ་འདི་རེད། དྲི་བ་འདི་ལ་ལན་འདེབས་པར་ང་ཚོས་བླ་སྲོག་དང་ལས་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཤེས་དགོས།

གོང་དུ་བཤད་པ་ལྟར་ལས་ནི་བེམ་གཟུགས་ཕྲ་མོ་ཞིག་ཏུ་འདོད། སྐད་ཅིག་རེ་རེ་བཞིན་དུ་བླ་སྲོག་གིས་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་བྱ་བ་ལ་འཇུག་གི་ཡོད། བྱ་བ་འདི་དག་གིས་ལས་ཀྱི་རྡུལ་གསོག་པར་བྱེད། ལས་རྡུལ་ཕྲ་མོ་འདི་དག་གིས་སླར་ཡང་བླ་སྲོག་ལ་བེམ

པོ་དང་ཕྲད་པའི་སྒོང་བ་བསྐྱེད་ཅིང་། སྒོང་བ་དེས་རང་ཐད་ཀྱི་གཟུགས་པོ་ལ་གནས་པའི་འཇིག་རྟེན་པའི་བླ་སྲོག་ཕལ་བ་དག་སྐྱེ་ཚུ་འཇུག་གི་ཡོད། གནས་སྣངས་འདིའི་ནང་དུ་དགེ་བའི་ལས་ཞེས་པ་ནི་འབྲས་བུ་བདེ་བ་འདྲེན་པའི་བྱ་བ་ཞིག་དང་། སྡིག་པའི་ལས་ཞེས་པ་ནི་འབྲས་བུ་སྡུག་བསྔལ་འདྲེན་པའི་བྱ་བ་ཞིག་ལ་གོ་བ་རེད།

ང་ ལས་འབྲས་རྟོགས་དཀའ་བ།

བླ་སྲོག་ཅིག་ལས་རྡུལ་ལ་ཞུགས་པའི་ཚེ་བླ་སྲོག་དང་ལས་རྡུལ་དེ་གཉིས་ལྷན་ཅིག་ཏུ་དམ་དུ་བསྡམས་འགྲོ དེའི་ཚེ་བླ་ཡི་རང་གི་ཁྱད་ཆོས་དེ་ཡལ་བར་འགྱུར། བླ་ལས་ལྷན་དུ་སྡོམ་པ་འདི་ཇི་ཙམ་དམ་མིན་ནི་གང་ལ་ཞུགས་པའི་བྱ་བ་དེའིཤུགས་ཆེ་ཆུང་ངམ་དེ་ལ་ཞེན་པ་ཆེ་ཆུང་ལ་རག་ལསཡིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱ་བ་དེས་ལས་རྡུལ་གྱི་ཕོན་ཆེ་ཆུང་གསོག་པ་ལ་རག་ལས།

གནད་འགག་ཆེ་བ་ཞིག་ནི་དགེ་སྡིག་གི་བྱ་བ་གཉིས་ཀས་ལས་གསོག་ཅིང་དེས་བླ་སྲོག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད། དེའི་དོན་ནི་གང་ཟག་ཅིག་གིས་ལས་མི་གསོག་པའི་ཆེད་དུ་གང་ཟག་རང་གི་བྱ་བ་དེ་ངེས་པར་དུ་བཏང་སྙོམ་དུ་ཆོར་བ་དང་མཇུག་འབྲས་ལ་མི་བསམ་པར་བྱེད་དགོས།

གང་ཟག་ཅིགཤི་བའི་རྗེས་སུ་བླ་སྲོག་ལུས་རགས་པ་ནས་ཕྱིར་ཐོན་འགྲོ་ན་ཡང་ཕྲ་བའི་ལས་ཀྱི་རྡུལ་དང་འབྲེལ་བ་མི་ཆད་པར་གནས་ཀྱི་ཡོད། དེའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་གང་ཟག་དེས་སྔར་བསགས་པའི་ལས་ཀྱི་དབང་གིས་སླར་ཡང་ལུས་གསར་པ་ཞིག་ལེན་དགོས་པའི་དབང་གིས་རེད། རྒྱུད་རིམ་འདི་ལ་ཡང་སྲིད་སྐྱེ་བ་ཞེས་ཟེར། རྣམཤེས་རེ་རེ་ནས་རང་གི་ཐོག་ལ་ལས་གསར་དུ་གསོག་པའི་ལམ་འགོག་དགོས། དེ་མ་བཀག་བར་དུ་ལས་མཐའ་མེད་དུ་བསགས་ནས་ལུས་མཐའ་མེད་དུ་ལེན་དགོས་པར་འདོད།

ཅ་ ལས་གསོག་མཚམས་འཛོག་པ།

གཞི་རྩ་འདི་ལ་བཞག་ནས་ལྷ་སྒྲོག་དེ་ལས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པའི་སྡུག་བསྔལ་དང་སོ་སོར་འབྱེད་པའི་ཆེད་དུ་གཅེར་བུ་བའི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ལས་གསོག་པའི་ལམ་འགོག་དགོས་པར་འདོད། ལས་གསོག་པ་འགོག་པའི་བྱ་བ་འདི་ལྷ་སྒྲོག་ལ་སྦྱོང་བརྡར་སྤྱད་ནས་ལས་གསོག་པ་འགོག་དགོས་པར་འདོད། གལ་སྲིད་ཉམས་ལེན་པ་ཞིག་གིས་རང་གི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་ལ་དབང་སྒྱུར་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ན་ཕྱི་ཆོས་ལས་རྒྱལ་རྣམས་ལྷ་སྒྲོག་གི་ཐོག་ཏུ་ཞུགས་པ་འགོག་ཐུབ་ཅིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ལྷ་སྒྲོག་གི་ཐོག་གི་ལས་ཟད་ནས་ལྷ་སྒྲོག་འཁོར་བ་འམ་ཡང་སྲིད་ཀྱི་རྒྱུན་ལས་ཐར་པ་འཐོབ་ཐུབ་པར་འདོད།

ཆ་ ཚངས་སྤྱོད།

གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་པ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན་ལྷ་སྒྲོག་གི་ཐོག་ལ་ལས་གསར་པ་གསོག་པ་འགོག་རྒྱུ་དེ་གཙོ་བོ་ཡིན། ལྷ་སྒྲོག་གི་ཐོག་ཏུ་ལས་རྙིང་པ་སྔོན་ནས་བསགས་ཡོད་པ་དག་ལ་ཅི་ཞིག་བྱ་དགོས་ཤེ་ན། གཅེར་བུ་དག་གིས་ལས་བསགས་ཟིན་པ་ལས་གྲོལ་བའི་ཐབས་ལམ་གཅིག་ཡོད་པ་ནི་ལས་གང་དེ་རང་བཞིན་གྱིས་སྨིན་དུ་འཇུག་དགོས་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ལྷ་སྒྲོག་གི་ཐོག་ཏུ་བསགས་པའི་ལས་ཀྱི་གྲངས་འབོར་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡིན་སྐབས་བསགས་ཟིན་པའི་ལས་ལས་གྲོལ་བ་ལ་དུས་ཚོད་ཧ་ཅང་རིང་པོ་དགོས་ཤིང་སྐྱེ་བ་མང་པོར་འགོར་སྲིད། ལས་འཕྲོ་གཅོད་པའི་བྱ་བ་དེ་མགྱོགས་པོར་གཏོང་ཐབས་སུ་གཅེར་བུ་བ་དག་གིས་ཚངས་སྤྱོད་[1]ལ་གནས་ནས་དཀའ་ཐུབ་ལ་འཇུག་གི་རེད། འདི་ལྟར་བྱས་ནས་བསགས་པའི་ལས་མགྱོགས་པོར་སྨིན་ཞིང་། ལྷ་སྒྲོག་ལས་ཀྱི་འཆིང་བ་ལས་གྲོལ་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གོ་འཕང་ལ་རྗེ་ཉེར་གཏོང་བར་འདོད།

---

[1] ཚངས་སྤྱོད། Asceticism (Nirjara) གཅེར་བུ་བའི་རྩ་བ་བདུན་གྱི་ཡ་གྱལ་ཞིག འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་ཚངས་སྤྱོད་ཅེས་བསྒྱུར་ཡོད། ཨཙྭ་ཤུམསྭཏི་གིས་མཛད་པའི་Tattvartha Sutra ཞེས་པའི་ནང་དུ་བཀོད་ཡོད།

ང་ ཐར་པ།

གཅེར་བུ་བས་འདོད་པའི་ཐར་པའི་གོ་དོན་ནི་བླ་སྲོག་དེ་ལས་ལས་རྡུལ་དེ་ལོག་སུ་འགེལ་རྒྱུ་དེ་ཡིན། ནམ་ཞིག་རྣམ་ཤེས་ལས་ཀྱི་འཆིང་བ་ལས་ཐར་བ་ན་རྣམ་ཤེས་རང་གི་མཐའ་མེད་པའི་རང་བཞིན་མངོན་པར་རང་དབང་འཐོབ་པ་རེད།

ཁ༽ ལྟོས་འཇོག་ཚད་མ་རིག་པ།

དངོས་དཔྱོད་ཀྱི་སྒྲོམ་གཞི་འདི་གཞི་ལ་བཞག་ནས་གཅེར་བུ་བས་ལྟོས་འཇོག་ཚད་མ་རིག་པ་[1]ཟེར་བ་ཞིག་བཤད་ཀྱི་ཡོད། གཅེར་བུ་བས་གྲངས་མེད་པའི་བླ་སྲོག་ལ་གྲངས་མེད་པའི་བེམ་པོ་དང་འབྲེལ་ཡོད་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཅིང་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲངས་མེད་པའི་བསྒྱུར་སྒྲིག་བྱེད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་བརྗོད་པ་གཅིག་གམ་བརྗོད་པའི་འདུས་ཚོགས་ཤིག་གིས་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཐམས་ཅད་ནམ་ཡང་བརྗོད་མི་ཐུབ་པར་འདོད།

དེར་བརྟེན་གཅེར་བུ་བས་ཡུལ་ལ་ཚད་མའི་ཤེས་པ་སྐྱེ་བའི་འཐད་ལྡན་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་མཐའ་ཡས་པ་ཞིག་ཡོད་པར་འདོད་ཅིང་། དེ་དག་ནི་བསྡུས་ན་དབང་ཤེས་ཀྱི་སྣང་བ་; འཐད་ལྡན་གྱི་བདེན་དཔང་། ཐོད་བརྒལ་དབང་ཤེས་ཀྱི་སྣང་བ། མངོན་ཤེས། ཀུན་མཁྱེན་བཅས་ཡིན། དེ་དག་ལས་ཚད་མ་སྐྱེ་བའི་འབྱུང་ཁུངས་ཐ་མ་འདི་ཁོ་ནས་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་ཤེས་ཐུབ། དེའི་ཕྱིར་ཚད་མའི་འབྱུང་ཁུངས་གཞན་གོང་མ་རྣམས་ནི་འཁྲུལ་སེལ་དང་སློ་བུར་བ་ཡིན་པར་འདོད། ལྟ་གྲུབ་འདི་ལྟར་ན་བརྗོད་པ་གང་ཞིག་བདེན་པ་ཡིན་མིན་དེ་གང་ཟག་དེས་ངོས་ལ་བདེན་པ་ཡིན་མིན་གྱིས་འཇོག་དགོས་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་ཀུན་མཁྱེན་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་དུ་གང་ཟག་སུ་འདྲ་ཞིག་གིས་ཀྱང་བདེན་པར་བརྗོད་པ་དེ་བདེན་པ་མཐར་ཐུག་ཡིན་པའི་ངེས་པ་མེད་པར་འདོད།

---

[1] ལྟོས་འཇོག་ཚད་མ། Relativistic Epistemology (Syadvada) འདི་བོད་སྐད་དུ་ལྟོས་འཇོག་ཚད་མ་ཞེས་སུ་བསྒྱུར་ཡོད། གཞུང་འདིའི་ནང་དུ་གཏན་ཚིགས་བདུན་གྱི་རྣམ་གཞག་བཤད་པའི་སྒོ་ནས་བདེན་དོན་གང་ཞིག་གཏན་ཚིགས་འདི་དག་གི་གཞལ་ནས་གཏན་འབེབས་བྱེད་ཐུབ།

གསུམ། ཡོངས་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཁག

ཇཻན་ཅག་གི་ལུགས་ཀྱི་གཞི་གྲུབ་ཀྱི་རྩ་བ་བདུན་ལ་གོ་རྟོགས་འདྲོངས་ངེས་བྱུང་བ་བརྒྱུད་ནས་གཅེར་བ་བས་སྤྱར་བླ་སྒྲོག་གི་ཐོག་ལ་བསགས་པའི་ལས་རྣམས་སྦྱར་སྣབས་ཀྱིས་འདག་པ་དང་། ཕྱིས་སུ་ལས་གསོག་པ་འགོག་པའི་ཆེད་དུ་ལམ་ལུགས་ལྡན་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཉམས་ལེན་བྱེད། འདི་ལྟར་བྱས་ན་གང་ཟག་སུ་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་དོན་གཉེར་གྱི་བློ་ཚད་ལྡན་ཞིག་ཡོད་ན་ཐར་པའི་གོ་འཕངས་འཐོབ་རུང་ཡིན་པར་འདོད།

ཀ༽ གཅེར་བུ་བའི་རིན་ཆེན་རྣམ་གསུམ།

ཐར་པ་འཐོབ་བྱེད་ཀྱི་ལམ་ནི་རིན་ཆེན་རྣམ་གསུམ་སྟེ། ཡང་དག་པར་མཐོང་བ། ཡང་དག་པར་རྟོགས་པ། ཡང་དག་པར་སྤྱོད་པ་གསུམ་མོ། ལམ་གྱི་རིམ་པ་འདི་གསུམ་གྱིས་ཉམས་ལེན་བྱེ་བྲག་པ་རེ་བསྟན་ཞིང་དེ་དག་གིས་ལས་སྒྲིབ་པར་བྱེད་པ་དང་རྒྱལ་བའི་གོ་འཕང་འཐོབ་པར་གྱུར་ཡོད།

ཀ་ ཡང་དག་པར་མཐོང་བ།

དེ་དག་ལས་དང་པོ་ནི་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཇི་བཞིན་དུ་སྣང་དུ་འཇུག་པ་དེ་རེད། དེ་ནི་ཡུལ་གྱི་གནས་ལུགས་ལ་ཚད་མར་གྱུར་པའི་ཤེས་པ་སྐྱེ་རུ་བཅུག་པ་དེ་རེད། གནས་སྐབས་འདིར་གཞི་གྲུབ་ཀྱི་རྩ་བ་བདུན་པོ་ནས་བྱུང་བའི་རྣམ་གཞག་དག་གི་སྐོར་ལ་ཐེ་ཚོམ་གང་ཡོད་སེལ་བར་བྱེད་པ་དེ་ལ་གཙོ་བོ་དམིགས་ཀྱི་ཡོད། ཉམས་ལེན་པ་རང་གིས་སེམས་དོན་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ནུས་པ་འམ་ཡང་ན་གསུང་རབ་དང་ལམ་སྟོན་ལ་བརྟེན་ནས་ཐེ་

ཚོམ་སེལ་དགོས། རྩ་བའི་ཆ་ནས་གནས་སྐབས་འདིར་གཞམ་གསལ་གྱི་དོན་དག་ལ་ཡིད་ཆེས་ཡོང་བའི་དོན་དུ་དམིགས་ཡོད།

༡༽ བེམ་ཤེས་གཉིས་སུ་སྨྲ་བའི་རྣམ་གཞག་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ།

༢༽ བློ་སྲོག་དང་བེམ་པོ་ཕན་ཚུན་གཅིག་ཕན་གཅིག་གྲོགས་བྱེད་ཚུལ་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ།

༣༽ རབ་བཟོ་མཁན་པོ་རྣམས་དང་། དེ་དག་གིས་བསྟན་པའི་བསླབ་བྱ། དེ་དག་གི་རྗེས་སུ་འབྲང་མཁན་གྱི་གཅེར་བུ་བའི་དྲང་སྲོང་དག་བཅས་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ། ཡིད་ཆེས་འདི་གསུམ་གྱིས་ཉམས་ལེན་པ་དེ་ཞི་ཞིང་དུལ་ལ། གྲོལ་བ་དོན་དུ་གཉེར་ཞིང་། འཇིག་རྟེན་ལ་ཞེན་པ་བྲལ་བ་དང་གཞན་ལ་བརྩེ་ཞིང་བྱམས་པ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བར་བཤད།

ཁ ཡང་དག་པར་རྟོགས་པ།

ཡང་དག་པར་མཐོང་བས་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཇི་འདྲ་ཞིག་ཡོད་པར་མཐོང་བར་བྱེད་ཅིང་། ཡང་དག་པར་རྟོགས་པས་གང་ཞིག་མཐོང་བ་དེ་ལས་བྱུང་བའི་ཐད་ཀར་གྱི་ཚོར་བ་གསོག་པར་གཙོ་བོ་དམིགས་ཀྱི་རེད། འདི་ནི་རྟོགས་པ་བསྐྱེད་པའི་ལམ་མི་འདྲ་བ་ལྔ་བརྒྱུད་ནས་ཡོང་ཐུབ།

༡༽ ཚོར་རྟོགས།[1] འདི་ནི་དབང་ཤེས་ནས་བྱུང་བ་སྟེ་ཚོར་ཤེས་དབང་པོ་ལྔ་བོ་བརྒྱུད་ནས་བྱུང་བའི་རྟོགས་པ་དག་ལ་གོ་བ་ཡིན།

༢༽ སྦྱངས་རྟོགས།[2] འདི་ནི་དཔྱད་ཤེས་ནས་བྱུང་བ་སྟེ་ལུགས་འདིའི་ཆོས་གཞུང་དང་དེའི་འགྲེལ་བ་སྣ་ཚོགས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ནས་བྱུང་བའི་རྟོགས་པ་དག་ལ་གོ་བ་ཡིན།

---

[1] ཚོར་རྟོགས། Sensory (Mati) འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་དབང་ཤེས་ཅེས་སུ་བསྒྱུར་དགོས་པར་སྣང་། གཅེར་བུ་བའི་ལུགས་སུ་རྟོགས་པ་ལྔ་ཞེས་པ་ཞིག་འཛོག་ཅིང་དེ་དག་དང་པོ་མེ་ལོང་ལྟ་བུའི་རྟོགས་པ་ཞེས་པ་དེ་ལོ། །འདི་ལ་འཕྲད་རྟོགས་ཞེས་བསྒྱུར་རུང་བར་སྣང་།

[2] སྦྱང་རྟོགས། Study (Sruta) གཅེར་བུ་བའི་ལུགས་སུ་རྟོགས་པ་ལྔ་ཞེས་པ་ཞིག་འཛོག་ཅིང་དེ་དག་ལས་གཉིས་པ་འདྲ་མཉམ་པའི་རྟོགས་པ་ཞེས་པ་དེ་ལོ། །འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་དཔྱོད་རྟོགས་སུ་བསྒྱུར་རུང་བར་སྣང་། འདི་ལ་ཐོས་རྟོགས་ཞེས་བསྒྱུར་རུང་བར་སྣང་།

གཞན་ཡང་ཆོས་ཀྱི་གཞུང་མ་ཡིན་པ་ཤེས་བྱའི་གཞུང་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་པ་ལས་རྟོགས་པ་སྐྱེས་པ་དག་ལ་ཡང་གོ་ཆོག ཤེས་བྱ་དེ་ནི་ཁྱེད་དམ་གཞན་སུ་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གི་དབང་ཤེས་ལས་བྱུང་བའི་ཤེས་བྱ་བསྐྱུན་ཞིང་ཕྱིས་དེ་ཡིག་གཟུགས་སུ་ཕབ་ནས་དེབ་གཟུགས་སུ་བསྐྲུན་པ་དག་ཡིན།

༣༽ བསམ་རྟོགས།[1] འདི་ནི་དུས་དང་གནས་ཀྱིས་བསྐལ་བའི་དངོས་པོ་དག་ལ་མངོན་པར་ཤེས་པའི་ནུས་སྟོབས་ཀྱིས་ཤེས་ཐུབ་པ་དག་ལ་ཟེར། འདིའི་སྐབས་སུ་ཤེས་བྱའི་ཡུལ་དེ་གང་ཟག་རང་གི་དབང་པོའི་རིག་ཡུལ་དུ་ཡོད་མི་དགོས། རྟོགས་པ་འདི་ནི་སྒོམ་སྒྲུབ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་ཐུབ།

༤༽ གཞན་སེམས་རྟོགས་པ།[2] བསམ་རྟོགས་ཀྱིས་གཙོ་བོ་གཟུགས་ཅན་གྱི་ཐོག་ལ་དམིགས་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། གཞན་སེམས་རྟོགས་པས་ནི་སེམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་སམ་ཆགས་ལུགས་ལ་དཔྱད་ནས་བླ་སྲོག་གིས་གང་ཞིག་བསམ་གྱི་ཡོད་པ་ཤེས་པར་བྱེད་པ་ལ་ཟེར། འདི་འབྱུང་བ་ལ་བསམ་རྟོགས་དང་འདྲ་བར་ཉམས་ལེན་པ་ལ་སྒོམ་རྟོག་གི་གནས་ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་སླེབས་ཡོད་དགོས།

༥༽ ཀུན་མཁྱེན།[3] འདི་ནི་ཡུལ་གྱི་གནས་ལུགས་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་མཐའ་མེད་པའི་ཤེས་པ་ཞིག་རེད། འདི་ནི་བླ་སྲོག་ཅིག་གིས་རང་དང་ལྷན་དུ་ཡོད་པའི་གནས་ལུགས་མཐོང་བར་འགོག་རྐྱེན་བྱེད་པའི་ལས་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་སྤྱངས་ཟིན་པའི་སྐབས་སུ་འཐོབ། འདི་ལྟར་ཡང་དག་པར་རྟོགས་པའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཀུན་མཁྱེན་ཐོབ་པར་བྱེད་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ནི་ལས་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་སྤྱངས་བའི་རྗེས་

---

[1] བསམ་རྟོགས། Clairvoyance (Avadhi) གཅེར་བུ་བའི་ལུགས་སུ་རྟོགས་པ་ལྔ་ཞེས་པ་ཞིག་འཛོག་ཅིང་དེ་དག་གསུམ་པ་འཕྲོ་འདུ་བྱས་པའི་རྟོགས་པ་ཞེས་པ་དེ་འོ། །འདི་བོད་སྐད་དུ་མངོན་རྟོགས་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། འདི་ལ་བསམ་རྟོགས་ཞེས་བསྒྱུར་རུང་བར་སྣང་།

[2] གཞན་སེམས་རྟོགས་པ། Telepathy (Man Prayaya) གཅེར་བུ་བའི་ལུགས་སུ་རྟོགས་པ་ལྔ་ཞེས་པ་ཞིག་འཛོག་ཅིང་དེ་དག་བཞི་བ་བྱ་བའི་རྟོགས་པ་ཞེས་པ་དེ་འོ། །འདི་ལ་སྒོམ་རྟོགས་ཞེས་བསྒྱུར་རུང་བར་སྣང་ཡོད།

[3] ཀུན་མཁྱེན། Omniscience (Kewalya) གཅེར་བུ་བའི་ལུགས་སུ་རྟོགས་པ་ལྔ་ཞེས་པ་ཞིག་འཛོག་ཅིང་དེ་དག་ལྔ་བ་བྱ་བའི་གནས་ཀུན་མཁྱེན་པ་ཞེས་པ་དེ་འོ།།

སུ་འཐོབ་པར་འགྱུར། དེའི་ཕྱིར་ང་ཚོས་ཤེས་པ་གོང་མཐོར་འགྲོ་བའི་ཆེད་དུ་ཉམས་ལེན་དམིགས་བསལ་བ་བྱེད་དགོས་ཤིང་། དེ་བྱས་ན་རིན་ཆེན་ཐ་མ་སྟེ། ཡང་དག་པར་སྤྱོད་པ་ཞེས་པ་དེ་འབྱུང་བར་འགྱུར།

ག་ ཡང་དག་པར་སྤྱོད་པ།

གཅེར་བུ་བ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན་ཡང་དག་པར་སྤྱོད་པའི་ཉིང་དོན་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་སྤྱོད་པ་རྩིལ་གྱིས་ལས་ཟུང་དུ་བྱེད་ཐུབ་པའམ་དབང་དུ་བསྡུ་ཐུབ་པ་ལ་ཟེར། འདི་འབྱུང་བའི་ལམ་གཙོ་བོ་ནི་འདོད་པ་མགོ་གནོན་པ་དང་རང་ཉིད་ལངས་ཤོར་དུ་འགྲོ་རུ་མི་འཇུག་པར་བྱེད་པ་དེ་རེད། ཐོག་མར་ཡང་དག་པར་མཐོང་བ་དང་། ཡང་དག་པར་རྟོགས་པ་གཉིས་ཀྱི་ནུས་པའི་སྟོབས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་བཏང་སྙོམས་ཀྱི་སེམས་པ་དང་། ཞེན་པ་མེད་པ། རང་གཙུག་བྱེད་པ་བཅས་ཡོང་བར་འགྱུར། འདི་དག་འབྱུང་བའི་ཐབས་གཙོ་བོ་ནི་སྡོམ་པ་ལྔ་ཚར་ལེན་རྒྱུ་དེ་རེད། སྡོམ་པ་དེ་དག་ནིཿ

༡༽ འཚེ་བ་མེད་པའི་སྡོམ་པ།

འདི་ནི་[1]སྲོག་ལྡན་གྱི་རིགས་ཐམས་ཅད་ལ་འཚེ་བའི་རིགས་ཐམས་ཅད་སྤོང་བའི་སྡོམ་པ་ཞིག་རེད། འདི་ནི་གཅེར་བུའི་ལམ་ལུགས་ནང་དུ་ཧ་ཅང་གལ་ཆེན་དུ་བརྩི་བའི་གཞི་རྩའི་ཀུན་སྤྱོད་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་དོན་ཚང་མ་འདི་ལས་བྱུང་། འདིར་འཚེ་བ་མེད་པ་ནི་སེམས་ཅན་ཙམ་མ་ཡིན་པར་རྩེ་ཤིང་ལ་ཡང་ཁྱབ་ཀྱི་ཡོད། འཚེ་བ་མེད་པའི་སྡོམ་པ་འདི་གཅེར་བུ་བས་སྲོག་ལྡན་ཐམས་ཅད་ལ་གུས་བརྩི་བྱེད་པ་དང་ཟས་སུ་སྤྱོད་པ་སྤོང་བ་དང་། ཁོར་ཡུག་ལ་བདག་གཅེས་བྱེད་པའི་བྱ་འགུལ་ལས་བྱུང་བ་རེད།

---

[1] འཚེ་བ་མེད་པ། Non-Violence (ahimsa) འཚེ་བ་མེད་པ་ཞེས་པ་འདི་གནའ་བོའི་རྒྱ་གར་ཡུལ་གྱི་སྤྱོད་པ་དང་འབྲེལ་བའི་ལྟ་གྲུབ་ཅིག་ཡིན་ཞིང་ལག་ལེན་འདི་ཚེ་སྲོག་དང་ལྡན་པའི་དངོས་པོ་ཚང་མར་ཁྱབ་ཡོད། གཙོ་བོ་གཅེར་བུ་དང་། དེ་བཞིན་སངས་རྒྱས་པ་དང་ཧིནྡཱུའི་ཆོས་ལུགས་སུ་གལ་ཆེན་བརྩི་བ་རེད། འོན་ཀྱང་དམག་དུས་དུ་རང་སྲུང་བྱེད་ཆོག་མིན་དང་། རང་སྲོག་གཙོད་པ་སོགས་འཚེ་མེད་ཀྱི་བྱ་བ་ཡིན་མིན་རྩོད་པའི་གནས་སུ་ཡོད།

༢༽ བདེན་པར་གནས་པའི་སྡོམ་པ།

གཅེར་བུ་བས་བརྫུན་ནི་ཁྲོ་བ་དང་། བརྣབ་སེམས། འཇིགས་སྣང་། ཅོལ་ཆུང་གི་བློ་སོགས་ལས་བྱུང་བའི་ཉོན་མོངས་ཀྱི་བསམ་བློ་ལས་བྱུང་བར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་བདེན་པ་སྨྲ་བ་ལ་བསམ་བློ་འདི་དག་གི་མགོ་བོ་གནོན་དགོས་པར་འདོད། འོན་ཀྱང་བདེན་པར་སྨྲ་བའི་སྡོམ་པ་[1] ནི་འཚེ་བ་མེད་པ་ལས་གལ་ཆུང་དུ་བརྩི་ཞིང་། གལ་སྲིད་བདེན་པར་སྨྲས་ནས་གཞན་ལ་གནོད་ཀྱི་ཡོད་ན་མི་སྨྲ་བའི་རྒྱུལ་ཞུགས་འཛིན་དགོས་པར་བཤད།

༣༽ རྐུ་མི་བྱེད་པའི་སྡོམ་པ།

འདི་[2] ལ་མ་བྱིན་པ་བླངས་བ་སྤོང་བ་ཟེར། འདི་ནི་བདེན་པར་གནས་པའི་སྡོམ་པའི་ཡན་ལག་ཏུ་གྱུར་པའི་ལུས་བདེན་པར་གནས་པ་དང་འབྲེལ་བའི་སྡོམ་པ་ཞིག་རེད།

༤༽ ཚངས་སྤྱོད་ལ་གནས་པའི་སྡོམ་པ།

ཚོར་ཤེས་དབང་པོའི་བདེ་བ་དག་ནི་ཤེས་པ་ངན་ལངས་ལ་ཤོར་ནས་དགེ་བའི་ལས་སྒྲུབ་པ་ལ་འགོག་རྐྱེན་བྱེད་པའི་ནུས་ཤུགས་ཤིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་རབ་ཏུ་བྱུང་བའི་སྡོམ་པ་ནི་དབང་པོའི་སྒོ་ལྔ་ཁ་ནས་འབྱུང་བའི་བདེ་བ་དག་ལས་གཡོལ་བའི་དམ་

---

[1] བདེན་པར་གནས་པ། Truth (Satya) བདེན་པར་གནས་པ་ཞེས་པ་ནི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་བྱ་བ་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ལས་ལོགས་སུ་མི་འགྲོ་བར་བྱེད་པ་ལ་གོ། བདེན་པ་ཞེས་པ་དུས་དང་གནས་སྐབས་ཐམས་ཅད་དུ་སྨྲ་འོས་མིན་ད་དུང་རྗོད་པའི་གནས་སུ་མཆིས། འཚོ་བའི་ལག་ལེན་གྱི་ནང་དུ་བདེན་པ་ཡིན་རུང་བཤད་འོས་མིན་བལྟ་རྒྱུ་གལ་ཆེན་དུ་བཟུང་ནས་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

[2] མ་བྱིན་མི་ལེན་པ། Not Stealing (Asteya) མ་བྱིན་ལེན་པ་ནི་རྐུ་བ་རེད། ལེགས་སྦྱར་གྱི་ཚིག་འདིའི་དོན་ལ་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་དངོས་པོ་མ་བྱིན་པར་མི་ལེན་པ་དང་ལེན་པའི་བསམ་བློ་མེད་པ་གཉིས་ལ་གོ་བ་རེད།

བཅའ་ཞིག་རེད། གྲ་པ་རྣམས་ཀྱིས་སྡོམ་པ་འདི་[1]དམ་པོར་སྲུང་ཞིང་། མི་སྐྱ་རྣམས་ཀྱིས་འཁྲིག་པའི་བྱ་སྤྱོད་པའི་སྤྱིར་བཏང་གི་སྡོམ་པ་རྣམས་སྲུང་ཐབས་བྱེད་དགོས།

༥༽ བདག་འཛིན་སྤོང་བའི་སྡོམ་པ།

གཅེར་བུ་བས་འཇིག་རྟེན་གྱི་དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱིས་མི་དགེ་བའི་བྱ་བ་ལ་འཇུག་པའི་ཆ་རྐྱེན་སྐྲུན་པར་འདོད་དེ། རྒྱུ་རྫས་མེད་པ་གསོག་པའི་བྱ་བ་དང་། ཡོད་པ་སྲུང་བའི་བྱ་བ་ལ་ཞུགས་ནས་མི་དགེ་བ་སྒྲུབ་ཀྱི་ཡོད་པར་འདོད། འཇིག་རྟེན་གྱི་དངོས་པོ་འདི་དག་ལ་ཞེན་པའི་ཆགས་སེམས་ཀྱིས་ང་ཚོ་སྐྱེ་འཆིའི་འཁོར་ལོ་ལ་སྡོམ་གྱི་ཡོད་སྐབས་ཞེན་ཆགས་སྤོང་བ་ནི་ཐར་པ་འཐོབ་པར་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་གནད་འགག་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པར་བཤད། དེའི་ཕྱིར་བདག་འཛིན་སྤོང་བའི་སྡོམ་པ་[2]ནི་སྡོམ་པ་ལྔ་པ་དེ་རེད། གོང་གི་སྡོམ་པ་ལྔ་ཚར་དེ་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་གཤམ་གསལ་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ཉམས་ལེན་དག་བྱེད་ཀྱི་རེད། དེ་ཡང་ཉམས་ལེན་ཡན་ལག་དྲུག་པ་ཞིག་བྱེད།

༡། ཞི་དུལ།

ཞི་དུལ་གྱི་ཉམས་ལེན་[3](354) འདི་ནི་ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་སེམས་ཀྱི་བརྟན་ཆ་དང་བཏང་སྙོམས་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་བར་བརྩོན་པའི་ཉམས་ལེན་ཞིག་རེད། འདི་ནི་གཙོ་ཉིན་གཅིག་གི་རིང་ལ་དགའ་སྡུག་གི་ཚོར་བ་དག་ལ་ཞེན་པ་སྤོང་བའི་ཆེད་དུ་རེད།

---

[1] ཚངས་སྤྱོད་ལ་གནས་པ། Chastity (Brahmacharya) འདིའི་ཚིག་དོན་ནི་དྲང་སྲོང་གི་ལམ་དུ་བཞུད་མཁན་ཞེས་པ་ཡིན། དེ་ནི་མི་ཚངས་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་ལ་གཙོ་བོ་གོ འདིའི་གོ་དོན་གཞན་སློབ་གཉེར་གྱི་དུས་ལ་འཇུག་ཅིང་དེ་གནས་སྐབས་གཞན་གྱི་གོ་དོན་ཡིན།

[2] བདག་འཛིན་སྤོང་བ། Non-Possessiveness (Aparigraha) དངོས་པོ་ལ་ཞེན་ཆགས་དང་འདོད་རྫས་འགོག་པའི་ཆེད་དུ་དངོས་པོ་ཀུན་ལ་བདག་ཏུ་འཛིན་པ་འདོར་བ་ལ་གོ།

[3] བག་ཡེངས། Practicing Serenity (Samayika) གཅེར་བུ་བའི་ཉམས་ལེན་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་དང་པོ། བོད་སྐད་དུ་འདི་ལ་གཅིག་ཏུ་གནས་ཞེས་འགྱུར་ངེས་པར་མཐོང་། གཅེར་བུ་བའི་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་ཞིག།

༢། བསྟོད་པ།[1] རབ་བཟོ་མཁན་པོ་ལམ་སྟོན་པ་དག་ལ་མོས་གུས་གོང་འཕེལ་བཏང་ཞིང་བསྟོད་པ་འབུལ་བ་ནི་ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཡང་དག་པར་མཐོང་བའི་ལམ་དང་དད་པ་ཞུགས་ཧེ་ཆེར་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ་རེད། མོས་གུས་ཧེ་ཙམ་ཞུགས་ཆེ་ན་དེ་ཙམ་གྱིས་ཐར་པའི་ལམ་ལ་མགྱོགས་པོར་བགྲོད་ཐུབ།

༣། གུས་ཞབས།[2] བླ་མ་དང་དགེ་འདུན་ལ་འདི་ནི་ང་རྒྱལ་གྱི་གཉེན་པོ་རེད། བླ་མ་དང་ཉམས་ལེན་པ་དག་ལ་གུས་ཞབས་ཀྱི་སྒོ་ནས་རང་ཉིད་ལ་གཉོམ་ཆུང་གི་སྤྱོད་པ་སླེབས་ཤིང་ཁེངས་དྲེགས་ཀྱི་མགོ་བོ་ནོན་པར་འགྱུར།

༤། ཕྱིར་དྲན།[3] ཉིན་གཅིག་གི་བྱ་བ་གང་བྱས་པ་ལ་བློ་ནང་དུ་ཕྱོགས་ནས་བསྐྱར་ཞིབ་བྱེད་པ་ནི་ལམ་གྱི་བཀག་རྗེ་ཉུ་སྒྱུར་པའི་སྡིག་པ་མི་དགེ་བའི་ལས་གང་བྱས་པ་དག་ལ་འགྱོད་པ་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་སྦྱིན་པ་རེད། བྱ་བ་འདིས་རྣམ་ཤེས་ཀྱི་སྙིང་དུ་ལས་གསར་པ་མི་གསོག་པར་ཕན་ཐོགས་ཡོད།

༥། ལུས་ཚུགས།[4] བསམ་བློ་ལུས་ཚུགས་སུ་གནས་པའི་ཉམས་ལེན་འདི་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་གཟུགས་ཕུང་དང་ལྷན་དུ་བཞག་པའི་རང་ཉིད་ཀྱི་ངོས་འཛིན་དེ་འདོར་བ་དང་། བློ་སྲོག་གི་སྟོང་བ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བར་ཕན། འདི་ནི་བློ་སྲོག་དང་གཟུགས་ཕུང་ཐ་དད་དུ་སྒོམ་པའི་འཛོག་སྒོམ་ཞིག་རེད།

[1] བསྟོད་པ། Praising (Chaturvimshati) གཅེར་བུ་བའི་ཉམས་ལེན་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་གཉིས་པ། གཅེར་བུ་བའི་སྟོན་པ་དག་ལ་ཕུལ་བའི་བསྟོད་སྔགས་ཚིག་བཅད།

[2] གུས་ཕྱག Respecting Monks (Vandan) གཅེར་བུ་བའི་ཉམས་ལེན་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་གསུམ་པ། དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་ལ་གུས་ཕྱག

[3] ཕྱིར་དྲན། Introspection (Pratikraman) གཅེར་བུ་བའི་ཉམས་ལེན་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་བཞི་པ། འགྱོད་པའི་ཡན་ལག

[4] ལུས་ཚུགས་སུ་གནས་པ། Stillness (Kayotsarga) གཅེར་བུ་བའི་ཉམས་ལེན་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་ལྔ་པ། སྒོམ་གྱི་ཉམས་ལེན། འཕྲེང་བཞིན་སྒོམ་བྱེད་པ་ཡང་ཡོད། དེང་སྐབས་ཀྱི་དྲན་པ་ཉེར་བཞག་དེ་ཡིན།

༦། ངེས་འབྱུང་།[1] འདི་ནི་ཀུན་སྤྱོད་སྡོམ་པའི་ལས་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་ཆེད་དུ་དགྱེས་མའི་བྱ་བ་བྱེ་བྲག་པ་དག་ལས་ངེས་པར་འབྱུང་བའི་ཉམས་ལེན་ཞིག་ལ་ཟེར།

ང་ ཡང་དག་པའི་དཀའ་ཐུབ།

ཉམས་ལེན་ལྷུར་ལེན་པའི་གང་ཟག་ཅིག་ལ་ལམ་བཞི་བ་ཡང་དག་པའི་དཀའ་ཐུབ་ཅེས་པ་ཞིག་ཀྱང་བཤད་ཡོད། དཀའ་ཐུབ་ཀྱི་སྤྱོད་པ་འདིས་བླ་སྲོག་དག་པར་སྦྱོང་བ་དང་། བསགས་ཟིན་པའི་ལས་མྱུར་དུ་སྨིན་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་སྟོན་གྱི་ཡོད། དཀའ་ཐུབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ལ་དབྱེ་བ་གཉིས་ཡོད་དེ། ཕྱིའི་དཀའ་ཐུབ་དང་ནང་གི་དཀའ་ཐུབ་བོ། །ཕྱིའི་དཀའ་ཐུབ་ནི་གཙོ་བོ་གཟུགས་པོ་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཅིང་དེ་ལ་དབྱེ་བ་དྲུག་ཡོད། ནང་གི་དཀའ་ཐུབ་ནི་གཙོ་བོ་སེམས་ལ་འབྲེལ་ཡོད་ཅིང་དེ་ལ་ཡང་དབྱེ་ན་དྲུག་ཡོད།

༡༽ ཕྱིའི་དཀའ་ཐུབ་དྲུག་ནིཿ

༡། སྨྱུང་གནས།

ཉམས་ལེན་འདིའི་ནང་[2] འདོད་པ་དང་སྲིད་པ་མགོ་གནོན་པའི་ཆེད་དུ་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་བཟའ་བཏུང་གི་རིགས་ཚང་མ་སྤོང་གི་ཡོད། སྨྱུང་གནས་ནི་དུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ཞིག་བར་དུ་སྤོད་ཚོག་ལ་མཞི་བར་བསྟད་ཀྱང་ཚོག མཞི་བར་དུ་སྨྱུང་གནས་ལ་སྤོད་པ་ནི་འཚོ་བ་མེད་པའི་བྱ་བའི་མཐར་ཐུག་པ་དེ་ཡིན་པས་བྱ་བ་བཟང་པོ་ཞིག་ལ་བརྩི། འདི་ནི་འཆི་བར་ངེས་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་རང་ཤི་བརྒྱབ་པར་མི་རྩི།

[1] ངེས་འབྱུང་། Renunciation (Pratyakhyana) གཅེར་བུ་བའི་ཉམས་ལེན་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་དྲུག་པ། ངེས་འབྱུང་བྱེད་པའི་དཀའ་ཐུབ་ཉམས་ལེན།

[2] སྨྱུང་བར་གནས་པ། Fasting (Anshan) གཅེར་བུ་བའི་ཕྱིའི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་དང་པོ་སྨྱུང་གནས།

༢། ཟས་སྔུང་བ།

ཉམས་ལེན་འདི་[1] ནི་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྟོ་ཚས་ཟ་བ་ཉུང་འཕྲི་བྱེད་པ་ལ་ཟེར། འདིའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཟ་འདོད་ཀྱི་སེམས་པ་འགོག་པ་དང་ཟས་ཟ་བའི་ཡི་ག་ཚོམས་པར་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་རེད།

༣། སློང་མོ་བྱེད་པ།

ཟས་སློང་བའི་ཉམས་ལེན་[2] ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་ཟས་ཟ་འདོད་ཀྱི་བསམ་བློ་མགོ་གནོན་པའི་ཐབས་ཤེས་གཅིག་ཡིན། བསླངས་བའི་ཟས་ནི་གྲངས་འཁོར་དང་གདམ་ང་ལ་རང་དབང་མེད་སྟབས་འདོད་པའི་དབང་དུ་མི་འགྲོ་བ་དང་། གང་ཟག་རང་གིས་ད་ལྟའི་གནས་སྐབས་ལ་ངོས་ལེན་བྱེད་པར་གོམས་འདྲིས་བྱེད་ཐུབ་པར་ཕན་ཐོགས་ཡོད།

༤། བྲོ་བ་མེད་པའི་རང་བཞིན།

ཉམས་ལེན་འདིས་[3] འདྲ་བའི་དཀའ་ཐུབ་ཀྱི་སྤྱོད་པས་གང་ཟག་དེ་དྲི་དང་བྲོ་བ་ལ་ཆགས་ཞེན་འགོག་ཐུབ། འདི་ནི་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱིས་དགའ་མོས་ཡོད་པའི་ཟས་རིགས་ཤིག་སྤོང་བའི་བྱ་བ་ལ་གོ་བ་ཡིན།

---

[1] བཟའ་བཏུང་སྔུང་བ། Reduced consumption (Unodari) གཅེར་བུ་བའི་ཕྱིའི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་གཉིས་པ་ཟས་སྔུང་བའི་ཉམས་ལེན།

[2] ཁ་ཟས་སློང་བ། Begging for a living (Bhikshachari) གཅེར་བུ་བའི་ཕྱིའི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་གསུམ་པ་གསོད་སློམ་སློང་བའི་ཉམས་ལེན།

[3] བྲོ་བ་སྤོང་བ། Tastelessness (Rasparityag) གཅེར་བུ་བའི་ཕྱིའི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་བཞི་བ་ཁ་ཟས་ལ་ཞེན་ཆགས་སྤོང་བའི་ཉམས་ལེན།

༥། ལུས་ཀྱི་ན་ཟུག་སྲོན་པ།

ཉམས་ལེན་འདི་[1]ནི་ལུས་བདེ་དང་ལུས་སྡུག་གཉིས་ལ་ཞེན་ཆགས་སྤོང་བའི་ཆེད་དུ་རེད། ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ལུས་པོ་སྡོད་སྟངས་མི་བདེ་དང་། སྡོད་གནས་མི་བདེ་བར་ཡུ་ཚུགས་ཀྱིས་སྡོད་པ་རེད།

༦། ཕྱི་བསྒོལ་གྱི་བྱ་བ།

ཉམས་ལེན་འདིས་[2]འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱ་བ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་ལས་ཕྱི་བསྒོལ་བྱས་ནས་ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ལ་གཞོལ་བ། འདི་ནི་ང་ཚོའི་བྱ་བཞག་རང་བྱུང་གི་བཞུར་ཕྱོགས་ཀྱི་ལྡོག་ཕྱོགས་སུ་གཏོང་པ་དང་། ནང་གི་རྣམ་ཤེས་ཀྱི་ཐོག་ལ་ནུས་པ་འདོན་པའི་བྱ་བ་ཞིག་རེད།

༢༽ ནང་གི་དཀའ་ཐུབ་དྲུག་ནི་གཤམ་གསལ།

༡། སྡོམ་པ།[3] རང་ཉིད་ཀྱི་ནོར་འཁྲུལ་དང་སྡིག་པའི་ལས་ངོས་ལེན་བྱས་ནས་ཕྱིན་ཆད་དེ་འདྲ་ལ་བསྐྱར་དུ་མི་འཇུག་པར་སེམས་པ། ༢། སྙེམས་ཆུང་།[4] རང་ཉིད་ལས་ཆེ་བའི་ཡོན་ཏན་ཡོད་མཁན་ཀུན་ལ་མོས་གུས་བྱེད་པ། ༣། ཞབས་ཞུ།[5] དགོས་མཁོ་ཅན་གྱི་གང་ཟག་ལ་

---

[1] ལུས་ཀྱི་ཟུག་རྔུ་བཟོད་པ། Tolerance of body pain (Kaya klesh) གཅེར་བུ་བའི་ཕྱིའི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་ལྔ་བ་ལུས་ལ་གནར་གཅོད་སྒོམ་པའི་ཉམས་ལེན།

[2] ཕྱི་བསྒོལ་བྱེད་པ། Withdrawal (Sallinata) གཅེར་བུ་བའི་ཕྱིའི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་དྲུག་པ་འཇིག་རྟེན་པའི་བྱ་ལས་བསྒོལ་བའི་ཉམས་ལེན།

[3] སྡོམ་པ། Repentance (Prayaschit) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་དང་པོ་སྡིག་པ་ལ་ཕྱིར་སྡོམ་གྱི་ཉམས་ལེན།

[4] སྙེམས་ཆུང་། Humility (Vaiya) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་གཉིས་པ་ང་རྒྱལ་གཅོག་པའི་ཉམས་ལེན།

[5] སྲི་ཞུ། Service (Vaiya vratya) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་གསུམ་པ་སྦྱིན་པ་གཏོང་བའི་ཉམས་ལེན།

རྒྱུ་དངོས་པོའམ་ལུས་ཀྱི་ཞབས་ཕྱི་ཞུ་བ། ༤། སློབ་སྦྱོང་།[1] གསུང་རབ་དག་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ནས་ཤེས་བྱ་གོང་དུ་སྤེལ་ཏེ། སྔར་བསགས་ཀྱི་ལས་འཕྲོ་ལས་རྒྱལ་བར་བྱེད་པ། ༥། སྒོམ།[2] རང་ཉིད་ཀྱི་སེམས་པ་དངོས་པོ་གཅིག་གི་ཐོག་ལ་གཏད་ནས་འཛོག་པ། ༦། ངེས་འབྱུང་།[3] སེམས་ཀྱི་ངོས་ནས་རྒྱུ་རྫས་དང་། འདོད་པ། ལུས་པོ་བཅས་ལ་ཞེན་པ་སྤོང་བ།

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག

ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ངོས་ནས་བལྟས་ན་གཅེར་བུ་བ་ནི་ལྟོས་འཛོག་གིས་ནང་ཁུལ་གཅིག་མཐུན་ཡོད་པའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་རེད། ཁྱད་པར་ཡོང་ས་གཙོ་བོ་ནི་གནད་དོན་བྱེ་བྲག་པ་རེ་ཟུང་གི་ཐོག་ལ་གཞལ་གནད་བརྩི་ཕྱོགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཙམ་ལ་ཐུག་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་བྱས་ན་ཆོས་ལུགས་འདི་སྡེ་བ་ཆེ་ཁག་གཉིས་སུ་དབྱེ་ཆོག

ཀ༽ ནམ་མཁའི་གོས་ཅན།

ནམ་མཁའི་གོས་ཅན་ནམ་ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་ནི་བྱ་བྲལ་གྱི་ཉམས་ལེན་ལ་གཅེར་བུར་སྡོད་པའི་སྡེ་བ་དེ་རེད། ནམ་མཁའི་གོས་ཅན་གྱི་གྲྭ་པ་དག་གིས་གཅེར་བུར་གནས་རྒྱུ་ནི་ཐར་པ་འཐོབ་པར་བྱེད་པའི་སྔོན་འགྲོའི་དགོས་མཁོ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། བུད་མེད་རྣམས་ལ་གཅེར་བུར་གནས་པའི་ཆོག་མཆན་མེད་སྐབས་དེའི་དོན་ནི་ཁོ་ཚོ་ཚེ་འདིར་མཐར་ཐུག་གི་ཐར་པ་འཐོབ་པའི་ལམ་ཁ་མེད་པར་འདོད། ཁོང་ཅག་གི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་འཛིན་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོ་ཚོའི་ལྷ་ཁང་དང་འདྲ་སྐུ་དག་ལ་རྒྱན་ཆ་སོགས་མེད། འདི་ལ་ནང་ཁུལ་གྱི་སྡེ་བ་འགའ་ཡོད་པ་ནིཿ

---

[1] སྦྱོང་བ། Study (Swadhyaya) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་བཞི་བ་ཤེས་རྒྱ་བསྐྱེད་པའི་ཉམས་ལེན།

[2] སྒོམ། Concentration (Dhyana) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་ལྔ་བ་སྒོམ་རྒྱག་པའི་ཉམས་ལེན།

[3] ངེས་འབྱུང་། Renunciation (Vyutsarga) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གི་དཀའ་ཐུབ་ཡན་ལག་དྲུག་པའི་དྲུག་པ་ངེས་འབྱུང་བསྐྱེད་པའི་ཉམས་ལེན།

ཀ་ ལམ་ཉི་ཤུ་པ།

སྡེ་བ་འདིས་[1]རབ་བཟོ་མཁན་པོ་དག་དང་གཅེར་བུ་བའི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་དག་ལ་མོས་གུས་བྱེད་པ་གཙོ་བོ་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་ལུགས་འདིར་ལྷ་ཁང་ནི་མཆོད་འབུལ་བྱེད་ས་གཙོ་བོ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། མཆོད་འབུལ་གྱི་སྐབས་སུ་བྷཊྟ་རག་[2]གི་རྗེས་འབྲང་བའི་ཆོས་འཆད་པས་ཆོ་ག་འདོན། ལམ་ཉི་ཤུ་བ་རྣམས་ཞལ་བའི་ཐོག་ཏུ་བསྡད་ནས་མེ་ཏོག་དང་སྤོས་སོགས་མཆོད་འབུལ་བྱེད་ཅིང་། འདི་ནི་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ལ་མང་པོ་ཡོད།

ཁ་ ལམ་བཅུ་གསུམ་པ།

ལམ་བཅུ་གསུམ་པ་[3]ནི་ཐོག་མ་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་སུ་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་། འདི་ནི་བྷཊྟ་རག་གི་ཆོ་ག་བྱེད་ལུགས་དང་མཆོད་འབུལ་བྱེད་ལུགས་ལ་དགག་རྒྱག་གི་རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་། ཁོ་ཚོའི་ལྷ་ཁང་ནང་དུ་རབ་བཟོ་མཁན་པོ་དག་ཁོ་ནར་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པ་ལས་སྐྱེས་བུ་གཞན་དང་སྨོན་གྱི་ལྷ་ཡི་འདྲ་སྐུ་དག་གང་ལ་ཡང་མཆོད་འབུལ་མི་བྱེད། ཁོ་ཚོས་མཆོད་རྫས་ཀྱང་ལམ་ཉི་ཤུ་བའི་མཆོད་རྫས་ལྟ་བུ་མིན་པར་འབྲས་དང་ལི་ཤི་སོགས་འབྲུ་རིགས་འབུལ་བ་མ་ཟད། མཆོད་འབུལ་བྱེད་པའི་ཚེ་ལངས་ནས་འབུལ་བ་རེད།

ག་ ཏ་རན་ལམ་པ།

སྡེ་བ་འདིའི་[4] མིང་ནི་སྡེ་བ་འདིའི་ཐོག་མར་གསར་གཏོད་བྱེད་པོ་ཏ་རན་སྭཱམཱི་[5] ཡི་མཚན་

[1] ལམ་ཉི་ཤུ་པ། (Bisapantha) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གསེས་ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་གྱི་ནང་གི་ལམ་ཉི་ཤུ་བ་ཞེས་པ་ནི་Bhattaraka་ཞེས་པས་སློལ་ཕྱེས།

[2] Bhattaraka ལམ་ཉི་ཤུ་བའི་སློལ་འབྱེད་པོ།

[3] ལམ་བཅུ་གསུམ་པ། (Terapantha) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གསེས་ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་གྱི་ནང་གི་ལམ་བཅུ་གསུམ་པ། ལམ་ཉི་ཤུ་བ་ཞེས་པའི་ཁ་གཏད་དུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༦༢༠ ཙམ་ལ་རྒྱ་གར་ཨ་གར་ནང་དར་རྒྱས་བྱུང་བ་རེད།

[4] Taranapantha གཅེར་བུ་བའི་ནང་གསེས་ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་གྱི་ནང་གི་ཏ་རན་སྭ་མི་ཡིས་སློལ་གཏོད་པའི་ཏ་རན་ལམ་པ།

[5] ཏ་རན་སྭ་མི། (Tarana-Svami) (༡༤༤༨-༡༥༡༥) ཏ་རན་ལམ་པ་སློལ་གཏོད་པ་པོ།

ལས་ཐོགས་ཤིང་གཙོ་བོ་འདྲ་སྐུ་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་པར་དམ་བསྒྲགས་བྱེད། འདིར་ཕྱི་ཚུལ་གྱི་ཚོ་ག་དང་ཆོས་བྱེད་ཀྱི་རྣམ་པ་མི་གཙོ་བར་ནང་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གོང་འཕེལ་ཡོང་བ་དང་གསུང་རབ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་ལ་ཤུགས་གཙོ་བོ་བྱེད། ལྷག་པར་དུ་ཏ་རན་སྭཱམཱི་ནི་རིགས་ཀྱི་ཁྲལ་རིམ་ལ་དགག་པ་ཤུགས་ཆེན་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན་པས་ཕོང་གི་དགོན་པའི་ནང་དུ་རིགས་རུས་ཚོ་འབྲང་སུ་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་བསུ་བ་ཡོད།

ཁ༽ དཀར་པོའི་གོས་ཅན།

འདིའི་ལུགས་ཀྱི་གྲྭ་བཙུན་དག་གིས་གོས་དཀར་པོ་གྱོན་གྱི་ཡོད་སྟབས་མིང་དེ་ལྟར་ཐོགས། ལུགས་འདིར་གཅེར་བུར་གནས་རྒྱུ་དེ་གལ་ཆེན་དུ་མི་བརྩི་བས་སྐྱེས་པ་དང་བུད་མེད་གཅིག་མཚུངས་སུ་ཐར་པ་འཐོབ་པའི་གོ་སྐབས་ཡོད་པར་འདོད། ལར་ནས་དཀར་པོའི་གོས་ཅན་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་དག་ནམ་མཁའི་གོས་ཅན་ལས་གུ་ཡངས་པར་ཡོད། དཔེར་ན་དཀར་པོའི་གོས་ཅན་དག་གིས་སློང་མོ་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་སློང་བཟེད་ཁྱེར་ཆོག་པ་དང་། ནམ་མཁའི་གོས་ཅན་དག་གིས་ལག་པའི་ནང་དུ་མ་གཏོགས་ལེན་མི་ཆོག འདི་ལ་ཡང་ནང་ཁུལ་དབྱེ་བ་གསུམ་ཡོད།

ཀ འདྲ་སྐུ་གསོལ་མཆོད་པ།

འདི་[1]ནི་དཀར་པོའི་གོས་ཅན་གྱི་གཞི་མ་དེ་རེད། པོ་ཆོས་མེ་ཏོག་དང་སྤོས་སོགས་ཀྱིས་འདྲ་སྐུ་ལ་གསོལ་མཆོད་བྱེད། པོ་ཚོའི་ཁ་ལ་རས་དཀར་པོ་ཞིག་གིས་འགེབས་ཤིང་རྒྱུན་དུ་དགོན་པ་འམ་གནས་འགངས་ཆེན་པོ་ནར་སྡོད།

---

[1] འདྲ་སྐུ་མཆོད་འབུལ་བ། (Murtipujaka) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གསེས་ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་གྱི་ནང་གསེས་ཤིག ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་གྱི་ནང་གསེས་ཤིག

ཁ འདོན་ཁང་བཅའ་སྤོད་པ།

འདི་[1]ཐོག་མར་ལོང་ཀ་ཤི་[2]ཞེས་པའི་ལྷ་གྲུབ་སྡེ་བ་ཞིག་ལས་བྱུང་ཞིང་ད་སྐབས་དཀར་པོའི་གོས་ཅན་གྱི་ཕོངས་སུ་གཏོགས་པར་འདོད། ཕོ་ཚོ་ལྷ་ཁང་ནང་དུ་འདུ་བ་དང་འདྲ་སྐུ་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་དགོས་པ་ཁས་ལེན་མི་བྱེད་ཅིང་། ཕོང་ཆོས་ཞལ་འདོན་ཁང་བསྐྲུན་ནས་དེར་གནས་སྡོད་བྱེད་པས་ན་མིང་དེ་ལྟར་ཐོགས། ཞལ་འདོན་ཁང་འདི་ཆོས་དང་འབྲེལ་བའི་བྱེད་སྒོ་སྣ་ཚོགས་སྤེལ་བར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

ག བཅུ་གསུམ་པ།

སྡེ་བ་[3]འདི་སྭཱ་མི་བྷིཀྐ་ན་ཛི་མ་ཧཱ་རཱ་ཛ་[4]ཞེས་པ་ཞིག་གིས་གསར་དུ་བཙུགས། འདི་ནི་མིང་འདྲ་ན་ཡང་ནམ་མཁའི་གོས་ཅན་གྱི་ནང་ཚན་གྱི་ལམ་བཅུ་གསུམ་པ་དང་མི་འདྲ། སྡེ་བ་འདིས་རྩ་དོན་བཅུ་གསུམ་ལ་ཤུགས་སྐྱོན་བྱེད་ཅིང་དེ་དག་ནི་སྡོམ་པ་ཆེན་པོ་ལྔ་དང་། ཁྲིམས་ཆེན་པོ་ལྔ། བསྲུང་བྱ་གསུམ་བཅས་ལ་ཟེར། དེ་མིན་འདོན་ཁང་བཅའ་སྤོད་པ་དང་གཅིག་མཚུངས་སུ་འགྱུར། ཡང་མིང་ཐོགས་སྟངས་གཞན་ཞིག་ནི་ཁྱེད་ཀྱི་ལམ་པ་ཞེས་པར་འགྱུར་ཚོག་ལ་སྡེ་བ་འདི་ཐོག་མར་འཛུགས་སྐབས་ཉམས་ལེན་པ་གྲངས་བཅུ་གསུམ་ཡོད་པའི་ཆ་ནས་བཏགས་པར་འདོད་མཁན་ཡང་ཡོད།

[1] Sthanakvasi གཅེར་བུ་བའི་ནང་གསེས་ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་གྱི་ནང་གི་ཚོང་པ་Lavaji ཞུ་བས་ ༡༦༥༣ ལོར་སྲོལ་གཏོད་པའི་གཅེར་བུ་བའི་སྡེ་ཚན་ཞིག འདི་ལོང་ཀ་ཤཱ་ཧ་ཞེས་པའི་གྲུབ་མཐའ་དང་ཁ་གཏད་བྱུང་བར་འདོད།

[2] Lonka Shaha གཅེར་བུ་བ་དུས་བུ་གཉིས་སུ་ཕྱེས་སུ་འཛུག་མཁན་གཙོ་དེ་ཡིན་པར་འདོད།

[3] བཅུ་གསུམ་པ། (Terapanthi) གཅེར་བུ་བའི་ནང་གསེས་ཕྱོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་གྱི་ནང་གི་Muni Bhikhan་ཞུ་བས་སྲོལ་གཏོད་པའི་བཅུ་གསུམ་ལམ་པ།

[4] Swami Bhikkanaji Maharaj དུས་རབས་ ༡༨ བའི་ནང་དུ་བཅུ་གསུམ་ལམ་པ་སྲོལ་གཏོད་མཛད་པ་པོ།

ལྔ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྒོམ་ཁང་གྲགས་ཅན་འགའ།

ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཆོས་བྱེད་སའི་ཁང་པ་ལ་སྐབས་རེ་དེ་ར་སར་ཞེས་འབོད་ཀྱིན་འདུག་ན་ཡང་མང་ཆེ་བ་མཎྜིར་ཞེས་ཧིནྡི་བ་དང་ཐ་སྙད་གཅིག་མཚུངས་སུ་བཀོལ་བ་ལྟ་བུར་སྣང་། འོན་ཀྱང་ལུགས་འདིས་ཧིནྡི་ལྟ་བུ་ལྷ་ཞིག་མི་འདོད་པས་ལྷ་ཁང་ཞེས་འབོད་པ་ཙུང་མི་འགྲིག་པར་སྣང་། ལྷག་པར་དུ་འདི་དག་གིས་བཀོལ་བའི་ཐ་སྙད་ནི་མཎྜིར་ཞེས་འབོད་ཅིང་མཎྜིར་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་འདིའི་ནང་དུ་ལྷ་ཞེས་པའི་གོ་དོན་མེད་པར་སྣང་། དེ་ར་སར་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་ཀྱི་གོ་དོན་ནི་རྒྱང་དུ་གོལ་བ་ཞེས་པ་ཡིན་འདུག་པས་རང་རེའི་དགོན་པའི་གོ་དོན་ཡིན་ཚོད་རེད། འོན་ཀྱང་དགོན་པ་ཞེས་པའི་གོ་དོན་ད་སྐབས་ཙུང་འགྱུར་ཐེན་པ་རེད། དེའི་ཕྱིར་ཁོ་བོས་འདིར་གཅེར་བུ་བའི་སྒོམ་ཁང་[1] ཞེས་འབོད་པ་ཡིན།

༡ ། རཛསྠན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རཎཀཔུར་གཅེར་བུ་བའི་སྒོམ་ཁང་། དུས་རབས་ ༡༩ དང་ ༡༥ བར་དུ་བཞེངས། ༢ ། རཛསྠན་གྱི་དིལཝར་གཅེར་བུ་བའི་སྒོམ་ཁང་། སྒོམ་ཁང་འདི་དུས་རབས་ ༡༡ པའི་ནང་དུ་བཞེངས། ༣ ། ཀརྣཊ་ཀ་མངའ་སྡེའི་ནང་གི་གོམཏེཤྭར་གཅེར་བུ་བའི་སྒོམ་ཁང་། དུས་རབས་ ༡༠ བའི་ནང་དུ་ཐོག་མར་བཞེངས། ༤ ། ཡི་ལོ་ ༡༦༥༦ ནང་དུ་བཞེངས་པའི་དིལླི་ན་ཡོད་པའི་ཤྲི་ཛྙོགས་ཀྱི་གོས་ཅན་གཅེར་བུ་བའི་སྒོམ་ཁང་དམར་པོ་སོགས་མང་།

དྲུག ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས།

༡། གཅེར་བུ་བའི་འཆི་མེད་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་ནི་སྲོག་ལྡན་དངོས་པོ་ཡོད་ཚད་ལ་རྩ་ཆེན་དུ་བརྩི་བའི་བསམ་བློ་ལས་བྱུང་། དེ་འདྲ་བའི་བསམ་བློ་དེ་ཕོ་ཚོའི་དངོས་དཔྱོད་རིག་པའི་སྒྲོམ་

[1] གཅེར་བུ་བའི་སྒོམ་ཁང་། (Derasar Temple) ༡ ། The Ranakpur Jain Temple in Rajasthan; ༢ ། Dilwara Temples in Rajasthan; ༣ ། Gomateshwara Temple in Karnataka; ༤ ། Shri Digambar Jain Lal Mandir in Old Delhi

གཞི་ལས་བྱུང་། མིག་གིས་གསལ་པོར་མཐོང་བཞིན་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་རིམ་པ་འདྲ་མིན་གྱི་འཚོ་བའི་རིགས་དག་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱོས། འགྲོ་བ་མི་སོ་སོ་དང་། གཞན་དག དེ་བཞིན་ཕོར་ཡུག་བཅས་ལ་གནོད་པ་འབྱུང་བའི་ལམ་ཁ་འདྲ་མིན་ལ་བསམ་བློ་ཐོངས། འདི་འདྲ་བའི་འཚོ་བའི་རིགས་འགོག་པ་ལ་བྱ་བ་ག་འདྲ་ཞིག་རྩོམ་དགོས་སམ།

༢། གཅེར་བུ་བས་ཀུན་མཁྱེན་གྱི་གོ་འཕང་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་དུ་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་རྣམ་ཤེས་དང་ལྟོས་འཇོག་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་དོན་ནི་འདི་ཉིད་བདེན་པའོ་ཞེས་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པ་ཞིག་རྙེད་མི་ཐུབ་པར་འདོད། གལ་སྲིད་ལྟ་གྲུབ་ཚང་མ་ལྟོས་འཇོག་ཡིན་ན་ང་ཚོས་ལྟ་གྲུབ་མི་མཐུན་པའི་མི་དང་ལྷན་དུ་བགྲོ་གླེང་བྱས་ནས་གྲུབ་འབྲས་གང་འབྱུང་ངམ། བསམ་ཚུལ་འདིས་གཞན་དང་ལྷན་དུ་ཀུ་ཡངས་ཀྱི་བསམ་བློ་དང་ལྷིང་འཇགས་གོང་འཕེལ་ཇི་ལྟར་ཡོང་ཐུབ་བར་བསམ་གཞིགས་བྱོས།

༣། གཅེར་བུ་བའི་བྱ་བྲལ་གྱི་ལམ་ལུགས་འདི་བདག་འཛིན་སྤོང་བའི་བྱ་བ་ལས་བྱུང་ཡོད། ཁྱེད་རང་གི་བཅའ་དངོས་དང་ཁྱེད་རང་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལ་བསམ་བློ་ཐོངས། བསམ་བློ་དེ་རྒྱ་བསྐྱེད་ནས་ཁྱེད་རང་ལ་དབང་བའི་དངོས་པོ་དང་མི་སོགས་ཐམས་ཅད་ལ་བརྟགས་པའི་འབྲེལ་བ་ལ་བསམ་བློ་ཐོངས། ཁྱེད་རང་གིས་དངོས་པོ་འདི་དག་ལ་ཆགས་སེམས་འགོག་པའི་ཐབས་ལམ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡོད་པར་མཐོང་ངམ། དེ་ལྟར་བྱས་ནས་དགེ་ཕན་གང་ཞིག་འབྱུང་རྒྱུ་རེད་དམ།

སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས།

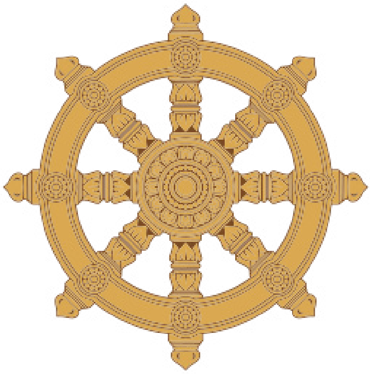

སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་བྱོན་པའི་དུས་སྐབས་སུ་རྒྱལ་གར་འདི་མཐའ་གཉིས་སུ་ལྷུང་བའི་སེམས་དོན་སྨྲ་བའི་སྡེ་ཁག་གཉིས་ཀྱིས་བཟུང་ཡོད། ཕྱོགས་གཅིག་ལ་བྲམ་ཟེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་དཀོན་མཆོག་ལ་མོས་གུས་བྱེད་པར་བརྩོན་བཞིན་ཡོད་ལ། དེ་བཞིན་འཚོ་བའི་འཁོར་བ་དང་བདེ་སྐྱིད་ལ་ཡང་བརྩོན་གྱི་ཡོད། ཕྱོགས་གཞན་དེ་ན་དཀའ་ཐུབ་སྤྱོད་པའི་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་ཡོངས་རྫོགས་བྱ་བྲལ་གྱི་སྤྱོད་པ་ལ་ཞུགས་ནས་ཐར་པའི་གོ་འཕང་ལ་འབད་ཀྱི་ཡོད། མཐའ་འདི་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ལ་སངས་རྒྱས་གཽ་ཏམ་ཁོང་སྒེར་གྱི་སྦྱོང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ལམ་གསུམ་པ་ཞིག་སྟེ། འདོད་པ་གསོད་སྙོམས་ཀྱི་མཐའ་དང་། ངལ་ཞིང་དུབ་པའི་མཐའ་གཉིས་སུ་མ་ལྷུང་བའི་དབུ་མའི་ལམ་ཞིག་བཙལ་ནས་ཁོང་གི་ཉམས་ལེན་གཉིས་ཀ་དོ་སྙོམས་བྱས།

(འདིར་གསལ་བཤད་དགོས་པ་ཞིག་ལ། ས་བཅད་འདིའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ལ་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་པར་བརྗོད་དགོས་པར་སྣང་། རྒྱུ་མཚན་ནི་བོན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་སྟོན་པ་གཤེན་རབ་སངས་རྒྱས་ཡིན་པས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་ཁོང་ཚོ་ནང་པ་ཡིན་པ་མ་ཟད་སངས་རྒྱས་པ་ཡང་ཡིན་པར་འདོད། དེས་ན་སངས་རྒྱས་པ་ཞེས་བརྗོད་ཚེ་བན་བོན་གཉིས་ཀའི་ཆོས་ལ་གོ་དགོས་པར་འགྱུར། དམའ་མཐར་ཡང་དེབ་འདིའི་ནང་དུ་དེ་ལྟར་ཡིན་དགོས། སྤྱིར་གཽ་ཏམ་མའི་ཆོས་ལུགས་ལ་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་མ་བརྗོད་རུང་བོད་ཀྱི་ནང་དུ་དར་བའི་གོ་ཏམ་ཆོས་ལ་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད་པ་གནད་དོན་གསལ་བའི་དགེ་མཚན་འདུག

ཁོང་གིས་འདི་ཇི་ལྟར་ངོ་འཕྲོད་པའི་ལམ་གཙོ་བོ་ནི་ཐར་པ་འཐོབ་མིན་དེ་སེམས་ཀྱི་ནུས་པས་ཆོས་རྣམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་ཇི་བཞིན་དུ་རྟོགས་མིན་ལ་རག་

ལས་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་པ་དེ་རེད། འདི་ལྟར་རྟོགས་པ་ལ་སེམས་ལ་ཡོད་པའི་མཐའ་མེད་པའི་ནུས་པ་དེ་མངོན་དུ་འགྱུར་ཐུབ་པར་སྦྱོང་བརྡར་བྱེད་དགོས། ནུས་པ་མངོན་སྒྲུབ་ཀྱི་བྱ་བ་དེ་གོང་གི་མཐའ་དེ་གཉིས་གང་རུང་ཞིག་ལ་ལྷུང་ན་ཡོང་མི་སྲིད་ཅིང་། དེ་གཉིས་ཀྱི་དབུས་སུ་གནས་ན་གཉིས་ཀའི་དགེ་ཕན་ལོན་ཐུབ། དབུ་མའི་ལམ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ལོ་བཞི་བཅུ་ཡར་མར་གྱི་རིང་ལ་ཧ་ཅང་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཤེས་བྱའི་གནས་མང་པོ་བསྟན་ཡོད། དུས་སྐབས་འདིའི་རིང་ལ་ཕོང་གིས་རྟོག་གེའི་གྲུབ་མཐའ་རྐང་གཅིག་ཀྱང་སུ་ལ་ཡང་གསུང་སྒྲོང་མེད། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་ཕོང་གིས་རང་གི་སློབ་མ་དག་གི་བསམ་བློའི་གནས་ཚད་གང་འདྲ་ཡོད་པ་མཁྱེན་པའི་སྒོ་ནས་དེ་དག་གི་ཁམས་དང་མོས་པ་དང་བསྟུན་ནས་ཆོས་མང་དུ་བསྟན་ཡོད།

གནད་དོན་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་གི་ནང་དུ་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་ནམ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དོན་ཙམ་མ་ཡིན་པར་དེ་ལས་བརྒལ་ནས་ཚད་མ་རིག་པ་དང་། ལྟ་གྲུབ་རིག་པ། སེམས་ཁམས་རིག་པ། སྣང་སྲིད་རིག་པ། སྨན་རིག་པ་སོགས་ནང་དོན་ཧ་ཅང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་གསུང་ཡོད། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གང་ཞིག་གསར་གཏོད་མཛད་དམ་ཞེ་ན་སྡུག་བསྔལ་ཐམས་ཅད་དང་བྲལ་ཞིང་དོན་མཆོག་གི་བདེ་བ་འཐོབ་པར་བྱེད་པའི་ཐར་པའི་གོ་འཕང་འཐོབ་བྱེད་ཀྱི་ཚན་རིག་ཅིག་གསར་གཏོད་མཛད།

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

ནང་པའི་ལྟ་སྟངས་ལྟར་ན་ལོ་རྒྱུས་ཀྱང་དངོས་པོ་གཞན་དག་བཞིན་ལྟོས་ནས་འཛོག་དགོས། བྱུང་བ་གཅིག་ཀྱང་གདོད་མ་ནས་དོན་དམ་པར་བྱུང་སོང་བ་གཅིག་ཀྱང་མེད་པར་དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ། སྐྱེ་བོ་མི་འདྲ་བའི་བསམ་བློར་འཆར་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་གང་ཞིག་བྱུང་བར་སྣང་བ་དག་ལ་བཤད་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་པ་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཙམ་ཞིག་འཛོག་རྒྱུ་ཡིན། ལོ་རྒྱུས་ནི་ལོ་རྒྱུས་སྨྲ་བ་ཚོས་སྣང་བར་གནས་ཚུལ་གང་ཞིག་བྱུང་བར་མཐོང་བ་དེ་རུ་བཙོས་པ་ཙམ་རེད། སངས་རྒྱས་པའི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བ་མི་འདྲ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་འགྲེལ་བ་མི་འདྲ་བ་འབྱུང་

གི་ཡོད་པས་ང་ཚོ་མུ་མཐུད་ནས་འགྲོ་སྐབས་དོན་དག་འདི་སེམས་སུ་ཉར་དགོས། སངས་རྒྱས་པའི་བཤད་ཚུལ་གཅིག་ལྟར་ན་སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་ནི་རྒྱལ་པོ་ཟས་གཙང་མ་[1]ཡི་སྲས་སུ་གནས་ལུམ་བི་ནི་[2]ལ་འཁྲུངས། ཁོང་གི་མཚན་ལ་རྒྱལ་བུ་དོན་གྲུབ་ཅེས་གསོལ་ཞིང་ཤཱཀྱའི་རིགས་[3]ཀྱི་རྒྱལ་སྲས་ཡིན། མཚན་མཁན་མངོན་ཤེས་ཅན་གྱིས་ཇི་ལྟར་བཀོད་མངགས་བྱས་པ་ལྟར་རྒྱལ་པོ་ཟས་གཙང་མས་རྒྱལ་བུ་དོན་གྲུབ་ལ་འཇིག་རྟེན་གྱི་སྡུག་བསྔལ་ཟུར་ཙམ་ཡང་མཐོང་དུ་མ་བཅུག ཁོང་གིས་འདི་ལྟར་བྱེད་པའི་དགོས་པ་ནི་རྒྱལ་བུ་རིམ་བཞིན་ནར་སོན་པ་ན་རྒྱལ་པོ་ལུགས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་ཚུལ་བཞིན་བསླབས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་རྗེས་སུ་ཤཱཀྱའི་རིགས་ལ་ལུགས་མཐུན་གྱི་དབང་བསྒྱུར་རྒྱུན་མཐུད་པའི་རེ་བ་བྱས།

དེའི་ཆེད་དུ་རྒྱལ་པོ་ཟས་གཙང་མས་ཕྱོགས་གང་སར་ཕོ་བྲང་བཞེངས་ནས་དེ་ཏུ་རྒྱལ་སྲས་བཞུགས་སུ་བཅུག་པ་དང་། རྒྱལ་པོས་རྒྱལ་བུ་ལ་ཕོ་བྲང་གི་ཕྱི་ལོགས་སུ་ནམ་ཡང་ཕེབས་མི་དགོས་པར་མཐུན་རྐྱེན་དང་འཚོ་བ་ཐུགས་ཀྱིས་གང་འདོད་ལྟར་ཏ་ཙང་རྒྱས་སྤྲོས་ལ་ལོངས་སུ་སྤྱོད་རྒྱུ་ཡོད་པ་བཟོས། ཡིན་ན་ཡང་རྒྱལ་བུ་དོན་གྲུབ་ནི་རྣམ་རིག་གྲུང་ཞིང་རྟོགས་འདོད་ཀྱི་བློ་རང་ཆས་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་སྲས་ཤིག་ཡིན་སྐབས་ཁོང་དགུང་ལོ་ཉི་ཤུའི་སྨད་དུ་བཞེས་པའི་ཚེ་ཤིང་རྟ་ལ་བཞུགས་ནས་ཕོ་བྲང་གི་ཕྱི་ལ་སྐུ་འཁྲུམས་དང་གཟིགས་སྐོར་དུ་ཕེབས།

---

[1] ཡབ་རྒྱལ་པོ་ཟས་གཙང་མ། (Suddhodana) ཁོང་གི་ཡབ་Sihahanu དང་ཡུམ་Kaccan གཉིས་ཡིན་ཞིང་། བཙུན་མོ་གཙོ་བོ་སྒྱུ་འཕྲུལ་མ་Mayaཡིན་ཞིང་། གཞོན་དུ་དོན་འགྲུབ་འཁྲུངས་ནས་ཙང་མ་འགོར་བར་ཁོང་གྲོངས་ནས་བཙུན་མོ་སྐྱེ་དགུའི་བདག་མོས་ prajapati བསྐྱེད་སྲིང་གནང་། ཁོང་ལ་ཡང་སྲས་དགའ་བོ་Nanda དང་། མཛེས་མ་Sundar གཉིས་འཁྲུངས། ཟས་གཙང་མ་འདི་རྒྱལ་པོ་ངོ་མ་ཞིག་ཡིན་མིན་ལ་དེངས་སྐབས་མཁས་པ་དག་གི་ནང་བགྲོ་གླེང་འགྲོ་བཞིན་པ་རེད།

[2] ལིམྦུནི། (Lumbini) བོད་སྐད་དུ་མཛེས་ལྡན་ཞེས་པར་འགྱུར་ཞིང་གནས་འདིར་ཡེ་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༥༦༣ ལ་སངས་རྒྱས་སྐུ་འཁྲུངས། འདི་ད་སྐབས་བལ་ཡུལ་གྱི་མངའ་སྡེ་ ༥ པའི་རུ་པན་ཌེ་ཧི་ Rupandehi རྫོང་ཁོངས་སུ་ཡོད། ཡེ་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་འཛམ་གླིང་གཅེས་ནོར་གྱི་ཁོངས་སུ་འཁོད།

[3] ཤཱཀྱའི་རིགས། (The Shakya) ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༠༠༠-༥༠༠ བར་ལ་བྱུང་བའི་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་ཕྲན་ཞིག་གི་མིང་རེད། རྒྱལ་སའི་མིང་ལ་སེར་སྐྱའི་གནས་Kapilavastu ཞེས་འབོད། གྲོང་འདིར་སངས་རྒྱས་དགུང་ལོ་ ༢༩ བར་དུ་བཞུགས། དེང་སྐབས་བལ་ཡུལ་གྱི་Tilaurakot དང་རྒྱ་གར་གྱི་Piprahwa་གཉིས་ཀྱི་ཁུལ་ལ་རེད།

དེའི་སྐབས་སུ་ཁོང་གིས་གཡོལ་དུ་མེད་པའི་འཚོ་བའི་བདེན་དོན་གསུམ་དང་ཕྲད་དེ། ན་བ་དང་། རྒས་པ། འཆི་བ་གསུམ་གྱི་སྡུག་བསྔལ་དངོས་སུ་གཟིགས། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོང་གི་ཐུགས་ལ་བདེ་བ་དང་འབྱོར་བ་ཇི་ཙམ་ཞིག་ཡོད་ན་ཡང་སྡུག་བསྔལ་འདི་གསུམ་ལས་ཐར་བའི་ཐབས་ཤིག་མེད་པར་གསལ་པོར་མཁྱེན། སྐུ་འཕྲུམས་གྲུབ་ནས་ཚུར་ལོག་པའི་སྐབས་སུ་ཁོང་གི་ཚོགཤེས་ཀྱིས་བདེ་བས་ངོམ་པའི་བྲམ་བྲལ་བ་ཞིག་དང་ཕྲད། འདི་ནི་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་ལ་གཞོལ་བའི་འཚོ་བ་རོལ་མཁན་གང་ཟག་ཅིག་དང་ཕྲད་པ་ཐེངས་དང་པོ་རེད།

ཁོང་ཅང་མ་འགོར་བར་འཁོར་བའི་བྱ་བ་ཡོངས་སུ་དོར་ནས་ཐར་པའི་གོ་འཕང་ལ་རེག་པའི་ཆེད་དུ་བདེན་དོན་འཚོལ་བའི་ལམ་དུ་ཞུགས། ཁོང་ཡབ་ཀྱི་ཕོ་བྲང་ལས་བྲོས་རྗེས་དབུ་སྐྲ་བསིལ་ནས་གཞན་གྱིས་སྐྱུར་བའི་རས་ཆད་ལྷུ་སྒྲིག་ནས་མནབས། ཁོང་གིས་ཐར་པའི་གོ་འཕང་ལ་འབྲིད་པའི་སེམས་དོན་གྱི་ལམ་སྟོན་གྱི་བཤེས་གཉེན་ཞིག་འཚོལ་བར་ཡངས་པའི་རྒྱལ་ཁམས་ཀུན་ཏུ་ཉུལ།

ཐོག་མར་ཁོང་གིས་སྐབས་དེའི་དུས་ཀྱི་བཤེས་གཉེན་མིང་གྲགས་ཆེ་ཤོས་གཉིས་ཀྱི་དྲུང་ནས་གྲུབ་མཐའ་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས་དང་། སྒོམ་གྱི་རིམ་པ་སྣ་ཚོགས་སྦྱང་། མི་རིང་བར་སྦྱང་བྱའི་གནས་དེ་དག་ཡོངས་ལ་མངའ་བརྙེས་ཤིང་མཐར་ཁོང་དགེ་རྒན་རྣམས་གཉིས་ལས་ཀྱང་མཆོག་ཏུ་གྱུར། སྒོམ་གྱི་ཉམས་ལེན་ཇི་ཙམ་ཟབ་ཅིང་ཆེ་ན་ཡང་འཚོལ་བཞིན་པའི་ཐར་པ་དེ་རྙེད་པར་མ་གྱུར།

དེ་ནས་ལོ་དྲུག་གི་རིང་ལ་གཽ་ཏམ་དང་རོགས་པ་ལྔ་[1] ལྷན་དུ་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་སུ་བྱ་བྲལ་གྱི་འཚོ་བ་བསྐྱལ་ནས་དཀའ་ཐུབ་ཀྱི་ལས་མཐར་གཏུགས་པ་ཐམས་ཅད་ལ་ཉམས་ལེན་བྱས། སྐུ་གཟུགས་རིད་ཅིང་ཟུངས་ཡོངས་སུ་ཉམས་པར་གྱུར། དེ་ཡང་ཐར་པའི་ལམ་ལ་

[1] འཁོར་ལྔ་སྡེ་བཟང་པོ། Five Companions (Bhadravargiya) སངས་རྒྱས་ལོ་ ༦ བར་བཀའ་བ་སྤྱད་རོགས་དང་། ཕྱིས་སུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སློབ་མ་དང་པོ། ཁོང་རྣམས་ནིཿ ༡ | ཀུན་ཤེས་ཀཽཎྜི་ནྱ། Kaundinya ༢ | བཟང་ལྡན། Bhadrika ༣ | རླངས་པོ། Vashpa ༤ | མིང་ཆེན། Mahanaman ༥ | རྟ་ཐུལ། Ashvajit བཅས་རེད། དང་དུང་ Upatissa དང་གང་ལས་སྐྱེས་Kolita གཉིས་ཀྱང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་འཁོར་དུ་གྱུར།

འདྲེན་བྱེད་ཀྱི་ལམ་དེ་མ་ཡིན་པར་མཁྱེན་ནས་སྨྱུང་བར་གནས་པའི་དཀའ་ཐུབ་ལས་གྲོལ་ནས་ཁ་ཟས་རོལ་བའི་ཚེ་ཁོང་གི་སྐུ་གཟུགས་སླར་གསོས་པ་མ་ཟད། རིག་པ་དྭངས་ཤིང་གསལ་བར་གྱུར། དེ་ནས་སླར་ཡང་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཤིང་སྡོང་ཞིག་གི་འོག་བཞུགས་ནས་ཇི་སྲིད་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གོ་འཕང་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་དུ་ནམ་ཡང་མི་བཞེངས་པའི་གཡར་དམ་དང་བཅས་བཞུགས།

དེ་ནས་ཆུ་ཚོད་ཞེར་བཞིའི་རིང་ལ་གོམ་ཏམ་གྱིས་ཟུར་བས་ཟབ་པའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་ལ་སྙོམས་པར་ཞུགས། ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་སེམས་ཇི་ཙམ་ཕྲ་བར་སོང་བ་དེ་ཙམ་གྱིས་སྒོམ་གྱི་བར་ཆད་ཆུང་དུ་འགྲོ། བར་ཆད་དེ་དག་སྡིར་བཏང་བདུད་ཀྱི་བར་ཆད་ཡིན་པར་བཤད། མཐར་ཁོང་གིས་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་མཐའ་དག་སྤངས་ཤིང་སངས་རྒྱས་[1]ཀྱི་གོ་འཕང་བརྙེས་པ་རེད། དུས་དེ་ནས་བཟུང་ཁོང་ལ་ཤེས་ཉོན་གྱི་སྒྲིབ་པ་ལས་ཡོངས་སུ་སངས་ཤིང་ཡོན་ཏན་མཐའ་དག་རྒྱས་པས་ན་སངས་རྒྱས་ཞེས་འབོད།

དེ་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་རྒྱ་གར་གྱི་ཡུལ་གྲུ་གང་སར་ཞབས་ཀྱིས་བཅག་ནས་ཁོང་གི་རྗེས་འབྲང་བ་དག་ལ་གསུང་ཆོས་གནང་བ་དང་དེ་དག་དང་ལྷན་དུ་སྒོམ་བརྒྱབ་ནས་སྐུ་ཚེ་ལྷག་མ་འདའ་བར་མཛད། ཁོང་གིས་ཆོས་སྟོན་པའི་ཐབས་ལམ་ནི་ཐོག་མར་ཚོད་བལྟ་བྱེད་དགོས་པར་སྐུལ་བའི་སྒོ་ནས་སྟོན་ཞིང་། རང་གི་རྗེས་འབྲང་བ་དག་ལ་གང་ཟག་རང་ངོས་ནས་ཉམས་ལེན་ལ་སྦྱར་ནས་དངོས་སུ་མྱོང་དུ་འཇུག ཁོང་གིས་ཡིན་ཤག་གི་ཁས་ལེན་ལ་ངོགས་འདྲི་བྱེད་ཅིང་། དམིགས་བསལ་གྱིས་རིགས་མཐོ་དམན་གྱི་ལམ་ལུགས་ལ་དགག་པ་གནང་ཡོད། ཁོང་སྐུ་གཤེགས་པའི་རྗེས་སུ་གནས་བརྟན་བགྲེས་པ་དག་གིས་བཀའ་བསྡུ

[1] སངས་རྒྱས། The Awakened One (Buddha) (སྤྱི་ལོ་སྔོན་ ༥༦༣ - ༤༨༣) སངས་རྒྱས་ཆོས་ཀྱི་སྲོལ་འབྱེད་པ་པོ། ཁོང་གི་ཐོག་མའི་མཚན་ལ་གཞོན་ནུ་དོན་འགྲུབ་ (Siddhartha) ཅེས་ཟེར། དེང་སྐབས་འཛམ་གླིང་ཐོག་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་བརྒྱ་ཆ་ ༥% ཟིན་ཡོད་པར་འདོད། ཡེ་ཤུ་ ༣༡%, ཁ་ཆེ་ ༢༠%, ཧིནྡྷི་ ༡༣% བཅས་ཟིན་ཡོད། འདིར་ཤེས་དགོས་པ་ཞིག་ལ། སྤྱིར་སངས་རྒྱས་ཞེས་པའི་ཚིག་འདི་ཤཱཀྱའི་ལུགས་ཀྱི་སྟོན་པ་གོ་ཏམ་ལ་གོ་བ་འདི་ཁྱབ་ཆེ་ན་ཡང་བོན་གྱི་ལུགས་ལ་ཁོང་ཅག་ཀྱང་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་ཡིན་པར་འདོད། དེ་ནི་སྟོན་པ་གཤེན་རབས་ཀྱང་སངས་རྒྱས་ཡིན་པས་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་ཟེར་དུས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་བན་དེའི་ཆོས་ལ་གོ་བ་ནི་རིགས་པ་དང་མི་མཐུན་པར་བཤད་པ་ནི་དོན་གནས་སོ།།

འམ་འཚོགས་ཆེན་[1] མང་པོ་བསྡུས་ཡོད། དེ་དག་ལས་བཀའ་བསྡུ་དང་པོ་[2] འཚོགས་རྒྱུའི་གྲོས་བྱས་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུང་བའི་མདོ་དང་འདུལ་བ་ཐམས་ཅད་བསྐྱར་དུ་ངག་ཐོག་ནས་སྐྱོར་ནས་བཀའ་དང་པོ་བསྡུས།

སྐབས་ཤིག་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུང་གི་དགོངས་དོན་འབྱུང་འགྱུར་གྱི་དུས་སུ་འདུལ་བའི་བཅས་ཁྲིམས་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་མཐའ་གཅིག་ཏུ་སྲུང་དགོས་པའི་ངེས་པ་མེད་ཅེས་གསུང་སྐྱོང་། འོན་ཀྱང་བཅས་ཁྲིམས་གང་ཞིག་ལྷོད་མི་ཆོག་པ་དང་གང་ཞིག་གུ་ཡངས་གཏོང་ཆོག་པ་དེ་གསལ་ཁ་བཏོན་མེད། དེའི་ཕྱིར་དུས་ཚོད་གང་འཚམས་སོང་བའི་རྗེས་སུ་དགོན་པའི་སྒྲིང་ལུགས་དང་བཅས་ཁྲིམས་སྲུང་ལུགས་ཀྱི་ཐོག་ལ་རྩོད་གླེང་བྱུང་། དེའི་ཕྱིར་ཡངས་པ་ཅན་དུ་བཀའ་བསྡུ་གཉིས་པ་[3] འཚོགས་ནས་དགེ་འདུན་གྱི་དབྱེན་པ་ཐྣམ་པར་བྱས། འདི་ལས་འཕྲོས་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཐེག་ཆེན་དང་ཐེག་དམན་སྡེ་ཁག་གཉིས་སུ་གྱེས། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་སྡེ་ཁག་འདི་གཉིས་ཀྱང་རང་རང་གི་ནང་དུ་སྡེ་ཚན་མང་དུ་གྱེས། བཀའ་བསྡུ་གསུམ་པ་[4] ནི་ཁ་ཆེའི་ཡུལ་ཛ་ལནྡྷར་ལ་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་གར་

[1] སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན། (Council of Buddhism) ཨིན་ཇིའི་ཐ་སྙད་འདི་བཀའ་གསུམ་ལ་ཡང་བཀོལ་གྱི་ཡོད་མོད་འདིའི་གོ་དོན་ནི་བཀའ་བསྡུ་བ་ལ་དམིགས་བསལ་མི་གོ་བར་ཚོགས་ཆེན་ལ་གོ་བ་ཡིན། དེའི་དབང་གིས་དེ་འདྲ་བའི་ཚོགས་ཆེན་ད་བར་ཐེངས་མ་དྲུག་ཙམ་བྱུང་ཡོད་པར་འདོད། དེ་དག་གི་ནང་བཀའ་བསྡུ་གསུམ་ཚུད་ཡོད་ཅིང་། བཀའ་བསྡུ་བཞི་བ་ནི་སིངྷལའི་ཡུལ་དུ་གཅིག་དང་གཅིག་ཀཤྨིར་ཡུལ་དུ་བཅས་ཁག་གཉིས་བྱུང་ཡོད། དེ་འདྲ་བའི་ཚོགས་ཆེན་ལྔ་བ་ནི་འབར་མ་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་ཡི་ལོ་ ༡༨༧༡ ལོར་འཚོགས་པ་དང་། ཚོགས་ཆེན་དྲུག་པ་སླར་ཡང་འབར་མར་ཡི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་འཚོགས་ཡོད། འཚོགས་འདུ་འདི་འབར་མ། ཐཡེ་ལནྜ། ཁམྦོ་ཌིཡ། ལཱ་ཨོ་སི། སིངྷལ། རྒྱ་གར། བལ་ཡུལ་བཅས་དང་། འཛམ་གླིང་བཅས་རྒྱལ་ཁབ་བརྒྱད་ཀྱི་ཚོགས་ཞུགས་པ་ཡོད་ཀྱང་བོད་ཀྱི་འཐུས་མི་མེད།

[2] བཀའ་བསྡུ་དང་པོ། (First Council of Buddhism) སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་རྣམས་བཀའ་བསྡུ་ལན་གསུམ་བྱས་པའི་བཀའ་བསྡུ་དང་པོ་ནི་ཡི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༤༠༠ ཙམ་ལ་བྱུང་། བསྡུ་བ་པོ་འོད་སྲུང་ཆེན་མོ་སོགས་དང་སྦྱིན་བདག་རྒྱལ་པོ་མ་སྐྱེས་དགྲ་དང་། བསྡུ་བའི་གནས་རྒྱལ་པོའི་ཁབ་ཡིན།

[3] བཀའ་བསྡུ་གཉིས་པ། (Second Council of Buddhism) བཀའ་བསྡུ་གཉིས་པ་ནི་ཡི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༣༠༠ ཙམ་ལ་བྱུང་། བསྡུ་བ་པོ་ དགྲ་བཅོམ་པ་གྲགས་སོགས་དང་སྦྱིན་བདག་རྒྱལ་པོ་ཆོས་རྒྱལ་མྱ་ངན་མེད་དང་། བསྡུ་བའི་གནས་ཡངས་པ་ཅན་ཡིན།

[4] བཀའ་བསྡུ་གསུམ་པ། (Third Council of Buddhism) བཀའ་བསྡུ་དང་པོ་ནི་ཡི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༤༠༠ ཙམ་ལ་བྱུང་། བསྡུ་བ་པོ་འོད་སྲུང་ཆེན་མོ་སོགས་དང་སྦྱིན་བདག་ ཛ་ལནྡྷ་རའི་རྒྱལ་པོ་ཀ་ནི་ཥྐ་དང་། བསྡུ་བའི་གནས་ཁ་ཆེའི་ཡུལ་ཛ་ལནྡྷ་རའི་དགོན་པ་ཡིན།

གྱི་རྨ་བྱའི་རྒྱལ་རྒྱུད་[1]ཀྱི་རྒྱལ་པོ་མྱ་ངན་མེད་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་སྒོར་ཞུགས་པའི་རྗེས་སུ་ཁོང་གིས་བསྟུས་པར་བཤད་ཚུལ་ཡང་ཡོད། གསུང་རབ་ལ་འགྲེལ་བ་དང་གོ་བ་ལེན་སྟངས་ཀྱི་ཐོག་ནས་མི་མཐུན་པ་བྱུང་སྟེ་སྡེ་བ་མང་བར་གྱེས་པ་རྣམས་ led ཐབས་བྱས། མྱ་ངན་མེད་ཀྱིས་གནས་བརྟན་པ་ཐན་པ་དག་ལ་བཀའ་ཡི་དགོངས་འགྲེལ་རྩོམ་དུ་བཅུག་ནས་རྩོད་གཞི་ཞིག་སེལ་བར་ཕན་ཐོགས་བྱུང་། ལྟན་ཐབས་འདི་དག་ལ་མདོན་པའི་ཆོས་ཞེས་འབོད།

སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་དགོངས་འགྲེལ་བརྩམས་གྲུབ་པའི་རྗེས་སུ་ཆོས་རྒྱལ་མྱ་ངན་མེད་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཙམ་དུ་མ་ཟད་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དག་ལ་ཡང་ཕོ་ཉ་མངགས་ནས་ཁྱབ་གང་ཐུབ་བྱས། ནང་པའི་དགེ་སློང་དག་ཕྱོགས་བཞི་རུ་ཕེབས་ནས་ཆོས་བསྟན་ཏེ། ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་གིརིག་གི་གྲོང་ཁྱེར་ཨཐེན་དང་། ལྷོ་ཕྱོགས་ནས་སིངྒལ། ཤར་ཕྱོགས་ནས་འབར་མཱ། བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་རི་བོ་ཧི་མཱ་ལ་ཡ་ཡི་འདབས་བར་དུ་ཕེབས། ནུབ་ཕྱོགས་སུ་སོང་བའི་དགེ་སློང་དག་གིས་སངས་རྒྱས་ཆོས་སྤེལ་མ་ཐུབ་ན་ཡང་མྱ་ངན་མེད་རང་ཉིད་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་ཆོས་འདི་རྒྱ་གར་གྱི་ཁྱོན་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་པར་བྱས་ནས་ཡུལ་དེའི་ལུགས་རྐྱེན་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་རིག་གནས་ཤིག་ལ་གྱུར།

དུས་ཡུན་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་རིང་བར་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ནི་ངག་བརྒྱུད་ཀྱི་ཆོས་ཤིག་ཡིན་པས་དུས་ནས་དུས་སུ་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་འདུ་འཛོམས་བསྡུས་ནས་གསུང་རབ་རྣམས་བློ་ལ་སྐྱོར་བ་དང་། བརྒྱུད་པ་སྔ་མའི་བརྒྱུད་པ་ཕྱི་ལ་སྤྲོད་ཐུབ་པར་བྱེད། མི་རིང་བར་གསུང་རབ་རྣམས་ཡིག་ཐོག་ལ་འབེབས་པའི་སྲོལ་བྱུང་། ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་ཐེག་དམན་གྱི་ཆོས་བརྒྱུད་ཀྱི་འདུ་འཛོམས་དེ་སིངྒལ་ཡི་ནང་དུ་བསྡུས་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུང་བའི་ཆོས་ཐམས་ཅད་པཱ་ལིའི་ཡི་གེའི་ནང་དུ་ཕབ། དེའི་སྐབས་སུ་བྱང་ཕྱོགས་ན་གཞི་ཐམས་ཅད་ཡོད་པར་སྨྲ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཁོ་རང་ཚོའི་བཀའ་བསྡུ་འཚོགས་ནས་དེའི་སྐབས་ཀྱི་འགྲེལ་བ་རེ་

[1] རྨ་བྱའི་རྒྱལ་རབས། (The Maurya Empire) རྒྱལ་པོ་ཙནྡྲ་བས་སྒྲས་ཀྱིས་ཡེ་ལོ་སྔོན་ ༣༢༢ ལ་མཛད་དེང་སྐབས་ཐྱི་ཧར་མངའ་སྡེ་ཡུལ་དུ་བཙུགས། ཆོས་རྒྱལ་མྱ་ངན་མེད་པའི་སྐབས་སུ་དར་རྒྱས་ཀྱི་རྩེ་མོར་སོན་ནས་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ཁ་གང་མ་ས་ཡ་ ༥ ལྷག་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱས།

ཟུང་ལ་བཟོ་བཅོས་བྱས་ཏེ་ལེགས་སྦྱར་གྱི་ཡིག་ཐོག་ལ་ཕབ། ལེགས་སྦྱར་གྱི་ཡི་གེ་ནི་བྲམ་ཟེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཡི་གེ་ཡིན་སྟབས་གཞི་ཐམས་ཅད་ཡོད་སྒྲ་བས་གསུང་རབ་ལེགས་སྦྱར་དུ་ཕབ་པ་དེས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དེ་ཁྱབ་རྒྱ་ཇེ་ཆེར་སོང་།

རྒྱ་གར་གྱི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་འཕེལ་རྒྱས་སུ་སོང་བ་དང་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསམ་བློ་གསར་པ་ཞིག་དར་འགོ་ཚུགས། ལུགས་འདིས་གང་ཟག་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སེམས་སུ་བདེ་བཤེགས་སྙིང་པོ་ཡོད་པར་བཤད་ནས་འགྲོ་བ་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་འཚང་རྒྱ་རུང་ཡིན་པར་བཤད། ལུགས་འདི་ལ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ལུགས་ཞེས་སུ་གྲགས། ལམ་ལུགས་དེས་གཞན་དོན་སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོ་ལ་ཤུགས་སྐོན་བྱེད་པ་དང་། ལྷག་པར་མང་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་འགྲོ་རྒྱུག་ཆེན་པོ་བྱུང་སྟབས་ལས་འགྱུལ་དེ་སྐད་གྲགས་ཇེ་ཆེར་སོང་། ཐེག་ཆེན་གྱི་གསུང་རབ་རྣམས་ཉན་ཐོས་སྡེ་བའི་ལུགས་ཀྱི་གསུང་རབ་ལས་ཏ་ཅང་ཕྱིས་སུ་བྱུང་སྟབས་ཐེག་ཆེན་གྱི་གསུང་རབ་དེ་ཚོ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་དུས་ནས་ངག་ནས་ངག་བརྒྱུད་ནས་དར་ཡོང་བའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ལམ་ལུགས་དེ་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་མགྷ་[1]རྒྱལ་ཁམས་ཀྱི་ནང་དུ་ནཱལནྡཱ་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་[2]མ་བཙུག་བར་དུ་དར་ཁྱབ་ཆེན་པོ་མ་བྱུང་ན་ཡང་། ནཱལནྡཱ་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐོ་རིམ་སློབ་གཉེར་ཁང་སྔ་མོའི་གྲས་ཀྱི་གཅིག་ཡིན་པས་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ནས་མཁས་པ་མང་པོ་དེར་འདུས། སློབ་གཉེར་ཁང་འདིར་མགོན་པོ་ཀླུ་སྒྲུབ་[3]དང་། འཕགས་པ་ཐོགས་མེད།[4] སློབ་དཔོན་དབྱིག་

[1] མགྷཱ། (Magadha) ནི་གནའ་བོའི་རྒྱ་གར་གྱི་ཡུལ་གྲུ་ཆེན་པོ་བཅུ་དྲུག་གི་ནང་ནས་གཅིག་ཡིན་ད་ལྟའི་བྷིཧར་མངའ་སྡེའི་ཁུལ་ན་གནས། ཡུལ་འདི་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་ རྨ་བྱའི་རྒྱལ་རབས་དང་སྦས་པའི་རྒྱལ་རབས་གཉིས་བྱུང་ཞིང་སངས་རྒྱས་དང་གཅེར་བུ་བའི་ཆོས་ལུགས་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ཐོག་ལག་རྗེས་ཆེན་མོ་བཞག་ཡོད།

[2] ནལནྡྲ། (Nalanda) (དུས་རབས་ ༥ པ་ནས་ ༡༢ པ) མགྷཱ་ཡུལ་དུ་སློབ་གཉེར་བསྡེ་གནས་སྔ་ཤོས་ཤིག་ཡིན། སློབ་གཉེར་ཁང་འདི་རྒྱ་གར་གྱི་སྦས་པའི་རྒྱལ་རབས་དང་། ཧརྵ་རྒྱལ་རབས། པ་ལ་རྒྱལ་རབས་བཅས་གསུམ་གྱི་རིང་ལ་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་ ༥ ནས་ ༡༣ བར་དུ་བྱུང་། སློབ་གཉེར་ཁང་འདིར་འཛམ་གླིང་ས་ཕྱོགས་གང་ས་ནས་སློབ་མའི་ཁྲི་ཚོགས་འདུས་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀྱི་རིག་གནས་ལ་སློབ་གཉེར་བྱེད་པ་རེད། མཐར་ ༡༢༠༠ ནང་དུ་དེལླི་གི་སྨུམལུག་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་Bakhtiyar Khalji ཞེས་པས་གཏོར་བཅོམ་བྱས་སོ།།

[3] མགོན་པོ་ཀླུ་གྲུབ། (Nagarjuna) (༡༥༠- ༢༥༠) མགོན་པོ་ཀླུ་སྒྲུབ་ནི་སངས་རྒྱས་པའི་ལྟ་གྲུབ་སྨྲ་བ་གྲགས་ཆེ་ཤོས་དང་དབུ་མའི་ལྟ་གྲུབ་གསར་གཏོད་པ།

[4] འཕགས་པ་ཐོགས་མེད། (Asanga) (༣༠༠-༣༧༠) ཐོགས་མེད་ཕར་ཕྱིན་ཐེག་པའི་ནང་དུ་ཏ་ཅང་གལ་གནད་

གཉེན་[1]སོགས་རྒྱ་གར་གྱི་མཁས་གྲུབ་རྩེ་ཕུད་མང་པོས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་རབ་རྣམས་ལ་དཔྱད་པ་མཐིལ་ཕྱིན་པ་བྱས་ནས་དག་ཐེར་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་བྱས། མཁས་གྲུབ་དེ་དག་གིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་རབ་ལ་དེ་ལྟར་དཔྱད་གླེང་ཡུན་རིང་བྱས་པའི་འབྲས་བུར་གནས་དེར་གྲུབ་མཐའ་མི་འདྲ་བ་གཉིས་བྱུང་ཞིང་དེ་གཉིས་ལ་སེམས་ཙམ་པ་དང་དབུ་མ་བ་ཞེས་སུ་འབོད། འདི་གཉིས་ཀྱི་སྐོར་གཤམ་གྲུབ་མཐའ་བཤད་པའི་སྐབས་སུ་འཆད་པར་འགྱུར།

ཁ་ཆེ་དང་ཧེ་ཧྣི་བའི་ཕྱོགས་ནས་ཉེན་ཁ་ཇེ་ཆེར་སོང་བ་དང་སངས་རྒྱས་པས་ཆབ་སྲིད་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་གསར་པ་ལ་རིམ་བཞིན་བློ་ཁ་ཕྱོགས། དུས་སྐབས་འདི་འདྲ་ཞིག་ལ་སངས་རྒྱས་ལུགས་ཀྱི་གསང་སྔགས་ཀྱི་ལུགས་དེ་རིམ་བཞིན་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་། གྲུབ་ཆེན་[2]མང་པོ་བྱོན་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་ས་གནས་གང་སར་ཕེབས་ནས་གྲུབ་

ཅན་གྱི་སྐྱེས་བུ་ཞིག་དང་། རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་རང་རྒྱུད་པའི་སློལ་འབྱེད་པོ་ཡང་ཡིན།

[1] མཁས་མཆོག་དབྱིག་གཉེན། (Vasubandhu) (དུས་རབས་ ༤ པ་འམ་ ༥ པ) སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་ནི་ཐོགས་མེད་ཀྱི་སྐུ་མཆེད། ཁོང་གིས་གཞི་ཐམས་ཅད་ཡོད་པར་སྨྲ་བ་དང་མདོ་སྡེ་བའི་ལུགས་སུ་ཆོས་མངོན་པ་མཛོད་བརྩམས།

[2] རྒྱ་གར་གྱི་གྲུབ་ཆེན་བརྒྱད་ཅུ། (Mahasidhas) གྲུབ་ཆེན་ ༨༤ ཡོད་ཅིང་ཁོང་ཚག་གིས་གསང་སྔགས་ཀྱི་བསྟན་པ་གོང་འཕེལ་བཏང་ཡོད། དེ་དག་ནི༔ 1 Acinta, the "Avaricious Hermit";' 2 Ajogi, the "Rejected Wastrel"; 3 Anangapa, the "Handsome Fool"; 4 Aryadeva (Karnaripa), the "One-Eyed"; 5 Babhaha, the "Free Lover"; 6 Bhadrapa, the "Exclusive Brahmin"; 7 Bhandepa, the "Envious God"; 8 Bhiksanapa, "Siddha Two-Teeth"; 9 Bhusuku (Shantideva), the "Idle Monk"; 10 Camaripa, the "Divine Cobbler"; 11 Champaka, the "Flower King"; 12 Carbaripa (Carpati) "the Petrifyer"; 13 Catrapa, the "Lucky Beggar"; 14 Caurangipa, "the Dismembered Stepson"; 15 Celukapa, the "Revitalized Drone"; 16 Darikapa, the "Slave-King of the Temple Whore"; 17 Dengipa, the "Courtesan's Brahmin Slave"; 18 Dhahulipa, the "Blistered Rope-Maker"; 19 Dharmapa, the "Eternal Student" (c.900 CE); 20 Dhilipa, the "Epicurean Merchant"; 21 Dhobipa, the "Wise Washerman"; 22 Dhokaripa, the "Bowl-Bearer"; 23 Dombipa Heruka, the "Tiger Rider"; 24 Dukhandi, the "Scavenger"; 25 Ghantapa, the "Celibate Bell-Ringer"; 26 Gharbari or Gharbaripa, the "Contrite Scholar" (Skt., pandita); 27 Godhuripa, the "Bird Catcher"; 28 Goraksha, the "Immortal Cowherd"; 29 Indrabhuti, the "Enlightened Siddha-King"; 30 Jalandhara, the "Dakini's Chosen One"; 31 Jayananda, the "Crow Master"; 32 Jogipa, the "Siddha-Pilgrim"; 33 Kalapa, the "Handsome Madman"; 34 Kamparipa, the "Blacksmith"; 35 Kambala (Lavapa), the "Black-Blanket-Clad Yogin"; 36 Kanakhala*, the

རྟགས་འདྲ་མིན་བསྟན་པའི་རྐྱེན་གྱིས་གསང་སྔགས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་བར་སྐུལ་འདེད་ཆེན་པོ་བྱུང་། གྲུབ་ཐོབ་འདི་དག་གིས་སྤྱི་ཚོགས་དང་བསམ་བློའི་ནང་དུ་གྲུབ་པའི་ལམ་ལུགས་ཐམས་ཅད་ལ་རིག་པས་གནོད་པ་བཏང་ནས་ཐམས་ཅད་བསམ་གཞིགས་ཀྱི་ནང་དུ་ལྷུང་བར་བྱས་པ་ལ་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་[1]ཀྱིས་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་འོག་ནཱལནྡཱ་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་གི་ཡན་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་མང་པོ་བཙུགས་པ་

younger Severed-Headed Sister; 37 Kanhapa (Krishnacharya), the "Dark Siddha"; 38 Kankana, the "Siddha-King"; 39 Kankaripa, the "Lovelorn Widower"; 40 Kantalipa, the "Ragman-Tailor"; 41 Kapalapa, the "Skull Bearer"; 42 Khadgapa, the "Fearless Thief"; 43 Kilakilapa, the "Exiled Loud-Mouth"; 44 Kirapalapa (Kilapa), the "Repentant Conqueror"; 45 Kokilipa, the "Complacent Aesthete"; 46 Kotalipa (or Tog tse pa, the "Peasant Guru"; 47 Kucipa, the "Goitre-Necked Yogin"; 48 Kukkuripa, (late 9th/10th Century), the "Dog Lover"; 49 Kumbharipa, "the Potter"; 50 Laksminkara*, "The Mad Princess"; 51 Lilapa, the "Royal Hedonist"; 52 Lucikapa, the "Escapist"; 53 Luipa, the "Fish-Gut Eater"; 54 Mahipa, the "Greatest"; 55 Manibhadra*, the "Happy Housewife"; 56 Medhini, the "Tired Farmer"; 57 Mekhala*, the Elder Severed-Headed Sister; 58 Mekopa, the "Guru Dread-Stare"; 59 Minapa, the "Fisherman"; 60 Nagabodhi, the "Red-Horned Thief'"; 61 Nagarjuna, "Philosopher and Alchemist"; 62 Nalinapa, the "Self-Reliant Prince"; 63 Nirgunapa, the "Enlightened Moron"; 64 Naropa, the "Dauntless"; 65 Pacaripa, the "Pastrycook"; 66 Pankajapa, the "Lotus-Born Brahmin"; 67 Putalipa, the "Mendicant Icon-Bearer"; 68 Rahula, the "Rejuvenated Dotard"; 69 Saraha, the "Great Brahmin"; 70 Sakara or Saroruha; 71 Samudra, the "Pearl Diver"; 72 santipa (or Ratnakara shanti), the "Complacent Missionary"; 73 Sarvabhaksa, the "Glutton"; 74 Savaripa, the "Hunter", held to have incarnated in Drukpa Kunleg; 75 Syalipa, the "Jackal Yogin"; 76 Tantepa, the "Gambler"; 77 Tantipa, the "Senile Weaver"; 78 Thaganapa, the "Compulsive Liar"; 79 Tilopa, the "Great Renunciate" 80 Udhilipa, the "Bird-Man"; 81 Upanaha, the "Bootmaker"; 82 Vinapa, the "Musician"; 83 Virupa, the "Dakini Master"; 84 Vyalipa, the "Courtesan's Alchemist".

[1] པ་ལ་རྒྱལ་རབས། (Pala Empire) ནི་ཕྱི་ལོ་ ༧༥༠ ཙམ་ལ་བྷངྒལ་ཡུལ་དུ་Gopala ཞེས་པས་བཙུགས། པ་ལ་གོང་མ་འདི་བོད་ཀྱི་གོང་མ་Srivijaya ཞེས་པ་ཞིག་དང་འབྲེལ་བ་བྱུང་རབས་གསལ་འདུག དེ་བོད་སྐད་དུ་གོང་མ་དཔལ་རྣམ་པར་རྒྱལ་བ་ཞེས་པ་ཞིག་འགྱུར་བས་གང་ཡིན་དཔྱད། དུས་རབས་ ༩ བའི་ནང་དུ་དར་བའི་རྩེ་མོར་སོན།

གཅིག་བིཀྲམཤཱིལ་[1]རེད། སློབ་གཉེར་ཁང་འདིར་གསང་སྔགས་ཀྱི་གསུང་རབ་རྣམས་བཀའ་བསྡུ་མཛད་ནས་གསང་སྔགས་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་གྱི་རྣམ་པ་ཅན་མངོན་པར་བྱུས། འདིའི་ནང་གི་སློབ་གཉེར་བ་དག་གིས་ཕྱི་ཚུལ་ན་འདུལ་བའི་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ན་ཡང་ནང་དུ་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་གསང་སྔགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ལམ་ལུགས་འདི་ལ་རྡོ་རྗེ་ཐེག་པ་ཞེས་འབོད། ཆོས་རྒྱལ་མྱ་ངན་མེད་[2]ཀྱིས་ཁྲིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁག་དང་ལྷན་དུ་ཚོང་འབྲེལ་དང་། ཆབ་སྲིད། གཉེན་འབྲེལ་སོགས་ཀྱི་བརྒྱུད་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་དེ་རིམ་བཞིན་ཨེཤེཡ་ཡི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ཏུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་བ་རེད། རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་དང་སིངྒལ་[3]ལ་དར་བའི་ཉན་ཐོས་སྡེ་བའི་ཆོས་བརྒྱུད་དེ་རིམ་

---

[1] བིཀྲམཤིལ། (Vikramashila) (དུས་རབས་ ༤ པའམ་ ༨ -༡༡༩༣) ཞེས་པ་ནི་གོང་མ་ཆོས་སྐྱོང་སྐྱེ་Dharma Pala ཡིས་ཡེ་ལོ་ ༧༨༣ ཙམ་ནལནྡ་ལ་ཉམས་རྒྱུད་འབྱུང་བཞིན་པར་གཟིགས་བཞེངས། དེར་མཁས་དབང་ ༡༠༨ ཙམ་དང་། སློབ་དཔོན་ ༡༦༠ ཙམ། སློབ་མ་ ༡༠༠༠ ཙམ་ཡོད། ཡེ་ལོ་ ༡༡༩༣ ཙམ་ལ་Muhammad bin Bakhtiyar Khilji around མཐར་ཞིས་པས་གཏོར་བཅོམ་བཏང་། འདི་ད་སྐབས་བིཧར་མངའ་སྡེའི་ Bhagalpur རྫོང་གི་ Bhagalpur གྲོང་ཁྱེར་ནས་ཀིལོ་མིཏར་ ༥༠ ཙམ་གྱི་ས་ན་ Antichak ཞེས་པར་ཡོད།

[2] ཆོས་རྒྱལ་མྱ་ངན་མེད། (Ashoka) (ཡེ་ལོ་སྔོན་ ༣༠༤–༢༣༢) ནི་རྨ་བྱ་རྒྱལ་རབས་འཛུགས་མཁན་ཟླ་བས་སྦས་ཀྱི་དཔོན་པོ་ཡིན་ཞིང་ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༢༦༨ ནས་ ༢༣༢ བར་རྒྱ་གར་གྱི་མངའ་མང་ཆེ་བར་དབང་སྒྱུར་བྱས།

[3] སིངྒལ། (Sri Lanka) སིངྒལ་རྒྱལ་ཁབ་ནི་ཉན་ཐོས་སྡེ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། ལོ་ ༣༠༠༠ ཙམ་གྱི་རྒྱལ་རབས་དང་ལོ་ ༡༢༥༠༠༠ ཙམ་ནས་མི་འཚོ་གནས་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད། ཡེ་ལོ་ ༢༨ ལོར་པ་ལིའི་སྐད་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་བསྡུ་བཞི་བ་བྱས་པ་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར། ད་སྐབས་མི་འབོར་ 21,670,000དང་། དེའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་པ་ 70.2% དང་། ཧིནྡཱི་ 12.6%། ཁ་ཆེ་9.7% ཡེ་ཤུ་7.4% བཅས་ཡོད། ས་ཆའི་རྒྱ་ཁྱོན་ཀིལོ་མཏར་ཁ་གང་མ་ 65610 ཡོད།

བཞིན་འབར་མ་[1]དང་། ཐཡེ་ལནྜ།[2] ཁམ་བྷོ་ཌི་ཡཱ།[3] ལཨོས་རྒྱལ་ཁབ་[4]སོགས་ལ་དར། དེ་མཚུངས་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ན་དར་བཞིན་པའི་ཐེག་ཆེན་ལམ་སྲོལ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དེ་ཀཤྨིར་[5]བརྒྱུད་ནས་རྒྱ་ནག་ལ་དར་ཞིང་། རྒྱ་ནག་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་རབ་མང་པོ་རྒྱ་ནག་སྐད་ཡིག་ལ་བསྒྱུར་ནས་རྒྱ་བརྒྱུད་གསུང་རབ་[6]ཅེས་པ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་པ་

[1] འབར་མ། (Burma) འབར་མ་རྒྱལ་ཁབ་ནི་ཤར་ལྷོ་ཨེ་ཤེ་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། ཚན་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ལྟར་ན་ལོ་ ༧༥༠༠༠༠ ཙམ་ནས་ས་འདིར་འགྲོང་མི་གནས་ཡོད་པར་བཤད། ཡི་ལོ་ ༡༠༥༧ ལོར་འབར་མའི་རྒྱལ་པོ་Anawratha ཞུ་བས་མཐའ་ཁུལ་རྒྱལ་ཕྲན་མོན་རྒྱལ་ཁབ་ན་ཐུར་ནས་དར་ཟིན་པའི་ནང་ཆོས་འབར་མའི་ཡུལ་དུ་དར་སྤེལ་བྱས། འབར་མ་ལ་ད་སྐབས་མི་འབོར་ས་ཡ་ ༥༣༥ ལྷག་ཙམ་ཡོད། དེའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་པ་87.9%དང་། ཁ་ཆེ་ 4.3% ཡེ་ཤུ་ 6.2% བཅས་ཡོད། ས་ཁའི་རྒྱ་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ཁ་གང་མ་ ༦༧༦༥༧༨ ཡོད།

[2] ཐའེ་ལནྜ། (Thailand) འཛམ་གླིང་ནང་ནུབ་ཕྱོགས་པའི་དབང་ཤུགས་སླེབས་མ་མྱོང་བའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ཁོ་ན་ཡོད་པ་དེ་ཐའེ་ལནྜ་རེད། ཐའེ་ལནྜ་རྒྱལ་ཁབ་ནི་ཤར་ལྷོ་ཨེ་ཤེ་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། ཚན་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ལྟར་ན་ལོ་ ༢༠༠༠ ཙམ་ནས་ས་འདིར་མི་གནས་ཡོད་པར་བཤད། ཐའེ་ལནྜ་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དུས་རབས་ ༡༢ པའི་ནང་དུ་སནྡྷལ་ནས་དར་ཁྱབ་བྱུང་། ད་སྐབས་མི་འབོར་འབུམ་ ༥ ལྷག དེའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་པ་94.50%དང་། ཁ་ཆེ་ 4.29% ཡེ་ཤུ་ 1.17% ཧིནྡཱུ་ 0.03%བཅས་ཡོད། ས་ཁའི་རྒྱ་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མཊར་ཁ་གང་མ་ ༥༡༣༡༢༠ ཡོད།

[3] ཁམ་བོ་ཌི་ཡཱ། (Combodia) འཛམ་གླིང་ནང་པའི་སངས་རྒྱས་པའི་ལྷ་ཁང་ཆེ་ཤོས་རྒྱལ་ཁབ་འདིའི་ནང་དུ་ཡོད། དེ་ལ་ཨང་ཁོར་ཝཊ་ (Angkor Wat) ཟེར། ཁམ་བོ་ཌི་ཡཱ་རྒྱལ་ཁབ་ནི་ཤར་ལྷོ་ཨེ་ཤེ་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། སྲིད་གཞུང་རྒྱལ་ལྡན་མང་གཙོ་གཅིག་སྒྱུར་རིང་ལུགས། གནའ་རྫས་ཚན་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ལྟར་ན་པོད་ཀྱི་རྒྱལ་མོའི་དངུལ་ཆུའི་ཆུ་རྒྱུད་ཀྱི་ས་གནས་འདིར་ལོ་ ༨༠༠༠ ཙམ་ནས་ས་འདིར་མི་གནས་ཡོད་པར་བཤད། རྒྱལ་ཁབ་འདིར་ཡི་ལོ་སྔོན་གྱི་བརྒྱ་ཕྲག་ ༣ པའི་ནང་དུ་ཆོས་རྒྱལ་མྱ་ངན་གྱིས་ཕོ་ཉ་དེའི་སྐབས་ཀྱི་མོན་རྒྱལ་ཁམས་སུ་མངགས་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དར་སྤེལ་བྱས། ད་སྐབས་མི་འབོར་ས་ཡ་ ༡༦ ལྷག་ཙམ་དང་། དེའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་པ་ 96.9% དང་། ཁ་ཆེ་ 2.0% དམངས་ཁྲོད་ཆོས་ 0.5%། ཡེ་ཤུ་0.4% གཞན་ 0.2%བཅས་ཡོད། ས་ཁའི་རྒྱ་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མཊར་ཁ་གང་མ་ ༡༨༡༠༣༥ ཡོད།

[4] ལཨོས། (Laos) ལཨོས་རྒྱལ་ཁབ་ནི་ཤར་ལྷོ་ཨེ་ཤེ་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། བོད་སྐད་ལ་གླང་པོའི་ཡུལ་ཞེས་འབོད་པར་མཚོན་། འཛམ་གླིང་ཐོག་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་མངའ་ཁུལ་ལ་འབོམ་གཡུག་གྲངས་མང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ། ས་གནས་འདི་ནས་ཀབ་ལ་ཞིག་རྙེད་པ་ལ་ཚན་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ལྟར་ན་ལོ་ ༩༦༠༠༠ སོང་ཡོད་པར་མཚོན་བས་དེ་ནི་དེང་རབས་ཀྱི་མིའི་ཀབ་ལ་རྙིང་ཤོས་དེ་ཆགས་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་འདིར་ཡི་ལོ་ ༧ དང་ ༨ ནང་དུ་ཐའེ་ལནྜ་ཡུལ་ནས་ཡུལ་འདིར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དར་ཁྱབ་བྱུང་། ད་སྐབས་མི་འབོར་ ༦༧༥༨༣༥༣ དང་། དེའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་པ་64.7%དང་། ལཨོ་དམངས་ཁྲོད་ཆོས་ལུགས་ 31.4%། ཡེ་ཤུ་ 1.7%། ཆོས་ལུགས་གཞན་ 1.3%། ཁ་ཆེ་ 0.8% བཅས་ཡོད། ས་ཁའི་རྒྱ་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མཊར་ཁ་གང་མ་ ༡༨༡༠༣༥ ཡོད།

[5] ཁ་ཆེའི་ཡུལ། (Kashmir) ཁ་ཆེའི་ཡུལ་ཞེས་པ་ད་ལྟའི་རྒྱ་ནག་ (བོད) དང་། རྒྱ་གར། པཱ་ཀི་སྟན་གསུམ་གྱི་ནང་དུ་གྲམ་ཡོད། བརྒྱ་ཕྲག་ ༥ པ་ཡར་མར་ལ་ས་གནས་འདིར་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དར་ཁྱབ་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།

[6] རྒྱ་བརྒྱུད་སངས་རྒྱས་གསུང་རབ། (Chinese Canon) རྒྱ་བརྒྱུད་སངས་རྒྱས་གསུང་རབ་ཅེས་པ་དུས་རབས་ ༡

མ་ཟད་ཁོང་ཅག་གི་དགོན་པའི་ལམ་ལུགས་ཀྱང་དར་བར་གྱུར། རྒྱ་ཡིག་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་རབ་བྱུང་ནས་རྒྱ་ཡུལ་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལ་སློབ་སྦྱོང་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་མཁན་མང་དུ་གྱུར་ཅིང་། རིམ་བཞིན་འདི་དག་གོ་རི་ཡ་[1]དང་། ཉི་ཧོང་།[2] ཝེཏ་ནམ་[3]རྣམས་ལ་དར་ཁྱབ་བྱུང་།

སྐབས་དེ་ཤེད་ལ་ནང་ཁུལ་གྱི་དྲག་ཤུལ་ཅན་གྱི་མི་སྡེ་དག་གིས་དབང་བྱས་ནས་བསྡད་སྐབས་བོད་མཐོ་སྒང་ལ་ནི་གཡས་གཡོན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་སུས་ཀྱང་ཐོགས་རེག་བྱུང་མེད། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱང་བལ་པོ་དང་རྒྱ་ནག་གཉིས་ལ་གཉེན་འབྲེལ་བརྩུགས་

པོ་ནས་ ༧ པ་བར་དུ་བྱུང་བའི་རྒྱ་ནག་སྐད་དང་། ཉི་ཧོང་། གོ་རི་ཡ། ཝེད་ནམ་བཅས་ཀྱི་སྐད་ལ་ཡོད་པའི་བཀའ་འགྱུར་སྒྲི་ལ་གོ་བར་འདུག དུས་སྐབས་དང་ས་གནས་མི་འདྲ་བར་པར་གཞི་མ་འདྲ་བྱུང་ཡོད་འདུག དུས་རབས་ ༧ པའི་སྐབས་སུ་དཔར་བཏབ་པ་དེ་སྔ་ཤོས་དང་། ཅུང་ཚང་བ་ནི་གོ་རི་ཡ་ནང་དུ་ ༡༢༣༦ ནས་ ༡༢༥༦ བར་དུ་བསྐྲུན་པའི་ཤིང་དཔར་ཡིན། དེ་ལ་དཔར་ཤིང་ ༨༡༣༤༠ དང་ཡིག་འབྲུ་ ༥༢༣༨༥༩༦༠ ཡོད་པར་བཤད། ཆ་ཚང་ཤོས་ནི་ཉི་ཧོང་ལ༡༩༢༤ ནས་ ༡༩༣༤ བར་དུ་དཔར་དུ་བཏབ་པའི་བཀའ་འགྱུར་པོད་ ༡༠༠ དེ་ཡིན་ཞིང་ནང་དོན་སྡེ་སྣོད་གསུམ་ཚང་བ་ཡོད།

[1] གོ་རི་ཡ། (Korea) གོ་རི་ཡ་ནི་ཐེག་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། ས་གནས་འདི་ནས་འགྱུར་རྡོ་ལ་ཚན་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ལྟར་ན་ལོ་ ༣༠༠༠༠༠ སོང་ཡོད་པར་མཐོང་ཞིང་། རྒྱལ་ཐོག་མ་གོཛོསེཨོན་རྒྱལ་རབས་ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༢༣༣༣ ཙམ་ལ་བྱུང་། རྒྱལ་ཁབ་འདིར་ཡེ་ལོ་ ༣༧༢ ལ་རྒྱ་ནག་ཆེན་རྒྱལ་རབས་ནས་ནང་འདྲེན་བྱས། ད་སྐབས་མི་འབོར་ས་ཡ་ ༧༧ དང་། དེའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་པ་22.8%དང་། ཆོས་ལུགས་ངེས་མེད་66.%། ཡེ་ཤུ་29.2% བཅས་ཡོད། ས་ཆའི་རྒྱ་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མཏར་ཁ་གང་མ་ ༢༡༩༡༥༥ ཡོད།

[2] ཉི་ཧོང་། (Japan) འཛམ་གླིང་འབངས་མིའི་ཆ་སྙོམས་ལོ་ན་རྒན་ཤོས་དང་ཡུལ་ལ་ས་མང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། ཡ་མཚན་པ་ཞིག་ལོ་རེའི་ཕྱི་ཟླ་ ༩ པའི་ནང་མཛེ་ཡི་དུས་སྟོན་ཞིག་ཀྱང་འཚོགས་རྒྱུ་འདུག ལོ་ ༣༠༠༠༠ ཙམ་གྱི་ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་འཚོ་གནས་བྱེད་མཁན་བྱུང་ཡོད་པར་འདོད། ནང་ཆོས་ནི་ཡེ་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ ༦ པའི་ནང་དུ་གོ་རི་ཡ་ནས་ནང་འདྲེན་བྱས། ད་སྐབས་མི་འབོར་ས་ཡ་ ༡༢༦ ལྷག་དང་། དེའི་ནང་དུ་དམངས་ཁྲོད་ཤིན་ཏོ་ཆོས་ལུགས་པ་51.8%། སངས་རྒྱས་པ་34.9%དང་། ཤིནཏོ་ཆོས་ལུགས་4%། ཡེ་ཤུ་2.3% བཅས་ཡོད། ས་ཆའི་རྒྱ་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མཏར་ཁ་གང་མ་ ༣༧༧༩༣༧ ཡོད།

[3] ཝེཏ་ནམ། (Vietnam) འཕྲུལ་ཏ་འམ་འཕོར་ཟླང་ཏ་ཙང་འཕྲུལ་ཏའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅེས་འབོད་ཅིང་ཐེག་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། སྲིད་གཞུང་མར་ཀ་སི་ལེ་ནིན་རིང་ལུགས་ཀྱི་དམར་ཤོག ལོ་ ༥༠༠༠༠༠ ཙམ་ལ་ས་གནས་འདིར་འགྲེང་མི་བྱུང་ཡོད་པར་ར་འཕྲོད། ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༢༥༧ ལ་ཝེཏ་ནམ་གྱི་རྒྱལ་རབས་ཐོག་མ་ཧོང་བང་རྒྱལ་རབས་ཚུགས། ནང་ཆོས་ནི་ཡེ་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ ༢ པའི་ནང་དུ་རྒྱ་ནག་ནས་ནང་འདྲེན་བྱས། ད་སྐབས་མི་འབོར་ས་ཡ་ ༩༥་༥ ལྷག་དང་ལོ་འཁོར་མི་རེའི་ཆ་སྙོམས་ཡོང་འབབ་ཨ་རིའི་སྒོར་ ༢༧༠༠། དེའི་ནང་དུ་དམངས་ཁྲོད་ཆོས་ལུགས་པ་73.2%། སངས་རྒྱས་པ་12.2%། ཡེ་ཤུ་8.3%། ཁཨོ་ཏཻ་ཆོས་ལུགས་4.8%། ཧོའ་ཧའོ་ཆོས་ལུགས་1.4%། ཆོས་ལུགས་གཞན་0.1%། བཅས་ཡོད། ས་ཆའི་རྒྱ་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མཏར་ཁ་གང་མ་ ༣༣༡༢༡༢ ཡོད།

མཁན་ཆོས་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་དུས་སྐབས་མ་གཏོགས་དར་མ་ཐུབ། སྲོང་བཙན་རྗེས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དག་གིས་ཁོང་གི་རྗེས་སུ་ཞུགས་ནས་རྒྱ་གར་ནས་ནང་པའི་མཁས་དབང་མང་པོ་གདན་ཞུ་བྱས་ནས་ནས་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དར་སྤེལ་བཏང་།

བོད་ཀྱི་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་གསར་པ་འདི་ལ་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད། རྒྱ་གར་ནས་གདན་ཞུ་བྱས་པའི་མཁས་པ་དེ་ཚོ་མང་ཆེ་བ་ནཱལཱེནྡྲ་དང་བི་ཀྲ་མ་ཤཱི་ལ་གཉིས་ནས་ཕེབས་པ་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་རྣམས་ཀྱིས་རྡོ་རྗེ་ཐེག་པའི་བསྟན་པ་ཡང་བོད་དུ་གདན་དྲངས།

སོག་པོའི་དྲག་ཤུགས་བོད་དུ་སླེབས་སྐབས་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཉེན་ཁའི་གནས་སུ་ལྷུང་། བོད་ནས་ནང་པའི་དགེ་འདུན་པ་མཁས་པ་རྣམས་སོག་ཡུལ་དུ་མངགས་ནས་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་དུ་བན་ཆོས་གསུང་སྐབས་མཐར་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་དག་བན་དེའི་ཆོས་དད་པ་འམ་སངས་རྒྱས་ཆོས་དད་པར་བསྒྱུར་ཐུབ་པ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ནས་བཟུང་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་དེ་བོད་ཀྱི་ཡོན་བདག་དང་རྒྱབ་རྟེན་དུ་གྱུར་པ་དང་། བོད་ཀྱི་དགེ་འདུན་པ་དག་ཁོ་ཚག་གི་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གྱི་ལམ་སྟོན་པར་གྱུར།

བོད་ཀྱིས་ལྷ་མཐུད་ནས་སོག་ཡུལ་དུ་དགེ་འདུན་པ་བཏང་ནས་སོག་ཡུལ་དུ་རྡོ་རྗེ་ཐེག་པའི་བསྟན་པ་དར་བར་བྱས། ཕྱོགས་གཞན་ནས་ཡུ་རོབ་ཀྱི་མི་རྣམས་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཏ་ཙང་རྒྱང་རིང་དུ་སོང་ནས་རིམ་བཞིན་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ལ་རྒྱུས་ཡོད་ཆགས། མི་རིང་བར་ཡུ་རོབ་ཀྱི་མཐོ་རིམ་སློབ་གཉེར་ཁང་ཁག་གི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་འགོ་ཚུགས་ཤིང་། རིམ་བཞིན་སློབ་གཉེར་ཁང་དེ་དག་གི་མཁས་པ་ཁག་ཅིག་ཨེ་ཤི་ཡཱ་ལ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ལ་སྦྱོང་བ་རག་པའི་ཆེད་དུ་སོང་། ཁོང་ཚོ་ཕྱིར་རང་ཡུལ་ལ་ལོག་སྐབས་གྲ་པ་བྱས་ནས་ལོག་ཡོང་གི་ཡོད་ཅིང་། ཁོང་ཚོས་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡུལ་དུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ཚོགས་མང་པོ་ཞིག་བཙུགས།

མ་ཟད་ཨེ་ཤི་ཡཱ་ནས་མི་མང་པོ་ཡུ་རོབ་དང་། ཨོསྟྲེ་ལི་ཡཱ།[1] ནེའུ་ཛི་ལནྜ།[2] ལྷོ་བྱང་ཨམེ་རི་ཀ་[3]སོགས་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ཏུ་གནས་སྤོས་པ་དང་། ཕོ་ཚོ་དང་ལྷན་དུ་ཕོ་ཚོའི་དད་པའི་ལམ་ལུགས་ཀྱང་ཁྱེར་ཡོང་ནས་ས་གནས་མང་པོར་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དགོན་པ་དང་ལྷ་ཁང་བཞེངས།

ལྷི་ཁི་རིག་མཛོད་ལྟར་ན་གླིང་ཆེན་ཨཕ་རི་ཀའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་པ་འབུམ་གསུམ་ཙམ་ཡོད། དེ་དག་མང་ཆེ་བ་རྒྱ་བརྒྱུད་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཡིན་ཞིང་། རྒྱལ་ཁབ་རེ་རེའི་ནང་དུ་སྟོང་ཕྲག་འགའ་རེ་ལས་མེད་ཀྱང་རྒྱལ་ཁབ་མང་ཆེ་བའི་ནང་དུ་ཁྱབ་ཡོད།

རྒྱལ་ཁབ་དེ་དག་ལས་མང་པོ་ཞིག་ཨིསི་ལཱམ་གྱི་ཆོས་ལུགས་གཙོ་རྒྱུགས་ཅན་གྱི་ཡུལ་དཔེར་ན་ཨིཛིཔྟ་རྒྱལ་ཁབ་ལྟ་བུ་མང་པོ་འདུག ལྷོ་ཨ་མེ་རི་ཀའི་ནང་དུ་བརྫོལ་གཅིག་པུའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་པ་འབུམ་གཉིས་དང་ཕྱེད་ཀ་ཙམ་ཡོད་ཅིང་། མང་ཆེ་བ་ཉི་ཧོང་ནས་དར་བའི་སངས་རྒྱས་པ་རེད། མདོར་ན་ད་ལྟའི་སྐབས་སུ་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་

[1] ཨོསནྟེ་ལི་ཡཱ། (Australia) ཀང་ག་རོ་ཡི་ཕ་ཡུལ་དང་འཛམ་གླིང་གི་མཚོ་ངོགས་མང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་ས་ཡ་ ༧.༧ མ་ཟིན་ཙམ། ཆབ་སྲིད་སྲིད་འཛིན་རྒྱལ་ལྡན་མང་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་ཁེམ་རྦེར་ར་(Canberra)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༢༦ མ་ཟིན་ཙམ་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཧྲོ་ལར་ ༥༢༩༠༠། སྐད་ཡིག་ཨིན་སྐད་ཨིན་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཡེ་ཤུ ༥༡%དང་ཆོས་མེད་ ༣༠%། ཡེ་ལོ་ ༦༥༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་མིའི་གཞིས་ཆགས་ཡོད་པར་བཤད། ཡུ་རོབ་ཀྱི་མི་ཐོག་མ་ཡེ་ལོ་ ༡༦༠༠ ལོར་འབྱོར། ཡེ་ལོ་ ༡༩༠༡ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

[2] ནེའུ་ཛི་ལནྜ། (Newzealand) འཛམ་གླིང་ཐོག་མི་མགོར་བརྩིས་ན་ཕེབས་འཁོར་མང་ཤོས་དང་ཨོ་ལི་མ་པིག་གསེར་གྱི་རྟགས་མ་མང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་འབུམ་ ༢.༧ མ་ཟིན་ཙམ། ཆབ་སྲིད་སྲིད་འཛིན་རྒྱལ་ལྡན་མང་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་ཝེ་ལིང་ཊོན་ (Wellington)། མི་འབོར་ས་ཡ་ ༥ མ་ཟིན་ཙམ་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཧྲོ་ལར་ ༩༡༠༠༠། སྐད་ཡིག་ཨིན་སྐད་ཨིན་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཡེ་ཤུ། ཡེ་ལོ་ ༡༢༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་མོ་རི་ཞེས་པའི་མི་སྡེ་ཞིག་འདུས་སྡོད་བྱེད་ཅིང་། ཡུ་རོབ་ཀྱི་མི་ཐོག་མ་ཡེ་ལོ་ ༡༦༤༢ ལོར་འབྱོར། ཡེ་ལོ་ ༡༨༥༦ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

[3] ཨམེ་རི་ཀཱ། America འདི་ལ་ཨ་རི་རྒྱལ་ཁབ་ཅེས་འབོད། འཛམ་གླིང་གི་དམག་དང་འབྱོར་འཕྲུལ་གསུམ་གྱི་སྟོབས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་མ་ས་ཡ་ ༩.༨ མ་ཟིན་ཙམ། ཆབ་སྲིད་སྲིད་འཛིན་མང་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་ཝ་ཤིང་ཊོན་ཌི་སི་ (Washington, D.C.)། མི་འབོར་དུང་ཕྱུར་ ༣ ལྷག་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ཧྲོ་ལར་ ༦༧༠༠༠། སྐད་ཡིག་ཨིན་སྐད་ཨིན་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཡེ་ཤུ་གསར་མ་ ༤༨%། ཁེ་ཐོ་ལིག་ ༢༣%། ཆོས་མེད་ ༡༨%། ལོ་ ༡༢༠༠༠ ཙམ་ནས་ས་གནས་འདིར་མི་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། ཡེ་ལོ་ ༡༥༠༠ ཙམ་ནས་མིང་འདི་བཀོལ་འགོ་བཙུགས། ཡེ་ལོ་ ༡༧༧༦ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲགས།

ལ་མི་གྲངས་བྱེ་བ་བཞི་བཅུ་ཞེ་ལྔ་དང་ཕྱེད་ཀ་ཙམ་གྱིས་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། དེའི་ནང་ནས་མང་ཆེ་བ་རྒྱ་ནག་པ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་འདི་ནུབ་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་དང་། ཨུ་རུ་སུ། རྒྱ་གར་ལྷོ་བུ་ཨེཤེཡ་ཡི་ལུང་པ་ཁག་གི་ནང་དུ་མུ་མཐུད་ནས་དར་བཞིན་ཡོད།

གཉིས། དད་པ་སྲིད་པོ།

སངས་རྒྱས་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་ནས་ལོ་བཞི་བཅུའི་རིང་ལ་ཆོས་གསུང་ཞིང་། ཕོང་མྱ་ངན་ལས་འདས་རན་པའི་སྐབས་སུ་གསུང་ཏ་ཅང་ཡོན་ཆེན་པོ་ཞིག་གསུང་ཟིན་པ་ཕྱིས་སུ་དུས་རབས་མང་པོའི་རིང་ལ་ཇེ་རྒྱས་སུ་སོང་ཡོད། སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་ནི་སངས་རྒྱས་རང་གིས་བཀའ་ཁྲོལ་ཡོད་པ་བཞིན་བརྟག་ཅིང་དཔྱད་པའི་བགྲོ་གླེང་ཏ་ཅང་མང་པོ་བྱས་ནས་སངས་རྒྱས་རང་ཉིད་ཀྱིས་གསུང་ལ་དྲང་ངེས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་འཇོག་པ་སོགས་བརྡར་ཤ་མང་པོ་བཅད་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་རྗེས་འབྲང་བ་དག་ལ་ཉམས་ལེན་དང་གཞུང་ལུགས་གཉིས་ཐོག་ནས་གནས་ཚུལ་ཏ་ཅང་ཕྱུག་པོ་ཆགས་ཡོད། སྐབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་དངོས་པོའི་ཡར་རྒྱས་ཇི་ཙམ་སོང་ནས་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་སྤྱོས་པའི་མི་དེ་དག་རིག་གནས་གཞན་པའི་ནང་དུ་ཇི་ཙམ་སིམ་འགྱུར་བྱས་ཡོད་ན་ཡང་། ཐོག་མའི་འབྱུང་ཁུངས་གཅིག་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་པའི་དབང་གིས་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྩ་བའི་དོན་སྙིང་ངོས་འཛིན་ཐུབ་པ་འབྱུང་གི་ཡོད།

ཀ༽ དཀོན་མཆོག་གསུམ།

གཅེར་བུ་བ་བཞིན་སངས་རྒྱས་པས་བླ་ན་མེད་པའི་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོ་ཞིག་མི་འདོད་ན་ཡང་ཁོང་ཆོས་ང་ཚོ་ཚང་མས་ལྷན་དུ་སྤྱོད་བཞིན་པའི་རྟེན་འབྲེལ་གྱི་རྣམ་གཞག་ཅིག་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད། སངས་རྒྱས་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་རྒྱུ་རྐྱེན་རྟེན་འབྲེལ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པས་ཐར་པ་ཡང་དེ་ལས་མ་འདས་པར་བཞེད། སངས་རྒྱས་ལུགས་ཀྱི་དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱི་གོ་བ་ནི་མཐར་ཐུག་གི་བདེ་བ་འབྱུང་བར་བྱེད་ཅིང་། གང་ཟག་རང་གི་སེམས་པ་ཡོངས་སུ་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་གཞན་ན་མེད་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་ཞིག་མཚོན་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན། སྐུལ་ཤུགས་ཀྱི་ནུས་པ་ལྡན་པའི་སྐྱབས་ཡུལ་གསུམ་འདི་ནི་རིམ་པ་དུ་མ་ཞིག་གི་སྒོ་ནས་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་རྒྱུ་ཡོད་ཀྱང་། འགྲེལ་བཤད་སྐབས་བདེ་པོ་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་གཤམ་གསལ་ཁྱད་ཆོས་དག་ལ་བཤད་ཆོག

༡། ཆོས་སྟོན་པ་པོ།

སངས་རྒྱས་ (བུདྡྷ) ནི་གསུང་རབ་དག་གི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན་པ་མ་ཟད་ཡང་དག་པར་མངོན་པར་སངས་རྒྱས་པའི་གང་ཟག་གི་དཔེ་མཚོན་ཡང་ཡིན། སངས་རྒྱས་པ་དག་གིས་གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་གིས་སྡུག་བསྔལ་ཐམས་ཅད་ཞི་བར་འདོད་ན་ཡང་དག་པའི་ལམ་སྟོན་པའི་སྟོན་པ་ཞིག་བསྟེན་དགོས་པར་འདོད་ཅིང་། དེའི་ཕྱིར་ཡོན་ཏན་ཚང་བའི་བཤེས་གཉེན་ཞིག་ལ་ངེས་པར་དུ་བསྟེན་དགོས་པར་འདོད།

༢། ཆོས་དངོས།

སངས་རྒྱས་པའི་ལུགས་ལ་སྐྱབས་དངོས་ (རྡྷརྨ་[1]ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུང་བའི་ཆོས་རྣམས་ཡིན་པར་འདོད། དགེ་རྒན་གྱིས་ཁྱོད་ལ་ལམ་སྟོན་བྱེད་ཅིང་། ལམ་དེ་ཏུ་ཞུགས་དང་མི་ཞུགས་ནི་ཁྱེད་རང་གི་འདོད་པ་རེད། རྒྱུ་མཚན་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་གྲོལ་བ་ཐོབ་དང་མི་ཐོབ་རང་ཉིད་ཀྱི་འགན་ཡིན་པར་ནན་གྱིས་གསུང་ཡོད།

༣། འདུས་པ།

སངས་རྒྱས་ཀྱིས་བློ་སྟོབས་སྤེལ་ཞིང་ཆོས་སློབ་སྟོན་པ་པོ་བྱེད་ཚོག་ན་ཡང་སེམས་དོན་གྱི་ཉམས་ལེན་ཟེར་བ་འདི་རོགས་པ་ (སཾགྷ་[2]416) མེད་ན་སྒྲུབ་ཏ་ཅང་དཀའ། རྒྱུ་མཚན་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་སངས་རྒྱས་ལུགས་ལ་གྲོགས་ཚངས་པ་མཚུངས་པར་སྤྱོད་པ་དག་གི་ཉམས་མྱོང་དང་ཤེས་རབ་ལ་བརྟེན་པ་ཏ་ཅང་གལ་ཆེན་དུ་བརྩི་གི་ཡོད།

འདི་དག་ལ་དད་པ་སྤེལ་བའི་བྱ་བ་དེ་ལ་སྐྱབས་འགྲོ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། འདི་ནི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་ཉམས་ལེན་དེ་ཡིན་པ་མ་ཟད། སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་པ་ཞིག་ཡིན་དང་མིན་གྱི་ས་མཚམས་འབྱེད་བྱེད་དེ་ཡང་སྐྱབས་འགྲོ་འདི་ཡིན།

---

[1] ཆོས། Buddhist Teaching (Dharma) སངས་རྒྱས་པའི་ལུགས་ལ་ཆོས་ཞེས་པའམ་ཆོས་དཀོན་མཆོག་ལ་གཉིས་ཡོད་ཅིང་། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུང་བའི་ངག་གི་ཁྱབ་ཁོངས་ཀྱི་གསུར་རབ་རྣམས་དང་གསུང་རབ་དེའི་ནང་དུ་བཤད་པའི་ནང་དོན་ཉམས་སུ་བླངས་བའི་གང་ཟག་གི་རྒྱུད་ཀྱི་རྟོགས་པ་གཉིས་ལ་ཟེར། སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་རབ་ལ་བཀའ་ཞེས་ཟེར་ཞིང་། དེ་ཐོག་མ་རྒྱ་གར་གྱི་སྐད་དུ་གསུང་ཡོད་པ་སྐད་ཡིག་གཞན་གྱི་ཐོག་ལ་བསྒྱུར་བ་ལ་བཀའ་འགྱུར་ཞེས་ཟེར། རང་རེའི་བོད་ཀྱི་བཀའ་འགྱུར་ལ་པོད་ ༡༠༤ ཡོད། དེ་བཞིན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་རྗེས་འཇུག་པ་རྣམས་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་དགོངས་པ་དང་མཐུན་པར་བརྩམས་པའི་བརྩམས་ཆོས་རྣམས་ལ་བསྟན་བཅོས་ཟེར་ཞིང་། དེ་དག་སྐད་ཡིག་གཞན་དུ་བསྒྱུར་བ་ལ་བསྟན་འགྱུར་ཟེར། རང་རེའི་བོད་པའི་བསྟན་འགྱུར་ལ་པོད་ ༢༡༣ ཡོད།

[2] དགེ་འདུན། Spiritual Community (Sangha) སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ལ་དགེ་འདུན་དཀོན་མཆོག་ནི་སྐྱབས་གསུམ་གྱི་ཡ་གྲལ་དུ་བརྩི། འདི་ལ་བཙུན་མའི་སྡེ་དང་བཙུན་པའི་སྡེ་གཉིས་ཡོད། སྔ་མོ་དུས་འགྱུར་མ་བྱུང་སྔོན་དུ་བོད་ལ་དགེ་འདུན་པ་འབུམ་གཅིག་ཙམ་ཡོད་པར་ཚོད་དཔག་བྱེད། དགེ་འདུན་པ་ནི་སྡོམ་པ་རྒྱུད་ལྡན་གྱི་གང་ཟག་གིས་གྲུབ་པ་ཡིན་ཞིང་། སྡོམ་པ་ལ་རྒྱུན་མི་འདྲ་བ་འགའ་ཞིག་ཡོད། བོད་ཀྱི་དགེ་འདུན་པའི་སྡོམ་རྒྱུན་ནི་གཞི་ཐམས་ཅད་ཡོད་པར་སྨྲ་བའི་སྡོམ་རྒྱུན་ཞེས་པ་རེད།

ཁ༽ བདེན་པ་བཞི།

སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་མ་ཐག་ཏུ་ཁོང་གིས་གསར་དུ་རྙེད་པའི་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པའི་ཆོས་དེ་གསུང་མེད། ཁོང་གིས་རང་གིས་གསར་དུ་རྙེད་པའི་ཆོས་དེ་དག་གཞན་ལ་ཇི་ལྟར་སྟོན་དགོས་པའི་སྐོར་ལ་དུས་ཡུན་འགའ་ཞིག་གི་རིང་ལ་དགོངས་པ་བཞེས་ནས་བཞུགས། ཁོང་གིས་གསུང་ཆོས་དང་པོའི་སྐབས་སུ་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་ཆོས་ཉམས་སུ་ལེན་པའི་ཐབས་ལམ་གྱི་རྨང་གཞིར་གྱུར་པའི་དཔྱད་ཞིབ་ཀྱི་སྒྲོམ་གཞི་ཞིག་བཏིང་། བདེན་པ་མཐོང་བའི་གང་ཟག་ཅིག་གི་ངོས་ནས་གཟིགས་པའི་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཤིག་གསུངས་པ་ཡིན་ཙང་གསུང་ཆོས་འདི་ལ་བདེན་བཞིའི་ཆོས་འཁོར་ཞེས་འབོད། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཆེས་ཐོག་མར་གསུངས་པའི་ཆོས་བདེན་པ་བཞིན་ནི་གཤམ་གསལ༔

ཀ སྡུག་བསྔལ་བདེན་པ།

དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་སྡུག་བསྔལ་གྱི་རང་བཞིན་ཡིན་པར་གསུང་། འདིར་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གནས་ལུགས་ཇི་འདྲ་ཡིན་པར་གཏིང་ཟབ་ས་ནས་གསུང་ཞིང་དེ་ཡང་ཆོས་ཐམས་ཅད་མཐར་གཏུགས་ན་སྡུག་བསྔལ་གྱི་རང་བཞིན་ཡིན་ཚུལ་གསུངས་ཡོད། འདི་ཡང་ང་ཚོའི་སྡུག་བསྔལ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འབྱུང་རྩ་ལོག་རྟོག་བཞི་ཡི་དབང་གིས་བྱུང་བ་ཡིན་པར་གསུངས། ལོག་རྟོག་དེ་བཞི་ནི༔

༡། མི་རྟག་པ་ལ་རྟག་པར་འཛིན་པ།

སངས་རྒྱས་པས་ཁྱ་དངོས་ཐམས་ཅད་སྐད་ཅིག་ཙམ་ཡང་མི་སྡོད་པར་འགྱུར་བཞིན་པར་འདོད། འགྱུར་བ་མེད་པའི་དངོས་པོ་གཅིག་ཀྱང་མེད་པར་འདོད། གལ་སྲིད་འདི་ལ་ང་ཆོས་ཞིབ་འཇུག་ཅིག་བྱས་ན་བདེན་པ་ཡིན་པར་ར་འཕྲོད་ཡོང་ན་ཡང་སྣང་ཚུལ་ལ་དེ་ལྟར་སྣང་

གི་མེད་པར་མཁྲིགས་པོ་དང་བརྟན་པོར་སྣང་གི་ཡོད། ང་ཚོས་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཇི་ལྟར་སྣང་བ་ལྟར་དུ་ཡོད་པར་རེ་ནས་བསྡད་པའི་ཚེ་ནམ་ཞིག་དེ་དག་གི་འགྱུར་བའི་རང་མདོག་བསྟན་ཡོང་བའི་ཚེ་ང་ཚོའི་བློ་སྟོང་པར་འགྱུར་ཞིང་སྡུག་བསྔལ་སྐྱེད་པར་བྱེད།

༣། མི་བདེ་བ་ལ་བདེ་བར་འཛིན་པ།

སངས་རྒྱས་ཀྱིས་བསམ་བློའི་གནས་ཚད་དང་འཚམ་པའི་ཆོས་གསུང་གི་ཡོད། སྡུག་བསྔལ་ནི་དུང་ཆེན་ལྟ་བུ་ལ་ཆ་བཞག་ནས་ཆེ་ས་ནས་ཆུང་ས་བར་དུ་རིམ་གྱིས་འགྲོ་བའི་བསམ་བློ་འཁོར་ཚོག ང་ཚོས་སྡུག་བསྔལ་མངོན་གསལ་དོད་པོའི་རིགས་སྤྱོང་དགོས་པ་སུ་ལ་ཡང་འགྲེལ་བཤད་མི་དགོས་པར་ཀུན་ལ་ཁ་གསལ་དུ་གནས་ཡོད་ན་ཡང་སྡུག་བསྔལ་ཕྲ་མོའི་རིགས་དེ་སྡུག་བསྔལ་ཡིན་པར་ངོས་ལེན་ཡང་བྱེད་དཀའ་མོ་ཡིན། སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ལ་ང་ཚོས་མཐོང་གསལ་དུ་ཡོད་པའི་འཛམ་གླིང་གི་བདེ་བ་དེ་དག་ནི་གནས་སྐབས་ཀྱི་བསླུན་པ་ཞིག་ཡིན་པས་བློ་ཚིམ་རུང་བ་ཞིག་མིན་པར་གསུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་ནམ་ཞིག་ང་ཚོས་དོན་དམ་པའི་བདེ་བ་དང་ལྷན་དུ་བསྡུར་བའི་ཚེ་ན་སྣང་ཚུལ་ལ་བདེ་བ་ཡིན་པར་སྣང་བའི་བདེ་བ་འདིའི་སྐྱོན་ཆ་རྣམས་མངོན་ཡོང་གི་རེད་ཅེས་གསུང་།

༤། མི་གཙང་བ་ལ་གཙང་བར་འཛིནཔ།

སངས་རྒྱས་ཀྱི་དུས་སྐབས་སུ་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཡོད་པ་བཞིན་ཕ་མའི་ལུས་ཀྱི་ནང་ཁྲོལ་ནི་མི་གཙང་བ་ཡིན་ཞིང་། འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་དེ་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པས་མི་གཙང་བའི་གནས་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ན་ཡང་། ང་ཚོས་འདི་གཙང་མ་ཞིག་ལ་འདུ་ཤེས་ཀྱིས་ཞེན་ཆགས་འབྱུང་བ་རེད། དེ་བཞིན་ཉོན་མོངས་རྒྱུད་ལྡན་གྱི་གང་ཟག་ཅིག་གི་རྒྱུད་མི་གཙང་བའི་དྲི་མས་སྒྲིབས་ནས་ཡོད་ཀྱང་ང་ཚོས་དེ་ངོས་མ་ཟིན་པར་གཙང་བར་མཐོང་ནས་འཇིག་རྟེན་ལ་སྲིད་པ་འགོག་ཐུབ་ཀྱི་མེད་ཅེས་གསུང་།

༤། བདག་མེད་པ་ལ་བདག་ཏུ་འཛིན་པ།

སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཁོང་གི་དུས་སྐབས་ཀྱི་སྟོན་པ་གཞན་ལས་ཁྱད་པར་འབྱེད་བྱེད་གཙོ་བོ་གཅིག་ནི་ཁོང་གིས་གང་ཟག་གི་བདག་གི་སྐོར་ལ་གསུང་བའི་ལྟ་གྲུབ་དེ་རེད། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ང་ཚོས་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ངོ་མ་དེ་དང་ལྷན་དུ་རང་རང་གི་བསམ་བློས་བཟོས་པའི་གོ་བ་ཞིག་ལ་དུས་གཏན་དུ་བསྲེ་བཞིན་ཡོད་པར་གཟིགས། ང་ཚོས་མཐའ་མེད་པའི་རྟོག་བཟོའ་སྣག་བསྐྱུན་ཞིང་། རྟོག་བཟོ་དེ་ཡི་སྒོ་ནས་ང་ཚོའི་འཛམ་གླིང་ལ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱག་ཅིང་། དེ་ནས་ང་ཚོ་ལ་འགྲེལ་བ་ལྟར་དུ་ཡོད་པར་སྣང་གི་ཡོད། སངས་རྒྱས་པས་འདི་འདྲ་བའི་གཟུགས་མེད་གཟུགས་སྒྲུབ་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་གྱི་ཁྲོད་དུ་ང་ཚོ་འཁོར་བའི་ནང་དུ་འཁོར་ནས་སྡུག་བསྔལ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྩ་བ་བརྟན་དུ་གཏོང་གི་ཡོད་པར་འདོད།

ཁ༽ ཀུན་འབྱུང་བདེན་པ།

བདེན་པ་དང་པོ་བཤད་པའི་སྐབས་སུ་ང་ཚོས་དངོས་ཡོད་ལ་ངོ་འཕྲོད་དགོས་པར་བཤད་ཡོད། འཇིག་རྟེན་གྱི་འཚོ་བ་ལ་ཞིབ་ཀྱིས་དང་། ཡུན་གྱིས་གཅིག་བལྟས་པའི་ཚེ་ང་ཚོ་ལ་“འདི་ན་གང་ཡོད་པ་དེ་ག་རང་ཡིན་ནམ”སྙམ་པའི་དྲི་བ་ཞིག་བློ་ཡུལ་ལ་སླེབས་ཡོང་། དྲི་བ་འདི་ལ་རྙེད་པའི་ལན་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་གཞན་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པར་མཐོང་འོང་ཞིང་། དེ་ནི་བློ་མི་ཚིམ་པ་ཞིག་རེད། བྱས་ཙང་བདེན་པ་གཉིས་པ་འདིས་བདེན་པ་དང་པོ་དེ་ལ་མེད་པར་གཏོང་ཐབས་ཅིག་བྱ་རྒྱུ་ཞིག་ཨེ་ཡོད་དམ་སྙམ་པ་རང་ཉིད་ཀྱིས་འཚོལ་གྱི་ཡོད།

  ཀུན་འབྱུང་བདེན་པའི་རྣམ་གཞག་འདི་ནི་མ་ལག་གང་ཞིག་གི་འགྲུབ་བྱེད་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་དག་གི་འབྲེལ་བ་ཕྲ་མོ་ལ་ཞིབ་ཚགས་ཀྱིས་དཔྱད་པའི་རིག་པ་ཞིག་རེད། སངས་རྒྱས་པས་ཡིད་ཆེས་ལ་འདི་དག་གི་འབྲེལ་བ་དག་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ན་ལམ་ལག་དེ་ལ་འགྱུར་

བ་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཀྱང་རྙེད་སྲིད་ཅིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་དེས་བསྐྱེད་པའི་སྡུག་བསྔལ་དེ་རྣམས་མེད་པར་གཏོང་ཐུབ་པར་འདོད། དཔྱད་ཞིབ་འདིས་གང་ཟག་ཅིག་འཁོར་བ་ལ་ཇི་ལྟར་འཁོར་བའི་གནས་ཚུལ་སྟོན་པའི་རྟེན་འབྲེལ་ཡན་ལག་བཅུ་གཉིས་ཞེས་པ་ཞིག་མཚམས་སྦྱོར་བྱས་ཡོད།

༡། མ་རིག་པ།

སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ལྟར་ན་ང་ཚོའི་སྡུག་བསྔལ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འབྱུང་རྩ་མ་རིག་པ་རེད། ང་ཚོས་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཇི་ལྟར་ཡིན་པ་མ་ཤེས་པར་ང་ཚོས་སྡུག་བསྔལ་འཛད་མཐའ་མེད་པར་མྱོང་གི་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། གཞན་ནི་ང་ཚོས་གནས་ལུགས་དང་མི་མཐུན་པའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་བཟུང་བའི་འབྲས་བུ་རེད།

༢། འདུ་བྱེད།

ང་ཚོས་འཛམ་གླིང་འདི་ཇི་ལྟར་མཐོང་བ་ལྟར་ང་ཚོས་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་ལས་སྣ་ཚོགས་གསོག གཙེར་བུ་བའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལས་དང་མི་འདྲ་བར་སངས་རྒྱས་པས་ལས་ནི་བེམ་པོ་ཡིན་པར་མི་འདོད། དེ་ཡང་སེམས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག་ཡིན་པར་འདོད།

༣། རྣམ་པར་ཤེས་པ།

ང་ཚོས་བྱ་བ་ཞིག་ལ་ཞུགས་པའི་ཚེ་ང་ཚོས་སེམས་ཀྱི་སྟེང་དུ་བག་ཆགས་འཛོག བག་ཆགས་དེ་དག་ང་ཚོའི་སེམས་ཀྱིས་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་བསགས་ཤིང་། དེས་ང་ཚོའི་ཀུན་སྤྱོད་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད་པའི་ནུས་པ་མ་སླེབ་བར་དུ་སེམས་རྒྱུད་དེར་ཉར་ཚགས་བྱས་ནས་སྡོད།

༤། མིང་གཟུགས།

སངས་རྒྱས་པའི་ལུགས་ལ་གྲུབ་ཆ་འདི་གཉིས་མཉམ་དུ་འདུས་ནས་གཟུགས་པོ་འགྲུབ་པར་འདོད་དེ། རྣམ་ཤེས་དང་ཕ་མ་ལས་བྱུང་བའི་ཁུ་ཁྲག་མཉམ་དུ་འདུས་ནས་གཟུགས་པོ་དེ་འགྲུབ་པར་འདོད། འདི་ལ་མིང་དང་གཟུགས་ཞེས་འབོད། འདུ་འཛོམས་དེ་ཇི་ལྟར་འབྱུང་བ་དང་གཟུགས་གང་ཞིག་གི་ངོ་བོར་འཕེལ་འགྱུར་འབྱུང་བ་ནི་རྣམ་ཤེས་ཀྱི་ཐོག་ཏུ་བཞག་ཡོད་པའི་བག་ཆགས་དེའི་དབང་གིས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་འདོད།

༥། སྐྱེད་མཆེད།

དེ་ནས་གང་ཟག་དེར་དབང་པོ་སྣ་ཚོགས་སྐྱེས་ནས་གནས་ལུགས་ཀྱི་ངོས་འཛིན་ཚོར་བར་བྱེད་པའི་ནུས་པ་འབྱུང་། གང་ཟག་ཅིག་གིས་གནས་ལུགས་ཇི་ལྟར་ཚོར་ཐུབ་མིན་དེ་རང་ཉིད་གང་དུ་སྐྱེ་བ་བླངས་བ་ལ་རག་ལས་ཡོད། དཔེར་ན་སྦྲང་མ་ཞིག་གི་མིག་ལམ་ནས་མཐོང་བའི་སྣང་རིས་དེ་ཉ་ཡི་མིག་ནང་དུ་གཞན་ཞིག་ཡིན། ང་ཚོས་གང་ཞིག་ཤེས་པ་ནི་ང་ཚོའི་དབང་པོ་འདི་དག་གི་བརྒྱུད་ནས་ཐོབ་པའི་གནས་དོན་ཤ་སྟག་རེད།

༦། རེག་པ།

ཚོར་བྱེད་དབང་པོ་དེ་དག་ཡོད་པ་ཙམ་གྱིས་མི་འཐུས་པར་ང་ཚོའི་མྱོང་བ་ནི་རྒྱུ་རྐྱེན་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་གི་འབྲས་བུ་རེད། ཡུལ་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་དུས་ནམ་ཞིག་ལ་དབང་པོ་དེ་དག་དང་འཕྲད་པའི་ཚེ་ན་ད་གཟོད་མྱོང་བ་དེ་འབྱུང་ཐུབ།

༧། ཚོར་བ།

ཡུལ་དང་ཡུལ་ཅན་འདུ་འཕྲད་བྱུང་ཞིང་དེ་ལས་མྱོང་བ་ཞིག་བྱུང་བ་ན་ང་ཚོས་དེ་ལས་བསྐྱེད་པའི་ལྡོག་ལན་ཞིག་སྤྲིན། ང་ཚོས་གང་མཐོང་བ་ཐམས་ཅད་ང་ཚོའི་ལས་ཀྱི་ཤེལ་སྒོ་

བརྒྱུད་ནས་བལྟ་དགོས་སྟབས་ང་ཚོ་རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱོང་བ་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་ལ་ཕྱོགས་པ་དང་གཞན་ཞིག་ལས་གཡོལ་འགྲོ། ང་ཚོས་རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་དགའ་བ་དང་མི་དགའ་བ་ཡང་ན་བཏང་སྙོམས་བཅས་ཀྱི་ཚོར་སྐྱིད་བཞིན་ཡོད།

༦། སྲིད་པ།

ང་ཚོའི་ཚོར་བ་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་ང་ཚོའི་ལྟོག་ལན་དེ་དང་དེ་སྐྱིད་པར་བྱེད་པའི་ཡུལ་གྱི་སྤྱོད་བ་གཉིས་གཅིག་ཏུ་བསྡིམས། ང་ཚོས་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཐོག་གི་བཟང་བ་དང་ངན་པ་དེ་དངོས་པོ་དེའི་ཐོག་ཏུ་རང་ངོས་ནས་ཡོད་པར་བསམ། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོས་ང་ཚོའི་གནས་ལུགས་དེ་གང་ཟག་སོ་སོའི་མཐོང་ཚུལ་ལྟར་བདེན་པར་འཛིན།

༧། ལེན་པ།

སྲིད་པ་ནི་སྙིམ་པའི་དུས་ལ་གོ་བ་ཡིན་ཞིང་ལེན་པ་ནི་སྲིད་པ་ཧ་བརྟན་ཏུ་གཏོང་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་རེད། དྲན་པ་དང་རྟོག་པའི་བརྒྱུད་ནས་ང་ཚོས་རྟོག་པ་ལ་ནུས་པ་གོ་མཐོར་བཏང་ནས་སྔར་ལས་བརྟན་པར་གཏོང་ཞིང་དེ་ང་ཚོའི་ཚེ་གང་གི་སེམས་ཀྱི་ནང་དུ་ལེན།

༡༠། སྲིད་པ།

འཆི་བའི་གནས་སྐབས་སུ་ང་ཚོའི་གཟུགས་པོའི་ནུས་པ་ཉམས་པའི་ཚེ་ང་ཚོའི་བསམ་བློ་གོམས་གཤིས་ཀྱི་རི་མོའི་ནང་དུ་ལྷུང་ནས་དེའི་སྐབས་ཀྱི་མངོན་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་བག་ཆགས་དེའི་ཐོག་ཏུ་འཆིང་བར་འགྱུར། ལེན་པའི་བྱ་བ་ཤུགས་ཆེན་དུ་བྱས་ནས་བག་ཆགས་ལ་གསོས་བཏབ། བག་ཆགས་དེ་ཤུགས་ཆེན་དུ་འཕེལ་ནས་གང་དུ་གོམས་པ་དེའི་ཐོག་ལ་ཐམས་ཅད་མངོན་པར་བྱེད། རྣམ་ཤེས་ལུས་པོ་ལས་ལོགས་སུ་ཕྱིས་ནས་རྫི་ལམ་ལྟ་བུའི་གནས་བབ་ཅིག་ལ་འཛུལ་འགྲོ་ཞིང་དེ་ལ་བར་དོ་ཞེས་འབོད།

༡༡། སྐྱེ་བ།

དེ་ནས་རིམ་བཞིན་ལུས་དང་བྲལ་བའི་རྣམ་ཤེས་དེ་རང་གིས་བསགས་པའི་ལས་ཀྱི་དབང་དུ་སོང་ནས་སྐྱེ་བ་ཅེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་ཕྱོགས་ལ་ དྲུད་ནས་འགྲོ། སྐབས་ཡང་གང་ཟག་དེས་མིང་གཟུགས་སོགས་ལྔ་གསར་པ་ཞིག་གི་འགོ་འཛུགས་ཤིང་། དེ་ལྟར་འཁོར་ལོ་ལྟར་འཁོར་ནས་འགྲོ།

༡༢། ཀ་བ་དང་། ན་བ། འཆི་བ།

གོ་རིམ་འདི་དག་གི་ཐོག་ནས་འགྲོ་བ་སེམས་ཅན་རྣམས་དུས་གཏན་དུ་རྣམ་པ་འདྲ་མིན་གྱི་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། ཀ་བ་དང་། ན་བ། འཆི་བ་གསུམ་ནི་གཡོལ་ཐབས་མེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་རེད།

ག༽ འགོག་པ་བདེན་པ།

སྡུག་བསྔལ་གྱི་ངོ་བོ་གསལ་པོར་ངོས་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་སྡུག་བསྔལ་དེ་ལས་ཐར་བའི་ཐབས་ཤིག་ཡོད་སྲིད་པ་གསལ་པོར་གྱུར། སངས་རྒྱས་པའི་ལུགས་ལ་ཐམས་ཅད་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ཞིང་། རྒྱུ་དེ་མེད་པར་བྱས་ན་འབྲས་བུ་དེ་ཡོང་མི་སྲིད་པར་འདོད། སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་ལྟར་ན་སྡུག་བསྔལ་འཁོར་རྒྱུན་ཐམས་ཅད་མ་རིག་པ་ལས་བྱུང་བར་འདོད་ཅིང་ གལ་སྲིད་མ་རིག་པ་དེ་མེད་པར་བཏང་ན་སྡུག་བསྔལ་གྱི་འཁོར་རྒྱུན་དེ་རང་བཞིན་གྱིས་ཆད་པར་འདོད། དེ་འདྲ་བའི་གྲོལ་བ་དེ་ལ་ཐར་པ་ཞེས་འབོད།

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ལུགས་ལ་ཐར་པའི་གོ་འཕང་གིས་དགྲ་བཅོམ་པའི་གོ་འཕང་ལ་འཁྲིད་པར་འདོད། འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་ལས་ཐར་པའི་ཆེད་དུ་འདི་ཙམ་ཞིག་གིས་ཆོག་ན་ཡང་ད་དུང་སངས་རྒྱས་དང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་གོ་འཕང་འཐོབ་པར་སྒྲུང་བར་བྱ་བའི་སྒྲིབ་པ་ཕྲ་མོ་མང་པོ་ལྷག་ཡོད། འགྲོ་བ་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་སྒྲུབ་པ་ལ་

སངས་རྒྱས་ཀྱི་གོ་འཕང་ငེས་པར་དུ་འཐོབ་དགོས། དེའི་ཕྱིར་རང་གི་ཆེད་དུ་ཐར་པ་དང་གཞན་གྱི་ཆེད་དུ་སངས་རྒྱས་འཐོབ་དགོས་པའི་ཁྱད་པར་འབྱེད།

ང་༽ ལམ་གྱི་བདེན་པ།

སྒྲོམ་གཞི་འདི་ཤེས་པའི་ཐོག་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་འགྲོ་བ་རྣམས་སྡུག་བསྔལ་ལས་ཐར་པའི་ཆེད་དུ་ཐབས་ལམ་བསྟན་ཡོད། ཐབས་ལམ་དེ་ལ་ཕོང་གིས་ལམ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། ལམ་དེ་ཡང་མང་པོ་གསུངས་ཡོད་ན་ཡང་དེ་ཐམས་ཅད་སེམས་འདུལ་ཐབས་ལ་དམིགས་པ་རེད། འཁོར་བའི་འབྱུང་རྩ་དེ་མ་རིག་པ་ཡིན་སྐབས་མ་རིག་པ་མེད་པར་གཏོང་བྱེད་ནི་ཤེས་རབ་ཡིན་དགོས། མ་རིག་པ་དང་ཤེས་རབ་གཉིས་ཀ་སེམས་ཀྱི་ནུས་པ་ཞིག་ཡིན། སེམས་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་ན་ཐར་པ་འཐོབ་རྒྱུ་ཡིན་པ་རེད།

གསུམ། སངས་རྒྱས་པའི་གྲུབ་མཐའ་སྨྲ་བ་བཞི།

བདེན་པ་བཞི་ཡིས་སངས་རྒྱས་པའི་གྲུབ་མཐའི་རྨང་གཞི་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ན་ཡང་། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་འདི་ཉིད་འགྱུར་བ་མེད་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཏུ་མ་གསུང་བར་རང་གི་རྗེས་འབྲང་དག་ལ་དཔྱད་པ་བྱེད་པའི་ས་ཁོངས་ཡངས་པར་ཕྱེས་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་དེ་དག་ལ་འགྲེལ་བཤད་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་བྱུང་། འདི་དག་ལ་གོ་རྟོགས་ཟབ་ས་ནས་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་འདི་དག་གི་ཐོག་ལ་གསལ་བཤད་དང་ཁ་སྐོན་མང་དུ་གནང་ཡོད། དེའི་རྗེས་སུ་པཎ་གྲུབ་དག་གིས་དེ་དག་ལ་གསལ་གཤད་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་འགྲེལ་བཤད་མང་དུ་བརྩམས་ཡོད། དེ་ལྟར་བརྩམས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དགོངས་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་སྣ་ཚོགས་བྱུང་སྐབས་ནང་བའི་གྲུབ་མཐའ་རིགས་ཁག་ཅིག་གསར་དུ་དར། གྲུབ་མཐའ་གསར་པ་འདི་དག་འབྱུང་རྐྱེན་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཀྱི་སྙིང་པོ་བདེན་པ་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་ཚུལ་མི་མཐུན་

པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་། བདེན་པ་གཉིས་ཟེར་བ་མདོར་བསྡུས་ནས་བཤད་ན་ང་ཚོའི་མདུན་དུ་དངོས་པོའི་གནས་ཚུལ་ལ་རིམ་པ་གཉིས་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་དང་དོན་དམ་བདེན་པ་གཉིས་རེད། དེའི་ཕྱིར་དངོས་པོ་འགའ་ཞིག་ནི་ལྟོས་འཇོག་གིས་བདེན་པ་ཡིན་ཞིང་འགའ་ཞིག་ནི་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པ་ཡིན། གྲུབ་མཐའ་མི་འདྲ་བ་དག་གིས་འདི་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ལ་འགྲེལ་བཤད་འདྲ་མིན་རྒྱག

ཀ༽ བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ།

གྲུབ་མཐའ་དང་པོ་གཉིས་ནི་རྩ་བའི་ཆ་ནས་ཉན་ཐོས་སྡེ་[1]བའི་གྲུབ་མཐའ་འཛིན་པ་རེད། དེ་ནི་དེ་དག་གི་ལྟ་གྲུབ་མང་ཆེ་བ་ཉན་ཐོས་སྡེ་བའི་གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ལྟ་གྲུབ་རྣམས་རེད། གྲུབ་མཐའ་དང་པོ་དེའི་མིང་ལ་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ་[2]ཟེར། གྲུབ་མཐའ་འདིས་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་བེམ་པོ། ཤེས་པ། ལྡན་མིན་འདུ་བྱེད་གསུམ་ལ་འདུས་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། ལྡན་མིན་འདུ་བྱེད་ཅེས་པ་ནི་བསྐྱུན་པ་དང་། གནོར་བ་ལྟ་བུ་བྱ་བ་དང་། དུས་དང་བར་སྣང་ལྟ་བུ་གནས་སྐབས་མེད་པའི་དངོས་པོ་ལྟ་བུ་ལ་གོ་བ་རེད། འདིར་གཅེར་བུ་བའི་ལྟ་གྲུབ་དང་འདྲ་བའི་ཆ་མང་པོ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད།

གྲུབ་མཐའ་འདིའི་ནང་དུ་ཡང་ལྟ་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་འགའ་ཞིག་ཡོད་ན་ཡང་མང་ཆེ་བས་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་མི་རྟག་པ་ཡིན་པ་དང་། ཕར་བཏགས་པ་ཙམ་ལས་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་པ་སོགས་འདོད་ཚུལ་གཅིག་པ་རེད། འོན་ཀྱང་འགའ་ཞིག་གིས་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཀྱང་དངོས་པོ་འགའ་ཞིག་རྒྱུན་དུ་གནས་པར་འདོད།

---

[1] ཉན་ཐོས་སྡེ་བ། (Theravada) བཀའ་བསྡུ་གཉིས་པའི་སྐབས་སུ་གནས་བརྟན་དག་ཁག་ཅིག་དང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་དད་པ་གཞན་གྱི་བར་ལ་དགོངས་ཚུལ་མ་མཐུན་པར་ལོགས་སུ་ཕྱེས་ནས་ཉན་ཐོས་སྡེ་བ་ཞེས་པ་འདི་བྱུང་། ཉན་ཐོས་སྡེ་བ་དག་གིས་པ་ལི་སྐད་དུ་ཡོད་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་རབ་རྣམས་ཉར་ཚགས་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། འདི་ལ་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ་དང་མདོ་སྡེ་བ་གཉིས་ཡོད།

[2] བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ། (Vaibhashika) ཉན་ཐོས་སྡེ་བ་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྱལ་གཅིག བོད་སྐད་ལ་བྱེ་བྲག་སྨྲ་བ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། འདི་ལ་ཡང་སྡེ་བ་བཅོ་བརྒྱད་དུ་ཕྱེས།

ཁ༽ མདོ་སྡེ་བ།

མདོ་སྡེ་བས་[1] བྱེ་བྲག་སྨྲ་བའི་འདོད་པ་ལ་དག་བཅོས་བྱེད་ཅིང་། ལྷན་མིན་འདུ་བྱེད་དང་རྐྱེན་ལ་མ་ལྟོས་པའི་དངོས་པོ་ཟེར་བ་ནི་སེམས་ཀྱི་ཕར་བཅོས་པ་ཙམ་ལས་གཞིའི་ངོས་ནས་གྲུབ་མེད་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། དེ་བཞིན་ཁོ་ཚོས་ང་ཚོས་མིང་དུ་བཏགས་པའི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་བསམ་པས་བཟོས་པ་ཡིན་པའི་དོན་དམ་དུ་གྲུབ་མེད་པར་བཤད། འོན་ཀྱང་ཁོང་ཚོས་སེམས་ཀྱིས་བཞག་པའི་དངོས་པོ་འདི་དག་ཀྱང་རྡུལ་ཕྲ་རབ་འདུས་ནས་གྲུབ་པར་བཤད་ཅིང་། རྡུལ་དེ་དག་ནི་བདེན་པ་ངོ་མར་འདོད།

ཐེག་ཆེན་པའི་ལུགས་ཀྱི་ངོས་ནས་བལྟས་པའི་ཚེ་ཉན་ཐོས་སྡེ་བའི་ལུགས་འཛིན་པ་དག་གིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་བྱེ་བྲག་ཁག་ཅིག་ལ་དོ་སྣང་བྱེད་ཀྱིན་མེད་པར་འདོད། ཁོང་ཚོའི་ཡིད་ཆེས་ལྟར་ན་གལ་སྲིད་ཐེག་ཆེན་གྱི་གསུང་རབ་མང་པོ་ཞིག་ལ་བལྟས་པའི་ཚེ་ཁྱེད་རང་གིས་སངས་རྒྱས་གསུང་གི་དགོངས་པ་ཕྲ་མོའི་གནས་ལུགས་ལ་འགྲོ་ཐུབ་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་གྲུབ་མཐའ་ཕྱི་མ་ཕྱི་མས་སྔ་མ་སྔ་མ་ལ་ཞུ་དག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ཤེས་རྒྱུ་ཏ་ཙང་གལ་ཆེན་རེད།

ཐེག་ཆེན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་དང་པོ་དེ་སེམས་ཙམ་[2] པའི་གྲུབ་མཐའ་རེད། གྲུབ་མཐའ་འདིའི་ནང་དུ་ང་ཚོས་ཕྱི་རོལ་གྱི་དངོས་པོ་འདི་དང་འདི་ཞེས་བཏགས་ཚད་ཚང་མ་སེམས་ངོ་ལ་འཆར་སྣང་ཙམ་ཡིན་པར་འདོད། ང་ཚོས་གང་མཐོང་བ་དེ་ཐམས་ཅད་སེམས་ངོ་ལ་

[1] མདོ་སྡེ་བ། (Sautrantika) ཉན་ཐོས་སྡེ་བ་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྱལ་གཅིག བོད་སྐད་ལ་མདོ་སྡེ་བ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། འདི་ལ་ཡང་ནང་གསེས་གཉིས་ཡོད།

[2] སེམས་ཙམ་པ། Mind Only (Cittamatra) ཐེག་ཆེན་སྡེ་བ་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྱལ་གཅིག སེམས་ཙམ་པའི་གྲུབ་མཐའ་འདི་ནི། ཕྱི་ལོ་དུས་རབས་ ༤ ནང་དུ་གསར་གཏོད་མཛད། ལུགས་འདིའི་ཤིང་རྟའི་སྲོལ་འབྱེད་ནི། འཕགས་པ་ཐོགས་མེད་ཡིན། ཁོང་གིས་བྱམས་ཆོས་ཕྱི་མ་གསུམ་ (མདོ་སྡེ་རྒྱན, དབུས་མཐའ་རྣམ་འབྱེད, ཆོས་དབྱིངས་རྣམ་འབྱེད) ལ་བརྟེན་ནས་སེམས་ཙམ་པའི་ཤིང་རྟའི་སྲོལ་ཕྱེས་པ་དང་། སྲོལ་འབྱེད་བྱེད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ནི། "ས་སྡེ་ལྔ"དང"སྡོམ་རྣམ་གཉིས"ཡིན། དབྱེ་ན་སེམས་ཙམ་རྣམ་བདེན་པ། སེམས་ཙམ་རྣམ་རྫུན་པ་གཉིས་བྱུང་ལ། རྣམ་བདེན་པའི་ལྟ་བ་ནི། སློབ་དཔོན་ཕྱོགས་གླང་དང་། དཔལ་ལྡན་ཆོས་གྲགས་སོགས་ཀྱི་ལྟ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཞིང་། རྣམ་རྫུན་པའི་ལྟ་བ་ནི། འཕགས་པ་ཐོགས་མེད་དང་། དབྱིག་གཉེན་སོགས་ཀྱི་ལྟ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ངོ་།།

ཤར་བ་ཙམ་ལས་གང་ཡང་མེད། ང་ཚོའི་སེམས་ལ་སེམས་གཞན་གྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་པར་མི་ཐེར་ན་ཡང་ང་ཚོའི་སེམས་ལ་བྱུང་བའི་སྨྱོང་བ་ཐམས་ཅད་འཆར་སྣང་དེའི་དབང་གིས་འབྱུང་བར་འདོད།

འདིའི་ལུགས་ལ་ཆོས་རྣམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་མཐར་ཐུག་ནི་སེམས་རང་འགའ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེས་སྣང་ཚུལ་དེ་དག་ཡོང་བའི་གཞི་རྟེན་བྱེད་པ་ཡིན། སེམས་ཀྱིས་ཕར་བཏགས་པ་དང་ཡུལ་གྱི་ངོས་ནས་ཚུལ་ཤར་བ་གཉིས་ལ་ཁྱད་པར་མཐོང་བ་དེ་བདེན་པ་མིན་པར་ཡུལ་དང་ཡུལ་ཅན་གཉིས་ངོ་བོ་གཅིག་ཏུ་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པས་སྙིང་དོན་ནི་གཟུགས་དང་གཟུགས་འཛིན་གཉིས་མེད་ཀྱི་བཤད་ཚུལ་ཞིག་ཡིན། གཉིས་སུ་མེད་པའི་གནས་སྟངས་འདིའི་ནང་དུ་ཤེས་པས་བྱ་བ་ཞུགས་པའི་ཚེ་དེ་ནི་གདོད་མ་ནས་ཡོད་པའི་ཤེས་རབ་དེ་ཡིན་པར་འདོད།

ག༽ སེམས་ཙམ་པ།

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་གྲུབ་མ་མཐའ་སྨྲ་བ་དག་གིས་དཔྱད་པའི་ཚེ་གནས་བརྟན་སྡེ་བ་དག་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཁོ་ན་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན། ཐེག་ཆེན་པོ་དག་གིས་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུང་པའི་ཐེག་ཆེན་གྱི་གསུང་རབ་དག་ལ་ཞུགས་པ་ཡིན་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་དགོངས་པ་ཕྲ་མོའི་གནས་ལ་ཤེས་རྟོགས་འབྱུང་བར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་གསུང་རབ་འདི་དག་གྲུབ་མཐའ་སྔོན་མ་རྣམས་ལས་ལྷ་བ་ཇེ་ལེགས་སུ་བཏང་བའི་གསུང་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་པ།

ཐེག་ཆེན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་དང་པོ་དེ་ལ་སེམས་ཙམ་པ་ཞེས་འབོད། ལུགས་འདི་ང་ཚོས་དངོས་པོ་འདི་དང་འདི་ཞེས་གང་ཞིག་མཐོང་བ་ཐམས་ཅད་སེམས་པས་ཕར་མིང་བཏགས་པ་ཙམ་ཞིག་ཏུ་འདོད། ང་ཚོས་གང་མཐོང་བ་དེ་སེམས་ཀྱི་ནང་བྱུང་བ་ཡིན་པས་སེམས་ངོ་ཤར་བ་ཙམ་ལས་གཞན་གང་ཡང་མིན། འདི་ལྟར་བཤད་དུ་ང་ཚོའི་སེམས་ལ་གཞན་གྱི་སེམས་ཀྱིས་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་མི་ཐུབ་པ་མིན་ན་ཡང་། ང་ཚོར་སྨྱོང་བ་གང་བྱུང་ཚད་ཐམས་

ཅད་ང་ཚོའི་སྣང་ངོར་གང་འཆར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན། ལུགས་འདི་ལ་བདེན་པའི་མཐར་ཐུག་གི་རང་བཞིན་ནི་འཆར་སྣང་འདི་དག་འབྱུང་བར་བྱེད་པའི་སེམས་རང་བཞིན་པ་འདི་ཡིན་པར་འདོད། ཡུལ་དང་ཡུལ་ཅན་སོ་སོར་སྣང་བ་ལྟར་དུ་མེད་པར་འདོད། ཡུལ་དང་ཡུལ་ཅན་གཉིས་ངོ་བོ་གཅིག་ཡིན་པས་གཉིས་སུ་མེད་པར་ཡིན་པར་འདོད། གཉིས་མེད་ཀྱི་ངོ་བོར་ཤེས་པ་སྐྱེས་པ་ན་ཡེ་ཤེས་ཡིན་པར་འདོད།

ང༽ དབུ་མ།

དབུ་མ་[1]བའི་ངོས་ནས་བལྟས་པའི་ཚེ་སེམས་ཙམ་པ་ཡང་ད་དུང་ཡུལ་ཅན་གྱིས་བཞག་པའི་གཟུགས་ཕྲ་མོ་ཞིག་དོར་མ་ཐུབ་པར་ལྷག་ཡོད་པ་དང་། དེར་བརྟེན་ཕོ་ཚོས་ད་དུང་ཡང་ཡུལ་ཡུལ་ཅན་ཐ་དད་ཀྱི་སྣང་བ་དོར་མེད་པར་འདོད། དབུ་མ་ཡི་དོན་ནི་དཀྱིལ་མ་ཡིན་པས་རྟག་པ་དང་ཆད་པའི་མཐའ་གཉིས་སུ་མ་ལྷུང་བར་ནན་ཏན་བྱེད། ཆད་པར་ལྟ་བས་ཡོད་པའི་ཆོས་ཐམས་ཅད་མེད་པར་འདོད་པ་དང་། རྟག་པར་ལྟ་བས་མེད་པའི་དོན་ཞིག་ཡོད་པར་འདོད་པ་རེད།

དབུ་མ་བའི་གྲུབ་མཐའ་ལ་དབྱེ་བ་འབྱེད་སྟངས་འགའ་རེ་ཡོད་ན་ཡང་གཞམ་གྱི་དབྱེ་སྟངས་འདི་ཡག་ཤོས་སུ་མཐོང་། འདི་ནི་བན་དེའི་ཆོས་སམ་བོད་བརྒྱུད་ཆོས་བརྒྱུད་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གིས་དབྱེ་བ་འབྱེད་ཚུལ་དེ་རེད།

---

[1] དབུ་མ་བ། Middle Way (Madhyamaka) ཐེག་ཆེན་སྡེ་བ་གཉིས་ཀྱི་ཡ་གྱལ་གཅིག ཡི་ལོའི་དུས་རབས་༢ པ་དང་ ༣ པའི་ནང་དུ་མགོན་པོ་ཀླུ་སྒྲུབ་ཀྱིས་གསར་གཏོད་མཛད། བོད་སྐད་ལ་དབུ་མ་བ་ཞེས་འབོད་ཅིང་། འདི་ལ་ཡང་ནང་གསེས་གཉིས་ཡོད།

༡། དབུ་མ་རང་བཞིན་པ།

སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཆོས་འཁོར་རིམ་པ་གསུམ་[1]བསྐོར་ཡོད་ཅིང་། ཆོས་འཁོར་དང་པོ་[2]གདུལ་བྱ་ཉན་ཐོས་རིགས་ཅན་རྗེས་སུ་འཛིན་པའི་ཆེད་དུ་བསྐོར། ཆོས་འཁོར་གཉིས་པ་[3]དབུ་མའི་ལྟ་བ་འདི་འཛིན་པའི་བྱང་སེམས་ཀྱི་རིགས་ཅན་རྗེས་སུ་འཛིན་པའི་ཆེད་དུ་བསྐོར། ཆོས་འཁོར་འདིའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཆོས་ཐམས་རང་བཞིན་གྱིས་མ་གྲུབ་པར་རྒྱལ་དུ་བཏོན་ནས་གསུང་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་ལྟ་གྲུབ་འདིའི་ལུགས་ལྟར་ན་ཆོས་ཐམས་ཅད་རྟོག་པས་ཕར་བཏགས་པ་ཙམ་ལས་མེད་ཅིང་། ང་ཆོས་རྣམ་གཞག་འཛོག་པ་ཐམས་ཅད་བལྟོས་འཛོག་གིས་བཞག་པ་ཡིན་པར་འདོད། བདེན་པ་མཐར་ཐུག་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་གྱིས་མ་གྲུབ་པ་ནམ་མཁའ་ལྟར་ཡིན་པར་འདོད། འདིའི་ལུགས་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་མཁྱེན་པ་ཡང་ལྟོས་འཛོག་ཡིན་པས་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་མིན་པར་འདོད།

༢། དབུ་མ་ཆེན་མོ།

ལུགས་འདིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་འཁོར་ཐ་མ་[4]གཞི་ལ་བཞག་ནས་དབུ་མ་རང་བཞིན་པའི་ལྟ་ཚུལ་ལ་ཡང་ཞུ་དག་བྱེད་པར་འདོད། ཆོས་འཁོར་འདིའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གཙོ་བོ་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པ་བདེ་གཤེགས་སྙིང་པོའི་རང་བཞིན་དང་ཁྱད་ཆོས་ཞིབ་

[1] ཆོས་འཁོར་རིམ་པ་གསུམ། (Three Wheel of Dharma) སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པས་རང་ཉིད་སངས་རྒྱས་པའི་རྗེས་སུ་ལོ་ ༤༠ ཙམ་ལ་ཆོས་འཁོར་མང་དུ་བསྐོར་བའི་ནང་དུ་གཙོ་ཆེ་བ་གསུམ་ཡོད། དེ་དག་ནི་འཁོར་ལོ་དང་པོ་བདེན་བཞིའི་ཆོས་འཁོར་དང་། གཉིས་པ་མཚན་ཉིད་མེད་པའི་ཆོས་འཁོར། གསུམ་པ་ལེགས་པར་རྣམ་པར་འབྱེད་པའི་ཆོས་འཁོར་རེད། ད་དུང་འདོད་ཚུལ་གཞན་དག་ལ་གསང་སྔགས་ཀྱི་ཆོས་འཁོར་ཡང་སྣས་པའི་ཚུལ་དུ་སྐོར་ཡོད་པར་གསུང་།

[2] དང་པོ་བདེན་བཞིའི་ཆོས་འཁོར། (First Turning of Wheel) འཁོར་ལོ་དང་པོ་ནི་ཝ་ར་ཎ་སིའི་ཉེ་འཁོར་གྱི་སྐྱིད་མོའི་ཚལ་ཞིག་ལ་འཁོར་ལྔ་སྡེ་བཟང་པོ་ལ་བདེན་པ་བཞིའི་སྐོར་གསུང་བ་དེ་ཡིན།

[3] བར་བ་མཚན་ཉིད་མེད་པའི་ཆོས་འཁོར། (Second Turning of Wheel) འཁོར་ལོ་གཉིས་པ་ནི་རྒྱལ་པོ་ཁབ་ཀྱི་བྱ་རྒོད་ཕུང་པོའི་རི་ཞིག་ལ་འཁོར་ཐེག་ཆེན་གྱི་རིགས་གནས་པའི་གདུལ་བྱ་ལ་ཆོས་ཐམས་ཅད་རང་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་མ་གྲུབ་པ་སྟོང་ཉིད་ཀྱི་དོན་རྒྱལ་དུ་བཏོན་ནས་གསུང་བ་དེ་ཡིན།

[4] ཐ་མ་ལེགས་པར་རྣམ་པར་འབྱེད་པའི་ཆོས་འཁོར། (Third Turning of Wheel) འཁོར་ལོ་ཐ་མ་ནི་ཡུལ་ཡངས་པ་ཅན་སེམས་པའི་འཁོར་ཚོགས་ལ་གཙོ་བོ་བདེ་བཤེགས་སྙིང་པོ་རྒྱལ་དུ་བཏོན་ནས་གསུང་བ་དེ་ཡིན།

པར་འགྲེལ་བཤད་མཛད་ཡོད། ལུགས་འདིར་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པ་ནི་ཡོན་ཏན་ཀུན་གྱི་བདག་ཉིད་སངས་རྒྱས་ཟིན་པ་ཞིག་ཡིན། དབུ་མ་རང་བཞིན་པས་ནམ་མཁའ་ལྟ་བུའི་ཤེས་པ་དེ་མཐར་ཐུག་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། དབུ་མ་ཆེན་མོས་བདེན་པའི་རྣམ་པ་སྤྲོ་བའི་ནུས་པ་མཐའ་མེད་པ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད། འདིའི་སྐབས་སུ་དབུ་མ་ཆེན་མོ་འམ་ཡང་དབུ་མ་གཞན་སྟོང་[1]ཞེས་པ་གཏན་ལ་འབེབས་ཀྱི་ཡོད་པར་འདོད། ཉམས་ལེན་པ་ཞིག་གིས་ཤིན་ཏུ་ཕྲ་བའི་མེད་པ་ཙམ་གྱི་གོ་བ་འགོག་ཐུབ་པའི་ཚེ་ཁོ་རང་ལ་གཉིས་སྣང་ནུབ་པའི་དངོས་པོ་ཇི་ལྟར་གནས་པའི་གནས་ལུགས་ཀྱི་མྱོང་བ་འབྱུང་། འདི་རྣལ་འབྱོར་གྱི་མྱོང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐོན་དགོས་སྐབས་འདིའི་སྐོར་མང་ཆེ་བ་གཙོ་བོ་སྔགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོང་གི་རེད།

ཁྱད་པར་སོ་སོར་ཡོད་པའི་གྲུབ་མཐའ་འདི་དག་ནི་གཅིག་དང་གཅིག་འགལ་བ་མིན་པར་དེས་གང་ཟག་གཅིག་གི་སེམས་དོན་གྱི་འཕེལ་རིམ་གྱི་འགྲོས་དང་འགྲོགས་ནས་བལྟ་སྟངས་རགས་པ་ནས་ཕྲ་བར་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ཡིན། རྒྱུ་མཚན་དེའི་ཕྱིར་གང་ཟག་གཅིག་གིས་ལྟ་ཚུལ་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་ནས་ཚེ་སྟོད་དུ་གྲུབ་མཐའ་གཅིག་བཟུང་བ་ཚེ་སྨད་ལ་གཞན་ཞིག་འཛིན་པ་ནི་འབྱུང་མི་ཆོག་པ་ཞིག་མིན། མདོར་བསྡུས་ན་གྲུབ་མཐའ་ཐམས་ཅད་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པ་ལ་ཇེ་ཉེར་འགྲོ་བའི་ཆེད་དུ་བྱུང་བའི་མ་ལག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ཕྱིར་གང་ཟག་གཅིག་གིས་གྲུབ་མཐའ་སྔ་མ་སྔ་མ་སྐྱུར་ནས་ཕྱི་མ་ཕྱི་ལ་འཇུག་དགོས།

བཞི། སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག

བདེན་པ་བཞི་ཡི་རྣམ་གཞག་ལྟར་ན་མ་རིག་པའི་ཆ་ཕྲ་མོ་ཙམ་ཡང་མེད་པར་གཏོང་དགོས་ཤིང་། དེ་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་ཤེས་རབ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་ཆེད་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཐབས་

[1] དབུ་མ་གཞན་སྟོང་། ཀུན་རྫོབ་ཐམས་ཅད་བདེན་མེད་རང་ངོས་ནས་སྟོང་ན་ཡང་། དོན་དམ་སྤྲོས་པ་དང་བྲལ་བའི་དབྱིངས་དེ་ཉིད་ཡུལ་ཅན་མི་རྟོག་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ངོར་སྣང་གནས་མཐུན་ཞིང་། ཡུལ་དང་ཡུལ་ཅན་གཉིས་ཀ་དོན་དམ་མཐར་ཐུག་གི་དབུ་མ་གཞན་སྟོང་རྣམ་ཀུན་མཆོག་ལྡན་གྱི་སྟོང་ཉིད།

ལམ་མང་དག་ཅིག་གསུང་ཡོད། ཐབས་ལམ་འདི་དག་ནི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གི་སེམས་སུ་འབྱུང་སྲིད་པའི་ཤེས་རབ་དེ་སྒྲུབ་པའི་བར་ཆད་རེ་རེ་ལ་གཉེན་པོ་རེ་རེ་གསུང་བ་ཡིན། དེའི་ཕྱིར་གང་ཟག་ཐམས་ཅད་བར་ཆད་མི་འདྲ་བ་ལས་རྒྱལ་དགོས་སྟབས་ཐབས་ལམ་འགའ་རེ་གང་ཟག་གཞན་དག་ལས་ནུས་པ་ཆེ་བ་དང་། འགའ་རེ་གཞན་དག་ལས་ཆུང་བར་འདོན་པ་སྲིད། སངས་རྒྱས་པའི་ལུགས་ལ་གང་ཟག་རང་ཉིད་ཀྱི་སེམས་དོན་གྱི་དམིགས་ཡུལ་མངོན་གྱུར་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ལམ་གང་ཞིག་འདེམས་དགོས་པ་གང་ཟག་རང་ཉིད་ལ་རག་ལས་ཡོད།

ཀ༽ བསླབ་པ་གསུམ།

ཁྱེད་རང་གིས་ལམ་གང་ཞིག་བདམ་ཡང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་ནི་གཞི་རྩའི་བསླབ་པ་གསུམ་ལ་བསྟུ་ཆོག དེ་དག་ནི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་བསླབ་པ། ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་བསླབ་པ། ཤེས་རབ་ཀྱི་བསླབ་པ་བཅས་རེད། འདི་གསུམ་གྱིས་མཉམ་མཐུན་གྱི་སྒོ་ནས་ཉམས་ལེན་པ་ཞིག་གི་སེམས་ཀྱི་སྒྲིབ་པ་རྣམས་རིམ་པ་བཞིན་དུ་སྦྱོང་བའི་གྲོགས་བྱེད།

ཀ་ ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་བསླབ་པ།

ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྩ་བ་ནི་ཁྲིམས་སུ་གནས་རྒྱུ་དེ་རེད། འདིའི་སྐབས་སུ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཟེར་བ་ནི་ཉམས་ལེན་པ་ཞིག་ལ་དོན་གྱིས་བདེ་བ་འདྲེན་པར་བྱེད་པའི་སྤྱོད་པ་འཕྲིར་ཕྱོགས་ཀྱི་དཔེ་གཞི་ཞིག་སྦྱིན་པར་བྱེད་པའི་དམ་བཅའ་འམ་སྡོམ་པའི་ཚོགས་ཤིག་ལ་གོ་བ་ཡིན། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཉམས་ལེན་པ་རྣམས་ཀྱིས་གནོད་པ་ཅན་གྱི་ཀུན་སྤྱོད་དོར་ཞིང་དགེ་ཕན་ལྡན་པའི་སྤྱོད་པའི་ས་བོན་འདེབས་ཐུབ། ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གྱི་ཆ་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་བ་དང་པོ་ཆོས་ཐབས་ལམ་གཞན་ལས་མང་བར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ། རྒྱུ་མཚན་དེའི་ཕྱིར་ཀུན་སྤྱོད་ཀྱི་མ་ལག་མང་པོ་ཞིག་འཕེལ་རིམ་གྱི་རྣམ་པར་ཡོད་ཅིང་དེ་དག་རེ་རེས་སྔ་མ་སྔ་མའི་གཞི་རྟེན་བྱེད།

༡། སོ་སོར་ཐར་པའི་སྡོམ་པ།

སྡོམ་པའི་མ་ལག་འདིས་གཙོ་བོ་ལུས་ངག་གི་ཀུན་སྤྱོད་ལ་སྡོམ་པར་བྱེད་ཅིང་། དེ་དག་གིས་ལུས་རྟེན་དེར་འདོར་དགོས་པའི་བཅས་པ་མང་པོ་ཞིག་བཞག་ཡོད། སོ་ཐར་ལ་རིགས་བརྒྱད་ཡོད་པ་དེ་དག་ལ་རང་རང་གི་སྡོམ་པ་ཡོད། བསྙེན་གནས་ཀྱི་སྡོམ་པ། དགེ་བསྙེན་གྱི་སྡོམ་པ། དགེ་ཚུལ་གྱི་སྡོམ་པ། དགེ་སློབ་མའི་སྡོམ་པ། དགེ་སློང་གི་སྡོམ་པ་བཅས་སོ། །བསྙེན་གནས་ལ་སྡོམ་པ་བརྒྱད། དགེ་བསྙེན་ལ་སྡོམ་པ་ལྔ། དགེ་ཚུལ་ལ་སྡོམ་པ་བཅུ་གཅིག དགེ་སློབ་མ་ལ་སྡོམ་པ་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས། དགེ་སློང་ཕ་ལ་སྡོམ་པ་ཉིས་བརྒྱ་ང་གསུམ། དགེ་སློང་མ་ལ་སྡོམ་པ་སུམ་བརྒྱ་རེ་བཞི་ཡོད་དོ།།

༢། བྱང་སེམས་ཀྱི་སྡོམ་པ།

སྡོམ་པའི་ཚོགས་འདིས་ཅི་ཐུབ་གང་ཐུབ་ཀྱིས་གཞན་ཕན་གྱི་བསམ་བློ་གོང་དུ་སྤེལ་བར་གཙོ་བོ་དམིགས་ཡོད། སྡོམ་པ་རྣམས་གཙོ་བོ་གནས་སྟངས་མི་འདྲ་བའི་ནང་དུ་རང་ཉིད་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་བལྟ་སྟངས་ལ་འབྲེལ་ཡོད། སྡོམ་པ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཉམས་ལེན་པ་རང་གི་བསམ་བློར་རང་གཅེས་འཛིན་ལ་གནོད་ལེན་བྱེད། བྱང་སེམས་ཀྱི་རྩ་ལྟུང་བཅོ་བརྒྱད་ཡོད།

༣། གསང་སྔགས་ཀྱི་སྡོམ་པ།

སྡོམ་པ་ཐ་མ་འདི་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པ་ལ་སྤྱོད་བ་ཐོབ་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་པའི་སྤྱོད་པའི་མ་ལག་ཅིག་རེད། འདིས་གནས་ལུགས་ལ་རྫོགས་བའི་དོན་ལ་ཞེན་པ་དེ་ཞི་བའི་དོན་དུ་ཕྲུགས་སྟོན་བྱེད་ཅིང་། ཡང་དག་པར་སྣང་བའི་སྤྱོད་བ་བསྒྲུན་པར་རམ་འདེགས་བྱེད། སྔགས་ཀྱི་སྡོམ་པ་ལ་རྩ་བའི་སྤང་བྱ་བཅུ་བཞི་འམ་ཐུན་མོང་གི་རྩ་ལྟུང་བཞི་ཡོད།

ཁ༌ ཏིང་ངེ་འཛིན་གྱི་བསླབ་པ།

སངས་རྒྱས་པའི་ལུགས་ལ་མ་རིག་པ་དེ་སེམས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་ཅིག་ཡིན་པར་འདོད་པས་མ་རིག་པ་དེ་སངས་བར་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ཡང་སེམས་ཀྱི་ཐོག་ལ་བྱ་བ་བྱེད་དགོས་པ་གནད་འགག་ཡིན། སེམས་ལ་སྦྱོང་བ་འཕྲོན་བྱེད་ཀྱི་ལམ་གཅིག་པུ་ནི་སེམས་ལ་སྒྲོང་བརྡར་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་པས་སེམས་ལ་སྦྱོང་བརྡར་བྱེད་པའི་ཐབས་ནི་སྒོམ་རྒྱག་པ་ལ་གལ་གནད་ཏ་ཅང་བཅེ། སྒོམ་ལ་རིགས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད་ན་ཡང་གཙོ་བོ་གཉིས་ནི༔

༡། འཇོག་སྒོམ། ཉམས་ལེན་པས་རང་གི་སེམས་པ་གཞི་གཅིག་ལ་འཇོག་ལུགས་སྦྱངས་ནས་དམིགས་པ་གཞི་གཅིག་གི་ཐོག་ཏུ་དུས་ཡུན་ཇི་ཙམ་བཞག་ཉུང་འཇོག་ཐུབ་པའི་ཚད་གཞི་ཞིག་ལ་སྦྱོང་བརྡར་བྱེད། འདི་ལ་སྦྱོང་བ་ལེགས་པར་ཐོན་ན་ཞི་གནས་འཐོབ་པ་ཡིན།

༢། དཔྱད་སྒོམ། བློ་རྩེ་གཅིག་པའི་སྦྱོང་རྡར་ཐོན་པའི་རྗེས་སུ་དེ་བེད་སྤྱད་ནས་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཆོས་ཀྱི་གནས་ལུགས་ལ་དཔྱད་པ་བྱེད་ཐུབ། ཐབས་ཤེས་འདིས་ཉམས་ལེན་པ་རང་གི་སེམས་པ་གཞི་གཅིག་ལ་གནས་བཞིན་དུ་གནད་དོན་ལ་དཔྱད་ཞིབ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་རེད། འདི་ལ་རྩལ་ལེགས་པར་ཐོན་པ་ན་ལྷག་མཐོང་ཐོབ་པ་ཡིན།

ག༌ ཤེས་རབ་ཀྱི་བསླབ་པ།

བསླབ་གསུམ་གྱི་ནང་ནས་བསླབ་པ་དང་པོ་གཉིས་ནི་ཕྲ་བའི་ཤེས་རབ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་ཆེད་དུ་རེད། མ་རིག་པ་སེལ་བར་བྱེད་ཐུབ་མཁན་ནི་ཤེས་རབ་ཀྱི་བསླབ་པ་ཁོ་ན་ཡིན་པས་བསླབ་པ་གསུམ་གྱི་ནང་ཆེས་གལ་ཆེན་དེ་ཤེས་རབ་ཀྱི་བསླབ་པ་རེད། སངས་རྒྱས་པའི་ལུགས་ལ་ཤེས་རབ་ཀྱི་བསླབ་པ་ནི་ཐབས་ལམ་གསུམ་གྱི་ཐོག་ནས་གོང་དུ་སྤེལ་བ་རེད།

༡། ཐོས་པ།

ཤེས་རབ་འཕེལ་བའི་རིམ་པ་དང་པོ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་ལ་ཀློག་པ་དང་། ཉན་པ་ལས་འབྱུང་བ་རེད། འདི་ནི་གནས་དོན་གསར་པ་རག་པའི་བྱ་བ་ཡིན་ཞིང་། གཙོ་བོ་ནི་བསམ་ཚུལ་གསར་པ་དག་རྟོགས་པ་དང་དེ་དག་གི་ཁྱད་པར་འབྱེད་པའི་བྱ་བ་དེ་ལ་ཐོས་པ་ཟེར།

༢། བསམ་པ།

རིམ་པ་གཉིས་པ་ནི་གསར་དུ་ཐོབ་པའི་གནས་དོན་དག་གི་ཐོག་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱེད་པར་དུས་ཚོད་མང་དུ་གཏོང་བ་དེ་རེད། ཉམས་ལེན་པས་རང་ཉིད་ཀྱིས་གང་གསར་དུ་ཤེས་པ་དེའི་སྐོར་ལ་དྲི་བ་སྐྱུལ་ཞིང་དྲན་གསོ་བྱེད་པ་དང་། རང་ཉིད་ཀྱིས་སེམས་ལ་འཆར་བའི་གོ་དོན་དེ་འཁྲིག་ཡོད་མེད་ཚོད་བལྟ་བྱེད་པ་སོགས་བྱས་ནས་གནས་དོན་གྱི་ཐོག་ལ་དོགས་པ་སེལ་བར་བྱེད་པ་དང་། གང་ཞིག་རྟོགས་པ་དེ་ལ་ངེས་གཏན་སླེབས་པར་བྱེད།

༣། སྒོམ་པ།

གནད་དོན་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བ་ཙམ་གྱིས་སེམས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་མི་ཐུབ། ཉམས་ལེན་པས་ཤེས་བྱ་དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་སྦྱོང་བར་སྦྱོར་དགོས། སྒོམ་གྱི་ཉམས་ལེན་བརྒྱུད་ནས་ཉམས་ལེན་པས་གནད་དོན་དེ་ལ་གོམས་འདྲིས་བྱེད་ཅིང་། དེ་ལྟར་བྱས་པ་ལས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཤེས་བྱ་དང་སྦྱོང་བ་ངོ་བོ་གཅིག་ཏུ་སྟིམ་ཐུབ། འདིའི་སྐབས་སུ་ཉམས་ལེན་པས་ཐོས་བསམ་གྱི་སྐབས་སུ་གནས་དོན་གང་གསར་དུ་ཤེས་པ་དེ་དག་གི་ནང་ནས་ཐར་པ་སྒྲུབ་པའི་དོན་དུ་གང་གལ་འགང་ཆེ་བ་དག་གི་ཐོག་ལ་དམིགས་སུ་བཀལ་ནས་བསམ་གཞིགས་བྱེད། འདི་ལ་སྒོམ་ཞེས་འབོད། སྒོམ་ཉམས་ལེན་བྱས་པའི་སྐབས་སུ་རྒྱུད་རིམ་འགའ་ཞིག་བརྒྱུད་ན་ད་གཟོད་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གོ་འཕང་འཐོབ། བརྒྱུད་རིམ་དེ་དག་ལ་ས་བཅུ་དང་ལམ་ལྔ་སོགས་་ཡོད། ས་བཅུ་ནི་ལམ་ལྔའི་ནང་དུ་འདུས་འགྲོ་བས་འདིར་ལམ་ལྔ་བཤད།

ཁ༽ ལམ་ལྔ།

བསླབ་པ་གསུམ་གྱིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་ཤེས་པར་བྱེད་པའི་ སྒྲིར་བཏང་གི་སྒྲོམ་ཞིག་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད་ཀྱང་། ཉམས་ལེན་པའི་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བའི་དུས་སུ་འབྱུང་བའི་འགྱུར་ལྡོག་གི་ཐོག་ལ་ཤེས་རྟོགས་གང་ཡང་སྤྲིན་གྱི་མེད། དེའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཁྱད་དུ་འཕགས་པའི་ལམ་ལྔ་མཚམས་སྦྱོར་བྱས་ཡོད།

༡། ཚོགས་ལམ།

ལམ་འདིས་ཉམས་ལེན་པ་ཞིག་གི་འགྲུལ་བཞུད་ཀྱི་གནས་རིམ་དང་པོ་དེ་མཚོན། སྐབས་འདིར་བསྒྲུབ་བྱ་གཙོ་བོ་ནི་བསོད་ནམས་དང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་གསོག་རྒྱུ་དེ་རེད། འདི་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་པར་སྣ་གོན་ལ་གཞོལ་བའི་དུས་སྐབས་དེ་རེད།

༢། སྦྱོར་ལམ།

རིམ་བཞིན་སློབ་གཉེར་བ་དེ་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་དོན་ལ་མྱོང་བ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཤེས་པ་ཞིག་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་སྒོམ་གྱི་ཉམས་ལེན་ལ་རང་སྟོབས་ཀྱིས་འཇུག་ཐུབ་པའི་གནས་རིམ་ཞིག་ལ་འབྱོར།

༣། མཐོང་ལམ།

རྒྱུན་མཐུད་ནས་ཉམས་ལེན་བྱས་པ་བརྒྱུད་ནས་ཉམས་ལེན་པ་དེས་མ་རིག་པའི་སྒྲིབ་པ་ལས་སངས་བའི་ཆོས་ཀྱི་གནས་གང་ཡིན་དེ་ཉམས་སུ་མྱོང་ཐུབ། སྐབས་འདི་གང་ཟག་དེ་འཁྲུལ་ཤེས་ཀྱི་དབང་དུ་སོང་མེད། ས་བཅུ་ནང་ནས་ས་དང་པོ་ནས་ས་བདུན་པ་བར་འདི་

ནས་རྫོགས་དགོས་པར་གསུང་། དེ་ཡང་བར་ཆད་མེད་ལམ་ཞེས་པ་སྒོམ་གྱི་གནས་སྐབས་དང་རྣམ་གྲོལ་ལམ་ཞེས་པ་རྗེས་ཐོབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་གཉིས་རེས་མོས་ཀྱིས་ས་འོག་མ་ནས་གོང་མར་འཕོ་བ་རེད།

༤། སྒོམ་ལམ།

ཉམས་ལེན་པས་སྔ་མཐུད་ནས་གསར་དུ་རྟོགས་པའི་དོན་ལ་ཡང་ནས་ཡང་དུ་གོམས་པར་བྱེད་དགོས། དེ་ནས་གང་ཟག་དེ་གོམས་དབང་དུ་སོང་བའི་མ་རིག་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་ཞིང་ངལ་བ་མེད་པར་ཤེས་རབ་ཀྱི་ས་ལ་གནས་ཐུབ་པར་འགྱུར། འདི་ནས་ས་བརྒྱད་པ་ནས་བཅུ་བ་བར་རྫོགས་དགོས།

༥། མི་སློབ་ལམ།

མཐར་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་ཡོངས་སུ་བསལ་བ་དང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གོ་འཕང་ཐོབ་པ་ཡིན་ཞིང་ཉམས་ལེན་པས་རང་གི་མཐར་ཐུག་གི་དམིགས་ཡུལ་དེ་འགྲུབ་པ་རེད། ཉན་ཐོས་སྡེ་བའི་ལུགས་ལ་འདི་ནི་དགྲ་བཅོམ་པའི་གོ་འཕང་ཐོབ་པ་ཡིན་ཞིང་། ཐེག་ཆེན་གྱི་ལུགས་ལ་རྣམ་མཁྱེན་གྱི་བདག་ཉིད་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གོ་འཕང་ཐོབ་པ་ཡིན།

ལྔ། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག

ང་ཚོས་གོང་དུ་མཐོང་བ་བཞིན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་ནི་དུས་ཡུན་རིང་པོ་ཞིག་ནང་དུ་བསམ་ཚུལ་བྱེ་བྲག་པ་རེ་སྟོན་པའི་དུས་ལ་བབ་པའི་ཚེ་རིམ་བས་མཚམས་སྦྱོར་བྱས་པ་ཡིན། སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཡན་ལག་གཙོ་བོ་གསུམ་གྱིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ཀྱི་གོ་རྟོགས་སད་པའི་རིམ་པ་རེ་མཚོན།

ཀ༽ ཞན་ཐོས་སྡེ་བའི་ལུགས།

རིམ་པ་དང་པོ་ལ་ཞན་ཐོས་སྡེ་ (༩༡༧) བའི་ཁས་ལེན་པའི་གསུང་རབ་ནི་གཙོ་བོ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་མང་ཚོགས་ཀྱི་དབུས་སུ་གསུང་བའི་ཆོས་རྣམས་ཡིན། འདིའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་སེམས་དོན་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་ལུགས་སྤྱོད་ལུགས་སྟོན་པའི་ཀུན་སྤྱོད་ཀྱི་སྒོར་སྣ་ཚོགས་ཤིག་དང་། ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་ཉམས་ལེན་བྱེད་དགོས་པའི་རྨང་གཞི་རྣམས་གསུང་ཡོད། གསུང་ཆོས་འདི་དག་ལ་ཆོས་འཁོར་དང་པོ་ཞེས་འབོད།

ཞན་ཐོས་སྡེ་བའི་ཆོས་ལུགས་འདི་མ་གཏོགས་ཐེག་ཆེན་གྱི་ཆོས་ལུགས་དང་རྡོ་རྗེ་ཐེག་པའི་ཆོས་ལུགས་གཉིས་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་སླད་མེད་པ་མ་ཡིན་པའི་འདོད་ཚུལ་འཛིན་མཁན་མང་པོ་ཡོད། དེ་དག་གིས་ཐེག་ཆེན་ནི་ཕྱིས་སུ་ཁ་སྣོན་བྱས་པ་ཞིག་དང་། གསང་སྔགས་རྡོ་རྗེ་ཐེག་པའི་ཆོས་སྒོར་སྦུ་སྙེགས་པའི་ཆོས་བསྲེ་སླད་བཏང་བ་ཞིག་ལ་འདོད། འོན་ཀྱང་བོད་བརྒྱུད་སངས་རྒྱས་པ་དག་གིས་འདི་ཐམས་ཅད་སངས་རྒྱས་རང་གི་གསུང་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ལམ་ལུགས་འདི་ཀུན་སྤྱོད་ལག་ལེན་གྱི་ཐོག་ལ་ནན་ཏན་ཤུགས་ཆེན་བྱེད་པ་དང་། དགོན་པའི་འདུས་ཚོགས་འཕེལ་རྒྱས་ཡོང་བར་གཙིགས་ཆེན་བྱས་པར་ཡོངས་སུ་གྲགས་པའི་གསུང་རབ་དག་ལས་གསལ། སོ་ཆོས་བསླབ་བྱ་གཙོ་བོ་དེ་སྡོམ་ཉམས་ལེན་དང་། དགྲ་བཅོམ་པའི་གོ་འཕང་སྒྲུབ་པ་ལ་དུས་ཚོད་གཏོང་ཐུབ་པ་འབྱུང་བའི་ཆེད་དུ་འཛིག་རྟེན་གྱི་ལས་དོན་ལས་ངེས་པར་འབྱུང་རྒྱུ་དེ་རེད། སོ་ཚོའི་ཉམས་ལེན་ནི་ཉམས་སྒྱོང་གི་བསླབ་བྱར་བརྟེན་པའི་གང་ཟག་སྒེར་གྱི་བསྟུན་ལུགས་ཤིག་རེད། ཞན་ཐོས་སྡེ་བའི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ནི་རྒྱ་གར་[1] དང་། ཤྲཱི་ལངྐཱ་ཡི་ཆ་ཤས་ཁག་ཅིག

[1] རྒྱ་གར། འཛམ་གླིང་ཐོག་མི་འབོར་མང་ཤོས་མང་གཙོ་ལག་ལེན་སྟར་མཁན་དང་སྐད་ཡིག་མང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ། རྒྱ་ཁྱོན་སྤྱི་མི་ཁ་གང་ཡ་ ༣ ལྷག་ཙམ་ཆུའི་མོད་ཚད། ༩.༨% ཆབ་སྲིད་གྲོས་ཚོགས་མང་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ས་དིལླི་གསར་པ་ (New Delhi)། མི་འབོར་ཐེར་འབུམ་ ༡.༣༥ ལྷག་ཙམ་དང་མི་མགོའི་ཡོང་འབབ་ནོ་ལར་ ༡༣༣༠། སྐད་ཡིག་ཧིན་དི་སྐད་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཧིནྡཱུ་ ༧༩%ཡི་ཤྲུ། ཨིསིལྷམ་ ༡༥%། ཡི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༥༥༠༠༠ ཡར་སྔོན་དུ་ས་གནས་འདིར་དུང་མི་འཚོ་གནས་བྱས་སྡོང་བར་བཤད་ཅིང་། རྒྱ་གར་ཡུལ་འདི་རྒྱལ་ཕྲན་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས་དབང་བསྒྱུར་ནས་ཡོད། ཡི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༣༨༠ ནང་ལ་ཆོས་རྒྱལ་ཨ་ཤོ་ཀ་མེད་ཀྱིས་རྒྱལ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་ནས་དབང་བསྒྱུར་ཐོག་མ་ཚུགས། ཡི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་བསྒྲུགས།

སིནྡྷལ། འབར་མ། ཐཡིལནྜ། ཁམྦོཌིཡ། ལཨོསི་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་རེད། ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡུལ་ཁག་ཏུ་ཡང་ཉན་ཐོས་སྡེ་བའི་འདུས་འཚོགས་འགའ་ཤས་ཡོད། དེ་དག་ནིཿ

༡། ཐཡི་ཤིང་ནགས་ལམ་སྲོལ།

ལམ་ལུགས་འདིས་[1] འཁོར་བ་ལས་གྲོལ་བའི་དོན་དུ་འདུལ་བའི་ཁྲིམས་ཏ་ཅང་དམ་པོར་སྲུང་བར་ཤུགས་སྟོན་བྱེད་ཅིང་། སྒོམ་གྱི་ཉམས་ལེན་ལ་ཤུགས་རྒྱག ཁོ་ཚོ་ལ་ཉན་ཐོས་རྙིང་ཞེན་སྡེ་བ་ཞེས་འབོད་ན་ཡང་མི་ཚོག་པ་མེད།

༢། ལྷག་མཐོང་ལས་འགུལ།

ལྷག་མཐོང་ལས་འགུལ་[2] ཞེས་པ་འདི་ནི་ཨསི་ཨེན་གོཡེནཀཱ་[3] ཝུ་བ་དང་ཁོང་གི་སློབ་མ་དག་གིས་སྤེལ་བའི་མི་སྐྱ་ཡི་ལས་འགུལ་ཞིག་རེད། ཁོ་ཚོས་གཙོ་བོ་འབར་མ་ནས་བརྒྱུད་ཡོང་བའི་སྒོམ་སྒྲུབ་ཉམས་ལེན་ལ་གཙོ་བོ་བྱེད།

ཁ༽ ཐེག་པ་ཆེན་པོ།

འདི་ནི་སེམས་ཀྱི་བདེ་དོན་གྱི་སྐྱོང་བ་སྔོན་ཐོན་དུ་སླེབས་པའི་སློབ་མ་རྣམས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་གྱི་ཐབས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་བསྐྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

[1] ཐའི་ཤིང་ནགས་ལམ་སྲོལ། (Thai Forest Tradition) འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་ཐའི་ཤིང་ནགས་ལམ་སྲོལ་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། ཕྱི་ལོ་1900་ཙམ་ལ་ཐའིལནྜ་ཡི་ཉམས་ལེན་པ་Ajahn Mun Bhuridatto་ཝུ་བ་གིས་སྲོལ་གཏོད་ཅིང་འཕེལ་སོང་ཞིང་། ནུབ་ཕྱོགས་སུ་ཡང་དར་ཁྱབ་སོང་།

[2] ལྷག་མཐོང་ལས་འགུལ། (Vipassana Movement) འདི་བོད་སྐད་ལ་ལྷག་མཐོང་ལས་འགུལ་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། ནང་ཆོས་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་བའི་དང་བསྟུན་ནས་ ༡༩༥༠ ནང་ལ་ལས་འགུལ་འདི་འགོ་ཚུགས།

[3] ལྷག་མཐོང་ལས་འགུལ། (Vipassana Movement) འདི་བོད་སྐད་ལ་ལྷག་མཐོང་ལས་འགུལ་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། ནང་ཆོས་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་བའི་དང་བསྟུན་ནས་ ༡༩༥༠ ནང་ལ་ལས་འགུལ་འདི་འགོ་ཚུགས།

འགྲོ་བ་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་དུ་རང་ཉིད་འཚང་རྒྱ་བའི་ཆེད་དུ་གཞན་ཕན་གྱི་བསམ་བློ་དེ་ཡོང་ཅག་གི་བསླབ་བྱ་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན། འདི་འདྲ་བའི་བསམ་བློ་སྤེལ་མཁན་དག་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཞེས་འབོད། འདིའི་ཆེད་དུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དག་གིས་ཕར་ཕྱིན་དྲུག་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་རེད། དེ་དག་ནི་སྦྱིན་པའི་ཕར་ཕྱིན་དང་། ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཕར་ཕྱིན། བཟོད་པའི་ཕར་ཕྱིན། བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་ཕར་ཕྱིན། བསམ་གཏན་གྱི་ཕར་ཕྱིན། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕར་ཕྱིན་བཅས་རེད།

ཐེག་ཆེན་གྱི་གསུང་ཆོས་མང་ཆེ་བ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་འཁོར་ཕྱི་མ་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་ཞིབ་ཚགས་པའི་སྤྱོད་པ་དེའི་ཐོག་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་སྟོང་ཉིད་ཀྱི་སྐོར་ལ་ཧང་ཅང་མང་པོ་གསུང་ཡོད། གསུང་འདི་དག་ལ་བརྟེན་ནས་མགོན་པོ་ཀླུ་སྒྲུབ་དང་འཕགས་པ་ཐོགས་མེད་གཉིས་ཀྱིས་ཁྱད་དུ་འཕགས་པའི་ཐེག་ཆེན་གྱི་ལྟ་གྲུབ་གསུང་ཡོད།

སངས་རྒྱས་འདས་ནས་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་འགའ་ཞིག་གི་རིང་ལ་ལམ་ལུགས་འདི་ངག་ཐོག་ལ་ཉར་ནས་བརྒྱུད་ཡོང་བ་ཡིན་ཞིང་། མཐར་ལེགས་སྦྱར་གྱི་སྐད་ཐོག་ཏུ་བྲིས་པ་ནས་བཟུང་དམིགས་བསལ་གྱིས་མང་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྣན་གྲགས་རྒྱས་འགོ་ཚུགས། ཉན་ཐོས་སྡེ་བ་བཞིན་འདུལ་བའི་བཅས་ཁྲིམས་ལ་ཤུགས་གཙོ་བོ་མི་བྱེད་པར་ཐེག་ཆེན་སྡེ་བ་དག་གིས་མི་ཚེ་གཙོ་བོ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་འཁུར་ལ་ཞུགས་ཀྱི་ཡོད།

ཐེག་ཆེན་གྱི་གསུང་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་ནུབ་བྱང་གི་མཚམས་ནས་ཚོང་ལམ་བརྒྱུད་དེ་རྒྱ་ནག་ལ་འགྱོར་བ་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་རྒྱ་ནག་གི་སྐད་དུ་བསྒྱུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གསུང་རབ་ཀྱི་གོ་བ་ལེན་སྟངས་མི་འདྲ་བ་ལ་དམིགས་སུ་བཀར་བའི་ལམ་ལུགས་འགའ་ཞིག་བྱུང་། ལམ་ལུགས་འདི་དག་ཉི་ཧོང་དང་། ཀོ་རི་ཡཱ། ཝེ་ཏྣམ་བཅས་སུ་དར་ཁྱབ་སོང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་ནང་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱ་གར་གྱི་དབུ་མ་བ་དང་སེམས་ཙམ་པའི་རྗེས་འབྲང་བ་ཡང་བྱུང་ཡོད།

༡། པད་མའི་སྡེ་བ།

ལམ་ལུགས་འདི་[1]ནི་པད་མའི་མདོ་[2]ཞེས་པ་ནས་བྱུང་བའི་གསུང་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། མདོ་འདིའི་ནང་དུ་སྤྱི་མཚུངས་བཞིན་ཐར་པ་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་གང་ཟག་ལ་རིགས་གསུམ་ཕྱེས་ཡོད། དེ་དག་ནི་ཉན་ཐོས། རང་སངས་རྒྱས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གསུམ་རེད། ལམ་ལུགས་འདིས་བདེ་བ་ཅན་ལ་སྐྱེ་བར་བྱེད་པའི་ལྷ་གྲུབ་དང་ཉམས་ལེན་སྟོན་པ་རེད།

༢། མེ་ཏོག་ལྷུམ་རའི་སྡེ་བ།

ལམ་ལུགས་འདི་[3]ནི་མདོ་ཕལ་མོ་ཆེའི་[4]ནང་དུ་གསལ་བའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་ལ་གཞི་བཞག་ནས་བྱུང་། མདོ་འདི་ལ་གཞི་བཞག་ནས་ཕོ་ཆོས་ལྷ་གྲུབ་ཁྱད་པར་བ་འགའ་ཞིག་བཤད་ཡོད། དཔེར་ན། ཆོས་ཐམས་ཅད་བདེན་པ་མཐར་ཐུག་གི་རྣམ་པ་མི་འདྲ་བ་ཕྱིར་མངོན་པ་ཙམ་ཞིག་ལས་ཉིང་དོན་གྱི་ཆ་ནས་ཆོས་ཐམས་ཅད་གཅིག་པ་ཡིན་པར་བཤད་པ་ལྟ་བུ། ལམ་ལུགས་འདི་ཀོ་རི་ཡཱ་ཡི་ནང་དུ་དར་ཁྱབ་ཆེ་ཙམ་ཡོད།

---

[1] པད་མའི་སྡེ་བ། The Lotus School (T'ien T'ai) བརྒྱ་ཕྲག་ ༦ ཙམ་ནས་རྒྱ་ནག་ཏུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ནས་ཀོ་རི་ཡ་སོགས་སུ་འཕེལ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཁུངས་བཙོལ་ས་ནི་པད་མའི་མདོ་ཞེས་པ་ཞིག་ཡིན།

[2] པད་མའི་མདོ། (Lotus Sutra) འཁོར་ལོ་ཐ་མའི་དགོངས་པ་གཙོ་བོ་བསྟན་པའི་མདོ་ཞིག་ཡིན། མདོ་འདི་རྒྱ་ནག་ཡུལ་དུ་དར་ཁྱབ་ཆེན་པོ་བྱུང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༨༦ ལོར་རྒྱའི་ལོ་ཙཱ་བ་རྷརྨརཀྵ་ (Dharmaraksa) ཞུ་བས་རྒྱལ་ས་ཁྲང་ཨན་དུ་ཐོག་མར་བསྒྱུར།

[3] ལྷུམ་རའི་སྡེ་བ། (Hua Yen) བོད་སྐད་ལ་མེ་ཏོག་ལྷུམ་རའི་སྡེ་བ་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། ཐང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དུས་སྐབས་སུ་མདོ་ཕལ་མོ་ཆེ་ཞེས་པ་གཞིར་བཞག་ནས་དར་བའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་རེད།

[4] མདོ་ཕལ་མོ་ཆེ། (Avatamsaka Sutra) བོད་སྐད་དུ་མདོ་ཕལ་མོ་ཆེ། ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་པའི་ནང་དུ་ཏ་ཅང་གྲགས་པ་ཆེ་ཞིང་མེ་ཏོག་ལྷུམ་རའི་སྡེ་བ་ཞེས་པ་འབྱུང་བའི་ཁུངས་སུ་གྱུར།

༣། བདེ་བ་ཅན་གྱི་ལམ་ལུགས།

ལམ་ལུགས[1]་འདི་ནི་བདེ་བ་ཅན་གྱི་མདོ[2]་ཞེས་པ་ལ་སྨྲོང་བ་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་ལ་གཞི་བཞག་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ཞིང་། མདོ་དེའི་ནང་དུ་ད་ལྟའི་སྐབས་སུ་ང་ཚོ་རྒྱུད་བཞིན་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་ལ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པས་སེམས་དོན་གྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་གནས་སྟངས་ཇེ་སྡུག་ནས་ཇེ་སྡུག་ཏུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པར་གསུང་ཡོད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་བདེ་ཅན་ཞིང་གི་ཆོས་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཡིད་ཆེས་ལ་ཞལ་འདོན་དང་མོས་གུས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་བྱས་ན་མགོན་པོ་འོད་དཔག་མེད་པའི་བདེ་བ་ཅན་གྱི་ཞིང་དུ་སྐྱེ་བར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ལམ་ལུགས་འདི་ཉི་ཧོང་ནང་དུ་དར་ཁྱབ་ཆེན་པོ་ཡོད་ཅིང་། མིང་ལ་ཇོ་དོ[3]་ཞེས་འབོད་ཅིང་། མ་གཞི་དེ་ནི་ཇོ་དོ་ཤིན་ཤུ་[4]ཞེས་པ་དེའི་ལུགས་ལ་ཉེ་བ་ཡིན།

༤། ཁྲི་ཨན་ལམ་ལུགས།

ལུགས་འདིར[5]་སྒོམ་རྒྱག་པ་ཕོ་ན་སེམས་དོན་སད་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་དེ་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་ཕོ་ཆོས་གསུང་རབ་དང་ཉམས་ལེན་གཞན་པ་ལ་དོ་སྣང་ཏ་ཅང་ཞུང་ཞུང་ལས་མི་བྱེད། ལྷ་གྲུབ་འདི་ནི་ལང་ཀར་གཤེགས་པའི་མདོ་ (ལངྐཱཝཏཱར་[6]) གཞི་ལ་བཞག་ནས་

[1] བདེ་བ་ཅན། (Pure Land) ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་སངས་རྒྱས་པའི་ནང་དུ་དར་ཁྱབ་ཆེ་བའི་རྣམ་བཞག་ཅིག་རེད། བོད་སྐད་ལ་དག་ཞིང་ངམ་བདེ་བ་ཅན་གྱི་ཞིང་ཞེས་འབོད་སྲོལ་ཡོད། མགོན་པོ་འོད་དཔག་མེད་ཞིང་ཡིན་པར་བཤད་ཅིང་དམིགས་བསལ་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད། བདེ་ཅན་ཞིང་མདོ་ཞེས་པའི་མདོ་ལ་གཞིར་བཞག་ནས་ཤར་ཕྱོགས་ཁུལ་དུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་།

[2] བདེ་ཆེན་ཞིང་མདོ། (Pure Land Sutra) བོད་སྐད་དུ་དག་པའི་ཞིང་གི་མདོ། འདི་ལ་གསུམ་ཡོད་འདུག ཇོ་འཛོག་གི་ཡུལ་ནས་ཡེ་ལོ་ ༡༤༧ ཙམ་ལ་རྒྱ་ནག་ཡུལ་གདན་དྲངས་ནས་རྒྱ་སྐད་དུ་བསྒྱུར།

[3] Jodo ཉི་ཧོང་གི་དྲག་རྩལ་ཞིག་གི་མིང་། འདིའི་ནང་དུ་དབྱུག་པ་ཞིག་བཟུང་ནས་འཐབ་ཀྱི་ཡོད།

[4] Jodo Shinshu ཉི་ཧོང་དུ་ ༡༠༡ ཙམ་ལ་Tendai ཞེས་པ་ཞིག་གིས་སྲོལ་ཕྱེས་པའི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག འདི་ལ་དག་པའི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད་ཅིང་། ཉི་ཧོང་ནང་དུ་དར་ཁྱབ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དེ་རེད།

[5] Ch’an ཉི་ཧོང་དུ་དར་ཆེ་བའི་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཟེན་ཞེས་པ་དེའི་མིང་གཞན་པ་ཡིན།

[6] Lankavatara Sutra ལངྐར་བཤེགས་པའི་མདོ་ཞེས་པའི་ཐེག་ཆེན་གྱི་གསུང་རབ་ཅིག མདོ་འདི་འཁོར་ལོ་ཐ་མའི་བཀའ་རེད།

བཤད་ཀྱི་ཡོད། ལུགས་འདིའི་ནང་དུ་བསྒོམ་མེད་ཀྱི་རྣམ་གཞག་དང་རང་བྱུང་གི་རྣམ་བཞག་ལྷ་བུ་ཧྭ་ཤང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བཤད་ཚུལ་ཡང་མང་པོ་འདྲེས་ནས་ཡོད། ལམ་ལུགས་འདི་ཉི་ཧོང་གི་ནང་དུ་དར་སྐབས་དེ་ལ་ཟེན་ཆོས་ལུགས་[1]ཞེས་འབོད་ཅིང་དེ་ནི་ཉུབ་ཕྱོགས་སུ་ཤུགས་ཆེར་དར་བའི་ལམ་ལུགས་དེ་རེད།

ག༽ རྡོ་རྗེ་ཐེག་པ།

སངས་རྒྱས་ཆོས་ཀྱི་ཡན་ལག་ཐ་མ་འདི་ནི་ཕལ་ཆེར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཆ་ཚང་ཤོས་དེ་ཡིན། རྡོ་རྗེ་ཐེག་པ་[2]ཡི་དོན་ནི་ཕ་ལམ་གྱི་འཁོར་ལོ་ཞེས་པ་ཡིན་ཞིང་། འདིས་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུང་པའི་སྤྱི་ཆོས་དང་གསང་ཆོས་གཉིས་ཀ་ཟུང་དུ་འབྲེལ་བའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་མཚོན། སངས་རྒྱས་ཀྱིས་སློབ་མ་དམིགས་བསལ་བ་རེ་ཟུང་ཞིག་ལ་གསང་སྔགས་ཀྱི་ཆོས་འདི་གསུང་བར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཆོས་ཚུལ་འདི་དག་ནི་ཚེ་གཅིག་ལུས་གཅིག་ལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གོ་འཕང་སྙེར་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཧ་ཅང་ཆེ་བའི་ཆོས་ཚུལ་དེ་ཡིན་པར་འདོད། ཆོས་ཚུལ་འདི་ནི་ནུས་མཐུ་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་སྟབས་སེམས་དོན་གྱི་རྒྱུད་མ་སྨིན་པའི་གང་ཟག་ལ་ནི་ཆོས་ཚུལ་འདི་གནོད་ཚབས་ཅན་གྱི་ཆོས་ཤིག་ཀྱང་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་ཆོས་འདི་དག་གསང་བར་ཉར་དགོས་ཤིང་བླ་སློབ་ཀྱི་དམ་ཚིག་ཧ་ཅང་དམ་པོ་ཡོད་མཁན་དག་གི་ཞལ་ནས་སྙན་བརྒྱུད་ཁོ་ནས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་དགོས།

ནཱལནྡཱ་དང་བིཀྲམཤཱིལ་གཉིས་སུ་ནང་པའི་མཁས་གྲུབ་དག་གིས་ཕྱོགས་བསྡུ་བྱས་ནས་གོ་རིམ་མ་བསྒྲིགས་བར་དུ་རྒྱུད་སྡེ་འདི་དག་གང་ཟག་དཀྱུས་མས་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོའི་ཐོག་ནས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་བྱུང་སྲོང་མེད། སློབ་གཉེར་ཁང་འདི་ལ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དག་གིས

[1] Zen ལེགས་སྦྱར་གྱི་སྒོམ་གྱི་སྐད་དོད་ཛྷྱཱན་ཞེས་པ་ལས་ཟུར་ཆགས་པའི་ཚིག་ཡིན། རྒྱ་ནག་ཡུལ་དང་དེ་ནས་ཝེཏ་ནཱམ་དང་ཀོརིཡཱ། ཉི་ཧོང་སོགས་སུ་དར་བའི་ཐེག་ཆེན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ལུགས་ཤིག འདི་ལ་ཧྭ་ཤང་ལམ་ལུགས་སོགས་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་ཡོད་པས་བོད་བརྒྱུད་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་དང་ཅུང་ཟད་མི་འདྲ་བ་ཡིན། དགའ་པོ་མངལ་འཇུག་གི་མདོ་དང་། སེམས་ཙམ་རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་དགོངས་པ་ལ་ཁུངས་བཙལ་གྱི་ཡོད།

[2] རྡོ་རྗེ་ཐེག་པ། (Vajra Yana) ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བལྟས་ན་དུས་རབས་དགུ་པའི་དུས་སྐབས་སུ་རྒྱ་གར་གྱི་གྲུབ་ཆེན་དག་གིས་གསར་སྤེལ་བྱས་པ་རིམ་བཞིན་བོད་དང་རྒྱ་ནག་སོགས་སུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཡིན། འདིའི་ནང་དུ་བཟུང་དང་། སྔགས། ཕྱག་རྒྱ། དཀྱིལ་འཁོར་བཅས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་རེད།

ལོ་རྒྱ་བ་བཏང་ཞིང་། དེའི་ཕྱིར་ལོ་རྒྱ་བ་དག་གིས་བོད་ལ་ཁྱེར་ཡོང་བའི་གསུང་ཚང་མ་རྡོ་རྗེ་ཐེག་པའི་ཆོས་ཚུལ་ཞ་སྔག་ཆགས་པ་རེད།

རྒྱ་གར་གྱི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་བོད་དུ་དར་བ་དེ་རྡོ་རྗེ་ཐེག་པའི་བསྟན་པ་བོད་ལ་དར་བ་རེད། འདི་ལ་གདོད་མའི་བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད། དེ་ནས་བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེན་མོ་ལྔ་བོད་ལ་གསར་དུ་བྱུང་བ་དེ་དག་ནིཿ རྙིང་མ།[1] ས་སྐྱ།[2] བཀའ་བརྒྱུད།[3] ཇོ་ནང་།[4] དགེ་ལུགས་[5]བཅས་རེད། ཆོས་བརྒྱུད་འདི་དག་གི་སྐོར་གཞམ་གྱི་ས་བཅད་དག་ལ་རྒྱས་པར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་པས་འདིར་མི་སྤྲོ་ལོ། །ད་དུང་འདི་དག་ལས་མཆེད་པའི་ཆོས་བརྒྱུད་གཞན་རེ་ཟུང་ཡང་ཡོད། དེ་དག་ནི་ཤངས་པ་བཀའ་བརྒྱུད།[6] བོ་དོང་[7]ཆོས་བརྒྱུད་དང་ཞ་ལུ་ཆོས་བརྒྱུད་[8]ལྟ་བུ་རེད། བོད་ཀྱི་བན་ཆོས་ཀྱིས་ཉེ་སྐོར་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་སོག་པོ་དང་། བལ་ཡུལ། འབྲུག་བཅས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་གཙོ་བོ་ཐེབས་ཡོད།

---

[1] རྙིང་མ། གསང་སྔགས་རྙིང་མའི་ཆོས་བརྒྱུད་པ་རྣམས་ལ་རྙིང་མ་པ་ཞེས་པ་ཡིན། ཉམས་ལེན་གྱི་གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱ་བ་ཐོག་མ་ཐོན་མི་སམྦྷོ་ཊ་ནས་ལོ་རྒྱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ཡན་ལ་བསྒྱུར་པའི་མདོ་སྔགས་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་ཁག་སྔ་རིང་བརྒྱུད་བཀའ་མ་དང་། ཁྱད་པར་དུ་སློབ་དཔོན་པདྨ་འབྱུང་གནས་ཀྱིས་གཏེར་དུ་སྦས་ཤིང་ཕྱིས་ཀྱི་སྤྲུལ་པའི་གཏེར་སྟོན་རྣམས་ཀྱིས་གདན་དྲངས་པའི་ཟབ་ཆོས་བླ་རྫོགས་ཐུགས་གསུམ་སོགས་ཉེ་བརྒྱུད་གཏེར་མའི་ཆོས་སྐོར་གྱི་ཉམས་ལེན་གཙོ་ཆེར་མཛད།

[2] ས་སྐྱ། འཁོན་དཀོན་མཆོག་རྒྱལ་པོས་སྲོལ་བཏོད་པའི་ཆོས་བརྒྱུད་ལ་ས་སྐྱའི་ཆོས་བརྒྱུད་ཅེས་འབོད། ས་སྐྱའི་གོང་མ་རྣམ་ལྔ་སོགས་ཀྱིས་སྤེལ་ཞིང་རྒྱས་པར་བཏང་།

[3] བཀའ་བརྒྱུད། དྭགས་པོ་ལྷ་འོད་གཞོན་ནུ་ལས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྒྱུད་ལ་དྭགས་པོ་བཀའ་བརྒྱུད་ཞེས་འབོད། བཀའ་བརྒྱུད་ཆེ་བཞི་ཆུང་བརྒྱད་ཀྱི་མཁས་རྣམས་ཀྱིས་སྤེལ་ཞིང་རྒྱས་པར་བཏང་།

[4] ཇོ་ནང་། ཀུན་སྤངས་ཐུགས་རྗེ་བརྩོན་འགྲུས་ནས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྒྱུད་ལ་ཇོ་ནང་བ་ཞེས་འབོད། ཀུན་མཁྱེན་དོལ་བོ་པ་དང་ཏཱ་ར་ནཱ་ཐ་སོགས་ཀྱིས་སྤེལ་ཞིང་རྒྱས་པར་བཏང་།

[5] དགེ་ལུགས། རྗེ་ཙོང་ཁ་བས་ནས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྒྱུད་ལ་དགེ་ལུགས་པ་ཞེས་འབོད། རྒྱལ་ཚབ་མཁས་གྲུབ་རྣམ་གཉིས་སོགས་ཀྱིས་སྤེལ་ཞིང་རྒྱས་པར་བཏང་།

[6] ཤངས་པ་བཀའ་བརྒྱུད། མཁས་གྲུབ་ཁྱུང་པོ་རྣལ་འབྱོར་ནས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྒྱུད་ལ་ཤངས་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཅེས་འབོད། རྨེའུ་སྟོན་པ་དང་གཡོར་མོ་རྒྱ་མོ་ཆེ་བ་སོགས་ཀྱིས་སྤེལ་ཞིང་རྒྱས་པར་བཏང་།

[7] བོ་དོང་། བོ་དོང་ཕྱོགས་ལས་རྣམ་རྒྱལ་ནས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྒྱུད་ལ་བོ་དོང་ཆོས་བརྒྱུད་ཅེས་འབོད། རྡོ་རྗེ་ཕག་མོ་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་དང་འཇིགས་རྟེན་མིག་གསུམ་སོགས་ཀྱིས་སྤེལ་ཞིང་རྒྱས་པར་བཏང་།

[8] ཞ་ལུ་འམ་བུ་ལུགས་ཆོས་བརྒྱུད། བུ་སྟོན་རིན་ཆེན་གྲུབ་ནས་བྱུང་བའི་ཆོས་བརྒྱུད་ལ་ཞ་ལུ་ཆོས་བརྒྱུད་ཅེས་འབོད། སྒྲ་ཚད་རིན་ཆེན་རྣམ་རྒྱལ་སོགས་ཀྱིས་སྤེལ་ཞིང་རྒྱས་པར་བཏང་།

དྲུག ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས།

༡། རྟེན་འབྲེལ་གྱི་རྣམ་གཞག་འདི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པའི་རྣམ་གཞག་གཙོ་བོ་ཞིག་རེད། ཆོས་ཐམས་ཅད་རྒྱུ་དང་རྐྱེན་གྱི་དྲ་བ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་འབྲེལ་ནས་ཡོད་པར་འདོད། ཁྱེད་རང་གི་འཚོ་བ་གང་ཟག་གཞན་དང་ཇི་ལྟར་འབྲེལ་ཡོད་པའི་ཐོག་ལ་བསམ་གཞིགས་གྱིས། ད་ལྟ་ཁྱེད་ནམ་ཡང་ཐུག་མྱོང་མེད་པའི་མི་དག་ལ་བསམ་བློ་བཏང་ནས་ང་ཚོ་ཚང་མ་གཅིག་གཅིག་ལ་ཇི་ལྟར་འབྲེལ་ཡོད་པའི་ཐོག་ལ་བསམ་བློ་ཐོངས། ཁྱོད་ཀྱི་བྱ་བས་དེ་དག་ལ་ཕན་གནོད་གང་འབྱུང་བ་དང་དེ་དག་གི་བྱ་བས་ཁྱོད་ལ་ཕན་གནོད་གང་འབྱུང་ངམ། བསམ་ཚུལ་འདི་ཕོར་ཡུག་གི་ཚུལ་དུ་ཞོག ཁྱེད་རང་དང་འཛམ་གླིང་འདི་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཇི་འདྲ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་དམ།

༢། སངས་རྒྱས་པས་སྡུག་བསྔལ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྩ་བ་ནི་རང་ཉིད་དོན་དམ་པར་གྲུབ་པར་འཛིན་པ་ལས་བྱུང་བར་འདོད། རང་ཉིད་ཅེས་པ་འདི་ལ་ཁྱེད་ཀྱིས་གོ་བ་ཇི་ལྟར་ལོན་ནམ། ཁྱེད་རང་གིས་ཁྱེད་རང་སུ་ཡིན་པར་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་དམ། ཁྱེད་རང་གིས་ངོས་འཛིན་དུ་གྱུར་པ་གང་ཞིག་མཐོང་བ་དེ་དག་ལ་བསམ་གཞིགས་གྱིས། ཁྱེད་རང་ངོས་འཛིན་བྱེད་འདི་དག་ཁྱེད་རང་རེད་དམ། གལ་སྲིད་མིན་ན་ཁྱད་ཆོས་འདི་དག་ཚང་བའི་ཁྱེད་རང་དེ་འཚོལ་བའི་ཐབས་ཤེས་གྱིས། ད་ལྟ་ཁྱེད་རང་ཞེས་པ་འདི་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་བརྩམས་པའི་བྱ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་བསམ་བློ་ཐོངས། བྱ་བ་འདི་དག་གིས་ཁྱེད་ལ་སྡུག་བསྔལ་འདྲེན་གྱི་འདུག་གམ་བདེ་བ་འདྲེན་གྱི་འདུག

༣། དད་པའི་ལམ་ལུགས་མང་ཆེ་བས་བརྩེ་བ་སྙིང་རྗེ་གོང་འཕེལ་གཏོང་བ་གལ་ཆེན་དུ་གསུང་གི་ཡོད་ཅིང་། སངས་རྒྱས་པ་ནི་སེམས་དོན་གྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་སྐྱུལ་སློང་གཙོ་བོ་བྱེད་མཁན་དེ་བརྩེ་བ་སྙིང་རྗེ་ཡིན་པར་བཤད་མཁན་ཁྱད་པར་བ་ཞིག་ཡིན། དུས་ཚོད་ཏུང་ཙམ་བཏང་ནས་སྙིང་རྗེ་ཡི་སྙོར་ལ་བསམ་བློ་ཐོངས། ཁྱེད་རང་གིས་བསམ་ན་མི་ཐམས་ཅད་ལ་སྙིང་རྗེ་སྒོམ་ཐུབ་ཀྱི་རེད་དམ། གལ་སྲིད་ཐུབ་ན་དེ་ལ་འགོག་རྐྱེན་བྱེད་མཁན་དེ་གང་ཡིན་པར་བསམ་གྱི་འདུག གཞན་ལ་ཕན་འདོགས་བསམ་པའི་བློ་དང་སྙིང་རྗེ་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་གང་འདུག་གམ།

ཏཨོ་ཆོས་ལུགས།

རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་རིང་མོའི་ནང་དུ་སེམས་དོན་གྱི་ལྟ་གྲུབ་མང་པོ་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཡོད། འགའ་ཞིག་ནི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་གི་རིང་ལ་ཡོད་པའི་གནའ་བོའི་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་ནས་དར། འགའ་ཞིག་ནི་ཚོང་ལམ་བརྒྱུད་ནས་རྒྱ་གར་ནས་དར་ཡོང་། འགའ་ཞིག་ནི་རྒྱུ་རྐྱེན་གནས་སྟངས་གཞན་འདྲ་མིན་ལ་བརྟེན་ནས་དར་ཁྱབ་བྱུང་།

སྤྱིར་རྒྱ་ནག་ནང་དུ་སེམས་དོན་གྱི་ལྟ་ཚུལ་ཐམས་ཅད་ནང་ཁུལ་ཏ་ཅང་མི་མཐུན་པ་ཡོད་ན་ཡང་ལྟ་ཚུལ་དེ་དག་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་རམ་འདེགས་སུ་ཡང་འགྲོ་བ་ཡིན། རྒྱ་ནག་གི་ཆོས་ལུགས་གཅིག་གི་བཤད་ཚུལ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཆོས་ལུགས་གཞན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པ་དེ་འདྲ་མང་དུ་ཡོང་གི་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་པོ་དག་གིས་དུས་སྐབས་གཅིག་ལ་ལམ་ལུགས་མང་པོ་ལ་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཆོག་པ་ལྟ་བུ་རེད། དེ་ལྟར་མུ་མཐུད་ནས་བསྟུད་པས་ཡུལ་དེར་ལམ་ལུགས་ཆེ་ཁག་བཞི་མངོན་གསལ་གྱིས་བྱུང་བ་རེད། དེ་དག་ནི་རྒྱ་ནག་དམངས་ཁྲོད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་[1](451) སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས། ཀོང་ཙེའི་ལྟ་གྲུབ།[2] ཏཨོ་ཆོས་ལུགས་བཅས་རེད། འདི་དག་གི་ནང་ནས་ཏཨོ་ལམ་ལུགས་[3]ཀྱིས་རྒྱ་མི་རྣམས་ཀྱིས་འཛིག་རྟེན་མཐོང་ཕྱོགས་དམིགས་བསལ་བ་བཟོད་བྱར་བྱས་པའི་རྒྱ་ཆེ་

---

[1] རྒྱ་ནག་དམངས་ཁྲོད་ཆོས་ལུགས། (Chinese Folk Traditions) རྒྱ་ནག་ཧན་མི་རིགས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་རེད། འདིའི་ནང་དུ་མེས་པོ་གོང་མ་དང་། རང་བྱུང་གི་སྟོབས་ཤུགས་ལ་བརྩི་བཀུར་དང་། གནོད་པ་ཟློག་པ་དང་། དེ་བཞིན་འགྲོ་བ་མི་དང་ལྷ་འདྲེ་དག་གིས་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད་ཐུབ་པའི་རང་བྱུང་གི་ཆོས་ཉིད་བཅས་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། ཐོག་མར་ལྷ་སྣ་མང་ཞིག་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་ཕྱིས་སུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དང་འདྲེས་ནས་ལས་འབྲས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་དང་སྐྱེ་བ་སྔ་ཕྱི་ཡང་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

[2] ཀོང་ཙེའི་ལྟ་གྲུབ་རིང་ལུགས། (Confucianism) ནི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་དང་ལྟ་གྲུབ་ཤིག་གམ་ཆབ་སྲིད་སྐྱོང་བའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། འདི་རྒྱའི་ལྟ་གྲུབ་སྨྲ་བ་ཀོང་ཙེས་ (ཡི་ལོ་སྔོན་ ༥༥༡-༤༧༩) གྲུབ་མཐའ་བརྒྱ་མ་ཞེས་པའི་གཞུང་ལས་གྲུབ་ཡོང་བ་ཞིག་རེད།

[3] ཏཨོ་ལམ་ལུགས། (Taoism) གོ་བ་དང་སྦྱར་ནས་བསྒྱུར་ན་རང་བྱུང་བཞུར་ལམ་རིང་ལུགས་ཞེས་པ་ཞིག་ལ་སྒྱུར་འོས་པར་སྣང་། ཡི་ལོ་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༤པ་དང་ ༥ པའི་སྐབས་རྒྱ་ནག་གི་ལྟ་གྲུབ་སྨྲ་བ་ལཨོ་ཙི་ཞེས་པས་གསར་གཏོད་བྱས་པར་བཤད།

ལ་ཟབ་པའི་ལྷ་གྲུབ་ཕྱུག་པོ་དག་དང་། ཉམས་ལེན་པའི་འཚོ་བའི་ནང་གི་བཏང་སྙོམས་དང་ལྷིང་འཇགས་འབྱུང་བར་བྱེད་པའི་སེམས་དོན་གྱི་ཉམས་ལེན་གཉིས་ལྷན་དུ་སྦྱོར་བའི་ཐབས་ལམ་བཤད་ཡོད། འདི་ནི་རང་བྱུང་གི་དངོས་པོའི་གོ་རིམ་རྣམས་མཐར་ཐུག་གི་ཡང་དག་པ་ཡིན་པའི་དངོས་དོན་གཞི་ལ་བཞག་ནས་དེའི་ནང་དུ་གང་ཟག་སྙིར་གྱི་གནས་བབ་རྒྱ་ཆེ་ས་ནས་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད། རྒྱུ་མཚན་དེའི་ཕྱིར་ཏཱ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་ཉམས་ལེན་པས་དམིགས་བྱ་གཙོ་བོ་ནི་མཐའ་དང་ཚད་མེད་པར་ངང་གིས་འབྱུང་བའི་རང་བྱུང་ལ་བར་ཆད་གཏོང་བྱེད་ཐམས་ཅད་ཞིག་པར་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད།

དུས་རབས་སྔོན་མའི་སྐབས་སུ་ཏཱ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་པའི་གྲངས་འབོར་ཏ་ཅང་ཤུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་མོའི་[1]སྔོན་དུ་ཏཱ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་འདི་རྒྱ་ནག་ནང་དུ་དར་པའི་ལམ་ལུགས་གྲུབ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་རེད། ད་སྐབས་རྒྱ་རིགས་མི་མང་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལེགས་བྱང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་རང་བཞིན་དེ་ངོ་འཕྲོད་ཡོང་བའི་སྐབས་སུ་ཐའེ་ཝན་དང་། ཧོང་ཀོང་། ལྷོ་ཤར་ཨེ་ཤི་ཡཱ་ཡི་ཚ་ཤར་རེ་ཟུང་། རྒྱ་ནག་སྐམ་ས་བཅས་སུ་ཏཱ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་འདུས་ཚོགས་མི་ཤུང་བ་ཙམ་ཡོད། ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡང་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ལེགས་བྱང་། གསེར་ཁབ་དང་། རྩ་སྨན། སྒོམ། དྲག་རྩལ་སོགས་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་རིག་གནས་ལག་ལེན་བྱེད་པ་ཁྱབ་བརྡར་སོང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཏཱ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་ལ་དོ་དབྱིངས་གསར་པ་སླེབས་བཞིན་ཡོད།

[1] རིག་གནས་གསར་རྗེ་ཆེན་མོ། (Cultural Revolution) (༡༩༦༦ – ༡༩༧༦) འདི་ལ་ལོ་བཅུའི་གོད་ཆག་ཀྱང་འབོད། དེའི་སྐབས་ཀྱི་སྲིད་འཛིན་མའོ་ཙེ་ཏུང་གིས་སྤེལ་བའི་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གསར་རྗེའི་ལས་འགུལ་ཞིག་རེད། སྙིང་བཞི་རྩ་གཏོར་བཏང་ནས་མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་དགོངས་པ་ལ་ཤར་བསྐྱོད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ཡིན། མདུན་མཆོང་ཆེན་མོ་ཞེས་པ་སྤེལ་ནས་མི་གྲངས་བྱེ་བ་ ༡ སུ་གེས་ཤི་ནས་ལས་འགུལ་དེ་ལ་ཕམ་ཉེས་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་ཆེད་དུ་ཡང་ཡིན། འོན་ཀྱང་ལས་འགུལ་འདི་ཡང་པེ་ཅིན་སྟེབ་གསོད་ཆེན་མོ། ཀུའང་ཤི་སྟེབ་གསོད་ཆེན་མོ། ནང་སོག་སྟེབ་གསོད་ཆེན་མོ། ཡུན་ནན་སྟེབ་གསོད་ཆེན་མོ། ཏའོ་ཞིའན་སྟེབ་གསོད་ཆེན་མོ་བཅས་མི་གྲངས་བྱེ་བ་ ༢ ཙམ་དམར་གསོད་བཏང་བའི་ཐྲ་སློའི་ལས་འགུལ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

གཅིག ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

ཏཱའོ་རིང་ལུགས་ནི་"ཏཱའོ་ཏེ་ཆིང་"[1]ཞེས་པའི་གསུང་དེབ་ཀྱི་ནང་དུ་བཤད་པའི་ལྟ་གྲུབ་ལས་བྱུང་། དེབ་དེའི་ནང་དུ་སྤྱི་ཚོགས་དང་། ཆབ་སྲིད། ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་སྐོར་ལ་ལེགས་བཤད་མང་པོ་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་ཡོད། དེའི་ནང་གི་བསམ་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་རྒྱ་ནག་གི་ཡི་གེ་མ་དར་སྔོན་གྱི་བསམ་ཚུལ་ཡིན་ཞིང་། གཙོ་བོ་ནི་རང་བྱུང་ཁམས་དང་འབྲེལ་བའི་ནང་དོན་རེད། ལེགས་བཤད་འདི་དག་གི་རྩོམ་པ་པོ་སུ་ཡིན་དོས་འཛིན་བྱེད་པ་ཧ་ཅང་དཀའ་ན་ཡང་མང་ཆེ་བས་གྲགས་ཅན་གྱི་སྔོན་དགེ་པ་ལའོ་ཚུའུ་[2]ཞེས་པ་དེས་བརྩམས་པར་ཆ་འཛོག་བྱེད།

ལའོ་ཚུའུ་ཞེས་པ་འདིའི་སྐོར་ལ་གནས་ཚུལ་ཧ་ཅང་ཉུང་ཉུང་ལས་ཤེས་ཀྱི་མེད་ཅིང་། འགའ་ཞིག་གིས་ཁོང་ནི་ཀོང་ཙེའི་[3]དུས་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་མི་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད་པ་དང་། འགའ་ཞིག་གིས་དེ་ལས་ཕྱིས་སུ་བྱོན་པར་འདོད། ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསམ་བློ་ཆེན་པོ་ཡོད་མཁན་དག་གིས་ཁོ་ནི་ལྷ་ཞིག་ཡིན་པར་བརྩིས་ནས་ཁོང་ལ་དད་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གང་ལྟར་ཁོང་གི་རྣམ་ཐར་ནི་གསལ་ཁ་མེད་པ་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་ཁོང་གིས་གསུང་བའི་

[1] དགེ་བའི་ལམ་ལ་འཇུག་པའི་གསུང་། (Tao Te Ching) (ཡི་ལོའི་སྔོན་གྱི་དུས་རབས་ ༦ པ– ༩ བ།) ལའོ་ཙིས་བརྩམས་པར་གྲགས་པའི་རྒྱ་ནག་གི་སྲོལ་རྒྱུན་གཞུང་ལུགས་ཤིག བོད་སྐད་དུ་དགེ་ལམ་དེབ་ཞེས་བསྒྱུར་འོས་པར་མཐོང་། འདི་ཏཱའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཡིད་དོན་དང་ལྟ་གྲུབ་གཉིས་ཀྱི་གཞི་བཙོལ་ས་དེ་ཡིན་པ་མ་ཟད། འདིས་རྒྱ་ནག་ནང་གི་ཀོང་ཙེ་དང་ནང་ཆོས་སོགས་ཆོས་ལུགས་གཞན་པ་ལ་ཡང་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་ཡོད།

[2] ལའོ་ཙི་Lao-tzu (ཡི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ ༦༠༡- ༥༣༡) ནི་དགེ་རྒན་ཞེས་པའི་དོན་ལ་ཏག་གེར་འཁྱོར། གནའ་བོའི་རྒྱ་ནག་གི་ལྟ་གྲུབ་སྨྲ་བ་དང་རྩོམ་པ་པོ་ཞིག་རེད། རང་བྱུང་བཞུར་ལམ་ཨམ་ཏཱའོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་རྩ་གཞུང་སྤྱོད་ལམ་ཞེས་པ་བརྩམས་ནས་ཏཱའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྲོལ་གཏོད་པ་པོར་གྱུར། ཁོང་ནི་ཡི་ལོའི་སྔོན་གྱི་བརྒྱ་ཕྲག་ ༦ པའི་ནང་དུ་ཀོང་ཙེ་དང་སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་དང་དུས་མཚུངས་སུ་བྱོན་པར་འདོད།

[3] ཀོང་ཙེ། Confucius (ཡི་ལོ་སྔོན་ ༥༥༡) རྒྱ་ནག་གི་ཀྲུའུ་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དུས་སྐབས་སུ་ལྟ་གྲུབ་སྨྲ་བ་དང་ཆབ་སྲིད་རིག་པ་ཞིག་རེད། གྲུབ་མཐའ་བརྒྱ་མ་ཞེས་པའི་དུས་སྐབས་སུ་སྐབས་བྱུང་། འདིས་རྒྱལ་སྲིད་སྐྱོང་ཚུལ། ཁྱིམ་ཚང་སྐྱོང་ཚུལ། སྤྱི་ཚོགས་སྐྱོང་ཚུལ་གལ་ཆེའི་དོན་མང་པོ་བཤད་ཡོད་ཅིང་ད་དུང་རིག་གནས་འདིས་ཤུགས་རྐྱེན་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་ཆེན་པོ་ཡིན། རང་གི་ལུས་ལ་དཔེ་ལོངས་ལ། གཞན་ལ་གནོད་པ་མ་བྱེད་ཅིག ཅེས་པ་ལུགས་འདིའི་དོན་སྙིང་ཡིན།

ལེགས་བཤད་ནི་མི་རབས་མང་པོའི་རིང་ལ་འཕྲིན་ལས་རླབས་ཆེན་བཞག་ཡོད། གསུང་དེབ་<<ཏཨོ་ཏེ་ཆིང>> ནི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྟོག་ཞིང་ཡོད་པའི་སྐབས་ཤིག་ལ་བྱུང་། དེའི་སྐབས་སུ་རྒྱུག་ནག་དེ་ནང་ཁུལ་གྱི་དམག་གི་རྒྱལ་ཕྲན་དུམ་བུ་མང་པོར་སོང་ཡོད་ཅིང་། དེ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་དབང་སྒྱུར་ཆེད་དམག་འཁྲུག་ཡང་ཡང་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འཐབ་རྩོད་དེ་འདྲ་ཡོད་བཞིན་པའི་ངང་དུ་དབང་སྒྱུར་མཁན་དག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་དབང་ཆ་སྲ་བརྟན་གཏོང་ཆེད་དུ་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་དམག་འཐབ་ཀྱང་འབྱུང་བཞིན་ཡོད། དེའི་སྐབས་སུ་ལྟ་གྲུབ་ལམ་ལུགས་གསུམ་ནི་གཞན་ལས་དབང་ཤེད་ཆེ་བ་ཡོད།

ཀ༽ ཀོང་ཙེའི་རིང་ལུགས།

སྲིད་གཞུང་ལམ་ལུགས་འཛུགས་པའི་དོན་དུ་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་ལམ་སྟོན་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གཞི་ལ་བཞག་ཅིང་། རྒྱལ་པོ་རྣམས་དགེ་བའི་ལས་ཀྱི་མཚོན་དོན་ཡིན་པར་བཤད་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཅིག

ཁ༽ ཏཨོ་རིང་ལུགས།

རང་ཉིད་རང་གཙུན་གྱི་སྲིད་གཞུང་འཛུགས་པར་རང་བྱུང་གིས་ཡོང་བའི་མང་ཚོགས་ཀྱི་འདོད་པ་གཞིར་བཞག་ནས་འགྲོ་དགོས་པར་སྟོན་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག

ག༽ ལུགས་མཐུན་རིང་ལུགས།

ཁྲིམས་ལུགས་དང་གཞུང་གི་བཀའ་ལ་སྲུང་བརྩི་ནན་པོ་བྱེད་དགོས་པར་བཤད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ལ་ལུགས་མཐུན་རིང་ལུགས་[1] ཞེས་འབོད། དབང་སྒྱུར་བ་དག་གིས་དམག་གི་ལས་འགུལ་བརྩམས་པའི་སྐབས་སུ་རྟོག་ལྡན་གྱི་མཁས་པ་དག་གིས་རྒྱལ་ཁམས་ཀུན་ལ་

[1] ལུགས་མཐུན་རིང་ལུགས། Legalism (ཡེ་ལོ་སྔོན་ ༤༧༥–༢༢༡) བོད་སྐད་དུ་ལུགས་མཐུན་རིང་ལུགས་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་པོ་ལུགས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སྐྱོང་ཚུལ་ལྟ་གྲུབ་ཅིག

སྤྱུལ་ནས་རང་རང་གི་ལྷ་གྲུབ་འཆད་སྤེལ་བྱས། ལཱོ་ཚི་ཡང་ཀྲུའང་ཙི་[1] དང་དུས་མཉམ་པའི་དེ་འདྲའི་རྒྱལ་ཁམས་སྤྱུལ་བའི་མཁས་པ་དག་གི་ནང་ནས་གཅིག་རེད། ཀྲང་ཙི་ཡིས་ཧྥོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་འཚོ་བ་ཇི་ལྟར་སྐྱེལ་དགོས་པ་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་བྱུང་བ་སྙིང་བསྡུས་དང་། བསྡུས་བརྗོད་ཀྱི་སྒྲུང་། བཙོས་སྒྲུང་བཅས་བརྩམས། ཁོང་གིས་མི་རྣམས་རང་བྱུང་ཁམས་དང་གཅིག་ཏུ་འདྲེས་པར་དམིགས་པའི་སྣང་མེད་འཁྱམ་ཕྱུལ་གྱི་འཚོ་བ་ཞིག་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྒྲིག་ལམ་དག་ལ་དགག་པ་ཡང་ཡང་བྱས།

ཁྲིན་[2] ཞེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དེས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ལ་རིམ་བཞིན་དམག་གིས་དབང་སྒྱུར་ཐུབ་པར་གྱུར་ཅིང་། དབང་སྒྱུར་བའི་རྒྱལ་ཁབ་སྡེ་དག་གི་ཐོག་ལ་ཁྲིམས་ལུགས་བཙན་འགེལ་བྱས། ཕོ་ཆོས་དབང་ཤུགས་དེ་རྒྱུན་རིང་པོ་མ་གནས་ན་ཡང་མཐར་སྲིད་སྐྱོང་གི་ལམ་ལུགས་གསུམ་ཀ་གཅིག་ཏུ་བསྒྲིལ་ཐུབ་པ་བྱུང་། དེར་བརྟེན་ཡུལ་ཁམས་དེ་ལ་ཞི་བདེ་བྱུང་བ་དང་རྟོག་ལྡན་པའི་ལས་ཀ་ལ་ཡང་འགྱུར་བ་ཐེབས་པར་གྱུར། ཁོང་ཆོས་རྒྱལ་པོ་ལ་བསླབ་བྱ་རྒྱག་པའི་ཆབ་ལ་ད་སྐབས་ཕོ་ཚོའི་དགོངས་ཚུལ་རྣམས་མང་ཚོགས་ལ་གསུང་འགོ་ཚུགས། ཕོ་ཚོའི་གསུང་བྱ་དག་ཉན་མཁན་གསར་པ་སྟེ། མང་ཚོགས་ལ་གལ་ཆེན་གྱུར་ཡོད་པ་ལ་དམིགས་སུ་བཀར་ནས་གསུང་།

འདིར་ལྷ་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་ཁག་གཉིས་བྱུང་། གཅིག་གིས་མཐོ་རིམ་མི་སྣ་ལ་གང་ཟག་སྙེར་དོན་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་ནས་ཚེ་རིང་དུ་སྡོད་པའི་ཐབས་ལམ་འཚོལ་བ་གཙོ་བོ་བྱས་པ་དང་། གཅིག་གིས་དམའ་རིམ་སྤྱི་ཚོགས་ལ་མང་ཚོགས་ཀྱི་སྨྱོང་བཞིན་པའི་དཀའ་ངལ་མང་པོ་སེལ་བའི་ཆེད་དུ་མོས་གུས་ཀྱི་ལམ་ཀ་འཚོལ་བ་གཙོ་བོ་བྱས། རིམ་པ་གཉིས་པ་འདིའི་ནང་དུ་རང་ཉིད་ལྷ་ཡུལ་ནས་ཡོང་བའི་དགེ་རྒན་ཞིག་ཡིན་པར་སྒྲོག་མཁན་ཁྲང་

[1] Zhuangzi (ཕྱི་ལོ་སྔོན་ ༣༣༠-༢༨༧) ཧྥོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་མཚོན་པའི་བརྩམས་སྒྲུང་དང་ལེགས་བཤད་གཅེས་བཏུས་ཀྱི་དེབ་ཅིག་དང་། དེའི་རྩོམ་པ་པོའི་མིང་།

[2] ཁྲིན། (Ch’in) (ཕྱི་ལོ་སྔོན་ ༨༩༧) ཆིན་ཞེས་པ་ནི་གནའ་བོའི་ཀྲུའུ་རྒྱལ་བརྒྱུད་ཀྱི་སྐབས་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་གི་མིང་རེད། རྒྱལ་ཁབ་བདུན་ཞེས་པའི་ནང་གི་གཅིག་རེད། མཐར་གོང་མ་ཆེན་ཧྲི་ཧྭང་གིས་རྒྱལ་ཁབ་བདུན་པོ་དབང་དུ་བསྡུས་ནས་རྒྱ་ནག་གཅིག་གྱུར་ཐོག་མར་བྱས།

ཏཱ་ལིང་ [1] ཞེས་བྱ་བས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལས་འགུལ་ཞིག་གསར་གཏོད་བྱས་ནས་ལའོ་ཙུ་ལ་ལྷ་ཡི་གོ་གནས་སུ་བཞག་ནས་ཁོ་རང་ལའོ་ཙུ་སྐུ་དངོས་ཀྱི་བདམས་པའི་སྐུ་ཚབ་ཡིན་པར་བསྒྲགས། ཆོས་ལུགས་དེའི་མིང་ལ་གནམ་དཔོན་ལམ་ [2] ཞེས་འབོད། ལམ་ལུགས་དེ་ལ་མང་ཚོགས་ཀྱིས་རྒྱབ་སྐྱོར་ཐོབ་ཅིང་མཐར་ལམ་ལུགས་དེ་འཛིན་མཁན་ཁྲང་ཏཱ་ལིང་གིས་དབང་སྒྱུར་བའི་རང་བཙན་གྱི་ཡུལ་ཁག་གཅིག་ཡོད་གས་སུ་ཆགས།

དེ་ནས་སྲིད་ཀྱི་གྲོས་མོལ་མང་དག་ཅིག་བྱས་མཐར་ལྷ་བབ་དགེ་རྒན་གྱི་ཆོས་དེ་ཧན་གོང་མའི་ [3] གཞུང་འབྲེལ་ཆོས་ལུགས་ལ་ངོས་འཛིན་ཐོབ། དེའི་སྐབས་སུ་ལམ་ལུགས་དེ་ཡུལ་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་ནས་སྒྲིག་ལམ་ཡོད་པའི་རྩ་འཛུགས་ཤིག་གི་ངོ་བོར་གྱུར་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་དགོན་པ་དང་། གྲྭ་པ། ཚོ་ག་ཕྱག་ལེན་སོགས་ཆ་ལག་ཡོད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ལ་གྱུར། ལམ་ལུགས་འདིས་ཏཱ་ལམ་ལུགས་པའི་ལོ་རྒྱུས་མང་ཆེ་བ་ཕྱོགས་གྱུར་རིང་ལུགས་ཀྱི་གདམ་རྒྱུད་དུ་གྲགས་པ་ཞིག་ལ་བཙོས་ཤིང་། ཏཱ་ཡང་ལྷ་ལས་བྱུང་བའི་ངོ་བོར་བསྒྲུན་ཡོད།

དེའི་རྗེས་ཀྱི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་ཅིག་གི་རིང་ལ་ཏཱ་ལམ་ལུགས་དེ་སྨུ་མཐུད་ནས་ཧུར་བརྩོན་གྱི་ངང་ནས་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་། ཏཱ་སྙིང་ཞེན་ཅན་ཟེར་བ་དེ་འདྲ་མེད་ན་ཡང་ཏཱ་ཡི་གསུང་ཚིག་རྣམས་འགྲེལ་བཤད་རྣམ་པ་མི་འདྲ་བ་བྱེད་མཁན། མང་ཚོགས་ཀྱི་ཡིད་དབང་འཕྲོག་པའི་བཤེས་གཉེན་དེ་འདྲའི་མདུན་དུ་མང་ཚོགས་རྣམས་ལྷན་དུ་འཛོམས་ཀྱི་ཡོད། བཤེས་གཉེན་དེ་ཚེ་སྐྱ་གྲོངས་བའི་རྗེས་སུ་ཁོང་གི་རྗེས་འབྲང་རྣམས་ཚོ་ཁག་བྱས་ནས་ཁ་འཐོར་དུ་འགྲོ་ཞིང་། དེ་འདྲའི་སེམས་དོན་སྨྲ་བའི་བཤེས་གཉེན་གཞན་དག་གི་མདུན་དུ་གྲམ་འགྲོ། འདི་འདྲ་བའི་ཚེ་ཁག་རེ་ཟུང་ལ་གོང་མའི་སྲིད་གཞུང་ནས་དམིགས་བསལ་གནས་བབ་རག་སྐབས་དེ་དག་གི་བསམ་ཚུལ་རྣམས་ཁྱབ་ཇེ་ཆེར་འགྲོ།

---

[1] Chang (Tao-Ling) (༣༤– ༡༥༦) ཏཱ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་གསེས་གནམ་དཔོན་ལམ་ཞེས་པ་གསར་གཏོད་མཛད་པ་པོ།

[2] གནམ་གྱི་རྒན་པོའི་བཞུད་ལམ། (Way of the Celestial Masters) བོད་སྐད་དུ་གནམ་དཔོན་ལམ་ལུགས་ཞེས་བསྒྱུར་ཡོད། ཏཱ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་གསེས་གྲུབ་མཐའ་ཞིག་རེད།

[3] ཧན་རྒྱལ་རབས། (Han Empire) (ཡེ་ལོ་སྔོན་ ༢༠༦ –༢༢༠) ནི་ཡེ་ལོ་སྔོན་གྱི་ ༢༠༦ ནས་ཡེ་ལོ་ ༢༢༠ བར་དུ་བྱུང་བའི་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་རབས་ཤིག་རེད། དུས་རབས་འདི་ལ་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་གསེར་གྱི་དུས་རབས་སུ་གྲགས།

འདི་འདྲ་བྱས་ནས་ཏའོ་ལམ་ལུགས་དེ་ཡང་ཕར་ཚུར་འཕོ་འགྱུར་ལྷ་བུ་བྱས་ནས་སྤྱི་ཚོགས་དང་། ཆབ་སྲིད། སེམས་དོན་བཅས་ཀྱི་འགྱུར་འགྲོས་ལ་བསྟུན་འགྱུར་མང་པོ་ཕྱིན་ཡོད།

ཆོས་ལུགས་འདི་ཚེ་སྲིང་ཐབས་ཀྱི་རིག་པ་ཞིག་ཡིན་སྟབས་ཏའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྩོམ་རིགས་རྣམས་རྩོམ་རིགས་གཞན་དག་ལས་རིན་ཐང་ཇེ་ཆེར་སོང་། ཐེངས་མང་པོར་ཏའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གསུང་རབ་དགོངས་འགྲེལ་དང་བཅས་པ་ཡོངས་རྫོགས་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་ནས་ཏའོ་ཆོས་ཀྱི་གསུང་རབ་ཏའོ་ཙང་[1]ཞེས་པ་ཞིག་འབྱུང་ཐབས་ལ་འབད་བརྩོན་བྱས་ཡོད། མིང་གོང་མའི་སྐབས་སུ་ཏའོ་ཙང་ཤོག་དྲིལ་ལྔ་སྟོང་སུམ་བརྒྱ་ཙམ་རྩོམ་སྒྲིག་བྱས་ཐུབ་ཡོད། གསུང་རབ་དེ་སྡེ་ཚན་གསུམ་དུ་ཕྱེས་ནས་དེ་དག་ལ་ཕུག་པ་གསུམ་ཞེས་འབོད།

༡། རྟོགས་ལྡན་གྱི་ཕུག་པ།(ཏུང་ཀྲེན)།[2] གསུང་དེབ་འདིས་བཀའ་བརྒྱ་མའི་ཉམས་ལེན་དང་། སྤྱིར་བཏང་གི་སྒོམ་གྱི་ཉམས་ལེན་རྣམས་གཙོ་བོ་བྱས་ནས་བཤད་ཡོད།

༢། སྐོག་ཟུར་གྱི་ཕུག་པ།(ཏུང་ཞུའན)།[3] གཞུང་འདིས་ཚོ་ག་སྔ་ཚོགས་དང་། རིམ་འགྲོ། སྲུང་འཁོར་བཅས་ཀྱི་སྐོར་གཙོ་བོ་བསྟན་ཡོད།

༣། སེམས་དོན་གྱི་ཕུག་པ།(ཏུང་ཧྲན)།[4] སྡེ་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་ཐོག་མར་ངན་སྔགས་ལྷ་བུ་གདོན་མའི་ཆོས་ཉམས་ལེན་དག་ལ་གཙོ་བོ་དམིགས་པའི་གསུང་དེབ་རྣམས་ཡོད། གཞུང་འདི་རྗེས་སུ་ཏའོ་ཧེ་ཆེན་དང་ཀྲོའང་ཅི་སོགས་ཀྱི་བརྩམས་པའི་རྒྱུ་ཆ་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད།

---

[1] ཏའོ་གསུང་རབ། Taozang (༩༠༠) ཏའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གསུང་རབ། འདིར་སྒོམ་སྒྲུབ་སྦྱོང་གསུམ་གྱི་ལེའུ་ཡོད། ལེའུ་དེ་རེ་ལ་ས་བཅད་ ༡༢ རེ་བྱས་པས་ས་བཅད་ ༣༦ ཡོད་ཅིང་། ད་དུང་ལྷན་བཞི་ཡོད། འདི་ནི་ཡི་ལོ་ ༩༠༠ ཙམ་ཏའོ་གྲྭ་པ་རྣམས་ཀྱིས་བསྡུ་རུབ་བྱས།

[2] རྟོགས་ལྡན་གྱི་ཕུག་པ། Cavern of the Realised (Dongzhen) ཚིག་དོན་ནི་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་གྲོང་ཞེས་པ་ཡིན། མན་ཧྲུའི་ཡུལ་དུ་བྱུང་བའི་ཤར་ཕྱོགས་ཟླ་རྒྱལ་རབས།

[3] སྐོག་ཟུར་གྱི་ཕུག་པ། Cavern of the Mysterious (Dongxuan) ཚིག་དོན་ནི་ཤར་ཕྱོགས་ལ་འདེམས་པ་ཞེས་པ་ཡིན། ཏན་རྒྱལ་རབས་རྗེས་མའི་མིང་།

[4] ཡིད་སེམས་ཀྱི་ཕུག་པ། Cavern of the Spirit (Dongshen) འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་ཤར་ཕྱོགས་གཉན་པོ་འམ་རྒྱལ་པོ་ཞེས་སྒྱུར་འོས། ཏའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྔོན་དུ་རྒྱ་ནག་གི་ཡིད་དོན་ལྷ་ཚུལ་ཞིག་རེད།

མན་ཇུ་[1]མི་རིགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གོང་མའི་རྒྱལ་རབས་གཏོར་བའི་སྐབས་སུ་མང་པོ་ཞིག་གིས་དེ་ཏཱ་ཨོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལན་ཁག་རེད་ཅེས་བསམ་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གོང་ཅེའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཏཱ་ཨོ་རིང་ལུགས་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་བཀག་འགོག་བྱེད་མཁན་ཡང་བྱུང་ཡོད། མང་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཏཱ་ཨོ་ལ་མི་དགའ་བའི་གནས་སྟངས་འདི་བྱུང་བའི་དབང་གིས་ཏཱ་ཨོ་ལུགས་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་རྙེད་དཀའ་མོ་ཆགས།

དུས་རབས་ ༣༠ པ་བྱུང་ནས་རྒྱ་ནག་ལ་གོ་མིན་ཏང་གིས་དབང་སྒྱུར་བྱས། གོ་མིན་ཏང་གིས་ཚན་རིག་དང་དེང་རབས་སོགས་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་བསམ་བློ་མང་པོ་ཞིག་ལ་དང་འདོད་བྱས་པས་མུ་མཐུད་ནས་སྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་ཀྱི་རིན་ཐང་ལ་བརྩི་མེད་བྱེད་བྱུས། དུས་སྐབས་འདིའི་རིང་ལ་ཏཱ་ཨོ་ལྷ་ཁང་མང་པོ་གཞུང་བཞེས་བཏང་ཞིང་། ཧོ་ཆོའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ཁག་ལ་ཚད་བཀག་བྱས།

སྐབས་འདིར་ཏཱ་ཨོ་རིང་ལུགས་དེ་ཧ་ཅང་ཉག་ཕྲ་བའི་དུས་སྐབས་སུ་ལྷུང་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་ནག་མི་མང་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྙེས་ནས་ཆོས་ལུགས་ཁྲིམས་ལ་སྦྱོར་བའི་བྱ་བ་མུ་མཐུད་ནས་ཇེ་མང་དུ་སོང་། རྒྱ་ནག་མི་མང་ལ་སློབ་གསོ་བསྒྱུར་གཏོང་དང་། ཆོས་ལུགས་དམ་བསྒྲགས་ཆེན་པོ་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་ཏཱ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་པ་བརྒྱ་ཆ་ ༩༩ ཇེ་ཉུང་དུ་སོང་།

རིམ་བཞིན་དམ་བསྒྲགས་ཇེ་ཆུང་དུ་སོང་བ་དང་མང་ཚོགས་ཀྱིས་རང་གི་མེས་པོའི་ལུགས་བྱང་ཕྱུག་པོ་ལ་སྐྱར་མཐུད་བྱེད་པའི་བསམ་བློ་ཇེ་ཆེར་བྱུང་སྐབས་སླར་ཡང་ཏཱ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་ལ་སྐྱར་དུ་དོ་སྣང་སླེབས། འཛམ་གླིང་གི་ཡུལ་གྲུ་གང་སར་རྒྱ་ནག་མི་རིགས་ཕོན་ཆེ་སྤྱོ་བཤུད་བྱེད་པ་དང་ལྷན་དུ་ཏཱ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་ལ་གདུལ་བྱ་གསར་པ་འབྱུང་བཞིན་ཡོད་པ་དེས་ཏཱ་ཨོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་མིང་གྲགས་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་མཐོང་ཐུབ།

---

[1] མན་ཇུ། (Manchu) སྔོན་མ་བོད་སྐད་དུ་སླན་ཅེ་ཞེས་འབོད་ཅིང་རྒྱ་ནང་གི་བྱང་ཕྱོགས་མན་ཇུ་རི་ཁུལ་དུ་ཆགས་པའི་མི་རིགས་ཤིག་རེད། མི་རིགས་དེས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་ལ་ཡི་ལོ་ ༡༦༤༤ ནས་ ༡༩༡༢ བར་དུ་དབང་བསྒྱུར་བྱས་པ་ལ་ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཅེས་སུ་འབོད།

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ་དག

དུས་རབས་མང་པོའི་རིང་ལ་ཏའོ་ཆོས་ལུགས་དེ་རྒྱ་ཁྱོན་མང་པོ་ཞིག་འདུས་ནས་དར་རྒྱས་བྱུང་ཡོད། ལམ་ལུགས་འདི་སངས་རྒྱས་ཆོས་དང་། ཀོང་ཙེ་ལམ་ལུགས་གཉིས་དང་དུས་མཉམ་པར་འཕེལ་རྒྱས་སོང་སྟབས་འཛམ་གླིང་སྤྱི་ལ་ཁྱབ་པའི་ཏའོ་རིང་ལུགས་པའི་ཁྱད་པར་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་དེ་འཛོག་དཀའ། རྒྱ་ནག་གི་གནའ་བོའི་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཏའོ་ལམ་ལུགས་ནང་དུ་བླངས་ཡོད་ན་ཡང་། གཞི་རྩའི་གསུང་སྟངས་ཁག་གཞམ་གསལ་དག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་རེད།

ཀ༽ བཞུད་ལམ་ཏའོ།

ཏའོ་ཞེས་པའི་ཚིག་འདི་ལམ་ཞེས་པར་སྒྱུར་ཚོག ཏའོ་རིང་ལུགས་ལ་འདིའི་དོན་ནི་དངོས་པོའི་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པ་ལ་གོ་བ་རེད། དེ་ཡང་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རང་བྱུང་གི་བཞུར་ཁྲིམས་ལ་གོ་རྒྱུ་ཡིན་པས་གང་ཟག་གི་བཅོས་ཁྲིམས་ལ་གོ་བ་མིན་པས་གང་ཟག་གིས་གོ་བ་ལས་འདས། དོན་དམ་པའི་ཏའོ་ནི་ཚིག་དང་དཔྱད་པའི་ཡུལ་ལས་འདས་པས་ཏའོ་ལ་དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་པ་ནི་དེའི་རང་བཞིན་ལ་འགྲུལ་སྣང་སྐྱེད་བྱེད་ཙམ་ལས་ཅི་ཡང་མིན། <<ཏའོ་ཏེ་ཅིང>> ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཀྱི་ནང་དུ་ལའོ་ཙུའུ་གིས་ཏའོ་ཡི་གོ་རྟོགས་ལས་བྱུང་བའི་རྩ་ཁྲིམས་སམ་རྩ་དོན་མང་པོ་གསུང་ཡོད།

༡། ངོ་བོ་དབྱེར་མེད་པ།

ཏཱའོ་འམ་རང་བཞུད་པའི་ལམ་ནི་ཆོས་ཀུན་ལ་ཁྱབ་ཅིང་ཆོས་ཀུན་དང་རོ་གཅིག་ཡིན། འགྲོ་བ་ཐམས་རང་བྱུང་གིས་བཞུར་ལམ་གྱི་རྣམ་འགྱུར་ཞིག་ཡིན་ཞིང་བཞུར་ལམ་གྱི་ནང་ནས་འཕེལ་ཞིང་རྒྱས་པ་ཡིན། འདིའི་གོ་དོན་ནི་ཆོས་གང་ཡིན་ཡང་གཅིག་ལས་གཅིག་མཆོག་གྱུར་ཡིན་པའི་གཞི་གང་ཡང་མེད་པ་དེ་རེད།

༢། ཐ་དད་རང་བཞིན།

རང་བཞུད་ལམ་ནི་ཐམས་ཅད་གཅིག་ཧྲིལ་པོ་ཆགས་པ་ལ་ཕན་གྲོགས་བྱེད་པའི་ནུས་ཤུགས་འཕར་མ་དག་གིས་གང་ཡོད། རྩ་དོན་འདི་“ཡིན་དང་ཡང”(དཀར་ནག)[1]ཞེས་པའི་མཚོན་རྟགས་དེས་མཚོན་པར་བྱས་ཡོད། འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་འདོད་རྒྱལ་རང་བཞིན་གྱི་མིང་དགོས་པས“གར་ནག”ཅེས་འདོགས་འདོད། ཏཱའོ་ཆོས་ལུགས་པས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གོ་དོན་འདིའི་ཐོག་ཏུ་བཞག་ནས་གནས་སྟངས་གཅིག་གི་ནང་དུ་བཏང་སྙོམས་དང་ལྷིང་འཇགས་ཡོང་བའི་འབད་བརྩོན་བྱེད།

༣། སྟབས་བདེའི་རང་བཞིན།

ཏཱའོ་ནི་རང་བཞིན་བྱུང་ཁྲིམས་ཀྱི་འོག་ཏུ་ཡོད་པས་ཐད་ཀར་བ་ཡིན་པ་ལས་མགོ་རྙོག་པོ་མེད། འོན་ཀྱང་ང་ཚོའི་ངོས་ནས་སྟབས་བདེའི་རང་བཞིན་འདི་ལ་བཏང་འཛིན་བྱེད་པའི་འབད་བརྩོན་གྱིས་བྱུང་ཁྲིམས་དེ་གཞན་ལས་མགོ་ཉོག་པར་གྱུར། ང་ཚོའི་འཚོ་བ་སྟབས་

---

[1] གར་ནག (Yin and Yang) ཏཱའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྟགས། ཕོ་བོས་འདི་ལ་“གར་ནག”ཅེས་སུ་བསྒྱུར་ཡོད། གོ་དོན་ནི་དཀར་གནག་ཟུང་འབྲེལ་ཅེས་པ་ཞིག་ལ་གོ ཡང་ན་བཟང་ངན་ནམ་ཕོ་མོ་སོགས་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་འགལ་འདུ་ཅན་གྱི་གོ་དོན་ཡིན། ཚན་རིག་གིས་ཀྱང་རྡུལ་ཕྲན་ཐམས་ཅད་ལ་དྲང་རྡུལ་རེ་དང་ལྡོག་རྡུལ་རེ་ཡོད་པར་བཤད་ཅིང་། དྲང་རྡུལ་དང་ལྡོག་རྡུལ་འཐབ་པའི་འབྲས་བུར་འཇིག་རྟེན་འདི་གྲུབ་པར་བཤད། ཏཱའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་རང་བྱུང་དུ་གནས་པའི་གར་ནག་འགལ་འདུ་དེ་དག་འཐབ་ནས་འཇིག་རྟེན་འདི་གྲུབ་པར་བཤད།

ཛེ་བདེར་བཏང་ན་ང་ཚོས་རང་བྱུང་གི་བཞུར་ལམ་དེ་དང་འདྲེ་ཐུབ་ཅིང་དེ་ལས་བདེ་བ་འབྱུང་ཐུབ།

༤། ཤེས་རབ་ལས་བརྒལ་བ།

དྲཱོ་ (བཞུར་ལམ) ནི་རྒྱུ་མཚན་ལྡན་པའི་བསམ་བློ་ལས་འགོང་ཡོད། དྲཱོ་སློར་ལ་ཤེས་བྱ་གོང་དུ་སྤེལ་བ་དེ་ཕན་ཐོགས་ཅན་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་། བདེན་པའི་གོ་རྟོགས་ཐད་ཀར་ཉམས་སུ་མྱོང་བ་དེ་རང་བཞུད་ལམ་གྱི་དམིགས་ཡུལ་མཐར་ཐུག་རེད། རྒྱུ་མཚན་དེའི་ཕྱིར་བཞུར་ལམ་རིང་ལུགས་ (དྲཱོ་རིང་ལུགས) པས་རང་བཞུད་ལམ་གྱི་འགྲོས་དང་མཐུན་པར་འཚོ་བ་ལ་ཤུགས་སྣོན་ཆེན་པོ་བྱེད་པ་ལས་དེའི་རང་བཞིན་ལ་བགྲོ་གླེང་བྱེད་པ་གལ་ཆེན་དུ་མི་བརྩི།

༥། རྩོད་གཞིར་མེད་པ།

རང་བཞུད་ལམ་ནི་ཞི་ཞིང་དྲང་ལ་འགལ་བ་མེད་པར་འདོད། འོ་ན་གང་ནག་གི་བཤད་ཚུལ་དེ་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། དེ་ནི་རང་བྱུང་ཆོས་ཉིད་ཡིན་པས་མིས་ཐེ་གཏོགས་ཀྱི་གནས་ལས་འདས་པར་བཤད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་བཞུར་ལམ་རིང་ལུགས་པས་རྩོད་རྟོག་དང་བགྲོ་གླེང་གི་རིགས་ཡོངས་རྫོགས་ལས་གཡོལ་བར་བྱེད།

༦། བྱ་བ་མེད་པ།

རང་བཞུད་ལམ་ནི་མཐར་ཐུག་པ་ཡིན་པས་དེ་ལ་ཁ་སྣོན་བྱེད་དགོས་པ་དང་ཞུང་འཕྲི་བྱེད་དགོས་པ་གང་ཡང་མེད། གོ་རྟོགས་འདིས་གནས་སྣང་ཚུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་བྱ་དངོས་ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་གྱིས་འབྱུང་བ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་ཐོབ་པར་བྱེད། བདེན་པ་ལ་བཏང་འཛིན་བྱེད་དགོས་པ་གང་ཡང་མེད། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་རང་བཞུད་ལམ་རིང་

ལུགས་པས་རང་ཉིད་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་བཞུར་རྒྱུན་དང་ལྷན་དུ་འགྲོགས་ནས་བཞུར་བར་འབད་པ་བྱེད།

༧། དམིགས་འབེན་མེད་པ།

རང་བཞུད་ལམ་རིང་ལུགས་པས་དགེ་བ་ཡི་གོ་དོན་ནི་ཏཱའོ་འམ་ལམ་ནས་རང་བཞིན་གྱིས་བཞུར་ཡོང་བའི་བྱ་བ་དག་ལ་དགེ་བ་རུ་འབོད། དེའི་བྱ་བ་ནི་དམིགས་འབེན་དང་ཞེན་པ་ལས་གྲོལ་བ་ཞིག་ཡིན་དགོས་པར་འདོད།

ཁ༽ ལེགས་ཚོགས།(ཏེ)

ལེགས་ཚོགས་ (ཏེ) [1]ཞེས་པའི་ཚིག་འདི་སྐབས་རེ་དགེ་བ་དང་སྐབས་རེ་ཧྲིལ་པོ་ལ་བསྒྱུར་བ་ཡང་ཡོད། དེ་ནི་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཏཱའོ་ལ་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་པ་དང་། ཤིང་ཙག་གི་བྱ་བ་དེ་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་རང་བཞིན་དུ་འགྲོ་རུ་བཅུག་པ་ལ་གོ་རྒྱུ་ཡིན། ཕྱོགས་གཅིག་ནས་ལེགས་ཚོགས་ནི་ཏཱའོ་ལམ་ལུགས་པ་དག་གིས་ཏཱའོ་དང་ཤོ་ཚོའི་འཚོ་བ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་བའི་ཆེད་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་གཞི་རྩའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། དེའི་ནང་དུ་ཏཱའོ་ཡི་གཞུང་ལུགས་གསུམ་གྱི་ནང་དུ་བཤད་པའི་ཀུན་སྤྱོད་དག་འདུས་ཡོད།

ཀ། སྙིང་རྗེ།

ཏཱའོ་ལུགས་ཀྱི་སྙིང་རྗེ་ནི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས་མནར་མཁན་དག་ལ་གཞན་ཚོར་བྱེད་པའི་འདུན་པ་ཡོད་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་དེ་འཇོམས་པའི་འདོད་པ་ཡོད་པ་ཞིག་ལ་གོ སྐྱེ་འགྲོ་ཐམས་ཅད་ཏཱའོ་འམ་བཞུར་ལམ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ཕྱིར་ང་ཚོ་ཚང་མ་གཅིག

[1] ལེགས་ཚོགས། Virtue (Te) རྒྱ་ནག་གི་ཆོས་ལུགས་ལྷ་གྲུབ་ཁག་གི་ནང་གི་ཐ་སྙད་གལ་ཆེན་ཞིག་རེད། འདི་ལ་དགེ་བ་ཞེས་བསྒྱུར་རུང་བར་སྙམ།

ནས་གཅིག་ལ་བསླས་ནས་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་ཐོབ་ན་སྙིང་རྗེ་དེ་གོང་འཕེལ་ཡོང་བར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ངོས་ནས་བལྟས་ན་རྩ་དོན་འདིས་འཚེ་བ་མེད་པ་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འགན་ལྷུར་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་།

༣། རབ་སྒྲིག

འདི་ནི་ཐལ་ཆེ་བའི་ལངས་ཕྱོར་རམ་ཐལ་ཆེ་བའི་ཀུན་སྤྱོད་སྲོང་བའི་རྩ་དོན་རེད། ཏཱོ་ཡི་སྐབས་བདེའི་རང་བཞིན་ལ་གཞི་བཙོལ་ནས་བཤད་ན་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ནུས་པའི་བེད་སྤྱོད་རྣམས་སྒྲིག་ལམ་ལ་བཙུག་གང་ཐུབ་བྱེད་པ་ꦒ་ཅང་གལ་ཆེན་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འཚོ་བ་རབ་འཚམས་ཀྱི་སྐྱེལ་བའི་ཐོག་ནས་ཏཱོ་པ་དག་རང་ཉིད་ལ་གང་ཡོད་པ་དེ་བེད་སྤྱོད་ཐུབ་པར་ནུས་པ་ཡོད།

༤། སྙེམས་ཆུང་།

ཏཱོ་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་འགྲོ་ཁྲིད་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཡག་ཤོས་དེ་རང་ཉིད་ཀྱིས་དཔེ་མཚོན་བཞག་པའི་སྒོ་ནས་བྱེད་དགོས་པ་སློབ་གསོ་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད། དམའ་སར་བསྡད་ན་རང་ཉིད་གཉོམ་སར་གནས་ཐུབ་ཅིང་རྙོག་ཟིང་ལངས་བ་ལས་གཡོལ་ཐུབ་པ་མ་ཟད་འཚོ་བ་རང་བྱུང་དང་ལྷན་དུ་ལྷིང་འཇགས་ཀྱིས་གནས་ཐུབ།

གསུམ། ཡོངས་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཁག

ཏཱོ་རིང་ལུགས་པའི་ཉམས་ལེན་གྱི་ཉིང་དོན་དེ་ཏཱོ་འམ་བཞུར་ལམ་དང་ལྷན་དུ་འགྲོ་བའི་བྱ་བ་ལ་ཞུགས་པའི་ལེགས་ཚོགས་དག་བསགས་པའི་བསགས་འདུས་ཤིག་ལ་བཤད་ཚོག གང་ཟག་གི་ལེགས་ཚོགས་ཇི་ཙམ་བསགས་པ་དེ་ཙམ་གྱིས་གང་ཟག་རང་ཉིད་བཞུར་ལམ་མམ་ཏཱོ་དང་ངོ་བོ་ཇེ་ཉེ་ནས་ཇེ་ཉེར་འགྲོ། དམིགས་ཡུལ་ནི་ཏཱོ་རྟོགས་པའི་དྲན་པ

དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་འཚོ་བ་སྐྱིལ་བའི་ལམ་དུ་སྒྲིམ་དགོས་པ་དེ་རེད། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དུས་ཡུན་རིང་མོའི་ནང་དུ་ཧཱཝ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་སྤྱིར་བཏང་གི་འཇུག་སྒོ་གསུམ་མམ་ལམ་ལུགས་གསུམ་བྱུང་ཡོད། དེ་དག་ནི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་འཇུག་སྒོ་དང་། རང་བསྐྱེད་ཀྱི་འཇུག་སྒོ། སྐྱོབས་དད་ཀྱི་འཇུག་སྒོ་བཅས་སོ། །འཇུག་སྒོ་འདི་དག་ལས་མེད་པ་མ་ཡིན་པར་ཉམས་ལེན་པ་སྔེར་སོ་སོའི་སྐྱལ་སྣོང་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་མ་འདྲ་བ་མཚོན་པ་ཙམ་རེད། དེ་དག་གི་ནུས་པ་ལ་དཔག་པའི་གང་ཟག་བྱེ་བྲག་གཅིག་གིས་དེ་དག་གཅིག་གམ་གཉིས་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཆོག་ལ་དེ་ལས་མང་བར་བྱས་ཀྱང་ཆོག

ཀ༽ ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ལམ།

འཇུག་སྒོ་དང་པོ་དེ་ཤེས་བྱ་གོང་དུ་སྨིལ་བའི་ཐོག་ནས་རང་བཞུད་ལམ་ཧཱཝ་དང་ལྷན་དུ་ཞིང་འཇགས་ཟབ་པར་བསྟེན་མཁན་དག་གི་ཕྱོགས་སུ་གཏད་ཡོད། གཞི་རྩའི་རྣམ་པ་ནི་ལྷ་གྲུབ་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་ཧཱཝ་ཡི་གསུང་འབུམ་ནང་དུ་བསྟན་པའི་དོན་དག་རྣམས་ལ་རྒྱུས་ལོན་བྱས་པའི་སྒོ་ནས་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་གི་ཐོག་ཏུ་དཀར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་སྐྱུན་ཐུབ་པར་བྱེད། ཤུགས་རྐྱེན་དེ་སྐྱུན་ཚུལ་ནི་ཁོ་ཚོས་རང་ཉིད་ཧྲིལ་གྱིས་ཐུལ་བའི་སྒོ་ནས་གསུང་འབུམ་དེ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་དང་། དེ་ནས་གསུང་འབུམ་དེ་ལ་འགྲེལ་བ་འབྲི་བ། དེའི་ཐོག་ལ་ཆེད་རྩོམ་མམ་རྩོམ་རིག་གི་རྣམ་པ་གཞན་དག་འབྲི་བ་སོགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཤུགས་རྐྱེན་དེ་སྐྱུན་པར་བྱེད།

བྱ་བ་འདི་ནི་བསླབ་པའི་ལམ་ཞིག་ཡིན་པས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐོག་མཐོ་རིམ་སློབ་སྦྱོང་ཐོན་པའི་སྐྱུ་དྲག་འགའ་ལ་མ་གཏོགས་མང་ཚོགས་ལ་བསླབ་པའི་ལམ་འདི་འཐོབ་པའི་གོ་སྐབས་ལ་ཚད་དགག་ཐེབས་ཡོད། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་དང་། སློབ་སྟོན་པ། སྨན་དཔག་པ། རྩོམ་པ་པོ། དགེ་རྒན་སོགས་དབང་ཤུགས་སམ་ནུས་ཤུགས་ཡོད་པའི་མི་དག་གི་ནང་དུ་བྱ་བ་འདི་ཡང་ཡང་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད།

ཁ༽ རང་བསྐྱེད་ཀྱི་འཕྲུག་སྒོ།

འཕྲུག་སྒོ་གཉིས་པ་དེས་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་མེད་པའི་ཉམས་ལེན་བྱེད་ལུགས་ཤིག་མཚོན། དེ་ཡང་འཇིགས་པ་མེད་པའི་མཐར་ཐུག་གི་སེམས་དོན་ནོད་པ་དང་། ཚོ་སྲིང་བ། སེམས་དང་ལུས་ཀྱི་བདེ་ཐང་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བ་བཅས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་ལུགས་ཁག་ཅིག་རེད། དེ་ནི་གང་ཟག་རྣམས་ངེས་པར་དུ་སོ་སོའི་རྩ་དོན་གྱི་ཐོག་ལ་གནས་དགོས་པ་དང་། གང་དུ་ བློ་སྦྱོང་བའི་ཐོག་ལ་ཧུར་གྱིས་བརྩོན་པའི་རང་གིས་བསྐྱེད་པའི་ལམ་ཞིག་རེད།

འཕྲུག་སྒོ་འདིའི་དཀྱིལ་སྙིང་དུ་ཆིའི་[1]ལ་གོ་རྟོགས་ཀྱི་འཕྲུག་སྒོ་ཞིག་ཡོད། ཆིའི་(དབུགས) ནི་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པའི་ནུས་ཤུགས་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཞིག་རེད། དེས་ཚེ་སྲོག་སྐྱོར་ཞིང་ཐམས་ཅད་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་བར་བྱེད། ཧཋ་རིང་ལུགས་པས་དབུགས་ཀྱིས་སྲོག་ལྡན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་བདེ་ཐང་བདག་ཉར་བྱེད་ཐུབ་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། གལ་སྲིད་དབུགས་འཛམ་པོར་བཞུར་ན་ལུས་པོ་བདེ་ཐང་ཡོང་ཐུབ། གལ་སྲིད་དབུགས་ཀྱི་བཞུར་རྒྱུན་བཀག་པ་ཡིན་ན་ན་ཚ་འབྱུང་ཞིང་ལུས་པོ་ངན་པར་འགྱུར། གཟུགས་པོ་ཐམས་ཅད་འཛད་པ་མེད་པའི་དབུགས་དང་ལྷན་དུ་སྐྱེས་ཡོད་ཅིང་། མ་ལག་ཚུལ་བཞིན་གནས་པའི་ཆེད་དུ་དེ་ལ་རྒྱུན་དུ་ཁ་གསོ་བྱེད་དགོས།

ནུས་པ་ཕྲ་མོའི་རྣམ་གཞག་འདི་ལས་ཧཋ་རིང་ལུགས་པས་ལུས་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཕྲ་བའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱ་བ་ཞིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ། ལུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་རེ་རེ་ཕྱིའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆ་ཤས་རེ་རེ་དང་མཐུན་སྦྱོར་བྱས་ཡོད་པར་འདོད། ཕན་ཚུན་གཅིག་བརྟེན་གྱི་གནད་འདི་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ན་ད་གཟོད་རང་ཉིད་ཀྱིས་ལྷིང་འཇགས་དང་དོ་སྙོམ་པ་འབྱུང་བར་སྨན་པའི་ཕོར་ཡུག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད་ཐུབ་པར་འགྱུར། འདི་གཞི་རྩ་ལ་བྱས་ནས་ཧཋ་རིང་ལུགས་པས་འདོད་པ་དང་མཐུན་པའི་

---

[1] ཆླུང་། (chi) རྒྱ་ནག་གི་ལེགས་བྱང་གི་ནང་དུ་ཆི་འམ་དབུགས་ནི་སྲོག་ལྡན་ཀུན་གྱི་འཚོ་བའི་ནུས་པ་དེ་ཡིན་པར་འདོད། རྒྱ་ནག་གི་སྨན་གཞུང་དང་དྲག་རྩལ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་དབུགས་ནི་རྩ་དོན་ཞིག་ཡིན། ཆི་འདི་བརྗུས་མའི་ཚན་རིག་ཅིག་ཡིན།

འབྲས་བུ་འབྱིན་པའི་ནུས་པ་ཅན་གྱི་དབུགས་སམ་ཆིའི་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཕྲ་མོ་རྣམས་མངོན་པའི་ཆེད་དུ་དབུགས་སམ་ཆིའི་དེ་བཞུར་ཐུབ་པའི་ནུས་པའི་བཞུར་ལམ་ཞིག་བསྐྲུན་པའི་དོན་དུ་ཐུགས་ངེས་ཅན་ཞིག་འདོན་པ་རེད།

ཧྥོ་ཡི་དམིགས་ཡུལ་ནི་རང་ཉིད་ཧྥོ་འམ་རང་བཞུད་ལམ་དང་ལྷན་དུ་ངོ་བོ་ངོ་གཅིག་ཏུ་གཏན་དུ་སྡོད་པའི་གནས་བབ་ཅིག་ཡོང་ཐུབ་པ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། དེ་ཡང་རྙོག་འཛིང་དང་མི་སྐྱོམ་པ་གང་ཡང་མེད་པའི་གནས་བབ་ཅིག་ལ་ཟེར། གནས་བབ་འདི་ལ་སེམས་དོན་གྱི་གཏན་གནས་ཞེས་འབོད། འདིའི་ཉམས་ལེན་རེ་ཟུང་ཞིག་ནི་མི་ཚེ་གང་ལ་གནར་ཐུབ་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཅིང་། མི་རིང་བར་ལུས་པོ་རྣམས་འཆི་བར་འགྱུར། ཉམས་ལེན་འདིའི་རྒྱུད་རིམ་ནང་དུ་མཐར་རང་ཉིད་ཀྱི་ཡིད་ལ་གཟུགས་པོ་ཞིག་དགོས་མཁོ་མེད་པར་གྱུར་པའི་ཚད་དུ་གཙང་དག་བྱས་ན་དོན་དམ་པའི་གཏན་གནས་ཞེས་པ་དེ་གཞི་ནས་ཡོང་ཐུབ། འདི་ལྟར་བྱས་ནས་ཧྥོ་ཉམས་ལེན་སྟོན་ཐོན་པ་ཞིག་གིས་རྟག་པའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་སེམས་དོན་གྱི་གང་ཟག་ཅིག་ངོ་བོར་གཏན་དུ་གནས་ཐུབ།

ཉམས་ལེན་འདི་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་འདི་ལ་ཡང་ཡང་ཧོའོ་ལུགས་ཀྱི་གསེར་འགྱུར་རིག་པ་ཞེས་འབོད། འདིར་གསེར་འགྱུར་རིག་པ་ནི་ཚེ་སྲིང་བ་དང་ཧྥོ་འམ་བཞུར་ལམ་དང་ལྷན་དུ་ལྷིང་འཇགས་ཆེ་བ་ཡོང་ཆེད་དུ་འགྲོ་བ་མི་རྣམས་ངོ་སྦྱུར་བྱེད་པའི་རིག་པ་ལ་གོ། དེ་ལ་གསེར་འགྱུར་རིག་པ་ལ་རིགས་གཉིས་ཡོད།

༡༽ ཕྱིའི་གསེར་འགྱུར་རིག་པ།

གསེར་འགྱུར་རིག་པ་འདིས་རྩ་སྨན་རིགས་མང་པོ་དང་གཏེར་རྫས་མང་པོ་བསྡུ་སྒྲོར་བྱས་ནས་ཚེ་རིང་དུ་སྲིང་བའི་ནུས་པ་ལྡན་པའི་འཆི་མེད་ཚེ་ཡི་བདུད་རྩི་སྡེབ་སྦྱོར་བྱེད་པ་ལ་གཙོ་བོར་དམིགས་པ་རེད། གསེར་འགྱུར་གྱི་རྩི་སྦྱོར་བའི་ལས་རིམ་ངོ་མ་དེ་རྩ་སྨན་དང་རྫས་རིགས་འདུ་སྦྱོར་བྱེད་པ་ལས་ཧ་ཅང་རྙོག་འཛིང་ཆེ་བ་ཡིན། དེ་ལ་གཙང་དག་བྱེད་པའི་རིམ་པ་མང་པོ་ཡོད་ཅིང་། རིམ་པ་དེ་དག་རེ་རེ་ལ་ཚོག་དང་མཛད་རིམ་ཡོད། གང་

ཟག་ཅིག་ལ་འགྱུར་རྩི་འདི་མ་བླུད་པའི་སྔོན་དུ་གཙང་བཟོ་དང་མཆོད་ཚོག་སོགས་སྔ་གོན་སྔ་མང་ཞིག་སྔོན་དུ་འགྲོ་དགོས། ལག་ལེན་འདིའི་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་གཞི་རྩ་ནི་པེམ་པོ་ཐམས་ཅད་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་ཉིང་དོན་གྱི་འགྲུབ་བྱེད་ཕྲ་མོ་ཞིག་ཡིན་པའི་བསམ་ཚུལ་དེ་རེད། གསེར་འགྱུར་རིག་པ་བས་དངོས་རྫས་རྣམས་བསྲེག་ན་དེ་དག་གི་ཐོག་མའི་གནས་བབ་གཙང་མ་ལ་ཞིབ་པར་འཐག་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། འདི་འདྲ་བའི་ཉིང་དོན་དེ་བཀུང་ནས་གང་ཟག་དེ་ནད་ལས་གྲོལ་ཞིང་བདུད་ཀྱི་གནོད་པ་དང་སེམས་དོན་གྱི་ནུས་ཤུགས་ངན་པ་དག་ལས་སྐྱོབ་ཐུབ་པར་འདོད། དེ་བཞིན་གང་ཟག་དེ་གཟུགས་པོ་ངོ་སྒྱུར་བྱས་ནས་རགས་པའི་གཟུགས་པོ་དེ་ཕྲ་བའི་གཟུགས་པོ་ལ་ངོ་སྒྱུར་བྱེད་ཐུབ་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

༢༽ ནང་གི་གསེར་འགྱུར་རིག་པ།

གསེར་འགྱུར་རིག་པ་འདིའི་ནང་དུ་ཕྱིའི་དངོས་རྫས་ཀྱི་བེད་སྤྱོད་གང་ཡང་མེད། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་དབུགས་ཀྱི་བཞུར་རྒྱུན་ཇི་བཟང་དུ་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ་ལུས་པོ་འཛིག་རྟེན་གྱི་རྣམ་པ་ལས་བརྒལ་བ་ཡོང་བ་དང་། དེའི་ཆེད་དུ་ཉམས་ལེན་པའི་གཟུགས་པོ་དང་སེམས་ཀྱི་ཐོག་ལ་ཐད་ཀར་བྱ་བ་བྱེད་པར་དམིགས་ཀྱི་ཡོད།

དུས་སྐབས་དེ་དག་ལ་དམིགས་ཡུལ་དེ་དག་འགྲུབ་པའི་ཆེད་དུ་ལག་ལེན་ཁྱད་པར་བ་མང་པོ་གསར་གཏོད་བྱས་ཡོད། འགའ་རེས་ལུས་པོའི་ཐོག་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་ཤུགས་སྣོན་བྱེད་པ་དང་། གཞན་གྱིས་སེམས་ཀྱི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྣོན་བྱེད། དེ་གཉིས་བསྡོངས་ནས་ཧཱོ་ཉམས་ལེན་པ་དག་ལ་གང་ཟག་ངོ་སྒྱུར་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་གདམས་ངག་དང་བཅས་པའི་ལམ་ཁ་སྦྱོད་པའི་ཐབས་ལམ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ཞིག་གསར་གཏོད་བྱས་ཡོད། གཤམ་དུ་ནང་གི་གསེར་འགྱུར་རིག་པའི་ལག་ལེན་བྱེ་བྲག་པ་འགའ་ཞིག་བཤད་ཀྱི་ཡིན།

༡། ཁ་ཟས་སྒྲིག་ལམ་ཅན་དུ་བཟོ་བ།

ང་ཚོས་ཉིན་རེའི་བྱ་འགུལ་དག་བྱེད་པའི་ཚེ་ང་ཚོས་དབུགས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ང་ཚོས་ཟ་མ་བརྒྱུད་ནས་དུས་ནས་དུས་སུ་ནུས་ཤུགས་སྐྱར་གསོག་བྱེད་དགོས། ཧཋ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་གཅིག་ནི་ཚེ་རིང་བ་དང་ནད་མེད་པར་གནས་པ་དེ་ཡིན་སྟབས་ཁ་ཟས་ལ་ལོངས་སྤྱོད་ཇི་ལྟར་བྱེད་དགོས་པར་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་དང་། དབུགས་གང་མང་ནང་དུ་འདྲེན་པ་ནི་གཞི་རྩ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། ཧཋ་ལུགས་ཀྱིས་གྲོས་བཏབ་པའི་ཁ་ཟས་ངོ་མ་གང་ཡིན་ནི་དེའི་རྒྱུད་པ་གང་ཡིན་ལ་རག་ལས་ཡོད། ཧཋ་རྒྱུད་པ་འགའ་རེས་འབྲུ་རིགས་ཟ་བར་འཛེམས་པ་དང་། རྒྱུད་པ་འགའ་ཞིག་གིས་ཁ་ཟས་སྤྱོད་ལུགས་དེ་དུས་ཚོད་ཀྱིས་ཐག་བཅད་ཡོད་དེ། དུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཟས་ངེས་ཅན་ཞིག་ཟ་ཆོག་པ་དང་དུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ལ་ཟས་ངེས་ཅན་རེ་ཟ་མི་ཆོག་པར་བཤད། གང་ལྟར་ཉམས་ལེན་པ་སུས་ཟས་གང་ཞིག་ཟ་རུང་མི་རུང་དེ་ནི་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་མི་འདྲ་བ་ནས་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཤེས་པའི་ཐོག་ནས་ལུས་སེམས་ཀྱི་མ་ལག་དོ་སྙོམ་ཡོང་བ་ལ་དམིགས་ཡོད།

༢། ནུས་པ་བཞུར་བ་དང་ལྷན་དུ་བྱ་བ་བྱེད་པ།

གསེར་ཁབ་ནི་ཧཋ་རིང་ལུགས་པས་ལུས་པོའི་ནང་གི་ནུས་པའི་བཞུར་རྒྱུན་ལ་སྙོམ་སྒྲིག་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་གསར་གཏོད་བྱས། ལུས་ཀྱི་ནུས་པ་གང་དུ་དང་ག་དུས་བཞུར་དགོས་པ་ལ་ཐེ་གཏོགས་བྱེད་པའི་ལམ་ནས་ན་ཚ་ལས་གསོ་ཐུབ་པ་དང་བདེ་ཐང་གོང་འཕེལ་གཏོང་ཐུབ། རྒྱུད་རིམ་ནི་དང་པོ་སྨན་པས་རྩ་མྱང་ནས་དོ་མི་སྙོམ་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་གང་ཡིན་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཅིང་། དེ་ནས་ལུས་པོ་ཡོངས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ནུས་པས་བཅོར་བའི་ས་མིག་དག་ལ་ཁབ་འཛེར་གྱི་རེད། འདིས་ནུས་པའི་བཞུར་རྒྱུན་བཀག་པ་ཕྱེད་པར་བྱེད་ཅིང་དེས་རང་བྱུང་གིས་བཞུར་རྒྱུན་དེ་ཕྱིར་དོ་སྙོམ་པའི་ངང་དུ་འཇོག་པར་བྱེད།

༣། དྲག་རྩལ།

ཧོ་ཡི་ལམ་ལུགས་ལ་དྲག་རྩལ་ནི་སྦྱང་སྦྱོང་དང་། རང་སྲོམ་བྱས་པའི་བརྒྱུད་ནས་ཚེ་སྲོག་གཅེས་སྲུང་། སྒྲིག་ལམ། གཉུགས་སྲིང་བ་བཅས་ཀྱི་ཆེད་དུ་བཀོལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་རེད། དྲག་རྩལ་ལ་རྩེད་ལུགས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད་ཅིང་རང་བཞུད་ལམ་རིང་ལུགས་པའི་དྲག་རྩལ་ནི་ནང་གི་ཕྱོགས་དང་། རང་བྱུང་ཁམས་དང་སྙོམ་གནས་བྱེད་པར་དགོངས་པ་བཞེས་ཡོད། ཐའེ་ཆིའི་[1]དྲག་རྩལ་ནི་གྲགས་ཆེ་བའི་དྲག་རྩལ་ནང་ནས་གཅིག་རེད། དེ་ནི་འགྲུལ་སྐྱོད་རེ་རེ་བཞིན་དྲན་པས་ཟུགས་ཀྱིས་ཟིན་པའི་སྒོ་ནས་ཧ་ཅང་དལ་བའི་ངང་ནས་རྩེད་ཀྱི་རེད། དེ་ནི་དབུགས་སྒྲིག་ལམ་དུ་གཙུན་ཞིང་དལ་དུ་བཏང་ནས་སེམས་ཞི་བར་བྱེད་ཅིང་གྲུང་རིག་རིག་བྱེད་པའི་སྒོམ་སྒྲུབ་ཅིག་རེད།

༤། དབུགས་སྦྱོང་།

དབུགས་རྩུབ་གཏོང་ནི་ལུས་པོ་ཡོངས་ལ་དབུགས་རྒྱུ་བར་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་གཙོ་བོ་དེ་རེད། དབུགས་འབྱིན་རྩུབ་རང་བཞིན་གྱིས་དང་། ཚ་ཚང་བར་ཧྲི་ལྷར་བྱེད་ཚུལ་སྦྱང་ནས་ཧོ་ཉམས་ལེན་པ་དག་གིས་རང་གི་གཟུགས་པོའི་ནང་དུ་བདེ་ཐང་དང་དོ་སྙོམ་གྱི་གཞི་རྩ་འཛུགས་ཐུབ། དབུགས་འབྱིན་རྩུབ་ཀྱི་ཐབས་ལམ་མང་པོ་ཞིག་བཀོལ་ནས་ལུས་ཀྱི་གནས་བྱེ་བྲག་པ་ལ་ནུས་པ་བསྐུ་གཏོང་བྱེད་ཐུབ་ཅིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒོམ་གྱི་ཉམས་ལེན་རིམ་པ་མཐོ་བ་ཁག་རྒྱག་ཐུབ་པར་རམ་འདེགས་འཐོབ་ཀྱི་ཡོད།

༥། སྒོམ་སྒྲུབ།

ཧོ་རིང་ལུགས་པས་སྒོམ་དེ་སེམས་སྦྱོང་བརྩལ་བྱེད་པ་དང་། སེམས་དོན་གཙང་དག་བྱེད་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད། དམིགས་ཡུལ་འདི་སྤྱིར་བཏང་བྱས་ན་སེམས་དང་ཧོ་འམ་རང་བཞུད་

[1] ཐའེ་ཆི། (Tai-chi) དྲག་རྩལ་གྱི་མིང་། གར་ནག་གི་ལྷ་གྲུབ་དང་འབྲེལ་བའི་ལུས་ཀྱི་འགུལ་སྐྱོད་བྱེད་ལུགས་ཤིག་རེད། ཧོ་ཡི་གར་ནག་གི་ལྷ་གྲུབ་ལ་གཞི་བཅོལ་བའི་ལུས་པོའི་བདེ་ཐང་དང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་ལུགས་ཤིག་རེད།

ལམ་ཚིག་སྒྲིག་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་རེད། རིམ་པ་དང་པོ་དེ་སྐྱིའི་ཆ་ནས་སེམས་དང་ལུས་པོ་ལ་བརྟན་ཆ་ཡོང་བར་གཙོ་བོ་དམིགས་ཡོད། འདི་ནི་གོང་དུ་བཤད་པའི་ནང་གི་ཐབས་ལམ་གཞན་དག་བཀོལ་ནས་བྱེད་ཆོག བརྟན་པའི་ཆ་ཐོབ་ཚར་བའི་རྗེས་སུ་སེམས་ལ་དམིགས་པ་གཏོད་ཐུབ་པ་དང་། དེ་ནས་ཧཱོ་འམ་རང་བཞུད་ལམ་དེ་ཐད་ཀར་རྟོགས་པའི་སེམས་རྩེ་གཅིག་པའི་ཉིང་ངེ་འཛིན་ཐོབ་པར་དམིགས་ཐུབ།

ག༽ དད་སྐྱོབ་བམ་ཆོས་ཀྱི་ལམ།

འཛུག་སྒོ་ཐ་མ་དེ་ལ་ང་ཚོས་དད་སྐྱོབ་[1] རང་བཞུད་ལམ་མམ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཧཱོ་ཞེས་འབོད། དེ་མང་ཚོགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་དགོས་མཁོའི་དབང་གིས་བྱུང་། ཉམས་ལེན་པ་མང་ཆེ་བར་ལྷ་གྲུབ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པར་ངེས་པར་དུ་བྱེད་དགོས་པ་གང་ཡང་མེད་ལ། རྟག་བརྟན་ལ་རེ་སྙེག་ནི་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ནང་ནས་ཧ་ཅང་ཐག་རིང་བའི་གནས་ལ་ཡོད། ཕོ་ཚོ་ལ་དགོས་པ་ནི་ན་ཚ་དང་། ལོ་ཉེས། ཚོང་རྗེབ་སོགས་ཚེ་འདིའི་བར་ཆད་དག་ཟློག་པའི་ལམ་ཞིག་རེད། ཧཱོ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་གྲ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཧག་ཧག་དགོས་མཁོ་འདི་དག་མཁོ་སྒྲོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཀྱལ་ཁབ་ཡོངས་ལ་ཉམས་ལེན་པ་རྣལ་མ་རྣམས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཧཱོ་ཆོས་དཔོན་ཆགས་པར་སྦྱོང་བརྡར་བྱེད། ལྷ་ཁང་བཞེངས་ཤིང་། ཆོས་དཔོན་དག་གིས་ཚོ་ག་དང་སྔགས་ལེན་གང་ཞིག་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་དེ་དག་བྱས་ནས་ཡུལ་དེའི་ནུས་ཤུགས་སྙོམ་སྒྲིག་བྱེད་པའི་འགན་ཁུར་གྱི་རེད། རྒྱུད་འཛིན་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་ཧཱོ་ཆོས་དཔོན་དག་གིས་མང་

[1] དད་སྐྱོབས། (Religion) ནམ་རྒྱུན་དུ་ཀུན་གྱིས་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད། འདི་ལྟར་ན་ནང་ཆོས་འདི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་རྩུད་ཀྱི་ཡོད་མེད་དཔྱད་གཞི་ཡོད། ངས་འདི་བོད་སྐད་ལ་དད་སྐྱོབས་ཞེས་པ་ཞིག་ལ་བསྒྱུར་འདོད། དད་པའི་དབང་གིས་རང་ཉིད་སྡུག་བསྔལ་ལས་སྐྱོབ་པར་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས་ཞེས་པའི་གོ་དོན་ཡིན། དད་པ་དེ་ཡང་གཙོ་བོ་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་དད་པ་ཞིག་ཡིན་དགོས། ཝེ་ཁི་རིག་མཛོད་ལྟར་ན་འཛམ་གླིང་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་དད་སྐྱོབས་མི་འདྲ་བ་༢༠༠༠༠ ཙམ་ཡོད་ཅིང་། མི་འབོར་ ༡༩%འཛམ་གླིང་གི་དད་སྐྱོབས་ཆེན་མོ་ལྔ་ཡི་དད་ལྡན་པ་ཡིན་པར་བཤད།

ཚོགས་ཀྱི་ཚབ་ཏུ་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་དང་། ལམ་སྟོན་གནང་ཞིང་། མང་ཚོགས་ཀྱི་སེམས་དོན་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད། ཧྥོ་ཆོས་དཔོན་གྱིས་བྱེད་སྒོ་འགའ་ཞིག་གི་དཔེ་མཚོན་ནི།

༡། ལྷ་ཁང་གི་ཆོ་ག

ཧྥོ་ཆོས་པ་ཞིག་གི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་ཡུལ་ཁམས་དེ་ལམ་ལུགས་ཀོ་རིམ་ཅན་ཞིག་དང་། ཡུལ་མི་རྣམས་ཧྥོ་རང་བཞུད་ལམ་དང་ལྡན་དུ་ལྡིང་འཛུགས་སུ་ཚུར་འགུགས་རྒྱུ་དེ་རེད། ལོ་འཁོར་མོའི་རིང་ལ་ཉི་མ་དམིགས་བསལ་བ་ལ་མཛད་སྒོ་དམིགས་བསལ་བ་རྒྱས་པ་འཚོགས་ཤིང་། དེའི་ནང་དུ་གྲྭ་པ་དག་གིས་གཙང་དག་གི་ཆོ་ག་འདོན་ཞིང་བྱིན་རླབས་ཞུ་བ་དང་། ལྷ་ཡི་རིགས་རྣམ་པ་མང་པོ་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད། འདུས་ཚོགས་ལ་མཛད་སྒོའི་ནང་དུ་བྱེད་དགོས་པའི་དོན་དག་ཞིབ་ཕྲ་ཆང་མ་རྒྱུད་པ་རང་རང་སོ་སོ་ལ་ལམ་ལུགས་ཇི་བཞིན་ཡོད་པ་དེ་བཞིན་དུ་བྱེད་པའི་ལས་འགན་ཡོད།

༢། དུར་ཆོག

མི་ཞིག་གྲོངས་བའི་སྐབས་སུ་ཧྥོ་ཆོས་དཔོན་རྣམས་ཀྱིས་གཟུགས་ཕུང་དེ་ཚུལ་བཞིན་དུ་དུར་འཇུག་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་བསལ་གྱི་དུར་ཆོག་འདོན། ཆོ་ག་དེ་ཚེ་གྲོངས་ཟིན་པའི་མི་ཡི་སེམས་དོན་ཞི་འཇམ་ལྡན་པའི་ངང་ནས་ཚེ་རྗེས་མ་ལ་སྤོ་བཞུད་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་བྱེད། འདི་དག་ཡག་པོ་བྱེད་མ་ཐུབ་ན་གྲོངས་ཟིན་པའི་མི་དེ་སླར་ཡང་འཛམ་གླིང་ལ་ལོག་ནས་ངན་སེམས་ཅན་གྱི་འདྲེ་རིགས་ཤིག་ལ་སྐྱེས་ནས་རང་གི་བཟའ་མི་ཉུལ་ལྷག་དག་ལ་གནོད་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་བྱེད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

༣། སྲུང་བ་བཟོ་བ།

ཧྥོ་ཆོས་དཔོན་རྣམས་ལ་ནད་དྲག་པ་དང་འདྲེ་སྲིད་པའི་རེ་བ་ཡང་ཡང་ཞུ་གི་རེད། ཕོ་ཆོས་ཡང་ཡང་སྲུང་བ་བཟོས་ཤིང་། སྲུང་པ་དགོས་མཁན་གྱི་གང་ཟག་དག་ལ་སྤྲད་ནས

ནད་གསོ་འདྲེ་སྲོད་ཀྱི་བྱ་བ་དེ་བྱེད། སྒྲུང་བའི་ནང་དུ་ཤོག་བུ་ཤར་མ་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་སྔགས་དང་མཚོན་རྟགས་འཕོད་པ་ཞིག་ཡོད། ཡི་གེ་འདི་དག་ཆོས་དཔོན་གྱི་ནུས་མཐུ་འབྱུང་བའི་དམིགས་ས་ལྟེ་བ་དེ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད།

༤། རྒྱ་རླུང་བརྟག་བཅོས།

ཏཱའོ་ཆོས་དཔོན་དག་གིས་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་མི་མང་དག་ལ་ལས་དོན་གང་ཞིག་བྱས་ན་བཟང་བ་དང་གང་ཞིག་མི་བཟང་བ་ངོས་ཟིན་པའི་ཐབས་སུ་རྒྱ་རླུང་བརྟག་པ་ཡང་ཡང་བྱེད། གར་ནག་གི་མཚོན་རྟགས་དང་འབྱུང་བ་ལྔ་སོགས་ཀྱི་གོ་དོན་ཟབ་མོ་རྗོགས་པའི་ཉམས་མྱོང་བ་བརྒྱུད་ནས་ཁོ་ཚོས་རྒྱ་རླུང་བརྟག་བཅོས་ (ཕེང་ཧྲུའི)[1] ཞེས་པའི་བརྟག་པ་དེ་བེད་སྤྱོད་བྱས་ནས་གང་དུ་དང་ཇི་ལྟར་ཁང་པ་སོགས་བཟོ་བཀོད་བྱེད་ཆོག་པ་དང་། གང་དུ་དང་ཇི་ལྟར་རོ་སྦེད་ཆོག་པ་སོགས་ལ་བརྟག་པ་བྱེད། བརྟག་པ་བྱེད་པའི་ཐབས་གཞན་ཞིག་ནི་དྲུག་བརྟག་ (ཨཡི་ཆིང)[2] ཞེས་པ་དེ་རེད། འདི་ནི་ཏམ་གསུམ་འཕངས་ནས་དྲུག་རིས་འགྲུབ་པའམ། ཤིང་ཐུར་དྲུག་གི་ཐོག་ལ་དྲུག་རིས་འགྲུབ་ཐབས་སམ། ཡང་ན་ཤིང་ཐུར་བཞི་རེ་བླངས་བའི་ལྷག་མའི་གྲངས་འབོར་དག་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་རེད།

དད་སྐྱོབ་བཞུར་ལམ་རིང་ལུགས་པས་མི་རྣམས་འདྲེ་གདོན་གྱིས་བདག་ཏུ་འཛིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འདི་ནི་གང་ཟག་ཅིག་གིས་འདྲེ་ལ་སྦྲོ་སློང་བའི་ལས་ཞིག་བྱས་ཡོད་ཚེ་འདི་འདྲ་བྱུང་བར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་འམ། ཡང་ན་མཐུ་བཏང་ནས་གནོད་པ་འབྱུང་བར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འདི་འདྲའི་སྐབས་སུ་ཏཱའོ་ཆོས་དཔོན་རྣམས་འདྲེ་སྲོད་ཀྱི་ཆོ་ག་འདོན་པའི་ཆེད་

[1] Feng-shui རྒྱ་རླུང་བརྟག་བཅོས། ཐད་སྒྱུར་བྱས་ན་རླུང་ཆུ་ཞེས་སུ་འགྱུར་ཞིང་། མཁའ་རླུང་དང་མཁའ་ནུས་འདྲེན་གཏོང་བྱེད་པའི་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་ཁང་པ་སོགས་བཟོ་བཀོད་བྱེད་པའི་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ཤིག་རེད། འདིའི་ནང་དུ་ཉལ་ཁང་། སྟོད་ཁང་། ཐབ་ཚང་། ངལ་གསོ་ཁང་སོགས་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་བཟོ་བཀོད་བྱེད་པའི་ལམ་སྟོན་དང་བརྟག་ཐབས་ཆ་ཚང་ཡོད།

[2] I-Ching དྲུག་བརྟག འདི་ལ་འགྱུར་དེབ་ཅེས་འབོད་ཀྱང་ཆོག འདི་ལ་སྒྲ་བསྒྱུར་བྱས་ན་ཨཡི་ཆིང་ཞེས་པར་འགྱུར་ཞིང་། ལོ་ཉིས་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པའི་རྒྱ་ནག་གི་གནའ་བོའི་མོ་དེབ་ཅིག་རེད། དེབ་འདི་ལ་སུམ་བཅད་ ༦༤ ཡོད་ཅིང་དེ་ནི་དེའི་ནང་གི་བཀོལ་ཆས་གྲུ་དྲུག་ ༦༤ ཡི་གྲངས་དང་མཉམ་པ་རེད།

ཧྥུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་གི་རེད། གདོན་འདྲེ་དེ་མཐར་སྐྲོད་བཏང་བའི་རྗེས་སུ་འདྲེ་འཕོར་བའི་དམིགས་ཡུལ་གང་ཡིན་ཡང་ཡང་དྲི་བ་གཏོང་། འདྲེ་ཡིན་ན་གནོད་པ་བྱེད་པས་ཁྲབ་པ་མེད་སྐབས་ཧྥོ་ཆོས་དཔོན་གྱིས་འདྲེ་རིགས་གང་དེ་ལ་ཉེས་པའི་རིགས་མ་བཏང་སྔོན་ཧྥུ་དེའི་གནས་སྐངས་དེ་ཞིབ་པར་བྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེན་ཧྥུ་བརྩི།

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་སྡེ་བ་ཁག

དེང་ཧྥུས་ཀྱི་ཧྥོ་ལམ་ལུགས་ལྟར་ན་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་གཉིས་སུ་ཕྱེ་ཆོག དེ་གཉིས་ལས་གཅིག་ནི་རྒྱ་ནག་ནང་ཧྥུ་དར་བའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ཧྥོ་རིང་ལུགས་དང་། གཞན་དེ་ནུབ་ཕྱོགས་པའི་ཡུལ་ཁག་ཏུ་དར་བའི་དེང་རབས་ཧྥོ་ལམ་ལུགས་གཉིས་རེད། ང་ཚོས་ཧྥོ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཐུན་སུམ་ཚོགས་པའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད་ཏ་ཙང་སྐབས་བདེ་དྲགས་པར་མི་འགྲོ་བའི་ཆེད་ཧྥུ་འདི་གཉིས་ཀྱི་ངོ་བོ་སོ་སོར་འབྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་རེད།

ཀ༽ སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་རྒྱ་ནང་ཧྥོ་ལམ་ལུགས།

ཉམས་ལེན་གྱི་འཇུག་སྒོ་ཐམས་ཅད་ཧྥོ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཡིན་པར་བསམ་ནས་མི་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཐམས་ཅད་བྱེད་དགོས་པར་འདོད་ན་ནོར་འཁྲུལ་ཞིག་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། དད་པའི་ལམ་ལུགས་ཆེ་ཁག་གཞན་དག་བཞིན་ཉམས་ལེན་པ་གཞན་དང་གཞན་གྱིས་གཙོ་གནད་འཛོག་ས་ཡང་གཞན་དང་གཞན་ཡོང་ཆོག ཧྥོ་ལམ་ལུགས་ལ་ནང་ཁུལ་སྡེ་ཚན་མང་དག་ཅིག་བསྐྲུན་ཡོད། རེ་ཟུང་གིས་ཉམས་ལེན་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་གཙོ་བོ་དམིགས་ཡོད་ཅིང་། གཞན་གྱིས་སྔ་མ་ནས་རྒྱུད་ཡོང་བའི་གསུང་འབུམ་དག་ལ་གཙོ་བོ་གཞི་འཛོག་གི་ཡོད། སྡེ་བ་རེ་ཟུང་ལ་གཞུང་དང་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་གི་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་འོག་ནས་གལ་ཆེའི་རང་བཞིན་མང་བ་ཐོབ་ཡོད། དེ་ལྟར་སྲོལ་རྒྱུན་རང་བཞུད་ལམ་མམ་ཧྥོ་ལམ་ལུགས་ལ་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་ལྔ་རྩི་ཆོག

༡༽ ལྷ་བབ་བཤེས་གཉེན་གྱི་ལམ།

ཐིའེན་ཧྲི་[1]སྟེ་བ་འདི་ཐོག་མར་ཁྲང་ཏཱ་ལིང་[2]གིས་བཙུགས་ཤིང་། འདིས་གནའ་བོའི་ཏཱ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་རྩ་འཛུགས་ཤིག་མཚོན། དེ་ཁྲང་ཏཱ་ལིང་ལ་ལའོ་ཙུ་ཡི་ཞལ་གཟིགས་བྱུང་ནས་ཏཱ་ཡི་ལྷ་དག་དང་མི་མང་གི་བར་དུ་ཁ་ཆད་འཛོག་དགོས་པའི་བཀའ་གནང་བར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ལམ་ལུགས་འདིས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པ་དང་། ཏཱ་ཡི་འདུས་སྡེ་འཛུགས་པ། ཡུལ་ཁམས་ཡོངས་ལ་ལྷ་ཁང་སྐྲུན་པ་བཅས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཚོས་སམ་དད་སྐྱོབས་ཀྱི་འཇུག་སྒོ་ལ་གཙོ་གནད་དུ་བརྩི། ལམ་ལུགས་འདིའི་དབུ་འཛིན་ནི་ལྷ་བབ་བཤེས་གཉེན་ཞུ་བ་ཡིན་ཞིང་། ཁྲང་ཏཱ་ལིང་ནས་ཐད་ཀར་ས་ལ་བབ་ཡོང་བ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་རེད།

༢༽ ཞི་བ་ཆེན་པོ།

ཐེཡེ་ཕིང་[3]སྡེ་བ་འདིའི་མིང་ནི་ཐའེ་ཕིན་ཇིང་[4]ཞེས་པའི་གསུང་རབ་དེའི་མིང་ལས་དྲངས་ཡོང་པ་རེད། གསུང་འབུམ་ཁྱད་པར་ཅན་འདིས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཐོག་ཏུ་འབྱུང་བཞིན་པའི་འགྱུར་ལྡོག་ཆེན་པོ་དེ་ཚོ་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་དགོས་ན་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་མི་མཐུན་པའི་བསམ་ཚུལ་རྒྱབ་ཏུ་བསྐྱུར་ནས་ཆིག་སྒྲིལ་བྱེད་པའི་དུས་འགྱུར་ཆེན་མོ་དེའི་སྐོར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་གསུང་འབུམ་དེའི་ནང་དུ་ཏཱ་བ་དག་གིས་རང་བྱུང་གི་ཁྲིམས་ལ་ངོ་ཕོགས་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྒྲིག་ཁྲིམས་རེ་ཟུང་ཞིག་མེད་པར་གཏོང་དགོས་པ་བཤད་ཀྱི་ཡོད། ཕྱིའི་ཉམས་ལེན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་དོན་དག་མང་པོ་ཞིག་དང་། ནང་གི་གསེར་འགྱུར་རིག་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ཡང་གཞུང་འདི་ནས་རྙེད་ཐུབ། འོན་ཀྱང་སྡེ་བ་འདི་ཐུན་མོང་གི་འདོད་པ་དང་འགལ་བ་གཞན་རོལ་ལྟ་བ་ཞིག་ཡིན་པར་ཡོངས་སུ་བསྒྲགས་

[1] Tianshi ལྷ་དགེན་ཞེས་བསྒྱུར་འོས། ཏཱ་ཡི་དགེན་ཀྲང་ཏཱ་ལིང་ཞེས་པའི་གསར་གཏོད་བྱས་པའི་ཏཱ་ལམ་ལུགས་བྱེ་བྲག་ཅིག་གི་མིང་།

[2] Chang Tao-Ling ལྷ་ལམ་སྡེ་བའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྲོལ་གཏོད་པ་པོ།

[3] Taiping (༡༨༩) ཏཱ་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་བ་ཞིག་གི་མིང་།

[4] Taiping Jing ཏཱ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཐའེ་ཕིང་སྡེ་བ་ཞེས་པའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་གསུང་རབ་ཀྱི་མིང་།

པའི་ཚེ་སྡེ་བ་འདི་ག་ལེར་འཐོར་ཞིག་སོང་ཞིང་། འདིའི་རྗེས་འབྲང་རྣམས་སྡེ་བ་གཞན་པའི་ནང་དུ་རིམ་བཞིན་ཐིམ་སོང་།

༣༽ དཀོན་མཆོག་ཞལ་གཟིགས་ཀྱི་གཏེར་མཛོད།

ལིང་བའོ་[1]རྒྱ་སྐད་ཀྱི་ཚིག་ལིང་བའོ་ནི་ལྷ་འདྲེ་འབབ་སའི་བརྒྱུད་ལམ་མམ་རྫ་ཆེའི་དངོས་པོ་རྣམས་སྟོན་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད། སྡེ་བ་འདི་གེ་ཁྲོ་ཧྲུ་[2]ཞེས་པས་གསར་གཏོད་བྱས་ཤིང་། ཁོས་ཞལ་གཟིགས་གསུང་ཆོས་ཁག་ལ་གཙོ་བོ་བཟུང་། གེ་ཡིས་གསུང་ཚིག་དེ་དག་ལྷ་ནས་བབ་པ་དང་། དེ་ཡང་ཁོ་རང་གི་ཁྱིམ་གྱི་མི་རྒྱུད་ཀྱང་ལྷ་ཡུལ་ནས་བབ་པར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། དེའི་ནང་དུ་ཡང་སྲིད་དང་། སྐྱེས་པོ་ལ་མོས་གུས་བྱེད་ཚུལ་སོགས་ལ་འབྲེལ་བའི་མངོན་པའི་ཆོས་ཀྱི་གནས་ལུགས་མང་པོ་ཞིག་བསྟན་ཡོད། སྡེ་བ་འདི་ད་སྐབས་རང་རྐྱ་བར་མེད་ཅིང་དེའི་ནང་གི་བསམ་ཚུལ་དང་ཉམས་ལེན་མང་པོ་ཞིག་གིས་དེའི་རྗེས་ཀྱི་སྡེ་བ་གཞན་དག་གི་ཐོག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཡོད།

༤༽ ཆེས་གསལ་གཙང་།

ཧྲང་ཆིང་[3]སྡེ་བ་འདི་ལྷ་ཡིས་གསུང་བའི་གཞུང་ཚིག་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་པ་དག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་འཕེལ་ཡོང་བར་བཤད། འདིས་ལེན་བའོ་སྡེ་བའི་ནང་གི་བསམ་ཚུལ་ནང་འདྲེན་བྱས་ཡོད་ཅིང་། དད་སྐྱོབ་ཀྱི་ངོས་དེ་ལྷ་བབ་བཤེས་གཉེན་གྱི་ལམ་ལུགས་ནས་བླངས་ཡོད། ཉམས་ལེན་གྱི་སྐོར་སྦྱོལ་རྒྱུན་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་ནས་བླངས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ད་དུང་དོན་དག་རེ་ཟུང་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ནས་ཀྱང་བླངས་ཡོད། སྡེ་བ་དེ་ཕྱི་ཕྱོགས་ཀྱི་

---

[1] lingbao ཏའོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་གཙུ་སྡེ་བ་ཞེས་པ་བོད་བསྒྱུར་བྱསཡོད།

[2] Ge Chofu (དུས་རབས་ ༤ པ་དང་ ༥ པ) གཙུ་རིང་སྡེ་བའི་ཀྱི་གསུང་རབ་གཙུ་ལྷ་མ་ཞེས་པའི་རྩོམ་པ་པོ་དང་། ལམ་ལུགས་དེ་གསར་གཏོད་བྱེད་པོ།

[3] Shangqing ཏའོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་ཞིག་གི་མིང་དང་། ཏའོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་བ་ཞིག་མིང་།

བཙན་འཛུལ་ལ་ལན་ལྡོན་པའི་རྣམ་པ་དང་། བྱང་ཕྱོགས་ནང་བྱུང་བའི་བཙན་འཛུལ་བ་ལན་ལྡོན་པའི་ཆེད་དུ་ལྷོ་ཕྱོགས་ནས་དར་རྒྱས་སོང་། སྐུ་དྲག་དག་གིས་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ལམ་ལུགས་ཤུགས་ཇེ་ཆེར་གཏོང་འདོད་དང་། དེའི་སྐབས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་དང་ལྷན་དུ་འདྲེས་པའི་ངང་ནས་དར་རྒྱས་གཏོང་འདོད་ལས་བྱུང་ཡོད།

༥༽ རྫིལ་གྱིས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ།

ཆུའེན་ཀྲེན་[1] རྫིལ་གྱིས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་ལམ་ལུགས་ཞེས་པ་ནི་ད་སྐབས་ཡོད་བཞིན་པའི་ཧྥོའོ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པར་སྒྲོག ཝང་ཀྲེ་[2] ཞེས་པས་ཐོག་མར་གསར་འཛུགས་བྱས་ཤིང་། དེ་ནས་ཁྱོང་གི་སློབ་མ་བདུན་གྱིས་དར་སྤེལ་བཏང་། ལམ་ལུགས་འདི་ནི་རྒྱལ་ཁབ་དང་གཞུང་དོན་ལས་ལོགས་སུ་སོང་ནས་ས་སྟོང་ནང་དུ་བྱ་བྲལ་བ་བྱེད་འདོད་པའི་གོང་ཙེའི་མཁས་པ་མང་པོ་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་དར་རྒྱས་སུ་སོང་། ཧྥོ་ཆོས་ཏཱ་ལམ་ལུགས་དང་ཟེན་སངས་རྒྱས་པའི་ལམ་ལུགས་མཉམ་བསྲེ་བྱེད་པའི་གྲ་བའི་སྡེ་ཚོགས་བཙུགས། སྡེ་བ་འདིས་ནང་གི་གསེར་འགྱུར་རིག་པའི་ལུས་སེམས་གཉིས་བསྐྱེད་ཀྱི་སྒོམ་ཉམས་ལེན་ལ་ཤུགས་གཙོ་བོ་བྱེད།

ཁ༽ ཡོངས་གྲགས་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཏཱ་རིང་ལུགས།

བརྒྱ་ཕྲག་སྔོན་མའི་ནང་དུ་ནུབ་ཕྱོགས་པས་ཏཱ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དང་རིག་གནས་རྒྱ་ཆེ་ས་ནས་དོ་སྣང་མ་བྱས་པར་གཙོ་བོ་སྲོལ་རྒྱུན་དང་དེའི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ཆ་ལ་གཙོ་བོ་གཏད། ནུབ་ཕྱོགས་པ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཉམས་མྱོང་རྣམས་ཏཱ་ཏེ་ཆིང་གསུང་རབ་དང་། ཀྲུའང་ཙི་གསུང་རབ་ཀྱི་འགྱུར་མི་ལེགས་པ་དེ་འདྲ་ལ་གཞི་བཅོལ་སྟབས་ལམ་ལུགས་ངོ་མ་

[1] Quanzhen (༡༡༡༥–༡༢༣༩) རྒྱ་ནག་བྱང་ཕྱོགས་སུ་བྱུང་བའི་ཇིན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཏཱ་ཆོས་ལུགས་པ་ཝང་ཁྲོང་ཡང་ཞེས་པས་གསར་གཏོད་བྱས་པས་ཏཱ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་བ་ཞིག་གི་མིང་།

[2] Wang Zhe ཆོན་ཀྲེན་སྡེ་བའི་གསར་གཏོད་བྱེད་པོ།

ལ་འབྲེལ་མེད་དང་། ནུབ་ཕྱོགས་པའི་བསམ་ཚུལ་དང་མཐུན་པར་འགྲེལ་བཀོལ་བྱུང་། ངོ་བོ་གཞན་དུ་བསྒྱུར་བའི་ཏའོ་ལམ་ལུགས་འདི་དུས་སྐབས་གསར་པའི་འགྱུལ་སྐྱོད་དང་ཉམས་ལེན་གཞན་དང་ལྷན་དུ་འདྲེས་ནས་ཏའོ་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ལམ་ལུགས་དང་འདྲ་བའི་ཆ་ཙམ་ལས་མེད་པའི་ཕྱུང་སུམ་པ་ཞིག་གསར་དུ་འཁྲུངས། ཡོངས་སུ་བསྒྲགས་པའི་ཏའོ་ཡི་ལམ་ལུགས་འདི་ནི་དོན་ངོ་མར་གང་ས་གང་དུ་ཁྱབ་པ་ཞིག་ནམ་ཡང་མིན་ལ་འདི་ནི་ཏའོ་ལམ་ལུགས་རྣལ་མ་ཞིག་འཚོལ་བཞིན་པའི་གང་ཟག་དག་ལ་མགོ་འཁྲུག་པའི་གཞི་རྩ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

ལྔ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་གྲགས་ཆེ་བའི་ལྷ་ཁང་འགའ།

ཆོས་ལུགས་འདི་ལ་ཏའོ་ཞེས་འབོད་ཅིང་དེ་བོད་སྐད་དུ་དོན་བསྒྱུར་བྱས་ན་རང་བཞུད་ཅེས་པར་བསྒྱུར་ཡོད། ལྷ་ཁང་ཞེས་པ་འདི་ཆོས་ལུགས་མང་པོའི་ནང་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཐ་སྙད་ཅིག་རེད། ཏའོ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་འདི་ལ་ཀོང་ཞེས་འབོད་པར་སྣང་། དེ་ནི་བོད་སྐད་དུ་འདུ་ཁང་ཞེས་པ་དང་ཉེ་བར་སྣང་། འོན་ཀྱང་འདི་དག་གི་ནང་དུ་སྐུ་འདྲ་སོགས་ཡོད་པས་ཏའོ་ལྷ་ཁང་[1]ཞེས་པ་རང་འཇགས་བཞག དེ་མིན་རང་བཞུད་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་འདུ་ཁང་ཞེས་འབོད་ཀྱང་འོས་པར་སྣང་། པ་ཡུན་ལྷ་ཁང་། འདི་ནི་རྒྱལ་ས་པེ་ཅིན་དུ་ཡོད། ཐང་རྒྱལ་རབས་སྐབས་སུ་བཞེངས་པར་གྲགས། ཁྲང་ཁྲུན་ལྷ་ཁང་། ཧུ་པེ་ཞིང་ཆེན་ཝུ་ཧན་གྲོང་ཁྱེར་ནང་དུ་ཡོད། ཡོན་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྐབས་སུ་བཞེངས། བཀོད་པ་ལ་བོད་དང་ཡུ་རོབ་ཀྱི་བཀོད་པ་ཡང་ཡོད་པར་བཤད། ཡོང་ལེ་ལྷ་ཁང་། ཧྲན་ཤིའི་ཞིང་ཆེན་ནང་དུ་ཡོད། རྒྱལ་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀར་གྲགས་ཆེ་བར་བཤད། ཝུ་ཏང་ལྷ་ཁང་། ཐོག་མར་ཐང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྐབས་སུ་བཞེངས། ཡུ་ཆུའང་ལྷ་ཁང་། ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད།

---

[1] ཏའོ་ལྷ་ཁང་། (Gong) ཏའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་ཁང་ལ་ཀོང་ཞེས་འབོད། ༡ | Baiyun Temple, built Tang dynasty; ༢ | Changchun Temple in Wuhan; ༣ | Yongle Temple in Shanxi; ༤ | Wudang Temple, built in Tang dynasty; ༥ | Yuquan Temple in Gansu

༡༦ ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས།

༡། བརྗོད་དོན་རང་བྱུང་རང་འགྱུལ་གྱི་ལྷ་བ་དེ་ཧྥོ་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཀུན་ལ་ཁྱབ་ཡོད། དེ་ནི་ཐམས་ཅད་ཧྥོ་ཡི་ནང་དུ་གཅིག་ཡིན་པ་དང་དེའི་ཕྱིར་དེ་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ལ་རང་བཞིན་གྱིས་སྐྱོན་མེད་པའི་གོ་དོན་ཡིན། དེ་ལ་གང་ཟག་གི་ངོས་ནས་ཕར་གཟུགས་གང་ཙུང་ཞིག་སྤྲོད་པའི་ཚབ་ཏུ་རང་བྱུང་གིས་གང་དུ་བྱུང་བ་དེ་ཙུ་འགྲོ་ཙུ་འཇུག་དགོས་པ་ཡིན། ཁྱེད་རང་གི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་བསམ་བློས་བཏང་འཛིན་མེད་པའི་དཔེ་མཚོན་འགའ་ཞིག་ལ་ཞོག །ཁྱེད་རང་ལ་དེས་ཚོར་བ་གང་སྨྲད་བྱུང་། འདི་ལས་ལྡོག་པའི་དཔེ་མཚོན་ལ་ཁྱེད་ཀྱིས་འབྲས་བུ་ལ་ཐེ་གཏོགས་བྱེད་པའི་ལས་ཀ་འགའ་ཞིག་ཞོག །དེས་ཁྱེད་ལ་ཚོར་བ་གཞན་པ་འདྲ་སྨྲད་དམ། དོན་དག་གང་ཞིག་གིས་ཁྱེད་རང་གི་རྣམ་འགྱུར་རང་འགྱུལ་གྱིས་ཡོང་བར་བྱེད་ཀྱི་འདུག་གམ། ཁྱེད་རང་གིས་ཁྱེད་རང་གི་འཚོ་བ་དེ་རང་བྱུང་དང་ལྷན་དུ་འགྲོ་བའི་ཐབས་ལམ་གང་ཞིག་མཐོང་ངམ། འདིས་ཁྱེད་ལ་དགེ་ཕན་གང་ཞིག་ཡོད་པར་མཐོང་ངམ།

༢། ཧྥོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་མཐར་ཐུག་ནི་འཆི་བ་ལས་བརྒལ་བའི་སེམས་དོན་རྟག་བརྟན་དུ་ཡོང་བ་དེ་རེད། མི་རྣམས་ཀྱིས་ཚེ་རིང་དུ་གཏོང་བར་ཅིའི་ཕྱིར་འབད་པ་རེད་དམ། ང་ཚོའི་ཚེ་ཇེ་ཐུང་དུ་འགྲོ་བའི་སྟོབས་ཤུགས་གང་དང་གང་འདུག་གམ། དེ་ནས་དེ་དང་ཚེ་སྲིང་བར་བྱེད་པའི་སྟོབས་ཤུགས་གཉིས་བསྡུར། ཁྱོད་རང་གི་བསམ་པར་རྟག་བརྟན་གྱི་གོ་འཕང་ཐེར་བ་ཞིག་ཡོང་སྲིད་ཀྱི་རེད་དམ། གལ་ཏེ་སྲིད་པར་བསམ་ན་ལམ་ག་འདྲ་ཞིག་གི་བརྒྱུད་ནས་ཡོང་སྲིད་དམ། གལ་ཏེ་མི་སྲིད་པར་བསམ་ན་རྒྱུ་ག་འདྲ་ཞིག་གིས་དེ་འགོག་གི་ཡོད་དམ།

༣། ཧྥོ་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་བདེན་དོན་ནི་དཀར་ནག་གི་བར་ནས་འཁྲབ་པའི་བྲོ་གར་ཞིག་ཡིན་པར་གསུང་གི་ཡོད། ཧྥོ་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་འཚོ་བའི་ཟུང་འཇུག་བརྒྱུད་ནས་ང་ཚོས་ཆ་ཡོངས་སུ་ཚང་བའི་སྒྱོང་བ་དེ་རོལ་ཐུབ་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པ་རེད། ཁྱེད་རང་

གི་འཚོ་བའི་ངོས་མི་འདྲ་བ་དག་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱོས། འགལ་འདུ་ཅན་གྱི་ནུས་ཤུགས་ཀྱིས་ཁྱེད་ཀྱི་འཚོ་བར་ཤུགས་རྐྱེན་གང་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པར་བསམ་བློ་ཐོངས། དེ་འདྲའི་ནུས་ཤུགས་གཉིས་ལ་ཆེ་ཆུང་ཤོར་ན་གང་ཡོང་གི་རེད་དམ། ནུས་པ་གཉིས་ཀ་ཆེ་ཆུང་དོ་སྙོམ་པའི་གནས་སྐབས་དང་མི་སྙོམ་པའི་གནས་སྐབས་གཉིས་མཚུངས་བསྡུར་བྱོས། འགལ་འདུའི་ཤུགས་ལ་ཞིབ་རྟོགས་བྱུང་བས་ཁྱེད་རང་གི་སྤྱོད་བ་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བར་ཕན་ཐོགས་གང་ཡོད་དམ། ཁྱེད་རང་གི་འཚོ་བ་དོ་སྙོམ་ཡོང་བར་གང་བྱེད་ཐུབ་བམ།

སི་ཁ་གུ་རུའི་ཆོས་ལུགས།

འཛམ་གླིང་ཐོག་ཆོས་ལུགས་རྗེས་འབྲང་བ་གྲངས་མང་ཤོས་ལྔ་བར་བརྩི་བའི་ཆོས་ལུགས་འདི་རྒྱ་གར་དང་པཀྐིསྟཱན་གྱི་པཉྫ་ཛབ་ས་གནས་སུ་དུས་རབས་ ༡༥ བའི་ནང་དུ་གཞི་ནས་དར། ཆོས་ལུགས་འདི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་མ་ལག་ཚང་མ་ཡོད་པའི་ཆོས་ལུགས་གསར་ཤོས་ཀྱི་གྲས་ཤིག་ཡིན། འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་འདི་ལ་བླ་མའམ་གུ་རུ་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་དང་དམིགས་བསལ་གྱིས་འབྲེལ་ཆེ་བའི་ཚ་ནས་སློབ་མའི་ཆོས་ལུགས་སམ་གུ་རུའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་བཏགས་ན་མི་ཆོག་པ་མེད་པར་སྙམ།

གཅིག བྱུང་རབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྲོལ་གཏོད་པོ་ནི་གུ་རུ་ནཱ་ནག་[1]ཅེས་པ་དེ་ཡིན། དེའི་སྐབས་སུ་རྒྱ་གར་ལ་མུ་གུལ་གྱི་དབང་སྒྱུར་བའི་སྐབས་ཡིན་སྐབས་གུ་རུ་ནཱ་ནག་གིས་གསར་དུ་གཏོད་པའི་ཆོས་ལུགས་འདི་ལ་སྲིད་གཞུང་གི་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་ཉེན་ཁ་ཅན་དུ་མཐོང་ནས་སུན་བཙེར་ཡང་ཡོང་གི་ཡོད།

486. Guru Nanak Dev (1469-1539) ད་ལྟའི་པཀྐིསྟན་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་ལཧོར་གྱི་ཉེ་འགྲམ་Nanak Sahib ཞེར་པར་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་དཀྱུས་མ་ཞིག་གི་ཁྱིམ་སྐུ་འཁྲུངས། ཁོང་ལ་སྲིང་མོ་རྒན་པ་གཅིག་ཡོད། ནར་སོན་ནས་སུ་ལག་ནི་ (Sulakhni) ཞེས་པ་དང་གཉེན་བསྒྲིགས་ནས་སྲས་གཉིས་དང་སྲས་མོ་གཉིས་བྱུང་། ཆུང་དུའི་དུས་སུ་ཧིནྡུ་དང་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དཔོན་དག་གི་གསུང་དག་ལས་ཕ་མའི་ཞལ་ཏ་ལ་ཉན་གྱི་མེད། ནར་སོན་སྐབས་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་པར་གྱུར་ཞིང་། དེར་ལས་བྱེད་གཞན་དག་གི་བྱེད་ཚུལ་དང་གྲལ་རིམ་ལམ་ལུགས་ལ་ཁོང་སྙིང་ནས་ཞེན་པ་ལོག ཉིན་ཞིག་ཁོང་གཙང་པོར་ཁྲུས་ལ་ཞུགས་པའི་སྐབས་སུ་ལྷས་ཁྲིད་ནས་སོང་བའི་ཉམས་སྣང་ཤར་ཞིང་། ཉིན་གསུམ་གྱི་རྗེས་སུ་ཁོང་ཕྱིར་མངོན་ནས“འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ལ། ཧིནྡུ་དང་ཁ་ཆེའི་ཁྱད་པར་གང་ཡང་མེད། ཐམས་ཅད་ལྷ་ཉིད་ཀྱི་མཐུ་ལས་བྱུང་བས་འགྲོ་མི་ཡོངས་རྫོགས་རང་ཉིད་ཀྱི་རིགས་སུ་ངོས་འཛིན་དགོས་”ཞེས་བསྒྲགས། མཐར་དགོང་ལོ་ ༧༠ ཐོག་ཕྱི་ལོ་ ༡༥༣༩ ལོར་སྐུ་འདས།

གུ་རུ་ནཱ་ནཀ་དགོངས་པ་མ་རྫོགས་པའི་སྔོན་དུ་གུ་རུ་ཨངགད་ཅེས་པ་ཕོང་གི་རྒྱལ་ཚབ་ཏུ་བསྐོས། དེ་ནས་གུ་རུ་ཨ་མར་དཱས་དང་དེ་ནས་གུ་རུ་རཱམ་དཱས་ཞེས་པས་རཱམ་དཱས་པུར་ཞེས་པ་སྟེ། ད་ལྟའི་གྲོང་ཁྱེར་ཨམྲིཏསར་[1]ཞེས་པ་འདི་གསར་དུ་བཏབ། དེའི་རྗེས་སུ་གུ་རུ་གདན་རབ་ལྔ་པ་ཨརྫན་ཞེས་པ་བྱོན་ཞིང་། ཕོང་གིས་སིཁ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གུ་རུ་དག་གི་གསུང་རབ་རྣམས་ཕྱོགས་སྒྲིག་དང་རྩོམ་སྒྲིག་ཐོག་མར་བྱས་པ་དང་། སིཁ་གསེར་གྱི་ལྷ་ཁང་[2]བཞེངས་པ། སིཁ་གི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྐྱུ་སྲོག་བཏང་བ་སོགས་གུ་རུ་གཞན་ལས་ཁྱད་དུ་འཕགས། ཕོང་གི་རྗེས་སུ་ཕོང་གི་སྲས་གུ་རུ་ཧར་གོབིན་བསྟན་བདག་བྱས་ནས་སྲིད་གཞུང་གི་གནོད་འཚེ་ལ་གདོང་ལེན་བྱེད་ཆེད་དྲག་པོའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཐོག་མར་བཙུགས། དེ་ནས་གུ་རུ་ཧར་རའེ་དང་། དེའི་རྗེས་སུ་གུ་རུ་ཧར་ཀི་ཤན་བྱོན། ཕོང་ཆུང་དུས་ནས་སྐུ་བཤེགས་ནས་གུ་རུ་ཏེག་བཧཱདུར་གྱིས་བསྟན་པ་བཟུང་། ཕོང་ལ་མུ་ཧྥལ་སྲིད་གཞུང་གིས་སྐྱུ་སྲོག་དང་བསྟན་པ་གང་དགོས་གདམ་ང་སྤྲད་སྐབས་བསྟན་པ་བདམས་ནས་ཕོང་བསྟན་པའི་ཆེད་དུ་སྐྱུ་སྲོག་དོར་མཁན་གཉིས་པ་དེ་ཡིན། དེའི་རྗེས་སུ་གུ་རུ་གདན་རབས་བཅུ་པ་གུ་རུ་གོབིནྡ་སིང་བྱོན་ཞིང་། ཕོང་གིས་སིཁ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་སྲུང་དང་བླང་དཔུང་ཚོགས་བཙུགས་ཤིང་། གུ་རུའི་གསུང་རབ་ཕྱོགས་སྒྲིབ་[3]དེ་གུ་རུ་གདན་ཕྱི་མར་ངོས་བཟུང་ནས་མིའི་ཤ་ཚུགས་ཀྱི་གུ་རུའི་གདན་རབས་མཇུག་བསྡུས། འདིར་སྣན་གྲགས་ཆེ་བའི་སྒྲུང་ཞིག་ཡོད་པ་ནི༔ རྒྱ་གར་མུ་ཧྥལ་རྒྱལ་པོས་གུ་རུའི་ཆོས་ལུགས་ལ་བསྣུན་གཙེར་ནན་པོ་བྱས་ནས་བླ་རབས་དགུ་བ་ཏེག་བ་ཧཱ་དུར་གྱི་དབུ་བཅད་ནས་ཕོང་གི་བུ་གུ་རུ་གོ་བིནྡ་སིཾཧ་རའི་

[1] Amritsar རྒྱ་གར་པཉྫབ་མངའ་སྡེའི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག གུ་རུ་གདན་རབས་བཞི་བས་ཐོག་མར་ཕྱག་བཏབ། ད་སྐབས་འདིར་མི་འབོར་1,132,761 ཙམ་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མི་ཊར་གྲུ་བཞི་མ་ ༡༣༩ ཡོད། གྲོང་ཁྱེར་འདིར་སིཁ་གི་སྙན་གྲགས་ཅན་གྱི་གསེར་གྱི་ལྷ་ཁང་གནས་ཡོད།

[2] Golden Temple གུ་རུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གུ་རུ་གདན་རབས་བཞི་བས་ཕྱི་ལོ་ ༡༥༧༧ ནས་བཞེངས་འགོ་ཚུགས། མཐའ་སྐོར་དུ་མཚོའུས་བསྐོར་ཡོད་ཅིང་། འདིས་གཉེར་བའི་ཟས་སྦྱིན་ཐབ་ཚང་དེ་འཛམ་གླིང་ཐོག་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཟིན་ཐོ་ལ་འཁོད་ཡོད།

[3] Adi Granth གསུང་དེབ་དང་པོ། ཕྱི་ལོ་ ༡༦༠༤ ལོར་གུ་རུ་གདན་རབས་ལྔ་བས་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་པའི་སིཁ་གུ་རུ་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་གསུང་རྩོམ།

ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་དུ་བསྐོས། ཁོང་ནར་སོན་པ་ན་ཕྱི་ལོ་ ༡༦༩༩ ལོའི་ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༣ ལྷེ་ས་ཀྴི་[1]ཉིན་འདུས་ཚོགས་ཆེན་པོ་བསྡུས་ནས་མང་ཚོགས་ཀྱི་ནང་ལ་སིཁ་གི་ཆོས་ལུགས་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཆེད་དུ་ལུས་སྲོག་བློས་གཏོང་ཐུབ་མཁན་དང་བླང་བ་སུ་ཡོད་སྐད་ཆ་དྲིས།

ད་ཡ་རམ་ཟེར་བ་ཞིག་དང་བླང་ལངས་བ་ན་གུ་རུ་གོ་བིནྡ་ཡིས་ཁོ་གུར་གྱི་ནང་དུ་ཁྲིད། གུ་རུ་ཕྱིར་གུར་སྒོ་ནས་ཡོང་སྐབས་ད་ཡ་རམ་མཐོང་རྒྱུ་མེད་ཅིང་། གུ་རུའི་ཕྱག་གི་རལ་གྲི་ལ་ཁྲག་དམར་ཐ་ར་ར་འཛག་ས་[2]བཞིན་ཡོད། གུ་རུས་སླར་ཡང་དང་བླང་པ་ཡོད་མེད་དྲིས་པས་རྣམ་དས་ཟེར་བ་ཡར་ལངས་བ་དེ་ཡང་གུར་གྱི་ནང་དུ་ཁྲིད་སོང་ཞིང་། གུ་རུ་གུར་ནས་ཕྱིར་ཡོང་དུས་སྔར་བཞིན་ཁྲག་འཛག་པའི་རལ་གྲི་མ་གཏོགས་དང་བླང་པ་མཐོང་རྒྱུ་མེད། དེ་ལྟར་ལན་ལྔའི་བར་དུ་བསྐྱར་བས་དང་བླང་པ་མི་ལྔ་བྱུང་།

དང་བླང་པ་མི་ལྔ་བ་དེ་གུར་གྱི་ནང་དུ་ཁྲིད་པའི་རྗེས་སུ་གུ་རུ་སླར་གུར་ནས་ཡོང་སྐབས་སྔར་གྱི་དང་བླང་པ་ལྔ་བོའི་མགོ་ལ་ཤི་དབང་མདོག་གི་མགོ་དཀྲིས་གྱོན་གུ་རུ་དང་ལྷན་དུ་ཕྱིར་ཡོང་། དེ་ནས་གུ་རུས་ཁོ་ལྔ་ལ་བདུད་རྩིའི་བཏུང་བ་བླུད་ནས་ཁོང་ལྔ་ལ་བཅེ་ལྷུན་ལྔ་སྤེ་བཟང་པོ་[3]ལྔ་ཞེས་བཏགས་ནས་བསྟན་སྲུང་དང་བླང་གི་སྡེ་ཁག་གསར་རྒོད་ཀྱི་སྡེ་ཁག་ཐོག་མར་དབུ་བཙུགས།

འདི་ནས་བཟུང་སྟེ་སིཁ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྡེ་ཁག་གསར་པ་ཞིག་དར་ནས་རྒོད་ཀྱི་སྡེ་ཁག་གིས་རྒྱ་གར་མུ་ཊལ་རྒྱལ་པོས་སིཁ་ཆོས་དད་པར་མནར་གཅོད་བྱས་པ་ལ་ཁ་ཐད་འཛལ་ཞིང་། སིཁ་གི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག་རྒྱ་ཁྱབ་ཏུ་སྤེལ་བར་ནུས་པ་སྟོར་བས་ཆེ་བར་བརྟོན། སྡེ་ཁག་འདིར་ཞུགས་པ་ན་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐྱེས་ཁུངས་རིགས་རུས་ཀྱི་མིང་ཡོངས་རྫོར་ནས་ཕོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རུས་མིང་ལ་སིཾཧ་ཞེས་གཅིག་མཚུངས་སུ་འབོད་

[1] Vaisakhi དུས་ཆེན་འདི་པཉྫཔ་ལོ་སར་དུས་ཆེན། ཉིན་མོ་འདིར་གུ་རུ་གདན་རབས་བཅུ་བས་བཅེ་ལྷུན་ལྔ་ཚོགས་བཟང་པོ་སིཁ་བསྟན་པའི་སྲུང་སྐྱོབ་པ་དཔུང་ཚོགས་ཚུགས་པའི་ཉིན་མོ།

[2] བཤད་ཚུལ་འགའ་རེའི་ནང་དུ་གུ་རུའི་གྲི་ལ་འགོས་པའི་ཁྲག་དེ་ར་བསད་པའི་ཁྲག་ཡིན་པར་བཤད་ཚུལ་ཡོད།

[3] Panj payre སིཁ་ཆོས་ལུགས་དང་དྲང་བདེན་སྲོང་སྐྱོབ་དང་གཞའ་གནོན་ལ་ཁ་ཐད་འཛལ་བར་ཁས་བླངས་པའི་གུ་རུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དཔུང་ཚོགས་ཀྱི་ཐོག་མའི་དང་བླང་བ་མི་ལྔ།

དགོས་ཤིང་། མི་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རུས་མིང་ལ་གོར་ཞེས་འབོད་དགོས། དང་བླང་པ་དེ་དག་དེའི་སྐབས་ཀྱི་རིགས་མཐོ་དམན་མི་འདྲ་བ་ནས་ཡོང་བ་ཡིན་ཞིང་། བདུན་རྩེའི་བཀུང་པ་དེ་ཕོར་བ་གཅིག་གི་ནང་ནས་བཀུང་བ་ནི་དེའི་སྐབས་ཏ་ལམ་ཡོང་མི་སྲིད་པ་ལྟ་བུའི་ལས་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་། ལམ་ལུགས་དང་རིགས་རུས་ཐམས་ཅད་བློས་བཏང་ནས་སིཁ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་པ་སྲུང་བའི་ཁས་བླངས་པའི་སྡེ་ཁག་ཅིག་ཡིན།

ད་དུང་ངོ་མཚར་བའི་དོན་གཞན་ཞིག་ནི་གསར་དུ་བཙུགས་པའི་ཁྲོད་ཀྱི་སྡེ་འཇམ་བསྟན་སྲུང་དང་བླང་དཔུང་ཚོགས་ཀྱི་ཁྲུངས་སུ་ཞུགས་པའི་ཆེད་དུ་བསྟན་པའི་བདག་པོ་གུ་རུ་གོ་བིནྡ་རང་ཉིད་ཀྱིས་བུས་མོའི་ལྷ་ང་ས་ལ་བཙུགས་ནས་ཚོགས་པ་དེར་ཞུགས་ཚོག་པའི་རེ་བ་ཞུས་ཤིང་། ཚོགས་པས་ཁོང་ལ་བདུད་རྩིའི་བཀུང་བ་སྦྲིད་ནས་ཚོགས་མིར་བཙུགས་ནས་མཚན་ལ་གུ་རུ་གོ་བིནྡ་སིཾཧ་ཞེས་སུ་བཏགས།

ཁྲོད་སྡེ་ལ་ཞུགས་པའི་རྗེས་སུ་ཀ་ལྔ་ཞེས་པ་ཉམས་ལེན་བྱེད་དགོས། ཀ་ལྔ་ཞེས་པ་ནི༔ ༡། རང་བྱུང་ངམ་ལྷ༡ ལ་བརྩེ་བའི་མཚོན་བྱེད་དུ་ཀེཤ་སྐེ་སྐྲ་མི་གཅོད་པ། ༢། བཅས་ཁྲིམས་སྲུང་པ་མཚོན་བྱེད་དུ་ཀཾགྷ་སྐེ་སོ་མང་ཉར་བ། ༣། ལྷ༡ གི་ངོས་མཐའ་མེད་པའི་རང་བཞིན་མཚོན་བྱེད་དུ་ཀ་ཌ་སྐེ་ལྕགས་ཀྱི་གདུ་བུ་གདུབ་པ། ༤། བཙན་པོའི་མགོ་མནན་ཞིང་གཉོམ་པ་སྐྱོར་བའི་དྲང་བདེན་སྲུང་བ་མཚོན་བྱེད་དུ་ཀྲི་པཱཎ་སྐེ་གྲི་གུག་འཆང་བ། ༥། མི་ཚངས་སྤྱོད་པ་ལས་གཡོལ་བ་མཚོན་བྱེད་དུ་ཀཙྪ་སྐེ་ཕྱིད་དོར་གྱོན་པ་བཅས་སོ།།

ལམ་སྲོལ་འདི་ད་ལྟ་ཡང་གནས་མུས་ལ་སིཁ་ཆོས་པ་མང་པོས་བདུད་རྩིའི་བཀུང་བ་བཀུང་ནས་ཁྲོད་སྡེ་ལ་ཞུགས་པའི་དམ་བཅའ་ལེན་བཞིན་ཡོད།

གཉིས། དད་པ་སྙིང་པོ།

ཀ༽ ལྷ་ནི་གཅིག་ཁོ་ན་ཡིན།

ཆོས་ལུགས་འདིའི་བླ་མའི་གསུང་རབ་ཀྱི་འགོ་དང་པོར་ལྷ༡ ཅེས་བྲིས་ཡོད་འདུག ཆོས་ལུགས་འདིའི་ལྟ་གྲུབ་སྙིང་པོ་དེ་ལྷ་ནི་གཅིག་ཁོ་ན་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཡང་གཟུགས་དང་མཚན་མ་དུས་སོགས་ལས་ཡོངས་སུ་འདས་ཤིང་བརྗོད་དུ་མེད་པ་ཞིག་ཏུ་འདོད། མ་ཟད་ལྷ༡ ནི་ཡོད་ཚད་ཡིན་ཞིང་། ཡོད་ཚད་ཀྱི་ནང་དུ་ཞུགས་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཁོ་ཚོས་ལྷ༡ གམ་དཀོན་མཆོག་ནི་སྒྲ་དང་རི་མོ་སོགས་བརྗོད་ལམ་ཀུན་གྱིས་ཀྱང་མཚོན་མི་ཐུབ་པས་དམིགས་བསལ་གྱི་མཚོན་རྟགས་ཤིག་བྲིས་ནས་དེས་ལྷ༡ ཡིད་ལ་དྲན་པར་བྱེད་པའི་མཚོན་བྱེད་ཀྱི་ཚབ་ལྟ་བུར་སེམས་པ་བདེ་ཐབས་བྱེད། འགའ་རེས་“ཝཡིགུརུ”ཞེས་པའི་སྒྲ་དེས་མཚོན་ཐབས་བྱེད།

ཁོ་ཚོས་ལྷ༡ དེ་ངོ་བོ་གཅིག་ཁོ་ན་ཡིན་ན་ཡང་རྣམ་པ་མི་འདྲ་བའི་ཐོག་ནས་འཆར་ཐུབ་པར་འདོད། དེའི་ཕྱིར་ཨལླཱ་ཡིན་རུང་། ནག་པོ་ཡིན་རུང་། རཱམ་ཡིན་རུང་། ཡེ་ཤུ་ཡིན་སུ་ཚང་མ་གཅིག་ཁོ་ན་ཡིན་པས་གཅིག་གི་ལྷ་གཅིག་གི་ལྷ་ལས་མཆོག་ཡིན་པའི་འཕྲུག་རྩོད་བྱེད་པ་དེ་དོན་སྙིང་མེད་པའི་འཕྲུག་རྩོད་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

ཡེ་ཤུ་ཡིན་རུང་། ཁ་ཆེ་བ་ཡིན་རུང་། ཧིནྡུ་བ་ཡིན་རུང་འགྲོ་བ་མི་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་དཀོན་མཆོག་གམ་ལྷ་གཅིག་བསྐྲུན་པའི་འབྲས་བུ་ཡིན་པ་དང་། ཕྱག་འཚལ་ལྷ་ཁང་ཡིན་རུང་། ཧིནྡུའི་ལྷ་ཁང་ཡིན་རུང་། ཡེ་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ཡིན་རུང་། སིཁ་གི་ལྷ་ཁང་ཡིན་རུང་ཚང་མ་ལྷ་གཅིག་རང་གི་གཞལ་ཡས་ཁང་ཡིན་པས་བྱིན་རླབས་དང་དགོས་པ་གཅིག་ཡིན་པར་འདོད།

སིཁ་གི་ཆོས་ལུགས་འདིས་འདྲ་མཉམ་གྱི་ལྟ་ཚུལ་ལ་ཤུགས་སྐྱོན་ཆེན་པོ་བྱེད་སྟབས་ཕོ་མོའི་འདྲ་མཉམ་གླེང་མཁན་གྱི་ཆོས་ལུགས་དང་པོ་དེ་ཡིན་སྲིད། གང་ལྟར་སློབ་མའི་ཆོས་ལུགས་པའི་ནང་དུ་བུད་མེད་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་སྒྲིལ་བ་དང་དམག་

ལ་ཞུགས་པ་སོགས་ཕོ་མོ་འདྲ་མཉམ་སྣང་བ་མང་པོ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། གཞན་ཡང་སློབ་མའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་ལྷ་ཡུལ་དང་དམྱལ་ཡུལ་གཉིས་ཡོད་པར་བཤད་ཅིང་། དམྱལ་ཡུལ་ནི་མི་ཡུལ་འདི་དང་ལྷ་ཡུལ་ནི་ངེས་ལེགས་ཀྱི་ཡུལ་དེ་ཡིན་པར་འདོད། ཐར་པ་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་དུ་འཇིག་རྟེན་འཁོར་བ་ལ་འཁོར་དགོས་པ་དང་། འཁོར་བའི་འཆིང་ཐག་ལས་གྲོལ་ནས་འགྲོ་བར་འབད་དགོས་པར་བཤད། དེའི་ཕྱིར་ཆོས་ལུགས་འདིས་ལས་འབྲས་དང་སྐྱེ་བ་ཕྱི་མ་ཕྱི་འདོད་པ་ནང་པ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན། འོན་ཀྱང་ལས་འབྲས་ལ་དཀོན་མཆོག་གིས་བཅོས་སྒྱུར་བྱེད་དུ་ཡོད་པར་འདོད་པས་གལ་སྲིད་ཁྱོད་རང་གིས་ལུས་རྟེན་འདིར་ལས་བཟང་པོ་བྱས་ན་ཁྱོད་རང་གིས་སྔོན་མ་ལས་ངན་པ་བྱས་པའི་འབྲས་བུ་སྨིན་མི་དགོས་དཀོན་མཆོག་གིས་བཟོ་ཐུབ་པ་འདོད།

ཐར་པ་ནི་འཇིག་རྟེན་འཁོར་བ་ལས་གྲོལ་བ་དེ་ཡིན་ཞིང་དེ་ནི་ཁྱོད་རང་གི་ཡིད་སེམས་སླར་དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་ལ་རྒྱ་མཚོར་ཆར་འབྲུ་སིམ་པ་ལྟར་ངོ་བོ་དབྱེར་མེད་དུ་འཐིམ་འགྲོ་བར་འདོད། དེ་འདྲའི་ཐར་པ་འཐོབ་པའི་གེགས་ནི་ང་རྒྱལ་དེ་ཡིན་པས་དེ་འཛོམས་དགོས་པར་འདོད།

ཁ༽ ཉོན་མོངས།

སིཁ་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་མ་ཡ་ཞེས་པ་ཉོན་མོངས་རྐུན་པོ་ལྔ་ཡོད་པ་དེ་དག་གིས་ལྷ༡ དང་འགྲོ་བའི་བར་དུ་རྩིག་པ་བྱས་ནས་འགྲོ་བ་མི་རྣམས་ལྷ༡ གི་ངོ་བོར་འཕོ་བའི་འགོག་པར་བྱེད་ཅིང་མཚམས་མེད་པར་འཁོར་བར་འཆིང་བར་བྱེད། ཉོན་མོངས་རྐུན་ལྔ་ནིཿ འདོད་ཆགས་དང་། ཞེ་སྡང་། སྲེད་པ། འདུན་པ། ང་རྒྱལ་བཅས་ལྔ་ལ་ཟེར།

རྐུན་པོ་འདི་དག་ལས་གཡོལ་བ་དེ་སིཁ་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་མཁན་དག་གི་འོས་འགན་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད། རྐུན་པོ་ལྔ་པོ་ནི་ཧེམའི་སྟེ་ངར་འཛིན་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་བར་འདོད། ངར་འཛིན་ལ་བརྟེན་ནས་ང་འདི་ཡིན། ང་འདི་མིན་ཞེས་རང་ཉིད་གཞན་ལས་སོ་སོར་འབྱེད་པར་བྱེད་ཅིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ཁྱོད་ལྷ༡ དང་མཐལ་དུ་མི་འཇུག་པར་འདོད། ང་

རྒྱལ་གྱིས་སྡིག་པའི་ལས་ཐམས་ཅད་བྱེད་དུ་འཇུག་ཅིང་། སྡིག་ལས་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག་དག་ལ་ཁ་ཕྱུར་གཏད་ (མན་མུཁ) [1]དམ་ཉོན་མོངས་ལ་གཏད་པའི་གང་ཟག་ཅེས་འབོད། ཁ་ཆེ་དང་ཧིན་དུའི་རྟོག་གྲ །ཤ་ཟན་དང་ལྷུང་ཟན་གྱི་རྟོག་གྲ །མདོམ་བཀྲུ་མཁན་དང་འཕྱིད་མཁན་གྱི་རྟོག་གྲ་སོགས་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་རྟོག་ཟིང་ཆེ་ཆུང་ཡོད་ཚད་ང་རྒྱལ་དང་ཉོན་མོངས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བར་འདོད།

སིཁ་གི་ཆོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཁ་ཕྱུར་གཏད་ཀྱི་ལྡོག་ཕྱོགས་སུ་ཁ་ཕྱིན་གཏད་དམ་ཁ་བླ་མར་གཏད་པ(གུར་མུཁ [2]494) པའི་གང་ཟག་ཞེས་པ་ཞིག་ཆགས་རྒྱུ་ཡོད། དེ་ཆགས་པ་ལ་ཁྱེད་རང་ཆོས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་པ་ཞིག་བྱས་ནས་༼ྐ སྒོམ་པ་དང་། སྙིང་རྗེ་བསྐྱེད་པ། བྲང་བདེན་སྐྱོང་བ། ཚོག་ཤེས་བྱེད་པ། དམའ་ས་འཛིན་པ། བརྩེ་བ་བྱེད་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁྱེད་རང་ཁ་བླ་མར་གཏད་པའི་གང་ཟག་ཏུ་འགྱུར་ཐུབ་པར་འདོད།

གསུམ། སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དག

སིཁ་རིང་ལུགས་ཀྱིས་བཤད་པའི་ཁ་ཕྱིན་གཏད་ཀྱི་གང་ཟག་དེ་འདྲ་རུ་འགྱུར་བའི་ཐབས་སུ་ཀ་བ་གསུམ་ཞེས་པའི་ཉམས་ལེན་གྱི་རིམ་པ་ཞིག་བཤད་ཀྱི་ཡོད།

༡༽ མཚན་འདོན་པ།

འདི་ནི་༼ྐ ལ་དམིགས་གཏད་པའི་འཛོག་སྒོམ་བྱེད་བཞིན་པའི་ངང་ནས་༼ྐ གི་མཚན་བློ་བ(ནཱམ་ཛ་བོ) [3]ལ་ཟེར། ༼ྐ གི་མཚན་བློ་བའི་དུས་ཚོད་ནི་ཞོགས་པ་དང་དགོང་མོའི་དུས་ཚོད་ཡིན། ཕོ་ཆོས་མཚན་བློ་བའི་སྐབས་སུ་ནེ་ཙོའི་མ་ཧི་འདོན་པ་ལྟར་དུ་མ་སོང་བའི་ཐོག་ལ་ཤུགས་སྟོན་ནན་གྱིས་བྱེད།

[1] Manmukh སེམས་ལ་ (ཉོན་མོངས) ལ་ཁ་ཕྱོགས་པ་ཞེས་པའི་དོན། དེ་ནི་ཆོས་ལུགས་ཉམས་ལེན་མི་བྱེད་པར་སྡིག་ལས་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐྱེ་བོ་དག་ལ་གོ

[2] Gurumukh གུ་རུ་འམ་བླ་མ་ལ་ཁ་ཕྱོགས་པ་ཞེས་པའི་དོན།

[3] Naam jabo མིང་བློ་བ་ཞེས་པའི་དོན། དེ་ནི་རང་རེའི་མ་ཧི་འདོན་པ་དང་འདྲ་བར་ལྷ་ཡི་མཚན་བཟླས་པའོ།།

༢༽ རྩོལ་བའི་འཚོ་བ།

འདིའི་དོན་ནི་མི་རྣམས་ལོག་འཚོ་ལ་མི་རོལ་བར་ངལ་རྩོལ་ལ་ཞུགས་ནས་ཡང་དག་པར་འཚོ་བ་བསྐྱེན་དགོས་པ་དེ་རེད། འཚོ་བ་འདི་ལྟར་རོལ་མཁན་དག་ཁོ་ན་ལ་ཐར་པ་ལ་འཇུག་པའི་ལམ་ཡོད་པར་བཤད།

༣༽ ཟས་སྦྱིན།

འདི་རང་སོ་སོས་ངལ་རྩོལ་གྱི་ལམ་ནས་བསགས་པའི་འབྲས་བུ་དག་རང་འདྲ་གཞན་ལ་བགོ་འགྲེམས་ཀྱིས་སྦྱིན་པ་གཏོང་དགོས་པ་དེ་རེད། སིཁ་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་མང་ཚོགས་ལ་ཟས་སྦྱིན་[1]གཏོང་བའི་ལུགས་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད། པཉྩ་ཏླཔ་ཀྱི་གསེར་གྱི་ལྷ་ཁང་གི་འཁྲིས་ཀྱི་ཟས་སྦྱིན་ས་ཚུགས་དེར་ཉི་མ་རེ་ལ་མི་འབུམ་ལྷག་ལ་རིན་

མེད་ཟས་སྦྱིན་གཏོང་གི་ཡོད་ཅིང་། འདིའི་ཆེད་དུ་སྦྱིན་བདག་བང་སྒྲིག་མཁན་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་ཡོད། ཟས་སྦྱིན་འདི་ཆོས་ལུགས་དང་རིགས་རུས་གང་ལ་ཁྱད་པར་མེད་པར་འགྲོ་བ་མི་ཡོངས་ལ་ཁྱད་མེད་དུ་འབུལ་བ་རེད། གུ་རུ་ནཱ་ནཀ་གི་དུས་སྐབས་སུ་རིགས་རུས་ཆོས་ལུགས་མི་འདྲ་བ་སྣར་པ་གཅིག་ཏུ་ཁ་ཟས་ལ་མཉམ་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ་པ་ནི་ཏ་ཅང་འབྱུང་བའི་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན། བཤད་སྲོལ་ཞིག་ལ་དེའི་སྐབས་ཀྱི་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཨག་བྷར་ཟེར་བའི་སྐད་གྲགས་ཅན་དེས་གུ་རུ་ནཱ་ནཀ་ལ་མཇལ་བར་ཡོང་སྐབས་ནཱ་ནཀ་གིས་ཟས་སྦྱིན་གྱི་སྣར་བའི་ནང་མང་ཚོགས་དཀྱུས་མ་ལྷན་ཅིག་ཏུ་ཁ་ཟས་ལ་མ་རོལ་ན་མཇལ་ཁ་གཏོང་གི་མིན་ཞེས་བརྗོད་སྐབས་ཨག་བྷར་གྱིས་དེ་ལྟར་བྱེད་རྒྱུ་ཁས་ལེན་བྱས་ནས་མཇལ་ཁ་བཏང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད།

[1] Langar རིན་མེད་ཀྱི་ཟས་སྦྱིན། ལོ་ལྔ་བརྒྱ་ཙམ་གྱི་གོང་ནས་དར་བའི་གུ་རུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཞིག

གུ་རུ་གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་“འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་གཅིག་མཚུངས་སུ་བལྟས་ནས་ལྷག་པ་ལྟར་རྒྱལ་པོ་དང་ཁོལ་པོ་ལ་ཁྱད་མེད་དུ་ཐུག་པ་ན་རྟོགས་པ་བརྙེས་པའི་གནད་ཆིགས་ཡིན།”ཞེས་བྲིས་ཡོད། འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་ལྟ་ཚུལ་བཏང་སྙོམས་སུ་འཛིན་པ་ནི་ཆོས་ལུགས་འདི་དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ལྟ་བུར་བསམ་ཆོག

སྲི་ཝུ།

སིཁ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་གལ་ཆེན་གཅིག་ནི་གཞན་ལ་ཞབས་འདེགས་སྒྲུབ་རྒྱུ་དེ་རེད། སྲི་ཝུ་སྒྲུབ་པའི་བྱ་བ་འདི་གོང་ཞུས་ཀ་བ་གསུམ་གྱི་ནང་དུ་འདུས་མེད་ན་ཡང་སློབ་པའི་ཆོས་པ་དག་གིས་ཧ་ཅང་གཙིགས་ཆེན་དུ་བརྩི་བཞིན་ཡོད། ཉམས་ལེན་འདི་བྱེད་པའི་གནད་འགག་གཙོ་བོ་ནི་ང་རྒྱལ་གཞོག་པའི་ཆེད་དུ་ཡིན། སྲི་ཝུ་སྒྲུབ་པའི་བྱ་བ་ལ་མང་ཚོགས་ལ་རོགས་པ། མང་ཚོགས་འདུ་ས་གཙང་བཟོ། ཟས་སྦྱིན་གྱི་ས་ལ་རོགས་པ་སོགས་དང་བླང་ཀྱི་ལས་དོན་ཐམས་ཅད་ཡིན་ཞིང་། ཞབས་ཞུ་འདི་དག་བྱས་པ་ལས་ང་རྒྱལ་གྱི་རི་བོ་བཀྱིལ་ནས་ཐར་པའི་གོ་འཕང་འཐོབ་པར་འདོད།

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག

རྣོད་སྡེ།

སིཁ་ཆོས་ལུགས་འདི་བྱུང་བ་འཕྱི་སྐབས་ཆོས་ལུགས་འདིར་གྲུབ་མཐའ་འཛིན་མཁན་མི་འདྲ་བ་གང་ཡང་མེད། འོན་ཀྱང་ཆོས་པ་སྤྱིར་བཏང་བ་དང་བྱེ་བྲག་པའམ་ཡང་ན་རྣོད་སྡེ་[1](497) དང་གཡུང་སྡེ་གཉིས་སུ་དབྱེ་ཆོག རྣོད་སྡེ་འམ་དམག་གི་སྡེ་ཚན་གྱིས་སིཁ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་པ་སྲུང་བའི་ལས་འགན་གཙོ་བོ་འཁུར་བ་རེད།

---

[1] Khalsa གུ་རུའི་ཆོས་ལུགས་སམ་སིཁ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་པ་དང་མཉམ་ཆུང་དང་དྲང་བདེན་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་དྲག་པོའི་དཔུང་ཚོགས་ཤིག

བླ་མའི་གསུང་རབ།

ཀུ་རུ་ཀླཱ་སྣ་ཧིབ་ཞེས་པ་ནི་ཆོས་ལུགས་འདིའི་གསུང་རབ་རྩ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན། འདིའི་ནང་དུ་ཀུ་རུ་གདན་རབས་བཅུའི་གསུང་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཆོས་ལུགས་གཞན་གྱི་སྟོན་པ་དང་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་དག་གི་གསུང་ཡང་འདུས་ཡོད། འདི་འདྲ་བ་ཆོས་ལུགས་འདིའི་གསུང་ཕོན་ལས་གཞན་དུ་མེད་པ་ཞིག་རེད། རྩོམ་ལུས་ཀྱི་ཆ་ནས་མགུར་མ་སྟོང་ཕྲག་ཁ་ཤས་ཡོད་ཅིང་། མང་ཚོགས་ཀྱི་དཀྱིལ་དུ་དང་ཆོས་བྱེད་དུས་མགུར་མ་དག་མགུར་བ་རེད། གསུང་རབ་འདི་ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཀུ་རུ་བཅུ་པ་བས་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་སྟོན་པའི་རྒྱལ་ཚབ་ཏུ་བཙི་བ་རེད།

ཆོས་བྱེད་འདུ་ཁང་།

ཆོས་ལུགས་འདིས་ཆོས་བྱེད་འདུ་ཁང་གི་མིང་ལ་ཀུ་རུ་དྭ་ར་ཞེས་འབོད་ཅིང་། དེའི་དོན་ནི་བླ་མའི་དྲུང་དུ་འཇུག་པའི་སྒོ་ཞེས་པའི་དོན་རེད། ཐད་སྒྱུར་བྱས་ན་བླ་སྒོ་ཞེས་སུ་འགྱུར། བླ་སྒོ་ཞིག་ཡིན་ན་དེའི་ནང་དུ་བླ་མའི་གསུང་རབ་གཅིག་ངེས་པར་དུ་ཡོད་དགོས། བླ་སྒོའི་ནང་དུ་ཕོ་མོ་རིགས་རུས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གང་ཡང་མེད་པར་མཉམ་གཅིག་ཆོས་དབྱངས་མགུར་ཞིང་། ཁ་ཟས་ལ་རོལ་ཚོག་པ་རེད།

ལྔ། བོད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་ཀུ་རུའི་ཆོས་ལུགས་ལ་འབྲེལ་བ།

བོད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་བླ་མའི་ཡུལ་དང་། བོད་རྒྱུད་ནང་བསྟན་ལ་བླ་མའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད་མཁན་བྱུང་བ་ནི་བོད་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ལ་ཆེད་དུ་དམའ་འབེབ་པའི་ཆེད་དུ་ཡེ་ནས་མིན། བོད་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་འདོན་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གཙོ་བོ་སྐྱབས་འགྲོ་ཡི་ནང་དུ་བླ་མ་ལ་སྐྱབས་སུ་མཆིའོ་ཞེས་རྒྱ་གར་ནས་དར་བའི་སྐྱབས་འགྲོ་དེའི་ནང་དུ་མེད་པ་གཅིག་སྟོན་དུ་བསྣན་ཡོད་ཅིང་། བླ་མ་མེད་པའི་གོང་རོལ་ན། སངས་རྒྱས་བྱ་བའི་མིང་ཡང་མེད། ཅེས་པའི་ཚིགས་བཅད་འདི་ཀུན་གྱི་ངག་ལ་ཧ་ཅང་བརྗོད་བདེ་བའི་ཚིགས་བཅད་ཅིག་རེད།

དུས་རབས་ ༧ པ་དང་ ༨ པའི་ནང་དུ་བོད་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་དར་བའི་སྐབས་བྱུས་པ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གྲས་གཅིག་སློབ་དཔོན་པདྨ་སཾ་བྷ་ཝ་ཡིན་ཞིང་། འདི་ལ་བོད་པ་ཚོས་གུ་རུ་རིན་པོ་ཆེ་ཞེས་འབོད་པ་ཡིན། གུ་རུ་ནི་བླ་མའི་སྐད་དོད་རེད། གུ་རུ་རིན་པོ་ཆེ་བྱོན་པའི་ཡུལ་ནི་ཨོ་རྒྱན་གྱི་ཡུལ་ཡིན་ཟེར་ཞིང་། ཨོ་རྒྱན་གྱི་ཡུལ་ཟེར་བ་དེ་རྫོ་འཛོག་གི་ཡུལ་དེ་ཡིན་པའི་བལྟ་ཚུལ་འཛིན་མཁན་ཡོད། ཡང་ཨོ་རྒྱན་རིན་པོ་ཆེ་ཛ་གཡབ་གླིང་ནས་ཕེབས་ཞེས་བཤད་སྲོལ་དེ་ནི་ད་ལྟའི་པཀྵྟན་ཡུལ་དེ་ཡིན་སྲིད་དེ། ཤིཁ་ཆོས་དབྱངས་མགུར་སའི་ལྷ་ཁང་ནང་དུ་གཡག་ཛ་དཀར་པོ་ཞིག་ནམ་ཡང་གཡབ་བཞིན་མགུར་མ་མགུར་བ་རེད། ས་རྒྱུས་རིག་པའི་ཐོག་ནས་དཔྱད་ན་རྫོ་འཛོག་གི་ཡུལ་དང་ཛ་གཡབ་གླིང་གཉིས་ཡུལ་ཁམས་གཅིག་ལ་གོ་བས་འགལ་བ་ཆེན་པོ་འབྱུང་གཞི་ཆེར་མེད། ཡུལ་འདིའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ནང་དུ་བླ་མའི་གནས་བབ་དེ་ཀུན་ལས་གཙོགས་ཆེར་བརྩི་བ་ནི་བོད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་བླ་མའི་གནས་བབ་གཙོགས་ཆེར་བརྩི་བ་དང་གཅིག་མཚུངས་རེད།

དེར་མ་ཟད་ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྲོལ་འབྱེད་པ་པོ་གུ་རུ་ནཱ་ནག་རང་ཉིད་བོད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་ཕེབས་མྱོང་། འདི་འཛམ་གླིང་གི་ཆོས་ལུགས་ཆེ་ཁག་ཅིག་གི་སྟོན་པ་བོད་ཀྱི་ཡུལ་ནས་བསླབ་པ་བླངས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་གསར་གཏོད་བྱས་པ་ཐོག་མ་དང་གཅིག་པུ་དེ་ཡིན།

དྲུག ཆོས་ལུགས་འདིའི་ལྷ་ཁང་གྲགས་ཆེན།

གྲོང་ཁྱེར་ཨམྲིཏ་སར་ལ་གནས་པའི་གསེར་གྱི་ལྷ་ཁང་ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་ཤིཁ་གི་བླ་སྒོ་སྔོན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་དེ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༠༩ ལོར་ལེགས་གྲུབ་བྱུང་། ལྷ་ཁང་འདིའི་བཞེངས་པ་པོ་གུ་རུ་ཨརྫུན་གྱིས་ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ལྟ་བ་ཆོས་ལུགས་དབྱེར་མེད་དང་། ཆོས་ལུགས་བཟོད་སྒོམ། འགྲོ་བར་བཏང་སྙོམས་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་མཚོན་པའི་ཆེད་དུ་ལྷ་ཁང་འདིའི་ཛང་རྗེ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་ཞིག་ལ་འཛོག་ཏུ་བཅུག་ཡོད། མ་ཟད་ལྷ་ཁང་འདིར་ཕྱོགས་བཞི་ལ་སྒོ་ཆེན་བཞི་ཡོད་ཅིང་དཀྱིལ་དུ་ལྷ་ཁང་སྦུག་མ་གཅིག་ཡོད། དེ་ནི་འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་ལ་གུ་ཡངས་ཀྱི་ལྟ་བ་མཚོན་ཞིང་། དཀྱིལ་གྱི་ལྷ་ཁང་དེར་སྒོ་གཅིག་ཡོད་པ་དེས་ཆོས་ལུགས་ཐམས་

ཅད་མཐར་ལམ་གཅིག་ལ་ཟུགས་ཡོད་པར་ལྟ་བ་མཚོན། ལྷ་ཁང་འདིར་ལོ་རེར་མཇལ་བ་ས་ཡ་དྲུག་རེ་ཡོང་གི་ཡོད་པས་འཛམ་གླིང་མཇལ་བ་མང་ཤོས་ཀྱི་ལྷ་ཁང་དེ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། འདི་ན་ཡོད་པའི་ཟས་སྦྱིན་དེ་ཡང་འཛམ་གླིང་ཐོག་ཟས་སྦྱིན་སྟེར་བ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན།

བདུན། ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས།

༡། སིཁ་གི་ཆོས་ལུགས་དང་རང་རེའི་རིས་མེད་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་གཉིས་ལ་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་ཅི་འདུག ཡོད་ན་ཇི་ལྟར་མི་འདྲ་བ་རེད་འདུག ཆོས་ལུགས་འདི་ཆོས་ལུགས་བཟོད་བསྲན་ནམ་ཆོས་ལུགས་ཀུ་ཡངས་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་ལ་འཛོག་ཨེ་འོས།

༢། སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་ལུགས་འདི་དེའི་དུས་ཀྱི་རྒྱ་གར་གྱི་ལམ་ངན་པ་རིགས་རྒྱུད་རིང་ལུགས་ལ་བསྒྱུར་བཅོས་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ་དར་ཡོད་པར་བཤད་པ་བཞིན་ཀུ་རུའི་ཆོས་ལུགས་འདི་ཡང་དེའི་སྐབས་ཀྱི་རྒྱ་གར་ནང་གི་འདྲ་མཉམ་མ་ཡིན་པའི་རྣམ་པ་བསྒྱུར་བཅོས་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ་དར་ཡོད་པ་གཉིས་འདྲ་མཚུངས་ཇི་ཡོད།

༣། རང་རེའི་ཆོས་སུ་ཞིང་བཅུ་ཚང་བའི་དགྲ་བོ་བསྒྲལ་ཆོག་པར་གསུང་པ་དང་། ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་སྲུང་སྐྱོབ་དམག་དཔུང་གིས་དྲག་སྤྱོད་ལས་འགུལ་དང་། ཀུ་རུའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གསུང་རབ་ནང་དུ་དྲང་བདེན་སྐྱོང་བའི་ཆེད་དུ་མཚོན་ཆ་ཐོགས་ཆོག་པར་གསུང་པ་དག་གི་བར་ལ་ཁྱད་པར་ཅི་གཟིགས། གཟིགས་ན་ཁྱད་པར་གང་ལྟར་གཟིགས།

ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས།

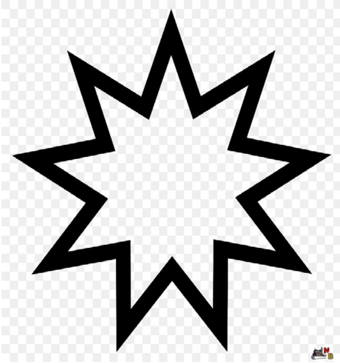

ཆོས་ལུགས་འདི་ལ་ཐྲཱ་ཧེ་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད་ཅིང་དར་སའི་དབང་དུ་བྱས་ན་ཁྲུར་དུ་ཡུལ་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཟེར་ན་ཆོག་སྙམ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྲོལ་གཏོད་པ་པོ་ཡི་མཚན་བོད་འགྱུར་ལ་ལྷ་རྒྱལ་ལོ་ཞེས་པ་ཡིན་འདུག་པས་བོད་མིང་ལ་ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད་འདོད་བྱུང་།

གཅིག ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བྱུང་བ།

ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྲོལ་གཏོད་པོ་ནི་ཨི་རན་ཡུལ་དུ་སྐུ་འཁྲུངས་པའི་ཐྲཱ་ཧུ་ལྷ་[1] ཞེས་པ་དེ་ཡིན། འདི་ཐོག་མ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཐ་མའི་ཁྲིམས་གཅོད་[2] བྱེད་པའི་སྔ་གོན་བྱེད་པར་ལྷས་བཏང་བའི་ཕོ་ཉ་ཡིན་པར་ནློམ་པའི་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་སྦབ་[3] ཅེས་པ་ཞིག་གི་རྗེས་

[1] Bhah ullah (1817-1892) ཨི་རན་ཡུལ་གྱི་སྐུ་དྲག་ཅིག་གི་ཁྱིམ་ཚང་དུ་སྐུ་འཁྲུངས། དགུང་ལོ་ ༢༢ ཀྱི་སྐབས་སུ་གཞུང་གི་གོ་ས་ཐམས་ཅད་དོར་ནང་ཁྱིམ་གྱི་ལས་དོན་གཉེར། ༢༧ གྱི་སྟེང་དུ་ཁྲིམ་དོན་དོར་ནས་དེའི་སྐབས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་གསར་རྗེ་བ་སྦབ་ཅེའི་པའི་རྗེས་འཇུག་པ་སྔོན་ཐོན་ཅན་དུ་གྱུར། ཁོང་གི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལས་འགུལ་གསར་པ་དེར་རྗེས་འཇུག་པ་ཧ་ཅང་མང་པོ་བྱུང་བས་ཁོང་དང་ཁོང་གི་རྗེས་འཇུག་པ་ཚོ་བཙོན་དུ་བཅུག དགུང་ལོ་ ༣༣ གསུམ་གྱི་སྟེང་ཨི་རཀ་ཡུལ་དུ་རྒྱང་འཕུད་བཏང་། ཨི་རཀ་ཡུལ་ལ་ཇོག་མ་ཐོན་སྔོན་དུ་ཁོང་ལ་ལྷས་ཞལ་མངལ་བྱུང་བའི་ཁྲབ་བསྒྲགས་སྤེལ་ནས་ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་འདི་དངོས་སུ་དབུ་བརྙེས་པར་བྱས། ཨི་རཀ་ཡུལ་དུ་སླར་ཡང་ཁོང་ལ་རྗེས་འཇུག་པ་མང་པོ་བྱུང་སྐབས་གྲུ་གུའི་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་ས་ལ་ཁྲིད་ནས་བཟང་བཙོན་དུ་བཞག དེར་ཡང་ཟླ་ཤས་ལ་མ་བཞག་པར་ཨེ་ཌམ་ཞེས་པའི་ས་གནས་སུ་ཟླ་ཤས་བཞག མཐར་ཨིསིརེལ་གྱི་ས་གནས་ཨཀ་ཀ་ཞེས་པའི་ས་གནས་སུ་ལོ་ ༢༩ བར་དུ་བཀག་ཉར་དུ་བཞག་ནས་མཐར་དགུང་ལོ་ ༧༥ ཐོག་དགོངས་པ་རྫོགས།

[2] Final Judgment ཡེ་ཤུ་སོགས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ནང་དུ་འཛམ་གླིང་གི་མི་རྣམས་ཀྱི་བྱས་པ་བཟང་ངན་ལ་བརྟེན་ནས་ལྷའི་ཕོ་ཉ་གཉིས་པ་ཞིག་སླར་འཛམ་གླིང་འདིར་བྱོན་ནས་མི་རྣམས་ལ་ཁྲིམས་ཐག་གཅོད་ཀྱི་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

[3] Bab (1819-1850) ཨི་རན་གྱི་ཚོང་པའི་ཁྱིམ་ཚང་ཞིག་ཏུ་འཁྲུངས། ཁོང་སློབ་མའི་དུས་སྐབས་ནས་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་བསླབ་གཞི་ཁག་ལ་གདེངས་འཛོག་མེད་ཅིང་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་གསུང་རབ་དག་ལ་དོ་སྣང་ཆེ་བ་ཡོད། ཁོང་ཆེའི་ཆོས་ཀྱི་གནས་སྐོར་ཚང་མ་བྱས་མཐར་ཁོང་ལ་ལྷས་ཞལ་གཟིགས་ཐོབ་ནས་ཐ་མའི་ཁྲིམས་གཅོད་བྱེད་པར་སྔ་གོན་བྱེད་པར་མངགས་པའི་ཁྲབ་བསྒྲགས་བྱས། དེ་ནས་ཁོང་ལ་རྗེས་འཇུག་པ་མང་པོ་བྱུང་ཞིང་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཁ་

འཛུག་པ་ཡིན། སྦབ་ཀྱིས་ཨི་རན་གྱི་ཡུལ་དུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱ་འགུལ་གསར་པ་ཞིག་སྤེལ་བ་ཨི་རན་ཡུལ་ཀུན་ལ་ཁྱབ་དར་ཆེན་པོ་སོང་སྐབས་ཕོས་སྤེལ་བའི་ཆོས་ལུགས་ལས་འགྱུལ་དེ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་ལུགས་དང་མི་མཐུན་པར་བསྒྲགས་ནས་དེའི་སྐབས་ཀྱི་ཨོ་ཊོ་མོན་གོང་མ་ཨི་རན་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་བཞིན་པས་ཕོ་ཡི་རྗེས་འཛུག་པ་ཚོ་ལ་དྲག་གནོན་དང་དམར་གསོད་བཏང་ཞིང་མཐར་ཕོ་རང་དམར་གསོད་བཏང་།

རང་གི་བླ་མ་སྲིད་གཞུང་གིས་དམར་གསོད་བཏང་བའི་རྗེས་སུ་བྷ་ཧུ་ལླཱས་རང་གི་བླ་མས་གསུངས་པ་རྣམས་མུ་མཐུད་དེ་རྒྱ་ཁྱབ་ཏུ་དར་སྤེལ་བྱས་ཤིང་རྗེས་འཛུག་པ་མུ་མཐུད་དེ་འཕེལ་བས་ཨི་རན་སྲིད་གཞུང་དང་ཐད་ཀར་གདོང་ཐུག་ལན་མང་བྱུང་། ཕོས་ཨི་རན་གྱི་རྒྱལ་པོ་སློག་གསོད་ཀྱི་བྱ་བ་ཡང་བརྩམས་པར་ཕོང་དང་རྗེས་འཛུག་པ་ཐམས་ཅད་ཁྲི་སྨུན་དུ་ཚུད། ཨུ་རུ་སུའི་གནོན་ཤུགས་ཀྱི་འོག་ནས་ཕོང་དང་སློག་གསོད་ལ་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་མེད་མཁན་གྱི་རྗེས་འཛུག་པ་ཚོ་བཙོན་ལས་ལྷོད་ཅིང་། ཨི་རག་ལ་རྒྱང་འཕྱུད་བཏང་། དེར་ལ་བཙོན་དུ་བཞུགས་བཞིན་སླར་ཡང་སྦབ་ཀྱིས་གསུང་བའི་ཆོས་ལུགས་དེ་འཕེལ་རྒྱས་སུ་བཏང་། མི་རིང་བར་ཕོས་རང་ཉིད་ལྷས་མངགས་པའི་ཕོ་ཉ་ཡིན་པར་བསྒྲགས་ནས་བྷ་ཧའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དབུ་ཐོག་མར་བརྙེས།

འོན་ཀྱང་གྲུ་གུ་གོང་མའི་དབང་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཨི་རག་སྲིད་གཞུང་གིས་སྟོན་པ་ལྷ་རྒྱལ་ལོ་རྗེས་འཛུག་པ་འགའ་ཞིག་དང་ཁྱིམ་མི་བཅས་གཙོ་འཁོར་བདུན་ཅུ་ཙམ་གྲུ་གུའི་ཡུལ་དུ་རྒྱང་འཕྱུད་བཏང་ཞིང་། དེ་ནས་ཟླ་བ་འགའ་ཞིག་ལས་མ་ཕྱིན་སྔོན་ལ་སླར་ཡང་ས་གནས་གཞན་ཞིག་ལ་བཏང་། དེ་ནས་སླར་ཡང་ཨི་སི་རེལ་གྱི་ས་གནས་ཨ་ཀ་ཞེས་པའི་ས་གནས་སུ་བཙན་བཀག་བྱས། དེ་རུ་ལོ་ཉི་ཤུ་རྩ་བཞིའི་རིང་ལ་བཀག་ཉར་བྱས་ནས་ས་གནས་དེ་རུ་དགོངས་པ་རྫོགས། དེ་རུ་ཕོང་གིས་ཆོས་ལུགས་འདིའི་རྩ་ཆེའི་གསུང་རབ་[1]དག་བརྩམས་ཤིང་འཛམ་གླིང་གི་ས་ཕྱོགས་གང་སར་ཕོང་གི་ཆོས་ལུགས་དར་ཁྱབ་ཏུ་

ཆེའི་ཆོས་དཔོན་དག་དང་སྲིད་གཞུང་གིས་ཕོང་དང་ཕོང་གི་རྗེས་འཛུག་པ་རྣམས་ལ་དམ་བསྒྲགས་དང་བཙན་གནོན་ཤུགས་བྱས་པ་མ་ཟད་མཐར་དཀྲུང་ལོ་ ༡༠ ཐོག་དམར་གསོད་བཏང་།

[1] Kitav-i-Aqdas བྷ་ཧ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རྩ་ཆེའི་གསུང་རབ་གཙོ་བོ། ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྟོན་པ་རང་ཉིད་

སོང་། འཇར་མན་ཡུལ་དུ་ཧིཊ་ལར་[1]གྱིས་ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་ཁྲིམས་འགལ་དུ་བཅིས་ནས་ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་པ་དག་གཙང་ཕྱུགས་བྱས་ནས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་པའི་བདག་པོ་གཉིས་པ་ལྷ་ཧོལ་ཞེས་འབོད་པ་བཙོན་དུ་བཅུག

ལོ་ལྔ་བཅུ་ཙམ་བཙོན་དུ་བསྡད་པའི་རྗེས་སུ་ཨབྡུལ་བྷ་ཧ་[2]ཡིས་རང་ཕ་ཡི་བསྟན་པ་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་དར་བའི་བྱ་བ་མུ་མཐུད་དེ་བརྩམས་པས་ཁོང་ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་བདག་གཉིས་པ་ཆགས། ཁོང་གི་བུ་ཤེཕིནདི་[3]ནི་བསྟན་གསུམ་པ་ཡིན་ཞིང་། དེའི་རྗེས་སུ་ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་ལ་འཛམ་གླིང་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་བསྟན་པའི་བདག་པོ་ཞིག་མེད། ཆོས་དད་པ་ཐམས་ཅད་འདྲ་མཉམ་གྱིས་ཉམས་ལེན་བྱེད་དགོས་ཤིང་། བསྟན་པ་ཁྱབ་སྤེལ་སོགས་ཆོས་ལུགས་འདིའི་ལས་དོན་ཐམས་ཅད་མང་ཚོགས་རང་བཞིན་ཅན་གྱིས་བྱེད་དགོས་པ་ལས་དབུ་ཁྲིད་གཅིག་གི་འོག་ནས་བྱེད་དགོས་པ་མིན་པར་འདོད།

གྱིས་བརྩམས་ཤིང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་དང་བཅས་ཁྲིམས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་ཐམས་ཅད་འཁོད་ཡོད་པའི་ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཁུངས་བཙལ་ས་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན།

[1] Adolf Hitler (1889-1945) ཁྱིམ་ཚང་དཀྱུས་མ་ཞིག་གི་ཧྥུ་སྐྱེས། ཆུང་དུས་ནས་སློབ་གྲྭའི་སྒྲིག་ཁྲིམས་ཁུར་འདོད་མེད་སྟབས་ཕ་དང་མཉམ་དུ་འཐུག་འཛིང་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། སློ་གཞས་ཀྱི་འཛིན་གྲྭ་ལ་ཞུགས། སྐབས་ཤིག་ལ་ཆོས་འཆད་པ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་ཐབས་ཀྱང་བྱས། འཇར་མན་རྒྱལ་ཁབ་སྲིད་དོན་ཚོགས་པར་ཞུགས་ནས་མུ་མཐུད་དེ་གོ་ས་འཕར་ནས་མཐར་གཙོ་འཛིན་བྱས་ནས་འཇར་མན་ཡུལ་གྱི་སྲིད་འཛིན་དུ་འཁོད། མཐར་འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པ་འགོ་རྩོམ་མཁན་དང་། འཇར་མན་དང་ཡོ་རུབ་ཁུལ་དུ་ཧི་ཝུ་མི་རིགས་གཙང་འཕྱག་གི་ལས་འགུལ་སྤེལ། མཐར་རང་ལོ་ ༥༦ ཐོག་རང་ཤི་བརྒྱབས་ནས་གྲོངས།

[2] Abdul Baha (1844-1921) བྷ་ཨུལླ་ཡི་སྲས་ཐུན་པ་དང་། བྷ་ཧ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་བདག་གཉིས་པ་རེད། ཆུང་དུས་སྐུ་དྲག་གི་ཁྱིམ་དུ་འཁྲུངས་བའི་བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་འཚོ་བ་བསྐྱངས་ན་ཡང་ཁོང་གི་ཡབ་ལ་ཆོས་ལུགས་གསར་བཙོས་བྱས་པའི་ནག་ཉེས་ཀྱི་ཁྲིམས་བཅད་ཕོག་སྐབས་ཁོང་ཡང་ལྷན་དུ་ཕེབས་དགོས་བྱུང་ཞིང་བཙོན་སྡོམ་མི་ལོ་བཞི་བཅུ་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་བཙོན་དུ་ལུས། ཡབ་ཀྱིས་ཞལ་ཆེམས་ལ་ཁོང་ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་མཇུག་སྐྱོང་བར་བསྐོས། མཐར་བཙོན་གྲོལ་ཐོབ་པ་དང་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོར་སྐོར་སྐྱོད་ཀྱིས་བྷ་ཧ་ཆོས་ལུགས་དར་སྤེལ་བྱས། ཁོང་སྐུ་གྲོངས་དུས་དགུང་ལོ་ ༧༧ ཡིན།

[3] Kitab-i-Aqdas ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྟོན་པ་ལྷ་རྒྱལ་ལོ་རང་ཉིད་ཀྱིས་བརྩམས་པའི་བཀའ། ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་སྤྱོད་ཀུན་གྱི་ལམ་སྟོན་དུ་གྱུར་པའི་དཔེ་དེབ་ཆེས་རྩ་ཆེ་བ་དེ་ཡིན།

གཉིས། ལྷ་སྒྲུབ་ཀྱི་འཛོག་ཚུལ།

ཆོས་ལུགས་འདིའི་ལྷ་སྒྲུབ་བརྗོད་པའི་སྐབས་སུ་གནའ་བོ་དང་དེང་རབས་ཀྱི་བསམ་བློ་འདྲེས་མ་ལྷ་བུ་ཞིག་སྣང་བར་འཆར་ཡོང་། སྤྱིར་ན་ལྷ་དང་དད་པ་ཞིག་གི་སྐོར་འཆད་ཀྱི་ཡོད་སྟབས་སྲོལ་རྒྱུན་ཆོས་ལུགས་པས་འཆད་སྟངས་འདྲ་སེ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ལ། ཆོས་ལུགས་འདིའི་རྩ་ཆེའི་གསུང་རབ་ (578) ལ་གཞི་བཙོལ་ནས་ལྷ་སྒྲུབ་འཛོག་པ་རེད

ལྷ་གཅིག་པོ་ན།

ཆོས་ལུགས་སམ་སེམས་དོན་འདིའི་ལྷ་སྒྲུབ་གཙོ་བོ་ནི་ལྷ་ནི་གཅིག་པོ་ན་ཡིན་ཞིང་། འཛམ་གླིང་འདིའི་ཆོས་ལུགས་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་ལྷ་ཡིས་གསུང་བའི་བཀའ་ལས་མ་འདས་པ་ཤ་སྟག་ཡིན་པས་ནོར་ཡོད་པའི་ཆོས་ལུགས་གཅིག་ཀྱང་མེད་པར་འདོད། ཡེ་ཤུ་ཡིན་ཀྱང་རུང་། སངས་རྒྱས་ཡིན་རུང་། མོཧམད་ཡིན་རུང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྟོན་པ་སུ་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་ལྷས་མངགས་པའི་ཕོ་ཉ་ཡིན་པ་གཅིག་མཚུངས་སུ་ཁས་ལེན། འདི་དག་གི་རྗེས་འཇུག་པ་ཚོས་རྣམ་པ་སོ་སོའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྟོན་པ་ལ་དད་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་འདྲ་ན་ཡང་དོན་དུ་ལྷ་གཅིག་ཉིད་ལ་དད་པ་བྱས་པ་ཡིན། ལྷ་འམ་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོ་དེ་ནི་བརྗོད་པ་དང་བསམ་པའི་ཡུལ་ཐམས་ཅད་ལས་འདས་ཤིང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་དང་། ཐམས་ཅད་དུ་གནས་པ། གཟུགས་ལས་འདས་པ། སྟོབས་ཐམས་ཅད་དང་ལྡན་པ་སོགས་ཡིན། ད་དུང་འདི་འདྲ་བའི་སྟོན་པ་མང་པོ་འབྱོན་རྒྱུ་ཡིན་པར་ཁས་ལེན། རིགས་དང་རྒྱལ་མཚམས་དབྱེར་དུ་བཏང་སྙོམས་ཀྱི་ལྷ་ཚུལ་འཛིན་དགོས་པར་བཤད། རང་རེའི་ལྷ་རུ་འཆར་བའི་དག་སྣང་དང་ཧ་ཅང་ཉེ་བ་ཞིག་མིན་ནམ་སྙམ།

ཆོས་གཅིག་པོ་ན།

ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ན་ཡོད་པའི་ཆོས་ལུགས་ཐམས་ཅད་གཅིག་པོ་ན་ཡིན་པར་བཤད། དེ་ཡང་དུས་རབས་སོ་སོ་དང་། ཡུལ་ལུང་སོ་སོའི་མིའི་ཁམས་དང་མོས་པ་མ་འདྲ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོས་མ་འདྲ་བ་གསུང་བཞག་ཡིན་པས་དེ་དག་ཡར་དེད་ན་ཆོས་ལུགས་གཅིག་པོ་ན་སྟེ་འགྲོ་བ་སྐྱོབ་པར་བྱེད་པའི་ལྷ་གཅིག་གི་གསུང་ལ་ཐུག་འགྲོ་བར་འདོད། ཇི་ལྟར་སློག་འཕྲུལ་གྱི་ཡོད་ཆས་ཐོན་སྙིང་པ་ནས་རིམ་པ་བཞིན་དུ་ཐོན་གསར་པ་འབྱུང་བ་དེ་ལྟར་དུ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདིར་སྟོན་པ་མ་འདྲ་བ་མང་པོས་ཆོས་མ་འདྲ་གསུང་བ་དེ་དག་འགྲོ་བའི་དགོས་མཁོ་དང་འཚམ་པའི་ཆོས་མ་འདྲ་བ་གསུང་པ་ཡིན་པར་འདོད། དེས་ན་དོན་དུ་འཇིག་རྟེན་འདིའི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཆོས་གཅིག་པོ་ན་ལས་མཆེད་པ་ཡིན་པ་ལས་འབྱུང་ཁུངས་མི་འདྲ་བ་ལས་བྱུང་བ་མིན་ལ་བཟང་ངན་མ་འདྲ་བར་བྱུང་བ་དེ་བས་ཀྱང་མིན་པར་འདོད། འདི་ཡང་རང་རེའི་དག་སྣང་སྦྱོང་བའི་ཉམས་ལེན་དང་འདྲ་བ་ཞིག་རེད།

འགྲོ་བ་མི་སྤྱི་གཅིག་པོ་ན།

ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་འགྲོ་བ་མི་ཡོངས་རྫོགས་རིགས་གཅིག་མཚུངས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན་པས་ཐམས་ཅད་སྤུན་ཟླ་ལྟ་བུ་ཡིན་ཞིང་། ཡིན་ལྟར་གྱི་ཀུན་སྤྱོད་ཀྱང་འཚེར་དགོས་པར་བཤད། ད་ལྟའི་སྐབས་ཀྱི་འཛམ་གླིང་ནང་གི་སྤྱི་ཚོགས་དོ་མི་སྙོམ་པའི་དཀའ་ངལ་གྱི་སྒོར་ལ་ནན་གྱིས་བཤད་ཅིང་། དཔལ་འབྱོར་དང་སྤྱི་ཚོགས་འདྲ་མཉམ་ཡིན་དགོས་པར་བཤད།

ཐ་ཧུ་ལྷས་འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་མཐོ་དམན་འདྲ་མཉམ་ཡིན་དགོས་པས་གཞན་ཕར་ཞོག་ཆོས་དཔོན་ཞེས་པ་ཞིག་ཁྲི་ཐོག་ནས་འཆད་ཁྲིད་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་མི་ཉན། དེ་ཡང་འདྲ་མཉམ་མེད་པའི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན་པར་བཤད། ཁོང་གིས་དེའི་སྐབས་ཀྱི་འཛམ་གླིང་གི་གོང་མ་མཐའ་དག་གིས་རང་རང་གི་གོ་གནས་དང་དབང་ཆ་བློས་བཏང་ནས་འགྲོ་བ་

ཐམས་ཅད་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་དགོས་པའི་འཕྲིན་བ་བཏང་། སྟོན་པ་ལྷ་རྒྱལ་གྱིས་“འཛམ་གླིང་འདི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ཡིན་ཞིང་། མི་རྣམས་དེའི་འབངས་མི་ཡིན།”ཞེས་གསུང་།

གསུམ། ཉམས་ལེན།

བྷ་ཧེ་ཆོས་ལུགས་པ་རང་ལོ་བཅོ་ལྔ་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་ཉིན་རེའི་ཞལ་འདོན་ཆད་མེད་འདོན་སྐྱོར་དགོས་ཤིང་། སྨོམ་རྒྱག་པ་ནི་གདམ་ང་རུ་བཞག་ཡོད། ཟླ་བ་གསུམ་པའི་ནང་དུ་སྨྱུང་གནས་ལ་སྤྱོད་ཅིང་། ཡོང་འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆའི་བཅུ་དགུ་སྤྱི་ཚོགས་བདེ་དོན་ཚོགས་པ་ཁག་ལ་ཞལ་འདེབས་འབུལ་དགོས།

སྨྱོས་རྫས་ལ་དམ་བསྒྲགས་བྱེད་ཅིང་ངག་འཁྱལ་གྱི་རིགས་བྱ་མི་ཆོག གཉེན་སྡེབ་ཕྱོགས་ལ་ཁྲིམས་དམིགས་བསལ་མེད་ཀྱང་མཚན་མཐུན་གཉེན་སྒྲིག་བྱ་མི་ཆོག མ་ཟད་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་ཞུགས་མི་ཆོག་ཅིང་སློང་མོ་ཡང་བྱེད་མི་ཆོག གྲ་བ་བྱེད་པ་ནི་ཡག་པ་ཞིག་མིན་པར་ལས་ཀ་བྱེད་པ་དེ་ལྷ་མཉེས་བྱེད་ཀྱི་མཆོད་པ་ཡིན་པར་འདོད།

བྷ་ཧེའི་ཆོས་ལུགས་པས་འཛམ་གླིང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་དགའ་མོས་བྱེད་པ་ནི་ཆོས་ལུགས་འདིས་འཛིག་རྟེན་ཀུན་ཁྱབ་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་ཞེས་པ་ཞིག་ཡོད་དགོས་པར་འདོད་ཅིང་། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ནི་དེའི་དཔེ་མཚོན་བཟང་པོ་ཞིག་ཆགས་པ་རེད། ཁོ་ཚོས་བྷ་ཧ་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྡེ་ཚོགས་[1]ཟེར་བའི་ཚོགས་པ་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བྱིས་པའི་ཐེབས་རྩ་སོགས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཁག་གི་ལས་དོན་མང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་མཉམ་ལས་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད།

[1] Bahai International Community (BIC) ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཉམས་ལེན་པ་ཡན་yan ཞེས་པས་1948ལོར་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་ལྷན་དུ་བཙུགས། ད་སྐབས་རྒྱལ་ཁབ་དང་ས་ཁུལ་ ༡༥༠ ཙམ་གྱི་ནང་དུ་ཡན་ལག་བཙུགས་ཡོད། འདིས་བྷ་ཧ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ་གོ་ལ་གྱུར་གྱི་འདུ་ཤེས་མཚོན་འཛམ་གླིང་གི་སྲིད་གཞུང་གི་ངོ་བོར་དམིགས་ཡོད།

བཞི། ཆོས་དད་པའི་གྲངས་འབོར།

ད་ལྟའི་ཆར་ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་འདི་འཛམ་གླིང་གི་གླིང་ཆེན་དྲུག་གི་ནང་དུ་ཁྱབ་ཡོད་ཅིང་འཕེལ་ཚད་མགྱོགས་ཤོས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་ཡིན་ན་ཡང་། འདི་ལ་ད་དུང་མདུན་ལམ་ཡངས་ཤིང་རྒྱ་ཆེ་བ་ཞིག་མེད། ཨི་རན་གྱི་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་འདིའི་དབུ་ཁྲིད་ཏ་ཅང་མང་པོ་དམར་གསོད་བཏང་ཡོད་ཅིང་། ལུང་པ་འགའ་རེར་ཆོས་ལུགས་འདི་དམ་བསྒྲགས་བྱས།

ཁོ་རང་ཚོའི་ཡིག་ཆ་གཞི་ལ་བཞག་ན་ད་ལྟའི་ཆར་ཆོས་ལུགས་འདིར་དད་པ་བྱེད་མཁན་མི་འབོར་ས་ཡ་ལྔ་ནས་བདུན་བར་ཡོད། ཆོས་ལུགས་འདི་འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་ཉིས་བརྒྱ་ལྷག་གི་ནང་དུ་ཁྱབ་ཡོད་ཅིང་རྒྱ་གར་གཅིག་པུའི་ནང་དུ་ལྷ་རྒྱལ་ཆོས་ལུགས་པ་ས་ཡ་གཉིས་ཙམ་ཡོད་པར་བཤད།

ཆོས་ལུགས་གཞན་འགའ།

འཛམ་གླིང་ཐོག་ཆོས་ལུགས་སམ་སེམས་དོན་སྨྲ་བའི་ཐབས་མི་འདྲ་བ་ཏ་ཙང་མང་པོ་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་གྲངས་མང་ན་ཡང་ཕན་ཚུན་ཏ་ཙང་འཆེབས་ཆེ་བས་གྲངས་འདྲེན་གཏུབ་པ་ཞིག་ཆགས་མེད། དཔེར་ན་ཟེན་ཆོས་ལུགས་ཞེས་པ་དེ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཁུངས་སུ་འདྲེན་ན་མི་འོས་ལ། མ་འདྲེན་ན་མི་འོས་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་བཞིན་དང་། དེ་བཞིན་རང་རེའི་བྱེ་བྲག་སླ་བ་ལ་སྤེ་བ་བཅོ་བརྒྱད་ཡོད་པར་བཤད་ན་ཡང་གྲངས་འདྲེན་རྒྱུ་ཡོད་པ་ཙམ་ལས་ངོས་འཛིན་ས་རྙེད་རྒྱུ་མེད་པ་བཞིན་ནོ། །ཤི་ཁི་རིག་མཛོད་ཀྱི་གྲངས་འདྲེན་ལྟར་ན་བཀའ་གདམས་གསར་མའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་པ་དོལ་རྒྱལ་བ་ཡང་དགེ་ལུགས་པའི་ནང་ཚན་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་ལ་ལོགས་སུ་བགྲང་ཡོད།

དེ་ལྟར་ཆོས་ལུགས་སུ་གྲངས་འདྲེན་པ་དེ་ཚོའི་ནང་ནས་མང་པོ་ཞིག་ཕྱོགས་གཅིག་གིས་ཆོས་ལུགས་སུ་འདོད་ན་ཡང་ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་གིས་ཆོས་ལོག་ཏུ་བརྩི། དེའི་ཕྱིར་འཛམ་གླིང་འདིར་ཆོས་ལུགས་སམ་སེམས་དོན་གྱི་གྲངས་འབོར་བརྩི་བ་ནི་ཏ་ཙང་ཞོག་འཛིང་ཆེ་བའི་བྱ་བ་ཞིག་རེད། དེ་དག་གི་ནང་གྲགས་ཆེ་བའི་ཆོས་ལུགས་འགའ་ཞིག་འདིར་འགོད་པར་བྱ།

གཅིག ཞེར་བདག་ཆོས་ལུགས།

ཆོས་ལུགས་འདི་ལ་འཛོ་རོ་རིང་ལུགས་ཞེས་འབོད་ཅིང་། ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྲོལ་གཏོད་པ་པོ་ཡི་མཚན་ལ་ཛོ་རོསྟར་[1]ཞེས་འབོད། བོད་མིང་ལ་ཞེར་བདག་ཆོས་ལུགས་ཞེས་བཏག་པ་ནི་འདིའི་དད་པ་བྱེད་ཡུལ་ལྷ་གཙོ་བོ་ལ་ཨཧུ་

[1] Zoroaster འདི་ལ་Zarathustra ཡང་འབོད། ལོ་ ༣༥༠༠ ཙམ་གྱི་ཡར་སྔོན་དུ་བྱོན་པའི་སྐྱེས་བུ་ཞིག

མ་སྡ་ཞེས་འབོད་ཅིང་དེ་ཤེས་རབ་ཀྱི་བདག་པོ་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན། གཞན་ཡང་མེ་འབར་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད་ཀྱང་ཆོག

ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྲོལ་གཏོད་པོ་ནི་ཨི་རན་ཤར་དང་ཨཕྒན་ལྷོ་ཡི་ས་གནས་ཤིག་ཏུ་སྐྱེ་འཁྲུངས་པའི་ཛོ་རོསྟར་ཞེས་པ་དེ་ཡིན། ཁོང་བྱོན་པའི་དུས་ཚིགས་ཁ་མེད་ཅིང་ཏ་ལམ་སྤྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༡༢༠༠ ནས་ ༡༥༠༠ བར་ཡིན་པ་ཚོད་དཔག་བྱེད། ཁོང་དགུང་ལོ་ ༣༠ ལྷའི་ཞལ་གཟིགས་ཐོབ་ནས་བཟུང་དེའི་སྐབས་ཀྱི་གཙོ་རྒྱུག་གི་ལྷ་བ་ལྷ་མང་སྨྲ་བའི་ལྟ་བ་དོར་ནས་ལྷ་ནི་གཅིག་པོ་ན་ཡིན་པའི་ལྟ་བ་བཟུང་། ཆོས་ལུགས་འདི་ད་ལྟའི་ཡེ་ཤུ་ཆོས་ལུགས་དང་། ཁ་ཆེ་ཆོས་ལུགས། ཧུ་དེ་ཆོས་ལུགས། གི་རིག་གི་ལྟ་གྲུབ་བཅས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ལྟ་བུ་ཡིན།

ཁོང་གིས་ལྷ་ནི་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ། ཐམས་ཅད་གཏུབ་པ། ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ་པ། མི་འགྱུར་བ། བཀོད་པ་པོ། བཟང་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན་པར་འདོད། མཚན་ལ་ཨཧུ་མ་སྡ་[1]ཞེས་འབོད་ཅིང་། དེའི་ངོ་ལྡོག་ཏུ་ཨང་རེ་མེ་ནུ་[2]ཞེས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ངན་དང་མི་འདོད་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན་པར་འདོད། འཇིག་རྟེན་འདི་ལྷ་དང་བདུད་དེ་གཉིས་རྒྱུན་ཆད་མེད་པར་འཐབ་འཛིང་བྱས་པའི་འབྲས་བུ་ཡིན་པར་འདོད། ནམ་ཞིག་ལྷ་རྒྱལ་བའི་ཚེ་ང་ཚོ་ལ་དགོས་པའི་དོན་དག་འབྱུང་བ་དང་། བདུད་རྒྱལ་བའི་ཚེ་མི་འདོད་པའི་དོན་དག་འབྱུང་བར་འདོད།

ཆོས་ལུགས་འདི་དུས་སྐབས་ཤིག་ལ་ཨི་རན་གོང་མའི་གཞུང་བསྟེན་ཆོས་ལུགས་ཡིན་ཞིང་དད་ལྡན་ས་ཡ་མང་པོ་བྱུང་ཡོད། དེའི་སྐབས་སུ་ཆོས་དཔོན་དག་ལ་སྟོབས་ལྡན་ནམ་མ་ཇི་ཞེས་འབོད། དུས་རབས་བདུན་པའི་ནང་དུ་ཨི་རན་གོང་མ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པའི་དབང་སྒྱུར་འོག་ཕྱིན་པ་ནས་ཆོས་ལུགས་འདི་ཉམས་འགྲོ་ཚུགས་ནས་ད་སྐབས་འདིའི་དད་ལྡན་པའི་གྲངས་འབུམ་ཁ་ཤས་ལས་མེད། བསམ་པ་བཟང་པོ། ངག་བཟང་པོ། སྤྱོད་པ་བཟང་པོ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་བཟང་ངན་གྱི་འཐབ་འཛིང་ལ་རམ་འདེགས་བྱས་ནས་བཟང་བ་གཏན་དུ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ཐུབ་པ་བྱེད་དགོས། ཤི་བའི་དུས་སྐབས་སུ་ཕུང་པོ་བྱ་གཏོར་བྱེད་ཅིང་

[1] Ahura Mazda ཤེས་རབ་ཀྱི་བདག་པོ་ཞེས་པའི་དོན།

[2] Angra Mainyu མ་རིག་པའི་བདུད།

གཞན་རྣམ་ཤེས་ཀྱི་བྱས་པ་བཟང་ངན་ལ་བལྟོས་ནས་ལྷ་ཡུལ་དང་དམྱལ་བ་གང་དུ་གཏོང་དགོས་པའི་ཁྲིམས་ཐག་གཅོད་པར་འདོད་པ་སོགས་མང་ཆེ་བ་ཡེ་ཤུ་སོགས་ཀྱི་བཤད་ཚུལ་དང་མཐུན། འདིའི་ལུགས་ལ་མེ་ལ་གཙང་བའི་མཚོན་བྱེད་དུ་བྱས་ཏེ་ཙང་རྩ་ཆེན་དུ་བརྩི།

ཆོས་ལུགས་འདིའི་རྩ་ཆེའི་གསུང་རབ་ནི་ལ་ཨཝེསྟ་[1]ཞེས་འབོད། དེ་ནི་ཟ་ར་ཐུ་སྟྲ་རང་ཉིད་ཀྱིས་བརྩམས་པའི་མགུར་ཡིན་ཞིང་། དུས་ཀྱི་འགྱུར་བའི་དབང་གིས་ད་སྐབས་དེའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལས་ལྷག་མེད་པར་འདོད། ད་ལྟ་ལྷག་ཡོད་པ་ལ་ལེའུ་གསུམ་ཡོད་ཅིང་ནང་དོན་ཆོས་ལུགས་འདིའི་ཉམས་ལེན་ཇི་ལྟར་བྱེད་ཚུལ་འཁོད་ཡོད།

གཉིས། ཤིར་ཌི་ས་ཡེ་ཆོས་ལུགས།

སཱཡེ་བྷ་བྷ་[2]ཞེས་པའི་གསུང་རྗེས་སུ་འཇུག་པའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག འདི་ཡང་ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་ཀྱི་ནང་དོན་ལྡན་པའི་ཉམས་ལེན་ཞིག་ལ་ཞུགས་པའི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་རེད། འདི་རྒྱ་གར་ཡུལ་དུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཞིང་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོའི་ནང་དུ་ཁྱབ། ཧིནྡྷུ་བ་དག་གིས་ཁོང་ཧིནྡྷུའི་ཆོས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཅིང་། ཁ་ཆེ་བ་དག་གིས་ཁོང་ཁ་ཆེའི་ཆོས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད།

འདིའི་རྗེས་འཇུག་པ་ཚོས་ཡིད་ཆེས་ལ་ས་ཡེ་བྷ་བྷ་མཆོག་གིས་གཞན་སེམས་ཤེས་པ། གདོན་བགེགས་སྲོད་པ། དུས་གཅིག་ཏུ་གནས་དུ་མར་བྱོན་པ། དངོས་གཏེར་ལེན་པ་སོགས་ཀྱི་བརྫུ་འཕྲུལ་ལན་མང་བསྟན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཁོང་གི་བསླབ་བྱ་སྙིང་པོ་ནི་བྱམས་པ་དང་། བཟོད་པ། བརྩེ་བ། སྙིང་རྗེ། རོགས་པ་སོགས་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་བྱ་བ་དག་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་ཕྱོགས་དག་ཡིན།

[1] Avesta ཤེར་བདག་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གསུང་རབ་གཙོ་བོ། རིག་བྱེད་ཀྱི་གཞུང་དང་ཧ་ཅང་འདྲ་བོ་ཡོད་པར་བཤད། འདི་ལ་ཤོ་ལོ་ཀ་འབུམ་གཅིག་ཡོད་པར་བཤད།

[2] Sai Baba of Shirdi (འཁྲུངས་ལོ་མི་གསལ -15 October 1918), རྒྱ་གར་གྱི་ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་ཅིག་ཡིན། དེང་སྐབས་ཞིབ་འཇུག་བགྱིས་འབྲས་སུ་ཁོང་གི་ཁྱིམ་གཞིས་རྩད་ཆོད་ཡོད་པ་མ་གཏོགས་ཁོང་བཞུགས་པའི་སྐབས་སུ་ཁོང་ས་ཕྱོགས་གང་ཕེབས་པ་ཡིན་སུ་ལ་ཡང་རྒྱུས་མེད་པས་ཁོང་ནི་དོན་དམ་པའི་ཁྱིམ་གཞིས་སྤངས་བའི་བྱ་བཏང་བ་ཞིག་ཡིན།

གསུམ། ཤེན་ཏོ་ཆོས་ལུགས།

བོད་སྐད་དུ་འདི་ལ་ཡིད་ལམ་ཆོས་ལུགས་སམ་སེམས་ལམ་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འདོགས་པར་འདོད། འདི་ནི་ཉི་ཧོང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་ཡིན་ཞིང་། འདིའི་ནང་གི་འཛིག་རྟེན་ཆགས་ཚུལ་དེ་ཉི་ཧོང་མང་ཚོགས་ཀྱིས་འཛིག་རྟེན་ཇི་ལྟར་ཆགས་ཚུལ་དང་གཅིག་པ་ཡིན།

ཉི་ཧོང་ཡུལ་དུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དར་བ་ནས་བཟུང་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་དང་ཡིད་ལམ་ཆོས་ལུགས་ཕན་ཚུན་འདྲེས་འཚེབ་བྱུང་ནས་རང་རེའི་བོན་པོ་དང་བན་དེའི་ཆོས་ལུགས་དང་འདྲ་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། ཉི་ཧོང་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་ཆོས་ལུགས་འདི་ནས་བྱུང་བའི་ཚོ་ག་དག་ཧ་ཅང་རྒྱ་ཁྱབ་ཏུ་ཉམས་ལེན་བྱེད་ན་ཡང་སོང་ཚོས་རང་ཉིད་ཤིན་ཏོ་ཆོས་ལུགས་པ་ཡིན་པའི་ཁས་འཆེ་བྱེད་མཁན་ཧ་ཅང་ཉུང་།

ཤིན་ཏོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་ཡིད་དོན་ནམ་ནྣ་ཁ་མི་ཞེས་པ་ལ་མཆོད་འབུལ་བྱེད་ཅིང་དེ་ནི་འཛིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོ་ལྷ་བུ་ཞིག་མིན་པར་འཛིག་རྟེན་གྱི་བྱ་དངོས་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། དེ་ནི་རང་རེའི་ཐབ་ལྷ། སོ་ལྷ། ཆུ་ལྷ་སོགས་ཀྱི་གོ་བ་དང་འདྲ་བ་ཡིན། ནྣ་འགྱུག་ཚེ་འགྱུག་གི་ཚོ་ག་ཡང་ཡོད།

བཞི། ཁུང་ཙེའི་ཆོས་ལུགས།

རང་རེའི་གསུང་རབ་ཀྱི་ནང་དུ་འདི་ལ་ཀོང་ཙེའི་ལུགས་ཞེས་འབོད་ཅིང་། འགའ་རེས་འདི་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཤིག་ཡིན་པ་ལས་ཆོས་ལུགས་ཤིག་མིན་པར་འདོད།

ཐོག་མར་ཕྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༥༠༠ ཙམ་གྱི་སྔོན་ལ་རྒྱའི་མཁས་པ་ཁུང་ཙེ་[1] ཞེས་པས་གསར་གཏོད་བྱས་པ་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་ནག་ཡུལ་དུ་ཏའོ་ཆོས་ལུགས་དང་ནང་ཆོས་དར་ཁྱབ་

[1] 765. Confucianism (སྤྱི་ལོ་སྔོན་ལོ་ ༥༥༡ ནས་ ༤༧༩) རྒྱ་ནག་ཡུལ་དུ་འཁྲུངས་པའི་སྟོན་དཔག་པ་དང་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་སྨྲ་མཁན།

བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁུང་ཙིའི་བསྟན་པ་དེ་ཉམས་ཆགས་ཆེན་པོ་སོང་ཡོད་ན་ཡང་། དེང་སྐབས་ཉམས་པ་སླར་གསོ་བྱས་ནས་འཛམ་གླིང་གི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོའི་ནང་གི་གཙུག་ལག་སློབ་ཆེན་ཁག་གི་ནང་དུ་ཁུང་ཙིའི་གཞུང་ལུགས་འཛིན་གྲྭ་ཚུགས་ཡོད།

ཁུང་ཙིའི་ལུགས་ཞེས་པ་ནི་གཙོ་བོ་ཤེས་ཡོན་གྱི་མ་ལག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། གཞུང་ལུ་དང་གླེག་བམ་བཞི་ཞེས་པ་གཞིར་བཟུང་ནས་ཡར་རྒྱས་སོང་བ་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་གི་ནང་དུ་རྒྱལ་ཁམས་དང་ཁྱིམ་ཚང་སྐྱོང་ལུགས། འཚོ་བ་སྐྱེལ་ལུགས། སྤྱི་ཚོགས་དང་ལས་དོན་གྱི་གོ་རིམ་དང་གལ་ཆེ་ཆུང་གི་གནད་སོགས་འགྲོ་བ་མིའི་འཚོ་ཐབས་མཐའ་དག་འཁོད་ཡོད།

ལྔ། ཁའོ་ཌའེ་ཆོས་ལུགས།

ཝེཏ་ནམ་ཡུལ་གྱི་དམངས་ཁྲོད་ཆོས་ལུགས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། བོད་སྐད་མཐོ་རིས་ཆོས་ལུགས་ཞེས་འབོད་འོས། ཆོས་ལུགས་འདིའི་སྲོལ་གཏོད་པ་པོ་ ངོ་ཝན་ཆོའུ་[1] ཞེས་པ་ཡིན་ཞིང་། ཆོས་ལུགས་མཉམ་འབྲེལ་ལམ་ཉམས་ལེན་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་རྣམ་པ་ཅན་གྱི་ཆོས་ལུགས་ཤིག་རེད། ཕྱི་ལོ1926ལོར་ཁོང་དང་ཁོང་གི་རྗེས་འཇུག་པ་ཚོས་གསར་དུ་ཁྱབ་སྒྲོག་བྱས། འདིའི་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་དང་། ཏའོ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན། ཁུང་ཙིའི་ལུགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་བཅས་དངོས་སུ་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཆོས་ལུགས་འདིའི་ལྷ་ཁང་ཁག་གི་ནང་དུ་འདྲ་སྐུ་ཡང་གསུམ་ཁ་མཐལ་རྒྱུ་ཡོད། སྐབས་རེ་ཆོས་ལུགས་གཞན་གྱི་འདྲ་སྐུ་ཡང་མཐལ་རྒྱུ་ཡོད། ཆོས་ལུགས་འདིས་གཞན་ཕན་དང་ཚོག་ཤེས་སོགས་དགེ་བའི་ལས་ཀུན་དང་། མེས་པོ་ལ་གསོལ་མཆོད་སོགས་ཚོ་ག ཆོས་ལུགས་གཞན་དང་ལྷན་དུ་མཉམ་གནས་ཀྱི་རིས་མེད། ཐར་པའི་གོ་འཕང་ལ་སྙེག་པ་སོགས་སྤྱིར་བཏང་གི་ཆོས་ལུགས་ཁག་གིས་བྱེད་པ་ཐམས་ཅད་ཆོས་ལུགས་འདིས་ཀྱང་བྱེད་པ་མ་ཟད། ད་སྐབས་འདིའི་དད་ལྡན་གྲངས་འབོར་ས་ཡ་ ༥ མ་ཟིན་ཙམ་ཡོད་པར་བཤད།

---

[1] Ngo Van Chieu, (born 1878—1932) མཐོ་རིས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྲོལ་གཏོད་པ་པོ་ཡིན།

༡༦ ཨཕ་རི་ཀའི་ཡུལ་མིའི་ཆོས་ལུགས་ཁག

གླིང་ཆེན་ཨཕ་རི་ཀའི་ནང་དུ་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཞིག་ཡོད། དེ་དག་གི་མིང་བོད་སྐད་དུ་འགྱུར་མི་སླ་ཞིང་། སྐབས་ཐོག་ཏུ་ཆོད་མ་བྱུང་བས་ཨིན་མིང་ལྟར་དུ་མིང་འདོན་ཙམ་མཚན་གྱི་ཚུལ་དུ་འགོད་[1]པར་བྱ།

ད་དུང་ཨཕ་རི་ཡུལ་གྱུར་བའི་ཆོས་ལུགས་ཞེས་པའི་ཆོས་ལུགས་ཁག་ཅིག་ཀྱང་ཡོད་འདུག དེ་ཨཕ་རི་ཀའི་ཡུལ་ནས་ཡུརོབ་པ་དག་གིས་ཚེ་གཡོགས་ལ་ཁྲིད་སོང་བའི་ཨཕ་རི་ཀའི་མི་རིགས་དག་ས་གནས་གཞན་ལ་སླེབས་པའི་རྗེས་སུ་ཁོ་རང་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རིགས་བཅུ་བདུན་ཙམ་ཡོད་པ་དེ་དག་གི་མིང་ཡང་གཤམ་དུ་མཚན་[2]གྱི་ཚུལ་དུ་བཀོད་ཡོད།

---

[1] 1. Bushongo mythology (Congo) 2. Lugbara mythology (Congo) 3. Baluba mythology (Congo) 4. Mbuti mythology (Congo) 5. Akamba mythology (Kenya)
6. Lozi mythology (Zambia) 7. Tumbuka mythology (Malawi) 8. Zulu mythology (South Africa) 9. Dinka religion (South Sudan) 10. Hausa animism (Chad, Gabon)
11. Lotuko mythology (South Sudan) 12. Maasai mythology (Kenya, Tanzania, Ouebian) 13. Kalenjin religion(Kenya, Uganda, Tanzania) 14. Dini Ya Msambwa (Bungoma, Trans Nzoia, Kenya) 15. San religion (South Africa) 16. Traditional healers of South Africa 17. Manjonjo Healers of Chitungwiza of Zimbabwe 18. Akan religion (Ghana, Ivory Coast) 19. Dahomean religion (Benin, Togo) 20. Efik mythology (Nigeria, Cameroon) 21. Edo religion (Benin kingdom, Nigeria) 22. Hausa animism (Benin, Burkina Faso, Cameroon, Cote d'Ivoire, Ghana, Niger, Nigeria, Togo) 23. Odinani (Igbo people, Nigeria) 24. Serer religion (Senegal, Gambia, Mauritania) 25. Yoruba religion (Nigeria, Benin, Togo) 26. West African Vodun (Ghana, Benin, Togo, Nigeria) 27. Dogon religion (Mali) 28. Vodun (Benin)

[2] 1. Batuque 2. Candomble 3. Dahomey mythology 4. Haitian mythology 5. Kumina 6. Macumba 7. Mami Wata 8. Obeah 9. Oyotunji 10. Palo 11. Ifa 12. ucumi 13. Hudu 14. Quimbanda 15. Santeria (Lukumi) 16. Umbanda 17. Vodou

བདུན། ཨམེ་རི་ཀའི་ཡུལ་མིའི་ཆོས་ལུགས་ཁག

ལྷོ་བྱང་ཨ་མེ་རི་ཀ་ཡི་ནང་དུ་ཡང་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་འགའ་ཞིག་འདྲེན་རྒྱུ་ཡོད་འདུག དེ་དག་གི་མིང་ཡང་ཨིན་མི་ལྟར་དུ་གཤམ་དུ་མཚན་[1]གྱི་ནང་དུ་བཀོད་ཡོད།

ད་དུང་མཚོ་གླིང་ཁུལ་གྱི་ཡུལ་མིའི་ཆོས་ལུགས་ཁག་སྟེ། ཨོསྟྲེལིཡ་ཕྱོགས་སུ་ཡང་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་འགའ་ཞིག་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཨེ་ཤི་ཡའི་ནང་དུ་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་མང་པོ་ཡོད་པ་མ་ཟད་གོང་དུ་ཇོ་ཏུ་བཀོད་པ་དེའི་ནང་དུ་འདུས་པ་ཞིག་གཏན་ཚ་བ་ནས་མིན་ནོ།།

[1] 1. Earth Lodge religion 2. Indian Shaker religon 3. Longhouse religion 4. Mexicayoti 5. Peyote religion 6. Waashat religion

ཚན་རིག་རིང་ལུགས།

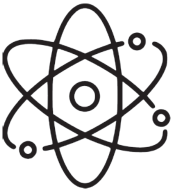

ཚན་རིག་ནི་སློབ་གཉེར་གྱི་ཁྱབ་ཁུངས་རིག་གནས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། དེ་བཞིན་བལྟ་ཞིབ་དང་ཚོད་ལྟ་བརྒྱུད་ནས་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་ཆགས་ཚུལ་དང་བྱ་བ་བྱེད་ཚུལ་ལ་འཇུག་རིམ་ལྡན་པའི་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་དོན་དུ་ལག་ལེན་ལ་ཞུགས་པའི་བྱ་འགུལ་ཞིག་ལ་ཡང་གོ། ཚན་རིག་གི་ལག་ལེན་འདི་བྱེད་མཁན་གྱིས་ཉིང་དོན་དུ་རང་གི་ཤེས་བྱ་རྒྱ་ཇེ་ཆེར་གཏོང་གི་ཡོད་ཅིང་། འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་རྙོག་འཛུར་གནས་ལུགས་རྣམས་རྟོགས་ཐུབ་པར་རེ་བ་བྱེད། ལོ་ཚོས་བསགས་པའིཤེས་བྱ་དེ་འཕྲུལ་ལས་རིག་པའི་རྨང་གཞི་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། དེ་ཡང་ཚན་རིག་ནི་མཐར་གཏུགས་ན་ང་ཚོའི་འཚོ་གནས་ཀྱི་སྤུས་ཚད་དེ་ཐབས་ལམ་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཇེ་མཐོར་གཏོང་བའི་དོན་དུ་རེད།

འདས་པའི་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་འདིའི་ནང་དུ་ང་ཚོས་ནུབ་ཕྱོགས་པའི་ཚན་རིག་དེ་དེང་རབས་དང་བཟོ་ལས་ཅན་གྱི་འཛམ་གླིང་གི་བལྟ་སྟངས་གཙོ་བོ་ཡི་རྣམ་པར་ཡར་རྒྱས་སོང་བ་མཐོང་ཡོད། བེམ་གཙོ་[1](486) ལྟ་གྲུབ་ཀྱིས་རྐྱེན་བྱས་པའི་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་པ་དག་གིས་ང་ཚོའི་འཛམ་གླིང་གི་ཕྱིའི་གཟུགས་ཕུང་གི་ཤེས་བྱ་གོང་འཕེལ་གཏོང་བ་དང་། ཤེས་བྱ་དེ་འཕྲུལ་ཚན་རིག་གཏོད་ཀྱི་ཐ་སྙད་རིམ་པ་མང་པོ་གཅིག་རྗེས་གཉིས་འཕྲོད་ཀྱི་བྱེད་པའི་བྱ་བར་ཏུ་ཅང་ལེགས་འགྲུབ་བྱུང་ཡོད། ད་ལྟ་ནི་ཚན་རིག་འདི་དེང་རབས་ལེགས་བྱུང་གི་བསམ་རིས་[2]ལྟེ་བ་རུ་གྱུར་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད།

---

[1] བེམ་གཙོ་རིང་ལུགས། (Matterialism) བེམ་གཙོ་རིང་ལུགས་ཀྱིས་སྣང་ཚུལ་ཐམས་ཅད་རྫུལ་གྱི་ཐོག་ནས་འགྲེལ་ཐུབ་པར་འདོད། འདི་ལ་དངོས་གཙོ་རིང་ལུགས་ཞེས་འབོད་སྲོལ་ཡོད། འོན་ཀྱང་བདག་གི་བསམ་པར་འདི་ལ་ཞན་ཆ་ཆེན་པོ་ཞིག་མཐོང་ནས་བེམ་གཙོ་རིང་ལུགས་ཞེས་བསྒྱུར་བ་ཡིན། ཨིན་ཚིག་Matter་ཞེས་པ་ནི་བེམ་པོ་ལ་གོ་བ་དང་དེའི་ཕྱིར་འདི་ལྟར་བསྒྱུར་བ་ཡིན། འདིའི་ལྡོག་ཟླ་ནི་སེམས་གཙོ་རིང་ལུགས་རེད།

[2] བསམ་རིས། (Paradigm) ཚན་རིག་དང་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་ནང་དུ་བསམ་རིས་ཞེས་པ་འདི་གཞི་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་བརྗོད་པའི་སྐབས་སུ་ངོ་འཕྲོད་པའི་ཆེད་དུ་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་མཚོན་དཔེ་ཞིག་ཡིན། བསམ་རིས་ཞེས་པ་འདིས་དོན་གནད་གང་ཞིག་གི་གོ་དོན་ལེན་པ་དང་། རྣམ་གཞག་བྱེད་པ། ཉམས་ཞིབ་ཀྱི་ཐབས་ལམ། སྟོན་དཔག་བྱེད་སྟངས་སོགས་ཡན་པོར་འཁྱལ་མི་འགྲོ་བར་ཕན་ཐོགས་བྱེད། གནད་དོན་རྙོག་འཛིང་ཅན་ཞིག་བྱེད་རྒྱུ་ཡོད་ན་སྟབས་བདེ་

འདིར་མཚོན་དཔེ་འདི་ལ་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ཞེས་འབོད། མིང་འདི་ནི་དེང་རབས་ཚན་རིག་འདི་ཐབས་ལམ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་མིའི་འཚོ་བ་སྐྱིལ་སྟངས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་ཡིད་ཆེས་དང་ལག་ལེན་ཞིག་ཡིན་པ་སྟོན་པའི་ཆེད་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཚོག་པའི་སྤྱི་མིང་ཞིག་ཡིན། གནས་སྟངས་འདིའི་འོག་ཏུ་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ཞེས་པ་ནི་བེམ་གཙོ་སྨྲ་བ་དང་། ལྷ་མེད་སྨྲ་བ། མི་དོན་ལྷ་གྲུབ་སོགས་ཀྱིས་སྒྲུབ་བཞིན་པའི་ཚན་རིག་གི་འབད་བརྩོན་སྣ་འདུས་ཤིག་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་གོ་བ་ཡིན།

ཚན་རིག་གི་ལོ་རྒྱུས་བཤད་པའི་སྐབས་སུ་འབྱུང་བ་བཞིན་ནུབ་ཕྱོགས་ཚན་རིག་གི་བསམ་བློ་དེ་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་སེམས་དོན་གྱི་རྩ་འཛུགས་ (ཡེ་ཤུ་པ) ལ་ཁ་ཐད་ཀྱི་ཚུལ་དུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཡོད། ཚན་རིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བར་ཁྱད་འདི་ཏ་ཙང་ཤུགས་ཆེན་ཆགས་ཡོད་དེ; ཚན་རིག་ནི་བདེན་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ཁོ་ན་དེ་ཡིན་པ་དང་། ཆོས་ལུགས་ནི་རྨོངས་དད་ཡིན་པར་བལྟ་བའི་ཚད་བཀག་ཅན་གྱི་ལྟ་ཚུལ་སྤེལ་ཡོད། བར་ཁྱད་འདི་ནི་འཕྲུལ་སྣང་གི་བར་ཁྱད་ཅིག་ཡིན་པ་ལས་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་རིག་དར་མང་པོའི་ནང་དུ་ཚན་རིག་དང་སེམས་དོན་གཉིས་ཀྱི་ཤེས་རབ་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བར་ཕན་ཚུན་གཅིག་ཕན་གཅིག་གྲོགས་སུ་འགྲོ་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་མཐོང་གི་ཡོད།

རེ་བ་ལ་ང་ཚོས་འདས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཞེན་གྱི་ལྟ་ཚུལ་དག་ལ་བལྟ་བ་དང་། ང་ཚོས་ཐོལ་མེད་ཀྱི་བགྲོ་གླེང་ཞིག་ཡོང་ཐུབ་པའི་རེ་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཚན་རིག་འདི་རྒྱ་ཆེ་ས་ནས་བལྟས་ནས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཤིག་གི་ཁོངས་སུ་བཞག་ན་ཁེ་ཕན་གང་ཡོད་ཅེ་ན; སྐབས་འདིར་ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དང་དད་པའི་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དེ་གསལ་པོར་མཐོང་ཐུབ་པར་སྙམ། ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ནི་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་ལམ་

ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཐོག་མར་བསམ་རིས་ཞིག་གྲ་སྒྲིག་བྱ། དེ་ལ་ཟུར་བལྟ་བྱས་ནས་མུ་མཐུད་ན་ལམ་འགྲོ་ལེགས་པ་ཡོང་། གཞན་ཡང་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གི་ནང་དུ་མི་རྣམས་ཀྱི་བསམ་བློའི་ནང་དུ་བྱ་དངོས་ཆགས་ཚུལ་གྱི་རི་མོ་ཞིག་གཞི་ཚུགས་ནས་ཡོད་པ་དེ་ལ་གོ བླ་མ་ཞེས་བརྗོད་པའི་ཚེ་མི་ཚང་མའི་བསམ་བློའི་ནང་དུ་བླ་ཞེས་པའི་སྣང་བརྙན་ཞིག་འཆར་རྒྱུ་ཡོད་པ་དེ་ལ་གོ་བ་དང་། དགེ་བ་སྒྲུབ་ཞེས་བརྗོད་པའི་ཚེ་དགེ་འདུན་ལ་སྙེན་བཀུར་དང་སྤྲང་པོ་ལ་སྦྱིན་པ་གཏོང་བ་ཞལ་འདོན་འདོན་པ་དང་སྐོར་བ་བྱེད་པ་ལྟ་བུའི་དགེ་བ་སྒྲུབ་དུས་འདི་འདྲ་ཞིག་དགོས་སྙམ་པའི་འཆར་སྣང་གི་རི་མོ་ཞིག་བསམ་བློར་གྲུབ་འོང་བ་དེ་ལ་བསམ་རིས་ཞེས་འབོད།

ལུགས་ཤིག་ཡིན་པ་ལས་དད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་མིན་པར་བྱས་ན་ཞིབ་ཆ་ལེགས་པར་འོང་། དེས་ན་དད་པ་ཞེས་པ་ནི་སེམས་དོན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་དང་འབྲེལ་བའི་སྒོ་ནས་རང་ཉིད་སོགས་སྡུག་བསྔལ་ཞིག་ལས་སྐྱོབ་པར་འདོད་པ་ཞིག་དང་། ཡིད་ཆེས་ཞེས་པ་ནི་ཕྱི་དོན་གྱི་དངོས་པོ་ལ་འབྲེལ་བའི་སྒོ་ནས་རང་ཉིད་སོགས་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་ཞིག་སེལ་བར་འདོད་པ་ཞིག་ལ་གོ་བ་ཡིན། ང་ཚོས་ཡིད་ཆེས་ཀྱིས་ང་ཚོས་གང་མཐོང་བའི་བདེན་དོན་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པའི་ཚུལ་དེ་ཚོ་ང་ཚོས་ངོས་འཛིན་ཐུབ་པའི་ཁེ་ཕན་ཡོད། ང་ཚོས་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ནི་མཐོང་ཤེལ་གསར་པ་ཞིག་སྟེ། དེ་བརྒྱུད་ནས་འཛམ་གླིང་ལ་བལྟ་བ་དང་རང་ཉིད་ཀྱི་སྤྱོད་བ་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་པའི་མཐོང་ཤེལ་གསར་པ་ཞིག་ལས་ཅི་ཡང་མིན་པ་མཐོང་ཐུབ།

གཅིག ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

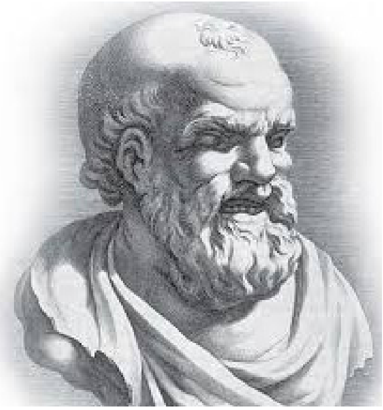

ཚན་རིག་གི་རྩ་བའི་རྨང་གཟུགས་ཙམ་ཞིག་ནི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོའི་གོང་ནས་ཡོད་པ་ཞིག་རེད། མི་རྣམས་ཀྱིས་དུས་རྒྱུན་དུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ལ་བལྟ་ཞིབ་བྱས་ཡོད་ན་ཡང་། ང་ཚོས་སྐད་ཡིག་གསར་གཏོད་མ་བྱས་བར་དུ་ང་ཚོའི་བསམ་བློ་དེ་གོ་རྒྱུ་ཡོད་པའི་ཤེས་བྱའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཤིག་གི་གཟུགས་ཕྱུང་དུ་འདུ་བྱས་མ་ཐུབ། ཚན་རིག་ཅེས་པའི་ཤེས་བྱའི་གཟུགས་ཕྱུང་འདི་ལ་འགྲོ་བ་མིའི་རིག་དར་མང་པོའི་ནང་ནས་དབང་ཐང་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་ཞིག་ཐོབ།

གནའ་བོའི་ས་ཁུལ་བྷེ་བི་ལོན་ཡཱ་ནང་དུ་ཚན་རིག་གི་ས་བོན་སྔ་ཤོས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་མཐོང་ཐུབ། དྲང་སྲོང་རྣམས་ཀྱིས་ལོ་གཅིག་གི་དུས་ཚོད་མི་འདྲ་བའི་ནང་དུ་གཟའ་སྐར་གྱི་སྤྱོད་ཚུལ་དང་འགྲོ་ཕྱོགས་ཐོ་རུ་འགོད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོ་ཚོས་ལོ་ཐོ་གསར་བཟོ

བྱེད་ཐུབ་པ་བྱུང་ཞིང་། ལོ་ཐོ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཞིང་ཁ་འདེབས་ལས་ལ་འཆར་གཞི་འདིང་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་ཚན་རིག་བྱེད་རིམ་གལ་ཆེན་ཞིག་རེད།

རྡེབི་ལོན་པ་ཚོས་རྩིས་རིག་གི་རྩ་དོན་མང་པོ་ཞིག་ཀྱང་བེད་སྤྱོད་བྱས་ནས་གནམ་རིག་གི་སྟོན་དཔག་རྣམས་ཚད་ལྡན་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་བགྲང་རྩིས་ཀྱི་རིག་པ་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་ཡོད། འདི་ནས་དར་བའི་ཚན་རིག་གི་ས་བོན་འདི་དག་རྗེས་སུ་ཨེ་ཇིཔཏ་རིག་གནས་དང་རྒྱས་འགྲོ་ས་ལ་ཁྱེར་སོང་ནས་དེར་མྱུ་མཐུད་ནས་ཡར་རྒྱས་བཏང་ཡོད། རྡེབི་ལོན་ཡཱ་དང་ཨེ་ཇིཔྟ་ཡི་ཚན་རིག་ནི་ད་དུང་ཁོ་ཚོའི་ལེགས་བྱུང་དང་སེམས་དོན་གྱི་ལྷ་ཚུལ་གྱིས་ཤན་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད་སྐབས་གིརིསི་་ནས་དར་བའི་རང་བྱུང་གི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱིས་དེ་ལ་བརྗེ་ལེན་གྱི་ཚུལ་དུ་གདམ་ང་ཞིག་བྱུང་། ཁོ་ཚོས་ལྷ་དང་ལྷ་མོས་ཤན་ཞུགས་མ་ཐེབས་པའི་འཛམ་གླིང་ཞིག་གི་གོ་དོན་སྤྲོད་པའི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་རྩ་དོན་མང་པོ་ཞིག་དར་སྤེལ་བྱས།

འདི་ནི་ཧ་ཅང་སྔ་མོའི་དུས་ཀྱི་ཚོད་འཛོག་གི་རྣམ་གཞག་དག་ཚོད་བལྟ་བརྒྱུད་ནས་བསྒྱུར་དུ་དག་ཐེར་བྱེད་ཆོག་པའི་བསམ་བློའི་སྙིང་སྟོབས་མཚོན་པའི་དཔེ་ཞིག་རེད། གིརིག་པ་དག་གིས་རྩིས་རིག་[1]དང་། ཤེར་རིག[2] སྐྱེ་རིག[3]

[1] གྲངས་རྩིས་རིག་པ། (Mathematics) རིག་པ་འདིའི་ནང་དུ་གྲངས་འབོར་རིག་པ། བཟོ་དབྱིབས་རིག་པ། བར་སྟོང་རིག་པ། འགྱུར་བ་རིག་པ་བཅས་ལ་ཁྱབ་ཐུབ། རྩིས་རིག་གི་ནང་དུ་སྤྱི་འགྲོས་སྒྲུབ་པ་ཧ་ཅང་གལ་ཆེན་དུ་བརྩི། རྩིས་རིག་ནི་གཏན་ཚིགས་རིག་པའི་གདོང་རིས་ལྟ་བུ་ཡིན་ཞིང་། དེང་རབས་རིག་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གཞི་རྩ་ལྟ་བུ་ཡིན། ཚན་རིག་དང་། བཟོ་ལས་རིག་པ། སྨན་རིག་པ། རྒྱུ་ནོར་གི་རིག་པ་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་བེད་སྤྱོད་ཡོད།

[2] ཤེར་རིག (Philosophy) འདི་བོད་སྐད་ལ་ལྟ་གྲུབ་ཅེས་སུ་འབོད། ཤེར་རྟོགས་རིག་པ་ཟེར་མཁན་ཞིག་ཀྱང་བྱུང་བས་དེ་ཚིག་བསྡུས་བྱས།

[3] སྐྱེ་རིག། (Biology) ནི་རང་བྱུང་ཚན་རིག་ཅིག་ཡིན་སྟེ། དེ་ནི་ཚེ་སྲོག་དང་སྐྱེ་ལྡན་ཕུང་པོའི་གྲུབ་ཚུལ་དང་། རྩོལ་ནུས། སྐྱེ་འཕེལ། འབྱུང་རྩ། རིམ་འགྱུར་སོགས་ཀྱི་སྐོར་བཤད་ཀྱི་ཡོད། དངོས་ཁམས་རིག་པ་ཟེར་བ་ལྟར་སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ་ཞེས་འབོད་ཀྱང་ཆོག་པར་སྣམ། དུས་རབས་ ༡༩ བའི་ནང་དུ་ཕེབས་པའི་ཨིན་ཇིའི་སྐྱེ་དངོས་ཚན་པ་ཚཱར་སི་ཌར་ཝིན་གྱིས་ཉེ་རིགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ (Origin of Species) ཞེས་པ་བརྩམས་ནས་ཐོད་བརྒལ་གྱིས་གོང་འཕེལ་བཏང་ཡོད། འདི་ནི་ཚེ་སྲོག་ལྡན་པའི་དངོས་ཡོངས་ལ་དཔྱད་པའི་རིག་པ་ཞིག་རེད། དེའི་དཔྱད་བྱའི་ཡུལ་གྱི་ཆ་ནས་དེ་ལ་ཚེ་སྲོག་ཚན་རིག་ཀྱང་ཟེར་ཆོག དེས་ཚེ་སྲོག་གི་གྲུབ་ཆ། དེའི་བྱེད་རིམ། སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཆགས་བཀོད། སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་འཚར་འཕེལ་སོགས་ཚེ་སྲོག་དང་འབྲེལ་བའི་ཆོས་ཉིད་ཅིག་ལ་ཉམས་ཞིབ་བྱེད། སྐྱེ་ལྡན་གྱི་དངོས་པོ་ལ་དབྱེབས་དང་བཀོད་པ་བྱེད་ལས་སོགས་རྣམ་གྲངས་མཐའ་ཡས་པ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། ཆུང་བ་ཕྲ་ཕུང་ནས་ཆེ་བ་སྡོང་བཙུད་མ་ལག་གི་བར་ཕྲ་རགས་སྣ་ཚོགས་ཤིག་ཡོད་པས་སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག་པའི་ཉམས་ཞིབ་ཀྱི་ཡུལ་དང་དཔྱད་པའི་སྒོ་དུ་མ་ཞིག

སྨན་རིག་[1]བཅས་རིག་གསར་གྱི་སྡེ་ཚན་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡར་རྒྱས་བཏང་ཡོད། ཨལླེཟེནྜར་ཆེན་པོའི་[2]སྐབས་སུ་གྲོང་ཁྱེར་ཆེན་པོ་ཨལླེཟེནྜར་[3]དེ་རིག་གནས་ཀྱི་བསྡི་གནས་དང་ཚན་རིག་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་ས་ལྟེ་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། འཛམ་གླིང་གི་གཙུག་ལག་སློབ་ཆེན་སྔ་ཤོས་གྲས་སུ་བགྲང་བའི་བསྡི་གནས་འདི་ནས་ཕེབས་པའི་ཚན་རིག་པ་ཚོས་རྩིས་རིག་དང་ས་རྒྱུས་རིག་པ་ཞིབ་ཚགས་ཡག་པོ་བྱས་ཡོད། གྲིརིསི་དེ་རོམ་གོང་མའི་འོག་ཏུ་སོང་བའི་རྗེས་སུ་ཡང་ཨལླེཟེནྜར་ལ་རིག་གནས་ཙུང་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་མུ་མཐུད་ནས་འཕེལ་རྒྱས་སུ་སོང་། རོམ་ཀྱི་གྲིརིསི་ཡི་ལག་ལེན་གྱི་རིག་གནས་མང་པོ་ཞིག་བསྟུ་ལེན་བྱས་ཡོད་ན་ཡང་ལྟ་ཚུལ་གསར་པ་ཧ་ལམ་སྤེལ་ཐུབ་མེད། དེར་བརྟེན་ཚན་རིག་གི་རྨང་གཞི་དེ་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་རིག་གནས་དར་རྒྱས་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཡོང་བའི་མཐུན་རྐྱེན་ཞིག་ཆགས།

དེའི་ཚེ་ན་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཡང་ནུབ་ཕྱོགས་དང་དུས་མཉམ་དུ་ཚན་རིག་ཡར་རྒྱས་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། རྣམ་གཞག་འཛོག་པ་དང་ཚོད་བལྟ་བྱེད་པར་ཤུགས་སྣོན་བྱེད་མཁན་གྲིརིསི་ཡི་ཚན་རིག་དང་མི་འདྲ་བར་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཚན་རིག་གིས་སྤྱར་ཡོད་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་ནང་དོན་ལ་ཤུགས་སྣོན་གཙོ་བོ་བྱས་ནས་འཕྲུལ་རིག་ཡར་རྒྱས་གཏོང་ཐབས་བྱས་ཡོད། དཔེར་ན་རྒྱ་

བསྙེན་པ་རེད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་ལ་ཡན་ལག་དང་ཉིང་ལག་སྣ་ཚོགས་ཤིག་ཡོད་པ་དཔེར་ན་འཕེལ་འགྱུར་རིག་པ་དང་། ཕྲ་ཕུང་རིག་པ། རིགས་རྫས་རིག་པ། སྐྱེ་འཕེལ་རིག་པ། དབང་རྩ་རིག་པ་ལ་སོགས་པ་ལྟ་བུ་ཡིན།

[1] གསོ་བ་རིག་པ། (Medicine) ནི་ནད་ཚ་ངོས་འཛིན་དང་། སྔོན་འགོག བཅོས་ཐབས། སྔོན་འགོག་བཅས་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་ཅིག་རེད། ལོ་སྟོང་ཕྲག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་ཅིང་གནའ་བོའི་སྐབས་སུ་གསོ་བ་རིག་པ་ཚོས་ལུགས་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད། སྤྲ་ཟོལ་ཡངས་བའི་དབང་དུ་བྱས་ན་གསོ་བ་རིག་པའི་ནང་དུ་གོང་གི་འདི་དག་ལས་གཞན་རྫས་སྦྱོར་གྱི་སྨན་བཟོ་དང་། འཕྱུར་མཉེད། ཁབ་བཙུགས། ལུས་སྦྱོང་། ཁྲག་གཏར་བ་སོགས་ཀྱང་གསོ་བ་རིག་པའི་ཁོངས་སུ་འདུ། གསོ་བ་རིག་པའི་བརྗོད་བྱ་གཙོ་བོ་ལུས་ཀྱི་ནད་ཚ་བཅོས་ཐབས་ཀྱི་སྐོར་ཡིན་ན་ཡང་སེམས་ཁམས་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་གྱིས་ལུས་ལ་ནད་ཚ་འབྱུང་བ་ཡོད་སྟབས་སེམས་ཁམས་གསོ་བའི་སྐོམ་དང་དྲན་པ་ཉེར་བཞག་ཀྱང་གསོ་བ་རིག་པའི་ཁྱབ་ཁོངས་སུ་འཛོག གསོ་བ་རིག་པ་ལ་དེང་རབས་གསོ་བ་རིག་པ་དང་། སྲོལ་རྒྱུན་གསོ་བ་རིག་པ་གཉིས་ཡོད།

[2] ཨལླེཟེནྜར། (Alexander the Great) (ཡེ་ལོ་སྔོན་ ༣༥༦-༣༢༣) ཡོངས་གྲགས་སུ་ཨལེཟེནྜར་ཆེན་མོ་ཞེས་འབོད། ཡུརོབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་གྲིརིསི་ནས་ཡིན་ཞིང་དགུང་ལོ་ ༡༡ ལས་མ་བཞུགས་ཀྱང་འཛམ་གླིང་ཐོག་དབང་སྒྱུར་ཆེ་ཤོས་བྱེད་མཁན་གྲས་ཀྱི་གཅིག་ཡིན། ཁོའི་དབང་ཤུགས་རྒྱ་གར་བར་དུ་སླེབས་ཡོད།

[3] གྲོང་ཁྱེར་ཨལླེཟེནྜར། (City of Alexander) (ཡེ་ལོ་སྔོན་ ༣༣༡) ནི་མཚོ་མར་ཊིན་ (Lake Martin) ཞེས་པའི་མཐའ་ལ་ཆགས་པའི་གྲོང་ཁྱེར་ཞིག་རེད།

ནག་ནང་དུ་ཆ་བཞག་ན་ཀོང་ཙེ་ལམ་ལུགས་པ་དང་། ཏཨོ་ལམ་ལུགས་པ། རྒྱ་གར་ནང་དུ་སངས་རྒྱས་པ་བཅས་ཀྱིས་གསར་གཏོད་བྱས་པའི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་རྨང་གཞི་ཕྱུག་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་གཞི་ལ་བཞག་ནས་སྨན་རིག་དང་། གནམ་རིག[1] ལྷག་པར་དུ་བཟོ་རིག[2]བཅས་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་བཏང་། སྤྱི་ཚོགས་ཐོག་གི་མཐོ་རིམ་མི་སྣས་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་རྣམ་གཞག་གོང་འཕེལ་དུ་བཏང་ཞིང་། དམངས་ཀྱིས་ལྷ་གྲུབ་དེ་དག་ལག་ལེན་ལ་འདེབས་པའི་བྱ་བ་བྱས།

འདི་འདྲ་བའི་བསམ་ཚུལ་ཕྱུག་པོ་དེ་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་འདུ་བའི་དུས་ནི་ཁ་ཆེའི་གསེར་གྱི་དུས་རབས་ཞེས་པའི་སྐབས་སུ་གཞི་ནས་བྱུང་། ཁ་ཆེའི་དབང་འཛིན་པ་དག་གིས་ རྣམ་རྟོག་གླིང་ཁྱིར་ནང་དུ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཁང་པ་ཞེས་པ་བསྐྲུན་ནས་ཤར་ཕྱོགས་དང་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་མཁས་པ་མང་པོ་ཁང་པ་གཅིག་གི་ནང་དུ་འདུས་ནས་ཤེས་བྱའི་གནས་ཐམས་ཅད་ཨ་རབ་ཀྱི་སྐད་དུ་བསྒྱུར། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཤར་ནུབ་ཀྱི་དངོས་པོའི་རྣམ་གཞག་དང་བྱ་བའི་ཐབས་ལམ་རྣམས་ཕན་ཚུན་མཚུངས་བསྡུར་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་བྱུང་། ཕོ་ཚོས་ཤོག་བུ་བེད་སྤྱོད་ཆེན་པོ་བྱས་སྟབས་དཔེ་དེབ་མང་པོ་ཆགས་པ་དང་། ཕོའི་ཚོའི་ཤེས་བྱ་རྣམས་ས་ཕྱོགས་གང་སར་ཁྱབ་ཐུབ་པ་བྱུང་། བསམ་བློར་འཕོར་ཐུབ་པ་བཞིན་བྱ་བ་འདིས་ཚན་རིག་དང་། འཕྲུལ་རིག་གི་གསར་གཏོད་ཀྱི་ཤེས་བྱ་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་། སྨན་རིག་གི་ནང་ནས་དཔེ་མཚོན་གཅིག་བླངས་ན་ནད་ཁང་སོ་སོར་སྐྲུན་པ་དེ་རེད། དེས་ནད་པ་རྣམས་སོ་སོའི་དགོས་མཁོ་ལྟར་སྨན་བཅོས་བྱེད་ཐུབ་པར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་། གསར་གཏོད་ཀྱི་བྱེད་ལུགས་འདི་དེང་རབས་ཀྱི་སྨན་ཁང་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་དཔེ་གཞི་དེ་བཞག་ཡོད།

ཡུ་རོབ་ཀྱི་བསྟན་སྲུང་དམག་དཀྲིལ་ཤར་ཡུལ་དུ་དྲངས་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁ་ཆེའི་ཚན་རིག་དང་འཕྲུལ་རིག་རྣམས་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་དར་འགོ་ཚུགས། ཚན་རིག་གི་གཞུང་ལུགས་སྡེ་ཚན་མང་པོ་ཨ་རབ་ནས་ལཏིན་སྐད་ཡིག་ལ་བསྒྱུར་བའི་ཚེ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་མུན་ནག་གི་དུས་

[1] གནམ་རིག (Astronomy) གནམ་དཔྱད་རིག་པ་རང་བྱུང་ཚན་རིག་རྙིང་ཤོས་ཤིག་རེད། དེའི་ཁྱབ་ཁོངས་སུ་ནམ་མཁའི་ངོས་ན་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་པའི་སྣང་ཚུལ་དག་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད། རིག་ཚན་འདིས་ཉི་ཟླ་གཟའ་སྐར་སོགས་ལ་རྩིས་རིག་དང་དངོས་ཁམས་རིག་པ་བེད་སྤྱད་ནས་ནམ་མཁའི་མཐོངས་སུ་རྒྱུ་བའི་དངོས་པོ་དག་ལ་རྒྱུས་ལོན་ཐབས་བྱེད།

[2] བཟོ་རིག་པ། (Engineering) ཚན་རིག་གི་གྲུབ་དོན་རྣམས་ལག་ལེན་ལ་བཀལ་ནས་དངོས་པོ་སྣ་ཚོགས་བཟོ་སྐྲུན་བྱེད་པའི་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས།

སྐབས་[1]སུ་བོར་ཟིན་པའི་རིག་གནས་མང་པོ་ཞིག་ཀྱང་བསྐྱར་གསོ་བྱུང་། ཤོག་བུ་གསར་གཏོད་བྱས་ནས་མཁས་པ་འདི་དག་གིས་དཔེ་དེབ་རྩོམ་འགོ་ཚུགས། དབང་ཤུགས་ཆེ་བའི་ལྷ་གྲུབ་ནི་རོམ་ནན་ཁེ་ཐོ་ལིག་ཆར་ཆ་ཡི་ལྷ་གྲུབ་ཡིན་སྟབས་ཁོ་ཚོ་དུས་སྐབས་མང་ཆེ་བར་མང་ཚོགས་ཀྱི་བགྲོ་གླེང་ལ་ཞུགས་འདོད་མེད་པར་བསྟད། དེ་འདྲ་སོང་ཙང་དེའི་སྐབས་ཀྱི་ཚན་རིག་པ་ཚོས་དེའི་སྐབས་ཀྱི་རིག་གནས་ལག་རྩལ་རྣམས་ཡིག་ཐོག་ལ་འགོད་པར་གཙོ་བོ་ཤུགས་བརྒྱབ།

ཡེ་ཤུ་གསར་མས་གསར་རྗེའི་ལས་འགུལ་བྱུང་བ་དང་དེ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་སྙིང་ཞེན་ཆོས་ལུགས་པས་བལྟ་སྟངས་ལས་ལོགས་སུ་གྱེས། དེ་ཡང་མི་མང་པོས་རང་རང་གི་ལྷ་ཚུལ་ལ་དྲི་བ་འདོན་འགོ་ཚུགས། འཇིག་རྟེན་ཁམས་ལ་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་པའི་རྣམ་གཞག་གསར་པ་བྱུང་། དཔེར་ན། ཁོ་པེ་ནི་ཁུསི་[2]ཡི་སའི་གོ་ལ་འཇིག་རྟེན་གྱི་དཀྱིལ་དུ་མེད་པ་དང་། དེས་ཉི་མ་ལ་སྐོར་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་བཤད་པའི་རྣམ་གཞག་བཤད་པ་ལྟ་བུ་རེད། རྗེས་སུ་གལི་ལིཡོ་[3]ཡིས་རྒྱང་ཤེལ་གསར་གཏོད་བྱས་ཤིང་། དེ་བརྒྱུད་ནས་རྒྱང་བལྟ་བྱས་ནས་རྣམ་གཞག་དེ་

[1] མུན་ནག་གི་དུས་རབས། (Dark Age) (༤༧༦–༡༠༠) མུན་ནག་གི་དུས་རབས་ཅེས་པ་ནི་ལོ་ཚིགས་དབྱེ་སྟངས་ཤིག་རེད། འདི་ནི་སྔར་བའི་དུས་རབས་ཅེས་པ་ལས་མིང་འདི་བྱུང་བ་དང་། དེ་ཡང་རོམ་ནན་གོང་མ་ཉམས་ཉེས་བྱུང་བའི་རྗེས་སུ་བྱུང་བ་དང་གཙོ་བོ་དུས་རབས་བར་མའི་དུས་སྐབས་ཡོངས་ལ་གོ་བ་རེད། ཡང་མུན་པའི་དུས་རབས་ཅེས་པ་ནི་གཙོ་བོ་བྱུང་བ་ཟིན་ཐོར་འཁོད་པ་མེད་པའི་དུས་སྐབས་ལ་གོ་བ་རེད།

[2] ནི་ཀོ་ལཱ་སི་ཀོ་པེ་རནི་ཁུསི། (Copernicus) ནི་ (༡༤༧༣ ནས་ ༡༥༤༣) ནི་རིག་གནས་སྐྱར་དར་སྐབས་ཀྱི་རྩིས་རིག་པ་ཞིག་དང་གནམ་རིག་པ་ཞིག་རེད། ཁོང་གིས་ཉི་མ་ལྟེ་གནས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་གསར་གཏོད་མཛད། ཁོང་གིས་ (On the Revolutions of the Celestial Spheres) ཞེས་པ་ཁོང་མ་གྲོངས་བའི་སྔོན་ཡེ་ལོ་ ༡༥༤༣ ལོར་དཔར་སྐྲུན་བྱས་ནས་ཚན་རིག་གསར་རྗེའི་དགུལ་ཤུགས་སུ་གཙོ་བོར་གྱུར། ཁོང་པོ་ལནྜ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་སྲས་ཤིག་ལ་འཁྲུངས།

[3] གལི་ལིའོ། (Galileo) (༡༥༦༤–༡༦༤༢) ནི་ཨི་ཏཱ་ལི་གི་གནམ་རིག་པ་ཞིག་དང་། དངོས་ཁམས་རིག་པ་བ། བཟོ་པ་ཞིག་ཡིན། ཁོང་ལ་གནམ་དཔྱད་རིག་པའི་ཡབ་ཆེན། དེང་རབས་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ཡབ་ཆེན། ཚན་རིག་ཐབས་ལམ་གྱི་ཡབ་ཆེན། དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་ཡབ་ཆེན་ཞེས་སུ་འབོད་སྲོལ་ཡོད། ཁོང་གིས་མྱུར་ཚད། འཐེན་ཤུགས། རང་ལྷུང་། ཤུགས་གྲུབ་རང་བཞིན་གྱི་ཆ་དོན། འགྱུར་འགོག་རང་གཤིས། འཕེན་གཟུགས་ཀྱི་འགུལ་བ་བཅས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཤིང་། ལག་ལེན་ཚན་རིག་དང་། འཕྲུལ་རིག་བཅས་ལ་ཕྱག་ལས་གནང་ཡོད་ཅིང་། ཕྱང་འཁྲུལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་སོགས་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱས་པ་དང་། ཚ་ཚད་འཇལ་བྱེད་གསར་སྐྲུན་བྱས་པ་སོགས་བྱས་རྗེས་ཧ་ཅང་མང་། དེ་ནས་ཁོང་གིས་གསར་དུ་བཙམས་པའི་རྣམ་བཞག་དེ་དག་དམ་པའི་གསུང་རབ་དང་མི་མཐུན་པར་བསླང་བཏབས་ཤིང་ཆོས་ལུགས་ལ་སྐྱོན་བཏབ་པའི་ཉེས་མིང་འོག་བཟུང་བཙོན་དུ་བཙུག དེའི་རིང་ལ་ཁོང་གིས་འགུལ་ཤུགས་རིག་པ་དང་ཐེམ་པོའི་ནུས་པ་ཞེས་པ་གཉིས་བརྩམས་ཤིང་། དེ་སྐུར་དགོངས་པ་རྫོགས།

བདེན་དཔང་བྱས། དེ་བཞིན་རིག་གནས་གཞན་དག་དཔེར་ན་སྨན་རིག་དང་། རྩིས་རིག་ལ་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་འཛིག་རྟེན་འདི་ནི་གཡོ་འགྱུལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་དེ་ཡང་གྲངས་ཀྱི་རྩ་དོན་གྱི་ཐོག་ནས་གཡོ་འགྱུལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པའི་ལྟ་གྲུབ་གསར་པ་ཞིག་གི་བཟོ་བལྟ་གཏོད་ཡོང་གི་ཡོད། ཚན་རིག་པ་ཞིག་གིས་རྣམ་གཞག་གི་དཔེ་གཟུགས་དང་དངོས་སྦྱོང་གི་བལྟ་ཞིབ་ཀྱི་ལམ་ནས་ལམ་ལུགས་འདི་ཤེས་ཐུབ་ཀྱི་རེད།

ཡུ་རོབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཚང་མར་བསམ་ཚུལ་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་མཁན་རྣམས་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་འདུས་ནས་ཚན་རིག་གི་སློབ་ཚན་གཞན་དང་གཞན་སྲུ་མཐུད་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཆེད་དུ་སློབ་གཉེར་ཁང་ཁག་གསར་བསྐྲུན་བྱས། འདུ་འཛོམས་འདིས་གང་ཟག་སོ་སོས་བློ་སྟོབས་ཆེན་པོའི་ཐོག་ནས་ད་ས་ད་གནས་ཀྱི་དྲི་བ་སྣ་ཚོགས་འདྲི་བ་དང་། ཁོང་ཚོའི་ཤེས་རྟོགས་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བའི་སྲུང་སྐྱོབ་ལྡན་པའི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་སྤྲད།

སློབ་གཉེར་ཁང་འདི་ཚོའི་ནང་དུ་ཚན་རིག་པ་ཚོས་རྣམ་གཞག་མང་པོ་ཞིག་ལ་བགྲོ་གླེང་བྱེད་པ་དང་། ཚོད་བལྟ་བྱེད་པ། མཐར་གྲུབ་དོན་རྣམས་དཔར་སྐྲུན་བྱེད་ཐུབ་པ་བཅས་བྱུང་། དེ་ལྟར་དཔར་སྐྲུན་བྱས་པའི་དེབ་ཀྱི་ནང་ནས་ནུས་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་གཅིག་ནི་ཚན་རིག་གསར་རྗེ་[1]ཞེས་པའི་སྐབས་སུ་ཨིསག་ནིའུ་ཊོན་[2]གྱིས་རང་བྱུང་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་བལྟ་བའི་རྩ་དོན་

[1] ཚན་རིག་གསར་རྗེ། (Scientific Revolution) (༡༥༤༣) ཞེས་པ་ནི་རྩིས་རིག་དང་། དངོས་ཁམས་རིག་པ། གནམ་དཔྱད་རིག་པ། སྐྱེ་དངོས་རིག་པ། རྫས་འགྱུར་རིག་པ་བཅས་ལ་འཕེལ་རྒྱས་ཆེན་པོ་བྱུང་ནས་འགྲོ་བ་མིའི་རང་བྱུང་དངོས་པོ་ལ་ངོས་འཛིན་གསར་པ་སྤྲོད་པར་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་གི་བྱུང་བ་དེ་ལ་ཟེར། གསར་རྗེ་འདི་ཡུ་རོབ་ནས་རིག་གནས་བསྐྱར་དར་གྱི་རྗེས་སུ་བྱུང་། ཡེ་ལོ་ ༡༥༤༣ ལོར་ནི་ཁོ་ལཱ་སི་ཁོཔ་ནི་ཁཱ་སི་ཡིས་ནམ་མཁའི་ཟླུམ་གཟུགས་ཀྱི་གསར་རྗེ་ཡི་ཐོག་ཏུ་ (On the Revolutions of the Heavenly Spheres) ཞེས་པའི་དེབ་འདི་ཚན་རིག་གི་ཚན་རིག་གསར་རྗེ་འབྱུང་བའི་མངོན་རྟགས་སུ་བརྩི་བ་རེད།

[2] སྐུ་ངོ་ཨིསཀ་ནིའུ་ཊོན། (Isaac Newton) (༡༦༤༢–༡༧༢༧) ནི་ཨིན་ཇིའི་རྩིས་རིག་པ་དང་། དངོས་ཁམས་རིག་པ་བ། གནམ་རིག་པ་བ་བཅས་རེད། ཁོང་གིས་ (Mathematical Principles of Natural Philosophy) ཞེས་པ་ཡེ་ལོ་1687་ལོར་དཔར་སྐྲུན་བྱས་ནས་ཚན་རིག་གི་འཛིག་རྟེན་ལ་གསར་རྗེ་ཞིག་བསླངས། ཁོང་གིས་ནྱུཊ་ཊོན་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་བཞི་སོགས་རྣམ་བཞག་མང་པོ་གསར་གཏོད་མཛད་པས་ཁོང་ལ་སྲོལ་རྒྱུན་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ཡབ་ཆེན་དུ་ཡང་འབོད་མཁན་བྱུང་། ཁོང་གིས་འཐེན་ཤུགས་རིག་པ་དང་འོད་རིག་པ་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་ནུས་པ་བཏོན་ཡོད། ཕྲ་རྩིས་རིག་པ་calculus་ནི་ཁོང་གིས་བྱས་རྗེས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ཁོང་ལ་ཆབ་སྲིད་ཤེས་ཡོན་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་གོ་ས་ཆེན་པོ་ཐོབ་ཡོད།

[1]ཞེས་པ་དེ་རེད། དཔེ་དེབ་འདིའི་ནང་དུ་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་ཇི་ལྟར་བྱས་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པའི་དཔེ་གཟུགས་ཤིག་འབུལ་ལམ་ཞུས་ཡོད། ནིའུ་ཊོན་གྱིས་རྩིས་རིག་གི་སྐྱི་འགྲོས་ཁག་ཅིག་གིས "རང་བྱུང་གི་ཁྲིམས་"[2]ཞེས་པའི་དཔེ་གཟུགས་ཤིག་འཇོག་ཐུབ་པའི་ཞིབ་རྩིས་རིག་པ་ (ཁེལ་ཁུ་ལཱ་སི) [3]ཞེས་འབོད་པའི་རྩིས་རིག་གི་སློབ་ཚན་གསར་པ་ཞིག་ཀྱང་ངོ་སྤྲོད་བྱས་པ་རེད། ནིའུ་ཊོན་གྱི་དཔེ་གཟུགས་འདི་ཚན་རིག་པའི་འདུས་ཚོགས་ནང་དུ་འདོད་པའི་བསམ་ཚུལ་ལུགས་ཆེན་ཞིག་ཏུ་གྱུར།

སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་དངོས་ཁམས་རིག་པ་ཞེས་པའི་མིང་བྱང་དེའི་འོག་ཏུ་ཚན་རིག་པའི་འདུས་ཚོགས་དེ་བསླབ་གཞི་མང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་རྒྱ་བསྐྱེད་ཏ་ཅང་མྱུར་པོར་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདི་གཞི་གཅིག་ལ་གནས་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་པའི་ཐོག་ནས་ཚན་རིག་པ་རྣམས་ཀྱིས་དངོས་པོའི་གནས་དོན་ཐམས་ཅད་ལ་འཚོལ་ཞིབ་བྱེད་པར་ཞུགས་ཡོད།

སློབ་ཚན་བྱེ་བྲག་པ་རེ་རེའི་ནང་གི་ནང་དོན་བྱེ་བྲག་པ་ལ་ཞིབ་འཇུག་གིས་སློབ་ཚན་དེའི་ཡན་ལག་དང་ཉིང་ལག་མ་འདྲ་བ་མང་པོ་ལོགས་སུ་ཐོན་ཡོད།

རྩིས་རིག་དང་དངོས་རིག་གིས་འཛམ་གླིང་གི་ཕྱིའི་གཟུགས་ལ་སྣང་ས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པའི་རང་བྱུང་གི་ཁྲིམས་ཞེས་པ་དེའི་དཔེ་གཟུགས་ཤིག་ལ་འཇོག་པའི་ཆེད་དུ་འབད་བརྩོན་བྱས་ཡོད། གནམ་རིག་པ་དག་གིས་རྒྱུ་སྐར་དང་། གཟའ་སྐར་སོགས་ནམ་མཁའི་

---

[1] Philosophical Principles of Natural Philosophy འདི་ནི་ནིའུ་ཊོན་གྱིས་བརྩམས་ཤིང་ ༡༦༨༧ ལོར་དཔར་སྐྲུན་བྱས་པའི་དེང་རབ་ཚན་རིག་ནང་དུ་ཏ་ཅང་གལ་ཆེ་བའི་གཞུང་ཞིག་རེད། འདིའི་ནང་ནིའུ་ཊོན་གྱིས་གཏན་ཁྲིམས་བཞི་སོགས་ཚན་རིག་གི་འཇིག་རྟེན་ལ་གསར་རྗེའི་དཀྱུལ་ལུགས་སྤྲོད་པའི་དོན་དག་མང་པོ་འཁོད་ཡོད།

[2] རང་བྱུང་གི་ཁྲིམས། (Natural laws) ཞེས་པ་ཐོབ་ཐང་ངེས་ཅན་འགའ་ཞིག་འགྲོ་བ་མིའི་རྒྱུད་དུ་རང་ཆས་སུ་གྲུབ་ཡོད་པར་སྨྲ་བའི་ལྟ་གྲུབ་ཅིག ཐོབ་ཐང་འདི་དག་རང་བྱུང་གིས་བྱུང་བའམ་དཀོན་མཆོག་གིས་གནང་བ་ཞིག་ལ་འགྲེལ་ཚོག ནང་དོན་འདི་གིརིསི་ཡི་ལྟ་གྲུབ་ནང་དུ་འཁོད་ཅིང་གཙོ་བོ་འཇིག་རྟེན་དགོད་པ་པོ་དང་འབྲེལ་བ་ལ་ངོ་ཟླ་བྱེད་པ་རེད། འདི་གོང་སྤེལ་བྱེད་མཁན་Alberico Gentili སོགས་མང་པོ་ཡོད། ཁྲིམས་པ་དང་། མཁས་པ། ལྟ་གྲུབ་པ་མང་པོས་རང་བྱུང་གི་ཁྲིམས་ཞེས་པ་འདི་རང་བྱུང་གི་ཐོབ་ཐང་ཞེས་པ་དང་དོན་གཅིག་ཏུ་བཤད་ཀྱི་ཡོད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲོ་བའི་ཐོབ་ཐང་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བསྒྲགས་དང་། ཨ་རིའི་རང་བཙན་གསལ་བསྒྲགས། ཡུ་རོབ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་བྱུང་བ་རེད།

[3] ཞིབ་རྩིས་རིག་པ། ཁེལ་ཁུ་ལཱ་སི། (Calculus) འདི་ལ་བོད་སྐད་དུ་ཕྲ་རྩིས་རིག་པ་ཞེས་ཀྱང་འགྱུར་ཚོག ནང་དོན་འགྱུར་ལྡོག་གི་རྣམ་བཞག་ཕྲ་ཞིབ་ཀྱི་སྒོ་ནས་འཆད་ཀྱིན་ཡོད། ནིའུ་ཊོན་གྱིས་གསར་གཏོད་དང་གོང་སྤེལ་བཏང་།

དངོས་གཟུགས།[1] གཏན་སྐར་[2]སོགས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་དང་། རྫས་སྦྱོར་རིག་པས་དངོས་པོ་ཀུན་གྱི་འགྱུབ་བྱེད་ཀྱི་འདུས་རྟུལ་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ། དངོས་ཁམས་རིག་པས་དངོས་པོ་ཀུན་གྱི་འགྱུབ་བྱེད་ཀྱི་རྟུལ་ཕྲ་མོ་དག་ལ་ཞིབ་དཔྱོད་བྱེད་པ། སེམས་ཁམས་རིག་པས་ཤེས་པའི་རང་བཞིན་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ་སོགས་རེད།

སྔོན་གྱི་དུས་སུ་སློབ་ཚན་འདི་དག་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་མྱོང་ཡོད་ཀྱང་རྩ་འཛུགས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཞིག་ནམ་ཡང་ཆགས་མེད། བསྟུས་འཆད་རིང་ལུགས་ཀྱི་བཅའ་སྡངས་འདིས་ཆེད་སྦྱོང་གི་ཕྱོགས་སུ་གོམ་ཁ་གཏད་པའི་དུས་གཏན་དུ་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པའི་ཤེས་བྱའི་གཟུགས་ཕུང་ཞིག་གསོག་པ་ལ་མཐུན་རྐྱེན་ནུས་ལྡན་བསྐྲུན་ཡོད། ཚན་རིག་དུས་དེབ་ཁག་གི་ནང་དུ་ཚན་རིག་པས་གསར་དུ་རྙེད་པའི་དོན་དག་རྣམས་སྤེལ་བའི་རྐྱེན་གྱིས་གནས་ཚུལ་གསར་པ་མང་པོ་ཞིག་རག་རྒྱུ་ཡོད་པར་གྱུར། འདིས་ཚན་རིག་པ་རྣམས་ལ་ཞིབ་འཇུག་གི་གཞི་གཅིག་གི་ཐོག་ལ་ཤེས་རྟོགས་གསར་པ་ཡོང་བ་དང་། དེ་ལས་དངོས་པོ་གསར་རྙེད་སྒྲུབ་མཐུད་དུ་འབྱུང་བར་ཕན་ཐོགས་བྱུང་ཡོད། སྡེ་ཁག་འདི་དག་མུ་མཐུད་ནས་ནང་ཁུལ་དུ་ཆེད་ལས་ཅན་གྱི་ངོ་བོར་སྡེ་ཚན་ཚུང་ཁག་གི་རྣམ་པར་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་།

ཤེས་བྱའི་གཟུགས་ཕུང་འདི་ཧ་ཅང་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བས་རང་རང་ལས་རིགས་ཀྱི་སྡེ་ཁག་གི་ཞོར་ལ་སྦྱོང་ཐུབ་པ་ཞིག་ནམ་ཡང་ཆགས་མེད་པས་རིམ་བཞིན་སོ་སོར་རིགས་གཅིག་ཆེད་སྦྱོང་བྱ་དགོས་པའི་ངོ་བོར་གྱུར་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྡེ་ཁག་སོ་སོ་རང་ཚུགས་ཅན་གྱི་ངོ་བོར་འཕེལ་རྒྱས་སུ་སོང་། ཚན་རིག་ཤེས་བྱ་མུ་མཐུད་ནས་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་བ་དང་འཕྲུལ་ལས་རིག་པ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་ནས་གསར་གཏོད་ཀྱི་འབར་རྫས་འཕོར་བ་ལྟར་གྱུར། བཟོ་ལས་གསར་རྗེས་[3]ཀུན་གྱི་འཚོ་བའི་རྣམ་པ་ལ་འགྱུར་ལྡོག་གཏོང་

[1] གནམ་གྱི་དངོས་གཟུགས། (Celestial bodies) རང་བྱུང་གིས་གྲུབ་པའི་གནམ་ངོས་ཀྱི་དངོས་པོ་དག་ལ་འབོད། འདིའི་ནང་དུ་ཉི་ཟླ་གཟའ་སྐར་སོགས་ཐམས་ཅད་འདུ།

[2] གཟའ་སྐར། (Planets) བརྟན་སྐར་རང་རེའི་ཉི་མའི་ཁྱིམ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཉི་མ་ལྟ་བུ་གཅིག་གི་མཐའ་ནས་སྐོར་བཞིན་པའི་ནམ་མཁའི་དངོས་པོ་ཆེན་པོ་དག་ལ་གཟའ་སྐར་ཞེས་འབོད། འཛམ་གླིང་དང་། ལྷག་པ། པ་སངས་སོགས་རང་རེའི་ཉི་མའི་གཟའ་སྐར་ཡིན་ཞིང་ཉི་མ་ལ་གཟའ་སྐར་བརྒྱད་ཡོད།

[3] བཟོ་ལས་གསར་རྗེ། (Industrial Revolution) (༡༧༦༠ ནས་ ༡༨༤༠ བར) འདི་ལ་ད་སྐབས་བཟོ་ལས་གསར་

ཐུབ་པའི་འཕྲུལ་ལས་རིག་པའི་ཐ་སྙད་གསར་པ་ཞིག་མཚམས་སྦྱོར་བྱས། གསར་གཏོད་ཀྱི་སྣང་བས་འདིས་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་ཕྲ་མོའི་གནད་འགག་རྣམས་མཐོང་བར་བྱེད་པར་སྟེར་བས་ནུས་པ་ཆེ་བའི་ལག་ཆ་བྱུང་དུ་བཅུག

ད་ལྟའི་སྐབས་སུ་ཚན་རིག་གིས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ལས་འགན་གཙོ་བོ་ཁྱེར་ནས་ཡོད། ཚན་རིག་གི་ལམ་ནས་དགག་པ་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཡིད་རྟོན་རང་བཞིན་མང་པོ་མེད་པར་གྱུར་ཡོད། འཕྲུལ་རིག་གི་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་དང་དཔལ་འབྱོར་འབྲིང་བའི་རིགས་ཀྱི་མི་རྣམས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་སྐོང་བའི་ཕྱོགས་སུ་དམིགས་པའི་ཐོན་སྐྱེད་ཧུས་བསྐོད་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཛད་སྤྱོད་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གྲུབ་འགོ་ཚུགས།

ད་ལྟ་བར་དུ་ཚན་རིག་ནི་དུས་དེ་དང་དེའི་སྐབས་ཀྱི་དད་མོས་ལམ་ལུགས་དང་ལྷན་དུ་མཉམ་གནས་བྱས་ཡོད། ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ལེགས་བྱང་གི་ནང་དུ་ཁྱབ་ཆེ་བའི་ཚན་རིག་ནི་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་ཙམ་དུ་ལུས་ཡོད་ཅིང་། ཡེ་ཤུ་ཆར་ཆ་ཡིས་བཟང་སྤྱོད་སོགས་ལྟ་བུ་སེམས་དོན་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱས་ཡོད། ཕྱོགས་གཉིས་ཀ་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་མོས་མཐུན་མེད་ན་ཡང་གཉིས་ཀས་སྤྱི་ཚོགས་ལ་དབང་ཤུགས་མཉམ་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

ཚན་རིག་པ་འགའ་རེས་ཕྱིའི་དད་མོས་ལམ་ལུགས་ཤིག་དགོས་པར་ངོས་ལེན་མ་བྱས་པ་དང་། ཚན་རིག་ཉིད་བདེན་དོན་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ལམ་ཁ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་སྐབས་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་[1]ཞེས་པ་འདི་གོང་འཕེལ་དུ་སོང་། དེ་ལྟར་བྱུང་བ་དང་ཚན་རིག་ནི་ཐབས་ལམ་ཙམ་དུ་མ་གནས་པར་རང་ཉིད་ཀྱི་བཟང་སྤྱོད་དང་ལྟ་གྲུབ་ཚུད་པའི་རྒྱ་ཆེ་བ་དང་འདུས་ཆེ་བའི་ལེགས་བྱང་ཞིག་གི་གཟུགས་སུ་གྲུབ་ཡོད། ཉེ་དུས་ཀྱི་ལོ་བཅུ་ཕྲག་འགའ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཚན་རིག་གི་འདུས་ཚོགས་ནང་དུ་འགྱུར་ལྡོག་ཆེ་རིགས་མང་པོ་བྱུང་

ཇེ་དང་པོ་ཞེས་འབོད། ཡུ་རོབ་དང་ཨ་རིའི་ནང་དུ་ཡེ་ལོ་ ༡༧༨༠ དང་། ༡༨༣༠། ༡༨༩༠ བཅས་སུ་བྱུང་། དེ་ཡང་ལག་པས་བཟོ་བ་ནས་འཕྲུལ་ཆས་ཀྱིས་བཟོ་བ་འགྱུར་བ་ཐེབས་པ་རེད།

[1] ཚན་རིག་རིང་ལུགས། (Scientism) (དུས་རབས་ ༡༧ པ།) ཚན་རིག་གོང་འཕེལ་གཏོང་བ་ནི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ལེགས་ཉེས་རྣམ་གཞག་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པ་དེ་ཡིན་པར་འདོད་པའི་ལུགས།

ནས་སྤྲོལ་རྒྱུན་གྱི་བསམ་བློའི་རྨང་གཞི་ལ་འགྱུལ་སྐྱོད་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད། གནོད་པ་འབྱུང་མི་སྲིད་པར་སྙམ་པའི་བསམ་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཀྱང་ཡང་ན་ཁུངས་མེད་དུ་བསྒྲུབས་ཡོད་ལ༑ ཡང་ན་དྲི་བའི་གནས་སུ་འཕངས་ཡོད། དེ་ཡང་གནད་དོན་འདི་འདྲ་མང་ཆེ་བ་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ནང་དུ་བྱུང་ཡོད་དེ། ཨཡེསྟེན་[1]གྱི་ལྟོས་གྲུབ་ཀྱི་རྣམ་གཞག་[2]དང་། མཀསི་ཕལང་[3]གི་ཞིབ་ཕྲ་འགྱུལ་ཤུགས་རིག་པ་[4]འཛིག་རྟེན་འདིར་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་དངོས་ཁམས་རིག་པ་ཆོས་བདེན་དོན་ལ་བལྟ་སྟངས་ལ་འགྱུར་ལྡོག་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད། དེ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་ནང་དུ་ཡང་དེ་བཞིན་འགྱུར་ལྡོག་བྱུང་ཡོད། ཆར་ལིས་ཊར་ཝིན་[5]གྱིས་གསུང་རྩོམ་ཉེ་རིགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་[6]ཞེས་པ་བརྩམས་ནས་ཆོས་ལུགས་དང་ཚན་

[1] ཨཡེནསྟེན། (Einstein) ཁོང་ནི་དེང་རབས་ཚན་རིག་ཡབ་ཆེན་དུ་རྩི་ཞིང་། ཁོང་གིས་ལྟོས་གྲུབ་རིག་པ་དང་། ཞིབ་ཕྲ་རིག་པ་སོགས་ཧ་ཅང་གཏིང་ཟབ་པའི་ཚན་རིག་གི་རྣམ་བཞག་མང་པོ་གསར་གཏོད་བྱས་ཡོད། འཇར་མན་ཡུལ་དུ་ཧྲེ་ཤུ་ཁྲིམ་རྒྱུད་དུ་ཡེ་ལོ་ ༡༨༧༩ ལོར་འཁྲུངས་ནས་ ༡༩༥༥ ལོར་དགོངས་པ་རྫོགས། ཁོང་སློབ་དུ་མེད་པའི་ཞབས་འདེགས་ཧ་ཅང་མང་པོ་བཞག་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་གི་ནང་ངོ་མཚར་ཆེ་ཤོས་ནི་ E=mc2 ཞེས་པའི་མཉམ་རྩིས་འདི་རེད། འོད་ཕྲུལ་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་གསར་གཏོད་བྱས་པར་ཡེ་ལོ་ ༡༩༡༢ ལོར་ནོ་བེལ་དངོས་ཁམས་གཟེངས་རྟགས་ཐོབ། ཁོང་གིས་ལས་དྲུང་ཞིག་བྱེད་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ་ལྟོས་གྲུབ་ཀྱི་རྣམ་བཞག་ཐོག་མར་གསར་གཏོད་བྱས། ཁོང་མི་ཚེའི་རིང་ལ་ཚན་རིག་ཆེད་རྩོམ་ ༣༠༠ དང་གཞན་ ༡༥༠ ཙམ་དུས་དེབ་སྐྱོན་གྲགས་ཅན་ཁག་ལ་བརྩམས།

[2] ལྟོས་གྲུབ་ཀྱི་རྣམ་བཞག (Theory of Relativity) (༡༩༠༥) ཨཡེན་སི་ཏཡེན་གྱིས་གསར་གཏོད་བྱས་པའི་ལྟོས་གྲུབ་ཀྱི་རྣམ་བཞག་རེད། རྣམ་བཞག་འདིས་ཚན་རིག་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཟང་ཟིང་དུ་གྱུར། འདི་ལ་སྤྱིའི་ལྟོས་གྲུབ་རྣམ་བཞག་དང་། བྱེ་བྲག་ལྟོས་གྲུབ་རྣམ་བཞག་གཉིས་ཡོད། རྣམ་བཞག་འདིས་ལོ་ ༡༠༠ སོང་བའི་རྣམ་བཞག་ལ་འགྱུལ་སྐྱོད་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།

[3] མཀསི་ཕལངྐ། (Marks Planck) (༡༨༥༨-༡༩༤༧) འཇར་མན་གྱི་མི་རིགས་དངོས་ཁམས་རིག་པ་ཞིག་རེད། ཁོང་གིས་གསར་བརྗོད་མཛད་པའི་ཞིབ་ཕྲ་ཁམས་རིག་པའི་འཕེལ་རྒྱས་ལ་སྐུལ་རྐྱེན་ཆེན་པོ་སྤྲད་པར་ ༡༩༡༨ ལོར་ནོར་བྷེལ་དངོས་ཁམས་གཟེངས་རྟགས་ཐོབ། ཁོང་གི་མིང་ཐོག་ནས་བཏགས་པའི་ཚན་རིག་གི་གཏན་ཁྲིམས་སོགས་ཀྱི་ཐ་སྙད་འགའ་ཞིག་ཡོད། དཔེར་ན་ཕལངྐ་རིང་ཚད། ཕལངྐ་ཡུན་ཚད། ཕལངྐ་རྟག་གྲངས་སོགས་རེད།

[4] ཞིབ་ཕྲ་སྒྱུལ་ཤུགས་རིག་པ། (Quntum mechanics) (༡༩༠༥) ཞིབ་ཕྲ་འགྱུལ་ཤུགས་རིག་པ་ཞེས་པ་འདི་ལ་ཚད་ཕྲ་འགྱུལ་ཤུགས་རིག་པ་ཞེས་སུ་ཡང་གྲགས། འདི་ཡང་ཨེན་སྟཡེན་གྱིས་གནང་བའི་ལེགས་སྐྱེས་ཤིག་རེད།

[5] Charles Robert Darwin ཆར་ལིསི་ཊར་ཝིན་ (༡༨༠༩–༡༨༨༢) ཨིན་ཇི་ཚན་རིག་པ་ཞིག་རེད། ཁོང་གིས་ཡེ་ལོ་ ༡༨༥༩ ལོར་དཔེ་དེབ་འདི་དཔར་སྐྲུན་བྱས། ཁོང་ལ་སྐྱེ་ཁམས་རིག་པའི་ཡབ་ཆེན་གྱི་ཚོ་ལོ་ཐོབ་ཡོད། ཊར་ཝིན་གྱིས་འཕེལ་འགྱུར་རིག་པའི་རྣམ་བཞག་གསར་གཏོད་བྱས་པ་འདི་ཁོང་གིས་བྱས་རྗེས་ཆེ་ཤོས་ཡིན་ཞིང་། ད་བར་དུ་ཆོས་ལུགས་གང་གིས་ཀྱང་རྣམ་བཞག་འདི་གཏོར་ཐུབ་མེད།

[6] On the Origin of Species ཆར་ལིས་ཊར་ཝིན་གྱིས་བརྩམས་པའི་སྐྱེ་ཁམས་རིག་པའི་གཞུང་། བརྩམས་

རིག་ལ་འཛིན་པའི་ལྟ་ཚུལ་ལ་འགྱུར་ལྡོག་ཆེན་པོ་བཏང་ཡོད། སྐབས་མ་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་ཚན་རིག་སིལ་འཇུག་གི་ཐབས་ཤེས་ཞུགས་ཆེར་དར་ནས་ཚན་རིག་གི་ཡན་ལག་ཐམས་ཅད་སོ་སོར་གྱེས་ཞུགས་ཆེ་དྲགས་པར་གྱུར་ནས་ཡན་ལག་དེ་དག་རང་ས་ནས་འཕེལ་རྒྱས་སོང་ན་ཡང་ཕན་ཚུན་གྱིས་འབྲེལ་བ་རིང་དུ་སོང་ནས་སྔེ་ཚན་སོ་སོ་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་མེད་ལྟ་བུར་གྱུར་ནས་ཚན་རིག་གི་ཞིབ་འཇུག་གསར་ཤོས་གཅིག་གི་ནང་དུ་གནད་དོན་ཡོངས་སུ་སྡོམ་རྒྱག་པའི་བྱ་བ་ཐམས་ཅད་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མེད། སེམས་དང་སྲོག་གི་ཚན་རིག་མང་པོ་ད་དུང་བེམ་གཙོ་སྨྲ་བའི་ཁོངས་སུ་གནས་ཡོད་པས་ཁོ་ཚོ་ད་དུང་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ནང་དུ་ལྷག་ཡོད། ད་སྐབས་ཞིག་རྡུལ་སྣང་སྲིད་རིག་པ་[1]ཁྱབ་ཇེ་ཆེར་སོང་བ་དང་ང་ཚོའི་རེ་བ་ལ་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་འདི་ཡི་རྣམ་པ་ལ་མ་འོངས་པར་འཕེལ་འགྱུར་ཚད་མཐོ་པོར་སླེབས་རྒྱུ་རེད།

གཉིས། ཚན་རིག་གི་བསམ་བློའི་རྨང་གཞི།

ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ནི་ང་ཚོས་རྒྱུན་དུ་བཤད་བཞིན་པའི་"ཤེས་བྱ་འཚོལ་སྙེག"ཅེས་པ་སྟེ། ནམ་ཡང་ཆད་དུ་མེད་པའི་བདེན་དོན་ཤེས་འདོད་ཀྱི་འཚོལ་སྙེག་དེ་ལ་རྩ་བ་དམ་པོར་འཛུས་ཡོད། བཤད་སྟངས་གཞན་ཞིག་གིས་བཤད་ན་དེ་ནི་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་དོན་དུ་འཚོལ་སྙེག་ཡིན་པར་བཤད་ཀྱང་ཆོག ཚན་རིག་པ་མང་ཆེ་བས་བདེན་དོན་ལ་དབང་ཐོབ་པའི་དོན་དུ་ཤེས་བྱ་འཚོལ། ཁོང་ཚོས་བདེན་པའི་གནས་ལུགས་ལ་ཞུགས་རྐྱེན་སྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་རྩ་དོན་ཕྲ་མོ་དག་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོ་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་འགྲུབ་པའི་ཆེད་དུ་བདེན་དོན་དེ་ལ་ལས་སྒོན་བྱེད་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། ང་ཚོས་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་འདི་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། ང་ཚོས་ཚན་རིག་པའི་འདུས

ཚོས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཚན་རིག་དང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བར་ལ་འབྲུགས་འཛིང་བྱུང་ཞིང་མཐར་མཐར་འདི་ལ་རྐྱེན་ནས་ཚན་རིག་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ།

[1] ཞིག་རྡུལ་སྣང་སྲིད་རིག་པ། (Quantum cosmology) ཞིག་རྡུལ་སྣང་སྲིད་རིག་པ། འདི་ནི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་རྣམ་བཞག་རྣམས་ཞིག་རྡུལ་གྱི་རྣམ་བཞག་ནང་དུ་འགྲེལ་ཐབས་ཀྱི་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ཤིག་རེད།

ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ལྷ་གྲུབ་གཅིག་ལ་ཀུན་གྱིས་མོས་མཐུན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་སྙམ་ན་ནོར་བ་རེད། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་ཚན་རིག་པ་མང་པོས་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་རྣམ་པ་འདྲ་མིན་ལ་ཚད་གཞི་འདྲ་མིན་གྱི་ཐོག་ནས་མོས་མཐུན་བྱེད་པར་མཐོང་ཐུབ།

དེ་བཞིན་དུ་ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ་ལག་ལེན་བྱེད་མཁན་དག་གིས་ཚན་རིག་གི་ལྷ་གྲུབ་ཁག་ལ་དུས་རྟག་ཏུ་དང་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པའི་ངེས་པ་ཡང་མེད། ཚན་རིག་པ་མང་པོ་ཞིག་ནི་ང་ཚོས་གོང་དུ་བཤད་པའི་དད་མོས་ལམ་ལུགས་དེ་དག་འདྲ་མིན་གྱི་ཉམས་ལེན་པ་ཡང་ཆགས་ཡོད། གཞམ་གསལ་ཁྲོད་ཆོས་ཅན་གྱི་ཚན་རིག་གི་བསམ་བློ་འདི་དག་ཚན་རིག་པ་འདི་དག་ནི་དད་མོས་ལམ་ལུགས་གཞན་དང་གཞན་གྱི་ཁོངས་གཏོགས་པར་མི་འདོད་མཁན་དག་ཡིན་པ་ཤེས་དགོས། ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་གོང་མ་དག་དང་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་གཉིས་མི་འདྲ་ས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ནི་དེ་གཉིས་ཀྱི་བསམ་བློ་འཁྱེར་ཕྱོགས་ལྡོག་ཕྱོགས་ལྷ་བུར་གྱུར་ཡོད་པ་དེ་རེད། ཚན་རིག་གི་བསམ་བློའི་རྨང་གཞི་ནི་སྔོན་བྱོན་གོང་མ་རྣམས་ཀྱི་བཤད་པའི་ནང་དུ་ཞན་ཆ་འཚོལ་ཇི་ཐབས་དང་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྔོན་བྱོན་དམ་པས་མ་གསུང་པ་ཞིག་བརྗོད་ཨེ་ཐུབ་ཀྱི་ཐོག་ལ་ཤུགས་ནུས་གཙོ་བོ་འདོན། ཡིད་ཆེས་ལམ་ལུགས་གཞན་པ་དག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་སྟོན་པས་གསུང་ལ་ཙོ་འདྲི་བ་ནི་བསམ་ཐོད་པ་ཞིག་མིན་ལ། ཚན་རིག་པ་ཐོག་མར་རང་ཉིད་ཀྱི་སྟོན་པ་ཞེས་པ་ཞིག་མེད་ཅིང་། རང་ཉིད་ཀྱི་ཤེས་རབ་གང་ནས་ལེན་སའི་སྐྱེས་བུ་དག་གིས་གང་བཤད་ཀྱི་རྗེས་སུ་འབྲང་བ་ནི་ཐ་ན་ཚན་རིག་པའི་གྲས་སུ་ཡང་མི་འཇོག “སྔོན་ཆད་མ་བྱུང་བ་ཡང་འདིར་བརྗོད་མེད།”ཅེས་པའི་ཚིག་འདི་ཏ་ཙང་རྒྱུགས་ཆེ་བའི་ལུང་ཚིག་ཡིན་ལ། ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ལ“འདི་ནི་རྣམ་གཞག་གསར་ཤོས་དེ་ཡིན། །”ཞེས་པ་ལས་བྲིན་ཆེ་བ་ཞིག་མེད། སྔོན་བྱོན་གོང་མའི་གསུང་ལས་ཞན་ཆ་བཙལ་ནས་ཚན་རིག་གི་རྣམ་གཞག་སྔ་མཐུད་ནས་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ལམ་ལ་འཁྲིད་པ་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་དང་། ད་བྱོན་མཁས་པའི་གསར་རྙེད་ལས་མཐུན་ཆ་བཙལ་ནས་སྔོན་བཤད་ཀྱི་རྣམ་གཞག་དག་ལ་འགྲིག་ཐབས་བྱེད།

ཀ། ཐེམ་གཙོ་སྨྲ་བའི་རིང་ལུགས།

ཐེམ་གཙོ་སྨྲ་བའི་རིང་ལུགས་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་རང་ངོས་ནས་ཐེམ་པོའི་རང་བཞིན་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་ཤིག་རེད། སེམས་གཙོ་སྨྲ་བ་[1]དེ་ལས་ལྡོག་པ་རེད། དེའི་ཕྱིར་ཐེམ་གཙོ་སྨྲ་བས་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་ཐེམ་པོའི་ཁྱབ་ཁོངས་ནས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་པར་འདོད། ཚན་རིག་པས་མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པ་ནི་ཡུལ་ངོས་ནས་གྲུབ་པའི་ཐེམ་པོ་དང་ནུས་ཤུགས་ཡིན་པར་བསམ་གྱི་ཡོད། ལྟ་གྲུབ་འདིས་སེམས་དང་ཤེས་པ་ནི་ཐེམ་པོ་དང་ནུས་པ་གཉིས་འབྲེལ་གཏུགས་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། འདི་འདྲ་བའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱིས་གང་ཟག་གསུམ་པས་ཞིབ་འཇུག་གིས་བདེན་དོན་ཞིག་ལ་གང་ཟག་སྒེར་གྱི་བསམ་ཚུལ་གྱིས་སླད་མེད་པར་བདེན་དཔང་བྱེད་དགོས་པའི་ཐོག་ལ་ཤུགས་གཙོ་བོ་བྱེད།

ཁ། ཉམས་གཙོ་རིང་ལུགས།

དངོས་པོའི་བདེན་དོན་ཐམས་ཅད་གཟུགས་ཀྱི་རང་བཞིན་དུ་ཡིད་ཆེས་བྱས་སྐབས་དངོས་པོ་དེ་ལ་བལྟ་བའི་ཐབས་ལམ་གཙོ་བོ་ཡང་གཟུགས་པོའི་ཚོར་བ་ཡིན་དགོས། ཉམས་གཙོ་རིང་ལུགས་[2]ཀྱི་རྩ་དོན་གྱི་དམིགས་པ་གཙོ་བོ་ནི་བལྟ་ཞིབ་བརྒྱུད་ནས་གྲངས་ཐོ་བསྡུ་རུབ་བྱེད་པ་དེ་རེད། ཚན་རིག་པ་མང་ཆེ་བས་ཚོར་བྱེད་དབང་ཤེས་ལྔ་པོ་ཡིད་རྟོན་རུང་བའི་གནས་ཚུལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན་པར་འདོད། དེ་དག་ནི་མཐོང་ཚོར་དང་། ཐོས་ཚོར། བྲོ་ཚོར། ཉམས་ཚོར། རེག་ཚོར་བཅས་རེད། དངོས་པོའི་ཕྲ་ཞིང་ཞིབ་པའི་གནས་སྐབས་ཚོར་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ཚོར་བ་འདི་དག་གི་ནུས་ཤུགས་བསྐྱེད་པའི་འཕྲུལ་རིག་ཐེད་སྤྱོད་ཡང་ཡང་བྱེད། ཚོར་བྱེད་འདི་དག་གིས་ཚོར་མི་ཐུབ་པའི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་ན་གཞི་མ་གྲུབ་པ་དང་། ཡང་ན་ད་ལྟའི་འཕྲུལ་རིག་གི་ནུས་པའི་ཁྱབ་ཁོངས་ལས་བརྒལ་ཡོད་པར་འདོད།

[1] སེམས་གཙོ་རིང་ལུགས། (Idealism) སེམས་གཙོ་རིང་ལུགས་ཀྱིས་སྣང་ཚུལ་ཐམས་ཅད་མཐར་གཏུགས་ན་སེམས་ཀྱི་ཆོ་འཕྲུལ་ཡིན་པས་མཐར་དེད་ན་རྟོལ་གྱི་ཐོག་ནས་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་ཐུབ་པར་འདོད། དེ་ནི་ཐེམ་གཙོ་སྨྲ་བའི་ལྡོག་ཟླ་ཡིན།

[2] ཉམས་གཙོ་རིང་ལུགས། (Empiricism) འདིའི་ནང་དུ་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་ཉམས་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་དགོས་པར་འདོད།

ག་ རྒྱུ་མཚན་དོགས་ཟློན་རིང་ལུགས།

དོགས་ཟློན་རིང་ལུགས་[1]ནི་གང་ཟག་སྒེར་གཅིག་གིས་བལྟ་ཞིབ་ཀྱི་གྲུབ་དོན་དེ་དོན་དངོས་མཚོན་བྱེད་དེ་ཡིན་པའི་ངེས་པ་མེད་པའི་ཤེས་རྟོགས་ལས་བྱུང་། དབང་ཤེས་ལས་བྱུང་བའི་གྲངས་ཐོ་རྣམས་ནམ་ཡིན་ཀྱང་ཡིད་ཆེས་རུང་བ་ཞིག་ཡིན་པའི་ངེས་པ་མེད་སྐབས་དོགས་ཟློན་བྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེན་དུ་མཐོང་གི་ཡོད། རྩ་དོན་འདིས་ཚད་བཅལ་བའི་དོན་གཅིག་ལ་བརྟག་ཞིབ་བྱས་པ་དག་འཕེལ་རྒྱས་འབྱུང་བར་སྐུལ་འདེད་ཐུབ་ཡོད།

ལུགས་འདིར་རྣམ་གཞག་བཤད་པ་དང་མཐུག་སྒོམ་བྱེད་པ་ལ་ཡང་ཡང་བགྲོ་གླེང་དང་། དྲི་བ། གང་ཟག་གསུམ་པས་བདེན་རྒྱབ་བྱེད་པ། དེ་བཞིན་རྒྱུ་མཚན་གཞན་དང་གཞན་གྱི་རིག་པས་གནོད་མིན་གྱི་ཞིབ་འཇུག་ལ་དོ་ནན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱས་ནས་བསམ་ཚུལ་ཞིག་ཏ་ཅང་གཟབ་ནན་གྱིས་ཞིབ་དཔྱད་རིམ་པ་བྱས་རྗེས་གཞི་ནས་བདེན་པ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ། འོན་ཀྱང་བདེན་པ་དེ་ཡང་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ངེས་པ་མ་ཡིན་པར་ད་ལྟའི་སྐབས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་ཕོ་ན་ལ་རག་ལས་པ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད། གལ་སྲིད་གནས་ཚུལ་གསར་པ་ཞིག་ཕྱིས་སུ་བྱུང་ཞིང་དེས་སྔར་གྱི་བསམ་ཚུལ་ཞིག་ཡང་དག་མ་ཡིན་པར་སྒྲུབ་ཐུབ་ན་བསམ་ཚུལ་དེ་ལ་དག་བཅོས་བྱེད་དགོས།

དོགས་ཟློན་རིང་ལུགས་ཀྱི་རྩ་བའི་དགོས་དོན་ནི་ཚན་རིག་པ་རྣམས་རྣམ་གཞག་གང་ཡིན་རུང་བསམ་གཞིག་མེད་པར་ཡིན་ཤག་ཤག་གིས་འཇུག་པ་མི་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་རེད། དོན་དག་གསར་པ་རེ་རྙེད་པའི་ཚེ་དེས་རྒྱུན་མཐུད་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་རྣམ་གཞག་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་སྤྲོད་དགོས། འོན་ཀྱང་ལག་ལེན་གྱི་ཐོག་ནས་དངོས་པོའི་གནས་ལུགས་གཞི་རྩའི་རིམ་པ་མང་པོ་བརྩེགས་ནས་ཡོད་པའི་ཡིན་ཤག་གི་བཤད་ཚུལ་རེངས་འཛིན་ཚང་མ་ལ་དུས་དང་རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་དཔྱད་པ་བྱེད་པ་ཡང་ཡོང་དཀའ། བསམ་

[1] དོགས་ཟློན་རིང་ལུགས། (Scepticism) འདིས་དངོས་དོན་གང་ཡོད་མཐུག་སྒོམ་བྱེད་སྔ་མི་ཉན་པར་བརྟག་དཔྱད་ཞིབ་འཇུག་འཐུས་ཚང་བྱེད་དགོས་པ་དང་། གྲུབ་དོན་ཆགས་ཟིན་པ་དག་ཀྱང་གསུང་པ་པོ་ཆེན་པོ་དང་མཁས་པ་ཡིན་པ་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་ཡིན་ཤག་དང་མིན་ཤག་གིས་ལེན་རྒྱུ་མེད་པར་དུས་ནས་དུས་སུ་བརྟག་ཞིབ་བྱེད་དགོས་པའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་རེད།

ཚུལ་རེ་ཟུང་སྲོལ་རྒྱུན་ནམ་རེངས་འཛིན་གྱི་འོབས་དོང་དུ་ལྷུང་ནས་འགྱུར་ལྡོག་བྱེད་པར་དཀའ་ངལ་ཡོང་གི་ཡོད།

ང་ བསྡུས་འཆད་རིང་ལུགས།

བསྡུས་འཆད་རིང་ལུགས་[1]ནི་དངོས་པོ་གཅིག་གི་གནས་ལུགས་ཤེས་པར་དེའི་ཆ་ཤས་དང་བྱེད་ལས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ན་དེའི་གནས་ལུགས་ཞིབ་པར་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་པར་འདོད་པའི་ཡིད་ཆེས་ཤིག་རེད། བསྡུས་འཆད་རིང་ལུགས་འདིས་ཚན་རིག་གི་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཚན་རིག་གི་བྱེ་བྲག་ཐམས་ཅད་གཞི་རྩའི་རྩ་དོན་གྱི་ཐོག་ལ་ཆེག་ཏུ་སྒྲིལ་བའི་བྱ་བ་བྱས་ཡོད། སྐྱེ་ལྡན་ཐམས་ཅད་ཕྲ་ཕུང་[2]ལ་བསྡུ་ཐུབ་པ་དང་། ཕྲ་ཕུང་ཡང་འདུས་རྡུལ་[3]དང་། དེ་

---

[1] བསྡུད་འཆད་རིང་ལུགས། (Reductionism) ཞེས་པ་ནི་དངོས་དོན་གང་ཡིན་པ་ཐམས་ཅད་མཐིལ་ཕྱིན་པར་རྟོགས་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ཆ་ཤས་དང་དབྱེ་བ་སོ་སོར་བཀལ་ནས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་དགོས་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཅིག འདི་ལ་རྫིལ་པོ་གཅིག་ཆ་ཕྲ་མོ་དུ་མ་ལས་གྲུབ་པར་འཆད་པ་ཆོས་ཉིད་བསྡུད་འཆད་རིང་ལུགས། ཞིབ་མོ་རྣམ་པར་འཆད་པའི་སྒོ་ནས་རྫིལ་པོའི་འགྲེལ་བཤད་འཚོལ་བའི་ཐབས་ཤེས་བསྡུད་འཆད་རིང་ལུགས། རྣམ་གཞག་གསར་པས་རྣམ་གཞག་རྙིང་པ་ལ་གནོད་པ་མེད་པར་འཆད་པའི་རྣམ་གཞག་བསྡུད་འཆད་རིང་ལུགས་བཅས་ཡོད།

[2] ཕུང་ཕྲ། (Cell) ནི་སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་ཆགས་བཀོད་དང་བྱེད་ལས་ཀྱི་ཕྲ་བའི་མཐར་ཐུག་དེ་ཡིན། དངོས་པོ་ལ་སྐྱེ་ལྡན་དང་སྐྱེ་ལྡན་མ་ཡིན་པའི་སྡེ་གཉིས་སུ་བགར་བའི་སྐྱེ་ལྡན་གྱི་དངོས་པོ་ལ་མི་དང་། དུད་འགྲོ། རྩི་ཤིང་། འབུ་སྲིན། མེ་ཏོག་ལ་སོགས་པ་འགྲུབ་བྱེད་ཀྱི་རྫོམ་གཞི་མཐར་ཐུག་དེ་རེད། སྲོག་དང་ལྡན་པའི་ཆ་ཤས་ཆེས་ཆུང་ཤོས་དེ་ལ་ང་ཚོས་ཕྲ་ཕུང་དུ་འབོད་པ་རེད། ཕྲ་ཕུང་ནི་སྐྱེ་ལྡན་དག་གི་ལུས་སྟེང་གི་སྲོག་ལྡན་གྱི་གྲུབ་ཆ་ཆུང་བའི་མཐར་ཐུག་པ་ཡིན་པ་ལས། སྐྱེ་ལྡན་དག་གི་ལུས་ཀྱི་གྲུབ་ཆའི་ཆུང་བའི་མཐུར་ཐུག་པ་དེ་མིན། ཕྲ་ཕུང་གཅིག་འདིའི་ནང་གི་གྲུབ་ཆ་རྣམས་རེ་རེ་ནས་བགར་ན་དེ་དག་ལ་སྲོག་ལྡན་དུ་འབོད་མི་ཐུབ་པ་སྟེ། ཆ་ཤས་རེ་རེ་བ་ནི་སྲོག་ལྡན་མིན། སྲོག་དང་མི་ལྡན་པའི་གྲུབ་ཆ་འདི་དག་གཞི་གཅིག་ཏུ་འཛོམས་པ་ལས་ཕྲ་ཕུང་གཅིག་གྲུབ་པ་མ་ཟད། ཕྲ་ཕུང་གཅིག་གི་སྲོག་ལྡན་གྱི་ཆགས་བཀོད་དང་བྱེད་ལས་གཉིས་ཀ་གྲུབ་ཆ་འདི་དག་ལས་འབྱུང་བ་རེད། ཕྲ་ཕུང་ནི་དེང་རབས་ཀྱི་ཕྲ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་རིམ་པ་འདྲ་མིན་ཞིག་ནས་དངོས་སུ་མཐོང་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན། ཡིན་ན་ཡང་། མིག་རྗེན་པས་མཐོང་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡེ་ནས་མིན། ང་ཚོས་ལག་པ་གཉིས་ཀ་ཕུར་ཕུར་གཏོང་བའི་སྐབས་སུ་ལག་པའི་ངོས་ནས་ཤི་ཟིན་པའི་ཕྲ་ཕུང་ས་ཡ་མང་པོ་ལྷུང་འགྲོ་གི་ཡོད། ཚུལ་དེར་བསམ་ན་ང་ཚོས་ཕྲ་ཕུང་གི་ཆེ་ཆུང་ལ་ཚོད་དཔག་རོབ་ཙམ་བྱེད་ཐུབ། ཕུང་ཕྲ་བསགས་ནས་ཕུང་གྲུབ་འགྲུབ་ཅིང་། ཕུང་གྲུབ་བསགས་ནས་སྐྱེ་མཆེད་འགྲུབ་པ་དང་། སྐྱེ་མཆེད་བསགས་ནས་སྲོག་ལྡན་འགྲུབ།

[3] འདུས་རྡུལ། (Molecules) འདུས་རྡུལ་ཞེས་པ་ནི་མ་ནིང་སློག་རྡུལ་ཅན་གྱི་ཨ་རྡུལ་གཉིས་སམ་གཉིས་ལས་མང་བ་རྫས་འགྱུར་འཆིང་བས་བསྡམས་པའི་ཨ་རྡུལ་གྱི་གོང་བུ། དཔེར་ན་ཆུ་ཡི་འདུས་རྡུལ་ (H2O) ལྟ་བུ།

ཨ་རྡུལ།[1] དེ་ཞིག་རྡུལ་ལམ་རྡུལ་ཕྲ་རབ་[2]ལ་བསྟུ་ཐུབ་པ་རེད། ཆོས་ཀྱི་གནས་ལུགས་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་འདིས་ཚན་རིག་རང་གི་ནང་དུ་བདེན་དོན་གྱི་གཞི་རྩར་གྱུར་པའི་རྣམ་པ་ལ་གཞིགས་ནས་གལ་གནད་ཆེ་ཆུང་གི་གནས་རིམ་ཞིག་བསྐྲུན་གྱི་རེད། དེ་ལྟར་དངོས་ཁམས་རིག་པ་ནི་གལ་གནད་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པས་འདི་ལ་གདན་ཐོབ་མཐོ་ཤོས་དང་། དེ་ནས་རྫས་ཁམས་རིག་[3]དང་། སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ། ལུས་ཁམས་རིག་[4]བཅས་ཡིན། འདིར་དངོས་ཁམས་རིག་པ་དེ་སེམས་ཁམས་རིག་པ་ལྟ་བུ་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་ལས་དངོས་དོན་ལ་ཉེ་བ་ཡོད་པ་ལྟ་བུར་གོ་རྒྱུ་ཡིན།

ཅ་ ལྷ་མེད་རིང་ལུགས།

ཐེམ་གཙོ་རིང་ལུགས་དང་སྲོང་གཙོ་རིང་ལུགས་ལ་ཞེན་པ་ཆེན་པོ་ཡོད་སྟབས་ཚན་རིག་པ་མང་པོས་རང་ཉིད་ལྷ་མེད་སྨྲ་བའི་རིང་ལུགས་པ་ཡིན་པར་འདོད། དེ་ནི་ཁོང་ཚོས་

[1] ཨ་རྡུལ། (Atoms) འབྱུང་བ་གང་ཞིག་བཅོམ་པ་འམ་སོ་སོར་བསལ་བ་ན་ཆུང་མཐར་ཐུག་པའི་རྡུལ་དེ་ལ་འབྱུང་བ་དེའི་ཨ་རྡུལ་ཞེས་འབོད། དཔེར་ན་གསེར་གྱི་གོང་བུ་ཞིག་དུམ་བུར་བསེས་ནས་ཆུང་མཐར་ཐུག་པའི་རྡུལ་དེ་ལ་གསེར་གྱི་ཨ་རྡུལ་ཞེས་འབོད། དེ་བར་དུ་གསེར་གྱི་ངོ་བོར་གནས་ཡོད་ཅིང་ད་དུང་བསེས་ན་གསེར་གྱི་ངོ་བོ་འཇིག་འགྲོ།

[2] ཞིག་རྡུལ་དངོས་ཁམས་རིག་པ། (Quantum physics) ད་བར་དུ་འདིའི་ཆེད་དུ་བཀོལ་བའི་མིང་ལས་ཞིག་རྡུལ་དང་ཁོན་ཊོམ་གང་རུང་ཞིག་ལས་འོས་པ་ཞིག་མ་མཐོང་། དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ནང་གི་རྡུལ་གྱི་གནས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་སྐབས་དེའི་ཞིབ་མོའི་གནས་སྐབས་ལ་སོང་སྐབས་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་ཐམས་ཅད་ཞིག་འགྲོ་བས་མིང་དེ་འོས་ཤོས་མཐོང་། དེ་བཞིན་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཞིབ་པར་འཐག་པའི་སྒོ་ནས་དཔྱད་པ་བྱེད་པས་ན་ཡང་ཞིག་རྡུལ་དངོས་ཁམས་རིག་པ་ཞེས་འབོད་འོས་པར་འདོད། མདོར་ན་འདིའི་ནང་དུ་བཤད་པའི་དོན་ནི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ནང་གི་བློ་ཡུལ་ལ་མི་ཤོངས་པའི་རྡུལ་ཕྲ་མོའི་སྣང་ཚུལ་ཞིག་རེད། དངོས་པོ་རྣམས་ཞིབ་མོའི་གནས་སྐབས་དང་རགས་པའི་གནས་སྐབས་གཉིས་ཀྱི་རྣམ་འགྱུར་མི་འདྲ་བའི་ལྐོག་གྱུར་གྱི་དོན་ཞིག་རེད། རྡུལ་གྱི་རང་རྒྱུ་མི་ཐུབ་པའི་རྣམ་འགྱུར་བཤད་པའི་རིག་པའི་གཞུང་ཞིག་རེད།

[3] རྫས་སྦྱོར་རིག་པ། (Chemistry) ནི་རྡུལ་ཕྲན་རྒྱུང་པ་དང་འདུས་རྡུལ། བསགས་རྡུལ། མ་ཚང་བའི་རྡུལ། ལྷག་པའི་རྡུལ་སོགས་ཀྱི་གྲུབ་ཚུལ་དང་བྱེད་ལས། རྣམ་འགྱུར། འགྱུར་ལྡོག་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད། རིག་ཚན་འདི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་དང་དངོས་ཁམས་རིག་པ་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་གནས། རྫས་སྦྱོར་རིག་པས་ལོ་རྒྱུས་རིག་པ་དང་སྨན་རིག་སྤྱི་ཚོགས་བདེ་འཛུགས་སོགས་ཀྱི་ནང་དུ་བྱེད་སྒོ་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད།

[4] ལུས་ཁམས་རིག་པ། སྐྱེ་ཁམས་རིག་པའི་ཡན་ལག་ཅིག རིག་ཚན་འདིས་གཙོ་བོ་སྐྱེ་དངོས་དག་གི་གཟུགས་པོའི་ཆགས་ཚུལ་དང་བྱེད་ལས་དང་ཆ་ཤས་ཁག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད།

དཀོན་མཆོག་གམ་ལྷ་དང་འབྲེལ་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་ཡིད་ཆེས་མི་བྱེད་པ་དེ་རེད། ཡིད་ཆེས་འདི་ཕོང་ཚོའི་སེམས་སུ་བདེན་དཔང་གཡོལ་དུ་མེད་པ་ཞིག་མེད་པ་ལ་གཞི་རྩ་ཡང་ཡང་བརྩོལ། རྩ་དོན་འདི་ཡང་ཡང་རྒྱ་བསྐྱེད་ནས་སེམས་དོན་གྱི་བདེན་པ་ཡང་ངོས་ལེན་མེད་པར་བྱེད། དེ་ནི་གཟུགས་སུ་གྱུར་པའི་བདེན་དཔང་ཞིག་སྟོན་རྒྱུ་མེད་ན་གནད་དོན་དེ་གཞི་མ་གྲུབ་པར་བཤད་ན་རྒྱུ་མཚན་ལྡན་པར་འདོད།

ཆ་ མི་ཆོས་མི་དོན་རིང་ལུགས།

ཚན་རིག་པ་ཏ་ཅང་མང་པོ་སེམས་དོན་གྱི་ཁྱབ་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་དད་མོས་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་དུ་སོང་ཙང་ཡ་རབས་དང་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་ཐོག་ལ་མི་ཆོས་ཀྱི་བསམ་གཞིགས་བྱེད་པའི་དགོས་མཁོ་བྱུང་། ཚན་རིག་ཐོག་ནས་གནད་དོན་འདིའི་ཐོག་ལ་བྱུང་བའི་ལས་དོན་ནི་མི་ཆོས་མི་དོན་རིང་ལུགས་[1]ཟེར་བ་དེ་རེད། འདིའི་ནང་དུ་མི་ཆོས་ཞེས་པ་ནི་སེམས་དོན་ནམ་གསང་བའི་དོན་མ་ཡིན་པའི་ལྷ་སྐྱངས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། མི་དོན་ཞེས་པ་ནི་གང་ཟག་སྒེར་བ་དབུས་སུ་བཞག་པའི་བལྟ་སྐྱངས་ཤིག་ལ་གོ་བ་ཡིན། དེའི་ཕྱིར་མི་ཆོས་མི་དོན་རིང་ལུགས་ཀྱིས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་ལ་མ་བརྟེན་པར་ཡ་རབས་བཟང་སྤྱོད་དུ་གནས་ཐུབ་པའི་མི་སྒེར་གྱི་ནུས་པ་ཞིག་ལ་དམིགས་ཀྱི་ཡོད།

ཆོས་ལུགས་ལ་མ་བརྟེན་པའི་བཟང་སྤྱོད་ཅེས་པ་ཞིག་ད་སྐབས་ཁྱབ་བརྡལ་གང་འཚམས་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། ཚན་རིག་རིང་ལུགས་པས་ཡ་རབས་བཟང་སྤྱོད་ཡོང་བ་ལ་ངེས་པར་དུ་ཆོས་ལུགས་ཤིག་གི་བཀའ་ལ་སྙུག་མི་དགོས་པའི་དཔེ་མཚོན་གསལ་པོ་ཞིག་འདི་ལ་བྱེད་པ་རེད། ཆོས་ལུགས་ལ་མ་རྟེན་པའི་བཟང་སྤྱོད་ཅེས་པ་ནི་ཨིན་སྐད་ཀྱི་Secular Ethics ཅེས་པ་དེའི་བོད་འགྱུར་ཡིན། ལུགས་འདིར་བཟང་སྤྱོད་ནི་གཙོ་བོ་གང་ཟག་སྒེར་རང་ཉིད་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་འཁྲི་བའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འོས་འགན་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་ལ་

[1] མི་ཆོས་མི་དོན་རིག་པ། (Secular Humanism) འདི་ལ་མི་ཆོས་མི་དོན་རིག་པ་ཞེས་བསྒྱུར། དོན་ནི་ལྷ་དང་ཤྲོག་གྱུར་གྱི་གང་ལ་ཡང་གཞི་མ་བརྩོལ་བར་མི་རང་གི་རིག་སྟོབས་ཀྱིས་མི་རང་གི་དཀའ་ངལ་སེལ་བ་དང་བདེ་སྐྱིད་སྐྲུན་པའི་ཐབས་ལམ་ལ་གོ

གཞི་བཞག་ཡོད། ཡིད་ཆེས་ཀྱི་རིགས་ཚང་མ་ལ་ཤེས་བྱ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་བལྟ་སྟངས་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ངེས་པར་དུ་བརྟག་ཞིབ་གཅིག་མཚུངས་སུ་བྱེད་དགོས་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད། དེའི་ཕྱིར་རྩོངས་དད་བྱེད་པ་ནི་སྤྱིར་བཏང་མི་འོས་པ་ཞིག་ལ་བརྩི།

གསུམ། ཡོངས་ཁྱབ་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཁག

ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ཀྱིས་དོན་ཚན་སྣ་ཚོགས་པར་གཅིག་མཚུངས་སུ་བཀོལ་ཚོག་པའི་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱི་སྒྲོམ་གཞི་ཞིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད། ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཁག་ཚང་མར་ཐབས་ལམ་གཅིག་སྤྱི་མཚུངས་སུ་བཀོལ་རྒྱུ་ཡིན་སྟབས་བྱེ་བྲག་ཅན་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་དགོས་མཁོ་བྱུང་སར་ཐབས་ལམ་རིག་པ་དང་འཕྲུལ་ལས་རིག་པའི་བེད་སྤྱོད་བྱེད་སྟངས་ལ་བྱེ་བྲག་སོ་སོར་མི་འདྲ་བ་ཡོང་ཚོག

ཀ༽ ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ།

ཚན་རིག་གི་ལག་ལེན་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་རྨང་གཞི་ནི་ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ་[1]ཞེས་པ་དེ་རེད། དེ་ནི་ཚན་རིག་པ་ཚོས་གསར་གཏོད་བྱས་པའི་ཤེས་བྱ་དེ་ཐུག་འཕེར་ངེས་ཡིན་པ་དང་ཡིད་ཆེས་བྱ་འོས་པ་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་བཀོལ་བའི་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་དེ་རེད། ཐབས་ལམ་དེ་རྒྱུད་རིམ་ཁག་འགའ་ཞིག་ལ་དབྱེ་ཚོག་ཅིང་། གཤམ་དུ་གསལ་བ་ནི་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་གོམ་པ་ཁག་རེད།

---

[1] ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ། (Scientific Method) ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ་འདི་འགྲོ་བ་མིའི་རིག་གནས་ཡོངས་ཀྱི་ནང་ནས་རིག་གསར་འདི་ཀུན་ལས་མཆོག་ཏུ་བྲིན་པར་འགྱུར་བའི་རྐྱེན་གཙོ་བོ་རིག་གསར་ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ་འདི་དག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་དབང་གིས་རེད། ཚན་རིག་པས་གནས་དོན་གཞི་གི་སྐོར་ལ་རྣམ་བཞག་ཅིག་བྱེད་པའི་ཆེ་ཧ་ཅོར་རྒྱུག་དང་ཡིད་ཆས་གང་ལ་ཡང་གཞི་མ་བཞག་པར་བརྟག་དཔྱད་ཞིབ་འཇུག་ཡང་ཡང་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག དེ་ལ་རིམ་པ་དྲུག་ཡོད་དེ། ༡ | དྲི་བ། ༢ | ཚོད་འཛིན། ༣ | གྲངས་ཐོ། ༤ | ཚོད་བལྟ། ༥ | མཇུག་སྡོམ་དང་བསྐྱར་ཞིབ། ༦ | གྲུབ་དོན།

༡། དྲི་བ།

ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་དྲི་བ་ཞིག་ནས་འགོ་འཛུགས་པ་ཡིན། དྲི་བ་འདི་སྐབས་རེ་གང་ཟག་རང་གི་ཕྱི་ཡུལ་ལ་བལྟ་ཞིབ་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་ཤེས་འདོད་ལས་འབྱུང་བ་དང་། སྐབས་རེ་ད་སྐབས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་དང་དངོས་མཐོང་གི་སྣང་ཚུལ་གཉིས་མ་མཐུན་པའི་བར་ཁྱད་ཅིག་མཐོང་ནས་འབྱུང་། གང་ལྟར་དྲི་བའི་འགོ་ག་ནས་བཙུགས་ཀྱང་ཚན་རིག་ནི་དྲི་བ་འགོད་པ་དང་ལན་འཚོལ་བའི་མུ་རྒྱུན་འཁོར་ལོ་ཞིག་རེད། རིམ་པ་འདི་ཧ་ཅང་གལ་ཆེན་ཡིན། གང་ལགས་ཤེ་ན་ཤེས་བྱ་ཟབ་ཞན་དང་། ཆེ་ཆུང་། བདེན་རྫུན། མགོ་མེད་གང་འདྲ་ཞིག་ཉེད་མིན་ནི་དྲི་བ་ག་འདྲ་ཞིག་བཀོད་མིན་ལ་རག་ལས་ཡོད། དྲི་བ་ག་འདྲ་ཞིག་འགོད་མིན་དང་། གང་ལྟར་དུ་འགོད་མིན་སོགས་ནི་ཚན་རིག་པ་གང་ཟག་རང་གི་བསམ་བློའི་འཆར་སྣང་དང་དོ་སྣང་གང་འདྲ་ལ་ཡོད་མིན་ལ་རག་ལས་ཡོད།

༢། ཞིབ་འཇུག

དྲི་བ་ཞིག་བཏང་བའི་རྗེས་སུ་གོམ་པ་གཉིས་པ་ནི་འཇུག་བྱེད་དགོས། དེ་ནི་ད་སྐབས་གང་ཞིག་ཡོངས་སུ་གྲགས་བཞིན་པ་དེ་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་རྒྱུ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་དེ་ལ་བལྟ་སྟངས་གཞན་དག་གང་དང་གང་ཡོད་པ་དག་ཀྱང་གནད་དོན་དེ་རྟོགས་པའི་ཆེད་དུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པ་ངོས་འཛིན་བྱེད་དགོས། དྲ་རྒྱ་ལྟ་བུ་དེང་རབས་ཀྱི་འཕྲུལ་རིག་གིས་ཚན་རིག་པ་ཚོ་ལ་གནས་ཚུལ་མཐའ་མེད་པ་ཞིག་རག་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོད་ལྟ་སོགས་སྔར་བས་བཟང་བ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

༣། ཚོད་འཛོག

དཔྱད་གཞིར་ཡོད་པའི་ཡུལ་དེ་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་བརྒྱུད་ནས་ཚན་རིག་པ་ཚོས་བཀོད་པའི་དྲི་བ་དེ་ཚོའི་ལན་ལ་འགྲོ་སྲིད་པའི་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་ཚོད་དཔག་རང་བཞིན་གྱི་རྣམ་

གཞག་ཅིག་བྱེད། ཚན་རིག་པ་ཚོས་ཡིད་ཆེས་ཙམ་བྱེད་པ་ལས་ཚོད་བལྟ་ཞིབ་པར་མ་བྱས་པའི་རྣམ་གཞག་ཅིག་ལ་ཚོད་འཛོག་ཅེས་འབོད། ཚོད་འཛོག་དེ་དོན་དང་ལྡན་པ་ཞིག་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཚོད་འཛོག་དེ་གནས་སྟངས་གང་རུང་ཞིག་གི་ནང་དུ་ནོར་འཁྲུལ་དུ་སྒྲུབ་ཆོག་པའི་ལམ་ཁ་འཚོལ་དགོས། ལམ་ཁ་དེ་ཡོད་ན་ཚོད་འཛོག་དེ་ལ་ཚོད་ལྟ་བྱེད་ཆོག་པ་དང་བདེན་བདར་བྱེད་ཆོག

༤། ཚོད་ལྟ།

གོམ་པ་རྗེས་མ་ནི་ཚོད་འཛོག་དེ་བདེན་རྫུན་གང་རུང་དུ་སྒྲུབ་ཐུབ་པའི་ཚོད་ལྟ་ཞིག་འཆར་སྐྲུན་བྱེད་དགོས། ཚོད་ལྟ་ནི་དཔྱད་གཞི་དེ་ལ་བལྟ་ཞིབ་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་སྤྲོད་པའི་ལས་འགུལ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་ཆ་འཛོག་པ་རེད། ཚོད་ལྟ་དེ་འཆར་འགོད་བྱས་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་མཇུག་འབྲས་ག་འདྲ་ཞིག་ཡོང་སྲིད་པའི་སྔོན་དཔག་བྱེད།

༥། སྔོན་དཔག

འདི་བར་དུ་ཡོད་ཚད་རྣམ་གཞག་རྣམས་གཞུང་ལུགས་ཙམ་ཞིག་རེད། ཚན་རིག་པ་ཚོས་དཔྱད་ཡུལ་གྱི་དངོས་པོ་དེ་ཇི་ལྟར་གནས་ཡོད་པའི་གོ་དོན་གྱི་དཔེ་གཟུགས་ཞིག་བཟོ་སྐྲུན་བྱས་ཡོད། ད་ལྟ་བལྟ་ཞིབ་བྱས་པ་བརྒྱུད་ནས་དཔེ་གཟུགས་དེ་དངོས་ཡོད་ལག་ལེན་གྱི་ཐོག་ནས་ཚད་ལྡན་ཡིན་མིན་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་དུས་ཚོད་རེད། དཔྱད་གཞིའི་ཡུལ་ལ་དཔག་པའི་ཚོད་ལྟ་རེ་ཟུང་ནི་ཧ་ཅང་རྙོག་དྲ་ཆེན་པོ་ཡོང་སྲིད། དམིགས་ཡུལ་ནི་གང་བལྟ་ཞིབ་བྱས་པའི་བརྒྱུད་ནས་རྙེད་པའི་དོན་དེ་གང་ཐུབ་ཐུབ་ཀྱིས་ནོར་འཁྲུལ་མེད་པར་བཟོ་རྒྱུ་དེ་ཡིན། དངོས་པོ་ཕྲ་མོའི་རིགས་མང་པོ་ཞིག་ལ་འཕྲུལ་རིག་བེད་སྤྱོད་མ་བྱས་པར་བལྟ་མི་ཐུབ་པར་བརྟེན་ཚན་རིག་པ་ཚོས་གང་ཞིག་བལྟ་ཞིབ་བྱས་པ་དེ་དོན་དངོས་མཚོན་པའི་རྣམ་འགྱུར་ཡིན་པར་ཡིད་གདེང་ཁེལ་བ་ཡོད་དགོས། ཚོད་ལྟ་བྱེད་པའི་ཁྱད་ཆོས་གཙོ་བོ་

གཅིག་ནི་ཚོད་ལྟ་བྱེད་མཁན་དང་། བྱེད་པའི་གྲངས་ལ་ཚད་བཀག་མེད་པ་དེ་རེད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་དོན་དག་གང་ཞིག་མཐོང་བ་ལ་ཡིད་གདིང་ཆེན་པོ་སློབས་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

༧། མཇུག་སྡོམ།

གལ་སྲིད་ཚོད་ལྟ་བྱེད་ཚུལ་དེ་འཆར་གཞི་ཡག་པོ་ཞིག་བཀོད་ཡོད་ན་དེས་ཚོད་འཛོག་དེ་བདེན་པ་དང་རྫུན་པ་གང་ཡིན་གྱི་དོན་གསལ་པོར་སྟོན་ཐུབ། གལ་སྲིད་རྟེན་དོན་དེས་ཚོད་འཛོག་བྱས་པ་དེ་རྫུན་དུ་བསྒྱུབས་སོང་ན་ཚོད་འཛོག་དེ་ཞིག་པ་ཡིན་ཞིང་། བསྐྱར་དུ་ཚོད་འཛོག་དང་། ཚོད་ལྟ། སྔོན་དཔག་བཅས་གསར་པ་བྱེད་དགོས། ཐག་གཅོད་འདི་ནི་ལན་མང་པོ་བྱེད་དགོས་པས་དཀའ་ངལ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། ཚོད་བལྟ་བྱས་པའི་སྐབས་སུ་ཐོབ་པའི་གྲངས་ཐོ་རྣམས་ལས་མཇུག་སྡོམ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཡོང་བར་ཞིབ་འཇུག་ནན་པོ་བྱེད་དགོས། མཇུག་སྡོམ་དེ་ཚོ་ནི་ཚན་རིག་པ་ཚོས་གྲངས་ཐོ་དེ་དག་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་སྟངས་དང་། ཞིབ་འཇུག་གི་རིགས་གང་ཞིག་བགོལ་ཡོད་མིན་ལ་རག་ལས་པ་ཞིག་རེད། དུས་སྐབས་འདི་ནི་ཚན་རིག་གི་གྲུབ་དོན་གང་ཞིག་ལ་ནོར་འཁྲུལ་ཡོང་སྲིད་པར་དོགས་ཟོན་བྱེད་དགོས་པའི་སྐབས་དེ་ཡིན།

༨། བསྐྱར་བསྟོན།

མ་གཞི་མཇུག་སྡོམ་ལེགས་པར་གྲུབ་པ་ན་ཚན་རིག་གི་དངོས་པོ་བརྟག་ཐབས་ཀྱི་གོ་རིམ་རྫོགས་པ་ཡིན། འོན་ཀྱང་ཚན་རིག་པས་མཇུག་སྡོམ་གང་བཞག་པ་དེ་དུས་རྟག་ཏུ་ཚན་རིག་པ་གཞན་པ་དག་གི་དཔྱད་བཟོད་དུ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་དགོས། དེའི་ཕྱིར་དུས་ནམ་ཞིག་ལ་སྐྱེ་བོ་སུ་ཞིག་གིས་དོགས་སློང་ཇི་འདྲ་བ་ཞིག་བྱས་ན་དེ་དུས་མཇུག་སྡོམ་གསར་པ་འབྱུང་ཚོག་ཚོག་གི་གྲ་སྒྲིག་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་རིམ་པ་གང་ནས་འགོ་བཙམས་ན་དེ་སྐོར་ཡང་བསྐྱུད་རིམ་དེ་དག་མཇུག་སྡོམ་གསར་པ་མ་སླེབས་བར་དུ་འམ་ཡང་མཇུག་

སྟོམ་རྙིང་པ་དེ་སོར་གནས་གཏན་ཁེལ་མ་བྱུང་བར་དུ་བརྒྱུད་དགོས། གལ་སྲིད་མཇུག་སྟོམ་གསར་པ་ཞིག་བྱུང་ན་སླར་ཡང་དེ་བདེན་མིན་གྱི་དཔྱད་པ་བརྒྱུད་དགོས་པས་སྐབས་རེ་འཁོར་ལོ་ཧ་ཅང་ལན་མང་འཁོར་བ་ཡང་སྲིད།

ཁ༽ ཤེས་བྱའི་ཕོན་པོ་སྐྲུན་པ།

ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚན་རིག་པ་ཚོ་ལ་རྣམ་གཞག་བྱེད་པ་དང་རྣམ་གཞག་དེ་ལ་ཚོད་ལྟ་བྱེད་པའི་གཞི་རྩའི་ཆ་ལག་ཡོད། ཐབས་ལམ་ནི་སྔོན་གྱི་ཤེས་བྱའི་ཐོག་ལ་ཤེས་བྱ་གསར་པ་སྐྲུན་པའི་འཁོར་ལོའི་རང་བཞིན་ཞིག་རེད། བྱེ་བྲག་ལ་བཀལ་ན་ཚན་རིག་པ་ཞིག་གིས་དོན་དག་གསར་པ་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་འདྲི་བརྩད་མ་བྱས་པའི་སྔོན་དུ་ཁོ་རང་གིས་ཡོང་སྲིད་པའི་འཆར་སྒོ་ཚང་མ་བློ་ཡུལ་ན་ཡོད་དགོས། འདི་ལ་ཁོ་རང་རང་གི་ངོས་ནས་བལྟ་ཞིབ་བྱས་འབྲས་དེ་ལ་ཚོད་ལྟ་བྱེད་དགོས་པ་འབྱུང་། ཚོད་ལྟ་དེ་གནད་དོན་ཚང་མར་ཚོད་ལྟ་བྱེད་པ་ཡོང་མི་ཐུབ་ན་ཡང་ཡུལ་གྱི་གནས་སྟངས་སྟབས་བདེ་ཤོས་ཀྱི་དོན་ལ་ཚོད་ལྟ་བྱེད་དགོས།

དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚན་རིག་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བ་ནི་ཚན་རིག་པ་ཀུན་ལ་ཡོངས་སྒྲོད་ཀྱི་ཤེས་བྱའི་ཕོན་པོ་ཞིག་བསྐྲུན་དགོས་པ་ལ་བལྟོས་ཚད་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་རེད། དེ་མིན་གང་ཟག་སྒེར་ཞིག་གིས་ཤེས་བྱའི་འཁོར་རྒྱུན་དེ་བསྐྱར་གཏོང་བྱེད་པ་ལ་ཁོ་རང་གིས་སྔར་གཞན་གྱིས་གཏོང་པའི་ལམ་དེ་ལ་གཞི་བཙོལ་དགོས། བྱ་བ་འདི་ལ་ཚད་གཞི་ལོང་བའི་བྱེད་ལུགས་ཤིག་བརྒྱུད་དགོས་ཏེ། ཚན་རིག་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་བགོལ་བཞིན་པའི་ཤེས་བྱ་གང་ཡོད་པ་དེ་དག་ལ་དཔྱད་ཞིབ་མཐིལ་ཕྱིན་པ་སོང་ནས་ཡིད་རྟོན་རུང་བ་ཡིན་པ་ངེས་གཏན་བྱེད་དགོས། ཡིད་རྟོན་རུང་བར་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་རིམ་པ་འགའ་ཞིག་ཡོད། དེ་དག་ནི༔

༡། བསྐྱར་བལྟ་བ།

ཚན་རིག་གི་ཤེས་བྱ་ནི་མང་མོས་ཀྱིས་བསྐྱུན་པ་ཞིག་རེད། ཚོད་འཛོག་ཅིག་ཚན་རིག་འདུས་ཚོགས་ཀྱིས་ངོས་ལེན་བྱེད་པར་ལན་གྲངས་མང་པོར་ཚོད་ལྟ་བྱེད་དགོས་ཤིང་། དེ་ཡང་ཚོད་ལྟ་བྱེད་མཁན་གང་ཟག་མི་འདྲ་བ་བྱུང་ན་ཡག་པར་བཅོས། བསྐྱར་བལྟ་བ་འདི་ལྟར་བྱས་པ་ལས་ཚོད་ལྟ་བྱེད་པའི་སྐབས་ཀྱི་གྲངས་ཐོ་ནོར་བ་དང་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་ནོར་འཁྲུལ་ཤོར་ཡོད་ན་དེ་དག་ངོས་བཟུང་ནས་མེད་པར་བཟོ་ཐུབ།

༢། ན་ནིའི་བསྐྱར་ཞིབ།

མཐུག་སྟོམ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཀུན་གྱིས་ངོས་ལེན་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་དང་མཐུག་སྟོམ་དེ་ཚད་ལྡན་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཚོད་ལྟ་བྱེད། ལས་དོན་འདི་དཔྱད་གཞི་དེ་ལ་ཤེས་ཚད་ལོངས་ངེས་ཀྱི་ཆེད་མཁས་དག་གིས་ཚོད་འཛོག་བྱས་པ་དེ་བདེན་དཔང་བྱེད་ཐུབ་པ་དང་མི་ཐུབ་པར་ཚོད་ལྟ་བྱེད། གལ་སྲིད་ཚོད་ལྟ་དེ་ངོས་ལེན་རུང་བ་ཞིག་ལ་མཐོང་བ་ན་ད་གཟོད་ཚན་རིག་གི་དུས་དེབ་ཁག་ཏུ་དཔར་སྐྲུན་དང་མང་ཚོགས་ལ་འགྲེམ་སྤེལ་བྱེད།

༣། གྲངས་ཐོ་མཉམ་སྤྱོད།

བལྟ་ཞིབ་བྱེད་ས་དངོས་ནི་ཚོད་ལྟ་བྱེད་སྐབས་སུ་ཐོབ་པའི་གྲངས་ཐོ་དག་རེད། གྲངས་ཐོ་དེ་དག་ཉར་ཚགས་བྱས་ནས་གསང་བ་མི་བྱེད་པར་ཚང་མར་སྟོན་པ་དེ་ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་རེད། འདི་ཚོད་ལྟ་གསར་པ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་འཛོག་ཚོག་ལ་སྔར་གྱི་ཚོད་ལྟ་ལ་བསྐྱར་བལྟ་བ་དང་བསྐྱར་ཞིབ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ཡང་བཀོལ་ཚོག

འདི་ལྟར་བྱས་ནས་ཚན་རིག་གིས་འཛམ་གླིང་གི་ཐ་གྲུ་ཀུན་ལ་ཁྱབ་པའི་ཤེས་བྱའི་དྲ་རྒྱ་མཐའ་མེད་པ་ཞིག་བསགས་བསྒྲུབས་བྱས་ཡོད། དེ་ནི་ཚན་རིག་པའི་འདུས་སྡེ་དང་ཚན་

རིག་པ་སྙིར་པ་ཟུང་འབྲེལ་གྱིས་མཉམ་ལས་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཚན་པ་རེ་རེའི་ངོས་ནས་ཚན་རིག་གི་ཤེས་བྱ་སྤྱི་ཡི་འཕེལ་རྒྱས་ལ་ཕན་པའི་བྱ་བ་ཆགས་ཡོད། ཤེས་བྱའི་ཕོན་པོ་འདིའི་ནང་དུ་གྲུབ་པའི་ཡིད་ཆེས་ཀྱིས་མི་རྣམས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་འཛམ་གླིང་གི་གནས་ལུགས་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་སྟོང་བས་སློབ་མི་ཐུབ་སའི་གནས་ལ་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་པར་དཔེ་གཟུགས་ཤིག་འགྲུབ་པར་བྱེད།

དཔེ་གཟུགས་དེ་དག་ཀྱང་འགྱུར་བ་མེད་པ་ཞིག་མིན་པར་ཏ་ཙང་མྱུར་སྟབས་ཀྱིས་འཕེལ་འགྱུར་ཡོང་བཞིན་ཡོད་པས་རྣམ་གཞག་གསར་པ་སྒྲུབ་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། གནས་དོན་གསར་པ་བསྡུ་ལེན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། སྐབས་རེ་གནས་དོན་གཅིག་གི་ཐོག་ལ་ཤེས་རྟོགས་གསར་པ་བྱུང་བའི་ཚེ་ན་ང་ཚོའི་གཞི་རྩའི་བསམ་ལུགས་ལ་བསྐྱར་གཞིགས་བྱེད་དགོས་པ་འབྱུང་གི་ཡོད། འདི་འདྲའི་དཔེ་གཟུགས་ལ་འགྱུར་བ་ཐེབས་པའི་གནས་ཚུལ་བྱུང་བའི་ཚེ་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་དག་ལ་གནོད་གཤིག་གི་རང་བཞིན་ཆེན་པོ་ཡོང་གི་ཡོད་ཅིང་། གཞི་རྩའི་དཔེ་གཟུགས་ལ་འགྱུར་ལྡོག་བྱུང་བའི་བསྟན་དོན་དེ་ཅི་ཡིན་ཤེས་རྟོགས་འབྱུང་བར་དུས་ཡུན་རིང་ཙམ་འགོར་གྱི་རེད། ང་ཚོས་འདིའི་དཔེ་མཚོན་ཞིག་གང་དུ་མཐོང་ཐུབ་ཅེ་ན། དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ནང་དུ་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་དཔེ་གཟུགས་ཁས་ལེན་མི་བྱེད་པ་ཆགས་ཟིན་ན་ཡང་སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ་དང་། སྨན་རིག་པ། སེམས་ཁམས་རིག་པ་[1](517) བཅས་ཀྱི་ནང་གི་བསམ་ཚུལ་མང་ཆེ་བ་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་འཇིག་རྟེན་དཔེ་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ད་དུང་ལུས་ཡོད་པ་འདི་རེད།

ག༽ ཤེས་བྱ་ལག་ལེན་དུ་བཀོལ་བ།

ཤེས་ཡོན་འཚོལ་སྙེག་གི་སྐུལ་འདེད་ནི་སྔར་ཤེས་ཟིན་པ་ལས་ད་དུང་མང་བར་ཤེས་དགོས་པ་དེ་ལས་ཀྱང་བརྒལ་ཡོད། མཐར་ཐུག་ན་ཚན་རིག་པ་རྣམས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་འཚོ་བའི་

[1] སེམས་ཁམས་རིག་པ། (Psychology) ནི་ནང་སེམས་ཀྱི་དགུ་ལ་རྐྱེན་ཕྱིར་མངོན་པའི་ལུས་ཀྱི་རྣམ་འགྱུར་སྣ་ཚོགས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ཤིག་རེད། སེམས་ཁམས་རིག་པས་ཤེས་པའི་རྣམ་བཞག་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་སྙམ་པ་ནི་ནོར།

ཐོག་ལ་དབང་སྒྱུར་སྟར་བས་ཆེ་བར་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ཕོ་ཚོས་ཤེས་བྱ་རྒྱ་བསྐྱེད་པར་འབད་བརྩོན་བྱེད། ཚན་རིག་ལམ་ལུགས་འདི་ཚད་ལས་འདས་པར་འཕེལ་རྒྱས་སུ་སོང་བ་དང་། ཚང་མས་ངོས་ལེན་བྱེད་དགོས་པར་ཆགས་པའི་རྒྱུ་མཚན་གཅིག་ནི་འདིས་མི་མང་དུང་ཕྱུར་མང་པོའི་འཚོ་བའི་སྤྱུས་ཚད་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་མངོན་གསལ་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དེས་རེད།

ཤེས་བྱའི་ཕོན་པོ་ཞིག་རྩ་འཛུགས་བྱས་ཟིན་པའི་རྗེས་སུ་ལས་བྱ་གཙོ་བོ་ནི་ཤེས་བྱ་དེ་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་འཕྲུལ་རིག་གོང་འཕེལ་གཏོང་བའི་ཐོག་ལ་བཀོལ་དགོས་པ་དེ་རེད། འཕྲུལ་རིག་གིས་འགྲོ་བ་མིའི་ནུས་ཤུགས་གོང་མཐོར་བཏང་ནས་སམ་ང་ཚོའི་བྱ་འགུལ་ལ་མཐུན་རྐྱེན་སྒྱུར་བའི་སྒོ་ནས་མིའི་འཚོ་བའི་སྤྱུས་ཚད་ཡར་རྒྱས་གཏོང་གི་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཚན་རིག་གི་ཡར་རྒྱས་ཕོ་རང་འཕྲུལ་རིག་ཡར་རྒྱས་སོང་མིན་ལ་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད། ང་ཚོས་ཚན་རིག་ཇི་ཙམ་མང་དུ་ཤེས་པ་དེ་ཙམ་གྱིས་བཟོ་སྐྲུན་བྱེད་པ་དང་། བཟོ་སྐྲུན་ཇི་ཙམ་མང་བ་བྱེད་པ་དེ་ཙམ་གྱིས་ང་ཚོས་ཤེས་བྱ་ཡུལ་ལ་བལྟ་ཞིབ་ཀྱང་མང་བ་བྱེད་ཐུབ་ལ། ཇི་ཙམ་བལྟ་ཞིབ་མང་བ་བྱས་པ་དེ་ཙམ་གྱིས་ང་ཚོས་ཚན་རིག་ཤེས་པ་མང་བ་འཕེལ་ཐུབ། དེ་བཞིན་སྐོར་བ་འཁོར་ནས་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།

བཞི། ནང་ཁུལ་གྱི་སྡེ་ཁག

དེང་དུས་ཚན་རིག་ལ་ཁྱབ་ཁུངས་སམ་སྡེ་ཚན་ཞེས་འབོད་པའི་ཡན་ལག་ཏ་ཙང་མང་པོར་དབྱེ་བ་འབྱེད་ཆོག འོན་ཀྱང་དེ་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ཆོས་ལུགས་པ་དག་བཞིན་གཅིག་གིས་བཤད་ཚུལ་གཅིག་གིས་མི་འདོད་པའི་དབྱེ་བ་དེ་འདྲ་མིན། རོབ་རྩིས་བྱས་པ་ལྟར་ན་ཚན་རིག་གི་རིག་ཚན་ ༧༥༠ ཙམ་ཡོད། དེ་དག་སྡེ་ཚན་ཆེ་ཁག་འགའ་ཞིག་ལ་དབྱེ་བ་ཕྱེས་ཡོད། སྡེ་ཚན་ཆེ་ཁག་རེ་རེ་ལ་ནང་གསེས་ཞིབ་ཚགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཆུང་བ་གྲངས་ལས་འདས་པ་ཡོང་ཆོག་གི་ཡོད། དེ་འདྲའི་དབྱེ་བ་འོས་འཚམ་ཞིག་མཚམས་སྦྱོར་བྱེད་པར་ཡང་དེབ་འདིས་ནང་དུ་ཤོངས་ཐབས་མེད། གང་ལྟར་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་གལ་ཆེ་ཁག་འགའ་ཞིག་དང་། དེ་དག་གི་དཔེ་མཚོན་འགའ་ཞིག་འཆད་པར་བྱ།

ཀ༽ རྒྱུན་སྲོལ་གྱི་ཚན་རིག

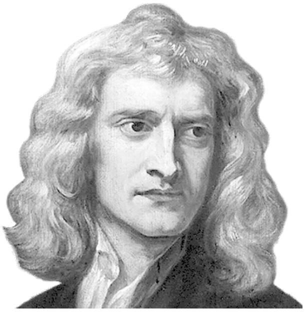

རྒྱུན་སྲོལ་མ་ལག་ཅེས་པ་ནི་དངོས་དོན་ཞིག་གམ་འབྲེལ་བ་ཞིག་གི་དཔེ་གཟུགས་ཤིག་འཛུགས་པར་འཆར་སྣང་བེད་སྤྱོད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་རེད། དེའི་ཕྱིར་རྒྱུན་སྲོལ་ཚན་རིག་ནི་འཛམ་གླིང་གི་སྐོར་ལ་ཤེས་བྱ་མཁོ་འདོན་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་འཆར་སྣང་དེ་ཚོ་བེད་སྤྱོད་ནས་བྱེད་པའི་སློབ་སྦྱོང་ཞིག་རེད། རྒྱུན་སྲོལ་ཚན་རིག་གི་རྨང་གཞིའི་ཐོག་ཏུ་ཚན་རིག་གཞན་རྣམས་བསྐྲུན་ཡོད། སྡེ་ཁག་འདིའི་ནང་དུ་འཕེལ་རྒྱས་གཙོ་བོ་ནི་ཚོད་ལྟ་བྱེད་པ་དང་གྲངས་ཐོ་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ་དེ་ཚོ་རེད། འདི་ལ་ཡང་ནང་གསེས་འགའ་ཞིག་འཛོག་གི་ཡོད།

༡། གཏན་ཚིགས།

གཏན་ཚིགས་རིག་པ་[1]ནི་རྒྱུ་མཚན་ཡང་དག་ཡོད་མེད་དཔྱོད་པའི་རིག་པ་ཞིག་རེད། བརྗོད་པ་ཐེ་བྲག་པ་གཅིག་ཤེས་རྟོགས་བྱས་ནས་དེ་གཏན་ཚིགས་ལ་བེད་སྤྱོད་ནས་བརྗོད་པ་གཞན་ཞིག་གི་ནང་དུ་བསྟན་པའི་དོན་ལ་བདེན་དོན་བདར་གྱི་རེད། འདིའི་ནང་དུ་གནས་ལུགས་ཕན་ཚུན་ཇི་ལྟར་འབྲེལ་ཡོད་མེད་ཀྱི་ཐོག་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་དེ་དག་འདུས་ཡོད། ཐབས་རྩལ་འདི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་བསྐྲུན་པའི་ཚན་རིག་གི་སློབ་གཉེར་གྱི་རྨང་གཞི་དེ་རེད།

---

[1] གཏན་ཚིགས་རིག་པ། (Logic) གཏན་ཚིན་རིག་པ་ནི་རྒྱུ་མཚན་གྱི་དབང་གིས་དམ་བཅའ་ཞིག་འདྲེན་པར་བྱེད་པའི་བཟ་ཐབས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་རེད། འདི་ལ་ཚུལ་གསུམ་ཚང་དགོས། གུ་ཡངས་པོར་བཤད་ན་དམ་བཅའ་ཞིག་གི་ཞིབ་འཇུག་ཅིག་རེད། ཡོངས་སུ་གྲགས་པའི་འགྲེལ་བཤད་གཅིག་མཐུན་ཞིག་མེད་སྐབས་གཏན་ཚིགས་རིག་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་ཐོག་ལ་རྩོད་པ་མུ་མཐུད་ནས་བསྣུད་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཚད་ཐུབ་ཅན་གྱི་སྒྲུབ་ངག་གཅིག་གི་མཐུ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུལ་དུ་མ་འཕྲད་པའི་དོན་དག་ཅིག་ལ་རྗེས་དཔག་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། གནའ་བོའི་དུས་ནས་གཏན་ཚིགས་རིག་པ་འདི་སྤྱང་ཡོད་ལ་བེད་སྤྱད་ཡོད། གཏན་ཚིགས་རིག་པའི་ངོ་གདོང་སྐབས་བདེ་ཤོས་ཙམ་མིག་གིས་མཐོང་བྱར་ཡོད་པ་ནི་རྩིས་རིག་འདི་རེད། དེང་གི་དུས་སྐབས་ལ་གློག་ཀླད་འཕྲུལ་རིག་ནི་གཏན་ཚིགས་རིག་པ་གཞི་ལ་བཞག་ནས་བཟོ་ཡོད།

༧། རྟེས་རིག་པ།

འདིའི་ནང་དུ་གྲངས་ཀ་ཐེད་སྤྱོད་དང་། བཟོ་བཀོད། བར་སྟོང་། འགྱུར་བ་བཅས་ཀྱི་སྐོར་ལ་སློབ་གཉེར་བྱེད། རྟེས་རིག་གི་རྩ་བའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་རྟེས་རིག་གི་སྤྱི་འགྲོས་དག་བརྒྱུད་ནས་རང་བྱུང་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྣང་ཚུལ་མཚོན་པར་བྱེད་པ་དེ་རེད། སྤྱི་འགྲོས་འདི་དག་ནི་རྟེས་རིག་གི་བདེན་དཔང་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་བདེན་པར་འཛོག་ཐུབ། ཚན་རིག་པ་མང་པོས་རྟེས་རིག་ནི་རང་བྱུང་གི་གནས་ལུགས་བཤད་པའི་སྐད་བརྡ་རྟེ་ཐུད་དེ་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

༨། མ་ལག་གི་རྣམ་གཤད།

ཚན་རིག་གིས་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་དྲ་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལས་ཀྱང་རྙོག་འཛིང་ཆེ་བ་ཞིག་གི་ནང་ཚུད་དུ་གཞི་གྲུབ་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད། དེ་འདྲ་བའི་དངོས་པོ་དེ་ཚོ་མ་ལག་གཅིག་རེ་ཡིན་པར་འདོད།

མ་ལག་གི་རྣམ་བཤད་འདིས་མ་ལག་མི་འདྲ་བ་དག་ནང་ཕན་ཚུན་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལ་དོ་ཕོག་བྱེད་པའི་གཞི་རྩའི་རྩ་དོན་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ངོ་འཕྲོད་པའི་ཆེད་དུ་དེ་འདྲ་བའི་མ་ལག་ཁ་ཙང་ཆེན་པོ་དག་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པར་འབད་པ་བྱེད།

འདིའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཚན་རིག་པ་རྣམས་ཀྱིས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་འདོད་པའི་ཡུལ་དེའི་སྐོར་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་པའི་དོན་དུ་རྣམ་གཞག་འཛུག་པར་རྨང་གཞི་མགོ་སྒྲོད་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད།

ཁ༽ རང་བྱུང་ཚན་རིག

རང་བྱུང་ཚན་རིག་གིས་རང་བྱུང་གི་དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱིས་གནས་སྟངས་མི་འདྲ་བའི་ནང་དུ་སྤྱོད་ཚུལ་ག་འདྲ་ཞིག་སྟོན་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཐོན་དཔག་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་བཤད་པ་བྱེད་པར་འབད་བརྩོན་བྱེད། ཡན་ལག་འདིས་རྣམ་གཞག་གང་ཡིན་ruང་ཚད་ལྡན་ཡོང་བའི་ཆེད་

དུ་བལྟ་ཞིབ་དང་སྒྲུང་བའི་བདེན་དཔང་ཡོད་པར་ཤུགས་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྟབས་འདི་ལ་སྐབས་རེ་“ཚན་རིག་སྲོང་པོ”[1]་རུ་ཡང་འབོད། འདི་ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ་ལ་རྟེན་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཡོད་སྟབས་རང་བྱུང་ཚན་རིག་གིས་ཚོད་ལྟ་བྱ་ཡུལ་ལ་གཟུགས་འབྲེལ་གྱི་སྣ་ཁ་འདྲ་མིན་གྱི་ཚད་བཅལ་བའི་གྲངས་ཐོ་འདང་ངེས་པ་ཞིག་རག་པར་ནན་ཏན་བྱེད་ཀྱི་རེད། འདི་ལ་ནང་གསེས་གསུམ་ཙམ་འཇོག

༡། དངོས་ཁམས་རིག་པ།

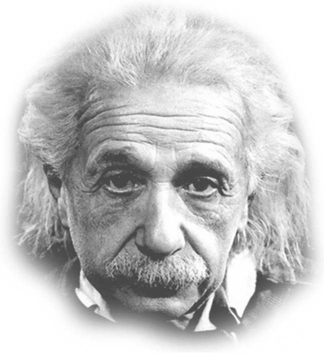

དངོས་ཁམས་རིག་པས་ཤེས་རྟུང་པའི་ཁྱབ་ཁོངས་ཀྱི་རྫུལ་དང་ནུས་པའི་གཞི་རྩའི་འགྲུབ་ལུགས་དང་། དེའི་ནང་ཁུལ་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་བར་བྱེད་པའི་ཐོག་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད། རིག་ཚན་འདི་ནི་རང་བྱུང་གི་ཚན་རིག་གཞན་པ་དག་གི་རྨང་གཞི་ལྟ་བུ་ཆགས་ཡོད། དེར་བརྟེན་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་ནང་དུ་དཔེ་གཞི་གཅིག་ལ་འགྱུར་ལྡོག་བྱུང་ན་དེའི་རྐྱེན་གྱིས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཁག་གཞན་གྱི་ནང་དུ་ཡང་དེ་འབྲེལ་གྱི་ཤུགས་རྐྱེན་འབྱུང་གི་རེད།

[1] ཚན་རིག་སྲོང་པོ། (Hard sciences) ཚན་རིག་གི་ནང་གསེས་ལ་གཞིགས་པའི་ཁྱད་པར་འབྱེད་སྟངས་ཤིག་སྟེ། དངོས་ཁམས་དང་སྐྱེ་ཁམས་སོགས་བྱུང་རིག་རྣམས་ལ་སྲོང་བའི་ཚན་རིག་དང་། དཔལ་འབྱོར་རིག་པ་དང་སེམས་ཁམས་རིག་པ་སོགས་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་ཁག་ལ་འཇམ་པའི་ཚན་རིག་ཅེས་འབོད། ཚིག་འདི་ཨིན་ཇིའི་སྐད་ཡིག་གི་བརྗོད་སྟངས་ཤིག་ཡིན།

༦། རྫས་ཁམས་རིག་པ།

འདི་ནི་བེམ་པོ་དག་གི་ཨ་རྡུལ་དང་འདུས་རྡུལ་ཕན་ཚུན་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་གི་ཡན་ལག་ཅིག་རེད། ཨ་རྡུལ་སྣ་མང་འདུས་ནས་འདུས་རྡུལ་ཇི་ལྟར་འགྲུབ་ཚུལ་དང་། འདུས་རྡུལ་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཤེས་རྟོགས་བྱས་པ་ལས་རྫས་ཁམས་རིག་པས་འདུས་རྡུལ་མི་འདྲ་བ་གསར་པ་སྐྲུན་པའི་ཐབས་ལམ་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད།

༧། སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ།

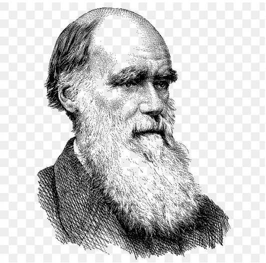

སྐྱེ་ཁམས་རིག་པས་སྐྱེ་དངོས་དག་གི་རང་བཞིན་ལ་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་པར་དམིགས་པའི་རིག་ཚན་མང་པོ་ཞིག་ལ་ཁྱབ་ཡོད། དེ་ཡང་རིགས་རྫས་རིག་པ་དང་། འཕེལ་འགྱུར་རིག་པ། ཀུན་སྤྱོད་དབྱེ་ཞིབ་རིག་པ། གཞན་ཡང་འབྱུང་ཁམས་མ་ལག་ཅིག་འགྲུབ་པར་སྲོག་ཆགས་ཉེ་རིགས་དག་གིས་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་ལྟོས་གང་ལྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་བཅས་ཀྱང་ཚུད།

ག༽ སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག།

རང་བྱུང་ཚན་རིག་གིས་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་དངོས་པོའི་སྣང་ཚུལ་ལ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ས་ནས་འཇུག་པ་ཡིན་ཞིང་། སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་གིས་དམིགས་སུ་བཀར་ནས་འགྲོ་བ་མི་དང་། དེའི་འབྲེལ་བའི་ཐོག་ལ་ཤེས་རྟོགས་འབྱུང་བར་བྱེད། རང་བྱུང་ཚན་རིག་ལྟ་བུ་མ་ཡིན་པར་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་གིས་དངོས་པོའི་སྣང་ཚུལ་ཡོངས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་དེ་གྲངས་ཐོ་ལེན་སྟངས་ལས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་ཅིང་། དེའི་ཕྱིར་ཚན་རིག་གི་ཡན་ལག་འདིས་མཇུག

སྔོམ་ཡག་པོ་ཞིག་ཡོང་ཐུབ་པའི་དོན་དུ་སྨུས་ཚད་ལྡན་པའི་ཞིབ་འཇུག་བེད་སྤྱོད་བྱེད། སྨུས་ཚན་ལྡན་པའི་ཞིབ་འཇུག་ཅིག་བྱེད་པ་ལ་གང་ཟག་བྱེ་བྲག་ཅིག་གིས་གནད་དོན་ཞིག་ལ་རྒྱུ་མཚན་གང་དང་ཚུལ་ཇི་ལྟར་ཐག་གཅོད་གང་ཞིག་བྱས་པའི་བསམ་ཕྱོགས་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་དོན་མང་པོ་ཕྱོགས་བསྡུ་བྱེད་དགོས་སྐབས་འགའ་ཞིག་གིས་འདི་ལ་གྲུ་ཡངས་པའི་ཚན་རིག་ཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད། སྐྱོན་བརྗོད་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཚན་རིག་པ་འགའ་ཞིག་གིས་རིག་ཚན་འདི་རང་བྱུང་ཚན་རིག་གི་སྐབས་ལྟར་རྩིས་རིག་དང་ཚད་ལོངས་བའི་གྲངས་ཐོ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡང་དག་པར་སྒྲུབ་པའི་འབད་བརྩོན་བྱེད་པར་སྐུལ་མ་བྱས་ཡོད། འདི་ལ་ཡང་ནང་གསེས་འགའ་ཞིག་ཡོད།

༡། སེམས་ཁམས་རིག་པ།

གོ་བ་ཡངས་ཤོས་ཀྱི་འཇུག་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན་སེམས་ཁམས་རིག་པ་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་གཤིས་སྤྱོད་དང་། དེ་འབྱུང་བར་བྱེད་པའི་བསམ་བློའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་སྡེ་ཚན་ཞིག་རེད། རིག་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་འགྲོ་བ་མིའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་འབྱུང་བཞིན་པའི་རྟོག་ཟིང་དང་། སེམས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ལམ་སེམས་ཀྱི་ནད་རིགས་བཅོས་ཐབས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་དང་དེའི་ལག་ལེན་དག་ཀྱང་འདུ། སེམས་ཁམས་རིག་པའི་དཔྱད་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་སེམས་ཡིན་ན་ཡང་། སེམས་ཟེར་བ་དེ་གང་ཞིག་ཡིན་པའི་ཐོག་ལ་མོས་པ་མཐུན་པ་ཏ་ཙང་ཞུང་ཞུང་ལས་མེད། དབང་ཆེ་བའི་བེམ་གཙོ་རིག་པས་སེམས་ནི་ཀླད་པའི་འགུལ་སྐྱོད་ཅིག་ལ་གཏུགས་ཐུབ་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། ཡིད་ཆེས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཤེས་པའི་གནས་ལུགས་རྟོགས་ཐུབ་པའི་རེ་བ་དང་བཅས་སེམས་ཁམས་རིག་པ་བ་ཀླད་པ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་མཁན་ཏ་ཙང་མང་པོ་བྱུང་།

༢། སྣྲི་ཚོགས་རིག་པ།

སེམས་ཁམས་རིག་པས་གང་ཟག་སྒེར་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ཅིང་། སྤྱི་ཚོགས་རིག་པས་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གི་ནང་དུ་གང་ཟག་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་ལམ་ཇི་ལྟར་བྱེད་པའི་ཐོག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད། རིག་ཚན་འདིའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་སྤྱི་ཚོགས་གཅིག་གི་ནང་དུ་གང་ཟག་སྒེར་དག་གིས་འདུས་ཚོགས་སམ་ཚོགས་པ་འདྲ་མིན་ཇི་ལྟར་བསྐྲུན་པར་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་དེས་བསྐྲུན་པའི་ལམ་ལུགས་མི་འདྲ་བ་དེ་དག་གི་སྐོར་ལ་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་པ་དེ་རེད།

༣། དཔལ་འབྱོར་རིག་པ།

རིག་ཚན་འདིས་འགྲོ་བ་མིས་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱུ་ནོར་གསར་སྐྲུན་བྱེད་པ་དང་། བགོ་འགྲེམས་བྱེད་པ། ལོངས་སུ་སྤྱོད་པའི་ལམ་ཁ་དག་ཤེས་ཐབས་ལ་འབད་བརྩོན་བྱེད། གཞི་རྩའི་གོ་བ་ནི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཁྲིམ་རའི་ནང་དུ་འཁྲུག་ཆའི་རང་བཞིན་དེ་ཤེས་རྟོགས་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་འགྱུར་ཁྲིམ་ར་ཇི་ལྟར་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་པའི་སྔོན་དཔག་ཚད་ལྡན་བྱེད་ཐུབ་པ་འབྱུང་སྲིད་པ་དེ་རེད། དེ་བཞིན་ཚན་རིག་འདིས་གནས་སྟངས་མ་འདྲ་བའི་ནང་དུ་ཐོན་ཁུངས་མི་འདྲ་བ་རྣམས་ཚུལ་ཇི་ལྟར་ལེགས་པའི་སྒོ་ནས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཆོག་པའི་གོ་རྟོགས་ཀྱང་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད།

ང༽ བེད་སྤྱོད་ཚན་རིག

ཚན་རིག་གི་ཡན་ལག་གཞན་པ་དག་གིས་དངོས་པོའི་སྣང་ཚུལ་ལ་ཤེས་རྟོགས་གོང་འཕེལ་དུ་ཡོང་བར་གཙོ་བོ་དམིགས་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། བེད་སྤྱོད་ཚན་རིག་གིས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་དེ་དག་ལས་བྱུང་བའི་ཤེས་བྱ་དག་ལག་ལེན་དངོས་སུ་ཇི་ལྟར་འགེལ་དགོས་པ་ལ་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་བྱེད། འདིའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་འཕྲུལ་ཆས་རྣམ་གྲངས་མང་པོ་བཟོ་འདོན་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ལག་ལེན་དངོས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་གི་ཤེས་བྱ་གོང་འཕེལ་

གཏོང་བ་དེ་རེད། འདིར་འཕྲུལ་རིག་ཅེས་པ་ནི་ཐབས་ལམ་གང་ཞིག་དང་། རྒྱུད་རིམ་མམ་ཡོ་ཆས་གང་ཞིག་བྱེད་པའི་ལས་དོན་ཞིག་གི་ཆེད་དུ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་ཚོག་པ་དེ་ཚོ་ལ་ཟེར། བེད་སྤྱོད་ཚན་རིག་ནི་འཕྲུལ་རིག་གང་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་དམིགས་སུ་བཀར་གྱི་ཡོད་མེད་ལ་གཞི་བཞག་ནས་གཞན་ལས་ལོགས་སུ་འབྱེད་ཚོག དབྱེ་བ།

༡། བཟོ་བཀོད་རིག་པ།

རིག་ཚན་འདིས་གསར་གཏོད་དང་། འཇུགས་སྐྲུན། འཕྲུལ་ཆས་ཀྱི་བདག་སྐྱོང་བཅས་ལ་དམིགས། བཟོ་བཀོད་པ་དག་གིས་རང་ཉིད་ལ་ཡོད་པའི་ལག་ཆ་དག་བེད་སྤྱད་ནས་ཁོར་ཡུག་གནས་སྟངས་སྣ་ཚོགས་པའི་ནང་དུ་སེམས་ལ་གང་ཤར་འདོད་པ་ཇི་བཞིན་དུ་བྱ་བ་གཅིག་མཚུངས་སུ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་རྒྱུན་སྲོལ་ཚན་རིག་དང་། རང་བྱུང་ཚན་རིག་གི་ཁྲིམས་སྲོལ་ཁག་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་དངོས་པོ་སྣ་ཚོགས་བཟོ་བཀོད་བྱེད།

༢། འཕྲོད་བསྟེན་ཚན་རིག

རིག་ཚན་འདིས་ལུས་སེམས་གཉིས་ཀྱི་བདེ་ཐང་གོང་འཕེལ་དུ་འགྲོ་བར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིག་ཚན་ཐམས་ཅད་གཅིག་ཏུ་བསྡུ། དཔེར་ན་རྫས་ཁམས་རིག་པ་དང་། སྐྱེ་ཁམས་རིག་པ༑ གཟུགས་ཕུང་རིག་པ། བཟོ་བཀོད་རིག་པ་སོགས་ལས་རིག་པ་བླངས་ནས་ན་ཚ་བཅོས་ཐབས་སུ་ཐབས་ལམ་གསར་པ་དང་འཕྲུལ་ལས་གསར་པ་འབྱུང་བར་ཞིབ་འཇུག་བྱེད།

༣། གློག་ཀླད་ཚན་རིག

རིག་ཚན་འདིས་གློག་ཀླད་ཀྱི་བྱ་ནུས་གོང་འཕེལ་དུ་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་གྲངས་འཛིན་རིག་པའི་བཀོལ་སྤྱོད་དང་ཤེས་བྱ་གོང་འཕེལ་ཡོང་བར་གཙོ་བོ་དམིགས་ཡོད། རིག་ཚན་འདིས་གནས་དོན་བསྒྱུར་སྒྲིག་བྱེད་པ་སྟེ། གནས་དོན་གང་ཞིག་ཟུང་གྲངས་ཅན་ཡིན་རུང་། རིགས་

རྫས་ཀྱི་འགྲོས་རིམ་མཚོན་པ་ལྟ་བུའི་གསང་ཚིག་ཅན་ཡིན་ཙང་། གནས་དོན་གང་ཡོད་པ་དེ་ལ་བསྒྱུར་སྒྲིག་གི་བྱ་བ་གཙོ་བོ་བྱེད། ད་དུང་རིག་ཚན་འདིས་གློག་ཀླད་ཀྱི་བཟོ་སྒྲིག་ཡི་གེ་གོང་འཕེལ་བཏང་ནས་དེས་འགྲོ་བ་མི་ཡི་ཆེད་དུ་འཕྲུལ་རིག་གཞན་དང་གཞན་ལ་དབང་བསྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་གློག་རྟུལ་གྱི་བཟོ་ལན་སྐྱུན་པའི་ནུས་པ་སྤྲོད།

ལྔ། ཡིད་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་གནད་དོན་སྙིང་བསྡུས།

༡། ཚན་རིག་པས་གཞི་གྲུབ་ཀྱི་བདེན་དོན་ངོ་མ་ནི་དངོས་གཟུགས་ཀྱི་བདེན་པ་འདི་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད། དེའི་དོན་ནི་ཁྱེད་རང་ལ་སྨྱོང་བ་ག་འདྲ་ཞིག་ཡོད་ཙང་དེ་མཐར་དེད་ན་དངོས་གཟུགས་ཤིག་ལ་གཏུགས་ཐུབ་པར་འདོད་པ་དེ་རེད། ཁྱེད་རང་གིས་བསམ་ཚུལ་འདི་ལ་མོས་མཐུན་ཡོང་གི་འདུག་གམ། ད་དངོས་པོའི་སྣང་ལུགས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཞིག་ལ་བསམ་གཞིགས་གྱིས། བེམ་པོ་ཞིག་སེམས་ལ་བླངས་ནས་དེ་དང་ཁྱེད་རང་གི་འབྲེལ་བ་གང་ཡིན་བསམ་བློ་ཐོངས། མ་གཞི་དངོས་པོ་འདི་ཚོ་ཇི་ལྟར་གཞི་ གྲུབ་འདུག་གམ། དེ་ནས“འདི་སེམས་རེད་”སྙམ་པ་ཞིག་གི་ཐོག་ལ་བསམ་བློ་ཐོངས། ཁྱེད་རང་གིས་བསམ་བློ་དེ་སྨྱོང་ཐུབ་ཀྱི་འདུག་གམ། དེ་ནས་གལ་སྲིད་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་བེམ་པོའི་རང་བཞིན་རེད་ཡོད་ན་བསམ་བློ་ཡང་བེམ་པོའི་རང་བཞིན་ཞིག་ངེས་པར་དུ་ཡིན་དགོས་པའི་ཚོད་འཛིན་དེ་ལ་ཚོད་ལྟ་གྱིས། དེ་བཞིན་འདི་ངོ་མ་ཡིན་སྲིད་པར་སྟོན་པའི་ལམ་གཞན་དག་ཡོད་མེད་ཀྱི་ཐོག་ལ་བསམ་གཞིགས་གྱིས།

༢། ཚན་རིག་རིང་ལུགས་ཀྱིས་ཉུལ་སྲུངས་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་ཡོང་བར་དོགས་ཟོན་བྱེད་དགོས་པའི་བསམ་ཚུལ་དེ་མཐོར་འདེགས་བྱེད། དེས་གང་ཟག་གསུམ་པའི་ར་སྤྲོད་དང་རིགས་ལམ་ལ་གཞི་བཅོལ་བའི་ཐབས་ལམ་རིག་པ་བཀོལ་བའི་ལམ་ནས་མཐོར་འདེགས་དེ་བྱེད། ཁྱེད་རང་གིས་ལྟ་ཚུལ་ལ“ཉུལ་སྲུངས་”ཞེས་པ་ལ་གོ་བ་ཇི་ལྟར་ལེན་ནམ། ཁྱེད་རང་ལ་འཕྲད་པའི་བསམ་ཚུལ་ཉུལ་སྲུངས་འགའ་ཞིག་ངོས་འཛིན་གྱི་འབད་པ་གྱིས། ཚན་རིག་གི་ཉུལ་སྲུངས་སྲོང་ཐབས་བྱེད་པ་ཅིའི་ཕྱིར་རེད་དམ། དོགས་ཟོན་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཉུལ་སྲུངས་ཇི་ལྟར་འགོག་ཐུབ་པར་བསམ་གཞིགས་གྱིས།

༄། མི་ཚོས་མི་དོན་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ལྟར་ན་གང་ཟག་སྒེར་སོ་སོ་ལ་རང་རང་སོ་སོའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་དོན་དག་དང་དགོས་པ་དང་ལྡན་པ་ཞིག་འབྱུང་བའི་འགན་དང་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པར་འདོད། དེ་ནི་ང་ཚོའི་སྒེར་ཙམ་མ་ཡིན་པར་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལས་སྣོ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་རེད། སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་ཁྱེད་རང་གི་ལས་སྣོ་གང་ཡིན་ལ་བསམ་བློ་ཐོངས། ཁྱེད་རང་གིས་བསམ་པར་རིན་ཐང་གང་ཞིག་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཕན་པ་ཅན་རེད་འདུག་གམ། ཁྱེད་རང་གི་བསམ་པར་རིན་ཐང་གང་ཞིག་སྤྱི་ཚོགས་ལ་གནོད་པ་ཅན་རེད་འདུག་གམ། ཁྱེད་རང་གིས་དོན་དང་ལྡན་པའི་འཚོ་བ་ཟེར་བ་ག་འདྲ་ཞིག་ལ་གོ་འམ།

ཚིག་གསར་བྱ་ར།

དེབ་འདི་སྒྱུར་སྒྲིག་བྱས་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་བཀོལ་སྤྱོད་བྱས་པའི་ཨིན་ཚིག་གལ་ཆེན་ཁག་གི་ཐད་བོད་ཚིག་བཀོལ་བ་ཤན་སྦྱར།

Absorption=སྙོམ་འཇུག

Accomplishment=མཐར་སོན་པ། ལེགས་གྲུབ།

aim=དམིགས་ཡུལ།

Animism=ཤེས་གཙོ་རིང་ལུགས

Ascetic=བྱ་བྲལ། ཚངས་སྤྱོད་པ། དཀའ་ཐུབ་ཅན།

Atom=ཨ་ཏོམ།

Attitudes=བལྟ་སྟངས།

Awareness=རིག་པ།

Celestial Master=ལྷ་དགེན།

Charismatic=བློ་འཕྲོག་ཅན།

Civilisation=རིག་དར། རིག་གནས་དར་རྒྱས། དཔལ་དར། ཡོན་དར།

Convention=གྲགས་ལུགས།

Comment=ཞལ་བདམས།

Communicate=བརྡ་མོལ། བརྡ་སྤྲོར་བྱེད་པ།

Community=འདུས་ཚོགས།

Complementary=ཁ་སྐོང་།

Conceptual=འཆར་སྒོའི། ལྟ་ཚུལ་གྱི།

Consciousness=རྣམ་ཤེས། སེམས།

Contemplation=མཉམ་བཞག

Covenants=ཁ་ཆད་ཆེན་མོ།

Creative=གསར་སྐྲུན། རང་གཏོད།

Devotion=མོས་གུས

Divine=ལྷ་ཚོས།

Dynamic=འཕྲུད་འཕེན་

Dynamics=སྒུལ་ཤུགས་རིག་པ

Dynamism= འགལ་ཟླུང་རིང་ལུགས། འགལ་ཟླུང་སྟོམ་སྒྲིག

Empiricism=མངོན་སུམ་རིག་པ།

Empathise=གཞན་ཚོར་ཤེས་པ།

Engineering=བཟོ་བཀོད་རིག་པ།

Epistemology=ཚད་མ་རིག་པ། ཤེར་རྟོག་རིག་པ།

Esoteric=གསང་བའི་

Essential/essence=ཉིང་དོན།

Field=རིག་ཚན།

Gender/sex=སྐྱེ་ལུས།

Generation stage་བསྐྱེད་རིམ།

Genre=སྡེ་ཚན

Harmony=ལྷིང་གནས།

Humanism=མི་དོན་རིང་ལུགས།

Holy=མཆོག

Holy spirit=མཆོག་གི་ཐུགས

Indication=བརྡ་སྟོན།

Immutable=མི་འགྱུར་བ།

Information=གནས་དོན

Innate=ལྷན་སྐྱེས།

Insight=རྟོགས་ཉུས།

Integrate=ཧྲིལ་པོར་བཟོ་བ། ཛོག་ལ་སྒྲིལ་བ།

Interaction=འབྲེལ་ལན།

Intuition=ཐོག་རྟོགས།

Legacy=ཤུལ་བཞག

Manifest=མངོན་བ།

Manifestation=རྣམ་སྤྲུལ། རྣམ་རོལ།

Metaphysics=དངོས་དཔྱོད་རིག་པ།

Moderation=རན་སྒྲིག

Mythology=གནའ་གཏམ།

Objective=དགོས་པ།

Pantheism=ཀུན་འདུས་རིང་ལུགས།

Perceived=ཡིད་ལ་བྱེད་པ། མཐོང་བ། ཚོར་བ།

Perception=འཛིན་སྣངས།

Perseverance=སྙུགས་རུས།

Personal=རང་སྒེར།

Precedent=མིག་ལྟོས།

Presbyterian=རྒན་ལུགས་པ།

Principle=རྩ་དོན།

Programming languages=བརྡ་བཟོ་སྐད་ཡིག་

Propensity=བག་ཆགས།

Protestant=ཡེ་ཤུ་གསར་མ།

Purpose=ཆེད་དོན།

Rationalism=རྫེས་དཔག་རིག་པ།

Receptive=གུས་ལེན།

Relativism=བལྟོས་འཛོག་རིང་ལུགས།

Role=ལས་སྣོ

Spirit=ཡིད། སེམས། ཐུགས།

Spiritual= སེམས་དོན། ཡིད་དོན། ཡིད་སྐྱེས།

Spontaneous=ཡང་ཤུགས་ཀྱིས། རང་ཆས་སུ།

Status quo=ད་ས་ད་གནས།

Sultan=སྲིད་བདག

Superstation=རྨོངས་དད

Tao=བཞུར་ལམ།

Telepathy=གཞན་སེམས་ཤེས་པའི་མངོན་ཤེས། སེམས་བརྡ།

Tendency=གོམས་ཕྱོགས།

Text=དཔེ་ཆ།

Tribe=རུས་སྡེ། ཚོ་བ།

Transfer=གནས་སྤོ།

Transformation=ངོ་འགྱུར། གཞི་འགྱུར།

Transmit=འཕོ་བ།

Transmigrate=འཕོ་བ་གྲོང་འཇུག

Vaishnavism=ཁྱབ་འཇུག་ལུགས།

Visualisation=དམིགས་སྣང་།